תלמוד בבלי · אחרונים

ידי דוד

רבי דוד מועטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ידי דוד

רבי דוד מועטי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ידי-דוד/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

נזיר 5
דף ב. 5
דף ג. 7
דף ג: 9
דף ד. 11
דף ד: 13
דף ה. 17
דף ה: 19
דף ו: 22
דף ז. 25
דף ז: 30
דף ח. 30
דף ח: 38
דף י. 43
דף י: 46
דף יא. 47
דף יא: 49
דף יב. 50
דף יב: 53
דף יג. 54
דף יג: 56
דף יד. 63
דף טו. 64
דף טו: 65
דף טז: 67
דף יז. 68
דף יז: 71
דף יח. 71
דף יח: 72
דף יט. 74
דף יט: 77
דף כ. 79
דף כ: 81
דף כא. 82
דף כא: 82
דף כב. 85
דף כב: 86
דף כג. 87
דף כג: 88
דף כד. 88
דף כד: 91
דף כה. 92
דף כה: 94
דף כו. 95
דף כו: 99
דף כז. 102
דף כז: 103
דף כח. 105
דף כח: 109
דף כט. 112
דף כט: 114
דף ל. 116
דף ל: 120
דף לא. 123
דף לא: 131
דף לב. 135
דף לג. 143
דף לד: 148
דף לה. 151
דף לה: 153
דף לו. 154
דף לו: 159

דף לז. 161
דף לז: 163
דף לח. 166
דף לח: 169
דף לט. 173
דף לט: 176
דף מ. 180
דף מ: 182
דף מא. 186
דף מא: 189
דף מב. 193
דף מב: 196
דף מג. 200
דף מג: 203
דף מד. 205
דף מד: 209
דף מה. 215
דף מה: 219
דף מו. 222
דף מו: 222
דף מז. 231
דף מז: 234
דף מח. 235
דף מח: 237
דף מט. 242
דף מט: 244
דף נ. 248
דף נ: 251
דף נא. 253
דף נא: 255
דף נג. 260
דף נג: 264
דף נד: 269
דף נה. 271
דף נה: 273
דף נו. 275
דף נז. 278
דף נז: 280
דף נח. 284
דף נח: 287
דף נט. 290
דף נט: 291
דף ס. 293
דף ס: 294
דף סא. 295
דף סב. 299
דף סב: 302
דף סג. 304
דף סג: 308
דף סד. 309
דף סד: 310
דף סה. 313
דף סה: 314
דף סו. 315
דף סו: 317

נזיר

דף ב.

לרבי דוד בן שמואל מועטי ז"ל:

בע"ה אתחיל מסכת נזיר:

תו' בד"ה נזיר נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר וכו' וי"ל דאה"נ הגם בשאר הלשונות אם וכו' אבל מהני וכו' חייל עליה נזירות נמי כי אין מתכוין משום דדמי טפי ללשון תורה מלשונות אחרים עכ'. קשה דאיך שייך לומר דאע"פי שאינו מתכוין יהא נזיר והרי נזירות הוא כמו נדר דכתיב לנדור נדר נזיר והנדרים בעי שיתכוין לנדר וגם הם כתבו לקמן בד"ה מהו דתימא וכו' דבעי שיהא פיו ולבו שוין וג"כ זה מוכרע מכמה משניות לקמן משמע דבעי עד שיתכוין לנזירות ואזכיר מהם דבפ"ב בההיא דמעשה באשה אחת שהיתה שכורה וכו' ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא כלומר הרי הוא עלי קרבן אלמא אע"ג דהזכירה נזירות בעי עד שתכוון לנזירות וכן בההיא יודע אני שיש נזירות אבל אינו יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור משום דאפי' לא נדר אלא בחד מנייהו אסור בכולן אבל אם לא היה יודע שהנזיר אסור בשום אחד מהן אע"פי שאמר הריני נזיר אינו נזיר וגם בזה ר"ש מתיר וגם בההיא דאמר יודע אני וכו' אבל סבור הייתי שחכמים מתורים לי וכו' הרי זה מותר וכ"ש זה שלא נתכוון לנזירות כלל. ונ"ל דהכוונה היא דבשאר הלשונות בעינן עד שיודע מאי כוונת דבור זה שהוא קבלת נזירות ומקבל עליו נזירות אבל אם לא היה יודע פירוש דבר זה ולא נתכוין לקבלת נזירות אבל היתה כוונתו בדבורו שיקבל עליו מה שרוצה לומר דבור זה אינו נזיר. אבל בהני לישני אם אמר שאני מקבל עלי מה שרוצה לומר זה. אע"ג דלא נתכוון לנזירות בהדיא כיון שקבל עליו לעשות מה שרוצה לומר הרי כאלו אמר הרני נזיר לעשות מה שאסור בנזיר שודאי מי שאמר כך הוא נזיר ואלו הלשונות כיון דדמו טפי ללשון תורה הרי כאלו הזכיר בלשון תורה בפרוש שבלשון תורה ודאי כיון שאמר הרני נזיר לעשות דין נזיר חל עליו נזירות כיון שהזכיר נזירות בפירוש. והני לישני שקרובים ללשון תורה כאלו הזכיר. לשון תורה אבל בהנך לישני דלא דמו לשון תורה אע"פ שקבל עליו לעשות מה שרוצה לומר דבור זה כיון שאינו לשון דאורייתא המביא לידי נזירות או מן הקרובים מלשון דאורייתא הוה ליה כאילו הזכיר דבור אחר שאינו נזירות ודוק:

בד"ה האומר הריני כזה וכו' פירוש דבש"ס מוקמי לה כגון שהיה נזיר עובר לפניו ועל זה הוקשה להו דאם בנזיר עובר לפניו הא מרישא שמעינן לה אפי' לא אמר כזה אלא אהא

וכ"ש כשאמר כזה לזה אמרו דלגפיה לא אצטריך אלא לדיוקא וכו' וק"ל. אבל קשה לי על זה דבירושלמי אמרו הריני יד לנזירות הרי עלי יד לקרבן:

בד"ה מאי טעמא תני נזיר וכו' וקשה דלמא לו להאריך וכו' פירוש כיון דהש"ס נחית למיהב טעמא דתני מיר בסדר קדשים דהא דאקרא קאי וכו' למה לו להאריך וליתי ההיא דכל הרואה סוטה דבשלמא אם שדרשו זה הוא מקרא זה דהויה אם לא תמצא חן וגו' היה שפיר דהוא סיום הדבר שאמר תחלה מי גרם לעבירה אבל זה רבי קא דריש לה מדסמך פרשת סוטה לפרשת נזיר וא"כ מה ענין זה לזה להכי פירשו דמה שאמר תנא אקרא קאי הוא מה שקתני ליה בגטין ולהכי תנא נזיר בסדר נשים אבל עדין יקשה דה"ול למתני לה גבי גטין ולתרץ זה מייתי הא דהרואה סוטה בקלקולה וכו' דהיינו דלהכי תני לה אצל סוטה ולא גבי גטין דהאי עדיף דקאמר יזיר עצמו נין היין וגם בסוטה איכא עבירה דקלות ראש שגרם לה היין וקאמרי דבהאי טעמא לחוד לא סגי דא"כ ליתני סוטה ברישא והדר נזיר אלא צריך טעמא אחרינא דאמר התם דאגב המדיר וכו' והכא קצר בלשונו אלא דקשה לי דאמאי נקט הש"ס דתנא אקרא קאי הו"ל דקבעה בסדר נשים משום סוטה וי"ל דהכי קאמר דמשים קרא לבד דוהיה אם לא תמצא חן וגו' לבד היה לו לקבעה בסדר נשים ואין צריך לטעמא דהרואה סוטה ולא צריכנא לטעמא דכל הרואה סוטה אלא משום דתנא ליה גבי סוטה:

ע"ב גמ' לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות וכו' פי"רשי ז"ל והא איפכא שמעינן ליה בפ"ק דקידושין וכו' אמרי לעולם קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות הוין ידים וכו' וקשה לי דאם קא מקשה מדאמר שמואל בפ"ק דקידושין אדרבה התם מסיק דלשמואל ס"ל דידי' שאינן מוכיחו' לא הוין ידים דשמואל איירי בשאמר לו דבשלמא אם מפרשינן דקאבעי אם שמואל ס"ל דידים שאינן מוכיחות לא הוין ידים אמרי אין דשמואל הכי ס"ל אתי שפיר דהתם קא מקשא מהכא וקא מסיק כמו הכא:

וי"ל דרש"י ז"ל לא ניחא ליה בהאי פירושא לומר אמר אין דשמואל ס"ל הכי דידים שאינן מוכיחות לא הוין ידים דא"כ הוה ליה להקשות הכא אח"כ והא איפכא שמעינן ליה בפ"ק דקידושין כמו שמקשה התם. ועוד דא"כ האי לימא עומד שלא בדרך לימא שאומר תמיד בש"ס. ועוד אחרת דלמה לא להאריך ולומר בזמן שהנזיר עובר לפניו וכו' דמי לא ידע בכל אלה. דודאי דמשום זה הוא דקאמר לימא וכו' ומשום זה פי' לימא וכו' דהא איפכא שמעינן ליה כמו קשיא דהתם. ודהאי לימא אינו עומד וגם אריכות לשון צריכא דהוא בא לחלק בין הא להההיא דקידושין וכמו שפירוש הוא ז"ל והש"ס הבא לא ניחא ליה בהך תירוצא מה שתרץ התם דאיירי בדאמר לי ולישני בתראי קמ"ל. דודאי

כפשטא היא בדלא אמר לי ועל הקושיא קא מתרצי אמרי וכו'. דלא אמר שמואל דידים שאין מוכיחות הוין ידים אלא התם דאיכא הוכחה במקצת. אבל הכא ליכא הוכחה כלל דליכא למיקם עלה דמלתא וכמו שפירש ז"ל ודוק:

שם אהיה נאה נזיר ודילמא אנאה לפניו במצות ה' וכו' כתב רש"י ז"ל האומר אהא נאה הרי זה נזיר דמשמע הכי קאמר שיהא שערו גודל ונאה וכו' מי הויא נזירות מילתא דנוי באמרין ליה זיל ותהי נזיר והנהא ע"כ משמע דהא דאמר הש"ס נזירא מילתא דעבירה וכו' אע"ג דהשיער הוא נוי כיון דהוא מלתא דעבירה ולא מילתא דגוי לא אמרינן ליה זיל ותהוי נזיר והונאה ששמואל דאמר שתפוס בשערו דהיינו שרוצה לומר שיהוא שערו נאה על ידי גידולו בנזירתו. דלא נייד ממשמעותא דש"ס מעיקרא שהנוי הוא בגידול שער אבל מדברי התו' נראה דשמואל נייד ממשמעותיה דש"ס מעיקרא דהנוי הוא גידול שער אלא דהנוי הוא במצוה דנזירות וא"כ איכא למידק דלמה נייד שמואל שהנוי הוא גידול שער וכיוון דתפס בשערו משמע דהוא על הנוי דשער שהוא נזירות:

ונ"ל דהתו' לא מפרשי כדברי רש"י דאהא נאה דקאמר על הנוי בשער שיהא שערו מגודל ונאה אלא שיהא נאה במצות נזירות. ועל זה הקשה הש"ס ודילמא אונאה לפניו בשאר מצות ולא על מצות דנזירות דכך דייקי בדבריהם דפירשו על מה שאמר הש"ס ודילמא אהא נאה לפניו במצות אמרו בשאר מצות דמשמע דמעיקרא היה סבר דטעמא דמתני' דמפרשינן לדיבוריה אהא נאה במצות נזירות ועל זה הקשה הש"ס ודילמא אהא נאה בשאר מצות ולא מצות נזירו'. ועל זה תירץ שמואל שתפס בשערו ופירשו דלומר אימא תורה דכתיב סלסילה וגו' מאי מקשה דהא כל כמה דמצינן דלומר קאי על לשון השער שפיר אתא נאה במצוה התלויה בשער כגון נזירות דהשתא גם לדברי התוס' לא נייר שמואל ממשמעותיה דש"ס דהנוי הוא על המצוה דהיא נזירות:

תו' בד"ה הרני כזה וכו' אכן טעות הוא וכו' ונ"ל שצריך לגרוס בבית הריני בזה לא אמר ואתו דברי רש"י ז"ל על נכון דגרסינן נמי בדבריו בבית והוא לא אמר הריני בזה דאי בזה אמר הכי משמע להו הרני בזה שיער לגדלו ודבריו מבוארים אבל הכ"מ בפ"א מהל' נזירות הכי גרם הרני כזה נהי נמי דתפוס בשערו הרני נזיר לא אמר. אמר שמואל וכו' והיא גירסא נכונה:

דף ג.

תו' בד"ה תנא פרע פרע יליף וכו' והכא הכי פירוש תנא פרע פרע יליף בעלמא וכו' פירוש דאינו כמו פי' רש"י דפ' משום דתנא דהכא יליף פרע פרע מכהן הדיוט דמה התם גדול שיער ג"כ הכא פרע גדול שיער דנראה דקשה להם פירוש זה דא"כ למה ליה

ג"ש כיון דבנזיר כתיב פרע וכתב יהיה אלמא משמע דפרע הוא לשון גידול שיער להכי פירשו דתנא בעלמא יליף פרע פרע אלמא דשלוח הוא לשון גידול דאיירי הש"ס על לשון שלוח דהוא לשון גידול שיער ועל זה אמרו ואם תאמר ולייתי מקרא דכתיב בכהן הדיוט ופרע לא ישלחו דמשמ' דשלוח הוא לשון גידול ולמה ליה ג"ש ותרצו ונראה וכו' פירוש דלא ישלחו דכהן הדיוט הוא משמע אפי' תרי יומי נקרא שלוח פרע וכי תימא הרי בנזיר אם אמר הריני נזיר תרי יומי הרי הוא נזיר שלשים כדתנן לקמן סתם נזירות ל' יום ומשמע דבין שאמר סתם הריני נזיר יום א' או עשרה ימים לפי שאין נזירות פחות משלושים יום על זה אמרו כיון דלא אמרו בפירוש הריני נזיר תרי יומי אלא שילוח פרע אין כאן קבלת נזירות אבל כי גמרינן בג"ש אתי שפיר דשלוח הוי גדול שער ל' יום ומשתמע שפיר דנזירו' קביל עלי' ודק:

ד"ה משקין ליה מיא לפרי ורבי ואע"ג דקראי טובא לשון העברה שפיר ילפינן מחד קרא דהוי לשון ריבויא דמסתברא דעתו אנזירות הוא ע"כ משמע דאי איכא במה דלתלות אנזירות סגי וקשה לי דא"כ לעיל דאמר ילפינן כמו הכא וכן בהאיך דכלכיל והקשה ואימא מיזן ענייי וכו' וי"ל דלא קאמרי אלא על לשון קרא אבל אנך דלעיל קא מייתי מעיקרא מלישנא דעלמא על זה קא פריך נאימא כלישנא דקרא ודוק:

ד"ה ציפורים סמוכין וכו' והפ' מצוה התלויה בציפורין. וכו' דטפי סמיכי לשערא ע"כ נראה דלפי פירושם זה לא בעי נזיר עובד דלא מצינן לאקשויי ודילמא הרי עלי ציפורי מצורע קאמר כיון דדעתיה דאיניש אציפורין הסמו' לשיער ולא קא מקשה הש"ס לקמן אלא אליבא דר' יוחנן דלא כפי רש"י דפירש דקא מקשה גם לר"ל דרש"י ז"ל דפירש משום סמיכות גרידא תחול הקושיא גם לר"ל אבל לפי פירושם ליכא קושיא זו ולא בעי נזיר עובר לפניו:

אבל מדברי הש"ס לקמן משמע דגם לדברי ר"ל בעי נזיר עובר לפניו מדקאמר מאי בנייהו כגון דאמר צפורין הסמוכין לשיער עלי וכו' לרש"בל אע"ג דאין נזיר עובר לפניו הרי משמע דבציפורין סתמא בעי נזיר עובר לפניו: וצ"ל דאע"ג דדעתיה דאיניש אציפורין הסמוכין לשיער קאמר מ"מ כיון דמלתא דנזירות טריחא ליה לאיניש וחמירא עליה לקבל ועוד נוסף דלשון צפורין כתבו אצל מצורע אמרינן דציפורי מצורעאי קבל עליה אי לאו דנזיר עובר לפניו:

ד"ה מכדי חיישינן קאמר וכו' דכל כמה דאיכא לפרושי דיבוריה דלאו נזירות קבל עליה וכו' וטריחא ליה עכ"ל ומאי דקאמרי לעיל דמסתברא דעתו אנזירו' היינו דווקא היכא דליכא למתלי בנדר אחר אלא דברים דעלמא אמרינן מסתברא דדעתיה אנזירות אבל

בהיכא דאיכא למתלי בנדר אחר ולא בדברים דעלמא אמרינן דדעתיה אנדר אחר דנזירות חמיר עליה:

דף ג:

גמ' כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו ע"כ אין להקשות כיון דטעמא הא משום דנזיר עובר לפניו ג"כ אליבא דר"ל למה אמר דהוא משום דמתפיס איניש במדי דסמיך ליה והלא לאו משום זה אלא משום דנזיר טהור עובר לפניו דהא ר' יוחנן דס"ל דלא תפוס איניש במדי דסמיך מ"מ משום דנזיר עובר לפניו הוי נזיר:

דהא דנקט האי טעמא ר"ל הוא היכא דאמר בפירוש ציפורין הסמוכין לשיער עלי דלר"ל לא בעי נזיר עובר לפניו ישום דתפיס איניש וכו' אבל לר' יוחנן לא מהני אלא באם נזיר עובר וכמו שאמר אח"כ מאי בניהו וכו': תו' בד"ה ציפורי מצורע קאמר וכו' וגם דציפורי שייכו שפיר גבי מצורע ע"כ. כתבו זה משום דהקושיא גם לר"ל דס"ל דאיניש אציפורי הסמוכין לשיער קביל עליה דאי לר' יוחנן לא צריך האי טעמא אלא היה מספיק הטעם משום דלא ניחא ליה לאיניש לקבולי עליה מלתא דנזירות דטריחא ליה כמ"ש לעיל בד"ה מכדי חיישינן קאמר יכו' דר"ל בעי טעמי אחריני עם האי טעמא דנזירות חמיר עליה דבהאי טעמא לחודיה לא סגי דדעתיה דאיניש אציפורין דסמוכין לשיער קאמר:

אלא דקשה לי דא"נ לקמן שכתבו בד"ה כגון שהיה נזיר עובר לפניו וכו' כגון שהיה בלבו וכו' והוקשה להם על מה שלא תרץ על הקושיא ודילמא ציפורי מצורע כגון שהיה בלבו וכו' ותרצו דלא מהני מה שיאמר שהיה בלבי וכו' כיוון נזירות חמירא וכו' וגם ציפורים משמע על ציפורי מצורע וכו' דאם בעינן כל הני טעמי כמ"ש א"כ אכתי תקשה דלמה לא תרץ הש"ס כד פריך ליה ודילמא נזיר טמא ולפוטרו מן הקרבנות וכו' הוה מתרץ כגון שאמר שהיה בלבו וכו' דהשתא כיון דליבא טעמי אחריני עם האי טעמי דנזירות חמיר ליה וכו' ודאי משתמע דיבוריה אנזירות דלא דמי למצורע דלא משתמע דאיכא טעמי אחריני כמ"ש:

וי"ל דלא הוה מצי לשנויי כגון שאמר בלבו כיון שהנזיר שהיה עומד לפניו הוא טמא הרי הוכחה אחרינא נמי דעל הנזירות דידיה הוא קאמר שיביא עליו קרבנותיו עם האי טעמא דנזירות חמירא ליה וכו' ולהכי אצטריך לומר כגון דנזיר טהור עובר לפניו דאז אין סברא לומר שיקבל עליו נזירות ציפורים טמא שדבר זה אינו בעולם עדיין והדבר שקול לכך מיהניא מחשבת הלב כמו שכתבו שם האי טעמא על שהיה נזיר טהור לפניו דמשמע דלא מהני מחשבת הלב אלא כשהיה נזיר טהור עובר לפניו דווקא ולא כשהוא טמא ודוק:

בד"ה מאי בינייהו וכו' וא"ת ולישני דאיכי בינייהו וכו' כדפירש ר"ל ציפורין סמוכין לשיער קביל עליה ע"כ לעיל בד"ה ציפורין וכו' פשיטא דר"ל איירי אע"פי דאמר ציפורין סתמא אבל בהאי דיבורא דהוא דברי ההגה ס"ד לומר ד"ל איירי כדפירש כדאמר במלתיה ציפורין הסמוכין לשיע' קביל עליה ולהכי אמרו וא"ת ולישני וכו' ואסיקו דאיירי בסתמא כמו הדיבור דלעיל:

וקשה לי על קושייתם זאת דאם ר"ל איירי בדאמר ציפורין הסמוכין לשיער בפירוש א"כ לא בעי נזיר לפניו דאם לא כן למה נקט טעמא משוב דמתפיס איניש וכו' וכיון שכן מאי קא מקשו לישני דאיכא בינייהו היכא דאמר וכו' ולר' יוחנן דלא הזכיר במלתיה סמוכין לשיער כשיקבל עליו ציפורין סתומא בלא סמוכין לשיער הוי נזיר והאי הא דאמר ר' יוחנן הוי נזיר הוא איירי בשנזיר עובר לפניו כדאמר הש"ס ובכגון זה גם לר"ל אם נזיר עובר לפניו אף בסתמא דלא הזכיר בפירוש הוי נזיר דהא בשהזכיר בפירוש כבר הוכרחתי דלא דעי נזיר עובר לפניו מדנקט טעמא דמתפיס איניש וכו' וא"כ בדאמר סתמא בדנזיר עובר לפניו ודאי דמהני דהא לר' יוחנן דס"ל דלא מתפיס איניש אע"ג דפירש דבריו ציפורין הסמוכין לשיער אפ"ה בדאמי בסתמא אם נזיר עובר לפניו הוי נזיר כ"ש לר"ל דס"ל דמתפי' איניש וכו' ולא בעי נזיר עובר לפניו דודאי דמהני בסתמא היכא דנזיר עובר לפניו הן אמת דעלה על דעתם לומר דלר"ל היכא דאמר סתמא לא מהני בשהנזיר עובר לפניו משום דהם סוברים דלא אמר הש"ס בשהנזיר עובר לפניו אלא לר' יוחנן דעליה קא פריך וקא משני וכמו שאמר אח"כ וא"ת וכו' הוה ליה להש"ס להזכיר נזיר עובר לפניו במלתיה דר"ל כמו במלתיה דר' יוחנן דמשמע דמשום זה הוו סברי דלא אמרו בנזיר עובר לפניו אלא לר' יוחנן אבל איך שייך לומר כך דלא מהני בשהנזיר עובר לפניו לר"ל בדאמר סתמא וכמו שכתבתי:

וי"ל כיון דקס"ד דר"ל איירי בדאמר בפירוש הרי עלי צפורין הסמוכין לשיער ודאי דלא תקשה לר"ל ואימא צפורי מצורע משום דהוא אמר בפירוש ציפורין הסמוכין לשיער דהוא על נזירות קאי וכיון שכן מה שתרץ דאיירי בשנזיר עובר לפניו הוא דווקא לר' יוחנן דעליה קא פריך ועוד כיון דאיירי ר"ל בדפירוש לא צריך נזיר עובר לפניו וכמו שכתבתי לעיל ומשום ס"ד דל"רל היכא דאמר בסתמא לא מהני נזיר עובר לפניו דלא אמרו זה אלא לר' יוחנן וכי תימא דמאי שנא דכמו דמהני לר' יוחנן נזיר עובר לפניו גם לר"ל מהני בדאמר בסתמא וכ"ש הוא כמו שכתבתי יש לדחות זה משום כיון דר"ל נקט בדאמר בפירוש משמע דאם לא אמר בפירוש לא יהיה נזיר בשום אופן שבעולם אף אם נזיר עובר לפניו אבל אכתי קשה דאיך שייך לומר דר"ל איירי בדאמר הרי עלי צפורין

הסמוכין לשיער דא"כ מאי קא בעי מאי בינייהו דהוא נראה להדיא מה שאיכא בינייהו דר"ל בעי שפירש ובסתמא לא מהני ולרי' מהני בסתמא דבשלמא אם נאמר דר"ל איירי גם בסתמא והקושיא גם לר"ל והתרוץ לתרוייהו דבעי נזיר עובר לפניו אתי שפיר מאי דקאמר מאי בינייהו דהכוונה כיון דלתרוייהו בעי נזיר עובר לפניו מה לי משום דציפורין הסמוכין לשיע' מה לי משום נזיר טמא וכמו דפירש רש"י ז"ל אבל לדבריהם מאי קא בעי ועוד מדקא משיב לו כגון דאמר ציפורין הסמוכין לשיער וכו' דמשמע כגון הוא ענין דלא איירי ביה ר"ל אלא כגון זה. ונראה לי דזה הוא מה שאמרו אח"כ והשתא ניחא דפריך מאי בינייהו וכו' דנתכוונו למ"ש דמעיקרא אמרו ולישני וכו' ולא נחתי לדייק ממה שאמר מאי בינייהו דודאי לפי מה שאמר הש"ס מאי בינייהו לא שייך לומר דר"ל איירי בדאמר בפירוש ציפורין הסמוכין לשיער וכמ"ש אלא דנחתי לסתור האי פירו' ממה דמתני' קתני סתמא ואח"כ אמרו דלפי האי פירו' דמפרשי אח"כ דהוא בסתמא איירי ניחא דמה דבעי מאי בינייהו דלפי מה דס"ד לא אתי הא דקבעי מאי בינייהו והוא משום מה שהקשתי כנ"ז ודוק:

רש"י בד"ה אמר קרא מיין וכו' דמשמע דאפי' לא נזיר אלא ביין לחוד הוי נזיר מכולם עכ"ל פירוש דמשמעות יזיר דקאמר קרא הוא על הנזירות דאם הכוונה הוא מאותו דנדר למאי אצטריך קרא כיון שהוא קבלו עליו בנדר אלא ודאי דאתא לומר דאפי' לא הזיר עצמו כי אם מאחד מהם הוי נזיר מכולם וזה מיתורא דקרא דכבר כתיב מכל ואשר יעשה מגפן היין למה ליה למכתב עוד מיין ושכר וכו' אלא למשמועינן האי:

דף ד.

גמ' איבעית אימא ר"ש לית ליה איסור חל איסור ע"כ פי' רש"י דהאי איבעת אימא קאי אטעמא דר"ש מעיקרא, דאמר עד שיזיר מכולן דלאו מקרא קא מפיק ליה כמו שאמר הש"ס מעקרא אלא משום דהוא ס"ל אין איסור חל איסור וז"ל וה"נ כי אסר עצמי מן החרצנים ומן הזגין וחיילה עליה נזירות לא אתי אידך פלגא דתגלחת וטומאה וחיילא עלויה אי נמי כי הזיר עצמו מן היין לא אתי איסור תגלחת וטומאה וחייל איסור יין לשווייה נדר גמור ע"כ וקשה לי על דבריו דאם כך הוא דבא ליתן טעם דר"ש. א"כ לפי זה מה שאסר עצמו בפירוש נזירות חיילה עליה מ"מ אלא דלא חייל עליה הנך דלא מדכר להו והרי מדברי ר"ש נראה דלא חיילא עליה נזירות כלל גם על שהזכיר בפירוש וכמ"ש רש"י ז"ל לעיל בד"ה מכל אשר יעשה וכו' שאינו נזיר אלא א"כ נזיר מכולם ע"כ וכי תימא דלא פירוש כך אלא לפי מה שהיה אומר דמפיק ליה מקרא דמכל אשר יעשה וכו' דכן משמעות הפסוק אבל עכשיו דאמר איבעית אימא ישתנה הפירוש של ר"ש דאינו

אסור אלא על מה דלא מדכר אבל על מה דמדבר אסור בודאי זה אי אפשר דמשמעות איבעית אימא הוא דלא נפקא מינה לדינא אלא דמהכא קא מפיק ליה ולא כדמעיקרא: ונראה לי דכוונת רש"י דאמר כי אסור עצמו מן החרצונים ומן הזגין וחיילה עליה נזירות הוא שהתחילה לחול עליו הנזירות בהן לא אתו אידך פלגא וחיילא עלויה כדי להיות כל דין נזיר נדר שנשאר לא נדר גמור הוא וכמאן דלא נדר מקרי וזהו מה שדייק דבריו שכתב לבסוף לא אתי איסור תגלחת וטומאה וחייל אאיסור יין לשווייה לדר גמור דהיינו דלהכי לא חייל כדי שלא ליקרא נדר גמור ודוק:

אלא דאכתי קשה לי פירוש זה דרשי' ז"ל דא"כ היה לו להש"ס לומר מקודם מה דפריך לרבנן דאמר ולרבנן נמי הכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין דהיא קושיא על הטעם הראשון דלפי פירוש התו' אתא שפיר דטעם ראשון קיים ובא לומר איבעית אימא ולא תימא כדקאמר רבא וכד גמר טעם ר"ש חזר לומר ולרבנן נמי וכו':

שם הריני כשמשון וכו' כתב רש"י ז"ל הריני כשמשון או כבן מנוח או כבעל דלילה וכו' ודאי דט"ס וצ"ל הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה או שלא אמר וכו' אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמו שעקר דליתות עזה וכו' דזה מוכרח ממה שפי' על הש"ס וז"ל דאי אמר כשמשון ותו לא וכו' ואי הוה אמר נמי כשמשון כבן מנוח לבד וכו' לה"ק בהדייהו כבעל דליל' וכו' וכן מוכח מדבריו ממה שכתב על המתני' לבסוף אלא אמר כשמשון כבן מנוח וכו':

תו' בד"ה מיין ושכר נזיר וכו' ואפי' כשבא לפרש דהכא חרצן וזג לא כתיבי עכ"ל פי' דמעיקרא אמרו דהא דמשמע מהא קרא דמחד הוי נזיר הוא משום דהוא מיותר דכבר כתיב מכל אשר יעשה מגפן ולמה ליה למכתב עוד מיין ושכר אלא לאשומעינן דאפי' מחד מהני הוי נזיר ואפי' שבא לפרש דנזיר דקאמר מהחרצנים דווקא וא"כ אינו נתפס במה שאמר נזיר מקורם אפ"ה בחדא מן מיני הנזירות הוא נזיר גמור דאפי' בחד מהני חייל נזירות עליו דלא כתב חרצן וזג בהאי קרא דמשמע דלא בעי עד שיזיר מכולהו אלא בחד מהני סגי דאל"כ כשבא הכתוב לבאר ענייני הנזירות הו"ל לבאר על החרצינים והזגים נמי ודוק:

בד"ה לאסור יין מצוה ביין הרשות כלומר מקרא יתירא דמיין ושכר יזיר עכ"ל פירוש דלכאורה דמה שאמר הש"ס ההוא מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיין הרשות משמע דבא לומר שאין כתוב זה מיותר עד שנדרוש בו כמו שדרשו רבנן אלא אתא לאסור יין מצוה כיין הרשות להכי אמרו שאין זה הכוונה דהיכא במשמעות דקרא זאת הדרשא אלא הכוונה זאת היתורא דקרא לאו לדרשא דרבנן אתא אלא אתא יתורא לאסור יין מצוה

כיין הרשות: בד"ה כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה אבל כשמשון לחודיה או כבן מנוח נמי לא סגי עד שיאמר שלשתן כצ"ל דהיינו אפי' אמר כשמשון בן מנוח נמי לא סגי אלא עד שיאמר השלישי נמי שהוא סימן אחד מן השלישי שהם כבעל דלילה או כמו שעקר דלתות עזה. או כמו שנקרו פלשתים את עיניו ואמרו אח"כ דבאחד מן אלו השלשה לבד סגי שהם סימנים גם אם יהיו כל אחד לבדו:

בד"ה נזיר עולם מקיל ולא מגלח לגמרי וכו' שהרי נתלה בשערו ע"כ דמשמעות מקל משמע הכי דאינו מגלח לגמרי ונתנו טעמא להאי דינא משום דבעי כאבשלום דמה שכתוב באבשלום ובגלחו וכו' אי איפשר לומר דהיה מגלח לגמרי שהרי נתלה בשערו דהיינו דאם אמרינן דהיה מיקל דווקא תינח דאית ליה שיער ונתלה בו אבל אם היה מגלח לגמרי היאך נתלה:

אבל איכא למידק דאי' דהיה מגלח לגמרי וזה היה אחר שגרל שערו ובשלמא למאן דס"ל דמגלח אחת לל' יום או למאן דס"ל מערב שבת לערב שבת ניחא דבזמן מועט כזה לא יהיה בו שיעור להתלות בו אבל למען דס"ל דמגלח אחד לשנים עשר חודש ליכא ראיה ממה שנתלה בשערו דאימא שלאחר שגלח ונשאר שנים עשר חדש חסר יום שכבר גדל השיער נתלה. וי"ל כיון דלהנך תנאי ודאי הוא דלא היה מגלח לגמרי גם למאן דס"ל שנים עשר חודש לא היה מגלח לגמרי דהא לא נחלקו כי אם בזמנים דווקא כן נ"ל והרב תו"יט כתב על דברי התוס' אלו כלו' שהרי מעשה תליתו סמוך למעשה גלוחו היה עכ"ל ופי' דבריו שהרי כתיב ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי וג' שהוא הבאת קרבנותיו על תגלחתו בדקתני מתני' שהרי מזה למדו שאבשלום היה נזיר עולם כדלקמן ובאותו זמן נתלה בשערו אלמא שהתגלחת היתה הקלת שיער דווקא:

ולעדן שיש לדחות ראיה זה שאימא שכיון שהיתה כוונתו הוא למלוך בחברון אמר כך לאביו כדי שילך לחברון והוא עדיין לא הגיע זמן תגלחתו איזה ימים ובין כך ובין כך נטרד במלחמה ולא גלח ונתלה בשערו ואף אם תמצי לומר שאביו יודע זמן של תגלחתו מ"מ רצה להקדים איזה ימים כדי שיהיה מוכן כך יסבור אביו:

דף ד:

גמ' דתניא ר' יהודא אומר וכו' ר"ש אומר וכו' שלא מצינו בשמשון שיצתה גזירות מפיו ע"כ פירוש דשמשון היה נזיר מבטן ואנן בעינן שידור בדבר הנדור וכן פי"רשי והתו' וא"כ ר' יהודא טעמיה הוא משום דלא בעינן דבר הנידר דהא כיון דפירש טעמיה ר"ש א"כ ודאי דר' יהודא דפליג עליה הוא על האי טעמא ולפי זה מה שאמר הש"ס אח"כ לימא בפלוגתא דהני תנאי קמפלגי וכו' הכוונה אם ר' יעקב ור' יוסי פליגי בהכי ג"כ.

דלאו אם ר' יהודא ור"ש פליגי בפלוגתא דר' יעקוב ור' יוסי דר"ש כבר פירש טעמו ור' יהודא דפליג עליה הוא דלא ס"ל האי אבל דברי ר' יעקב ור' יוסי אינו מפורש בדבריהם טעמא. ולפי זה אתי שפיר מה דקאמר הש"ס לא דכולי עלמא בעינן דבר הנידר ושאני הכא דגבי בכור דהיינו דכע' דקאמר הוא על ר' יעקב ור' יוסי אבל ר' יהודא ודאי ס"ל דלא בעי דבר הנידר ולא מסתבר לומר דהכי קאמר לא דכ"ע וכו' כל הני תנאי ושאני בכור דכתיב לה' ומרבינן מניה בבור דהוי כעין דבר הנדור וכן ר' יהודא נמי מרבה מלה' דכתיב גבי נזיר גם נזיר שמשון דהוא דמי לשאר נזירים משום דמשמע דר' יהודא פליג על דברי ר"ש על הך טעמא דס"ל דלא בעינן דבר הנידר וכמו שכתבתי ועוד דלא הוה ליה לש"ס לשתוק מלומר זה לדברי ר' יהודא דהוא משום דכתיב לה':

ועוד דא"כ למאי נפקא מינה קא דחי ליה לא לכ"ע בעינן דבר הנידר דאם ר' יהודא טעמיה משום דלה' מרבה לנזיר שמשון. ע"כ ר' יעקב דריש לה' דבכור ג"כ דריש לה' דנזיר כמו ר' יהודא וזה מה שהיה רוצה לומר דגם ר' יעקב ס"ל בנזיר דשמשון דמתפיס ומאי נפקא מינה אם משום דס"ל דלא בעי דבר הנידר או משום דכתיא לה שאין זה דרך הש"ס לומר לימא וכו' אלא שהוא משום דנפקא מינה לדינא בודאי:

ועוד דהא קא מקשה הש"ס גבי נזיר נמי הכתיב לה' דמשמע דקא פריך גם לר' יעקב ומאי פריך והרי ר' יעקב גם הוא דריש לה' כמו ר' יהודא ואין לפרש דקאי אר' יוסי דווקא דמשמע על מה דקאמר דבעי בעי דבר הנידר דהוא גם על ר' יעקב. ועוד דהתו' ורשי' מפרשי דקאי גם אר' יעקב: ועוד. נ"ל לפרש דמה שאמר הש"ס לימא בפלוגתא דהני תנאי וכו' הכוונה דקא בעי הש"ס אם כפי פשט הנז"ל כיון דר"ש נקט טעמא משום דלא הוי דבר הנידר משמע דר' יהודא דפליג עליה הוא משום דס"ל דלא בעי דבר הנידר וא"כ הוי בפלוגתא דהני תנאי או איפשר לומר דמה דפליג ר' יהודא אר"ש לאו משום דס"ל דלא בעי דבר' הנידר אלא פליג עליה דקאמר דשמשון נזיר מבטן אמו דהמלאך הדירו אלא המלאך ציוה לאביו מנוח שידירו בנזיר דהאב מדיר בנו בנזיר. דזה ג"כ משמע בדבריו והש"ס השיב לו דהאי דפשיטא דר' יעקב ור' יוסי פלוגתייהו בהכי ולא נסתפק לך אלא בדברי ר' יהודא אני אומר דכ"ע גם ר' יעקב בעי דבר הנידר. וטעמיה דר' יעקב בבכור משום דכתיב לה' לרבות וגם ר' יהודא בעי נמי דבר הנידר וס"ל דהמלאך צוה למנוח שידרו כמו שעלה על דעתו בתחלה כשאמר לימא וכו' והש"ס לא עסיק אלא על מה דפשיטא ליה דר' יעקב דלא בעי דבר הנידר. ויצא דבנזיר שמשון לא נזיר הוא על זה אמר לו דגם ר' יעקב ס"ל דבנזיר שמשון לאו נזיר וכר"ש ס"ל ועל זה הקשה גבי נזיר נמי

הכתיב לה' דקא פריך בין לר' יעקב בין לר' יוסי לפי סברת הדוחה דאמר דכ"ע בנזירות לא חיילא עליה נזירות שמשון:
והשתא אתי שפיר דמצינו לר' יהודא דבעי מתפיס בדבר הנידר דהכי אמר בפ"ק דנדרים אמר בירושלים לא אמר כלום עד שידיר בדבר הקרב בירושלים והוה מצי ליפרוך עליה כד אמר לימא וכו' דר' יהודא בר' יעקב ס"ל דלא בעי דבר הנידר אלא דניחא ליה לומר דגם ר' יעקב ס"ל ד בעי דבר הנידר:
וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' נזירות דין י"ד דפסק כר' יהודא דמי שאמר הריני נזיר כשמשון הרי זה נזיר והוא פסק דבעי דבר הנידר ולכאורה תרתי דסתרן אבל לפי מה מה שפרשתי דר' יהודא בעי דבר הנידר אלא הא דשמשון המלאך צוה למנוח שידיר בנו בנזיר אתי שפיר דהוא נמי דבר הנידר כן נלע"ד ועיין מ"ש הכ"מ:
שם ור' יעקב אמר לך בכור נמי מתפיסו בנדר ע"כ פירוש כשאתה מרבה חטאת ואשם גם הבכור לירבי ליה דבכור נמי מתפיס בנדר הוא דתניא של בית רבינו אמרו וכו':
שם. גבי נזיר נמי הכתיב לה' איכא לימדק כיון דהקושיא היא לר' יעקב ור' יוסי כמ"ש רשי' ז"ל ולדברי התו' הקושיא לר' יעקב מאי קא פריך והרי ר' יעקב לא אמר דמרבי מלה' אלא בכור דמתפיסו בנדר נמי כמו דתניא של בית רבינו וכו' ור' יוסי גם בזה לא מרבה מלה'. וא"כ נזיר שמשון דליכא ביה שום התפסה בנדר לא לרבו ליה:
וי"ל דאה"נ אם יש במה לדרוש אותו לרבויי כגון דנדרים יש דנדרוש ביה לרבו' חטאת ואשם לר' יוסי ולהכי לא דריש ליה לבכור דלא דמי להו ולר' יעקב חשיב ליה דדמי ליהו. אבל גבי נזיר דליכא למדרש ליה על כרחין נדרוש ליה לרבויי נזיר שמשון דאל"כ למאי אתא:
שם אמרתי לו בני מה ראית לשחת שער נאה זה פירוש דשמעון הצדיק יודע דשערותיו אלו היה מקודם נזירותו ולא גדלם מחמת נזירות ולהכי אמר לו מה לך לקבל נזירות שעל ידה צריך אתה לשחת שער זה כשתשלים זמן נזירות בהכרח ואמר לו רועה הייתי וכו' העבודה שאגלחך לשמים. דהיינו שקבל נזירו' כדי שלבסוף יגלח שער זה לשם שמים דאע"ג שהיה בידו לגלחו להסיר ממנו הרהוריו הוא רצה שהגלח יהיה לשמים:
שם ושמשון לאו נזיר הוה פירוש דלר"ש קא פריך דאמר שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מעיו והכתיב כי נזיר שהים וגו' דקס"ד דהמלאך אמר לאביו שידירינו לכשיולד וא"כ אפי' שלא יצאת נזירות מפי שמשון הרי אביו הדירו וקי"ל דהאב מדיר את בנו בנזיר וא"כ שמשון נדור הוה ותרץ לו דמלאך הוא דקאמר ולא יצאתה נזירות לא מפיו ולא מפי אביו ואין להקשות ממה שאמר שמשון עצמו לדלילה כי נזיר שהים אני וג'.

דבהאי לא קבלת נזירות הוא שהוא מספר לה ואמר לה שאני נזיר מן הבטן על ידי המלאך שצוה עלי כך אבל הוא לא יצאתה נזירות מפיו:
שם. דתניא ר' אומר וכו' ומגלח אחד לשנים עשר חודש וכו' כתב רשי' ז"ל ומגלח היה אבשלום לשנים עשר חודש דבכך הוה ליה כובד ובבציר מהכי לא הוי ליה כובד דכאיש גבורתו אבמ שער נזירי עולם מגלח אחד לל' יום דהוה ליה בהכי כובד ע"כ עוד כתב לקמן בד"ה איכא ביניהו וכו' ולר' מאי שנא אבשלום משאר נזיר עולם וכו' ולר' יוסי הואיל דאורחייהו דבני מלכים להסתפר מערב שבת לערב שבת הוה ליה כובד כשאר אחין אבל לשאר אינשי ליכא כובד עד ל' עכ"ל הנה לפי דבריו אלו דמחלוקת דר' ור' נהוראי ור' יוסי היא דווקא באבשלום היאך הוה מגלח אבל בשאר אינשי כ"ע מודים דמגלח א' לשלשים יום:
וזה תימא דמאי נפקא מינה דליפליג על אבשלום כיון דלא נפיק מינה לדינא. ועוד דשקלא וטרייא דעבוד הש"ס לדברי רבי דיליף מבתי ערי חומה לא נפק א מינה לדינא ואין ואין זה מדרך הש"ס:
ונ"ל לתת טעם על רשי' שפירש כך משום דמתני' קתני סתמא הכבוד שערו מקיל כתער ולא פירשה כמה הוא זמן ההכבדה של השער ואם מחלוקתם בברייתא גם על שאר אינשי דלילפי' מאבשלום הו"ל לפרושי כדברי חד מנייהו כיון דאיכא מחלוקת בדבר ומדלא פירשה משמע דדבר ידוע כובד שער של שאר אינשי והוא כמו כובד של כהנים דהוא שלשים יום והש"ס הביא הברייתא וקא שקיל וטרי בדברי רבי להורות לן דטעמא דר' נמי משום כובד דשער. ור' נהוראי ס"ל דגם באבשלום כובד דשער שלו דאמר קרא עליה כי כבד עליו ושלחו דומיא דכהנים דלא יליף ג"ש דרבי ור' יוסי ס"ל דכובד שע' של אבשלום הוא כמו בני מלכים דמגלחים מע"ש לע"ש דגבייהו איכא כובד שער לשבוע אחד דהשתא כולהו משום כובד שער וכמו דקתני במתני' הכביד שערו מקל בתער ובאילו קא יהיב טעמא למתני' דמסתם סתמא ולא קא יהבה זמן כובד שער הוא משום דהוא ידוע דלא נחלקו אלא באבשלום דרבי משום דגמר ג"ש ור' נהוראי ס"ל כמו כובד דשאר אינשי דמצי' כובד בכהני' ל' יום ור' יו' ס"ל דכובד שער של אבשלום אינו כמו שער אינשי אלא כמו כובד דבני מלכים דמנייהו ילפינן דשאני אבשלום משאר אינשי. דהא לרבי אי לאו דגמר ג"ש לא הוינא אמרינן י"ב חדש ור' יוסי אי לאו משום דהוא בן מלך אמרינן שבוע אחד דמשמע הא בשאר אינשי כובד שערם לאו הכי הוא אלא כמו שידוע בכהנים:

ועוד איכא טעמא לדברי רשי' דפירש כך משום דאם דבריהם גם לשאר אינשי היכי ילפינן מאבשלו' כיון דקרא יהיב טעמא משום כובד שער הלא אין כובד שער דשאר אינשי שוה לאבשלום דאבשלום אם היה מגלח לי"ב חדש הוא משום דהוא גבור וליכא קמיה כובד שער ואם היה מגלח בכל שבוע הוא משום דהוא בן מלכים וקמייהו איכא כובד שער בשבוע אחד. להכי פירוש דפלוגתייהו הוא דווקא באבשלום ודוק:

שם אלא גמרא גמירי לה ע"כ נלע"ד דהכי גמירי לה דהיה מטמא למתים דמקראי ליכא הוכחה ולא ידעתי למה התוספות פירשו דגמרי דקטלינתו ממש והדר שלחינהו ועוד דמשמעות גמרא גמירי לה הוא כל מה שאמר ומנלן דאיטמי למתים וכו':

תו' בד"ה גריי גרי לשון חיצים כלומר מרחוק זורק בהם והרגם ע"כ פירוש דבלחי החמור היה עושה בה מעשה חץ שהיה זורקה להם והורג בה וחוזר ונוטלה וזורק לאחרים והורג:

בד"ה ונזיר עולם היכא כתיב כלומר שמותר להקל. פירוש דאין הכוונה דבעי על נזיר עולם שיהיה נזיר לעולם דזה פשיטא כיון דהוא פירש דבריו אלא דבעי שמותר להקל ומייתו מאבשלום שהיה מקל למר כדיאת ליה וכו': בד"ה את נדרי אשר נדרתי וסתם נדר משמע ליה נזירות עי"כ ולא ידעתי דאמאי סתם נדר הוא נזירות דפשטא דקרא הו שנדר להביא קרבנות עולה ושלמים כשישוב אל אביו ממקום אשר ברח שם יביא קרבנות:

ולעד"ן דזה של אבשלום קבלה היא בידה שזה הנדר שנדר הוא נזירות וכן ראיתי להרמבם ז"ל שכתוב בפ"ג מהל' נזירות וז"ל ואבשלום נזיר עולם היה ודבר זה היא הלכה היא מפי הקבלה ע"כ דמשמע על כל מה שאמר מקודם ובכלל ואבשלום נזיר עולם היה ודוק:

דף ה.

והא ר' הוא דאמר אין ימים פחות משנים ע"כ פי' דדריש ימים כפשטיה לתחלת הגאולה ושנה לסוף, הגאולה וכיון שכן אמאי דריש ג"ש דימים לשנה דכתיב ביה נדרש לה מניה לשני ימים ותרץ כיון דבשני ימים ליכא כובד לא גמיר מניה:

ומאי נפקא מינה והא וכו' זו היא שיבה זו היא ביאה ע"כ פירוש דהא הכא אע"ג דלא דמו להדדי כיון דמשמעותן חד הוא דריש להו בג"ש ג"כ הכא לדרוש מימימה אע"ג דלא דמי להדדי כיון דמשמעותן חד הוא וק"ל: שם מאי טעמי גבי כהנים וכו' ה"נ איכא כובד ע"כ איכא לימדק כיון דהא דכהנים דמגלחים לשלשים יום הוא משום דיליף מנזיר מדכתיב קרא יהי"ה א"כ הוה ליה למילף מנזיר גופיה ונ"ל כיון דנזיר איירי הוא בשגמר נזירותו דלהכי מגלח לא הוה ילפינן מניה לנזיר עולם אבל כד מצינו באבשלו' דכתי' בים כי כבד וגו' ומצינו בכהנים דמגלחים לשלשים יום בג"ש מנזיר דודאי דטעמא הוא משום

כובד שער והו"ל ניוול. א"כ גם כובד דאבשלום הוא לשלשים יום ואח"כ ראיתי שהתו' הקשו קושיא זו:

שם ר' יוסי אומר מגלח מע"ש לע"ש ע"כ קשה לי כיון דאמרינן דהוא מיקל דווקא ואינו מגלח לגמרי א"כ מאי מייתי ראייה מבני מלכים והא בני מלכים מגלחים לגמרי וגם על דברי ר' נהוראי דיליף מכהנים ס"ל לנזיר עולם ליגלח לגמרי כמו הכהנים ולא דווקא הקלת שער בתער וכי תימא דגם בכהנים כתיב כסום יכסמו את ראשיהם זה אינו דקרא איירי בכהן גדו' דכתיב אחריו ויין לא ישתו כל כהן משמע דמקודם איירי בכ"ג וכמו שנראה הכי בגדרים בפרק דאמרו לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כהן גדול דכתיב כסוס יכסמו את ראשיהם אלמא דקרא איירי בכהן גדול ועוד דכסוס יכסמו דקרא הוא כמו שאמרו התם ראשו של זה בצד עיקרו של זה ואין זה הקלת שער דנזיר עולם שהרי התו' אמרו לעיל דמה שמיקל דווקא ולא מגלח לגמרי הוא משום באבשלום שלא גלח לגמרי שהרי נתלה בשערו ואם כסוס יכסמולא הוה ביה שיער להתלות:

וי"ל דאע"ג דהכהנים ובני מלכים מגלחים לגמרי הרי מ"מ הוא משום כובד דבהאי שיעורא איכא כובד ובאבשלום דכתיב ביה כובד הוא כי הך שיעורא דכובד דכהנים או דבני מלכים ואע"ג דהוא היה מקל דווקא הוא משום דהכי הלכתא דנזיר עולם דמיקל בעת הכובד דאחריני אבל אכתי קשה כדאמר הש"ס מאי היכא ביניה לשאר אחוהי לימא ליה דאיכא דהוא מיקל דווקא ואחוהי מגלחין לגמרי:

ואיפשר לומר דאע"ג דהוא מיקל דווקא מ"מ ליכא הכירא דנזיר הוא דאיפשר דהוא אינו רוצה לגלח לגמרי אלא מיקל דווקא דנוי הוא לו כשיהיה ראשו מכוסה בשער אבל כשאינו מיקל ודאי דכובד הוא לו ובהכי ניחא נמי דלא אמר איכא בינייהו דאיהו לא מגלח אלא בתער ואינהו גם במספרים משום דבהאי ליכא היכרא דנזיר דאיפשר דמה שהוא בתער והם במספרם משום דהוא ניחא ליה בתער ואינהו ניחא להו במספרים אבל במה שאינו מגלח ביום טוב שחל להית באמצע שבת אי נמי לגלוחיי מן צפרא דמעלי שבתא אחוהי מגלחין כי כן דרכם לגלח בצפרא ואיהו לא מגלח עד פניא איכא היכרא דנזיר הוא: שם אמר לך ההוא לדרשא וכו' פי"רשי ז"ל וכיון דהני אתא לדרשא ולא למניינא אחריני נמי לאו למניינא אתו ע"כ פירוש אלא דגם הם אתו לדרשא אלא דלא ידעינן להו יש לדקדק דמשמע דאי אידך למניינא הוי ניחא למילף מנייהו והוא בצרי להו מאי דדרשינן להו ולא הוו שלשים ומתני' קתני ל' יום וי"ל דאי הוו מנייהו למניינא הוה אמרינן גם הנך לדרשא אתו להו למניינא:

אבל התו' מפרשי כיון דאתיין לדרשא לא מצטרפין למניינא ומניין להו כ"ט:
וקשה ליעל דבריהם דא"כ מאי קאמר ובר פדא אמר לך ליכא חד מנייהו: דלא לדרשה אלא מדההוא למניינא כולהו נמי למניינא וכי רב מתנא אמר דליכא חר, מנייהו למניינא והלא הוא אמר דכולהו למניינא אלא דלא מצטרפין עמהם הנהו דלדרשא אתו ומניין להו כ"ט. דבשלמא לפרוש רשי' ניחא וכמו שפירשתי דבריו דרב מתנה סבר דכולהו לדרשה אתו אלא דלא ידעינן להו ורב פדא אמר דלכל הפחות איכא חד דלאו לדרשא. ומדהא למניינא כולהו למניינא אע"ג דאית בהו דרשא מדאפקיה קרא בהאי לישנא כולהו אבל לפי דבריהם כך היה לו לומר מדההוא למניינא כולהו נמי למניינא:

דף ה:

גמ'. תנן סתם נזירות ל' יום בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשייא ע"כ איכא למידק כיון דרב מתנה ובר פדה אמתניתין קיימי כמו שאמר מנהני מילי וכו' א"כ היה צריך להיות הפירכא כך והא מתני' קתני סתם נזירות שלשים יום וכיצד אמר בר פדא ל' חסר א' ולמה לו לומר דבשלמא לרב מתנא ניחא:
ונ"ל. דרב מתנה ובר פדא לא קיימי אמתניתין אלא דהיו עסקי בנזירות דרב מתנה אמר ימי משכו ל' יום כדאמר קרא יהיה בגמטריא תלתין הוו ובר פ' אמר כנגד נזיר נזרו האמורין בתורה ל' חסר אחת אלא דהש"ס כד אמר מנהגי מלי הביא דבריהם מה שפליגי רב מתנא ובר פדא שמדבריהם ידעינן טעמא דמתני' ועל זה קא פריך הש"ס דבשלמא לרב מתנא דמפיק מקרא קדש יהיה בגמטריא תלתין ניחא דמתני קתני ל'יום כמו שלדרשתו היא ל' יום אבל לברפ' לא אתיא מתני' כמו דרשתו דהא קתני ל' יום:
ותרץ לו אמר לך בר פדה איידי וכו' משום הכי תנא ל' דהיינו דמתני' נמי סברה כוותיה ומה דקתני שלשים יום הוא משום אירי דאיכא וכו': שם אלא סיפא מסייעא ליה רישא נעשה כאומר שלימין ע"כ כתב רשי' ז"ל אמר לך בר פדה רישא דתני שמגלח לשלשים ואחד נעשה כאומר שלשים יום שלמים ע"כ משמע מדבריו דאע"ג דאמר הרני נזיר שלשים יום אם גלח ליום שלשים יצא וכן הוא להדיא במה שכתב אח"כ וכיון דלא אמר בהדיא שלמים אם גלח ליום שלשים יצא ולפי זה אתי שפיר דמקשה אח"כ והא תנן גלח ליום שלשים לא יצא. ותרץ לו באמר שלמים ואם הא דקאמר נעשה כאומר שלמים לא דווקא וכן הא דקאמר באומר שלמים לא דווקא אלא אפי' אם אמר שלשים יום מאי קא פריך תנן אם גילח יום שלשים לא יצא והא איירי בשאמר שלשים דהוא כמו שאמר שלמים ובר פדא לית ליה מקצת היום ככלו ולהכי לא יצא ולא איירי בר פדא אלא באומר הריני נזיר סתם וכמו דקתני ברישא אם גילח ביום שלשים יצא ובהכי

אתי שפיר נמי דמתני' רישא אסיפ' לא קשה דמה דקתני שאם גילח ליום שלשים יצא הוא איירי באמר נזיר סתם. וסיפ' איירי בשאמר יום שלשים בפירוש ולא קשה אלא לפי דברי בר פדא דס"ל דאומר שלשים הוא כמו שאומר הריני נזיר סתם. ועל זה קא מקשה והא תנן גילח יום שלשים לא יצא. דקשה על דברי בר פדא דא"כ סיפא דלא כרישא:

ואין להקשות דאמאי דאם אמר שלשים בפי' אם גילח ביום שלסים יצא והא כיון דלית ליה מקצת היום ככלו צריך להיות עד יום ל' ואחד דרב פדא ס"ל דמה שאמר ל' יום הכוונה חשבון הסמוך לשלשים יום אבל אם אמר שלמים היא כמו שקבל עליו מאה יום או יותר:

שם הריני גזיר שלשים יום אם גילח יום שלשים לא יצא באומר שלימין ע"כ כתב רשי' באומר שלימין ממש וכן משמע דהקושיא היא לבר פדא וכמו שפירשתי לעיל. וקשה לי דאמאי לא תקשה נמי לרב מתנה דאמאי לא יצא דאע"ג דאמר שלשים יום בפירוש כיון דהוא ס"ל דמקצת היום ככלו דהא הוא מפרש דלא אמרינן דצריך להשלים כל מה שהזיר אלא באומר שלשים שלמים: וי"ל דלרב מתנה דס"ל דסתם נזירות שלשים יום דהכא דפירש שלשים הו"ל כאילו שלשים שלמים אבל בר פדא דס"ל דסתם נזיר כ"ט יום מה שאמר שלשים הכוונה מספר הסמוך לל' וכמו שפירשתי לעיל:

אבל. התו' מפרשים דלבר פדא דלית ליה מקצת היום ככלו אם אמר שלשי' יום קבל עליה משך נזירות שלשים ולהכי אם גילח ביום שלשים לא יצא ומפרשי דהקושיא היא לרב מתנה כיון דס"ל דמקצת היום ככלו אמאי אם גילח ביום שלשים לא יצא אפי' אמר שלשים הרי מקצת היום ככלו ותרץ דאמר שלמים הכוונה דחשבינן דבוריה כאלו אמר שלשי' יום שלמי' לפי כיון שהוא ס"ל דאם אמר סתם הריני נזיר הוא ל' א"כ היכא דפירש ואמר שלשי' דהוא לישנא יתיר' הוה ליה כאלו אמר שלשים יום שלמים דבהא ודאי צריך עד יום שלש' ואחד דדומה למי שקבל עליו מאה יום דצריך להזיר מכלם ולעד"ן דאין זה פשט הש"ס דאם כדבריהם הוה ליה לש"ס לומר שאני התם דאמר שלשי' דהוא כאומר שלימין. אבל מה שאמר באומר שלמים משמע דחדש לו דאיירי מסגי' באומר שלימים להדייא ודוק:

עוד כתב רשי' ז"ל איכא דגרסי לה בלישנ' אחרינא רישא באומר שלימין ומפרש לה רישא וכו' ואם אמר שלשים שלימין אם גילח ביום שלשים לא יצא עכ"ל פירוש דהשתא הדר מהך תירוצ' דקאמ' מעיקרא דנעשה כאומר שלמין דמתני' דקתני דמגלח ליום שלשים ואחד הוא לכתחילה דווקא ובדיעבד אם גילח ליום שלשים יצא אלא דאיירי בשאמר שלשים יום בהדיא דאז צריך למנות ל' יום כיון דאמר בהדיא שלשים וזה פירש

אותו בסיפא דקתני הריני נזיר שלשים יום דסיפא מפרשא לרישא. דלפי פירוש זה דאם אמר סתם הריני נזיר אין צריך למנות לכתחילה שלשים יום דלא כלישנא קמא דעכ"פ צריך למנות לכתחילה ל' יום ולגלח עד יום לא'. ומה דקתני ואם גילח ביום ל' יצא הכוונה ואם בסתמא ולא פירש יצא דהכי דינו הוא שנזירות סתמא כט' יום וקתני סיפא דאם גילח ביום ל'לא יצא משום דקתני ל' יום בהדיא דהוא רוצה להיות נזיר שלשים יום שלמין להכי אם גילח ביום ל' לא יצא ומה שכתב ואם אמר שלשים יום שלמין אין הכוונה דבעי לומר שלמין אלא דמה שאמר ל' יום הוא כוונתו ל' יום שלמין ומה שכתב בתחי' דצריך למנות לכתחילה שלשים וכו' אין הכוונה דדווקא לכתחילה אבל דיעבד לא. אלא פירוש לכתחלה דקאמר הוא ר"ל בתחלה צריך למנות ל' ולגלח ביום ל' ואחד וכך ראיתי בגרסאות ישנים צריך למנות תחלה לשים וכו' דהוא כמ"ש ודוק:

שם תנן מי שנזר שתי נזירות וכו' אלא לבר פדא קושיא ע"כ פי"רשי דלכי גילח ביום שלשים ואחד לראשונה לאלתר נכנסה לו נזירות שניה באותו יום עצמו וכו' אלא לבר פ' קשה למה ליה כולי האי בס' חסר אחת סגי ע"כ משמע דהקושיא כמי שהקשה לעיל וכן נראה ממה שכתב אח"כ בד"ה שא סיפא מסייע' ליה לבר פדא מדקאמר שאם גילח את הראשונה ליום ל' שפיר דמי ע"כ דמשמע כמו קושיא ותירוץ דלעיל דכן דרך הש"ס להקשות בזה אחר זה דתירוץ אחד שתרץ בראשונה הוא שמתרץ במה שמקשה אח"כ ובודאי שהמקשה הקשה כלם בבת אחת ותירוץ אחד עולה לכלם והש"ס הוא שמסדר להו זה אחר זה ולפי פירוש זה מה שמקשה הש"ס אח"כ ולרב מתנ' קשיא סיפא הוא דקתני שאם גילח את הראשונה ליום ל' שפיר דמי וכיון שכן למה לי לש"ס להאריך בלשוני ולומר אמר לך רב מתנה כדקתני סיפא יום שלשים עולה לכאן ולכאן היה לו לומר כמו שתרץ לעיל קסבר מקצת היום ככלו וכי תימא דכוונתו כמו שאמר אח"כ דעולה לשתי נזירות אלא דלא הבי דבריו ואמר מאי היא מקצת היום ככלו הא אמרה חדא זמנא דא"כ עליה אני דן למה הקשה עליו הא אמרה חדא זמנא דכמו שלא הקש' על בר פדא הא אמרה חדא זמנא דהא כד תרץ לו אלא סיפא מסייע ליה ריש' כאומר שלמים דהוא תירוץ דלעיל שתק גם לרב מתנא לא הוה ליה להקשות עליו ונ"ל דגם רש"י ז"ל יסבור דהא דמקשה ומתרץ כמו דלעיל הוא כדי להקשות הא אמרה חדא זמנה ולאשמועינן חידושא דלמה אמרה עוד אלא כד תריץ על רב מתנא כדקתני סיפא וכו' מהו דתימא וכו' לא צריך להקשות על כבר פדא הא תני חדא זמנ' דמתרוץ דרב מתנ' דאיכ' חידושא ג"כ ידעינן דלבר פדא איכא חידושא דאע"ג דתחילת היום הוא עסוק בתגלחת דנזירות ראשונה עולה לו לנזירות שניה ואע"ג דכל נזירות בחצי היום חייל. הכא שאני

דהוה עסיק בתחילת היום בנזירות ראשונה והוה אמינא דגרע מתחילת נזירות בחצי היו' קמ"ל דמתחיל נזירו' שניה גם בהאי ודוק:

דף ו:

גמ'. אמר לך בר פדא וכו' אי סלקא דעתך ל' יום בעינן נסתור כולהו ע"כ כתב רש"י אינו סותר אלא ז' כנגד אותן ימים שמונה בהן שלישי ושביעי מחמת טומאה. פירוש דמאי דאמר דא' סותר ז' אינן הימים ז' שמונה בהן ג' וז' מחמת טומאה אלא לאחר אותן ז' מגלח תגלחת טומאה ואח"כ מונה ז' ימים אחרים כנגדן ומגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנות נזירות טהרה כדי שיותר ביין וליטמא למתים ומפרש בדבור שאחריו הטעם משום דתגלחת טומאה היא לאחר הזאת ג' וז' כדכתיב וביום הז' יגלחנו וא"כ תגלחת זו של טומאה היא וצריך תגלחת אחרת של השלמת הנזירות וקים להו לרבנן דאין שער מתגדל כדי לכוף ראשו של זה בצד עקר של זה בפחות מז' ימים כדי ליקריביה תגלחת להכי צריך למנות ז' ימים אחרים. שזה הוא שאמר ר"א סותר ז'. דהיינו שסותר ז' ימים מנזירות ומונה אח"כ ז' ימי' אבל התוס' מפרשי דאינו סותר כלל למפרע נזרו. אלא פירוש סותר שאין יכול להביא קרבנותיו עד שיטהר מטומאה זו שצריך להזות שלישי וז' להביא קרבנותיו בטהרה והיינו סותר ז' שאסור לשתות יין וליטמא למתים עד שיביא קרבנות וזה הוא כוונת נ"א שכתב רשי' אח"כ כמו שמפרשי התוספות כמ"ש ודוק:

אלא דקשה על דבריו דמשמע דרב פד' דאמר כ"ט יום הוא אמר כדברי ר"א וא"כ רב מתנה דאמר ל' יום כרבנן וכיון שכן קשה אמאי בר פדא פסק כר"א ולרב מתנה דפסק כרבנן אמאי דחיק לעיל לאוקים הנך מתני' דלעיל לאוקים להו כרבנן כיון דרבנן גופייהו ס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככלו דהא קתני נטמא יום ל' סותר הכל הו"ל לומר דהנך ר"א ומפרש להו כמו שפירש בר פדא לעיל דיותר טוב לומר כך ממה שנאמר דרבנן תרי נינהו דרבנן דהנך מתניתי' סברי מקצת היום ככלו ורבנן דהאי מתני' ס"ל לא אמרינן מקצת היום ככלו כמו שכתב רשי' ז"ל בד"ה תנן מי שאמר הריני נזיר וכו' דבשלמא לפירוש התו' דמפרשי דהנך רבנן אינהו דרבנן דר"א ומחלקי שפיר יעו"ש וגם מפרשי דבר פדא נמי סבר כרבנן אתי שפיר וגם מפרשי דלרב מתנה ס"ל דגם ר"א ס"ל דנזירות ל' יום להכי שפיר דקאמר הש"ס קסבר ר"א מקצת היום ככלו דודאי דכל חד קאמר דבריו בין לת"ק בין לר"א אבל לדברי רשי' ז"ל דבר פדא אמר כר"א דווקא א"כ מאי צריך הש"ס לומר דרב מתנה אמר דגם ר"א כוותיה הוא דבעי ל' כיון דודאי רבנן כוותיה: ועוד קשה לי על דברי רשי' ז"ל דכתב ואי קשיא אמאי לא מתרץ בר פדא הכא ברישא וכו' דקסברי דכיון דטעמא לאחר כ"ט יום לא מדחינן ליה מקרבן כולי האי עד שלשי'

אחריני דילמא אתי למעבר על גזריה ואתי לידי תקלה ע"כ דמשמע שאין סברא לימגזר בענין הנזירות לסתור דלהכי אמר שהוא כר"א א"כ קשה לרב מתנה דסבר דת"ק דר"א לא אמרינן מקצת היום ככלו כמו שפי"רשי ז"ל אמאי אם נטמא יום מאה ואחד סותר שלשים דבשלמא לפירוש התו' דהוא מדרבנן ולא חיישי לתקלה שפיר אבל לפי דברי רשי' דמשמע דאין סברא יגזרו לסתור משו' דחייש' לתקלה אמאי סותר שלשים וכי תימא דטעמא דר"ל דקאמר לר"א גם לרבנן נמי ולהכי ביום מאה וא' דהוא יום מלאת לרבנן דלא ס"ל מקצת היו' ככולו סותר)שלשים א"כ בתחלה כדמקשה לבר פדא נטמא יום שלשים וכו' וקאמר דלרב ניתנה ניחא ואכתי לא ידע האי טעמא דר"ל אמאי לרב מחנה ניחא אע"ג דלא תקשי מרישא משום דת"ק דר"א ס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככלו תקשה ליה מהא דנטמא יום מאה ואחד:

וג"כ תקשי לרב פדא דתרץ דהוא ס"ל כר"א דאם לא נגזור בנזירו' לסתור וכמ"ש רשי' אמאי אמרי רבנן דסותר שלשים בנטמא ליום מאה ואחד דבשלמא לדברי התו' ניחא דפירשו דס"ל לבר פדא נמי שהוא מדרבנן:

ועוד קשה מה שכתב בד"ה זאת תורת הנזיר וכו' בין לנזירות שלשים בין לנזירות מאה תן לו תורת נזיר דהיינו שלשים ע"כ ואם לנזירות שלשים נמי יתן לו תורת הנזיר שהוא שלשים אמאי קאמר ר"א דאם נטמא ביום שלשים אינו סותר אלא שבעה:

ונ"ל לומר דרשי' ז"ל סובר דכיון דלא ביאר בש"ס דגזרינן גם בענין דליסתור אי איפשר לומר כדברי התו' ועוד דלא מתרץ דטעמא דסותר הכל משום דנעשה באומר שלמין דודאי דלא דחינן ליה מקרבן כולי הא. דילמא אתי לידי תקלה כמו שכתב בפירוש ופירוש הסוגיא לדעתו כך היא שכד פריך ליה לבר פדא תנן מי שאמר הרני נזיר נטמא יום שלשים סותר את הכל הרי לרב מתנה ניחא דמשמע דסתם נזירות ל' יום ואע"ג דיש להקשות לרב מתנה דאמר לעיל מקצת היום ככלו ואמאי יכתור לזה יכול לדחות דהאי תנא קמא דר"א לא ס"ל מקצת היום ככלו דלא כהנך סתמי דאייתי לעיל דהנך מוכרח לומר דס"ל דמקצת היום ככלו וכמו דעת ר"א הכא וכמו שאמר לקמיה וס"ל דגם ר"א ס"ל סתם נזירות שלשים דאם לא תפרש להו דס"ל מקצת היום ככלו א"כ הוה ס"ל דסתם נזירות אליבא דכ"ע כ"ט יום והוא ס"ל דליכא מאן דס"ל סתם נזירות כ"ט יום:

אבל לבר פדא אי איפשר לומר דהאי מתני' ס"ל נמי כ"ט יום דהא קתני סותר את הכל להכי אמר בר פדא אימא סיפא ר"א אומר אינו סותר אלא שבעה דהיינו דהא ר"א ס"ל הכי להדייא ואנא פסיקנא כוותיה משום דתנא לעיל סתם כוותיה בהך דאמר בר פדא לעיל אנא הכי סמכי וכיון דהש"ס מהאי מתני' צריך קא עסיק ליתובי לה גם לרב מתנה

דס"ל דגם ר"א נמי הכי סבר דסתם נזירו ל' יום ואמאי קסבר ר"א מקצת היום ככלו וכוותיה הנך מתני' דלעיל דסברי מקצת היום ככלו וחזר הש"ס ליפרוך האי מדתנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל ר"א אומר אינו סותר אלא שלש' ואי סלקא דעתך וכו' לא לעולם לא אמרינן מקצת היום ככלו אי הכי ליסתור כלהו אמר ריש לקי' וכו' דעסיק לדחות הך סברא דאמר דר"א ס"ל מקצת היום ככלו. וטעמא הוא כדר"ל דאמר קרא זאת תורת הנזיר וכו'. דהיינו דאם נטמא ביום מלאת סותר שלשים לאחר מלאת אינו סותר אלא שבעה. משום דבעי לגלח בטהרה ולהכי אמר ר"א דאם נטמא ביום מאה סותר ל' דהוא יום מלאת ואם נטמא ביום ל' היכא דאמר נזיר סתם שהוא כ"ט יום שיום ל' הוא אחר מלאת ואינו סותר אלא שבעה. וכן אם נטמא יום מאה ואחד אינו סותר אלא שבעה שהוא אחר יום מלאת:

ומ"ש רשי' בין לנזירות שלשים איירי דאמר ל' יום בפירוש. וכמו דקתני התם הריני נזיר שלשים יום נטמא יום שלמים סותר את הכל לפי שהוא יום מלאת אבל לקמן נקט טעם אחר בלאו הכי וז"ל נטמא יום שלשים סותר את הכל ולא פליג ר"א דהא קאמר שלמין ואפי' לבר פדא דאכתי תוך מלאת קרינא ביה ע"כ:

והשתא כיון דהש"ס עסיק לסיועי לבר פדא וכמו שכתב רשי' ז"ל בד"ה לעולם לא סבר מקצת היום ככלו והאי דקאמר אינו סותר אלא שלשים יום מסייעא ליה לבר פדא וכו' וכאילו דמזה איתות' רב מתנה לא הדר לפרוך עליה מנטמא יום מאה ואחד דסותר שלש' לת"ק ועוד דהיה יכיל לתרץ לו דגם לת"ק דר"א ס"ל ג"כ האי דר"ל וכיון דהוא ס"ל דלא אמרי' מקצת היום ככלו להכי אם נטמא ביום מאה סותר את הכל דחשיב ליה בתוך מלאת שהרי קודם שגמר הנזירות נטמא ואם נטמא ביום מאה ואחד מקרי ביום מלאת שהוא יום הבאת קרבנות. וכי תימא א"כ ג"כ בנטמא יום שלשים ואחד יהיה סותר שלשים שהוא יום מלאת שיום הבאת קרבנותיו הא לא קושיא דלא אמרה תורה דביום מלאת סותר אלא במפרש נזירותיו אבל בסתם נזיר לא יסתור שלשים ביום מלאת. אבל ר"א ס"ל דיום מאה מקרי יום מלאת אע"ג דס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככלו ולהכי סותר שלשים אבל נטמא יום מאה ואחד אחר מלאת מקרי ובהכי אתי שפיר דלמה לא הקשה לבר פדא מנטמא ביום מאה ואחד דלרבנן סותר שלשים דהש"ס עסיק לסיועיה לבר פדא מרישא דהיא סיפא דרישא וכד אמר היינו טעמא דר"א אמר קרא מה לו דליפרוך מרבנן ומכ"ש דיכול לתרץ כמו שאמרנו לרב מתנה כן נלע"ד לומר לדעת רשי' ז"ל ודוק: שם אמר לב רב מתנה כולי עלמא שלשים יום בעינן וכו' פירוש דרב מתנה אמר דכ"ע כוותיה ס"ל אבל לבר פדא מוכרח לומר דתנאי היא דהא ר' יאשיה

אמר אין גידול שער פחות משלשים יום. והא דקאמר לימא כתנאי הוא אם רב מתנה יכול לאוקומי תרוייהו כוותיה או תנאי היא וק"ל:

דף ז.

גמ' הריני נזיר וכו' רשי' ז"ל גריס ברישא אחת קטנה ומפרש דאע"ג דאמר קטנה לא תהיה פחותה משלשים יום דאפי' אמר יום א' הרי זה נזיר ל' יום וכו' דכוונתו ז"ל דפירוש קטנה קטנה ממש אבל גדולה פירוש דהיא אריכא עלי קאמר דתנא תרתי מלי קמ"ל מתניתין אבל התו' גרסי ברישא אחת גדולה. וכיון דפירוש גדולה היא אריכא מלתא עלי קאמר כמו דמכאן ועד סוף העולם דסיפא להכי פירשו קטנה דקתני באמצע הוא כלומר דלא טריחא לי כלל:

שם ואימא הכא נמי אריכא לי הא כמכאן ועד מקום פלוני פירוש דאע"ג דפשט דבריו הוא כמה ימים עד מקום פלוני קאמ' דלהכי פריך לעיל ואמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר מ"מ כיון דפירש במתני' דאריכא לי מלתא קאמר ג"כ הכא נפרש דארכ לי מלתא קאמר כמכאן ועד מקום פלוני: וקשה לי דמאי פריך דבשלמא התם הוא משום דאם הוא כפי פשט דבריו היה לו להזכיר מנין סוף העולם דהוא חמש מאות שנים כמו שפי' התו' בד"ה ואמאי וכו' אבל הכא אימא דאיירי בדלא ידע כמה הדרך דלא שייך לפרש דבריו וכיון שכן אמרינן כפשט דבריו ומחמרינן עליה שיהא נזיר כמנין ימי הדרך:

ונ"ל לפרש שהכוונה כיון שהמתני' סתמא קתני דאיירי בכל גוונא ואעפ"כ מחמרינן עליה וע"ז קא פריך דאמאי בהיכא דידע כמה רב הדרך דלא אמרינן גמי דאריכא לימלתא קאמר דומיא דמתני' דידן:

ותרץ רבא דאיירי בשהחזיק בדרך דמשום אונס הדרך קבל עליו דהשתא אף אם ידע כמה מהלך הדרך איכא הוכחה דלא אריכא לי מילתא קאמר:

שם ולהוי כל פרסה ופרסה וכו' פי"רשי דאמתניתין גופה דמכאן ועד מקום פלוני קפריך דלהוי כל פרסה ופרסה חד נזירות וכו':

וקשה לי דמאי פריך דהא כשהחזיק בדרך לפירוש א' מוכחא מלתא דלהוי נזיר כל זמן שיהא בדרך קאמ' מפני אונס הדרך ולא קביל עליה כחשבן פרסאות:

וי"ל דמה שאמר רשי' ז"ל כל זמן שיהא בדרך אין הכוונה שיהא נזיר בדרך אלא הכוונה כל זנין שיהא בדרך יהיה נזיר כנגדן ימים כשינצל מן הדרך ועל זה קא פריך ואימא שקבל עליו על כל פרסה ופרסה שבדרך אשר הלך שם כשינצל ממנו. כיון שהוא משום זכות לינצל בדרך כל מה שהוא מגדיל הזכות הוא עושה:

והא דלא פירש רשי' ז"ל דהקושיא על מתני' דידן נ"ל לומר משום דאם הוא אמתני' דידן קשה דמאי פריך עוד כיון דאמר הכי קאמ' אריכא לי מלתא וכו' דהוא משו דאם כוונתו על מנין מהלך העולם היה לו לפרש כיון שהוא ידע שהעולם מהלך חמש מאות שנ' גם בכל פרסה ופרסה אנו אומרים כך דאם כוונתו על פרסאות העולם כיון שהוא יודע שמהלך העול' חמש מאות שנה הרי הוא יודע כמה פרסאות בעולם שמהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ביום והיה לו לבאר בהדייא ג"כ:

ועוד דא"כ כשאמר הכי קאמר וכו' היה לו ליפרוך מיד ואימא כל פרסה ופרסה וכו':

ועוד מדקא פריך תנן הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני וכו' ואימא הכא נמי אריכא לי הא מלתא כמכאן ועד מקום פלוני וכו' משמע דהש"ס קבל האי סברא דאריכא לי מלתא קאמר עד דפריך מנה על הך דתני' וכיצד הדר פריך ואימא וליהוי כל פרסה ופרסה:

ועוד דמשמעות קושיא זו על מה שתרץ לו שהחזיק בדרך ועל זה קא פריך דלהוי כל פרסה ופרסה מאותו הדרך:

ועוד ממה שתרץ רב פ' באתרא דלא מני פרסי משמע דאפרסה דקאי עלה ואם על פרסאות העולם כל המקומות לא מני כרסה לעולם וכן בכל אונא ואונא משמע דבכל המקומות מונין לאונות העולם וזה אי איפשר דמה שמונין לעולם היא מהלך חמש מאות שנה ואם הכוונה על פרסות ואונות המקומות קאי דכיון דרגילין למנות כך גם העולם ימנה בנזירות דמה שייכת זה לזה כיון שאין רגילין למנות של כל העולם ג"כ בנזירות אמרינן דאין כוונתו כך שמכל אלה רש"י ז"ל פירש דאמתני' ליכא למקשי עלה דוודאי דש"ס קביל הך תירוצא דאריכא לי מלתא קאמר מדלא פירש דבריו וכמ"ש והקושיא על מתני' דמכאן עד מקום פלוני. דכאשר תרץ רבא שהחזיק בדרך אזי מצא מקום להקשות וליהוי כל פרסה ופרסה מהדרך ההוא וכמו שכתבתי דאי לאו הכי לא הוה פריך עלה ג"כ כמו דלא פריך אמתני' משום דא"כ היה לו לפרש בהדיא אבל כשאמר שהחזיק בדרך לא צריך לבאר דהרי מוכח דבריו שידור נזירות על כל פרסה ופרסה אשר ינצל בלכתו בה וזה נראה ג"כ ממה שאמר רבא לבסוף מה לך לאקשויי כולי האי דהיינו שכל הקושי' הם באו ממה שאמר מעיקרא שהחזיק בדרך. לזה אמר דלמה לך לאקשויי כילי האי הרי יכול לתרץ באופן אחר אפי' אם לא נאמר בשהחזיק בדרך. דמה פריך הוא דאימא ג"כ הכא בהאי דמכאן ועד מקום פלוני דאימא הכא נמי אריכא לי מלתא כמכאן ועד מקום פלוני וכו' זאת אינה פירכא דטעמא דאמרי' במתני' דידן כאומר אריכא לי מלתא הוא משים דקאמר אחת אבל במקום אחר לא אמרינן כאומר אריכא לי וכו' וא"כ ליכא פירכא כלל:

ונראה לי דאף לדברי רבא זה עדין צריכין אנו לומר דהך מתני' דמכאן עד מקום פלוני היא איירי כשהחזיק בדרך דאע"ג שכדי לתרץ מתני' אמתני' אין צריכין לומר בשהחזיק בדרך וגם כדי לפרוך עלה לבד דאימא כל אונא ואונא ליכא שהרי לא עסיקנן בשהחזיק בדרך מ"מ אהנך דלא אמרינן במוכרח דאריכא לי מלתא קאמר אלא בדאמר אחת אבל בדלא אמר אחת אע"ג דלא אמרינן במוכרח דאריכא לי ממלתא קאמר מ"מ לא פסיקא למלתא דלא אמר דאריכא לי מלתא קאמר דאיפשר לומר כך ואיפשר לומר כך שכך נראה מדברי רש"י בד"ה רבא אמר למה לך לאקשוי וכו' שהרי דבנדון דבמתני' דידן דאמר אחת כתב לא איפשר דלא אמרינן דהכי משמע מיכן ועד סוף העולם דפירוש דבריו דמוכרח לומר דאריכא לי מלתא קאמר אבל בהך דמכאן ועד מקום פלוני כתב לא איפשר דאמר לך' דקביל עלויה בציר וכו' ולא אמר ג"כ דלא איפשר דלא אמינא לך דקביל עליה מהלך ימים עד מקום וכו' דמשמעותו שהיא מוכרח כבראשונה אלא איפשר כך ואיפשר כך. דרבא לא בא אלא לתרץ הקושיא דאימא הכא נמי אריכא לי מלתא כמכאן ועד מקום פלוני ואמר דשאני מתני' דאמר אחת אבל הך מתני' לא אמר אחת לכן לא אמרינן בה אריכא לימלתא קאמר וכיון שכן קשה דלמה לי למתניתין לומר דהיא פסיקא דמכאן עד מקום פלוני לימים מהלך קאמר ומשום זה צריכין אנו לומר בשהחזיק בדרך איירי גם לתירוץ רבא בתרא ודוק:

אבל התו' כתבו דאמתניתין פריך כי אמר מכאן ועד סוף העולם דאין לפרש דקאי אמאי דמסיק מניה כיון דטעמא דוי משום דהחזיק בדרך אין בדעתו להיות נזיר כי אם בהיותו בדרך לבד. נראה דמפרשי שהחזיק בדרך דקאמר רבא הוא שקבל עליו להיות נזיר כל זמן שהוא בדרך. דלא כמו שפירשתי בדברי ר"ש':

וכתבו הטעם דקא פריך וליהוי כל פרסה ופרסה אחר מה שתרץ מעיקרא כמאן דאמר אריכא לי מלתא משום דאם נאמר דנזירות ארוכה עד סוף העולם קביל עליה הו"ל לפרש מהלך חמש מאות שנים אבל אם נאמר דקביל עליה נזירות הרבה על כל פרסה ופרסה כדי שיוכל לגלח בסוף כל נזירות שפיר דקאמר מכאן ועד סוף העולם. דהיינו שעל כל פרסה ופרסה מכאן ועד סוף העולם הוא מקבל נזירות ולהכי לא נאמר דכמאן דאריכא לי מלתא קאמר וזהו מה שאמרו ושמא דמנין נזירות קביל כמנין פרסאו' לחומרא ולא מצינן לפרושי להקל דהיינו להקל ולומר דכמאן דאמר ארי' לי מלתא דהשתא אין להקשות א"כ היה לו לומר מנין העולם דמזה מוכרח לומר דאריכא לי מלתא קאמר וזהו מה שאמרו ואין להקשות וכו' דהיי' דהשתא אין להקשות וכו' ועבדינן כפשט דבריו ולחומרא כיון דליכא להקשות על פשט דבריו ותמיהא לי על דבריהם דכמו דמקשינן על פשט דבריו

שהוא עד סוף העולם דהו"ל לפרש חמש מאות שנים ג"כ מקשינן על כל פרסה ופרסה כיון שהוא יודע שהעולם מהלך חמש מאות שנה הלא הוא יודע שכמה פרסאות יש בעולם והו"ל לפרש. דמאי שנא. וכמו שכתבתי בדעת רש"י ז"ל שזה הם פירשו בשינוייא דש"ס כל מלתא דקצבתא לא קתני וכו':

עוד כתבו ופריך וליהוי כל אונא ואונא כמנין מהלך ימים שעד סוף העולם וכו' מילא תנן הריני נזיר כשער ראשי וכו' הרי זה נזיר לעולם אלמא נזירות הרבה קביל עליה ולא מפרשינן מלתיה לקולא למימר הריני נזיר שלשים יום וכשער ראשי דקאמר כלומר אריכא לי מלתא דקאמר כאילו אמרתי הריני נזיר כמנין שער ראשי ע"כ ודבריהם קשים אצלי שנראה מדבריהם דהש"ס הביא האי לראה דנזירות הרבה קביל עליה ולא מפרשינן מלתיה לקולא דאריכא לי קאמר ולמאי צריך והלא הם כתבו דפשט דבריו כך לחומרא דאין להקשות וכו' וכיון דאין להקשות על פשט דבריו ודאי דעבדינן כפשט דבריו וי"ל דודאי דעיקר הראייה היא דאדם עשוי לקבל נזירות בכי האי גוונא דעל כל פרסה ופרסה ועל כל אונא ואונא דאל"כ אפי' דפשט דבריו כך הוא כיון דלא עביד איניש לקבולי בכי האי גוונא הוינא מפרשי דאריכא לי קאמר להכי הביא ראיה מי לא תנן הריני נזיר בעפר הארץ וכו' דאלמא דזירות הרבה קביל עליה ולא מפרשינן מילתיה לקולא למימר דאריכא לי האי מלתא כעפר הארץ וכשער ראש:

עוד כתבו ומשני כל מלתא דאית ליה קצבתא לא קתני פירוש האומר הריני נזיר דער סוף העולם אית ליה קצבתא דמהלך העולם חמש מאות שנה ואם נזירות במנין קביל עליה הוה ליה לפרש דהיא אחרי שיש להם מנין ולכך יש לומר דחד נזירות קביל עליה ע"כ נראה דפירוש דבריהם כך הוא דאונא ואונא דעד סוף העולם יש להם קצבה שהרי מהלך העולם חמש מאות שנה ואם נזירות כמנין האונות קביל עליה הו"ל לפרש בהדיא כמה נזירות קביל עליה שהוא יודע שהעולם מהלך חמש מאות שנה והאונא מהלך יום אחד וא"כ יודע כמה אונות יש בעולם וא"כ הו"ל להזכיר בפירוש ומדלא הזכיר בפירו' יש לפרש דחד נזירות קביל עליה אבל שער ראשי ועפר הארץ אין להם קצבה ומנין כדי לפרש ואז אמרינן שקיבל עליו כמנין שער ראשו ועפר הארץ. וקשה לי על זה דהרי המקשה קא פשיט ליה דהאי כאלו פירש דבריו כמו שנראה מדבריהם לעיל וכיצד חשיב ליה המתרץ דזה לא פי' דבריו דנראה דזה פשוט דמקרי שלא פירש דבריו ואם המקשה והמתרץ חולקים בזה דהמקשה חשיב ליה כאילו פירש דבריו והמתרץ חשיב ליה שלא פירש דבריו א"כ העיקר חסר בהאי תירוצא דלא היה לו לימנקט בהאי גוונא דבשלמא לדברי רש"י שפיר דנקט בהאי גוונא:

עוד כתבו בדבור שאחר זה וז"ל ואם תאמר כיון דמחלק מתניתא בין דלית ביה קצבתא לאלף שנים דאית ליה קצבתא א"כ גם במתניתין יהיה נזיר ארוך עד יום מותו כמו באלף שנים ע"כ. גם דבריהם אלו קשים אצלי דמתניתין דידן שאני כיון דהוא יודע מנין העולם הוה לו לומר חמש מאות שנים וכיון שלא אמר כך אמרינן דחד נזירות קביל עליה וכמאן דאמר אריכא עלי מלתא אבל בהאי מתניתא אמר אלף שנים דפירש להדיא וכיון שכן אמרינן דכל ימיו חייו קאמרי:

ואיפשר לומר דהכי קאמרי כיון דהש"ס מדמי מתניתין דידן דאית ליה קצבתא לאלף שנים דמתניתא דלא נאמר נזירות הרבה קביל עליה שבא לומר בהאי סייעתא דחדא נזירות קביל עליה אלמא דעבדינן דין שתיהם שוה וכיון שכן אמאי לא עבדינן דין דמתניתין דידן כדין דמתניתא דהו"ל ליעביד כדין דמתניתא ולמה אמרינן דאריכא ליה מלתא קאמר:

ותרצו דשאני הכא דאמר הריני נזיר אלף שבים ולא אמר מכאן משמע נזירות ארוך קביל עלים אבל במתניתין אמר מכאן ועד סוף העולם דמשמע טפי אריכא ליה מלתא כמכאן ועד סוף העולם מלומר דנזירות ארוך קביל עליה מדלא אמר הריני נזיר עד סוף העול' ולא מייתי מהך ברייתא אלא דאיכא חילוק בין מלתא דאית ליה קצבתא למילתא דלית לוה קצבתא ע"כ. דבריהם אלו קשים דא"כ כד מקשה ליה וליהוי כל אוונא ואונא היה לו לתרץ דשאני הכא דאמר מכאן וכו' ולמה ל לתרץ כל מלתא דאית ליה. קצבתא מדלא תריץ הכי אלמא דהש"ס לא משמ' ליה חילוק זה וגם על הקושיא מעיקרא ליתא לפי מה שאמרו ולא מייתי מהך ברייתא אלא דאיכא חילוק בין מילתא דאית ליה קצבתא למילתא דלית ליה קצבתא דהיינו דהש"ס לא מדמי נותני' דידן למתני' לגמרי דוודאי מתני' דידן שאני דלא הזכיר סכום מהלך העולם ומתניתא איירי שאמר אלף שנים ולמה להם משום דאמר מכאן:

ונ"ל דוודאי כד פריך וליהוי כל אונא ואונא לא יכול לתרץ משו' דקתני מכאן דמשמע אריכא לי מלתא משום כיון דנימא כוונתו על כל אונא ואונא הוא מוכרח להורות דלאו נזירות ארוך אלא על מנין האונות להכי אמר מכאן להכי תרץ לו כל מלתא דקצבתא לא קתני וכמי שפירשתי דלהכי יש לומר דחד נזירות קביל עליה אבל כד הביא לו סייעתא והתניא וכו' לסיועיה דמצינו דקצבתא יש חילוק אע"פ שמשמעות שניהם כל ימי חיו קאמר דעבדינן מילתא דקצבתא נזיר ארוך עד יום מותו דלא כמו נזיר עולם. או כמו כל ימי חייו. דמשמע דגם במתניתין דהוא מלתא קצבתא לא עבדינן נזירות הרבה על כל אונא ואונא אלא חד נזירות קביל עליה אלמא דמתניתין כאילו אמר חמ' מאות שנה

דהוא הקצבתא דקאמר מתניתין סוף העולם על זה הקש כיון דהש"ס מדמה מתני' לאלף שנים משום דאית ליה קצבתא דמשמע ליה דמה שאמר מכאן ועד סוף העולם הוא כאילו הזכיר חמש מאות שנה מהלך העולם. א"כ אמאי תפרש אריכא ליה מלתא אימא אחת אריך קביל עליה כמו הך דאלף שנים דהא לדברי המסייע חשיב ליה כאילו אמר חמש מאות שנים ועל זה תרצו דאע"ג דדמי ליה שאני הכא דאמר מכאן ועד סוף העולם דמשמע דטפי אריכא ליה מלתא כמכאן ועד סוף העולם מלומר דנזירות ארוך קביל עליה מדלא אמר הריני נזיר עד סוף העולם והמסייע לא מייתי הך מתניתא לדמותה לגמרי אלא לומר דיש חילוק בין דאית ליה לדלית ליה קצבתא דמה דאית ביה קצבתא לא אמרינן ביה אלא נזירות ארוך קביל עליה אבל דמתני' אה"נ דפירוש אריכא ליה קאמר כיון דאמר מכאן עד סוף העולם ודו"ק:

דף ז:

גמ' אבל אחת ומחצה דנחית וכו' קמ"ל כולהו נזיר שתים ע"כ והוי מתניתין כולה לא זו אף זו קתני וק"ל:

שם רב סבר לה כרבי עקיבא דדריש לישנא יתירא וכו' משמע דרבי. עקיבא הוא דדריש לישנא יתירא אבל רבנן לא דרשי לישנא ומניין להו זא דאימא דגם רבנן בעלמא דרשי אבל הבא לא צריך ללישנא יתירא דבלאו הכי אינו צריך ליקח לו דרך ומוכרח לומר דהא דקאמר סבר לה כרבי עקיבא דהיינו שדבריו מבוארים דדריש לישנא יתירא וק"ל:

תו' בד"ה הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת וכו' וממאי דסליק חילק דהיינו דקאמר הריני נדור ושעה אחת וה"ה שיש לחלק אירשא דמתני' דקאמר הריני נזיר ויום אחד ע"כ יש לדייק ממה שכתבו וממאי דסליק חילק משמע דליכא לחלק כך על בבא האחרונה שהיא הריני נזיר אחת ומחצה שאם אמר הריני נזיר אחת שלשים יום ומחצה או אם לא אמר אחת אלא:

הריני נזיר שלשים יום ומחצה ודאי דלא אמרינן שיהא נזיר מה' יום ג"כ אלא דאמרינן דפירוש ומחצה הוא על היום דסמיך ליה דלא אמרי' ומחצה דהוא מחצה של נזירות אלא אם הוא סמוך לאחת שמשמעותה נזירות שלימה ומחצה ממנה קאמר כן נ"ל ודו"ק:

דף ח.

גמ' ור"ש היא דאמר אדם מכניס עצמו לדבר שספיקו חמור מודאו כתב רשי' ז"ל דאילו נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל ואלו על ספיקו לא מצי מגלח דהכי מפרש באלו מותרים במס' נדרים ע"כ ובדיבור שאחריו כתב וז"ל ולהוי נזיר שבל ספק נזירות להחמיר דספיקו בנזיר חמור מודאו דאלו ודאי שלא היה בו מאה כור לא הוי נזיר השתא דהוי

ספק אמרינן דנזיר הוא ע"כ ודבריו האחרונים סותרים ראשונים שכתב שפירוש ודאי הוא נזירות בודאי וכאן פירוש ודאי שלא היו בו מאה כור שאינו נזיר בודאי ועוד קשה שבכל מקום שאנו אומרים ספיקו לחומרא הוא שספק אם זה אסור או מותר דמספק אנו מחמירין עליו לעשות אותו שהוא אסור וג"כ בנזירות ספק אם היה בכרי מאה כור או לא היה אנו מחמירין לומר שהיה מאה כור כדי לאסור בכל דיני נזיר ומאי רבותיה דנזיר משאר איסורין ועוד מאי חמור מודאו דקאמר דמשמע דגם הודאי כמותו אלא דזה חמור מזה לכן נ"ל שט"ס וכצ"ל שכל ספק נזיר להחמיר ה"נ במתני' דהוא י"ל דספיקא הוא וכו':

ואיפשר. לומר דהא דכתב דספיקו דנזיר חמור מודאו לא קא מפרש להא דאמר חזקיה שספיקו חמור מודאו אלא מפרש דקאמר ר"ש שכל ספק נזירות להחמיר דהו"ל לומר שכל ספק נזירות נזיר הוא שלא יכול להחמיר אלא בדבר שיש בו קולא וחומרא ואנן עבדינן לחומרא אבל זה אם יהיה נזיר או לא. להכי תקן הלשון דלחומרא דקאמר דהיינו שדנין ספיקו אם היה ק' כור או לא להחמיר ואמרינן היה בו ק' כור והחומרא היא דלא עבדינן כודאי שאם לא היה בו ק' כור הוא קולא שלא יהיה נזיר השתא דהיא ספק מחמרינן ועבדינן ביה דהוא היה בו מאה כור ויהיה נזיר. ונראה הא דלא חייש ר"ש דליתי חולין בעזרה היא משום דאדם מכניס עצמו לספיקא ואדעתא דהכי נדר דגם שיהא ספק הוא מקבל עליו נזירות ולהכי אמר חזקיה ור"ש היא דאמר אדם מכניס עצמו לדבר שספיקו חמור מודאו שאפי' בדבר שהספק הוא חמור מאם היה נזיר בודאי וכמו שפי"רשי לעיל אבל קשה לי דלפי שטחיות דברי רש"י בפירושו כאן אין אנו צריכין להאי שספיקו חמור מודאו כי אם אדם מכניס עצמו לספיקא או לא וא"כ למה אצטריך חזקיה לומר בדבר שספיקו חמור מודאו ובשלמא לפירוש התוס' אתי שפיר דפירשו דהכא נמי ספיקו חמור מודאו ולהכי שפיר דנקט חזקיה הכי. ואיפשר לומר דהא דלא פירש כדברי התוס' משום דא"כ רבי יהודא דמתיר הוא משום דווקא דספיקו חמור מודאו אבל בספיקא אחרי' אדם מכניס עצמו ואין זה במשמעו' הש"ס אלא בכל ספק רבי יהודא מתיר משום דספק גזירות להקל דהיינו שאין אדם מכניס עצמו לספיקא בכל גוונא דמלבד דזה משמעות ספק נזירות להקל בכל גוונא איירי גם מדאמר ר' יוחנן אפי' תימא ר' יהודא התם לא נחית ליה לנזירו' וכו' דמשמע משום דאינו מכניס עצמו לספק בכל גוונא להכי פירש כפשטא דקתני ספק גזירות להחמיר וכפשטא דספק נזירות להקל דגם לפי פשט זה אתי דברי חזקיה דאמר במחלוקת שנויה דהרי גם לדברי התוס' פירשו במה דקתני ספק נזירות להחמיר ובספק נזירות להקל כפשט הדבר אלא עלמה דאמ'

חזקיה דר"ש ס"ל אדם מכני' עצמו לדבר שספיקו חמור מודאו פירשו היכי דמי בענין של הכרי וכענין דהכא אבל בדברי ר' יאודה פירשו דבכל גוונא לא מכניס אדם עצמו לספק ולא משום שהיא ספיקו חמור מודאו: תו' בד"ה כמנין ימות השנה וכו' כיון דקאמר כמניין משמע נזירות ולא נזירות ארוך ע"כ ואע"ג דרבנן ס"ל דנזיר משמע נזירות הרבה בהך דכשיער ראשי ולעפר הארץ וא"ב למאי אצטריך כמנין הכא שאני דבימות החמה אית ליה קיצבתא וא"כ נזירות אריכא קביל עליה להכי אצטריך כמנין דהוא משמע נזירות הרבה ולא נזירות ארוך:

ע"ב גמ' אלא אי אמרת חדא נזירות קביל עלויה מי הוי השלמה כלל פיר"שי ז"ל אלא אי אמרת דחדא נזירות של תס"ה קביל עליו וכל חדא וחדא תהוי שס"ה ימים וצריך דיהוי נזיר שס"ה פעמים ושסה ימים כמנין ימו' החמה וכדברי רבי דאמר דאין זה נזיר שיהיה מגלח בסוף שלשים אלא כל שס"ה ימים יהא נוהג נזירותו ע"כ הנה מדברי הש"ס מי הוי השלמה כלל משמע דלדברי הבי לא שייך שישלים אותם דליכא אניש דחיי כל כך דהוא משמע כפירוש רש"י זה. אבל קשה לי דמנא ליה לש"ס דלדברי רבי דחדא נזירות של שס"ה וכל חדא וחדא תיהיה שס"ה ימים והלא בין דברי רבי לרבנן הוא דלדברי רבנן זמן הנזירו' יהיו נזירו' הרבה של שלשים ויגלח בסוף כל שלשים אבל לדברי רבי הוא שיהיה הזמן ההוא בנזירות ארוך שאינו מגלח בסוף שלשים:

ונראה. לי דכמו לרבנן דבימות החמה הם שס"ה נזירות. גם לרבי כך הוא נזיר שס"ה ימים וכאשר אמר במנין. דלמה ליה לומר כמנין בשלמא לרבנן הנייא ליה כי היכי דלא לימא נזירות ארוכה קביל עליה כיון דאית ליה קציבתא וכ"ש לעיל אבל לרבי דס"ל דנזיר משמע נזירות אחת. וכמנין לא אהני לנזירות הרבה. כי אם עד שיאמר נזירות א"כ כמנין למה ליה דמוכרח לומר כאילו אמר הריני נזיר כמנין שנת החמה לכל יום ויום שהם שס"ה שנים לפי שבימות החמה הוא נזירות אחת של שס"ה. ובאשר אמר כמנין הוא של כל יום ויום כמנין שנת החמה שאין נזיריות חלוקות כדי שנאמר הרי עלי נזיריות ימות החמה ודו"ק:

שם מנין שאני וכו' פירוש לדעת רש"י דאמר אפי' לרבי מודה דנזירות קביל עליה ומגלח אחת לשלשים משום דמנין שאני א"כ הכוונה דמנין דקאמר לגזירות הרבה קאמר ולא למה שהיה ס"ד דכמנין דקאמר הוא כאילו אמר הריני נזיר כמנין שנת החמה לכל יום ויום שהם שס"ה שנים וכמו שפירשתי לעיל לדעת רבי לפירוש רש"י ז"ל אלא לנזירות הרבה מכוין וכן במה שאמר אח"כ ורבי לא שני ליה מונה אין הכוונה דרבי בהאי לא אצטריך ליה כמנין דודאי אצטריך ליה לפי פירוש רש"י דלעיל כמ"ש אלא הכוונה דרבי

לא שני ליה מונה כדי שנאמר נזירות הרבה קביל אלא כמנין דקאמר כדי דיהוי נזיר שס"ה פעמים שס"ה ימים כמנין ימות החמה:

אבל לדברי התו' שסוברים דאין בין רבנן לרבי אלא דלרבנן שס"ה נזירות קביל עליה ולרבי חד נזירות ארוך קביל עליה ולא שיהיה נזיר שס"ה פעמים שס"ה ימים. דמשום זה דחקו עצמם לפרש מה שאמר הש"ס מי הויא השלמה כלל הכוונה מי שייך בהלשון השלמה דהיינו שמשמעות השלמה על נזירות הרבה קאי. או כפי פירוש ההגה לפי שכפי פירושם שייך שישלם נזירות ארוך של כמנין ימות החמה אבל לפי פירוש רש"י לא איפשר שיחיה כל ימי נזירות זה שלפי דבריהם אלו כמנין דקאמר לא צריכנא ליה דלא משמע ליה לרבי כלל א"כ אתי שפיר כפשטיה מנין שאני שלא כמו שהיה סך דלא משמע ליה לרבי כמנין:

שם ורבי יהודא סבר לה כוותיה בחדא וכו' ורבי לא שני ליה מונה ע"כ דהוא כמו דס"ד דרבי לא משמע ליה מנין. הנה לפי מסקנא זו דרבי יהודא לא סבר לה כת"ק. אלא משום שאמר כמנין אבל היכא דלא אחור כמנין ס"ל כרבי דנזירות חד ארוך קביל עליה וא"כ ברישא דמתני הריני נזיר כשיעור ראשי וכעפר הארץ סבר כרב דגזירות חדא אריכא קביל עליה דההיא דלא כרבי יהודא ג"כ ובאמצעיתא דמלא הבית או מלא הקופה היא כרבי יהודא משום דלא הזכיר מנין וג"כ ההיא דכמנין ימות החמה היא כרבי יהודא משום דהזכיר מנין וכיון שכן קשה דאיך הוו סתמי ופליגי דרישא קא תני לדברי ת"ק בסתם דלא כרבי יהודא וא"כ קתני תרי סתמי דלא כת"ק ומיהו כבר כתבתי סיפא דגם לת"ק צריך כמנין משום דאיהו אית ליה קציבתא אבל מאמצעיתא קשה דסתם לה כרבי יהודא וכרבי דההיא לית ליה קציבתא וא"כ נזירות הרבה קביל לדעת רבנן ואמאי לית ליה תקנתא דבשלמא כאוקמתא דחזקיה אתי שפיר דאה"נ דנזירות הרבה קביל עלויה אבל כיון דמספקא לון אי נזירות דקשואין קביל עליה או נזירות דחרדל קביל עליה אמרינן דספק נזירות להחמיר כר"ש. ויהיה כל ימיו לנזירות שמא דחרדל נזר. אבל מגלח בכל שלשים יום משום דנזירות הרבה קביל עליה כרבנן. אבל למסקנא שהיא כדברי ר' יוחנן דר' יהודא ס"ל דנזירות ארוך קביל עליה קשה דהיא דלא כת"ק דרבי:

ומיהו נראה דרישא לא סתמא מקריא כיון דהביא דברי רבי דפליג עליה: אבל ראיתי להרמב"ם בפ"ג מהל' נזירות הל' י"ח פסק כת"ק דרבי וז"ל האומר הריני נזי' כשער ראשי וכעפר הארץ וכו' הרי זה וכו' לפיכך יגלח כל שלשים יום ע"כ דלא בעי לומר כמנין ולמעלה פסק בההיא דקופה דנזיר כל ימיו ויגלח משנים עשר חדש לשנים עשר חדש. אלמא דלא כת"ק דרבי דס"ל דנזירות הרבה קביל עליה אלא חד נזירות ארוך קביל עליה

ועבדינן דיניה כדין נזיר עול' והיא כמזכה לסתרא לבי תרי וכן ראיתי שהקשה קושיא זו בהגה שם. אבל מהך דדין ז' דהאומר הריני נזיר כמנין ימות החמה וכו' דמשמע דבעי כמנין. דהיא דלא כת"ק דרבי לא קשה שכבר כתבתי לעיל דגם לת"ק דרבי צריך לומר כמנין משו' דאית ליה קציבתא והוא נזירות ארוכא גם לת"ק להכי צריך לומר כמנין:

ומה שנלע"ד הוא דהרמב"ם דייק לישנא דמתני' דברישא דהריני נזיר כשער ראשי דהוא משמע כמנין דער שאשי קאמר דגם ת"ק דרבי בעי לישנא דמנין כדי שנאמר דנזירו הרבה קביל עליה שעל זה הרי זה נזיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום ובהך דמלא הקופה דקתני ונזיר כל ימיו דמשמע דהוא נזיר עולם ומגלח לי"ב חדש כמ"ד דנזיר אבשלום מגלח לי"ב חדש דהכי פירוש מתני' דזה משום דאמינא מלא חרדל קאמר דהוא נזיר עולם משמע ועל זה פריך הש"ס ולחזייה כאילו מלאה קשואין דאינו נזיר עולם. ותרץ חזקייה דמתני' ר"ש וכו' ור' יוחנן ס"ל אפי' תימא ר' יאודה וכו' וכד פריך ליה אמאי לא וכו' קא פשיט ליה דר' יאודה כרבי סבר לה דתנן וכו' דהיינו דר' יאודה נזירות אריכא ס"ל כרבי. וא"כ גם בהך דהריני נזיר כשער ראשי דהוא כמנין מקרי דהא קאמר כשער ראשי ס"ל מנין אריכא נדר כ"ש בהא דחרדל דהוא נזירות אריכא שזה ודאי דעת הרמב"ם ז"ל שכתב הרי זה כמו שאמר הרי נזירו' עלי כמנין שער ראשי ע"כ אלמ' דמשום זה הוא דאמרינן נזירות הרבה קביל עליה דגם ת"ק ס"ל דבעי כמנין או הדומה למנין שהוא הכ"פ ולפי זה ר' יאודה חולק על ת"ק דרבי בודאי אבל כשאמר אח"כ מנין שאני וכו' ר' יאודה סבר לה כוותיה בחדא וכו' דאילו ר' יאודה שני ליה מונה רבי לא שני ליה מונה א"כ ר' יאודה ס"ל כת"ק דרבי משום דהוא כמנין כמו כמנין ימות החמה וכמנין הלקט קייץ וכו'. ופליג ארבי ולא סבר כרבי דאמר נזירו' אריכא קאמר אלא בההיא דחרדל ולאו דווקא ר' יאודה דגם ת"ק דרבי דהריני נזיר כשער הכי ס"ל כיון דלית ביה מנין. ולהכי פסק כמתני' כולה ודלא כרבי וכן הרע"ב פסק בכולהו דלא כרבי דהוא מפרש ודאי הכי ואזדא לה קושית התי"ט ודו"ק כן נ"ל לדעתם ז"ל. דף ט' גמ' הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר פיר"שי דכיון דאמר הריני נזיר חל עליה נזירות וכי הדר ואמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לא אמר כלום ע"כ משמע מדבריו דכי אמר נזיר הוא הוא נתפס בנזירות מיד ולא מצי לאהדורי ביה:

וקשה לי דהא הוא נחית לפרושי מהיכא נדר ואמאי אמרינן דבאמירתו הריני נזיר הוא נתפס דודאי דליכא שום תנא דס"ל דמיד הוא נתפס אע"ג דנחית לפרושי. ועוד. מאי מקשה הש"ס לדברי ב"ש מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא והלא טעמו דב"ש משום דכאשר אמר הריני נזיר הוא נתפס בנזירות: ועוד ליתרץ ליה הכי ואם כוונתו

היא כמו דמוקמינן בש"ס משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ולא ימצא לימהדר ביה משום דאין שאלה בהקדש היה לו לפרש כמו דמסקינן בש"ס:

וי"ל דפי' כך לתקן דברי המקשה דקא מקשה ואמאי מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא דמשמ' דקא ס"ד דב"ש ס"ל דגם מגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר דאיך שייך לומר דב"ש יסבור כך להכי פירש הכי במתניתין דהו"א ס"ד דמקשה ועל זה פריך כיון דליכא נזירות מן הרו' ויין הדבילה לא יהיה נתפס במה שאמר הריני נזיר כיון דנחית לפרש ולא פירש מן היוצא מן הגפן ודוחק דר"שי' ז"ל לא הזכיר מזה כלל בפירוש הקושיא זאת: שם סבר ליה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו כתב רש"י ז"ל בד"ה וב"ה וכו' אבל גבי נזירות ליכא למימר הכי וכולי והואיל דלא חייל עליה נזירות בגרוגרות אין בדבריו כלום ואינו נזיר כלל ע"כ נראה דלפי דבריו אלו לא מפרש כדברי התו' דחל עליו אבל תוך כדי דבו' חזר אלא דלא חל עליו כלל וכוונת נדר ופתחו עמו דהיינו דעם הנדר שוברו בצידו דו דלא נשלם הנדר כלל כיון דמן הגרוגרות דקאמר הוא לבאר מהיכן נזיר דקאמר ודבריו אלו קשים בעיני דא"כ מאי מקשה הש"ס ולב"ש נמי נדר ופתחו עמו הוא דהא הוא אינו רוצה להיות נזיר אלא מן הגרוגרות וכו'. הא ב"ש ס"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע הוא שאין נוזרין מן הגרוגרות ונזירות גמורה קביל עליה בשלמא לפירוש התו' דנדר מעיקרא ואח"כ חזר תוך כדי דבור תו לא מהני הא דאין אדם מוציא דבריו לבטלה דודאי מעיקרא לנזירות גמורה איכון אבל כד חזר תוך כדי דיבור כמאן דלא נדר דמי ופריך בכח. דהשתא לא מהני הא דאין אדם מוציא דבריו לבטלה. דהוא הכא חזר מנדרו ורוצה לסתור נדרו ולא חל כלל. ואתי תירוצא שפיר משום דלאתשולי קאתי וכמו שפירשו הם דהרי נדר טעות ובטל וכו' אבל לפי פירוש רש"י לא אתי האי תירוצא דהרי מה שאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה הוא אע"ג דאמר מן הגרוגרות לנזירות גמורה איכון וכיצד אמרינן דקאמר כשנזרתי לא נזרתי אלא מן הגרוג' וכו' והלא אין אדם מוצי' דבריו לבטלה ולשם נזירות גמורה נדר:

וי"ל דהכי כוונת הקושיא לדבריו של רש"י ז"ל דלא אמרי' אין אדם מוצי' דבריו לבטלה אלא בשכל דבריו באו לבטלה כגון הך דערך כלי דאמרינן דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ובודאי דמי כלי קאמר אבל הכא דמילת נזיר סתם היא מן היין למה לו לומר מן הגרוגרות כיון דעתו להזיר עצמו מן היין. אלא ודאי דהכא נדר ופתחו עמו שאינו מדיר עצמו כי אם מהגרוגרו' וכיון דאין דעתו להזיר כי אם מהגרו' אין נזירות כלל דגם ר"מ יודה בכי האי גוונא דאין בדבריו כלום. ותרץ לו דודאי ב"ש סברי כר"מ דאין אדם מוציא דבריו לבטלה שבתחילה היה כוונתו כשאמר נזיר הוא על נזירות גמורה. וכשאמר מן

הגרו' הוא לומר שבטעות נזרתי שסברתי שאהא מותר ביין שסברתי שנזירות גמורה היא מהגרוג' דווקא ולאו פתח הוא וכיון שאין שאלה בהקדש הרי הוא בנזירו' גמורה כמו שנזר לשם נזירות גמורה דהשתא אתי שפיר דמעיקרא דס"ד דהוא יודע שנזירות היא מהיוצא מן הגפן והוא אמר הריני נזיר מן הגרו' לבד דאם נאמר שיהא נזיר גמור משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ודאי דפרכינן והא נדר ופתחו עמו דאינו נזיר אבל אם נאמר שהוא היה דעתו לנזירות גמורה שאין אדם מוציא דבריו לבטלה ובודאי לנזירות גמורה נתכוון אלא שטעה הנה באשר טעה שהוא היה דעתו שאין נזירות אלא מהגרוגרות אין שאלה להקדש בטעות וכן לנזירות ועל כרחו יהיה בנזירות גמורה כמו שקבל על עצמו נזירות גמורה ואע"פי שבטעות היה דאי שאלה לנזירות כהקדש כן נ"ל לדעת רש"י ז"ל:

שם וב"ה סברי כר"ש וכו' הנה לפי דברי רש"י דפירש במה שאמר וב"ה כר' יוסי וכו' והאי נדר ופתחו עמו שלא הזיר אלא מן הגרוגרות שלא כדברי התו' דפירשו דנתחרט תוך כדי דבור אתי שפיר דקאמר וב"ה סברי כר"ש וכו' ולא אמר וב"ה לטעמייהו דאמרו יש שאלה להקדש דהא אינהו לדעתם דלא נתחרט ודלא לאתשו' אתא אלא משום דנדר ופתחו עמו שלא הזיר אלא מן הגרוגרות:

והא דאצטריך לומר ב"ה כר"ש משו' דהשתא דגם ב"ש ס"ל האי דנדר ופתחו עמו וטעמייהו דב"ש משום דלאתשולי אתא א"כ אזדא ליה הך דקאמר מעיקרא וב"ה כרבי יוסי וכו' והא נדר ופתחו עמו א"כ במאי פליגי דהא ליכא למימר ב"ה סברי דאדם מוציא דבריו לבטלה דאפי' למאן דס"ל דאין אדם מוציא לדבריו לבטלה הכא שאני משום דנדר ופתחו וא"כ ליכא למימר בהאי פליגי וגם לא שייך למימ' משום דב"ה ס"ל דלאו לאתשולי קא אתי דמשמע דס"ל ג"כ דאין אדם מוציא דבריו לבטלה דא"כ אמאי אינו נזיר כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ולאו לאתשולי קא אתי אבל קשה דאימא בהא פליגי דב"ש ס"ל דלאתשו' וב"ה סברי דהוא נדר ופתחו עמו ולאו לאתשולי קא אתי:

וג"כ קשה דלמה לא אמר דתרוייהו ס"ל דאי אדם מוציא דבריו לבטלה ותרויי' ס"ל דלאתשולי קא אתי וב"ש לטעמייהו דאין שאלה בהקדש וב"ה לטעמייהו דיש שאלה בהקדש:

וי"ל דניחא ליה לש"ס להביא טעם דשייך גם באם נאמר דב"ה נמי ס"ל דלאתשולי וגם אם היה ס"ל דאין שאלה דהכא שאני שס"ל כר"ש וכו': ועוד. נ"ל לומר דוודאי צריך לומר וב"ה כר"ש אפי' דס"ל כר' יוסי דמה שאמרו מעיקרא וב"ה כרבי יוסי עדיין קיים. דנדר ופתחו עמו דלא נדר אלא מן הגרוגרות אלא כדי דלא תקשה עוד דיהא נדור מן

הגרוג' להכי אמר כר"ש ס"ל כיון אם הזיר מן היין כשאר הנוזרין אין שום נזירות חלה עליו גם מן הגרוגרות והאי לחוד לא סגי אם ס"ל דתפוס לשון ראשון להכי אמר כר' יוסי דבגמר וכו':

תו' בד"ה. אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' וא"ת והאמר ר' יוסי בגמר דבריו אדם נתפס הוי פי' אף בגמר דבריו אדם נתפס וכו' וה"נ נתפס בלשון ראשון נמי דקאמר נזיר יהיה נזיר מיין ונזיר מן הגרוגרות ע"כ פירוש ולמה אמרינן ואע"ג דבמחילה אמר הריני נזיר חזר בתוך כדי דבור ואמר מגרוגרות דאימא דלא חזר ועבדינן תרי דבוריו ותירצו דבמקום דליכא למימר דסיפא אתיא לפרושי רישא דהם סותרים זה את זה עבדינן תרי לישני דהם תרתי מלי קאמר אבל מקום דאיכא למימר דסיפא אתיא לפרושי רישא גמר דבריו עיקר דאזלינן בתר גמר דבריו דהם הגרוגרות ועליה קאמר הריני נזיר:

וקשה לי על דבריהם דמשמע דהכא הוא משום דלפרושי ראש דבריו קאמר דנזיר הוא מן הדבילה קאמר וזה הפך דבריהם הראשונים דאמרו דנזיר ממש קאמר אלא דחזר בתוך כדי דיבור:

ונ"ל. דודאי אדבריהם ראשונים קיימי דאמר דחזר תוך כדי דבור דכך משמעו' דברי הש"ס דקאמר נדר ופתחו עמו דמשמע דנזיר דקאמר הוא נדר דנזירות אלא דפתחו עמו והש"ס קאמר הכי כי היכי דלא נימא דב"ה לא אית ליהו אין אדם מציא דבריו לבטלה אלא כד מקשו והאמר ר' יוסי אף בגמר דבריו אדם נתפס וה"נ נתפוס נמי לשון א' ולא נאמר דחזר לזה תירצו דלהכי איכא למימר דסיפא לפרושי רישא אתא. ולא תימא דנתפוס לשון א' נמי ולא קשה מזה אבל אה"נ כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה נימא דחזר תוך כדי דיבור וכמו שכתבו מעיקרא ודוק:

בא"ד וי"ל דלא ניחא ליה לאוקומי ההיא פלוגתא דר"מ ורבנן בפלוגתא דב"ש וכו' ומעתה אפי' דערכין יכול לסבור דב"ה דמתני' אטעמא דקאמר דבגמר דבריו אדם נתפס ע"כ פי' דדווקא ב"ש סבר כר"מ דמוכרח לומר דאית להו כמ"ד דאין אדם מציא דבריו לבטלה אבל ר"מ אע"ג דאית ליה בעלמא אין אדם מוציא דבריו לבטלה הכא יכול לסבור כב"ה דאינו נזיר משום דהוא יסבור דטעמא דב"ה לאו משום דס"ל דאדם מוציא דבריו לבטלה הפך סברתו אלא טעמייהו דבגמר דבריו אדם נתפס דבעלמא ס"ל ודאין אדם מוציא דבריו לבטלה אבל הכא שאני דאמרינן דלא הוי נזיר דהוי נדר ופתחו עמו משום דאם כוונתו להיות נזיר כיון דאמר הריני נזיר מה לו לומר מן הגרוגרות אלא ודאי דנדר ופתחו עמו ולהכי מקשה הש"ס ולב"ש הוי נדר ופתחו עמו דהיינו דאע"ג דאית ליה דאין אדם מוציא דבריו לבטלה הכא נדר ופתחו עמו הוא:

בד"ה לאתשולי קאתי וכו' שהחכם מוציא לו פתח וחרטה והוי נדר טעות ובטל ע"כ קשה לי על דבריהם אלו והא לעיל פרשו בהא דאמרינן נדר ופתחו עמו ובתוך כדי דיבור מצא פתח לו וחרטה דכיון שנדר ופתחו עמו לא חל כלל וכיון דלא חל לא שייך שאלה: וי"ל דאותה חרטה תכף הוא מורה כאילו נדרו ראשון בטעות והקדש טעות הוי הקדש וה"ה לנזירות ואע"ג דבעלמא תוך כדי דיבור יכול לחזור בו תנא אינו יכול לחזור דחשבינן כהקדש בטעות דבעלמא תחכם מוציא לו פתח חרטה והוי נדר טעות ובטל ובהקדש אין בו שאלה:

בד"ה אין שאלה לנזירות וכו' ואית תיפוק ליה דאין בו חרטה ע"כ פירוש שלא אמר בפני החכם שהוא מתחרט ואנן בעינן דיאמר בפני החכם שהוא מתחרט ותירצו דשאני הכא דהא תוך כדי דיבור וכיון דהוא תוך כדי דיבור שהוא ניכר להדיא שהוא מתחרט אינו צריך חרטה בפירוש:

בד"ה וב"ה כר"ש דפוטר שלא התנדב כדרך הנודרים וכו' וא"ת למה הוצרך לומד ב"ה כר"ש לימא ב"ה לטעמייהו דאמרי יש שעלה להקדש ע"כ. דלפי מה שפירשו לעיל דגם בדברי ב"ה דסברי כרבי יוסי דבתחילה כשאמר הריני נזיר חזר בתוך כדי דיבור ואמר מגרוגרות דבתוך כדי דיבור מצא פתח וחרטה. א"כ אתי שפיר דקשה להו אמאי לא אמר וב"ה לטעמייהו דאמרי יש שאלה בהקדש:

אבל לפי דברי רש"י דפירש שם דאינו רוצה להיות נזיר אלא מן הגרוגרות דליכא נזירות דיין כלל לא שייך לומר וב"ה לטעמיהו דאמרי יש שאלה להקדש וכמ"ש לעיל ודוק:

בא"ד וי"ל משום דאכתי לב"ה וכו' להכי קאמר כר"ש דפוטר לגמרי וכו' הל"ל בלשון קונם כדרך הנודרים ע"כ פירוש דצריך להיות נמי כרבי יוסי דבגמר דבריו אדם נתפס. והוא נדר ופתחו עמו. דאם סברי דתפוס לשון ראשון א"כ כשאמר הריני נזיר הוא מיין קאמר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וא"כ הוא נדר כדרך הנודרים להכי אמר מעיקרא כרבי יוסי ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס דהוא נדר ופתחו עמו. דחזר תוך כדי דיבור ואמר מן הגרוגרות ולהכי לא הוי נזיר ין היין:

אלא דכיון דאכתי ליהוי נדר מן הגרוגרות דהא בתוך כדי דיבור אמר מן הגרו' דאז הוי נזיר דקאמר מעיקרא על הגרוגרות לזה אמר וב"ה כר"ש ס"ל דפוטר לגמרי גם מהגרוגרות לפי שלא נדר כדרך הנודרין דהו"ל בלשון קונם כדרך הנודרין:

דף ח:

גמ' מתני' כי האי תנא דתניא ר' נתן אומר וכו' וב"ה אומרים נדור ואין נזיר ע"כ:

ראיתי להרמב"ם ז"ל בהל' נזירות בפ"א דין ר' דפסק נדור ואינו נזיר דנרא' דפסק כהאי תנא דר' נתן והרמ"ד השיגו דסתם מתני' דלא כר' נתן ומרן בכ"מ כתב שנ"ל שרבינו היה גורס מתניתין כר' נתן יעי"ש וסרב לח"מ השיג עליו דא"כ לר' יהודא במאי פליגי כיון דגם ב"ה ס"ל דנדור הוי והוא פירש משום דקאמרי בש"ס וב"ה סברי כר"ש וכו' ולפי דברי התו' שכתבו דלהכי קאמר כר"ש כדי שלא יהיה נדור כלל. וכיון דהרמב"ם פסק כרבנן דפליגי אר"ש להכי פסק דהוי נדור דלא כמתני' דהך ר"ש היא יע"ש: ואני אומר דאי איפשר לומר כך כוונת הש"ס כר"ש ולא כרבנן. דהא כל דבריו דש"ס אתו באופן דלא ליעבד דשום חד תנא לא ס"ל כב"ה וכמו שכתבו התו' לעיל והכא נמי דלרבנן דאמרי יביא מן החטים מודו הכא דאינו נזיר כר"ש בעלמא שלא התנדב כדרך הנודרין דזה לכ"ע לא גדר כדרך הנודרין דגרוגרות ודבילה לא שייכי כלל גבי נזירות דדווקא גבי מנחת שעורים דשייכי בעלמא גבי מנחת קנאות עומר ואיכא למימר דלמנחה מעלייתא איכיון אלא שטעה להכי קאמרי שיבוא מן החטין אבל הכא לא הוי נזירות דגרוג' ודבילה לא שייכי בנזירות ואם בא לומר להיות נדור מן הגרו' הוי לומר בלשון קונם כדרך הנודרין ולא אמר כר"ש אלא משום דדבריו הם להדיא וכמו שאמר לעיל כרבי יוסי ס"ל וזה אמר הש"ס בלא דברי ר' יוחנן. אבל אחר דברי ר' יוחנן ב"ה כרבנן ורבינו פסק כרבנן שהם כב"ה. ולעיקר הקושיא אני אומר שרבינו סובר דכל מאי דשקיל וטרי הש"ס לדעת ב"ה הוא שלמה לא יהיה נזיר כיון שאמר מעיקרא הריני נזיר דהוא משמעו' מיין קאמר וקאמר דכר' יוסי ס"ל דנדר ופתחו עמו ובאשר אמר דלב"ש דלאתשולי קאתי. משמע דגם ב"ה ס"ל דמעיקרא כי אמר הריני נזיר דעתו היתי' מן היין אלא דלב"ש לאתשולי קאתי אבל ב"ה לאו לאתשולי אתא וכיון שכן יקשה דלמה אמרו אינו נזיר והרי דעתו היה כד אמר הריני נזיר הוא מן היין ולאו לאתשולי אתא דלהכי לא אמר וב"ה לטעמייהו דאמרי יש שאלה בהקדש דס"ל דלאו לאתשו' אתא ולהכי קאמר דב"ה ס"ל כר"ש וכו' דהיינו שדעתו היתה לנזירות מן הגרוגרות מעיקרא כד אמר הריני נזיר והוא דיבור אחד ואין נזירותו כשאר נזירות ומתוך כך אין דבריו כלום לענין נזירות אבל אה"נ שאסור בגרוגרות מתורת נדר. ואמר אח"כ מתני' דלא כרבי נתן דרבי נתן ס"ל דב"ש נזיר ונדור אבל מתני' ס"ל דנזיר דווקא שהרי מוקמינן דברי ב"ש דלאתשולי קא אתי ולטעמייהו דאין שאלה בהקדש דודאי לפי זה לא יהיה נדור ג"כ כיון דבנזירות היין הוא נתפס דלהכי האי מתניתין דלא כרבי נתן בצד ב"ש דווקא אבל לב"ה אתי מתני' כרבי נתן ולהכי פסק רבינו כסתם מתני' דאתיא גם לרבי נתן בצד ב"ה: והשתא לפי זה דר' יהודא דמתניתין דבא לחלוק על ת"ק דהואי סובר שלא נחלקו ב"ש וב"ה לענין נזירות כלל שכלם מודים

שאינו נזיר אלא שלדעת ב"ש נאסר מיהא בגרו' ודבילה שהוא כאומר עלי כקרבן ולדעת ת"ק כיון שהוא לשון נזירות הזכיר הרי הוא נזיר ומותר בגרוגרות ולב"ה לדברי ר' יהודא אין בדבריו כלום אף לאיסור גרוגרות ובהכי עדיף דלא לשנות הגירסא כמו שכתב הכ"מ דאין צריכין לשנות ואתי שפיר ג"כ מה שאמר ר' יהודא אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי כקרבן דמשמע שלדעת ת"ק דב"ש לא הזכירו מזה דהן כקרבן:

אבל מה שהשיגו הלח"מ דא"כ לדעת ר' יהודא במה פליגי ב"ש וב"ה אינו כלום דגם הכ"מ יפרש דלב"ה לדעת רבי יאודה אינו נדור כלל וכמו שפירשתי אני ויפרש הכי שלדעת ת"ק ב"ש סברי נזיר ונדור. וב"ה סברי נדור ואינו נזיר ולדעת ר' יאודה ב"ש סברי אינו נזיר אלא נדור ולב"ה אינו נדור כלל. ועכשיו אבא לדקדק בדברי הלח"מ הנז' במ"ש וכיון דהרמב"ם פסק כרבנן דפליגי דפליגי אר"ש להכי פסק דהוי נדור וכו' דמהיכן מוכח בכאשר אמרי רבנן דבאומר אלו הייתי יודע הייתי נודר כדהך שמקריבין הרי זה חייב להקריב כדרך שמקריבין דמשמע הא לא אמר הכי אינו חייב להקריב מוכח דבגרוג' בנזיר הוי נדור לרבנן לפי שלא אמר אלו הייתי יודע דכמו התם כשלא אמר הכי פטור מכלום ה"נ בנזיר בגרוג' פטור מכלום וכדברי ב"ה וכמו שמפרש לה ר' יוחנן ורבי' פסק כוותיה ומה שכ' התו' דאי לא ס"ל כר"ש הו"ל נדור ואינו נזור אין הכוונה לאפוקי רבנן דפליגי אר"ש אלא דאם כמו שאמר הש"ס מעיקר' וב"ה כרבי יוסי וכו' לבד הו"ל נדור להכי אצטריך לומ' כר"ש ס"ל וכו' לפי שאם ר"ל רבנן דפליגי אר"ש מאן דכר שמייהו ועוד אם רבנן דר"ש וכי נדור דווקא והלא אמרו יביא מן החטין דהיא דומה לנזיר וכמו שכתב חזקיה אח"כ דכן הוא פשט דבריהם:

ואם כונתו כך דלפי דברי התוספות דר"ש הוא דס"ל דאינו נדור וכיון שכן כיון דרבינו פסק כרבנן לקמן בהל' מע"הק ואפי' דרבינו פסק כרבי יוחנן דמוקים להו כדברי ב"ה מ"מ מוכרח לדעתו דלית להו לרבנן דאינו נדור דזאת הסבר' אינה מיוחסת אלא לר"ש דפליג עלייהו דגם דמוקמינן דברי רבנן באומר אלו הייתי יודע וכו' אפ"ה ודאי דלית להו הך סברא דייחסו אותה בש"ס דווקא לר"ש דלזה אמר טעמו של הראב"ד וכו' דהיינו שלא ייחסו אותה סברא בש"ס לר"ש אלא קודם שבא ר' יוחנן דהוה משמע דרבנן כב"ש דהוי אפי' נזיר קאמרי הכי בש"ס אבל אחר שבא רבי יוחנן ואמר דרבנן אתו גם כב"ה א"כ משמע כב"ה לגמרי דגם. אינו נדור סברי רבנן ולא דווקא ר"ש הוא דסבר הכי כמו שאמר הש"ס מעיקרא ולזה השיג על רבינו דפסק דהוי נדור זה אינו שהרי אמר אח"כ ורבינו ז"ל סובר וכו'. דאדרבה לר' יוחנן הוא איירי באשר נאמר דב"ה סבר דאינו נדור

כלל הוא דמוקים להו אליבא דרבנן וגם צריך להבין דבריו מה שאמר ורבי' ז"ל וכו' שדבריו סתומים הס':

ונ"ל שכך כוונת דבריו דטעמו של רבינו משום דאמרו בגמרא וב"ה סברי כר"ש דהיינו דלא סגי במה שאמרו מעיקרא כרבי יוסי ס"ל וכמו שפירשתי לעיל משום דמתנית' קתני דאינו נדור ולהכי הוצרך לאוקומי כר"ש דה"ול אינו נדור וכמ"ש התוס' וכיון דזאת הסברא דב"ה היא כר"ש מוקים לה בש"ס דמשמ' דלר' יוסי הוי נדור אע"ג דאית ליה דבגמר דבריו אדם נתפס א"כ מכ"ש לרבנן דפליגי אר"ש דס"ל דתפוס לשון ראשון כפשט דבריהם וכיון שכן כיון דרבינו לא פסק כר"ש בההיא דמנחות אלא כרבנן ואע"ג דהוא פסק כרבי יוחנן דמוקים לרבנן גם לב"ה מ"מ כיון דהש"ס מוקי דליהוי נדור לב"ה הוא כר"ש משמע דבכל גוונא לא מתוקם כשום תנא. דאין במשמעות לשום תנא דלא ליהוי נדור כי אם לר"ש דנקט טעמיה משום דלא התנדב כדרך הנודרין. דמשמ' דהנדר מעיקרא ליתיה להכי לא ליהוי נדור כלל אבל לרבנן אף אם תפרש להו כדברי ר' יוחנן באומר אילו הייתי יודע וכו' דמשמע אבל אם לא אמר כך לא יביא מן החטין הוא משום דכיון דמן השעורים נדר ושעורים לאו בר מנחה לא יביא מן החטים אבל בגרוג' דשייך בה לשון נזיר דהוא מופרש קאמר אע"ג דאינו נזיר מ"מ נדור הוא. ולהכי רבינו לא פסק כמתניתין דידן דב"ה איירי שאינו נדור ג"כ אלא כרבי נתן דס"ל דב"ה אית להו נדור כיון דהוא כר"ש דלא כהלכתא בהא. דרבנן פליגי עליה:

ואח"כ נתן טעם להראב"ד דהשיג על רבינו דהוא דמה דמוקים לה הש"ס כר"ש דווקא הוא מקמי דלייתי רבי יוחנן אבל ר' יוחנן אמר בתר הכי דאפי' תימא וכו' דהיא אליבא דכ"ע גם לב"ה א"כ אזדא ליה מה שאמר הש"ס מעיקרא דהיא כר"ש אלא גם לרבנן אתו דברי ב"ה וכיון שהוא פסק כרבנן בההיא דמנחות א"כ הו"ל לפסוק כב"ה דאינו נדור ג"כ ועל ההשגה הזאת קאמר ורבינו ז"ל סובר וכו' שר' יוחנן לא אמר כך אלא משום דהוא אית ליה כסתם מתני' דאינו נדור ואינו נזיר וכיון שאינו גדור כלל יכול לאוקומי ב"ה גם כרבנן שרבנן איירי באומר אילו הייתי יודע וכו' שלהכי מביא מן החטים כמו שהיה בלבו לעשות מן הראוי הא אם לא אמר כך פטור כמו הכי לב"ה דפטור לגמרי אבל אם היה ס"ל דנדור ואינו נזיר לא היה יכול לאוקמנהו כרבנן דרבנן איירי באומר אלו ידעתי וכו' משום דאי הוי ס"ל כרבנן דרבנן איירי באומר אילו הייתי יודע וכו' הא לא אמר הכי פטור לגמרי וא"כ לא דמו להההיא דנזיר דההיא דמנחות כשלא אמר הכי לא נתנו דבריו ליתפס לגמרי שהוא פטור לגמרי אבל בההיא דנזיר אע"ג שלא אמר אילו הייתי יודע לא אמר ליפטר לגמרי כמו התם אלא לפחות יהיה נדור ומוכרח לומר דלאו כרבנן

ובאומר וכו' אלא כר"ש דדברי רבנן כפשט דבריהם שהוא בלא אמר ואעפ"כ מחייבין אותו להביא מן החטים. שהוא כנגדו בנזיר להיות נזיר גמור ובדברי ב"ש ודברי ב"ה שאמרו שאינו נזיר הם כדברי ר"ש. שפוטרו מן החטים שהוא דומה לנזיר:

ולהכי לא פסק כוותייהו דב"ה דאיירי בלא נדור ג"כ אלא כדברי ר' נתן דלדברי ב"ה נדור מיהא הוי אלא דלא הוי נזיר משום דס"ל כרבי יוסי דבגמר דבריו אדם נתפס ובהך דמנחות פסק כרבנן. וכמו דמוקים לה ר' יוחנן כי היכי דלא למיקם להו כב"ש דהרי חזקיה עצמו הדר ביה משום דמתניתין קשיתיה:

והכוונה כיון דלדברי ר' יוחנן לא העמיד דברי ב"ה כרבנן אלא בצד אחד דווקא אם נאמר דלא נדור ולא נזור אבל באם היה סוברי דנדור ואינו נזיר מוכרח ולא מוקים להו אליבא דרבנן אלא אליבא דר"ש דווקא ולא עשה האי פירושא אלא משום דאית ליה כסתם מתני' עדיף ליה דברי ר' נתן דמוקים לב"ה כר' יוסי ומתני' דמנחות הוא כמו דמפרש לה ר' יוחנן באומר אלו הייתי יודע וכו' לדעת סתם מתני' אלא דלית הילכתא כב"ה במה דמוקים להו מתניתין כן נראה פירוש דבריו לפי הגירסא שבידינו: וכבר כתבתי דרבינו לא יפרש במתני' כדבריו אלא יפרש במתני' דלב"ה נדור מיהא הוי דלא כדבריו וכן ראיתי לרבינו בפי' המשניות וז"ל וב"ה אומרים אחד שלא נדר כדרך הנודרים אינו חייב נזירות אבל אסור בגרוגרות ובדבילה ע"כ ומ"ש בש"ס וב"ש כר"ש לאו לענין דלא להוי נדור קאמרי אלא לענין שלא יתחייב בנזירות אע"ג שהוא אמר הריני נזיר משום כיון דאמר מן הגרוגרות ומן הדבלה לא התנדב כדרך הנודרין כמ"ש: שם אחר חזקיה במחלוקת שנויה וכו' הכי נמי כי אמר מן השעורין יביא מן החטים ע"כ פירוש דגם כי אמר מן השעורים לאתשולי הוא דאתא דמעיקרא כי אמר מנחה הוא מנחה כהלכתה ושעורין דאמר הוא לאתשולי הוא דאתא ואין שאלה בהקדש:

ור' יוחנן אמר אפי' תימא דברי הכל וכו' אלא כך ע"כ פי' דגילה דעתו שנדר כמו שנדרי אינשי ולהכי מביא מן החטין אבל במתניתין אע"ג דאמר אלו ידעתי וכו' אינו נזיר דבהא לא טעו אינשי דשאני שעורים דאיכא מנחה מן השעורים ובהא אין נזירו' מן הגרוגרות ולא טעו אינשי ולאו כלום הוא ולפי מה שפירשתי לעיל דהרמב"ם ז"ל מפרש למתני' דנדור מהא הוי לאו כלום הוא לענין נזירות אבל נדור מיהא הוי דנזיר משמע מופרש הוא ולמען דמפרשי מתני' דגם נדור לא הוי כיון דמשמעות נזיר דקאמר על נזירות דאורייתא קאמר ולא לענין להיות עליו כקרבן קאמר הרי דבריו ולא כלום כלל:

מכדי חזקיה כמאן מוקים וכו' וקאמרי ב"ש הוי נזיר ע"כ פירוש כיון דמוקים לה כב"ש וטעמא דב"ש הוא משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ולנזיר איכון אלא דלאתשולי

קאתי א"כ ג"כ בעדשים נאמר דדעתו היה למנחה גמורה כאשר אמר הרי עלי מנחה ובאשר אמר מן העדשים לאתשו' קאתי כמו שאמרו בשעורין דלפי טעמייהו אין חילוק בין שעורים לעדשים: הדר ביה חזקיה וכו' פי"רשי דלא אמרי ב"ש מן הגרוגרות הוי נזיר וכו' דאית להו לב"ש דנדור ואינו נזיר וכו' וכי היכי דלהלן אמרי ב"ש דהוי גדור משום דבני נדר נינהו הכא נמי כי אמר מן השעורין הואיל דבני הקרבה נינהו וכו' להכי הוא דאמרינן דמביא מן החטים:

קשה לי על זה דבשלמא בגרוגרות ודבלה אנו מפרשי' מילת נזיר הוא מופרש ועבדינן כדבוריה דהוי נדור אבל בשעורים אע"ג דבני הקרב' נינהו הרי כי אמר מנחה הוא משמעות דבריו על השעורים וכיון דלא חזו למנחה אמאי יביא מן החטים שלא אמר עליהם שלא אמר אלא מן השעורים ומאי אה"נ דבני הקרבה נינהו:

וי"ל דחזקיה סבר דלאו משום במשמעות נזיר מופרש דלענין נדר קאמר אלא משום דבני נדר נינהו אע"ג דאין פירוש נזיר נדור כיון דבני נדר נינהו עבדינן ליה נדור ג"כ בשעורי' כיון דבני הקרבה נינהו כי היכי דלא לידחו דבריו יביא מנחה מן החיטים:

והא ר' יוחנן הוא דאמר באומר וכו' אלא כך ע"כ פי' כמו בגרוגרות דלא מהני אם אמר אילו הייתי יודע וכו' ג"כ עדשים לא מהני דבהו נמי לא טעי וק"ל:

דילמא לא מיבעיא קאמר וכו' איכא לימדק דאם כך כוונת רבי יוחנן לא אתי לישנא דקאמר אפי' מן העדשים דמשמע דשעורים עדיף ולפי לא מיבעיא קאמר וכו' משמע דעדשים עדיף:

וי"ל דמה שאמר ר' יוחנן אפילו משום דברי חזקיה דאמר דמן העדשים לא מייתי ולא כלום קאמר ליה ואפי' מן העדשים וק"ל:

תו' בד"ה באומר אילו הייתי יודע וכו' וכן בחצי עשרון לא ידע שצריך להביא עשרון שלם ע"כ משמע מדבריהם דטעות של חצי עשרון הוא כיון דמביא סלת כמו שאר מנחות איכא לימטעי שנראה לו שאינו צריך להביא עשרון שלם ולעד"ן דטעותו הוא משום דכ"נ דמקרי' מנחת חביתין חצי עשרון בבקר וחצי עשרון בערב ולא מיבעיא למ"ד בפ"ק דמנחות דקדושה לחצאין דהוא איכא למטעי אלא אפי' למ"ד התם דאינה קדושה לחצאין מ"מ כיון דמחלק אח"כ איכא לימטעי:

דף י.

גמ' אמר אמרה פרה זו וכו' כתב רש"י ז"ל וז"ל בגמ' מתרצים וכו' אלא אני אלך ואעמידנה ע"כ פי' שעמדה מאליה ולכך הוי נזיר:

וצריכי דאי איתמר בהא גרוגרות ודבילה התם הוא דאמרי הוי נזיר משום דימחלפן בענבים וכו' פירו' דלא אמרינן דטעמייהו דב"ש בגרוג' משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' אלא טעמא הוא משום דמחלפן בענבים ואי איתמר בשר וכו' דכי אמר בשר כמו דאמר מיין דמי ולפירוש רש"י ז"ל הכא משום כינויי נזירות כנזירות וא"כ לב"ה דפליג עלייהו הוא משום דס"ל דלא הוו כינויי כלל ולדעת התוס' דבגרוגרות דתרוייהו פירי נינהו ושמא בדעתו היה לומר ענבי' ועלה בפיו גרוגרות ובשר וחמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם זה לזה ולפי זה טעמא דב"ה דאמרי דאינו נזיר דס"ל דלא מחלפי ואמר ואי איתמר הני תרתי וכו' אבל דלת אימא מודו ליה לב"ה דהיינו דאינו נזיר משום דדלת לית ביה כינוי נזירות ולא משום דמחלף להכי תני דלת ג"כ לומר דגם בדלת ס"ל ב"ש דהוא נזיר ואז מוכרח לומר דטעמייהו משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ולאיתשולי אתא וב"ה סברי כר"ש דלא התנדב כדרך הנודרים ואמר ואי תנא דלת וכו' דהיינו דהוה אמינא דהתם שאני דפטרי ב"ה משום דלא התנדב כדרך הנודרין אבל בהך תרתי מקרי כדרך הנודרים דגרוגרות מחלפן בענבים ובשרא וחמרא בהדדי נינהו להכי קתני כולהו דאז הוי טעמא דב"ש בכולהו משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכמו שאמר הש"ס לעיל וכן בב"ה טעמייהו כמו שאמר הש"ס לעיל:

אבל אכתי צריך לדעת כיון דרבא בא לומר דצריכי משום זה למה צריך לומר וכן תני רבי חויא תרי תלת וכן אמר רבי אושעיא תרי תלת וכי לא סגי דלא אמר אמתני' וצריכי וכו' וג"כ כיון דרבא עצמו מוקי' להא דהפר' דמחלוקתם בהעמדה ג"כ הרי צריך לומר ג"כ לההיא דהפרה משום דמחלוקת בהעמדה ג"פ ולא משום זה:

וראיתי כתוב דבברייתו' דר' חייא ור' אושעיא תנו להדיא מבשר פרה ומנסרי דלתי להכי מוכרח לומר צריכי אבל ממתניתין לבד לא מוקמינן לה מבשר פרה ומנסרי דלת וא"כ לא תנא בתרי תלת להכי הביא ראייה מברייתות דתנו תרי תלת גם במתניתין הכי מפרשינן לה והוי תרי תלת וצריכי ועל הקושיא השנית נלע"ד כיון דגם לדבריו במסקנא דעיקר מחלוקתם על הבשר אלא דמחלוקת העמדה לדבריהם דב"ש קאמרי ולדבריהם אינם צריכין לזה דבלאו הכי נזירות דבשר לאו כלום הוא א"כ משום זה לא היה צריך למתני פלוגתא דמאי נפקא מינה כיון דאפי' בפירוש אמר דנזיר מן הבשר לאו כלום הוא:

ואם משום דנפקא מינה היכא דנדר מן היין בפירוש ותלה נדרו בעמידת הפרה דלא חייל עליה נזירות לב"ה וכמ"ש התו' לקמן לא הוה לי לימתני בהאי גוונא דעדיף לימתני לה בפירוש ממה דנשמע לה מכללא:

אמר רבא מי קתני אם עמדה מעליה וכו' פירוש שלדברי רמי בר חמא האי דקתני מתניתין אם עומדת דהיינו שהוא אמר שיהיה נזיר אם יתקיים מחשבתה שאינה על יד אדם אלא מאליה תעמוד ועל זה קא פריך ליה רבא דמתני' לא קתני עומדת מאלי' דמשמע שכך היתה מחשבתה שאינה עומדת אלא מאליה אלא סתם קתני דמשמע דמחשבתה היתה שלא תעמוד בין מאליה בין על ידי אחרים ועל זה פירש הוא שמחשבתה היתה שלא תעמוד בין מעצמ' בין על ידי אחרים ועל זה הדיר עצמו שא' לא יעמד נ' הוא כדי לבטל מחשבת' ואח"כ עמדה מאליה הרי עכשיו חל עליו נדרו כיון שלא העמידה הוא כמו שאמר דהשתא לא תקשי מי קתני מאליה לפי שלדבריו הא דקתני אם עומדת שהיא מחשבתה היא בין מאליה בין על ידי אחרים וכמו שכתב רש"י לקמן: בשלמא פרה בת קרבן היא אלא דלת בת קרבן היא ע"כ פירש כיון דרבא אמר דאיירי שאמר הרי עלי קרבן משמע דמשום זה מה שאמרו ב"ש הרי זה נזיר דשייך קרבן בנזירות כמו שפי"רשי לקמן ולאו משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' א"כ דלת לאו בת קרבן היא דאם היה משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה הוה ניחא גם גבי דלת כמו שפי"רשי הכי במתני' גבי דלת אבל עכשיו שאמר משום קרבן קא מקשה ליה וכי תימא והא גבי גרוגרות אע"ג דליכא קרבן וקאמרי הרי זה נזיר דהוא משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וא"כ ג"כ גבי דלת התה שאני דטעמא הוא משום דמחלף בענבים וכמו שכתב רש"י ז"ל לקמן:

תו' בד"ה פרה זו וכו' וה"ר יוסף איש ירושלים וכו' וקצת לתמוה על שטה זו וכו' דאין דבור מועיל כלוה ע"כ פירוש כיון שהאדם הזכיר נזירות על עצמו בפירוש מאי מועיל מה שאמרה הפרה נזירה ובלאו הכי הרי האדם קבל על עצמו נזירות בפירוש ופירשו שהאדם לא הזכיר נזירות על עצמו בפירוש אלא כיון שמספר מה שאמר' הפרה והפר' אמרה נזירה הוא קבל על עצמו נזירות והנזירות דפרה שלא יהנה מבשרה והאדם המספר הוא קבל על עצמו שלא יהנה מבשרה וכו':

בא"ד ומיהו צ"ע דמאי פריך והאמר ב"ש חדא זמנא וכו' הכי נמי לא שייך בשר לנזי' עכ"ל ולי נראה דלא קשה דכוונת הש"ס למה לי להזכיר חידוש זה במלתא דנדר מבשרה שהיא במחלקת שנוייה כבר בגרוגרות היה לו לימתני באופן אחר דאע"ג דלא הזכיר נזירות בפירוש אם יהיה אופן שבספורו' נראה שמקבל הנזירות יהיה נזיר אם לא בוודאי שצריך להזכיר ג"כ המחלוקת ולא סגי ההיא דגרוגרות ואגב אורחיה קמ"ל האי חידושא ועל זה אומר והא מארוה חדא זמנא דהיינו כדי לידע הצרכיות שלה:

בד"ה תרתין תלת וכו' וי"ל דאה"נ אלא אגב אורחיה קמ"ל פירוש דנקט באופן זה דפרה רבוצה לאשמועינן חידושא אגב אורחיה כשהוא אומר בלשון הזה משמע דמחשבתה

של פרה שאינה יכולה לעמוד ותאיבה לעמוד והוא מקבל נזירות כשתעמוד מאליה לפי שמחשבתה שלא תוכל לעמוד מעליה ולכן אינו נזיר אלא אם עמדה מאליה:
בד"ה מי קתני מאליה וכו' ולכן הקשה לו שמוסיף על לשון המשנה מאליה פירוש כיון דחידושא דבאו לאשמועינן אגב אורחיה דבשמעות לשון זה הוא דבעינן דווקא מאליה הוה ליה לתנא לומר זה בפירוש עומדות מאליה כדי לידע דין זה ואם היה בפירוש היה מודה רבא לדברי רמי בר חמא אך מדלא קאמר בפירוש לא יפרש כמותו משום דאי כפירושו שלא יש מחלוקת התנאים בהעמדה למה להם לתלו' פלוגת' בהעמדה כיון דפלוגתייהו הוא דווקא בבשרה אלא בהעמדה דאם משום החדוש אגב אורחיה כמו שאמרת זה אינו כיון דלא תני ליה תנא בפירוש מאליה. ולמה לו להוסיף על לשון המשנה מאליה וכמ"ש אח"כ ודוק:

דף י:
גמ' ואמר הריני נזיר מיין וכו' כתב רש"י ז"ל בד"ה אלא אמר רבא וכו' ומתניתין דקתני אם עומדת הכי משמע היא סבור' שתהא מתעכבת שם הריני נזיר אם תתקיים מחשבתה שתהא עומדת שם אלא אעמידנה ועמדה מאליה ע"כ. לפי פירוש זה אין צריך להוסיף לא במשנה. שהוא מפרש אם עומדת דקתני במתני' הוא במה שסוברת הפרה ופי' עומדת הוא מתעכבת ומה דפליגי ב"ש וב"ה במשמעות אם לא עמדה הוא במה שאמר הוא אם לא עמדה:
עוד כתב רש"י ואמר שריני נזיר חיין וכו' אמר הכא מיין לאפוקי משינויא קמייתא וקא מהדר ליה ר' יאודה לתנא קמא לא כשאתה סבור דבמתפיס בפרה ליהוי נזיר וכו' גבי דלת כלל ע"כ הנה לפי גירסא זו אין שייכות לה בכאן דאף אם תפרש לה דקאי אשינוייא קמייתא דקאמר למה צריך לפרש דברי ר' יאודה כאן והלא כבר פירש ליה במשנה. ועוד למה לו להזכיר כאן מתפיס לכן נ"ל דחסר מן הדיבור וכך צריך להיות דיבור אחר אימא סיפא אמר ר' יודא וכו' מי קא מתפיס בה מדי דהוא לשון הש"ס ומפרש עליה דאם איתא דהכי אמר ת"ק הריני נזיר מיין אם לא עמדה וכו' האי פרה מי מיתפיס בה מידי לת"ק דמהדר ליה ר' יאודה הכי דהא הכי משמע דקמהדר ליה ר"י לת"ק לא כשאתה סבור דבמתפיס בפרה ליהוי נזיר כך אמרו ב"ש אלא אף כשאמרו ב"ש דמיתפיס בה לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן וכו' והדברים מובנים מעצמם דמפרש לקושית הש"ס אי הכי אימא סיפא וכו' דמדקאמר ר' יאודה הכי מכלל דת"ק איירי דמיתפיס בגופה דפרה שלא כפירוש התוספות ואע"ג דמשמעות הש"ס דקאמר מי קא מיתפיס בה מדי

משמ' כפירוש התוספות. מ"מ כוונת התו' ג"כ הכי ר"ל אמאי פליג ר' יאודה. את"ק וכו' והכוונה וכיון דפליג ודאי דשמעיה לתנא קמא דאיירי במיתפיס בפרה ודו"ק:

תו' בד"ה אלא ה"ג כגון דאמר הריני נזיר מבשרה וכו' וא"ת והשתא כיון דאוקי רבא פלוגתייהו וכו' י"ל דאה"נ אלא ודאי לאו היו פליגי ב"ה לומר וכו' נ"ל פי' לפי זאת הגירסא כך דאה"נ דיחול אופן האוקמתא כזה אלא מדלא אוקים בהאי ודאי דפשיטא ליה לש"ס דלא הוו פליגי ב"ה לומר דלא ליהוי נזיר וכו':

בא"ד וא"ת ומאי קא עביד צריכותא לעיל מתרתין תלת וכו' י"מ דשמא כל התירוצים וכו' דהכי אשכחנא ביבמות וכו' וכן לקמן פ"ג ובלישנא דב"ש סברי תורפיה דההוא גברא וכו' לא שמעינן הא פלוגתא מגרוגרות ע"כ לפי האי גירסא צ"ל קודם ובלישנא דב"ש וכו' וא"ת ובלישנא וכו'. אבל קשה דהא כבר הקשו קושיא זו ותירצו לה וי"מ וכו' ומאי מקשו עוד ומתרצי תירוץ אחר לכן נ"ל דזה ט"ס וצ"ל בקושיא ראשונה תשלום הקושיא זה שאמרו ובלישנא דב"ש סברי תורפיה דהאי גברא וכו' לאשמעינן הא פלוגתא מגרוגרות דלא ליגרוס וא"ת אלא כלישנא דאית קמן דהיא תשלום הקושיא ראשונה ומתרצי לה וי"ל דע"כ פליגי נמי בנודר מן הבשר וכו' כמו שכ' לקמן דהיינו דהש"ס קא מצדד בדברי רבא ומוכיח מדברי ר' יודא דבנודר מן הבשר פליגי דהוא המסקנא דש"ס ואהא קא עביד צריכות' לעיל דהיינו דאע"ג דבעמידת הפרה נמי פליגי וכמו שכתבו אח"כ מ"מ מוכרח להיות צריכותא דלמה הדר תני פלוגתא דבשר דאם לאשמועינן פלוגתא בהעמדה הוה להם לימנקט פלוגתייהו בנודר מן היין בפירוש ותלה נדרו בעמידת הפרה אלא ודאי דאיכא צריכותא בהאי פלונתא דנודר מן הבשר. וכבר כתבתי לעיל דהוקשה לי קושיא זו ותרצתי לה מעין זה ואח"כ צריך להיות תירוץ וי"מ דשמא כל התירוצים שתרץ הש"ס בשם רבא וכו' ואתו דבריהם על נכון ודוק:

דף יא.

גמ' מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר ע"כ משמע דגם לר"ש עד שיזיר מכלן כאן הוי נזיר ולכאורה קשה כיון דאמר ממנו הוא כאילו אמר הריני נזיר מיין דלא הוי נזיר לר"ש:

ונ"ל. דלא אמר ר"ש אלא היכא דאמר בפירוש שלא רוצה להזיר כי אם מחדא מנייהו דרחמנא אמר עד שיזיר מכלם אבל בזה לא אמר שאינו רוצה להזיר כי אם מהיין. אלא שעל זה שמזגו לו הכוס הוא דקאמר ממנו ואין כוונתו שלא ירצה להזיר כי אם מן היין שכוונתו היא שהוא נזיר מכל דיני נזירות ובכללם היין ולהכי הוא נזור ממנו ואין הוא שותהו:

וכי תימא לימ' הכי וכו' אימא ליהו הא מלתא דפסי' להו פי' אע"ג דאנהו משתמ' להוא דהוא לשון נזירות מ"מ היא כוונתה כי אם, לאסור עליה כקרבן כיון שהיא שיכורה ואינו יכולה לשתות עוד והם מפצירים עליה: ונ"ל. דמה שלא הצריכו חכמים לשאול אותה כיצד כוונת' משום דהוא להדיא כוונתה כיון שלא הזכירה נזירות אלא עתה שהיא שיכרה:

שם. יודע אני שיש נזירות אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור. פי' דהוא אומר דאילו ידעתי שהנזיר אסור ביין לא הייתי נודר אפ"ה הרי זה נזיר בכולן שהרי ידע שהנזיר אסור באחרים וקבלן והנודר מאחת מהן הרי זה נזיר בכלן. ולכאורה נראה שזה מקרי נזירות בטעות שהרי אלו ידע שהוא יתחייב בכלן לא היה נודר בנזירות כלל והוא משום דאין שחלה לנזירות בטעות כהקדש:

אבל א"א זה דלעיל אוקמוה האי סברא לב"ש דווקא והאיך סתם רבי כב"ש ועוד דבש"ס אוקמוה לסיפא לדעת ת"ק דאיתשיל מחדא וכו' אלמא דמהני שאלה בנזירות לדעת ת"ק: וראיתי להרמב"ם ז"ל בהל' נזירות פ"א דין י"ד שכתב כך כמ"ש שאמר ואילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר ה"ז נזיר וחייב בכלם ע"כ והשיגו הראב"ד שאם בא לפני חכם ואמר כך שהחכם מתיר לו. וכתב מרן בכ"מ דכיון דמתניתין סתמא מי תנייא משמע בכל גוונא אסור אפי' אם בא לפני חכם דאל"כ הו"ל לפרושי וכבר נתן רבינו טוב טעם ודעת למה לא יהיה בזה פתח לנדרו משום דכיון שאף לפי דעתו אסר עצמו באחת הוה ליה כאומר הריני נזיר מן החרצנים לבד שאסור בכולן ואפי' יאמר אילו הייתי יודע שהייתי אסור בכלן לא הייתי נודר עכ"ז אסור ע"כ ואנכי איש צעיר לא ידעתי מה הוא טוב טעם ודעת שאע"פי שלפי דעתו אסר עצמו באחת מהן מ"מ אילו היה יודע לא היה אוסר עצמו כלל וא"כ אין לך פתח גדול מזה. ועוד מניין לו דההיא דהנודר מן החרצנים היא איירי אפי' אמר אילו הייתי יודע: ואיפשר לומר כיון דמה שבא לומר הוא דאילו הייתי יודע לא הייתי נודר הוא משום איסור היין דווקא ולא משום הנך דנזירות דהנך גם עכשיו לא נתחרט מהם משום עצמם אלא משום היין דניחא ליה בהו גם עתה מחמת עצמם. אלא שלא ירצה נזירות היין ולא שהייתה כוונתו על היין הרי באותה שעה נתפס לכל דיני נזירות כמו הנודר באחד מהם דאסור בכולן וזה הוא שכתב הכ"מ וכבר נתן רבינו טוב טעם ודעת וכו' וכיון שכן אתי שפיר דלאו משום דאין שאלה בהקדש דוודאי דס"ל דיש שאלה בנזירות ונזירות בטעות לא הוי נזירות והכא שאני כמ"ש ודוק:

שם רבינא אמר ברישא לא פליג ר"ש וכו' וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו. בטל ע"כ איכא למידק דא"כ אמאי איצטריך ת"ק לימתנייה והא בלאו הכי הוא נזיר

משום דמקבל נזירות באחת מהן אסור בכלן דבשלמא לריב"ל דמפרש על מנת בחוץ דמי ובתרתי פליג ר"ש ניחא דתנייה להודיע דגם בזה פליג ר"ש ולא מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה ותני סיפא להודיעך כחן דרבנן דגם בזה דלא היה יודע שהנזיר אסור ביין דאילו היה יודע לא היה מקבל נזירות ואפ"ה אסור בכלן אבל לרבינא קשה דאמאי אצטריך למתנייה. וי"ל דלא תנייה משום רבנן אלא משום ר"ש דלא פליג בזה דלא פליג אלא בסיפא דווקא:

תניא כוותיה דרבינא וכו' פירוש דזה ודאי לר"ש דאי לרבנן אפילו בלא תנאי היכא דאמר חוץ מן היין הוי נזיר וק"ל:

והאמרת רישא אסור ור"ש מתיר לכאורה קשה דמאי פריך דאימא דטעמא דרבנן כיון דנשאל על היין והותר הוי נדר שהותר מקצתו היתר כלו ור"ש ס"ל דנדר דהותר מקצתו לא הותר כלו דהא לכלהו הוי שעת הנדר הוי על הכל אלא דעכשיו בא לישאל על הנדר. וכמו שאמר סבור הייתי שחכמים יתירו אלמא דכשנדר נדר גם על היין. וצ"ל דמשום זה פירש רש"י במתני' בד"ה או יודע אני וכו' הרי זה מותר דאיגלאי מילתא למפרע דמעיקרא לא קביל עליה נזירות מיין ומטומאת מתים ולא קיבל עליו אלא חצי נזירות ע"כ דהיינו דקס"ד דאין זה מקרי שאלה אלא מעיקרא לא הוי אלא חצי נזירות ועל זה קא פריך דהוה צריך להיות איפכא לרבנן אסור ולר"ש מותר ואמר ואי בעית אימא וכו' סיפא דנדר מכולהו ואיתשיל וכו' דחידש לו דזה שאמר סבור הייתי שחכמים יתירו לי דבא לישאל עכשיו משום זה ומעיקר' חשבינן שנדר מן הכל ולא אמרינן דאיגלאי מלתא למפרע כמו דקס"ד וכד אישתרי מחדא על ידי שאלה זאת לרבנן אשתרי מהכל. ולר"ש לא מפקע נזירותיה מניה עד דמיתשיל אכולהו והילכך הואיל דלא איתשיל אלא חדא אסור. והתוספות משום זה נמי פירשו במתניתין דמה שאמר סבור הייתי וכו' ולכך לא היה בדעתי לקבל איסור יין או טומאת המתים וכו' ולכך פריך איפכא הוי לי לימתני. ואז הוי שפיר דקא מתרץ ליה סיפא דנדר מכולהו וכו' דהיינו דלא כמו שס"ד לא נדר מיין וטומאה אלא נדר מכלהו ועתה בא לישאל ונקט תירוצא משום כי מתשיל וכו' הוא כמו שכתבו התו' דרבנן אפי' למאן דאמר לא הותרו כלן וכו' ור"ש ס"ל אפילו למ"ד הותרו כלן וכו' ודו"ק:

דף יא:

ואיבעית אימא בנדר אונסין קא מיפלגי וכו' אין הפירוש דהוא כמו הס"ד דלדעת רש"י דאיגלאי מלתא למפרע דמעיקרא לא קביל עליה נזירות מיין ולדעת התו' דכוונתו ולכך לא היה בדעתו לקביל איסור יין וכו' וטעמא דרבנן דאמרי מותר אע"ג דס"ל דבחדא הוי

נזיר הוא משום דהכא שאני דזה נדרי אונסין ונדרו כמאן דליתי' דמי ואין צריך שאלה דא"כ ר"ש דאוסר דצריך שאלה ולא אתי האי כיון דלא היה בדעתו לקבל נזירות מיין לא חייל עליה נזירות כלל. אלא הפירש הוא כמו שאמר המתרץ בראשונה דנדר מכלהו אלא דאין צריכין לומר פלוגתיהו משום דאתשיל מחדא דלרבנן כי מתשיל מחדא אשתרי. ולר"ש עד דמתשול מכלהו כמ"ש בראשונה אלא פלוגתייהו משום נדרי אונסין נינהו וכו' ואתי שפיר דמקרי נדרי אונסין דמעיקרא כי נזר מכלהו לא יהב דעתיה לזה אלא אח"כ שבא לדעתו זה שהרי במתני' קתני אבל סבור הייתי וכו' אלמא שאח"כ בא לדעתו זה לפי פירוש א' של רש"י ז"ל ולפירוש שני נמי בשעת שנדר אכולהו נדר אלא שבלבו היה שחכמים יתירו לו לשתות ביין ולטמאת למתים. וכיון שהיה כך בלבו מקרי אונס ואע"ג דאין זה אונס כמו נדרי אונסין אלא הוא כמו שוגג ומה דקרי ליה אונס הוא משום דלבו אונסו לחשוב כך:

וניחא דלפי פירוש זה לא קשה מה שהקשו התוספו' וא"ת וכו' אבל הכא בשעת הנדר ידע האונס ומסתמא לא גמיר ונדר ואיכא למימר דלכ"ע לא בעי שאלה ע"כ דכיון דבשעת הנדר לא בא לדעתו זה הוא כמו הך דלא ידע הנדר ולפירוש שני דאין זה משום נדרי אונסין אלא נדר בשוגג וקרי ליה אונס משום דלבו אנסו לחשוב כך. וכך ראיתי להרמב"ם ז"ל בחבורו קרי להאי נדרי שגגות וז"ל בפ"א הל' טו' אמר יודע הייתי שהנזיר אסור בכל אלו אבל היה בדעתו שמותר לי לשתות אני היין וכו' הרי זה אינו נזיר מפני שאלו בכלל נדרי שגגות שאינם צריכין שאלה לחכם כמו שביארנו ע"כ: והכוונה. שאע"ג שאם אמר להדיא חוץ מן היין שהוא נזיר ה"מ דלא אניס בקבלת היין דהיינו שלא סבר שמותר לו מפני שאינו יכול לחיות וכו' אבל הכא שהיה בלבו סובר שמותר לו לשתות ומפני זה הוא שנדר הא לאו הכי לא היה נודר מקרי נדרי שגגות וכמ"ש ולא דמי לרישא יודע אני שיש נזירות אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין דאוקימנא לה לעיל שאמר ואילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר דהתם שאני שלא הייתה כוונתו אל היין שלא ידע שנזירות ג"כ מן היין וכיון שנדר באחד מן הנזירות הרי נתפס אבל הכא יודע שהנזירו' ג"כ מן היין וסבר שיתירו לו לשתות בשביל שאינו יכול לחיות ששגג בזה והוה ליה נדרי שגגות:

דף יב.

גמ' אם היו פקחין מגלחין זה את זה פי' דקמ"ל דאע"ג דקדמאה כי אמר כך לא הוה בתראה קמיה אפ"ה מגלחין זה את זה משום דהכי קאמר אי משכחת דהוי נזיר אגלחיה וכמו שאמר בש"ס לקמן:

שם מינה מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תחלת דיבורא משמע פירוש דאם ההפך ליתני ואני והריני נזיר וק"ל:

אימא לך ואני אכוליה וכו' ועלי בהא מלתא פיר"שי איהו ודאי לא אצטריך אלא פרושי קא מפרש למילתא דמשמע כמו דאמר עלי בהא מלתא ע"כ והא דלא אמר מלתא דנזירות כיון דבא לפרש משום דבמלת ואני הוא מפורש להדיא הנזירות דהכי משמע ואני כמותך שאהיה נזיר:

ואילו קן מפורשת דף י"ב ע"א גמ' אין לו תקנה וכו' פיר"שי ז"ל לפי שאין יודע איזו לחטא' ואיזו לעולה ע"כ פירוש וכיון דדין עולה היא נעשית למעלה מחוט הסיקרא והחטאת למטה אי איפשר ליקח גוזל לשני שהרי אינו יודע מי הוא הנשאר כדי להקריבו כדינו וק"ל:

ואילו שאר קינין בעלמא מי תקנן וכו' פיר"שי ז"ל לכל מאי דמייתי קינין היינו האי דפרח לפלוגי אתמול ונמצא מתכפר בקרבן חבירו ע"כ פירוש אבל לו עצמו ליכא שום חששא דאפילו היה זה שפרח אתמול כיון דלא קרא לו שם הרי עכשיו הוא קורא לו שם עם זוגו שמקריב לשם חובתו אבל לחובה אחרת לאדם זה גם בו איכא חששא שמא זו הוא שפרח והיה קדוש לדבר אחר ואינו מועיל לכפרה זו ור"שי ז"ל דנקט באחרים לאו דווקא וה"ה בהוא עצמו לחובה אחרת ודו"ק:

אמר ליה קאמינא אנא אשה דלא ניידא ואמרת לי את איסורא דנייד הנה רש"י ז"ל ממה שכתב בד"ה וכי תימא וכו נרא"ה להדיא דמפרש דהא דקאמר קאמינא אנא אשה דלא ניידא קאי אאשה דקדש המשלח ולא אשליח ומשמע דר' יוחנן דאמר אסור בכל הנשים שבעולם אפי' אם קדש כבר מדקאמר וכי תימא הכא נמי נייד אמור בשוקא אשכח וקדיש. ואתי שפיר דהוי דומיא דקן סתומא דקא פריך מינה ואלו קן מפורשת וכו' דעל מה שפרח קאי כנגדו הכא באשה שקדש הבעל המשלח שמא קרובת האשה שקדש השליח:

והשתא הוא דומה לדעלמא דהאיסור הוא כבר אסור ובשביל להתיר אחרים דלא ידענו אם הוא האיסור אמרינן דבדבר דנייד כל דפריש מרובא פריש ולפי ריהטא דש"ס דיש לפרש דקאי אאשה שקדש השלי' ואתי שפיר שהאיסור הוקבע ואנו כדי לאסור אחרים אמרינן דאשה לא ניידא והיא קבועה בביתה הילכך חשובה בין כל הנשים שבעולם כמחצה על מחצה דמי וכל אשה שהוא רוצה לקדש הבעל לא אמרינן בה כל דפריש מרובא פריש שאינם קרובות כיון דהאוסר קבוע הוה ליה כמחצה על מחצה ואלו קדש כל חצי נשים שבעולם ודאי שאינו יכול לקדש שום אשה בעולם משום ספק קרובות. כיון

שהוא מחצה על מחצה ואתי שפיר ג"כ דקאמר וכי תימא הכי נמי נייד אימור בשוקא אשכח וקדיש דהיינו שבשעה שקדש השליח היה האיסור נייד ואינו קבוע כדי לאסור כל נשים שבעולם משום מחצה על מחצה. אלא דקשה על האי דאע"ג דהיא ניידא הרי קרובותיה קבועות הן דבבית היו וכיון שכן היה לנו לאסור שאר נשים שבעולם בשבילם שהן אסורו' ויאסרו כל נשים שבעולם משום כל קבוע כמחצה על מחלה דמי:

ומוכרח לומר דהוא קאי על האשה שמקדש הבעל והכי קא פריך דכמו האשה זו שאנו אוסרים אותה שמא אסורה היא שהיא קרובת האשה שקדש השליח כך היא לנו לאסור כל עוף שמא זה הוא האסור אשר פרח והשיב לו אנא קאמינא אשה דלא ניידא שאין לומר בה שאין זו קרובה דכל דפריש מרובא פריש כיון דהיא קבועה היא כמחצה על מחצה דמי אבל בעוף כיון דהוא נייד לא אמרינן ביה שהוא זה הוא האסור דכל פריש מרובא פריש. וכי תימא הכא נמי נייד דקדשה בשוק דהוא דומה לעוף דנייד דהשתא לא קאי על האוסר הקרובו' כי היכי דתקשה עליו והא קרובות קבועות אלא על הנאסר קאי דומיא דקן שפרח ממנה גוזל התם הדרא לניחותא וכו' דאשה הדרא לניחותא ולקביעותא כשתחזור אל ביתה חוזרת לקביעו' ותאסור כדין כל הקבוע אבל גבי קן תמיד הוא נייד דבעוף לא שייך קביעות:

כי משוי שליח במלתא דקיימא קמיה וכו' פיר"שי דסתמא דמילתא כי משוי איניש שליח במלתא דקיימא קמיה בלא איסורא אבל במלתא דלא קיימא קמיה כגון זו דבההיא שעתא דקא משוי שליח להאי הוה מנסבא לגברא לא משוי איניש שליח ע"כ פירוש כיון דבאותה שעה הייתה אסורה כאילו לא היתה בעולם קמיה ולהאי לא מסיק אדעתיה למשוי שליח ועל זה קא פריך תנן הריני נזיר וכו' אלא קדמאה מי איכא בתראה קמיה וכיון דליתהו קמיה לא אסיק דעתיה לקבולי עליה כמו התם דלא מסיק דעתיה במאי דליתיה קמיה לשווי שליח אלא הכי קאמר אי משכחנא וכו' ומשני אמרי לא משוי איניש שליח אלא במלתא דמצי עביד השתא וכו' דהיינו דלעולם מסיק איניש דעתיה במאי דלא קאים קמיה דלא כמו דס"ד וטעמא הוא במלת' דלא מצי עביד השתא כגון אשה דהייתה נשואה לא משוי שליח כיון דהוא גופיה לא יכיל לימעבד השתא אבל גבי נזיר יכול למעבד השתא דימצא נזיר להביא עליו קרבנותיו ואע"ג דליתיה קמיה:

תו' בד"ה אסור בכל הנשים וא"ת וכ"ע יאסרו לישא נשים דשמא זאת היא שנתקדשה על ידי שליח ע"כ פי' דאיירי בששליח מת דאם לאו הכי ישאלו השליח למי קדש:

בא"ד וי"ל דלא אמרינן קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו וכו' פי' כגון דהיה האיסור שלא נתערב וההתר ניכר לעצמו בזה אם פירש אחד מהם ולא ידעינן

אם מן האיסור או מן ההתר אמרינן דכל דפריש מרובא פריש ואם קבוע במחצה על מחצה דמי אבל אם האיסור הוא נתערב דלא ידעינן ליה כגון הכא דלא ידעינן לקרובות מי הם והם מעורבין עם נשים דעלמא לא אמרינן בהו כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי: בד"ה קן סתומה וכו' ומ"ה נקט סתומה וכו' ולהכי קיצר בלשונו ואמר דפרח אחד מהם עכ"ל פי' דלא נקט מפורשת ואיירי בשהכיר הגוזל אשר פרח אם הוא עולה או חטאת וק"ל:

בד"ה ואילו שאר קינין וכו' וי"ל דמשמע ליה וכו' ולומר שזה פרח מקן ראשון והוקובע לזיבות ראשון עכ"ל קשה לי על זה כיון דהקושיא היא דווקא ממנו לא הוה ליה להש"ס. למנקט ואילו שאר קנין בעלמא וכך הוה ליה למנקט שאר קינין לדידיה מתקנן וכו':

דף יב:

גמ' ת"ש האומר לאפוטרופוס שלו וכו' קס"ד כי אמר ר' יאשיה אליבא דרבנן לא מצי מיפר ע"כ הא דקס"ד דכי אמר ר' יאשיה הוא אליבא דרבנן הוא משום דאי כר"א ס"ל ליפר לה איהו ולמה משוי שליח אלא דצריך לדעת דאיך שייך לומר דר' יאשיה כרבנן ס"ל והא טעמיה דר' יאשיה הוא משום דכתיב אשה יקמינו ואישה יפירנו למעוטי שליח דבעינן הוא המיפיר ומשמע על האי גוונא דכל נדרים שתדיר מכאן ועד שאבוא ממקום פלוני איירי הא דקאמר ח"ל אישה יקימנו ואישה יפירנו ולא שלוחו. דמשמע אבל הוא יכול להפיר:

ונראה דאע"ג דהכי משמע מ"מ כיון דמשוי אפוטרו' משמע דאיהו אינו יכול להפיר. דזהו קס"ד כמ"ש. ומשום זה יפרש דמה שאמר ר' יאשיה טעמא דכתיב אישה יקימנו ואישה יפירנו דהיינו דבא הכתוב לומר דאע"ג דבכל מקום שלוחו של אדם כמותו בדין הפרה קפיד קרא דבעי שיהא הוא המפיר אע"ג שהוא עומד שם דהיה יכול להפיר אינו יכול למנות שליח להפיר וכיון שכן אינו יכול למנות שליח עכשיו שהוא הולך ור' יוחנן ס"ל דבכל התורה כלה שלוחו של אדם כמותו והכא נמי אפוטרופוס מצי מיפיר כיון שהוא עומד בשעה שנדרה ושמע אבל הבעל לא מצי לומר עכשיו יהיו מופרין כיון דאכתי לא נדרה אשתו ומר' יונתן הוה מותיב להדיא. אלא דניחא ליה לאותובי גם לר' יאשיה וכמ"ש התו':

אמר רבא הכל מודים כל היכא דאמר חצי קרבנו' נזיר עלי חצי קרבן מייתי וכו' וכי פליגי בלישנא דמתניתין פליגי וכו' ורבנן סברי נדר ופתחו עמו הוא ע"כ דהיינו דר"מ סבר דכי אמר הרי עלי לגלח הוא משמע תגלחת שלמה וכי אמר חצי נזיר דמשמע חצי קרבנותיו הרי הדר מדבריו ותפוס לשון ראשון ורבנן סברי נדר ופתחו. עמו דהיינו דלא

הדר מדבריו א' אלא קא מפרש, מה שאמר לגלח הוא חצי נזיר וכיון שכן אם אמר חצי קרבנות עלי דלשון א' פתח בחצי קרבנות גם ר"מ מודה דחצי קרבן הוא דמייתי והכא דאמר קרבנות חצי נזיר עלי גם רבנן מודו דכוליה קרבן בעי אתויי דקרבנות משמע כוליה קרבן ולא שייך למימר דנדר ופתחו עמו דהוא מפרש קרבנות דקאמר הוא על חצי נזיר דקרבנות משמע, אכוליה קרבן ואם היה נזירות דפלגא היה קאי קרבנות כוליה קרבן דפלגא. אבל לא אשכחן נזירות דפלגא ולהכי יתחייב בכוליה קרבן דנזיר:

תו' בדה ושמע חבירו ואמר ואני בכדי נקט דהא בראשון נמי פליגי ע"כ אבל ללא' דכתב רש"י ז"ל צריך הוא יע"ש וקי"ל:

בד"ה כי פליגי בלישנא דמתני' וכו' אבל משמע להו במתני' דלישנא דחצי קאי עלי וכמו שאמר חצי קרבנות נזיר עלי ע"כ פירוש דלישנא דמתני' ודאי דחצי דקאמר לא קאי על נזיר שהוא ישמע חצי נזירות. אלא קאי אעלי דהיינו מקבל החצי ממה שיתחייב הנזיר כקרבנותיו וכאילו אמר חצי קרבנות נזיר עלי אלא דר' מאיר סבר כיון דאמר בתחלה הרי עלי לגלח משמע תגלח' שלמה וכי אמר חצי הוא והדר ביה ולאו כלו' דתפוס לשון ראשון ורבנן ס"ל דנדר ופתחו עמו דהיינו דקא מפרש לדבריו א' וכמ"ש על פירוש הש"ס:

בד"ה בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר וכו' ור"ש לא פליג אהא דנולד לו בת טומטום וכו' דליכא לספוקי דכשאמר כשיהיה לי בן ודאי לא היה דעתו אלא לבן ודאי ולא לטומטום. פי' דלכאורה כיון דר"ש ס"ל ספק נזירות להחמיר וא"כ היה לו להחמיר בילדה טומטום דשמא בן הוא כמו שנדר לזה אמרו דר"ש לא פליג בזה משום דליכא ספיקא בהאי שכשיאמר אדם לכשיולד לי בן אין דעתו אלא לבן ודאי ולא לטומטום וק"ל:

דף יג.

גמ' בעא מיניה ר' אבא מרב הונא וכו' ואלא אליבא דר' יהודא דאמר ספק נזירות להקל וכו' מאי נפקא מינה לגיזתו ולעבוד בו פירשי ז"ל מי אמרינן כיון שהפרישו בשעת הפילה ולא חיילא עליה נזירות כלל לא הוי קדוש כלל וכו' והכי קא מבעיא לי אי אמרת משעה שהפריש תחלה כשהפילה הוה ליה קדוש וכו' אלא משעת שחזרה וילדה הוה ליה מותר בגיזה ובעבודה מאי תיקו ע"כ:

קשה לי על פירוש זה דמאי קא מבעיא ליה כיון דבשעת הפרשה לא היה חייב נזירות מהיכא תיתי שיהיה קדוש ואם משום כיון דאח"כ נתחייב אמרינן דליקדש אע"ג דבאותה שעה היה פטור. אמאי נקט האי בעייא בהאי דהפילה וחזרה וילדה לינקט בדעלמ' על אחד שהפריש קרבן ובאותה שעה פטור ואח"כ נתחייב אם קדוש מאותה שעה או לא. ומכ"ש דפשיטא לע"ד דבכי האי גוונא אינו קדוש כיון דבאותה שעה פטור:

ונראה דלהכי פירשו התו' דאיירי שילדה מאותו הריון וכו' דפשיט להו דאם היה דילדה מהריון אחר דאינו כלום כיון דבאותה שעה פטור מקרבן זו. דפשיטא להו דגם שתחשוב זה הוא כמו שאמר הריני נזיר כשיהיה דבר זה והפריש קרבן מעכשיו כשיהיה דבר זה והיה דבר זה אינו קדוש הקרבן כיון שבאותה שעה לא חייב בו:

ואיפשר לומר לדעת רש"י ז"ל כיון דהוא הפרישו בשעה שילדה אשתו זה הנפל שהו' היה בדעתו שהיא לידה גמור' אלא שאח"כ מת בתוך שלשים יום שהוא מקרי נפל וזהו שכתב כיון שהפרישו בשעה שהפילה דהיינו בשעת לידת נפל זה אע"פי שלא חיילא עליה נזירות באותה שעה מ"מ כיון שאח"כ ילדה וזה הופרש לשם ולד כמו שנדר תפסה ביה קדושת קרבן מאותה שעה אע"ג שבאותה שעה היה פטור וזה אחד מצדדי הבעיא והצד שני' או נימא כיון דלא חיילא עליה נזירות אלא משעה שחזרה וילדה לא קדוש מאותה שעה ומותר בגיזה ועבודה:

ואח"כ ראיתי להמש"ל ז"ל שנכנס בזה. ומה שנלע"ד כתבתי ונראה לי דדברי הרמב"ם ז"ל הם כמו שפירש' לדברי רש"י ז"ל ומה שכתב והפריש קרבן והפילה אשתו הכוונה שבשעה שילדה הפריש קרבן ואח"כ הפילה אשתו דהיינו שמת הולד בתוך שלשים שאגלאי מלתא שהפילה אשתו ולא לידה מקריא דמפרש הבעיא כמו שפירשתי לדברי רש"י ז"ל ודו"ק:

בעא מינה בן רחומאי מאביי וכו' מהו אדיבוריה משמע או אגופיה משמע וכו' ואמר ואני מהו אנפשיה קאמר וכו' מי אמרינן שלא בפניו אנפשיה קאמר וכו' תיקו:

הנה מדברי רש"י מבואר להדיא דמה דקאמר הש"ס אגופיה משמע הוא מה דאמר אח"כ אנפשיה קאמר. ומה שאמר הש"ס אח"כ רחימנא ליה כוותך הוא אדיבוריה דקאמר הש"ש מעיקרא אלא דקא מתרץ לדברי הש"ס דלמה לא מבעיא ליה בהאי לישנא דרחימנא ליה כוותך בחלוקא דועלי משום דלאו לישנא מתרצת הירא דילמא ועלי לאוהבו כמותך אבל בין אגופיה. ובין אנפשיה לא דייק דמשמע ליה הכל לשון אחד הוא ולפי פירוש זה מה שאמר הש"ס את"ל מגופיה משמע אמר הריני נזיר לכשיהא לי בן ושמע חבירו וחמר ואני מהו אנפשיה קאמר או דילמ' ה"ק רחימנא ליה כוותך דהיינו דבשלמא כשאמר ועלי יפה משתמע אגופיה דהכי משתמע ועלי נמי להיות נזיר כשיהיה לי בן אבל בשאמר ואני אכתי יש להסתפק דילמא אדיבוריה דחבריה קאי כאילו אמר ואני רחימנא ליה כוותך דזה שקול יותר ממה שאמר ועלי דועלי לא שייך למימר דועלי להיות רחימנא ליה כוותך וכיון שכן מה שאמר אח"כ ואת"ל כל באנפיה כסיפא ליה מילתא הוא דווקא בשאמר ואני חבל בשאמר ועלי לא אי איפשר לומר עוד כל באנפיה

כסיפא ליה מילתא משום דלא שייך לומר ועלי רחימנא לך כוותך וכיון שכן קשה לי על דברי רש"י שפירש' ואת"ל כל בחנפיה בין אמר ועלי בין אמר ואני כסיפא ליה וכו'. והלא אם אמר ועלי לא שייך ביה לומר רחימנא ליה כוותך:

ונראה שרש"י ז"ל דייק מה שאמר כל באנפיה וכו' דמשמעות כל הוא בכל גוונא בין אמר ואני בין אמר ועלי ואע"ג דבצד ועלי לא שייך למימר רחימנא ליה כוותך הכי מפרשינן דבוריה ועלי להיות נזיר כשיהיה לך בן כמו דנקט בתחלת הבעיא. אבל לא ידעתי דאיך שייך לומר כך כיון דאמר את"ל אגופיה משמע היאך אמר עוד כל באנפיה כסיפא ליה מילתא ואדיבור' משמע אפילו אם נאמר דלדעת רש"י ז"ל כל את"ל לאו פישוט הוא מ"מ משמע דעדיף הוא אגופיה משמע אע"ג דהוא באנפיה דאל"כ לא ליפסוק ולומר אגופיה משמע כיון דהוא באנפיה. ואם כונתו היא דמצד משמעות הלשון אגופיה משמע אבל מצד אחר לא כל באנפיה כסיפא ליה מילתא אלא שלא בחר דבריו עד בעיא דאם אמר ואני וכו' ואמר ואת"ל כל באנפיה כסיפא ליה מילתא אעפ"כ אין דרך הש"ס לעשות את"ל ולהפילו אח"כ ועוד דהוה ליה לפרש דבריו כי היכי דלא לטעות ולומר דלא אמר כל באנפיה כסיפא ליה מילתא אלא באם אמר ואני:

תו' בד"ה חזרה וילדה פי' מהריון אחר ולד קיימא הרי זה נזיר ודאי וכו' וכאילו לא הפילה כלל עכ"ל פירשו מהריון אחר דאם מהריון זה, בעיא היא דר' אבא לקמן כמו שפירשו הם ז"ל וגם דאם אמרינן דקרבן דהפריש הוא קדוש לאו בודאי ולילקי אלא מספק קדוש לגיזתו ולעבודתו: בד"ה והפילה אשת ו וכו' או דילמא אף בכי האי גוונא דאיכא הוכחה לר' יהודא וכו' ומסיק הש"ס ואזיל דלר"י קמבעיא ליה וכו' והשתא כי ילדה ליה מי הוי קדוש מספק וכדפרשית ולא דלילקי אהאי משום דליכא כי הך סברא דולד אחר משוי ליה בודאי דאי מספקא ליה להש"ס דשמע לילקי בודאי מדשני בר קיימא הראשון אינו נפל א"כ לר' שמעון מצי למיבעי למלקות דאי לא ילדה ליכא קדושה ודאית אלא ספק לר"ש והשתא דילדה יקדש בודאי אלא שמע מינה דלא משמע ליה להש"ס דלקי דקדושה ודאית אין בו כי נמי ילדה אפי' לר"ש ע"כ כצ"ל והדברים מובנים מעצמם ודוק:

דף יג:

גמ' אמר הריני נזיר לכשיהא לפלוני.בן וכו' מי אמרינן שלא בפניו אנפשיה קאמר או דילמא הכי קא"ל רחימנא ליה כוותך לפי פירוש רש"י ז"ל דפירוש רחימנא ליה כוותך הוא לאותו בן לכשיולד יהיה נזיר ולא על עצמו אמר לכשיהיה לו בן כיון דאמר את"ל כל באנפיה כסיפא ליה מלתא א"כ כיון דחזר וקא בעי לכשיהא לפלוני בן כיון שלא בפניו הוא הוה הבעיא או דילמא דגם בזה אמרינן דרחמינא ליה כוותך ועל בן כשיולד לפלוני

קאמר ולפי זה היה צריך הש"ס לומר או דילמא דגם בזה הכי קא"ל דרחימנא ליה כוותך אח"ז ראיתי לכל הפירושים כלם מוכרח לומר דהכי כוונת הש"ס במה שאמר או דילמא הכי קאמר ליה רחימנא ליה כוותך דהיינו הכי נמי קאמר ליה וכו':

וראיתי להרמב"ם בפ"ב מהל' נזירות דבבעיא א' פסק דהוא נזיר מיד ונקט לה בשאמר ואני ובבעיא שנית נקט לה שאמר לחבירו הריני נזיר כשיהיה לך בן ופסק שלא נתכוון זה האחרון לנזירות ובבעיא ג' דסלקא בתיקו ספק לא נתכוון אלא להיות נזיר כמותו או לומר שאני אוהב אותו כמותך וספק נזירות להקל וכתב מרן בכ"מ שרבינו לא היה גורס כגירסתינו אלא היה גירס בבבא דרישא ואמר ואני במקום ואמר עלי ובבבא שנית במקום לכשיהיה לי בן גריס לכשיהיה לך בן ופירש דברי רבינו לפי גירסא זו כמין חומר יע"ש והרב מש"ל ז"ל הקשה על דברי מר"ן הכ"מ על מה שכתב דכי צדדו בגמרא באומר הריני נזיר לכשיהיה לך בן ושמע חבירו ואמר ואני אי אנפשיה קאמר כלומר שהוא מתפיס עצמו בנזירות כשיהיה בן לחבירו דמיין לו זה דכיון דבתחלה נסתפקו אם האומר ואני קאי לכל דברי הנודר בתנאיו או דילמא לא קאי כי אם לעיקר הנדר ולא לתנאיו וחזרו ואמרו את"ל אגופיה משמע באומר הריני נזיר לכשיהיה לך בן מהו מי אמרינן דכיון לנזירות או לא וא"כ כפי הצד דכיון לנזירות אין חילוק בין זה לאומר הריני נזיר לכשיהיה לי בן דכי הכי דהתם הוי נזיר בלתי שום תנאי הכא נמי באומר הריני נזיר לכשיהיה לך בן כפי הצד דכיון לנזירות הוי נזיר מיד וכו' יע"ש באורך:

ואני אומר דאם כדברי המש"ל דפירש בבעיא שנית דצד א' הוא שמא קבל נזירו' מיד כמו את"ל דקאמ' אגופיה משמ' מנין לומר דבצד שני דלא קבל נזירות כלל אלא שמח גם הוא בטובת חבירו דווקא משום דכסיפא ליה מלתא. אימא משום דכסיפא ליה מלתא די לנו שנאמר שלא קבל נזירות מיד אבל להראות שהוא אוהבו ג"כ ושמח בטובתו יעשה כמו חבירו דקבל נזירות כשיהא לחבירו בן ולהכי מוכרח לומר כיון דזה השני עושה הוא דווקא בשביל להראות גם הוא שמח בטובת חבירו משום דכסיפא מלתא דאם הוא ג"כ לא יראה ששמח בטובת חבירו די לנו שנאמר דאם כיון לנזירות הוא כשיהיה לו בן כמו שאמר הראשון ולא יוסיף לעשות שיקבל הנזירות מיד דבשלמא בבבא ראשונה שהוא אינו עושה בשביל להראות גם הוא כמו חבירו ששמח בטובתו אלא בשביל חיבתו של האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן אמרי' דמקבל עליו נזירות מיד. אבל זה שעושה אינו אלא לפנים כדי שלא להראות שהוא אינו שמח בטובת חבירו ג"כ אין הסברא להוסיף על חבירו ולומר שהוא מקבל נזירות מיד וזאת סברא אמיתת היא. והכי דייקי דברי רבינו דמפרש אנפשי' הוא כמו שמפרש הכ"מ כלומר שהוא מתפיס עצמו בנזירות כשיהא בן

לחברו. שהרי בבעיא ג' שהיא סלקא בתיקו כתב רבינו ה"ז ספק שמא לא נתכוון אלא להיות נזיר כמותו דמשמע כמוהו שאמר כשיהא לפלוני בן. דזה צד א' שאמר הש"ס מי אמרינן שלא בפניו אנפשיה קאמר דודאי דזה כוונת כמותו דאמר רבינו. דאי איפשר לפרש הכוונה אם כיון בנזירות כמו הנודר והוי נזיר מיד כמו שפי' הוא הרב מש"ל דאם כדבריו הו"ל לרבינו לומר כך ה"ז ספק שמא נתכוון להיות נזיר כמותו אבל כד נקט בלשון זה פסק שמא לא נתכוון אלא להיות נזיר כמותו דמשמע דיש צד אחר חמור יותר מזה דהוא הנזירות מיד ולזה בודאי ליכא ספיקא כיון דהוא אינו עושה אלא כדי להראות שהוא שמח ג"כ בטובת חבירו והספק הוא אם כוונתו להיות נזיר כמותו כמו שמקבל על עצמו אם יולד לו בן או לומר באין כוונתו לנזירות כלל אלא שאני אוהב אותו ק כמותו:

ונ"ל דלא יקשה על פירוש מר"ן דהו"ל לומר אדיבוריה משמע משום דבשלמ' בבעיא א' מוכרח לומר אדבוריה משמע כיון שיאמר אח"כ או אגופיה משמע דהיינו דאם על כל דיבוריה שאמר כשיהיה לי בן או דילמא לא קאי על כל דיבוריה אלא אגוף ועיקר דיבורו דהוא הריני נזיר בלבד דעל כוונה זו לא יחול לומר אנפשיה או אגופיה אבל בבעיא שנית דצד שני הוא לומר שאינו מתפיס עצמו בנזירות צריך להיות צד ראשון אנפשיה דהיינו אם מתפיס עצמו בנזירות דאז יבא צד שני או אינו מתפיס עצמו בנזירות אלא ה"ק וכו' דלא יחול עליו לשון אדיבוריה משמע וכו' דלא עסקינן אם אכל דיבוריה או אגוף דיבוריה. אלא אם מתפיס עצמו בנזירות או לא. ומעתה באו דברי מרן בטוב טעם ודעת. וליכא עוד עליו שום קושיא ממה שהקשה המש"ל ז"ל כשתדוק בדברי היטיב. הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן וכו' הריני נזיר כשיהיה לי בן וכו' ואח"כ מושלים את שלו פיר"שי דלא מגלח בנתיים בשניהם. וצריך לדעת אחר שאין תגלחת בנתים מאי נפקא מינה אם זה ימנה תחלה או זה. וראיתי שמתרציה שיש לברר בה אם בשעה שנולד הבן ימנה שנים או שלשה ימים ועדיין הוא בתוך הראשונה ונשאל על שלו שאותן שני ימים או שלשה ימים עולין לבן שכבר חל הנזירות אלא שהיה צריך להשלים את שלו. כך ראיתי כתוב תירוץ זה. והכוונה שנראה מדברי רש"י שאע"פי שאמרנו שמשהה את שלו תחילה מ"מ כיון שנולד הבן חל נמי נזירות הבן. דכך דייקי דברי רש"י שכתב דכיון שחל עליו של בנו עד שלא השלים נזירות שלו נעשה כנזירות אחד ולכך אינו יכול לגלח ע"כ וכיון שכן אם נשאל על שלו הרי אותן ימים עולין לשל הבן כיון שחלו נזירות שלו אבל לפי המפרשים דמגלח בנתים דמשלים את שלו ומגלח א"כ אותם שני ימים או ג' שלאחר לידת הבן אין עולין לבן כיון דמשלו הוא ולא משל בן דעדיין לא חל נזירות הבן. אבל

אכתי קשה לי בסיפא דאמרינן שמונה של הבן דמנח את שלו כיון דאינו מגליח בנתים מאי נפקא מינה דמניח את שלו דאם בשביל אם נשאל על שלו וכו' הרי גם במונה אתי שלו תחילה אותן שני ימים או שלשה ימים עולין לבן. ועוד קשה לי דלפי דבריו ז"ל א"כ את פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דלקמן בנטמא בימי בנו גם ברישא דמשלים את שלו ואח"כ מונה את של בנו כיון דלדבריו ז"ל דאינו מגלח בנתיים דבנזירות אחת דמי וכיון שכן אמאי לקמן פירש להך פלוגתא על סיפא דהריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר וכו' והלא גם על רישא אתיא הן אמת דהלשון שם מגומגם דלא אתי מה שכתוב אח"כ דאפי' מונה את שלו אניו מגלח בנתיים כנזירות אריכתא דמי סותר את הכל עכ"ל שזה הוא לרישא לכן נ"ל שצריך להיות כך ר' יוחנן אמר סותר אפ איתן ימים שמנה כבר על שלו ואפי' ברישא דמונה את שלו כיון דאינו מגלח בנתים כנזירות אריכתא דמי וסותר את הכל ע"כ דאז בתרוייהו פליגי ודו"ק:

כתוב בגיליון ומפי המורה וכו' וא"ת דבתר שמונה של בנו לא ליגלח פירוש אע"פי דברישא דמשלים את שלו תחילה ומגלח בנתיים מ"מ בזה אינו מגלח לסוף מנין נזירות של בנו שהרי אינו מונה שלשים שלו לאחר התגלחת שכבר עלה לו מה שמנה קודם לידת הבן והיאך יגלח לאחר השלמתו והא ליכא גידול שיער ומשום זה בהאי לא ליגלח אלא עד לבסוף וק"ל: בא"ד ועוד מדקאמר דמניח את שלו ומונה את של בנו למאי מלתא הוא קא מתחיל את של בנו ע"כ נ"ל דיש לדחות זאת הראיה דנפקא מינה שאינו מגלח כי אה פעם אחת דאם היה משלים את שלו היה מגלח ואח"כ מונה את של בנו אבל כיון דאמרינן דמפסיק ומונה את של בנו ואח"כ משלים שלו אזי אינו מגלח בהשלמת נזירות בנו כיון דבהשלמת נזירות שלו ליכא ל' יום שיעור גידול שיער להכי אינו מגלח אלא פעם אחת לבסוף ודו"ק:

עוד כתוב וכי תימא אי הך בבא לא מיירי בנזירות סתם אלא בנזיר חמשים למה לי דמייתי אידך בבא דנזירות מאה משום דאתא לאשמועינן דעד ע' לא הפסיד כלום דלאחר ע' סותל עכ"ל פירוש כיון דאיירי דנזירות שלו של חמשים דלהכי כד מגלח על של בנו פשו ליה כדי גדול שיער א"כ למה צריך התנא לימתני עוד בבא דנזירות מאה והא מהאי ידעינן לה והכוונה דמשום זה מוכרח לפרש דמתניתין דידן איירי בנזירות סתם שהוא ל' וא"כ מוכרח לומר דבתר שמונה את של בנו לא ליגלח כמו שאמר וא"ת וכו' לזה אמר דתנא אתא לאשמועינן דעד ע' לא הפסיד כלום דלאחר ע' סותר דהינו דבבא דלקמן פירשה לנו זה שלא מבואר במתניתין דידן אבל איכא לימדק דמשמע דאם היינו

מפרשים במתניתין דידן דאינו מגלת בנזירות בנו אתיא שפיר בבא דלקמן ואמאי והרי סתראי נינהו דלבבא דלקמן דקתני סותר משמע דמגלח על נזירות בנו:
ומוכרח לומר דהכוונה דאז לא מפרשי לה כפשטא דהוא מפרש לה עכשיו אלא באופן אחר ועיין במה דמפרשי לה התוספות ועוד ראיתי פירוש' אחרים דאתו לפי מה דמפרשינן דאינו מגלח בנזירות בנו ועיין במה שפיר"שי ז"ל לקמן וק"ל אלא מדקא מיפלגי לקמן ר' יוחנן ור"ל בנטמא בימי בנו דר' יוחנן אמר סותר חדא נזירות אריכתא היא משמע משום דלא מגלא בנתיים. וכמו שפיר"שי והתו' ז"ל דכיון דלא מגלח בנתיים מקרי נזירות אריכתא. ויש לישב דכיון דפסק נזירותו באמצע ומנה את של בנו ונטמא דעדיין לא השלים של נזירותו ג"כ מקרי נזירות אריכתא כיון דליכא תגלחת בנתיים וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות נזירות שאע"ג שהוא ס"ל כפירוש המורה כתב וז"ל פוסק נזירות שלו ומונה את של בנו ואח"כ חוזר ומשלים את שלו והרי שתיהן כנזירות אחת לפיכך אם נטמא וכו' דהיינו כיון שהוא בתוך מניינו הרי הוא כנזירות אחת וכמ"ש. ואגב ראיתי להקשות על דברי מר"ן בכ"מ במה שיישב לדעת רבינו על מה שהשיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב אחר שכתבתי זה מצאתי שכך פירשו התוספות. דמהיכן משמע מדברי התו' כדברי רבינו דהתו' מפרשי למתני' בנזירות סתם שהוא ל' יום ומפרשי דמה שאמר רבי יוחנן חדא נזירות אריכתא שהרי אינו מגלח אלא אחר שישלים שלו ושל בכו ועל זה אמרו שודאי אם נטמא בימי השלמה שלו אינו סותר אלא אותו שלו ולא של בנו דהם איירי לומר שלא יסתור של בנו אע"ג שלא גלח על של בנו אבל על שלו נראה שיסתור בין בתחילה בין בסוף אבל אין זה נמי כדברי הראב"ד דהוא איירי בשגלח לנזירות בנו ואיפשר לדבריהם דאם הייתה נזירות מרובה דגילח לנזירות בנו דאינו סותר למה שמנה בראשונה ומ"מ אין בדבריהם הכריח לפירוש רבינו כמו שכתב מצאתי שכך פירשו בתוספות שלא דברו בזה התוספות כמ"ש. ואיפשר לומר דדייק דברי התו' שכתבו אינו סותר אלא אותו שלו דמשמע אותו השלמה אע"ג שלא גלח ומכ"ש הכא שגלח על של בנו דהוא מפסיק ומ"ש ולא של בנו לאו דווקא אלא מן בנו ולמעלה:
בעי רבא אמר הריני נזיר וכו' ותבעי לך נזירות מועטת וכו' פיר"שי כגון דאמר הריני נזיר לאחר כ' יום וכו' או דילמא לאלתר חיילין מגלח אחד על כולן לכאורה קשה דמאי מקשה ותיבעי לך נזירות מועטת כיון דצד שני שעשה בבעיא הוא או דילמא כיון דאית ליה גידול שער לבסוף חיילא משמע דלא נסתפ' דלימא דחיילי אלא משום דאית ליה גידול שער לבסוף משום דס"ל דעכ"פ בעי דליגלח אחר נזירות דלאחר כ' יום כמו שאמר

הריני נזיר ונזיר שצריך לגלח בין זו לזו אבל בנזירות מועטת כיון דהוא מגלח לא פשו ל' יום ולא חיילא וליכא ספיקא קמיה. ונ"ל דלפי פירושו במתניתין דאינו מגליח בנתיים דקתני מניח את שלו ומונ' את של בנו ואח"כ משלים את שלו ואע"ג דלא מייתרי משלו אלא עשרה א"כ מאי דבעי או דילמא כיון דאית ליה גידול שער לבסוף חיילי עלא פריך אמאי נקט בהאי גוונא דמשמע משום דמגלח ואיכא אח"כ גידול שער ואמאי גם בנזירות מועטת תבעי לך נמי דמגלח אחת על כולן ומהני כמו בנזירות מרובה דמגלח דפשו ליה שיעור גידול שער או דילמא כיון דל' בכ' לא שלמי לא חיילי. דהוא צד ראשון אשר ממנו הוא מסתפק. והשיב לו חדה מגו חדה קא מיבעיא ליה וכו' דהיינו דאע"ג דאיפשר דלא ליגלח מ"מ כיון דעשרה ימים דמייתרי לית בהו שיעור גילוח אע"ג דלא ליגלח בהשליות נזירות שנייה מ"מ לית בהו שיעור נזירות דהא באה נזירות שנייה והפסיק לראשונה ולא מייתרי אלא עשרה דלית בהו שיעור גידול שער אע"ג דלא גילח שזה שאמר את"ל נזירות מועטת וכו' ואתי שפיר דלא תיפשוט ממתני' כמו שכתב רש"י ז"ל בד"ה לא סלקין ליה הלין עשרה וכו'. אבל לפי פירוש המורה שכתוב בגיליון דמתני' איירי בנזירות מרובה דבעי ליגלח א"כ מאי קא פריך ותיבעי לך נזירו' מועטת הא ודאי לא הוי נזירות כלל כמו שכתוב בגיליון בפירוש דבודאי לא תחול הבעיא כי אם בנזירות מרובה דאית ליה גידול שער לבסוף:

ונ"ל דהכא שאני שאמר מעכשיו דמשמע דהוא מקבל הנזירות מעכשיו ואם בשביל דלא נשאר אחר תגלחת נזירות שלאחר כ' יום אלא עשרה ימים ולית בהוא גידל שער ימנה ימים יתירים ומגלח והבעיא היא אם אמרינן דלא חייש להפסקת נזירו' אע"ג דבעי לימני יומין יתירין או דילמא כיון דבעשרה יומין לא סליק ליה נזירות ובעי לימני יומין יתירין ודאי כוונתו במה שאמר מעכשיו הוא מעכשיו מקבל כאשר יגמור הנזירות של אחר כ' יום הוא יהיה נזיר אח"כ ל' יום והשיב לו חדא מגו חדא קא מבעיא ליה וכו' את"ל וכו' דודאי אמרינן דבנזירות מועטת חייש להפסקה כיון דבעי לימני יומין יתירין משום דעשרה יומי לית בהו גידל שער אבל אכתי מיבעי ליה לנזירות מרובה דפשו ליה כדי גדול שער אם נאמר דלא חייש להפסקה בכי האי גוונא או דילמא דגם בזה אין רצונו להפסיק. וכוונתו במה שאמר מעכשיו הוא מעכשיו מקבל נזירות מאה יום לאחר גמר נזירות של אחר כ' יום:

וראיתי להרמב"ם בפ"ד מהל' נזירות שכתב בדין נזירות מועטת זו שמונה לנזירות שמעכשיו ל' יום. ומגלח וחוזר ומונה הנזירות שנדר לאחר עשרים ומגלח וכו' ודבריו קשים לכאורה כיון שהיא נראה שמפרש כמו פירוש המורה היה לו לפסוק דלא חיילי

מעכשיו כלל כמו שאמר הש"ס את"ל נזירות מועטת וכו' וכמו שפירשתי לדעת המורה דהא הוא ז"ל ס"ל את"ל הוא פישוט:

ואם משום דכתב הש"ס לקמיה את"ל הכא כיון דאיפשר לאיתשולי חיילא ומפרש כמו שפי"רשי ז"ל דלענין כולהו שאילתא לענין נזירות מועטת לנזירות מאה או לנזירות עולם. דהשתא נפשוט דחיילי כלם א"כ בהא דנזירות מועטת צריך לפסוק רבינו דלאחר הנזירות שלאחר כ' שמגלח וחוזר ומונה שלשים לנזירות דמעכשיו כיון דהלין עשרה לא מצטרפי עם ה"כ הראשונים שמנה דלית בהו גידול שער וג"כ קשה אמאי בנזיר עולם כתב שלא חלה עליו נזירות שנדר בראשונה והרי הבעיא היא כיון דאיפשר לאיתשולי תחול עליו מעכשיו ואמר את"ל כיון דאיפשר לאיתשולי עליו חיילא שכל זה הוא על זה שאמר מעכשיו אבל על לאחר כ' יום ליכא בעיא דהיא חיילא דאע"ג דיחול מהשתא נזיר עולם דכי אתי עשרים ימנה נזירות שלשים ומגלח למ"ד נזיר עולם מקיל א' לשלשים יום או לאחר שנה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכמ"ש התו' שם יעו"ש. ומיהו לזה יש לומר שרבינו סובר שכוונת הבעיא שאם חל נזירות אולם מעכשיו שידחה נזירות שלאחר כ' יום לגמרי לפי שכיון שהתחיל נזירות עולם אינו יכול לגלח עוד לכן ידחה נזירות שלאחר כ' ומה שמקיל בתער אינו מקרי תגלחת דנזירות להכי כד אמרו את"ל הכא כיון דאפשר לאיתשולי חיילא הרי פשיט דנזירות עולם חיילא וידחה נזירות האחרת שלאחר עשרים:

ונ"ל שרבינו סובר כד אמר הש"ס את"ל הכא כיון דאיפשר לאיתשולי חיילא הוא על כולהו כמ"ש לעיל לדעת רש"י ז"ל וכמו בנזיד עולם לפי שאינו יכול לגלח ודחה נזירות שלאחר כ' גם בנזירות מועטת שאם אנו אומרים שחיילא עכשיו אם לא ידחה נזירות שלאחר כ' יום ויגלח לסוף שלשים הרי כד משלים נזירות ראשונה ליכא גידל שער ואינו יכול לקיים הנזירות של מעכשיו לכן ידחה נזירות שלאחר כ' יום עד שיקיים נזירות של ועכשיו כדינה ואח"כ מנה נזירות האחרת ולא אמרינן שתדחה לגמרי כמו בנזיר עולם דהתם שאני כד חיילא נזירות עולם ליכא תגלחת כלל ולכן תדחה לגמרי אבל בנזירות מועטת לא תדחה לגמרי שאיפשר לקיימה לאחר שלשים וכיון שכן רבינו יפרש הבעיא דמאה יום כיון דלא שלמין ק' יום ב"כ לא חיילין עכשיו עד אחר תשלום הנזירות שלאחר כ' יום או דילמא כיון דאיכא גידל שער לבסוף חיילא דלא חייש להפסקה ובנזירות מועטת הכי נמי כיון דל' בכ' לא שלמי ולא חיילי אלא עד אחר גזירות שלאחר כ' או דילמא כיון דאמר מעכשיו חיילא ותדחה נזירות שלאחר כ' עד שיגמור כל גזירות זה והשיב לו חדא מגו חדא קא מבעיא ליה וכו' דהיינו דאת"ל דבנזירות מועטת כיון דעשרה

יומין דווקא נותרים לאחר שמנה נזירות האחרת וליכא בהו גידול שער והוא יודע זה ודאי שכוונתו במה שאמר מעכשיו הוא שעכשיו הוא מקבל נזירות זה לאחר שימנה נזירות שלאחר עשרים דלפי זה לא חייל' עכשיו אבל בנזיר מאה יום דאיכא גידל שער לבסוף ודאי שמעכשיו שאמר הוא עכשיו ממש דלא חייש להפסקה וכדאמר את"ל הרי הופשטה לדעתו ז"ל ועוד דהש"ס פשיט ליה להדיא וכד בעי על נזיר עולם ומשום טעמא דאיפשר לאיתשולי כד פשיט ליה ואמר את"ל כיון דאיפשר לאיתשולי חיילא אזי כל שאלתא הופשטו דחיילי אפי' בנזירות מועטת דאמר את"ל מעיקרא דלא חיילי לפי זה טעם זה חיילא עכשו ותדחה נזירות האחרת עד שיגמור זה שמעכשיו. וכמו שכתבתי לעיל זה מה שנלע"ד וראיתי למרן בכ"מ מה שפירש לדעת רבינו יע"ש ודבריו קשים אצלי במ"ש שרבינו מפרש דהבעיא היא אם עולים לו להצטרף עם נזירותו וכו' דאיך שיך לומר בבעיא דנזירות מועטת דעולם לא להצטרף והרי הפסיק בניהם תגלחת דנזירות שלאחר כ' יום ואיך אופשר להצטרף אטו המבעי לא ידע זה:

ועוד דלפי דבריו מה דקא בעי מהוא כיון דהלין ק' בעשרין לא שלמין לא חיילן הכוונה שמונה הגזירות שנזר מעכשיו בשלימות. ואין זה משמעות לא חיילין אלא לא חיילין עכשיו כמו דקא בעי בנזיר עולם. ועוד קשה לי על מה שאמר דרבינו פסק בנזירות מועטת כאת"ל דאמר הש"ס מעיקרא דלהכי מונה גזירות גמורה. ואח"כ מונה הנזירות שנדר לאחר כ' יום לפי שצריך לקיים הנזירות של מעכשיו להיות נזירות גמורה ואעפ' שדוחה מה שמקבל נזירות תכף אחר כ' יום וא"כ מהאי טעמא נמי כדי לקיים הנזירות של מעכשיו כדינה תדחה הנזירות שלאחר כ' יום ואין צריך לטעם דמצי לאיתשולי דאין חילוק בן שתדחה לגמרי או לידחות בזמן דמ"מ אינו מקיים נדרו במה שנדר לאחר כ' יום:

דף יד.

גמ' אמר כמשה בשבעה באדר מאי פיר"שי דמשמ' כמשה שנפטר בשבעה באדר ושוב לא שתה יין מי הוי לשון נזירות ע"כ לפי זה משמע דגה אמר הריני כמשה ביום מיתתו שלא שתה יין יש להסתפק אם זה לשון נזירות וקשה לי פי' זה דא"כ היה לו לימנקט הבעיא באם אמר בפירוש שלא שתה יין דבשלמא לפי פירוש התוספות ניחא דהבעיא היא אם על מיתתו קאמר או על לידתו קאמר ועוד קשה לי דאמאי נקט משה משאר מתים דהו"ל לומר הריני כמת אחר מותו דמשמע ששוב לא שתה יין ואם לא היה כתוב בדברי רש"י ושוב לא שתה יין דהוא משמע אחר המיתה הוה מפרשינן דבריו כמשה שנפטר בשבעה באדר שיום מותו ודאי לא נתעסק בצרכי גופו ולא שתה יין שהיה עוסק

בצרכי נשמתו וכיון שאמר כך יש להסתפק אם לשון זה לשון נזירות או לא: תו' בד"ה אמר כמשה בז' באדר וכו' וק"ק למ"ד נדרים ונדבות לא קריבין בבמה וכו' דקרבן נזיר נודר ונדב הוא ולא היה היתר גם בשילה וכן קשה מנזירות דאבשלום ע"כ גירסא זו אין לה שחר דלכ"ע דבר הנידר והנידב קרב בבמה ואי משום דאמר שם ר"ש אף ציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן דמשמע דליחיד אף הנידר והנידב. זה אינו דר"ש הכי קאמר אף ציבור עצמם לא הקריבו בגדול' יותר מיחיד בקטנה כמו שפירש שם רש"י דמוכח כך מהסוגיא וכן מדברי התוספו' שם נראה להדיא דדבר הנידר והנידב לכ"ע קרב בבמה ונ"ל שצריך ליגרוס הכי למ"ד דמנחות ונזירות לא קרבי בבמה וכו' ולא יכול להקריב קרבנהם דנזירות חובות נינהו ולא נידר ונידב הוא ולא היה היתר אלא עד שילה ע"כ דשם רבנן ור"ש ס"ל הכי עיין היטב בסוגיא ותמצא כך וגם מקשו מאבשלום דהוא היה נזיר והיאך הביא קרבנותיו אף אם תאמר דהוא עשה בבמה גדולה דהיא גוב וגבעון דהתם משמע דגם בבמה גדולה אינו יכול להביא:

ושם בזבחים דף קי"ז ע"ב התו' בד"ה הקשו קושיא זו של אבשלום בד"ה מחלוקת בעולה וכו' והניחו בתימה אבל בתמורה דף י"ד ע"ב ד"ה סמי דמתרצי תמיהה זו יעו"ש:

דף טו.

גמ' לאחר ע' סותר פיר"שי אבל אם נולד לו לאחר ע' דלא מייתרי להו שלשים דלית בהו גידול שער וכו' ואח"כ מונה מאה שלו וכו'. הנה משמע דיחזור למנות מאה יום וקאמר טעמא משום דכיון דמגלח בנתיים לא חדא נזירות אריכת' היא דהכי משמע מדבריו מדקא יהיב טעמא לנזירות מועטת משום דלא מגלח בנתים כחדא נזירות אריכא היא דמשמע אבל בזה דמגלח לא נזירות אריכא ולהכי מונה מאה. ודבריו אלו קשים אצלי דאין התגלחת סותר הכל אלא דווק' בנטמ' במת דהתגלחת מעכב כדי גידול שער אבל לסתור הקודמין לא ליסתור. ותדע דהא בבעיא דרב דלעיל בצד שני כיון דאית ליה גידול שער לבסוף חיילי ופירש שם רש"י ז"ל הילכך מתחיל מעכשיו ומונה כ' יום ואח"כ מונה ל' יום ואח"כ מונה פ' יום כדי להשלים נזירות ראשונה ע"כ משמע דאע"ג דמגלח משום נזירות דלאחר כ' אעפ"כ כ' יום הראשונים לא יסתור אותם וישלים עליהם. ואין לומר דהתם נמי לא ליגלח אלא תגלחת אחת לבסוף והבעיא היא כיון דאית ליד חשיבות דגידול שער אע"ג דלא מיגלח. דאי זה משמעות דברי רש"י מדפי' אח"כ בד"ה ותיבעי לך נזירות מועטת וכו' או דילמא לאלתר חיילין ומגלח אחת על כולן משמע אדפירש כאן ומגלח חת על כולן משמע דבנזירות מרובה מגלח לאחר נזירות בנו. ועוד דמדבריו כאן משמע הא דלא מגלח בנתיים דווקא בנזירות מועטת אבל כל שהוא נזירות מרובה

מגלח בנתיים. ומכ"ש דהדבר מפור' לקמן דף מ"ד דהתגלחת אינה סותרת אלא שלשים דהוא באף בנזירות מרובה וכמו שפירש שם רש"י ז"ל. ועלה בדעתי לומר שמ"ש רש"י סותר את הכל הכוונה דמה שמנה יותר על ע' וכן מ"ש אח"כ ואח"כ מונה מאה שלו הכוונה לתשלום מאה שלו אלא שראיתי להתי"ט שהבין בדברי רש"י שסותר הכל:
שם איתגורי מתגר פיר"שי דעולה לו לכאן ולכאן שאינו צריך להשלים אלא למאה בלבד ועוד שנזירות של בנו מתחיל מבו ביום צריכה למימר דלא הפסיד כלום ע"כ. משמע מזה כיון שעולה לו לכאן ולכאן הוא שאינו צריך להשלים אלא למאה בלבד אבל אם היה שאינו עולה לכאן ולכאן היה סותר הכל ואמאי אף אם עולה לנזירותו דווקא ולמחר ביום ע"א מונה לנזירות בנו הרי עד מאה איכא שלשים יום דגידול שעא:
ונראה לי דהכוונה כיון דיום ע' עולה גם לנזירות בנו א"כ מה שצריך להשלים מה שמנה בעד בנו הוא הוא מה שחסר לו מן המאה שלו וצריך להשלימו וכיון דעולה לכאן ולכאן הרי הרויח יום א' בהשלמת המאה שלו שאינו מונה אלא כ"ט יום כמ"ש רש"י ז"ל בדיבור הקודם:
ת"ש מסיפא אחר שבעים סותר ע' פיר"ש ואי איתא כדקאמרת אמאי סותר כיון דמתחיל למנות מבו ביום לבנו ויום ל' דבנו עולה לכאן ולכאן אכתי פשו להו ל' יום בדי גידול שער ע"כ. קשה לי על דבריו אלו דלמה צריך לומר דיום שלשים דבנו עולים לכאן דאע"פי שאינן עולין לכאן ולכאן כיון דיום ל' דבן כלים ביום ק' הרי איכא גידול שער וכמו שכתבו התו'. ואיפשר לומר דהכוונה דיום ל' דבנו הם בתוך המנין שלו חשיבי כיון דמתחיל למנות מבו ביום ואע"פי שלא נשאר לו הו אממנינו כי אם כ"ט דלית בהו גידול שיער אותו יום עולה לבן שהוא ל' ועולה לאו שמקרי יום ל' כיון דהוא לבן יום ל' הוא ובאמצע נזירתו הוא גם לאב עצמו מקרי שנותרו מנזירתו ל' יום כדי גידול שער:

דף טו:

גמ' ודילמא משום דקסבר מכאן ולהבא הוא מטמא כך גרים רש"י ז"ל והקושיא כך דהוא בא לסתור מה שרצה לומר מעיקרא דר' יוסי ס"ל מקצת היום ככלו אלא דטעמא הוא משום דמכאן ולהבא הוא מטמא וחזר להעמיד דבריו דטעמא הוא משום דמקצת היום ככלו ואמר ומי סבר ר' יוסי הכי והתניא וכו' דהיינו דמוכרח דלאו משום מכאן ולהבא הוא מטמא דהא ר' יוסי מטמא למפרע אלא מוכרח דטעמא הוא משום דמקצת היום ככלו דאז אפי' דס"ל דלמפרע הוא מטמא כיון דזה תלוי במניינא ואמרינן מקצת היום ככלו להכי פטורין מלעשות פסח שני זאת סברת הש"ס דאמר דהוא משום דס"ל ר' יוסי דמקצת היום ככלו וחזר ודחה לו הדוחה דאימא דטעמא הוא משום דמכאן ולהבא הוא

מטמא ומה שמצינו שר' יוסי בהאיך ס"ל דלמפרע הוא מטמא הוא מדרבנן כך פירוש הסוגיא לדברי רש"י ז"ל שדבריו מבוארים להדיא כך:

וקשה לי על פירוש זה דא"כ מאי מכריח להאי סברא דאי ס"ד מדאורייתא אמאי פטורין מלעשות פסח שני כאילו לא ידע לה הש"ס מעיקרא והלא כל ראייתו דש"ס מזה כיון דר' יוסי ס"ל דמטמא למפרע מדאורייתא וקאמר דפטורין מלעשות פסח שני דודאי טעמא הוא משום דס"ל דמקצת היום ככלו דכל מדי דתלי במניינא לית לן למיחש דמטמא למפרע דתרי גווני נינהו ואם הדוחה לא ניחא ליה בהאי חילוקא דעביד הש"ס דס"ל דאם אמרינן דטעמא למפרע מדאורייתא גם במדי דמניינא נימא הכי משום דאיגלאי למפרע דבההוא שעתא דשחט טמאה הוי היה לו להדוחה לעשו' זה בדרך דחייה ולא לעשות לה בתורת ראיה דאמר הכי נמי מסתברא וכו':

אבל לדברי התו' דלא גרסי ודילמא אתי שפיר דלא עביד הש"ס חילוק בין מקצת היום ככלו למכאן ולהבא הוא מטמא דנראה דהכי גרסי אלמא דמכאן ולהבא הוא מטמא. ואח"כ קא פריך אדברי ר' יוסי אהדדי ואמר ומי סבר ר' יוסי הכי והתניא וכו' אלמא לא אמר מקצת היום ככלו וקושיא דר' יוסי אדר"י ותרץ לקושיא זו מאי למפרע מדרבנן ואמר הכי נמי מסתברא וכו' דמהאי ברייתא גופה מוכרח כך. וחזר ודחי דאימא לך טומאה דאוריית' תהום דזיבה התירו אבל מ"מ מה שאמר הש"ס מעיקרא רב כרבי יוסי קא מוקמא משום דיום שני ליהוי שמור ליום שאתמול וכמו שפירשו בד"ה אלמא וכו' שהדוחה לא עסיק אלא לדחות תירוץ דמדרבנן ולהכי קאמר הש"ס אח"כ ורבי יוסי מכדי סבר מקצת היום וכו' דהכי קא מוקים לה הש"ס לעיל אבל לפי פירוש רש"י ז"ל אצטריך משום דשינויי דחיקי וכו' כמו שפירוש שם יע"ש דנראה מה שאמר דקא משנינן דמכאן ולהבא מטמא שנויי דחיקי נינהו לאו דווקא דהאי שינוייא לא קם ליה אלא שינוייא דתהום דזיבה התירו דהאי שינוייא קם ליה ולהאי שינוייא לא שייך מה דקא מקשה הש"ס מכדי וכו' זבה גמורה דמייתא קרבן היכי משכחת לה וכו' דתהום דזיבה התירו כדי להיות פטורה מפסח שני אבל זבה דעלמא שייך בה ג' ימים דר' יוסי לא אמר בה מקצת היום ככלו שעל זה נמי הוא שאמר שינויי דחיקי ואי לא דמסתפינא אמינא דט"ס וצ"ל דהא דקא משנינן לעיל תהום דזיבה התירו שינויי דחיקי נינהו ודוק:

תו' בד"ה אלמא דיום שני זה וכו' וזו שכתוב בספר ודילמ' משום דקס' לא גרסינן ליה דאי לאו הכי מה מהני שאינו מטמא למפרע עכ"ל פי' דאי גרסינן להאי גירסא ודילמא וכו' דהיינו דמשום דאינו מטמא למפרע הוא דפטורה מלעשות פסח שני ולא משום דס"ל דמקצת היום ככלו דקא דחי להא דאמר דר' יוסי ס"ל מקצת היום ככלו מאי קושיא זו.

דמאי מהני הא דמכאן ולהבא הוא מטמא ולא למפרע הרי ראייתה באותו יום סותרת יום השמור דליכא שימור ליום של אתמול אלא ודאי דלא גרסינן להאי גירסא דעיקר הוא משום דמקצת היום חשבינן ליה יום טהור דליהוי שימור ליום שאתמול וכאשר שחטו וזרק עליה בטהרה היה. ומקצתו אחר ראייתה חשבינן ליה יום טומאה. דליהוי יום של מחר שימור לו דס"ל דמקצת היום ככלו וגירסתם היא כמו שכתבתי בדיבור הקודם ודו"ק:

דף טז:

גמ' אפי' היה שם ל' יום אין עולין לו מן המנין וכו' פיר"שי כלומר אין עולין לכך שתהא חלה עליו אותו נזירות שקיבל כשנטמא ואין מביא קרבן טומאה ע"כ פירו' הא דאמר אין עולין לו מן המנין אין כמשמעות הלשון דודאי דאין עולין אלא דלא חשבינן אותה נזירות כמו שנטמא אח"כ בתוך טהרת נזירות דהוא מביא קרבן טומאה אלא אינו מביא קרבן טומאה. והנה משמע מדבריו אבל נזירות מיהא חלה עליו דאסור לשתות יין ובתגלחת וליטמא למתים וזה אינו לא כדברי ר' יוחנן לפי מה שפי' הוא ז"ל בדברי ר' יוחנן דמשמ' דגם לר' יוחנן אינו אסור עכשיו ומכ"ש דלא כדברי ר"ל. ועוד קשה לפי פירושו בדברי ר' יוחנן והא הוא קא מותיב לריש לקיש מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולשתות יין ועוד לפי פירושו זה למה נקט תנא אפי' היה שם שלשים יום דשלשים מאי מהנו וגם לפי פירוש התוס' אכתי תקשה קושיא זו למה נקט תנא שלשים. וראיתי דסד"א דכיון דשהא ימים הראויים. לנזירות יביא קרבן טומאה אפ"ה אין עולין לו מן המנין ועיין מה שכתבתי לקמן בד"ה רבי יוחנן אמר וכו':

יצא ונכנס עולין לו מן המנין וכו' פיר"שי וטבל ביום שביעי שלו מביא קרבן על הטומאה ע"כ נראה דהכוונה דאז הימים דמכאן ולהבא נחשבים נזירות בטומאה כדי להביא קרבן ולא פירש יותר באיזה יום נכנס אבל מדברי ר"א דאמר לא בו ביום משמע דת"ק דנכנס בשביעי שלו ור"ל דאותו יום טהרה עולה לו לענין זה שיהא קרוי נזיר והרי הוא נזיר שנטמא וזקוק לקרבן טומאה:

ר' יוחנן אמר נזירות חלה עליו סבר מיתלא תליא וכו' כבר כתבתי שמדברי רש"י כאן משמע דגם לר' יוחנן אינו אסור עכשיו כל דיני נזיר אלא לענין דמתלא תליא וקיימא וכיון דמשכחת טהרה חיילא אע"ג דלא הדר אמר אני מקבל עלי מה שאמרתי כשהייתי עומד בבית הקברות דזהו הפלוגתא בין לר' יוחנן ובין ר"ל דר"ל סבר דבעי הדר אמר אהא כמו שקבלתי בבית הקברות ואי לא אמר הכי גם אח"כ אינו נאסר בדיני נזירות וכבר כתבתי לעיל דמה יוקשה לפירוש זה וכן קשה דמשמעות התיובתא ראשונה דאמר קרבן

טומאה דלא מייתי הא מיחל חיילא עליה הוא כך דאי לא חיילא עליה מהשתא מה שייך למיתני אינו מביא קרבן טומאה הא לא חלא עליו נזירות כלל. ואיפשר לומר דלדעת רש"י ז"ל אסור מעכשיו ג"כ כיון דמתלא תלי וכיון דמשכחת טהרה חיילא ממילא להכי צריך לשמור כל דקדוקי נזירות ולהכי לוקה אם גילח ושתה וכו' כיון דחיילא לוקה על דמעיקרא וכן נראה מדבריו לקמן בד"ה מי חל וכו' ודו"ק:

אי אמרת בשלמא חיילא היינו טעמא דסופג את הארבעים וכו' יש לדקדק דלמה האריך בלשונו דמשמע דלא מקשה דמשמע חיילא אלא מדסופג הארבעים והא כיון דאסור לגלח ולשתות יין משמע דחיילא וי"ל דמשום דמצינן למימר דאם מדאסור לשתות וכו' לא משום דחיילא אלא אסור מדרבנן להכי פריך עלה מדסופג הארבעים אלמא דחיילא:

דף יז.

גמ' איתיביה אין בין טמא שנזר וכו', ואי ס"ד לא חיילא אמאי עולה לו מן המנין פירשו בתו' דאלמא נזירות חיילא עליה מהשתא דאי לא חיילא עליה מהשתא היאך שביעי שלו עולה לו מן המנין בלא קבלה אחרת וליכא למימר דאיירי בשקבל עליו דא"כ הו"ל לתנא לפרש שנזיר והוא טמא צריך לחזור ולקבל כשיטהר ונזיר טהור שנטמא אין צריך חזור ולקבל כיון דתנא נחית לפרושי מה בין זה לזה:

ויש לדקדק דא"כ כך היה לו לימנקט בפירכא זו והא תנא לא אמר דזה בעי לימהדר וזה לא בעי לימהדר. עולין לו למנין נזירות דכיון שהזה ושנה אלמא דלא כר"ל דאמר דלא חיילא עליה ובעי לימהדר לינדור כיון דזאת עיקר הפירכא:

ולא ליפרוך אמאי עולה לו מן המנין דזאת פירכא דיש לה תשובה דלימא דאיירי בשקבל עליה כמו שתרץ בההיא דלעיל שיצא ונכנס:

ונ"ל דודאי עיקר הפירכא מדעולה לו מן המנין דאלמא חיילא עליה אלא שאם תאמר דאיירי בשקבל עליה לזה נתרץ דאי איפשר לומר כך דא"כ היה לו לתנא לבאר דבריו בהיכן איירי כיון דלדעת ר"ל צריך להיות בדהדר קביל עליה והיה לו לומר טמא שנזר שקבל עליו נזירות בשביעי עולה לו מן המנין אלא דהתוס' אמרו דהוה ליה לאיתויי זה בעי לימהדר וכו' כיון דהאי תנא נחית לפרושי הכא בין זה לזה דלע"ד זה אי איפשר דמשמע דהוא דבר אחר אבל הוא צריך להיות ביאור דבאיזה נזיר אמר ששביעי עולה לו דאיירי בשקבל ודו"ק:

בתקנתיה קא מיירי כתב רש"י ז"ל ואמר רבי דהכי נמי מצי למתני וכו' וטמא שנזר אין מגלח בשביעי ע"כ קשה דהא קיימנן למה דאמר לא לתגלחת זה וזה שוין ופירש רש"י ששניהם מגלחין ביום שביעי שלהן:

ואיפשר דרבי' לא יפרש כמו שפי"רשי אלא הכי מפרת כמו דכתבו התו' בשם יש מפרשים דלקי אתגלחת. ולהאי פירושא קאמר ודוחק דהיה לו לרש"י ז"ל לומר רבי אהיכא קאי:

ת"ש מי שהיה טמא וכו' סופג את ארבעים כתב רש"י ז"ל וביוצא ונכנס לא מצי לתרץ ליה וכו' ואלו הכא דכיון משמע שאסור לוקה ע"כ פירוש דלשון הברייתה מוכיח שכל שאסור בכך לוקה:

תו' בד"ה משום דקתני סיפא וכו' ומביא קרבן טומאה דהתם לא שייך למתני דלוקה אטומאה דתני מביא קרבן טומאה וכו' האי דקאמר לא שייך ט"ס וצ"ל לא צריך. והכוונה כיון דתני מביא קרבן טומאה פשיטא דלוקה דלהכי לא צריך למתני דלוקה ומשום זה תנא נמי ברישא אינו מביא קרבן ולא תנא אינו לוקה:

בד"ה בתקנתא קמיירי מתי יתחיל מנין נזירתו והא נטמא בשוגג קשה לי על זה דלא הזכיר תנא נטמא כלל אח"כ אלא קתני שטמא שנזר שביעי שלו עולה לו וכו' וג"ל שצ"ל וטהר שנטמא הוא נטמא בשוגג. והכוונה דהאי ברייתא איירי בתקנתיה להודיע ששביעי שלו עולה לו אבל בקלקוליה לא קא מיירי להודיע לן דלוקה אם נטמא אח"כ במזיד וטהר שנטמא הוא בשוגג איירי דהיינו שהאי ברייתא לא הזכירה מענין מזיד כלל:

שם בעי רבא נזיר והוא בבית הקברות וכו' היכי דמי אלימא דאמרי ליה לא תינזר וכו':

קשה לי דמאי קאמר היכי דמי אלימא דאמרי ליה לא תינזור וכו' והוא לדברי ר' יוחנן דאמר לקי דבענין הטומאה אם התרו בו לצאת ממנו והוא לא יצא דחייב מלקות וא"כ הבעיא דרבא היא אם התרו בו כדי לצאת אם בעי שהייה כמו במקדש או כל שלא קפץ תכף ויצא חייב ולמה ס"ד כדאמרו ליה אל תנזור:

ונ"ל דהאי דקאמר היכי דמי וכו' דהיינו דאפי' בהאי דאמרי ליה אל תנזור דלכאורה דלאו שאין בו מעשה במה שמקבל הנזירו' אפ"ה לא בעי שהייה דהא דלא מחשבינן ליה לאו שאין בו מעשה. אלא שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר בנזיר כמ"ש בתוספות ואע"פי שלא התרו על היציאה משם וכ"ש זה שהתרו בו לצאת דלא בעי שהיה ולהכי לא אשכח לאוקים לה אלא כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל וכו':

וראיתי להרמב"ם ז"ל בהל' נזירות פ"ו דין ח' שכתב ולוקה על שהייתו שם וכתב עליו מרן בכ"מ וז"ל ומלשון רבינו שכתב לוקה על שהייתו שם משמע דבעי שהיה וטעמו משום דלא אמרו דלא בעי שהייה אלא היכא דאמרי ליה אל תנזור אבל אי לא אתרו ביה הכי לא סגי בלא שהייה וכו' אבל איפשר להתרות בו לא תשהה שם ע"כ משמע דמפרש לדברי רבינו דבעי שהייה היכא דהתרו ביה לצאת. דלאו כמו שכתבתי דלפי פירושו זה

דלהכי לא מקים הבעיא אלא כגון דנכנס בשידה תיבה ומגדל אבל בהך פשיטא דבעי שהייה ודברים אלו קשים אצלי דהא צדדין דקא עביד בההיא דנכנס בשידה תיבה ומגדל הוא אי אמרינן גמירן שהייה בבית המקדש אבל אבראי לא או דילמא לא שנא דלפי האי כיון דאבראי הוא גם בלא שידה תיבה ומגדל ג"כ יש הבעיא עלה דלא בעי שהיה דמאי שנא דטעם אחד לכולם:

והנה בהך דנכנס בשידה תיבה ומגדל כתב הרמב"ם דין ט' אע"פי ששהה אינו לוקה אבל ממכין אותו מכת מרדות והשיגו הראב"ד דמהך סוגיא משמע דהיכא דשהה לית בה ספיקא דחייב מלקות וכתב על זה הכ"מ וז"ל ולייישב דעת רבינו צ"ל דהוא ז"ל מפרש דהכי קא מבעיא ליה בעי שהייה למלקות שאם ישהיה ילקה או לא בעי שהייה כלומר שהייה אין לה עניין שאינה מעלה ולא מורדת דאפי' שהה אינו לוקה דכי גמירי שהייה דלקי עלה במקדש אבל אבראי לא לקי עלה ואסיקנא בתיקו ולקולא עכ"ל והנה דבריו קשים דזה הפך מה שנראה מדבריו הראשונים דמשמע דעכ"פ בשהה חייב. דהא גם בהך נימא כיון דהוא אבראי אפי' דשהה לא ילקה. ועוד דאיך שייך לומר דרבינו יפרש לה בעיא כך והא במס' שבועות דף י"ז קא בעי רב אשי נזיר בקבר בעי שהייה למלקות או אינו צריך הוא דגם בלא שהייה חייב. וקאמר עלה בפנים גמירי שהייה בחוץ לא גמירי שהייה כמו לישנא דהכא אלמא דהכי משמעות הלשון. דלא צריך שהייה למלקות וכן בהנך בעי דמייתי התם דקאמר גמירי או לא גמירי דמשמעות לא גמירי הוא דלא צריך שהייה דגם בלא שהה חייב לכן מה שנראה לע"ד הוא שגה רבינו יפרש כמו שכתבתי דאם התרו בו לצאת אינו צריך שהייה דלא גרע ממה שאמרו לו אל תנזור דאין זה אלא בנזיר טהור שהתרו בו שלא ליטמא ונקט אל תנזור בעדיפא מינה נקט כמ"ש. ומה שאמר רבינו ולוקה על שהייתו שם הוא בכל מין שהייה שלא יצא תכף שהתרו בו שהרי רבינו לא גילה כמה הוא שיעור השהייה ועל מה שאמר בתחלה ואפי' שהה שם כמה ימים אין עולין לו עלה קאמר ולוקה על שהייתו שם בכל מין שהייה שבעולם כיון שלא קפץ ויצא ועל האי גוונא שלא קפץ תכף כתב דאם נכנס בשידה תיבה ומגדל וכו' אעפי' ששהה שם אינו לוקה דהיינו שלא קפץ ויצא אבל אם שהה כדי השתחויה לא הזכירו רבינו כאן דהוא אתי מכ"ש דגם במקדש חייב עליו כ"ש באבראי דהא בכל הני בעיי דהכא ודשבועות בעו למימר דאבראי חלוק הוא מן המקדש דלא צריך שהייה. וכיון דבמקדש גילה דעתו דאם שהה שיעור שהייה חייב מכ"ש דהכא חייב ורבינו לא איירי הכא אלא דשהה שלא יצא תכף דהיה לו לקפוץ וליצא:

דף יז:

גמ' מה טעם קאמר מה טעם אינו מביא קרבן טומאה משום דלא בעי גלוחי א"כ אע"פי שהיה יכול לשנות כדלעיל משום דקא בעי לימתנא סיפא יצא ונכנס עולה לו מן המניין ומביא קרבן טומאה תנא רישא אינו מביא קרבן טומאה האי שינוייא עדיף ליה ודו"ק:

דף יח.

גמ' מאן תנא הא דת"ר אין טמא שנזר וכו' ונזיר טהור שנטמא וכו' אמר רב חסדא רבי היא וכו' אלא עד שמיני ע"כ נ"ל דהא דקאמר רבי היא ולא קאמר רבנן דלקמן דאמרי דקרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו אלמא דיום ז' אינו עולה לו מן המנין עד יום שמיני שיביא חטאתו משום דהאי ברייתא קתני סתמא. דמשמע דיום שמיני עולה לו מן המניין אע"ג שלא הביא קרבנותיו:

להכי קאמר רבי היא דאיפשר דגם כרבי אתיא דס"ל דיום שמיני סגי אע"ג שלא הביא קרבנותיו כמו דקאמר הש"ס בסמוך. ולא מיעט רב חסדא אלא דלא כרבי יוסי בר' יאודה. ועוד כיון דאיירי לומר דלא כרבי יוסי בר' יאודה נקט בר פלוגתיה דהוא רבי ועוד דרבי דבריו מפורשים אנזירות לענין דלמנות וכיון דהאי ברייתה איפשר דאתיא כרבנן דהוא עד שיביא קרבנותיו להכי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' נזירות מייתי לה להלכה דקאמר אבל נזיר טהור שנטמא אינו מתחיל למנות אלא מיום שמיני והלאה. ואח"כ בדין י"ב ביאר דאינו מונה עד שיביא חטאתו ומה דאמר רב חסדא אח"כ והא דתנן נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד מאן תנא ר' יוסי בר' יאודה היא אין הכוונה דלית ליה האי דינא כי אם ר' יוסי בר' יאודה דווקא אלא דדייק דלא אתיא כרבי דאי נטמא בשביעי לא אתי מאי דקתני טומאות הרבה דכולהו טומאה אריכתא. ואי בנטמא בשמיני הרי יצתה שעה שראויה להביא לקרבן אבל לרבנן בשמיני אתי להו האי דינא כיון דלא הביא קרבנותיו אלא דלא אתי להו לישנא דברייתא דקתני טומאות הרבה כמו דדייק על דברי רבי אם נטמא בשביעי אבל מ"מ האי דינא דברייתא בשמיני אתי לרבנן. ואע"ג דדיוקא דברייתא דקתני טומאות הרבה לא אתיא אלא כר' יוסי בר' יאודה וכיון שכן אע"פי שהרמב"ם ז"ל לא פסק כר' יוסי בר' יאודה דלמנות בשביעי פסק להאי דינא דמייתא דהוא אתי גם לרבנן היכא דלא הביא קרבנותיו עדיין כיון דהדין הוא גם לרבנן ומאי דנקט רבינו בלשונו טומאות הרבה הכוונה דטומא' מחולקות שבאו אחר התגלחת אע"ג דכטומאה אריכתא היא כן נ"ל לומר ודייק:

דף יח:

גמ' מתחיל ומונה מיד דברי ק' א"ל פי"רשי מיד כיון שהגיע שמיני וכו' הנה לקמן דף נ"ד ע"א קאמר הש"ס איבעיא להו דקתני עד שיטהר בשביעי קאי וכו' ומני ר"א היא משמע דר"א ס"ל דמונה משביעי אלא דרש"י ז"ל שם מפרש דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו שביעי ומיעל שמיני דאזל לשיטתיה בהכא דאינו מונה אלא משמיני והבעיא התם הוא דר"א ס"ל אע"פי שלא הביא קרבנותיו. אלא דאכתי קשה על האי פירושא והא ר"א ס"ל לעיל במתני' לא בו ביום וכו' ואם אינו מתחיל למנות אלא משמיני א"כ לא היה מתחייב קרבן טומאה והיאך אמר נטמא בשמיני וחזר ונטמא מביא קרבן על כל אחד ואחד. דמהאי דייקי התו' דלר"א דאמר מתחיל ומונה מיד הוא בשביעי. וגם על דברי התו' קשה דא"כ אמאי בנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי דאינו מביא אלא קרבן אחד קא מפרשי הטעם משום דעד שלא האיר השמיני שעה הראויה לקרבן נפטר בקרבן אחד על טמאות הרבה. דמשמע הוא לאו האי טעמא היה מביא קרבנות הרבה. והלא בלאו הכי כיון דליכא ב' ימים למניין נזירות טהרה אינו מביא קרבן טומאה. ועוד לעיל דאמר רב חסדא על הך מתניתין דקתני נזיר שנטמא טמאת הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד מאן תנא ר' יוסי בר' יהודא וכו' אמאי לא אוקמה גם אליבא דר"א ג"כ קשה דלדבריהם אתיא הך בעיא דלקמן שהבאתי לעיל דמה שאמר עד שיטהר בשביעי קאי דהוא שביעי ממש ודלא כפירוש רש"י וכיון שכן אמאי קאמר עד דעביד הערב שמש והלא למאן דס"ל דמונה מז' הוא מתחיל למנות מיד אחר מה שטבל דחל עליו נזירות טהרה שיום ז' הוא ממנין שלשים. וכמו שכתבו לעיל בד"ה ומשכחת טמאות הרבה וכו':

ונ"ל לומר דרש"י ס"ל דלא אמר ר"א לא בו ביום שאינו מביא קרבן טומאה עד שיעברו ב' ימים בטהרה אלא דווקא בטמא שנזר או בטהור שנזר אבל בזה שנטמא עוד אע"פי שהייתה הטומאה בראשון למנין נזירות טהרה מביא קרבן טומאה כיון דהוו ימים ראשונים של טומאה ראשונה ובודאי דסוגיא דלקמן הנז"ל מודה להדיא בדברי רש"י ז"ל דלר"א דאינו מונה נזירות טהרה אלא עד יום ח' מדקאמרי או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ואם האמת הוא דר"א ס"ל דמתחיל למנות מז' אמאי קא אמרי או דילמא רבנן היה לו להסתפק או דילמא ר' דאמר עד יום שמיני ואע"פי שלא הביא קרבנותיו דהכי עדיף לימבעי אם בז' או בח' אלא ודאי דפשיטא להש"ס דר"א נמי בעי שמיני אלא דלא צריך עד שיביא קרבנותיו. ורבנן בעי עד שיביא קרבנותיו ועל זה קא מיבעיא ליה ודלא כהתוספות: ועדיפא מזה ראיתי להרמב"ם ז"ל דמפרש להאי באמר ר"א לא בו ביום וכו' לאו לענין קרבן טומאה קאמר אלא לענין ליסתור דאם

נטמא יום שחזר לבית הקברות והוא יום שטבל בשביעי או נזיר מתחלתו שנטמא ביום שנזר אינו סותר אותו היום אלא ישלים עליו המנין. דמשמע אבל קרבן טומאה מביא וכן כתב בחבורו פ"ו מהל' נזירות הל' ו' דלענין סתירה קאי קרא זה דוהימים הא' יפלו אבל קרבן טומאה דלא כהתוס' ודלא כרש"י נמי דמפרש לה לענין קרבן נמי וריהטא דסוגיא דש"ס אזלה כדברי הרמב"ם ז"ל דלענין סתירה קמיירי דווקא ולא לענין קרבן דלא נקטי בדבריהם אלא סותר או לא סותר אלא דאין משמע כן ממתניתין אלא דפליג ארבנן דאמרי בו ביום מביא קרבן טומאה אמר להו ר"א לא בו ביום מביא קרבן טומאה משום דאינו סותר ולהכי נקט הש"ס סותר. לכן נ"ל דכך צריך בדברי הרמב"ם ואחר יביא קרבנו שהוא קרבן טהרה דקרבן טומאה אינו מביא וס"ל דלא אמר ר"א אלא בטמא שנזר או בטהור שנזר ונטמא ביום א' וכדברי רש"י לפי מה שפירשתי דבריו. שהרי הוא פסק דאם נטמא אח"כ שהביא קרבנותיו ומשמע דאפי' ביום שמיני מביא קרבן אחר והוא ס"ל דבשמיני אחר שיביא קרבנותיו מתחיל למנות דנמצא דאפי' נטמא ביום טהרה מביא קרבן. ואם הוא הדין דמה שאמר ר"א לא בו ביום הוא קאי גם בנטמא וחזר ונטמא דאינו מביא קרבן כדברי התו' א"כ למה כתב דמביא קרבן אחר גם בנטמא בו ביום והלא היא פסק כר"א דאמר לא בו ביום וכו' אלא ודאי דר"א לא אירי בנטמא וחזר ונטמא דודאי דרבינו פסק כר"א כמו שכתב בפירוש המשנה וגם למה שכתב מר"ן בכ"מ דדברי רבינו כרבנן דלדברי הכל בעי מכ"ש. ואתי. שפיר שהרמב"ם ז"ל אית ליה כדעת רש"י ז"ל דיש חילוק לדעת ר"א בין טמא שנזר וטהור שנטמא ביום ראשון ובין נטמא וחזר ונטמא שלא אמר ר"א לא בו ביום וכו' בנטמא וחזר ונטמא כמו שפירשתי לדברי רש"י ז"ל דהרי רבנן אית להו גמי לא בו ביום בטהור שנזר שנטמא ואעפ"כ אית להו בנטמא וחזר ונטמא אפי' ביום שמיני לאחר הבאת קרבנותיו מביא קרבן אחר. אלא שלא ראיתי לשום אחד ממפרשי דברי רבינו ז"ל שנתעורר מזה שנראה שהם מפרשים דבריו דלא אירי אלא לענין לסתור דווקא אבל קרבן מביא כפשט דבריו במה שכתב אינו סותר אלא משלים עליהם אחר שיביא קרבנו וכן ראיתי להלח"מ שכתב וז"ל ומ"ש רבינו אלא משלים עליהם אחר שיביא קרבנו. נראה מדברי רבינו ז"ל דאית ליה דמביא קרבן טומאה אבל התוס' כתבו שם בעלה יו' דלר"א אינו מביא קרבן אלא מונה ז' ימים וכו' ע"כ. אבל ממ"ש נראה מדברי רבינו וכו' משמע דלא פשיטא ליה להדיא דהכי הוא דעת רבינו אלא נראה מדבריו דווקא דמשמע דיש לפרש דבריו באופן אחר ולא ידעתי כיצד אם לא בהגהת דבריו כמ"ש דצ"ל ואחר יביא קרבנו ודו"ק:

בשלמא לר"א אמר קרא וקדש את ראשו ביום ההוא אע"פי שלא הביא קרבנותיו ע"כ הנה מכאן מוכח להדיא כדברי רש"י דמיום הח' מונה דהאי דרשא קאמר לה לעיל לדברי רבי דס"ל דמיום הח' מונה דלר' יוסי בר' יהודא דס"ל דמיום השביעי מונה הוא משום דאם אינו ענין לשמיני תנהו ענין לשביעי והתו' הורגשו מזה ודחקו עצמם לפרש לשון הש"ס יעו"ש ולא ידעתי דאיך שייך לפרש כך דפירוש אע"פי שלא הביא קרבנותיו הוי פירושא אע"פי שלא הגיע יום הראוי קצת להביא קרבנותיו דהיינו יום ז' ע"כ והא ממה שאמר אח"כ הש"ס ורבנן ההוא אע"פי שלא הביא אשמו משמע להדיא דתרווייהו ביום אחד איירי אלא דלר"א אע"פי שלא הביא שום קרבן מקרבנותיו אפי' קרבן חטאת ולרבנן דווקא אם לא הביא אשמו הא חטאת מעכב מלמנות ודו"ק: מאי טעמייהו דרבנן דתניא והזיר וכולי לכאורה קשה מאי קא בעי מאי טעמוי' דרבנן. והא קאמר טעמא ביום ההוא אע"פי שלא הביא. ונראה דהכוונה דמאן פליג לך אשם מחטאת כיוון דתרווייהו בעלמא מעכבי כפרה כחטאת כאשם א"כ כאשר בא מיעוטא תרווייהו אימעוט דלא מעכבי מלמנות ומשני דתניא והזיר וכו' ופי"רשי ז"ל לפיכך הקדים הכתוב והזיר להבאת אשמו לומ' לך אע"פי שלא הביא הזיר ע"כ לפי פירושו א"כ ההוא לא צריכא ולעיל קא דריש לה לרבנן:

ונ"ל לומר דאי לא כתיב ההוא הוה דרשינן כרבי ישמעאל אימתי והזיר בזמן שהביא להכי אתא ההוא דהוא משמע ביום ההוא אע"פי שלא הביא דאז דרשינן והזיר והביא אע"פי שלא הביא ולא כדדרש לה ר"יש. ומההוא לבד לא סגי דהוה אמינא גם בחטאת אע"פי שלא הביא להכי צריכא נמי והזיר והביא דהוא קאי באשם ומש"ה צריכי תרתי:

דף יט.

גמ' רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה וכו' אימתי הזיר בזמן שהביא לכאורה קשה דא"כ למה צריך קרא דכיון דדריש ההוא אע"פי שלא הביא עולתו דמשמע דווקא עולתו שאינה מעכבת הכפרה הא אשמו דבעלמא מעכב הכפרה גם הכא נמי מעכב מלמנות הנזירות. וי"ל דאי לא כתיב והזיר והביא הוה מוקמינן מיעוטא דההוא אע"פי שלא הביא הוא אפי' לא הביא כל קרבנו' להכי כתיב והזיר והביא אימתי הזיר בזמן שמביא אשמו וכ"ש חטאתו:

ולהכי מוקמינן ההוא לעולתו דווקא וכי תימא דא"כ למה צריך ההוא. והא לא קפיד קרא אלא על אשמו דווקא לזה נמי י"ל דאי לא כתיב ההוא הוה אמינא כיון דעולה כתיבא בחד קרא עם החטאת והדר כתיב וכפר עליו וקדש ראשו לא חייל עליה נזירות טהרה

עד דמייתי נמי לעולה להכי כתיב ההוא אע"פי שלא הביא עולתו דהשתא תרתי צריכי כן נ"ל:

מאן תנא להא דת"ר וכו' אמר רב חסדא רבי ישמעאל היא פיר"שי דאי לרבנן לא איצטריכא ליה לימתני עולת העוף וכו' ופשיטא שאינה צריכה להביא ע"כ לפי פירוש זה הוכחה דקא מוכח רב חסדא דרבי ישמעאל היא הוא משום דאי רבנן לא צריכא לימתני. ומאי דקאמר אח"כ מאי קסבר וכו' הש"ס הוא דקא בעי לה ולאו מדברי רב חסדא הוא ולפי זה יש להקשות דאמאי לא צריך לימתני לדברי רבנן דאע"ג דאמרי רבנן דהיא דורון בעלמא ולא מיעכבא מלמנות מ"מ לכתחלה בעי להביא וכיון שכן גם לרבנן אצטריך תנא לומר דלא צריכא להביא בכאן:

ואיפשר לומר דכיון דלרבנן היא דורון בעלמא ולא דמיא לחטאת א"כ כד הוה תני לן תנא מביאה חטאת העוף אנא ידענא דעולת העוף לא לייתי מדנקט חטאת דדוקא משמע דעולה דלא דמיא לחטאת לא לייתי וא"כ אמאי אצטריך לימתני לה אלא ודאי דר' ישמעאל הוא דאית ליה דעולה לאו דורון היא והויא כחטאת. ואי לא הוה תני לה בהדיא הוה אמינא דמאי דנקט חטאת הוא הדין עולה דמאי שנא דכולהו חובה דנזיר נינהו להכי אצטריך תנא לומר דעולה לא לייתי ולפי לשון אחר שאמר המורה ההוכחה דרב חסדא היא עד דקאמר ומאי קסבר וכו' וכמו דפירש ליה אח"כ דאי מיגז גייז מכאן ולהבא לא מחייבא בנזירות אבל על מה שעבר צריך להביא קרבנות הצריכים וא"כ גם עולה לייתי אלא ודאי דמעקר עקר. ומאי דמייתא חטאת הוא משום דס"ל כרבי אלעזר הקפר וכו' וא"כ בדין דלייתי חטאת כיון דהשתא מיהא כבר ציערה עצמה מן היין אבל העולה דהיא לאו לכפר על שצערה עצמה אלא משום נזירות אתיא והרי זאת בעלה עקר לה הנדר בדין דלא מתייא משום איסור חולין בעזרה דשפיר מתניתא לדברי ר' ישמעאל דלרבנן ודאי לא אתיא דאי בעל מיעקר עקר גם אם ס"ל כר"א הקפר ולהכי מייתא חטאת משום דציערה עצמה מן היין. אמאי קתני ואינה מביאה עולת העוף דמשמע דאינה מביאה בכל גוונא משום חולין בעזרה ואמאי והרי רבנן סברי דעולה דורון בעלמא וא"כ מצי למייתי לה דלית בה חולין בעזרה הרי ודאי דר' ישמעאל היא והוכחה גמורה היא: אלא דקשה לי כיון דטעמא דמביאה חטאת הוא משום דנזרה מן היין א"כ בנדרה ולא נטמאת צריכה להביא חטאת משום דגזרה מן היין ואמאי לקמן דף כ"ד קתני מתניתין דאינה מביא חטאת:

אח"כ ראיתי להתו' שנתן טעם לזה. יעו"ש ושפיר אבל לפירוש המורה שלא הזכיר מזה כלל קשה:

וי"ל אעפ"י שנזיר טהור נמי מקרי חוטא מ"מ כיון דכתביה רחמנא בנזיר טמא ששנא בחטא להכי באשה שהפר לה בעלה דעקריה לנדר מעיקרו לא חייבו למייתי חטאת. כי אם בשנטמאת דביה כתביה רחמנא:

וראיתי להרמב"ם בפ"ט מהל' נזירות דין יא' שכתב וז"ל האשה שנדרה בנזי' ונטמאת בתוך ימי גזירות ואח"כ שמע בעלה והפר לה הז' מביאה קרבן טומאה ע"כ משמע דכל הקרבנות מביאה דלא כהאי ברייתא ונראה משום דהוא ס"ל דבעל מיגז גייז ולהכי צריכה להביא כל קרבנות טומאה: ולכאורה קשה שהוא שם דין ט' כתב שאשה שנדרה בנזיר והפרישה קרבנותי' ואח"כ הפר לה בעלה וכו' החטאת תמות. דאינו יכולה להקריבה ואמאי והרי משמע דאירי באשה שגמרה ימי נזירותה והפרישה קרבנותיה אלא עדיין לא הקריבה שהוא יכול להפר לה כל שלא נזרק עליה א' מן הדמים וכיון שהוא ס"ל דבעל מיגז גייז שאינו עוקר הנדר מעיקרו היה לה להביא כל קרבנותיה מדין חיוב נזירות וכמו שאמרי הכא בש"ס אי קסבר בעל מיגז גייז עולת העוף נמי לייתי:

אבל אין זה כלום דאע"פי שהשלימה ימי נזירותה הרי עדיין אסורה בכל דקדוקי גזירות עד שתקריב קרבנותיה וכיון דהפר לה באותה שעה הרי פסק ממנה נזירות ואינה נקראת גזירה וכיצד תביא קרבנות נזירות והרי היא אינה גזירה אלא שקדושה חלה על הקרבנות בשעת הפרשה. והא דמייתי כל הקרבנות בנטמאת והפר לה בעלה הוא משום דהקרבנות באים על הטומאה שנטמ' ובאותה שעה הייתה חייבת קרבן טומאה ואהני מיגז דבעלה לשלא תמנה עוד נזירות אבל אי אמרינן מיעקר עקר אינה מחייבת קרבנ' טומאה כיון דהפר לה הדר למפרע שאינה נזירה ואינה חייבת על הטומאה וכן להדיא בש"ס לקמן דף כ"א ע"ב דקא בעי לימפשט מהאי דבעל מיגז גייז מדקתני החטאת תמות דאי ס"ד מיעקר עקר תיפוק לחולין אלא דקא דחי ליה דאימא מיעקר עקר וכו' אבל כיון דבמסקנא אוקים דמיגז גייז הדר ודאי דהאיך מתני' משום דמיגז גייז וכפשטא דמתניתין ולקמן אבאר יותר ודו"ק:

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יצא אלא אפי' נכנס עולין לו מן המנין פירו' עולין לו מן המנין דליחול עליה נזירו' טהרה דאי לא נטמא היה ראוי לעלות לו מן מנין טהרה:

תו' בד"ה אמר רב חסדא ר' ישמעאל וכו' אלמא עולת נזיר לאו דורון הוא וכפרה תלויה בה ע"כ. הנה ודאי דזה פשט הש"ס ומה שכתבו לעיל בד"ה ורבנן עולה לא בעיא וכו' דטעמא דר' ישמעאל אע"ג דעולה דורון היא כיון דאקדמיה קרא לוקדש ראשו וכו' אין הכוונה על עולה זו אלא אע"ג דבעלמא עולה דורון היא הכא כיון דאקדמיה קרא הוה ס"ד דלא חיילא עליה גזירות טהרה עד דמייתי לעולה נמי להכי אתא קרא דההוא לומר

אע"פי שלא הביא עולתו והכוונה דהכא ודאי לא דורון הוא דיש בה כפרה נמי וזהו שאמר אח"כ דעיקר כפרה בחטאת. דהיינו אע"ג דהכא לא דורון הוא מ"מ עיקר כפרה בחטאת והכא קאמרי דעולה דהכא לאו דורון הוא כמו דעלמא דכפרה תלויה בה נמי אע"ג דלא דמיא לחטאת:

בא"ד וי"ל משום דבסמוך מוקמינן לה כר"א הקפר דבריכה כפרה על שהפרישה עצמה וכו' גם כאן בעלילה כל דהיא מביאה חטאת העוף ע"כ איכא לימדק ולמה ליה לטעמא משים דחטאת העוף בא על הספק והוא חייבת להביא חטאת משום דהוא בא על שציערה עצמה וא"כ גם בהיפר לה השתא מיהא דציערה עצמה מתחייבת להביא חטאת לכפר על שציערה עצמה מן היין:

וי"ל דס"ל התו' כיון דהפר לה בעלה ועקר הנדר מעיקרא הו"ל באדם דעלמא דאפי' ציער ציער עצמו מכל דבר אע"פי שמקרי חוטא לא מחייב להביא חטאת אלא הכא משום טעמא דחטאת העוף בא על הספק כיון דאיכא נמי ליתא דנזירות שמעיקרא עשתה משום נזירות שהצריכה הכתוב קרבן זה וזה גורם להביא ואיירי בשהפרישה דאי לא הפרישה לא הזקיקוה להביא כיון דהפר לה בעלה והרי כמו אדם דעלמא דצוער עצמו דאין מביא כפרה אע"פי שהוא נקרא חוטא:

ורש"י ז"ל לא הזכיר מזה כלל דמשמע מדבריו דלאו משום חטאת העוף נמי אלא כיון דציערה עצמה מן היין מחייבת להביא אע"ג דהפר לה בעלה. וכך נראה שיטת הש"ס דלא רמז מזה כלל ואין להקשות דא"כ כל אדם דציער עצמו משום דבר חייב להביא קרבן דרחמנא לא חייב אלא בנזיר שנטמא דזה וזה גורם להביא חטאת דמשום צער לבד אע"ג דהוא נקרא חוטא וצריך כפרה אינו חייב קרבן ודו"ק:

בד"ה המצער עצמו וכו' ודווקא אם נטמא' אבל אם לא נטמא' והפר לה בעלה וכו' פירוש דאזלי לשיטתייהו דלעיל דהוא משום דחטאת העוף בא על הספק וציערה עצמה משום נזירות אע"ג דהפר לה בעלה מ"מ משום נזירות עשתה אבל באדם דעלמא דציער עצמו אע"ג דנקרא חוטא לא חייביה רחמנא קרבן לא צריכי להזכיר מניה כלל וק"ל:

דף יט:

גמ' אמר ליה רב פפא לאביי הלין ימים דקאמרינן וכו' פיר"שי או נפקין תרין ומתחילין תלתא דבעינן שני ימים שלימין ע"כ אע"ג דיום ראשון לאו שלם הוא שהרי בו ביום נדר ומשמע אפי' בחצי היום מ"מ לא קפיד קרא אלא על שיהא יום שני שלם שיהיו סוף כל אחד מהם בטהרה דוגמא דנטמא ביום צ"ט דהוא סותר דמקרי שני ימים אע"ג דביום

שנטמא לאו שלם הוא שא כיון דיום ק' שלם הוא דסוף יום צ"ט בטומאה ויום מאה מקרי ימים שלימין וק"ל:

מי שנדר נזירות הרבה פירוש דפלוגתא לא אירי אלא אם היתה נזירות הרבה מל' יום ומנה בח"ל כולו דלב"ש לא מחייבנן ליה לחזור ולמנות בארץ ישראל אלא כסתם נזירות שהוא ל' יום ולב"ה צריך לחזור למנות כל זמן נזירות שעשה ומנה בח"ל וק"ל:

תו' בד"ה הכי גרסינן ונטמא בתחילה וכו' ומסתמא שנים בעינן דומיא דראשונים ע"כ פירוש דלכאורה כיון דדרשא מכלל דאיכא אחרונים דלא נזכר בקרא אחרוני' נימא דלאו בעי שנים אלא הכי דרשינן מכלל דאיכא עוד זמן בנזירות ואפי' אי ליכא אלא יום אחד לאפוקי אם נטמא בסוף היום להכי אמרו ומסתמא שנים בעינן דומיא דראשונים:

בא"ד וא"ת א"כ לכתוב זאת תורת הנזיר ולישתוק מהימים הראשוני' יפלו ע"כ כיון דעכ"פ בעי דליסתור שלשים אע"ג דליכא ימים אחרונ' א"כ למאי אתא דרשא מכלל דאיכא אחרונים הרי זה די במה שיכתוב זאת תורת הנזיר דביום מלאת דליכא אחרונים יסתור ל' דווקא ותירצו דאי לא כתב לה הוה מפרשינן ביום מלאת הוא יום ק"א דהוא סותר ל' אבל ביום מאה סותר הכל. להכי כתב רחמנא מכלל דאיכא אחרונים דלהאי דביום מאה אינו סותר הכל וא"כ מוכרח לומר דפירוש יום מלאת הוא יום מאה דאינו סותר הכל אלא שלשים וק"ל:

בד"ה אמר ליה רב פפא וכו' וא"ת וניפשוט ליה מסיפא דקאמר כי נטמא ביום מאה חסר אחת דסות' אלמא דבתרי יומי סגי ליה וכו' דומיא דראשונים דבריהם אלו קשים כיון דבתחלת הדיבור פירשו להאי בעיא או דילמא דבעינן יום א' שלם כי היכי דבימים אחרונים איכא חד יום שלם דהיינו יום המאה ה"נ בימים הראשונים כי מתחיל תלת וכו' אלמא דאי עבדינן דומיא דאחרוני' בעי דנפקין תרין וקאי בתלת וא"כ מאי קא מקשו אלמא דבתרי יומי סגי ליה ועוד דהתירוץ דקא מתרצי הוא דבריהם לעיל ואיפשר לומר דהאי וא"ת דקאמרי הוא כאלו להכריח דבריה' ראשונים בד"ה מי שנדר בחוצה לארץ וכו' ואח"כ בא לארך לאו דווקא במקרה בעלמא דלא סגי דלא אתי לארץ להקרי' קרבנותיו ולהשלים נזירות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה עכ"ל משמע דלא חייבוהו לעלות מידי כדי לקיים נזירותו בא"י אלא כשהשלים נזירות בח"ל אזי מוכרח לעלות לא"י כדי להקריב קרבנותיו ולעשות נזירות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ובודאי דכן משמע מדלא חייבו ח"זל להילני המלכה לעלות לא"י כדי לקיים נזירותה שם וטעמא נראה כיון דאותה טומאה דארץ העמים היא מדרבנן לא חייבוהו לעלות מיד אלא משלים נזירותו ודו"ק:

דף כ.

גמ' איבעיא להו בשנטמאת ואליבא דב"ש וכולי פי"רשי ואליבא דב"ש דכשעלתה לארץ והיתה עושה ל' יום כב"ש וכו' דהיינו דר' יאודה בא לפלוג את"ק דאמר דהורוה ב"ה וכו' ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אלא דעשתה כב"ש דהיתה מונה ל' יום ובתוך ל' נטמאת שאז סותרת שבע שנים שמנתה בח"ל דכל זמן שלא הקריבה קרבנותיה סותרת הכל. אלא דקשה לי דלמה תסתור ז' שנים כיון דלאחר ז' שנים כשעלתה לא"י נטמא' אפי' אם הוה בתוך שלשים כיון דהוא קנסא בעלמא מ"מ נקראת נטמאת אחר יום מלאת דגם לרבנן אינו סותר אלא שלשים:

וי"ל כיון דגזרו טומאה על ארץ העמים הרי היא דומה כמו שנזר בבית הקברות אלא דב"ש ס"ל דלא הטילו עליו אלא נזירות דל' יום משום קנסא כיון דמשום גושא גזרו עליה דלא דמי לנזיר בבית הקברות ממש וב"ה ס"ל דקנסינן ליה בעיקר נזירות דחשבינן ליה כנזיר בבית הקברות ואפי' דמשום גושא גזרו וכיון שכן גם לב"ש כיון דגזרו עליו חכמים למנות שלשים ובתוך ל' נטמאת לא חשבינן לה אחר מלאת. והצריכוה עוד לישב שבע שנים דסתרה הקודמין ופשיט ליה ת"ש עלתה לארץ וכו' י"ד שנה ול' יום מבעי ליה ופיר"שי שהרי בתוך ל' נטמאה וסתרה כל שלמפרע ז' שנים ול' יום א"כ ז' שנים ול' יום היה לה למנות תחתיהן ע"כ משמע דאי תני י"ד שנים ושלשים יום הוה ודאי כב"ש עבדה. וקשה לי דהיה צריך לימתני י"ד שנים וששים יום דהוא צריך לסתור הכל כנראה מדבריו לכן נ"ל שט"ס וצ"ל א"כ ז' שנים היה לה למנות תחתיהן דודאי דאין צריך למנות עוד שלשים אחרים כיון דשלשים שמנתה הוא כמו סוף שבע שנים וכיון דסתרה ותחזור למנות לא תמנה אלא שבע שנים דווקא. עוד כתב רשי' ז"ל ע"א וכו' נ"ל דלהאי לישנא ס"ל דאם נטמאת בתוך שלשים שמנתה בא"י אין צריך לסתור ז' שנים שמנתה בח"ל אלא דווקא שלשים ומשום זה מפרש דנטמאת בסוף שבעה ראשונים שמנתה בח"ל ואמר לא ביום מלאת דביום מלאת אינו סותר אלא שלשים כר"א וכשנטמאת עלתה לא"י ומנתה ז' שנים אחרים אליבא דכ"ע שהרי נסתרו של ח"ל והבעיא כך היא אם ר' יהודא כדברי ב"ש ואיירי בנטמא' בח"ל וחזרה ומנתה ז' שנים ובסוף ז' שנים לא נטמאת עוד כדברי המשנה לת"ק ולהכי לא מנתה אלא י"ד שנים או איירי בשלא נטמאת כלל והני י"ד שנים הם כדברי ב"ה צריך למנות עוד ז' שני' בא"י ופשיט ליה ת"ש עלתה לא"י וכו' ואי דנטמאת ואליבא דב"ש בסוף ז' ראשונים כיון דר' יהודא קאי אדברי ת"ק לפלוג דלא הייתה נזירה אלא י"ד משמע דהוא איירי על האופן דת"ק דנטמאת בסוף ז' שנים דעשתה בא"י ואם ר' יהודא איירי דנטמאת בתחלה נמי בסוף ז' שנים של ח"ל הרי

מ"מ צריך י"ד שנים ושלשים יום היתה נזירה שהרי כשנטמאת ביום מלאת צריך לסתור שלשים יום דהא ס"ל דכי נטמאת ביום מלאת מונה ל' תניא נמי דלר' יהודא אית ליה דכי נטמאת ביום מלאת מונה ל' וכיון שכן ודאי דר' יהודא דאמר לא היתה נזירה אלא י"ד שנים הוא שלא נטמאת ואליבא דב"ה דפליג את"ק דאמר דבסוף ז' שנים שמנתה בא"י נטמאת ודו"ק:

תו' בד"ה בשנטמאת ואליבא דב"ש וכו' והיינו דווקא לב"ש דאין צריך למנות בא"י רק ל' יום לבד דאי לב"ה זקוקה לחזור ולמנות בא"י ז' שנים אחרים פירוש דבשנטמאת הוא דווקא אליבא דב"ש דאין צריך למנות בא"י רק ל' יום לבד וא"כ כשנטמא' היא סותרת ז' שנים שמנתה בח"ל והרי היא נזירה י"ד שנים ול' יום אבל לב"ה אי איפשר לאוקמיה בנטמאת ובתחלת המנין של ארץ ישראל כגון שמנתה ב' או ג' ימים ונטמאת ואז אתי ר' יהודא גם לב"ה ובנטמאת שהוא בתחלה דאז לא הייתה נזירה אלא י"ד שנים דודאי נטמאת הוא בסוף מנין איירי דומיא דלעיל שהוא בסוף ולא בתחלה וכשנטמאת בסוף מנין בודאי דצריכה להיות נזירה כ"א שנים וא"כ בנטמאת לא איפשר לאוקמה אליבא דב"ה אלא אליבא דב"ש או דילמא ר' יהודא איירי אליבא דב"ה ובשלא נטמאת ולא פליג ר' יהודא את"ק אלא בעיקר המעשה. שר' יהודא אומר שכך היה המעשה שלא נטמאת ולהכי לא הייתה נזירה אלא י"ד שנים. דבלא נטמאת אי איפשר לאוקים דברי ר' יהודא אליבא דב"ש. דבלא נטמאת סגי בז' שנים. דח"ל ושלשים יום דארץ ישראל וק"ל: בד"ה תא שמע וכו' ולא גרסינן מה שכתב בספרים ועוד מתניתא ע"כ פירוש דלפי פירושם בדיבור הקודם דפירוש בשנטמאת ואליבא דב"ש הוא דבאשר תעלה לא"י צריכה להיות נזירה ל' יום וא"כ כאשר נטמאת הוא לבסוף ל' אלו שאז סותרת ז' שנים שמתנה בח"ל דשלשים אלו הוא כמו סוף ז' שנים א"כ נמצאת נזירה י"ד שנים ול' יום בעי דז' שנים של ח"ל ול' של כניסתה לא"י וז' שנים שמנתה אחר שנטמא' בסוף ל' הנז' דנמצא לפי זה לא אתי גירסת הספרים שגרסי ועוד מתניתא נמי הכי ר' יהודא אומר משום ר"א משום דשלשים דקאמר י"ד שנים ושלשים בעי הם שלשים ראשונים דכניסתה לארץ דקאמרי ב"ש דצריכה להיות נזירה ולא קאי על שלשים אחרים דלאחר י"ד שנים דאז אתיא הך גירסא ועוד מתניתא נמי הכי וכו'. דהיינו שצריך למנות שלשים אחרים משום דנטמא ביום מלאת דבהאי לא איירי הש"ס דלא איירי אלא על שלשים דהצריכוה ב"ש למנות כשעלתה לארץ ישראל: וראיתי להרמב"ם בפירוש המשניות דפירוש דברי ר' יהודא משו' שכל מי שנטמא ביום מלאת אינו סותר הכל אלא ל' בלבד ולכך לא היתה נזירה אלא י"ד שנה ולא מנה הל' יום אחר שלא השלימה השנה וכן כתב הרע"ב ז"ל

ותימא דזה דחק הש"ס משום דהיה לו למנות ג"כ השלשים ומה ראו דפירשו בהפך מהש"ס דהא לכל הפירושים דלמסקנא דלא נטמאה כלל אלא דעשתה כב"ה דמנתה צ' שנים כשעלתה. ונ"ל דהרמב"ם ז"ל פירש הכי משום דכך משמעות דמתני' דרבי יאודה קאי אדברי ת"ק דנטמאת אחר שמנתה ז' שנים בא"י כדברי ב"ה ואפ"ה לא היתה נזירה אלא י"ד דהוא משום כדבעי בש"ס לומר דהוא ס"ל כר"א דביום מלאת אינו סותר אלא שלשים והא דקא מקשה הש"ס לפי האי גירסא דתניא נמי הכי וכו' די"ד שנה ושלשים יום מיבעי ליה לדעת רבינו אין זה קושיא דתנא לא מנה הל' כמ"של ואע"פי שאין זה מסקנא דש"ס כיון דלא נפקא מינה לדינא בין אם תפרש הכי או הכי כיון דאין הלכה כר' יאודה דאינו סותר אלא שלשים אלא סותר הכל כסתמא דמתני' לעיל דלרבנן סותר הכל אם נטמא ביום מלאת ודו"ק:

דף כ:

גמ' יתיב ר"ל קמיה דר' יאודה נשיאה ויתיב וקאמר והוא שהתפיסו כולן בתוך כדי דיבור וכו' כתב רש"י כי תנן במתניתין וכולן נזירים כגון שהתפיסו כולן בתוך כדי דיבור של ראשון וכו' ומתני' דקתני ואני ואני דלא הוי אלא תרין דווקא קתני וכו' שכולן ג' נדרו בתוך כדי שאלת שלום תלמיד לרב דהוין נמי שלשה תיבות ע"כ הנה משמע מדבריו דשלשה תיבות שבהן נדרו שלשה הוא עם הראשון דליכא אלא תרין ואני. וקשה לי דראשון למה צריך בתוך השלשה והלא העיקר הוא על המתפיסין שיהיו בתוך כדי דיבור של ראשון וא"כ שלשה יכולין לומר ואני הן אמת דמשמעות הסוגיא לקמן כדבריו דקאמר לימא מסייעא ליה וכו' ואמר ואני ואני ותו לא אבל אין משמעות התפיסו כולן כדבריו. דכך משמע הבאים אחרי ראשון הם מתפיסין בראשון ושלשה יכולין להתפיס כנגד שלשה תיבות דשאלת שלום תלמיד לרב. ונ"ל לומר דרש"י ז"ל ס"ל דבתוך כדי דיבור הוא שתי תיבות דווקא לפי ששלש תיבות הוא כדי דיבור עם דיבור הראשון ובעי בתוך כמו דקתני תניא מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ושהא כדי דיבור ואמר ואני הוא אסור וחבירו מותר אלמא בכדי דיבור חבירו מותר דלא מיתפס אלא בתוך כדי דיבור שהוא שתי תיבות דווקא ובודאי דמה שאמר הש"ס והוא שהתפיסו כולן וכו' הוא לבד מן הראשון שהם מתפיסין בו ומה דנקט רש"י שלש תיבות שלום עליך רבי התפיסו כולן לאו דוקא אלא הכוונה נדרו כולן וכמו שכתב אח"כ שלשה נדרו וכו' ואע"פי שהלשון מגומגם במה שכתב בתוך והיה לו לומר בכדי דיבור מ"מ ודאי כוונתו כמ"ש דבתרי דווקא יכולין להתפיס שהוא תוך כדי דיבור ודו"ק:

תו' בד"ה הריני נזיר ואת וכו' אבל אם לא אמרה אמן היא מותרת שאינו יכול להדירה בעל כרחה ודאי מה דאמר לה ואת לא הוי קיום וכו' פירוש דלכאורה כי אמר ואת אע"פי שאינו יכול להדירה בעל כרחה מ"מ הוא כאילו מקיים לה מעתה אם תאמר אמן וא"כ אינו יכול להפר לה אח"כ לזה אמרו דודאי דמה שאמר לה ואת לא הוי קיום לפי שאין הנדר חל עליה אלא כשאמרה אמן. והוא לא ידע אם תקבלנו אם לאו וכיון שכן לא הוי קיום. דלא מקרי קיום אלא בדבר הברור שמקבלת הנדר והוא מקיים לה מעכשיו אבל בדבר שאין ברור לו אין תקבל או לא לא הוי קיום וק"ל:

בד"ה יתיב ר"ש בן לקיש וכו' ה"נ יכולין ג' אנשים להתפיס עצמו בראשון וכו' דאפי' האחרון תוך כדי דיבור מן הראשון פירוש דס"ל דג' אפי' הוא בתיבה שלישית מקרי תוך כדי דיבור כל שלא עבר אחר דבר הא' כדי דיבור שהוא ג' תיבות ומפרשי להך ברייתא דקתני ושהא כדי דיבור הוא לאחר שעבר כדי דיבור אחר דבר הא:

דף כא.

איבעיא להו חד בתבריה מיתפיס וכו' פירישי' ולא כר"ל ואפי' עד מאה מיתפסין ואזלין קשה לי על זה דאמאי דלא כרש"בל והלא גם לבעיא זו מודה והולך דטפי מכדי דיבור לא מיתפסין ואם הכוונה דלדברי רשב"ל דווקא תרי או תלת אבל דאם חד בחבריה מיתפס הוי עד מאה מיתפסי ואזלי וכן נראה דודאי כך כוונת רש"י ז"ל דאמר ואפי' עד מאה מיתפסין ואזלי מ"מ יכול להיות דמה דאמר ר"ל הוא בכדי דיבור דחבריה קאמר. וי"ל כיון דרשב"ל קאמר והוא שהתפיסו כולן בתוך כדי דיבור משמע דקאי אמתניתין ומפרש דהתפיסו אקמא וכן פירש רש"י שם א"כ דלדעת רשב"ל דלאו חד בחבריה מיתפיס קאי אלא דאכתי קשה דאימא דרשב"ל לא קאי אמתני' אלא אתא לומר דינא היכא דביררו דבריהם דאקמא קאו והבעיא היא אם לא ביררו אם בא' מיתפס או אם אחד בחבירו אם נדון אותם כמתפיסים בראשון הואיל וכלם לפניו ושלא תועיל בזה אחר זה אלא בשלשה או בשתים או שנדונם כמתפיס אחד בחבירו ושתועיל אף עד מאה מיתפסין ואזלין דאז הבעיא היא גם לרשב"ל:

דף כא:

גמ' אמר רב יאודה דאמר הכי יעשה פיו כפי מיין ושערי כשערו מלגוז. פיר"שי דהואיל דפריש הכי הוי נזיר ע"כ משמע כל שלא הזכיר מיין ומלגוז אינו כלום דכך משמעות הש"ס אבל התו' פירשו דלא בעי עד שיפרש כך בפירוש אלא הכא שאני הואיל ושמע חבירו שנדר ואמר כך ודאי לענין איסור יין קאמר כאילו אמר בפירוש אבל בבריי' קאמר בלא שמיעא דחבריה להכי לאו כלום הוא וקאמרי עוד דג"כ אם שמע לחבירו שנדר

בנזיר ואמר ידי כידו מהני דה"נ תניא בתוספתא ברישא דברייתא ידי כידו רגלי כרגלו הרי זה נזיר והנה לפירוש רש"י דאמר דבעי שיאמר בפירוש תקשה ליה האי תוספתא דלא בעי עד שיאמר בפירוש. וי"ל דיכול לפרשה כשאמר בפירוש ידי כידו מלטמאות למתים ורגלי כרגלו מהכנס בבית הקברות. וקשה לי לשני הפירושים כיון דברישא דהאי ברייתא דקא מקשה מינה קתני ידי כידו ורגלי כרגלו הרי זה נזיר מאי קא מקשה אמתניתין דידן דקתני פי כפיו ושערי כשערו הרי זה נזיר והלא בהך ברייתא גופא קתני כמו מתני' ומוכרח משום דפירש בהדיא לדעת רש"י ז"ל. ולדעת התוספות משום דשמע חבירו שנדר כמ"ש. וא"ל דמה שכתבו התו' וה"נ תניא בתוספתא ברישא דברייתא וכו' לאו אהא ברייתא שהביא הש"ס ידי נזירה רגלי נזירה וכו' שא ברייתא אחריתי תניא בתוספתא דקתני בה פי כפיו ושערי כשערי ברישא דידה קתני בה ידי כידו ורגלי כרגלו וקאמרי התוספות הכא לאו דווקא פי כפיו ושערי כשערו שהם מיוחדים לנזירות אלא גם בידי כידו ורגלי כרגלו נמי אמרינן ידי כידו מלהטומאות למתים ורגלי כרגלו מהכנס בבית הקברות ולזה קאמרי דה"נ תניא בתוספתא וכו' אבל ברייתא שהביא הש"ס לימפר' מנה לית בה כי אם ידי נזירה ורגלי נזירה וכו' זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו הרי זה נזיר ע"כ:

ת"ש הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני וכו' ואי ס"ד בעל מיגז גייז ליפר לאשתו והוא ליתסר פיר"שי נימא דהאי דאמר ואני להכי הוא דקאמר הכי דתהום נזירה לפי שעה עד דליקבל עליה נזירות וליגזייה לנזירות אשתו מכאן ולהבא. קשה לי כיון דקיים לה לפי שעה הרי הקים לה ואינו יכול להפר עוד. ונראה לומר כיון דבהאי קיום לא בשבילה אלא כדי שיקבל עליה נזירות לא מקרי קיום אלא מקרי הניח אותה בהאי נזירות שקבלה כדי שיקבל עליה הוא נזירות דווקא ועיין מ"ש בדיבורים שאחר זה:

אלא לאו ש"מ בעל מיעקר עקר כתב רש"י ז"ל ומשום הכי אינו יכול להפר לה שאם יהא מיפר נמצא מיפר את שלו דמיעקר עקר ע"כ משמע דכיון דאינו יכול להפר את שלו באחרים הם המתרין לו ולא הוא עצמו להכי אינו מיפר לה לפי שעל ידי הפרתה היא מיפר לעצמו ודינא הוא דאינו יכול להפר לעצמו וכיון שכן לכאורה קשה מה זה שכתב אח"כ וז"ל והיינו טעמא דאינו יכול להפר את שלה משום דבההיא שעתא דאמר ואני ניחא ליה דתיהוי נזירה עד דחייל עליה נזירות דהא קיים לה לפי שעה וכו' והא כבר כתב הטעם דאינו יכול להפר לה הוא משום דא"כ שלו מופר והוא אינו יכול להפר לעצמו ואין לומר דהכוונה דלכאורה איפשר להפר את שלה דווקא ע"מ שלא יהא מופר שלו על ידי הפרתה. דבכי האי גוונא הרי שלו אינו מופר ועל זה אמר כיון דקיים לה

אותה שעה עד דליקבל עליה נזירות לא מצי מיפר דהא קיים לה לפי שעה. דודאי דאם יפיר לה בטלו מופר לעצמו. ועוד קשה דא"כ יאמר האי טעמא משום דהוא קיים לפי שעה ואינו יכול להפר עוד. ונ"ל. דט"ס יש וצ"ל ועוד טעם אחר דאינו יכול להפר את שלה משום כו' דהם שני טעמים והם דברי התו' בד"ה אלא ש"מ וכו' דפירוש א' הוא דבריו ראשונים ותירוץ הה"ר שיהו וכו' הוא הטעם ב' וכמו שאפרש לקמן: לעולם מיגז גייז וכו' והיינו טעמא דלא מצי מיפר כיון דאמר לה ואני כמ"ד קיים לכי דמי ע"כ פירוש דמעיקרא הוה סבר הש"ס דאם אמרינן מיגז גייז הוה יכול להפר לאשתו ולא נקרא קיום כיון שאין רוצה בנזירותה אלא לפי שעה בשבילו הוא דליתפס בה דווקא אלא דאם אמרינן מיעקר עקר הוה ניחא שאינו יכיל להפר לה ולטעם ב' שכתבתי אפי' אם היתה כוונתו שלא להקים לה אלא לפי שעה מ"מ כיון דמיעקר עקר למפרע א"כ אינו יכול להפר כיון דבאותה שעה הרי קיים לה קיום גמור כדי שלא להתבטל נדרו על ידו ועכשיו דחי ליה לעולם וכו' דאין הסברה כמו שאמרת דלא קיים לה בשבילה אלא הניחה לה בשבילו ולא מקרי קיום אלא ודאי דרוצה בנזירותה והוי קיום דאם הוא דווקא בשבילו הוא להניח לה לפי שעה ליתפס בה ואינו רוצה בנזירותה אמאי אמר ואני הו"ל לומר הריני נזיר ויפיר לה. אלא ודאי דניחא ליה בנזירותה וקיים לה ולהכי אינו יכול להפר לה עוד: אי מתשיל אהקמתו מצי מפיר ע"כ פי' דמצי מפיר באותו יום אבל למחר לא מצי מפיר דלא גרע משתיקה אבל קשה דמשמע דלית תקנתא אלא אם מתשיל אהקמתו ויפר לה והלא שהחכם מתיר הכל:

ונ"ל כיון דאיירי לומר דואני כמ"ד קיים לכי דמי על זה אמר שבענין קיום זה הוא קיום גמור דבעי שעלה עליה ולא איירי לומר דלית ליה תקנת' אחריתי דודאי דחכם מתיר את הכל:

אלא לאו ש"מ בעל מיגז גייז פירוש ובשנית הפרשה היתה קדושה להכי החטאת תמות: לעולם אימא לך בעל מיעקר עקר וכו' והיינו טעמא כיון דלא צרי' כפרה הוה כחטאת שמתה בעליה קשה לפי האי גירסא אדרבה כיון דלא צריכה כפרה דבעל מיעקר עקר הוה ליה כאדם המפריש בהמות לנזירות ונשאל לחכם והתירו דיוצאת לחולין. ונ"ל לומר דבשלמא בנשאל לחכם שהוא על ידי פתח הוה לי כמפריש בטעות אבל בהפר לה בעלה אע"ג דבעל מיעקר עקר מ"מ בשעת הפרשה היתה צריכה כפרה דלהכי הפרישה ולכן עכשיו שהפיר לה הוה ליה כחטאת שמתו בעליה דבשעת הפרשה לא היתה בטעות:

ת"ש האשה שנדרה בנזיר וכו' אלא פשיטא דהיפ' לה בעל וכו' אלא לאו ש"מ בעל מיגז גייז ע"כ דהיינו שהפר לה בעל אחר כך ואפ"ה לוקה דבעל מיגז גייז ובאותה שעה

ששתת' ונטמאת היתה נזירה להכי לוקה דהשתא אתי שפיר מאי דקתני סיפא היפר לה בעלה וכו' דדווקא שתתה אחר שהפר לה שהיא הפך רישא אבל אם בעל מיעקר עקר ורישא בלא היפר לה וסיפא בהיפר לה מאי איריא ששתתה אחר שהיפר אפי' קודם שהיפר אינה לוקה:

ונ"ל דנקט הכי כדי למתני עלה ר' יהודא אומר דסופגת מכת מרדות וגם ת"ק מודה בזה דר"י בא לפרושי דלא קאמר ת"ק אלא דלא לילקא דווקא ואח"כ ראיתי שכך דעת הרמב"ם שר"י לפרושי אתא דלא כדברי התוספות: תו' בד"ה אלא ש"מ בעל מיעקר וכו' ותרץ הר"ר אליהו דה"פ אא"ב וכו' אא"א מיגז גייז א"כ אינו תלוי בדיבורו וכיון שאין תלוי בדיבורו ממילא הוי מופר עכ"ל פירוש דאם מיעקר עק' ודאי דקים לה נדרה כדי להתפס בהו א יבטל דיבורו של נדרו אם אח"כ יפיר לה כיון דמיעקר עקר להכי ודאי מקיים לה קיום גמור דאז לא יכול ליבטל נדרו אבל אם אמרת מיגז גייז א"כ קיום נדרה אינו תלוי בדיבורו במה שנתפס בנדרה שאפי' לא יקיים לה הוא נתפס בה במה שהוא גזירה עכשיו וגדרו שקבל לא יתבטל אם יפיר לה אח"כ דמיגז גייז ולמכאן ולהבא הוא דמיפר וכיון שכן אם יפיר ממילא הוי מופר בודאי ואמאי קתני דאינו יכול להפר:

דף כב.

גמ' ת"ש האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואחר כך היפר לה ואי ס"ד בעל מיגז גייז תייתי נמי עולת העוף פירוש משום דכי נטמאת היתה נזירה ולהכי צריכה להביא קרבנות טומאה ולעיל דקאמר הש"ס על הך מתני' שדרה בנזי' והפריש' את בהמתה וכו' דהחטאת תמות דש"מ בעל מיגז גייז אלמא דאי מיגז גייז החטאת תמות ולא תקרב התם שאני שהיא נדרה בנזיר והיפר לה קודם שתביא קרבנותיה כיון שבאותה שעה גייז לנזירותה אינה מביאה החטאת שעכשיו אינה נזירה וכיצד תביא חטאת נזירות אבל בנטמאת קודם שהיפר לה שבאותה שעה היתה נזירה ודאי שתביא גם החטאת לכפרה על טומאת נזירות:

אבל מדברי רש"י נראה דחד דינא אית להו אלא דלעיל מיירי בחטא' בהמה דלמיתא אזלה אבל בעוף לא אשכחן דתיזיל למיתה דמשמע דלהכי יקרב. וקשה לי על דבריו כיון דאין צריכא כפרה למה יקרב. ועוד. דהא קא פריך ואלא מאי מיעקר עקר חטאת העוף נמי לא מייתי. ואיפשר לומר דדבריו הם על מה דמוקים אח"כ הא מני ר"א הקפר וכו' דצריך כפרה. ולהכי מביא חטאת העוף דחטאת בהמה לא תביא דהוה ליה כחטאת שמיתו בעליה דהיינו דלעיל דנדרה והיפר לה וכו' אע"ג דהיא ציערה עצמה ג"כ מיין ודאי דלא מחייבא קרבן גם לר"א הקפר כיון דהיפר לה בעלה. והוה ליה כחטאת שמתו

בעליה דלמיתה אזלא אבל בנטמאת דהוא חטאת העוף לא אזלא למיתה אע"ג דאינה מחייבה להביא קרבן וכן נראה מדבריו לעיל בד"ה ואית דגרסי וכו' וז"ל בסוף הדיבור משום דבחטא' בהמה גמרינן דתמות אבל בחטא' העוף לא גמרינן דתמות עכ"ל דאיירי לרמוז על כאן ומ"מ עדיין דבריו קשים כיון דלא מחייבא קרבן למה תביא חטאת חבל התוס' נתנו טעם לדבר משום דחטאת העוף בא על הספק כן נ"ל לפרש דבריו ודוחק ומה שנלע"ד כבר כתבתי דבנדרה והפר לה בעלה החטא' תמות דהיינו דדינא הוא שאין מביאה הקרבנות כיון דהפיר לה בעלה אע"ג דמיגז גייז אלא כיון דכבר הפרישה אותם החטאת תמות כדין חטאת שמתו בעליה ועולה ושלמים יקרבו בתורת נדבה ואין טעונין לחם כמו שמבוא' במתני' לקמן מדינים שלא יעשו כדין נזירות הטהרה אבל בנטמא' ואח"כ הפר לה בעלה חם אמרינן דמיגז גייז צריכא להביא כל קרבנות טומאה כיון דטומאה זו בימי נזירותה היא. וכן ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' נזירות דין י"ח דפסק בנטמאת ואח"כ היפר לה בעלה דמביאה קרבנות טומאה דהוא ס"ל דבעל מיגז גייז וכמסק' דהכא ובנדרה בנזיר והפרישה קרבנותיה ואח"כ היפר לה בעלה דהחטאת תמות והעולה תקרב עולה והשלמים יקרבו שלמים דמשמע דהוא בתורת נדבה שהרי כתב אין טעונין לחם וכסתמא דמתני' ודו"ק:

ת"ש דתניא בהדיא וכו' ש"מ בעל מיגז גייז ע"כ ולפי זה הך ברייתא דנטמאת דהיא מוכרח ס"ל דבעל מיעקר עקר דאי בעל מיגז גייז תיתי נמי עולת העוף פליגא האי ברייתא וק"ל:

דף כב:

גמ' מר זוטרא וכו' כתב המפרש הא דמיבעיא לן וכו' אפי' למ"ד בעל מיגז גייז היינו דבעי וכו' לשון זה טעות וצ"ל הא ברייתא דמייתנן לה הכא אשה שנדרה בנזיר ושמעה חבירתה וכו' לימפשט מינה דבעל מיגז גייז היינו דבעי רמי בר חמא בפ"ק דמס' נדרים ע"כ דהיינו דהשתא דמייתי הך ברייתא מפשטינן מנה בעיא דרמי בר חמא מדקתני חבירתה אסירא משמע דבעיקרא מתפיס. דאי אמרת דמיתתסא בציננא הויא לה כלאחר הפרה ושריא. ודחי ליה מי דמי וכו' דהיינו דודאי דלא דמו וליכא לימפשט מינה בעיא דרמי בר חמא דהכא טעמא דבעיקרא מיתפיס משום דבסופא ליכא שום נזירות דהיפר לה בעלה ומאי אתיא ליאתפוסי אם לא דבעיקרא אתיא ליאתפוסי. אבל בעיא דרמי בר חמא גם בצננא איכא ליאתפוסי דזבחי שלמים לאחר זריקת דמים מיקדש קדיש דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד וכיון דאיכא ליאתפוסי גם בציננא להכי קא בעי אם בעיקרא קא מתפיס או בצננא דהיינו אם נאמר דבעיקרא קא מיתפיס וא"כ יהא המותפס

אסור באכילה או בצננא קא מתפיס דטעה ליאתפוסי בצננא דדעתו דגם בצננא יכול ליאתפוסי כיון דבשר זבחי שלמים אף לאחר זריקה מיקדש קדש וא"כ המותפס מותר באכילה ומה שכתב בד"ה ומי דמי וכו' אפי' אמרת דבציננא מיתפיס אפ"ה אסור אין הכוונה דקושטא הוא דאסור אלא דהוא טעי לומר דאסור ולהכי התפיס בציננא וכמו שפירשתי דאי איפשר לומר דאסור באמת גם אם התפיס בציננא דהא רמי בר חמא מאי דנסתפק הוא אם בדעיקרא מתפיס יהא אסור ואם בדציננא מתפיס יהא מותר. ומה שכתב ג"כ בד"ה איכא דאמרי וכו' אי אמרת בציננא תפיס ודאי שרי ע"כ אין הכוונה עכשיו הוא דשרי אמרינן אבל בקושית מי דמי הוא אסור אלא הכוונה דלא טעי לימר דבציננא אסיר כדי לימתפס ביה דודאי ידע דשרי וא"כ הוי דומה בדומה ואיפשיטא בעיא דרמי בר חמא ודוחק ואיפשר לומר דמה שכתב אפ"ה אסיר הוא אסור בקושטא וכן מה שאמר ודאי שרי הוא שרי בקושטא ואע"ג דרמי בר חמא הוא פשיטא ליה דאם אמרינן בציננא מדפיס ודאי דשרי ועל דא הוא דקא בעי אם בדעיקרא או בציננא כמ"ש לעיל מ"מ הש"ס קא דחי ליה מאי דאמר דתיפשוט מהאי ברייתא דאימא דהך גוונא דרמי בר חמא בין אמרינן בדיעיקרא מתפיס בין בדציננא מתפיס יהיה אסור המותפס. ודלא כסברת רמי בר חמא והכוונה דאין הנדון דרמי בר חמא שוה לנדון דהאי ברייתא כלל ואמר איכא דאמרי וכו' דהיינו שהנדונים שוים וא"כ תפשוט בעיא דרמי בר חמא כן נ"ל לפרש דברי המפרש לפי פשט דבריו בגירסא שלפנינו עם מה שתקנתי דבריו הראשונים ודו"ק:

דף כג.

גמ' ואי איתמר הני תרתי הוה אמינא הני תרתי הוא דסגי להו בכפר' וסליחה וכו' דאי קבע איסורא לא סגי להו בכפרה וסליחה קמ"ל דלא שנא ע"כ מהכא משמע דלמאן דדריש קרא דלחתיכא אחת אבל בשתי חתיכות לא סגי ליה בכפרה וסליחה. וקשה לי דהא בכריתות דף י"ז ע"ב קא פריך חתיכא אחת מחייב שתי חתיכות צריכא למימר אלמא דלמאן דס"ל דבחתיכא אחת מחייב כ"ש דמחייב בשתי חתיכות. ועוד דלייתי קרא דאיסי בן יאודה דס"ל בשתי חתיכות איירי קרא ואפ"ה סגי בכפרה וסליחה ולא לייתי דת"ק וליכא למימר דפשוט הוא דהוה אמינא דבחתיכה אחת דלא בעי כפרה כיון דלא איקבע איסורא דא"כ גם עתה נאמר כך דלאיסי בן יאודה אינו צריך כפרה דהא חזינן דלא מחייב קרבן דלית ליה דת"ק וכי תימא הכי נמי א"כ צריכותא דש"ס היכי אתיא: המפרש בד"ה ת"ר אישה הפרם וכו' דהא כבר כתיב ואם ביום שמוע אשה יניא אותה דהיינו שהפיר לה בידיעתה עכ"ל לשון זה אין לו שחר דכבר הכריח מדצריך סליחה

בודאי דאיירי בהיפר לה והיא לא ידעה וא"כ מה צריך תו לומר דהא כבר כתיב וכו'. ועוד מהיכן מבואר דקרא זה דהיפר לה בידיעתה יותר מהנך והלא הנאה היא הפרה. ועוד דבקרא דואם ביום שמוע אישה יניא אותה כתיב ביה וה' יסלח ואם ידעה למה צריך סליחה. דודאי דבקראי כולהו דכתיב סליחה דרשינן הכי נמי. לכן אני אומר דט"ס זה או איזה תלמיד כתבו ואח"כ ראיתי בקידושין שפי"שי ז"ל על בריית' זו הוא משום דמאחר שאשה הפרה מה שעברה ומה זו סליח' כמו תחלת הדיבור דהכא דווקא:

דף כג.

גמ' זה לוט שפירש מאברהם וכו' שנתגלה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכולי קשה לי דהא שנאסרו לבא בקהל הוא כדפי' טעמא קרא על דבר אשר לא קדמו אתכם וגי'. וי"ל הכוונה על ידי שפי' מאבר' נכשל בבנותיו והוליד עם שהם מדיינים עם זרע אברהם ועשו דברים עמהם שגרמו להם שאינם נדבקים עמהם לעולם:

אמרי עולה תמר זינתה זמרי זינה וכו' נקט תמר ולא נקט יאודה משום דתמר לשם שמים נתכוונה אבל יאודה אע"פי שבאותה שעה לא גזרו על הפנויה ולא לשם עבירה נתכוון הרי מ"מ לאו כוונתו לשם שמים אלא שאינו דומה לזמרי שהוא לשם עבירה ולהכי הפיל כמה רבבות מישראל אבל תמר כוונתה לשם שמים ולהכי יצאו ממנה מלכים ונביאים:

דף כד.

גמ' ועולה תקרב עולה שלמים תקרב שלמים פירוש דעולה ושלמים תביאם בתורת נדבה כיון דכבר הפרישה אותם וקדשו אבל אם לא הפרישה אותם אינה מביאה כיון דהפיר לה בעלה אפי' דבעל מיגז גייז כיון דמאותה שעה ולהבא אינה נזירה אינה מביאה קרבנות נזיר:

ונאכלין ליום אחד כתב המפרש כלומר לכך יש עליהן תורת שלמים דנאכלים ליום אחד פירוש אעפ"י שהשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אלו שהופרשו לשם שלמי נזיר עדיין תורת שלמים דנזיר עליהן נאכלים ליום אחד שמטילין עליהן חומר שלמי נזיר ומה שאין טעונין לחם כיון דפקע נזירותה אינן טעונין לחם דהלחם בא משום נזירות והתוספו' כתבו משום דכתיב על כפי הנזיר ואין כאן כפי הנזיר דהיפר לה ומשמע אע"ג דעדין לא הוקדש הלחם. ולעד"ן אינו צריך משום כפי הנזיר אלא כמ"ש דאין לחם זו בא לא משום נזירות ועכשיו שלמים אלו הם באים בתורת נדבה ולא משום נזירות ולכן אינן צריכים לחם ואעפ"י שהוקדשו ודאי דלא נתקדשו עד שישחט הזבח עליהם ועכשיו הזבח נשחט לשם שלמי נדבה:

דמי שלמים יביאו שלמים כתב המפרש ואצ"ל דאין מועלין בהם. פירוש שאין מעילה בשלמים לפני זריקת דמים אלא באימוריהן לאחר זריקת דמים: מאן תנא דבעל משתעבד לה וכו' כתב המפרש אמר רב חסדא רבנן היא דאי ס"ד רבי יהודא היא אמאי תצא הא כיון דמשעבד בקרבנותי' אשתכח דכי הקדישה שפיר הקדישה ע"כ הנה לא ביאר היאך אתיא כרבנן דס"ל דל' משתעבד לה והלא לא אמרו דתצא ותרעה שא בהיפר לה הא אם לא היפר ולקחה משלו והפרישה אותם הם קדושים ואמאי והרי לא משתעבד לה אלא ממה שכתב לקמן בד"ה ואלא הכי דמי דמשעבד ובעי לאוקמא כרבנן כגון דאקנייה ניהליה לנזירותה וכו' דהכוונה שאם אתה רוצה לאוקמא כרבנן מוכרח לומר כגון דאקנייה ניהליה לנזירותה דלפי זה הרי הדבר מובן מעצמו שמה שמוקי' להרב חסד' בלישנא קמא רבנן היא דהיינו דאם לא היפר לה דקדשי הקרבנו' הוא איירי בדאקני ניהלה לנזירות' ולא אקני לה אלא במלתא דצריכא לה כגון היכא דלא היפר לה אבל במדי דלא צריכא לה כגון דהיפר לה לא אקני לה וכמו שפירשו התוספות ודו"ק:

עוד כתב בד"ה דתניא ר' יאודה אומר וכו' שאם היתה ענייה ונתחייבה קרבן עני ולא הספיקא להביא קרבן עני עד שניסת לו וכו' וכן בכל קרבנות שהיא חייבת קודם לכן דבריו אלו דלא כדברי התוס' שהם מפרשים בשנתחייבה מנשאת ואילך ולא שנתחייב' קודם שנשא' הן אמת לפי הגירסא של המפרש כך הוא דאיירי שנתחייבה קודם שנשאת שכך גירסא שלו שכך כתב לה בכתובת' איהו כתב לה וכתב מן קדמת דנא דמשמע קודם שנשאת עלי יהא לשלם אבל התו' כתבו גירסת רש"י שכך כותבת ליה וכו' דהיינו שהאשה שגרשה בעלה לאחר ששולח לה כתובתה כותבת לו שובר התקבלתי כתובתי וכל אחריות דאית לי עלך וכו' יעו"ש:

אלא היכי דמי דמשעבד לה כגון דאקנייה לה כתב המפרש כגון דאקנייה ניהליה לנזירותה משמע דבפירוש אקנייה לה משום נזירות וכיון שכן קשה היאך יכול להפר לה הרי קיים נזירות דידה. ונראה דאין הכוונה כך אלא מקודם אמר לה שאם תהא צריכה כפרה תקח מבהמותי ותהיה שלך דכיון דאקני לה מקודם כך הוה ליה אקנייה ניהליה לנזירותה וכן נראה ממה שכתב אח"כ בד"ה רבא וכו' דאמר לה אם תהא צריכא לשום כפרה תהא בהמה שלך ע"כ דאין לומר דעכשיו רבא הוא שחדש לו זה אבל מקודם הוינא אמרי דמקני לה לנזירותה עכשיו. דמלבד דתקשי והא מקיים לנדרה כנז' אלא ג"כ לא אתי מה שכתב דאמר לה וכו' דהוה ליה לומר וכגון דאמר לה וכו' אם הוא עכשיו דמחדש לו כך אלא ודאי דרבא לא אתי לומר דאיירי בהאי גוונא דגם מקודם ידע דאיירי דאמר לה אם תצטרך לכפרה תקח מבהמותי ועל זה אמר רב חסדא כיון

שהקנה לה בהמותיו כשתצטרך להם א"כ כשלקחה קודם שהפר והפרישם אותם הרי שלה היו והוקדשו שבשעת הפרשה היתה צריכה להם וקנתה אותם וא"כ גם אם אח"כ היפר הרי הקרבנות קדושים ששלה היו בשעת הפרשה ואמר לו רבא כיון דקנייתו לה הוא אם צריכה לכפר' הרי דעתו דווקא אם צריכה לכפרה דווקא וכיון דהוא היפר לה אח"כ ואינה צריכא לכפרה הרי לא הקנה לה באופן זה והם שלו עדיין ולהכי תצא ותרעה בעדר:

תו' בד"ה ואם משלה הבהמה וכו' אע"ג דהיפר לה כדמפרש לה טעמא דמתניתין כיון דבעיא כפרה ע"כ פי' דבעיא כפרה משום דר"א הקפר דאמר הנזיר חוטא וכמו דכתבו לעיל בדף י"ט ע"ב:

בד"ה והעולה תקרב עולה וכו' אטו פליג נמי אמתני' דהכא דתני בהדיא דעולה קריבה עולה אע"ג דהיפר לה בעלה ע"כ מדקאמר אטו פליג נמי אמתני' משמע דאי איפשר לומר כך. ונ"ל דר' ישמעאל כיון דלא אמר בפירוש דעולה לאו דורון היא אלא דהש"ס הוא דקאמר לעיל לה משום דההוא מאי קעביד לה דמוכרח אע"פי שלא הביא דמשמע דלאו דורון היא ולהכי הך ברייתא, דלעיל דאינה מביאה עולה ההוא קא מוקים לה אליבא דר"ש דכרבנן לא אתיא אתי שפיר בהש"ס קא עביד הכי לפי מאי דשקיל וטרי שם והך ברייתא הוא דקא מוקים לה אליבא דר"יש אבל הכא דמתניתין בהדיא קתני דמביאה עולה כיצד אנן מוקמינן דלא כר"יש כדי לאוקים הך שקלא וטריא דלעיל דודאי אין יכולין לעשות זה כיון דר"יש לא אתו דבריו בפירוש אלא משום שקלא וטריא דווקא דיכולין לומר דלא כמו הך שקלא וטריא אלא אימא דר"יש ס"ל נמי דעולה דורון היא וההוא עביד ליה לדרשא אחריתי כדי שלא נאמר דר"יש דלא כסתמא דמתניתין ודו"ק:

בד"ה שלמים נמי וכו' והא דקאמר בגמרא שלמי נזיר ששחטן שלא במצותן אין להן זרוע ומדמה ליה להכי וכו' לא ידעתי אמאי אצטריכין למימר ומדמה ליה להכי. דבלא דימוי נמי אלא מגופה דברייתא דקתני ונאכלין ליום אחד אלמא דנותנין עליו חומרי שלמי נזיר ואמאי אין להן זרוע דמשום זה מוכרח לומר אין להם זרוע כמצות שיטעון תנופה אבל מ"מ הזרוע מתסר כחומר שלמי נזיר:

בד"ה דמי חטא' וכו' וה"ה דלעיל גבי בהמה מצי למתני לא נהנין ולא מועלין עכ"ל פי' בהמת חטאת דקתני למיתה אזלא אין נהנין ואין מועלין כדין חטאות המתות אלא דקשה לי כיון דחטאות המתות ג"כ לא מועלין אמאי אצטריכו למיהב טעמא דדמי חטא' דאין מועלין משום דלים המלח אזלי ולא קרינן ביה קדשי ה' דבלאו הכי כמו חטאת המתות דאין מועלין גם דמיהן כך:

דף כד:

גמ' דתניא המפריש מעות לנזרותו וכו' מפני שהן ראויין להביא בכולן שלמים פירוש המפרש דבכל מעה ומעה שלהן יכול להביא בהן שלמים ע"כ: קשה לי על זה דאם נהנה בכלן הרי מ"מ דמי חטאת ועולה מעורבין בהן ואמאי אין מועל בהם אבל התוספות פירשו דכיון שלא פירש דכלום א יתרמי לו בהמה שמינה יביא בכלן שלמים אם ירצה והשאר יביא מביתו ולכך אין מועלין בהם:

והכוונה דאזלי לשיטייהו למטה בד"ה יפלו לנדבה וכו' או משום דמימל' או משום דאמר אלו מעות לנזירותי דמשמע אם ארצה וכו'. או אם ארצה אעשה מכלן חטאת או מכלן שלמים דלנזירות משמע שפיר למקצת נזירותו דלפי זה ראוי להביא מכלן שלמים אבל לדברי המפרש משמע דלאו משום זה אלא משום דבכל מעה ומעה שלהן יכול להביא בהן שלמים קשה כמ"ש: ואח"כ ראיתי במעילה לר"שי שפירש כמו זה וכתב ומאי טעמא אזיל לקולא דאי אמרת נימא כלו ראויין להביא עולה ואיכא מעילה בכולהו מ"מ דמי שלמים איכא בינייהו דאינן בני מעילה ואי מייתי עלייהו קרבן מעילה אישתכח דקא מייתי חולין לעזרה הילכך לקולא דלא נהנין ולא מועלין עכ"ל דהשתא לפי זה ליכא קושיא כלל. תו' בד"ה היו לו מעות סתומים וכו' אבל אמתני' דהתם קושיא ליה דע"כ מיירי היכא דאמר לקרבנות נזירותי דאל"כ אמאי תנא מעות סתומין והא בסתומין אירי בהך דינא דלעיל ע"כ פירוש כיון דתנא סתומים ורישא איירי בסתומים משמע דלא דמי לרישא דרישא איירי דאמר לנזירותי דמפרשינן לה אם ארצה אעשה מכולן אחד מנזירותי אבל אם אמר לקרבנות נזירותי הרי על שלשתם אמר בד"ה יפלו לנדבה וכו' וא"ת ולשני מפני שראויין להביא בכולן עולה כדאמר לעיל מפני שראויין להביא בכולן שלמי' ע"כ דיבור זה איני מדיבור הקודם שלפי דברי דיבור הקודם ליכא קושיא וכמו התירוץ שכתבנו כאן ועי"ל וכו' שדיבור הקודם מדברי הגהה והיה ס"ד לומר דפירוש מה שאמר מפני שראויין כולם לבוא שלמים הוא משום דמימלך עליהם ולהביא בהמה שמינה שלמים:

אבל קשה דאיך ס"ד לפרש משום דמימלך והא כיון דכבר הוקדשו לעולה ולחטאת לושלמ' הרי הכל מעורבי' ואיך שייך לימלך ולעשות הכל שלמים דבשלמא לתירוץ ועי"ל ניחא משום דמשמע למקצת נזירותו אבל משום דמימלך הרי מ"מ הפרישם לשם כל הקרבנות. וי"ל כיון דלא בירר בהדיא לשם דבר המועל בו יכול לשנות לדבר שאין מועל בו שאין מעילה אלא בדבר שהיא מבורר לדבר הראוי למעול בו:

דף כה.

גמ' ריש לקיש אמר לכל נדריהם וכו' מותר נדר יהא לנדבה נראה מדברי המפר' דהכוונ' דכל מותר מן הנדר שלא נצטרך בעליו להביאו יהיה נדבה ואע"פי שהוא דמי נדר ג"כ הכא דתני חטאת שכבר מת והוו להו מותר יעלו לנדבה דמה לי נדר ומה לי חטאת דתרוייהו חובה נינהו אבל התוס' כתבו וכל קרבנות נזיר בנדר הם באין ע"י שנדר בנזיר וכו' וסברא הוא להעמידם במותר סתום כי האי חטאת עולה ושלמים מעורבין יחד עכ"ל והנה לדברי התו' אלו אע"ג דאית לן בעלמא מותר חטאת בא בנדבה כדאמרו בתמורה פרק ולד חטאת זה מדרש דרש יהודע הכהן וכו' לא מפקינן הא מהך קרא דהך מותר חטאת לחוד והאי במעורבין כמ"ש אבל לפי דברי המפרש למאי אצטריך האי כיון דהאי מותר מקרי ומשום חטאת הוא דאצטריך להאי דרשא. וי"ל דגם להמפרש אצטריך קרא דכל נדריהם משום שלמים דמעורב עמהם דאמרינן דיקרב עולת נדבה ומה דפירש משום חטאת משום דקושית הש"ס היא מחטאת וגם משלמים תקשה כמו שכתבו התו' לעיל דבעדיפ' מינה פריך דהשתא מדרשא דיהודע לא נפקא דאתא האי קרא דכל נדריהם גם במעורבים בשלמים. והא דאצטריך דרשא דיהודע הכהן הוא דאם מקרא זה א"כ היכא דאמר אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי ומת ג"כ אמרינן כיון דבנדר דנזירות הם עבדינן כהאי דינא דיפלו לנדבה דלא שנא דהרי הם בנדר באים דיפלו לנדבה ג"כ ולא אמרינן חציו בעולה וחציו לשלמים כמ"ש הש"ס לקמן להכי מכח דרשא זו אמרינן דקרא איירי דוקא היכא דדמי חטאת נמי מעורב עמהם אבל היכא דנפרד חטאת מהם בא חציו לעולה וחציו לשלמים דהשתא מנדריהם לבד לא סגי לימעבד האי דינא אלא מכח דרשא דיהודע הכהן נמי דאזי מסברא מוקמינן קרא דכל נדריהם דאיירי בדמי חטאת עמהם ודו"ק: תנא דבי רבי ישמעאל וכו' בוולדי קדשים ובתמורתם הכתוב מדבר כתב המפרש מי הן אותן קדשים וכו' שריבה הכתוב אשר יהיו לך הוי אומר ולדי קדשים ותמורתן וכו' משמע מדכתיב אשר יהיו לך הוא דרשינן הכי ואין משמע כן בתמור' דקאמר התם קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הולדות ומשמע דהא דדרשינן הכי הוא משום דלעולה ושלמים גופייהו לא אצטריך קרא שהרי כבר מפורש בויקרא וכמו שכתבי התו' והכוונה דאין להעמיד קרא כפשטיה דהוא ציווי להביא הקרבנות לבית המקדש דכבר נצטוו בויקרא וא"כ מוכרח לומר דאוולדות ותמורות קאי דלא כתיב בויקרא. אבל קשה לי דא"כ אמאי אצטריך לומר דאתא קרא שלא לומר דימותו כדרך שעושין בולד חטאת ובתמורת חטאת שימותו אימא דאצטריך קרא לומר דיקרבו כיון דלא כתיב בויקרא הולדות והתמורות. ועוד דאיך שייך לו' אח"כ יכול אף ולדחטאת ותמרות אשם כן ת"ל

רק והלא כל כמה דאצטריך לומר דיקרבו הוא שלא תאמר דימותו כולד חטאת ותמרות חטאת א"כ אי איפשר לומר דגם הם יקרבו דבשלמא לפירוש המפרש אתי שפיר דהוא משום דכתוב יהיו משמע אולדות ותמורות קאי וכתב עלייה תשא ובאת וגו'. ואי לא כתיב עוד ועשית עולותך וגו'. הוה אמינה כיון דכתב קרא תשא ובאת דווקא משמע דלא יקריבום כשאר קדשים ולא משום דגמרינן מולד חטאת ותמורת חטאת דלהכי פריך ליה אמאי וכו' דאז אי איפשר לפרש כך ואתי שפיר יכול אף ולד חטאת ותמרות אשם כן. דגמרינן מנייהו ת"ל רק מיעט ואתי שפיר דקא מקשה הש"ס דלמאי אצטריך רק הא מהלכתא גמרינן ועסקינן דאי מקריב ליה קאי בעשה אבל לפירוש התוספו' קשה:

וי"ל דס"ל להתו' דאי איפשר לפרש תשא ובאת דיעלם לבית הבחירה בשביל שימותו אי לאו דגמרינן מהילכתא בולד חטאת ותמורת חטאת דימותו. דמהיכא תיתי שימותו ואי מדכתי' תשא ובאת דווקא הרי הדבר מובן שביאתם שם הוא להקרבה אלא ודאי דהוה גמרינן מולד חטא' ודרשי' הכי מדכתב עוד ועשית עולותיך אלמא דהוה מפרשינן תשא ובאת שימותו וא"כ לא אתי קרא משום הולדות דיקרבו משום דלא כתיבי בויקרא אלא משום דהוה אמרינן דימותו כמו ולד חטאת ותמורת חטאת וזה אחר דמוקמינן קרא לולדות ותמורות דהוא משום דלא איפשר לומר כפשתיה דקרא דלעולה ושלמי' דהם כבר כתובים בויקרא וכיון דהוא ודאי לולדות ותמורות אזי דדייקנן דלמאי אחר דכתיב תשא ובאת עוד כתב ועשית עולותיך וגו' דהוא משום דהוה מפרשי' תשא ובאת וגו' דועל' לבית הבחי' וימנע מהם מים ומזון בשביל שימותו דהוא משום כמו ולד חטאת ותמורת חטאת ומאי דקאמר יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן לאו דווקא אלא הכוונה דהוסיף הכתוב עליו לב מיהלכתא איסור עשה כמו דאוקים במסקנא דהעיקר לומר דרק בא למעט ולד חטאת ותמורת אשם דאי מקריב להו קאי בעשה ונקט לישנא הכי כי היכי דאתי לישנא דרק למעט ודו"ק:

קתני יכול יעלם לבית וכו' אמאי הא ולד חטאת הוא דגמירין ביה מיתה. פירוש דאיך שייך לומר דפירוש תשא ובאת וגו' הוא דיעלם וכו' בשביל שימו' והא לא גמרינן מהילכתא דימותו אלא בולד חטאת אבל בולדות אחרים לא ימותו דנמצא דמפרשינן לקרא היפך הילכתא וא"כ אי אי איפשר לפרש כך וכיון שכן למאי אצטריך ועשית עולותיך ומשני אי לאו קרא וכו' דהיינו דמה שבאה הילכתא הוא דווקא בכ"מ אבל שאר ולדות ותמורות בבית הבחירה כדאמר קרא תשא ובאת קמ"ל קרא ועשית עולותיך וגו' דשרו להו לשאר ולדות קדושים:

תו' בד"ה ואמאי הא גבי ולד חטאת וכו' ומשני דודאי לחטאת נמי צריך קרא לומר שאם קרב חטאת ואשם קאי עליה בעשה וכו' קריב לשם עולה לפי' ר"ת דבסמוך ולאו הבא מכלל עשה עשה ע"כ פי' דעשה הוא. דמשמע הא ולד חטאת ותמורת אשם לא תשא ותקריב לשם חטאת ותמורת אשם לשם אשם ולאו הבא מכלל עשה עשה:

בא"ד ואי מקרא ה"א לא יקריבה חטאת ואשם אבל יקריבה עולה ושלמים אם ירצה קמ"ל הלכתא חטאת מתה ותמורת אשם קריבה עולה דווקא עכ"ל פירוש דאי מקרא לבד ולא אתא הלכתא הוה דרשינן מיעוטא דרק הכי תשא ובאת ועשית עולותיך הבשר והדם כדין עולה וכדין שלמים הא ולד חטאת ותמור' אשם לא תשא ותקריב לשם חטאת ותמורת אשם לשם אשם אלא תקריבם עולה ושלמים אם תרצה דהעיקר הוא שלא יקריבם כדין חטאת וכדין אשם. ואע"פי שאם לא היתה הילכתא לא הוה מפרשינן תשא ובאת יכול יעלם וכו' לפי שלא הוה מפרשינן הכי אלא עד שבאה הילכתא והוה אמרינן גם תמורת עולה וולד שלמי' דינם נמי שיעלו לבית הבחירה וימותו כמו שפירשו הכי לעיל: מ"מ הוה דרשינן תשא ובאת ועשית עולותיך וגו' כוליה כדי ליקרב הולד והתמורה כמו העיקר ועלה כתיב רק למעט שאלו הם שנקרבים כך אבל ולד חטאת ותמורת אשם לא יקרבו כעיקרם אלא יקריבם כמו אחרים או עולה או שלמים:

דף כה:

גמ' ר"עק וכו' וכי אתא קרא לדרב וכו' כתב המפרש ואי קשיא לר"ע וכולי אבל לר"ע ליכא למימר הכי דהא לא כתיב עשה בקרא ולא כתב הוא קרב בקרא אלא הוא לחודיא עכ"ל הנה טעמא רבא כתב אדלא משני הכי דהוא לא כתיב ביה עשה אבל התו' כתבו דהוא לא משמע עשה כ"כ ולא ביארו אמאי לא משמע עשה. ולא ידעתי מה ישיב בקושיא שהקשו התו' דמאי קאמר ר"ע לר"ש אינו צריך הא אצטריך שפיר קרא דר"ש לעשה דלא משמע מהאי. וגם אף למה שתירצו התו' דר"ע מטעה קא טעי במילתיה דר"ש וכו' קשה לי שאע"פי שמטעה קא טעי וכו' מ"מ כיון דמקרא דרק הוא משמע עשה נמי אי אקריב להו א"כ הדבר מובן מעצמו דמה שנקט קרא דרק משום דמשמע נמי עשה לאפוקי קרא דאשם הוא דלהכי נקט קרא דרק משום במשמע ביה מיעוטא דהקרבה וגם נמי אית ביה עשה אי אקריב ליה ומאי קאמר ליה אינו צריך הרי צריך לעשה. ומה שנלע"ד דלמה דלא משני הכי לאו משום דליכא עשה בהוא אלא דאין סברא לומר דאתא הוא משו' עשה דאשם כיון דכתיב רק דממנו יצא עשה דולד חטאת ומשמ' נמי אאשם דמהילכתא גמרי לתרוייהו דאינם נקרבין גם אם בא עשה לחיובי ודאי דתרוייהו נפקי

מחד קרא להכי קא משני אין הכי נמי וכי אתא קרא לדרב וכו' דהיינו דר"ע מטעא קא טעי במילתא דר"יש וכמו שפירשו התוספות:

תו' בד"ה ניתק אין לא ניתק לא וכו' פי' מהוא משמע מדלא קאי להכי אתא הוא לאשמועינן דבעי דבעי ניתוק ע"כ פי' מדלא קאי להכי לאשם אתא הוא לומר דבעי ניתק ליה דהיינו שאע"פי באינו עומד ליקרב לאש' בעי ניתק דכל כמה דלא מנתקי ליה עדיין שם אשם עליו אע"פי שאינו עומד ליקרב אשם:

בא"ד ותו' דבפ"ק דשבועות וכו' והא הלכה היא דבעי ניתק ע"כ פי' דהתם קאמר על אשם זה וליקרב הוא גופיה עולה ואמאי ירעה עד שיסתאב וכו' אלא לאו גזרה לאחר כפרה אטו לעני כפרה משמע דלאחר כפרה שרי ליקרב איהו גופיה עולה ולא בעי ניתוק דירעה וכו' אלמא דניתוק והוא גזרה מדרבנן והכא מפיק לניתוק מקרא דהוא ואהתם נמי קשה והא הלכ' היא דבעי ניתוק דאמר באשם רועה ומשום זה פירש ר"ת דהלכתא היא ובאשם עולה דלא בעי ניתוק כמו התם דניתוק הוא מדרבנן ומאי דאמרי הכא בש"ס אשם רועה לאו מהלכתא היא אלא הוא מדרבנן דגזרו רעייה. ולדברי ר"ת לא גרסינן הכא ניתוק אין לא ניתוק לא מהוא דודאי לא מקרא הוא דבעי ניתוק אלא מדרבנן והא דקאמר הכא וכי אתא קרא לדרב וכו' הכוונה קאי שאם שחטו הוא גופיה לשום עולה כשר אבל קשה לי דלדברי ר"ת דמהלכתא הוא גופיה עולה א"כ למאי אתא קרא דהוא ועוד היכי משמע מאשם הוא שאם שחטו לשם עולה כשר אדרבה משמע בהווייתו יהא ששם אשם עליו כל זמן שלא נתקו ואם הכוונה על מה שמביא אח"כ הך דפסחים איכא למ"ד ואיכא למ"ד דלתרוייהו צריכי להאי דרשא דהוא הא לא הזכיר הש"ס מזה כלום ועוד שבדבריהם לא ביארו זה. ועוד דהכא משמע דהוא אתא למעט מהקרבה ולא לאכשורי להקרבה דהכי משמע כמו שאמר ר"ע לא צריך אשם הוא קרב ואין תמורתו קריבה דהוא לימעט מהקרבה והקשה עליו בש"ס הא מהלכתא גמירי לה וכו' ושני ליה הכי נמי וכי אתא לדרב הונה וכו' משמע דהוא בא למעט מהקרב' דומיא דר"ע דאמר לא צריך וצ"ע:

דף כו.

גמ' תנא נזיר ו חייבי קינין דדמו ליה כתב המפרש דנזיר טמא מביא קינין והואיל דקי"ל גבי נזיר טמא הכי אמרינן גבי נזיר טהור שאם מת והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה ע"כ נראה דהכי פירושו תנא נזיר לדמותו לדין קינין מכח הלכה הואיל ויש לו דמיון בקנין מצד נזירות טומאה. אלא דקשה דאין זה משמעות הש"ס דקאמר תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה דמשמע דנזיר נשנה דנשנית הלכה לו וכל דדמי ליה. ועוד קשה דמשמע דנזיר

טעמא הוא הואיל דקי"ל גבי נזיר טמא הכי נמי אמרינן לגבי נזיר טהור ובדיבור שאחריו כתב וקמ"ל דהכא הוא גבי נזיר ודמי ליה דחייב בחטאת ובעולה דהתם הוא דאמר הלכה דיפלו לנדבה אבל על היכא דלא נתחייב בחטאת ובעולה על מעשה אחד לא אמרינן הכי אלא ילכו לים המלח ע"כ אלמא לאו משום דאית ביה קינין בנזיר טמא הוא אלא משום דחייב בחטאת בעולה בבת אחת הוא כמו קנין. וגם התו' נראה דהמפרשים משום דדומים לנזיר שמביאם גם הם על דבר אחד ב' קרבנות:

עוד כתב ע"א וכו' רצתה להסיף ולהביא חטאת בהמה לא תביא דהא אינה מחייבת חטאת בהמה ע"כ דבריו אלו קשים דבכל גוונא אינה יכולה להביא חטאת בהמה ומאי קמ"ל הכא:

גם שאמר רצתה להביא עולת בהמה לא תבא שהיא לא נדרה אלא עולת העוף: קשה דמאי נפקא מינה כשנדרה עולת העוף כיון שהיא עשירה וצריך להביא עולת בהמה א"כ מה שאמרה הרי עלי עולת העוף כמאן דליתא דמי ותביא חטאת העוף ומה שנשאר הוא מותר חטאת ותביא עולת בהמה מביתו: לאפוקי מהא דתניא מי שהיה מחוייב חטאת וכו' חטאת בהמה לא יביא עולת בהמה לא יביא:

הנה הא דאמר ולאפוקי כו' הוא כמו שפירש התו' דר"ל דלא דמי נזיר למלתיה דהא תנא וכו' והכוונה כמו שפירשו בדיבור הקודם שני פירושים יעו"ש. וראיתי להרמב"ם בפ"ה מהל' פ"ה שכתב בדין י"ג וז"ל מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי רצה להביא כהן חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא מת והניח המעות ילכו לים המלח עכ"ל וזה הפך ברייתא זו והראב"ד שם השיגו יעו"ש וכתב מר"ן בכ"מ כתב ואיפשר שגי' רבינו רצה להביא חטאת בהמה יביא עולת בהמה לא יביא והטעם מבואר דלא שבק איניש מלהביא מה שהיה חייב מקודם ומביא מה שנתחייב אח"כ וכ"ש בהיות זה מה שנתחייב תחלה חטאת ומה שנתחייב אח"כ עולה ע"כ דהיינו דלא כמ"ש מעיקרא דמעיקרא כתב שגירסת רבינו בתרוייהו יביא ולפי דבריו אלו שבחטאת גריס יביא ובעולה לא יביא כמו הטעם שנתן דלא שביק איניש מלהביא מה שהיה חייב מקודם שהוא חטאת. אלא דקשה שלפי דבריו האחרונים היה לו לומר שיש לגרוס בדברי רבינו עולת בהמה לא יביא דלא כגירסא שלפנינו ועוד קשה דאיך איפשר לומר כך שרבינו גריס הכי דברייתא דתוספתא שהביא הש"ס הוא כמו שאמר מעיקרא דגריס בתרוייהו יביא ולא כמו שאמר אח"כ דגריס בחטאת בהמה יביא ובעולת בהמה לא יביא. דהא הש"ס קאמר ולאפוקי מהאי דתניא וכו' שמא בהאי תניא גרסי' לא יביא כיון דבברייתא ראשונה קתני רצה להביא בהן חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא

וקאמר עלה ולאפוקי מהא דתניא אלמא הך תניא ס"ל דבעולה לא יביא דלא כברייתא ראשונה דהא קאמר הש"ס תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה דהיינו דר' יוחנן דקתני הכא בנזיר הוא הדין בקנין כמו הך ברייתא ולאפוקי מהא דתניא וכו' אלמא האי תנא ס"ל דלא יביא פחות בחדא דאל"כ הרי כהך ברייתא דבתרוייהו יביא. וכי תימא דמה שאמר הש"ס ולאפוקי וכו' הוא דווקא על מה שקתני לבסוף מת והיו לו מעות סתומים ילכו לים המלח דהוא לאפוי דקאמר שבנזיר יפלו לנדבה והכא ילכו לים המלח מ"מ הדבר מובן מעצמו דס"ל שאינו יכול להביא עולת בהמה והיינו טעמא דלא יפלו לנדבה דאם היה יכול להביא עולת בהמה למה לא יעלו לנדבה. שכך נראה מדברי רבינו שכתב שם בההיא דקנין וז"ל לפיכך אם הפריש מעות לקנין סתם ומת יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה שהרי כולן ראוין לבוא עולה עכ"ל דמשמע דאם יכול להביא עולה לא ילכו לים המלח וגם על גי' הכ"מ נ"ל דדוחק הוא דבתוספתא ובש"ס גריס רבינו דלא כגי' שלפנינו ונאמר דרבינו סובר דעולה לא יביא דלא כגירסתנו בדברי רבינו דיותר טוב אם נאמר דדברי רבינו ט"ס וגריס בתרוייהו לא יביא כדי להעמיד הגירסא דתוספתא ודהש"ס כמו גירסתנו. ומה שנלע"ד הוא דרבינו מפרש דמה שאמר הש"ס ולאפוקי מהא דתניא וכו' דדברי ר' יוחנן דס"ל נזיר וקנין דדמי להו דהוא מסכים והולך על הך ברייתא דקתני ושאר חייבי קינין וכו' רצה להביא חטאת בהמה יביא בהן ואם נשארו כך ומת יפלו לנדבה ואע"ג דהשתא מיהא מעורבין בדמי חטאת משום דהלכה כך בנזיר ובקינין ועל האי קאמר לאפוקי מהא דתניא וכו' דמשמע מהא תניא דכל דיש לו דמי חטאת ילכו לים המלח דלית ליה שום חילוק גם בנזיר ובקינין מדקתני חטאת בהמה לא יביא וכו' משום עירוב ולהכי ילכו לים המלח ומשמע ליה לרבינו ז"ל דלאו דווקא קינין הוא דמה שירצה יביא אלא גם בכל קרבנות דמחוייב חטאת ועולה מה שירצה יביא דלא כהאי דתניא וכו' להכי פסק דמה שירצה יביא כמו ברייתא דקנין ומה דפסק דאע"ג דמה ירצה יביא אם מת ילכו לים משום דהלכה בנזיר ובקנין דווקא אבל שאר קרבנות סתומין ילכו לים המלח משום דחטאת מעורב בהם דאע"ג דאם היה סי היה יכול לעשו' בהן כמו שירצה השתא שמת ולא עשה הרי הן כמו שמופרשין מעיק' דהוא גם לחטאת ואין להקשות על זה דא"כ אמאי קא יהיב טעמא רבינו בקינין שאין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן דמה דקא יהיב טעמא הכי הוא על מה שאמר אפי' אמר אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי וכו' דבכי האי גוונא בקרבן בהמה אינו יכול לקנות בכלן אחד או חטאת או עולה אבל בשהפריש סתם ולא פירש גם לבהמה יכול להביא כמו שירצה כיון שלא אמר בפירוש. וגם אין להקשות דרבינו כתב כאן בהאי

דמחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה וכו' דאיירי באמר אלו לחובתי ובפ"ט מהל' נזירות כתב דאם אמר לחובתי הרי אלו כמפורשים דמשמע לכל קרבנותיו וכיון שכן היאך יביא בכלן חטאת או עולה. דהכא נמי בשמת אמרינן הכי אבל כשהוא חי ממה שהוא רוצה עושה לפי שהוא יודע שלזה אמר לחובתי שהרי שני מיני חובות ובודאי שלחובה זה אמר כיון דעשה כך דחובתי דהכא כמו מפריש מעות לנזירותו סתם דהתם:

ואגב ראיתי לפרש דברי הכ"מ שם שכתב וז"ל ומ"ש הראב"ד בשם התוספתא שאם מת יפלו לנדבה מפני שכלם ראויים לבא עולה הוא בפ"ק דמעילה ומסיים בה מת הדמים ילכו לים המלח מפני שדמי חטאת מעורבין בהם עכ"ל דהינו שנראה מדברי הראב"ד שמבואר מדברי התוספתא הא דאמר שאם היו ראוים לעולה אמאי ילכו לים המלח דמשמע דאם יפלו לנדבה הוא משום דכלם ראויים לבא עולה על זה אמר שזה מובן מדברי התוספתא דמסיים בה מת הדמים ילכו לים המלח מפני שדמי חטאת מעורבין בהן הרי להדיא שאם אין דמי חטאת מעורבין בהן שכלן ראויין לבא עולה יפלו לנדבה כן נ"ל אם באמ' דמסיי' בתוספת' הכי שכעת אין לי התוספתא:

תו' בד"ה הגהה איכא דאמרי כי אמר לחובתי וכו' אבל אמר לנזירותו גרידא שלא הזכיר יוכל להביא בכלן קרבו אחד דלמקצ' נזירותי משמע ואם מת הלכה נתקבלה בנזיר יפלו לנדבה שהרי יכול להביא בכלן עולה ע"כ נ"ל שט"ס הוא וצ"ל ואם מת בלא הלכה בנזיר יפלו לנדבה שהרי יכול להביא בכולן עולה לפי שהתוס' ס"ל דהלכה באה דאם אמר לקרבנו' נזירותי דמשמ' לכל קרבנות קאמר ודמי חטא' מעור' בהן אבל אם אמר לנזירותי סתם משמע לקצת נזירותי ויכול להביא עולה ולא דמי חטאת מעורב בהן וא"כ לא צריכה הלכה בנזיר ולא נרא' לומר דהגהה זו ס"ל כתירוץ ראשון שכתבו בד"ה יפלו לנדבה דהוא משום דמימלך וכשמת לא שייך למימר מימלך וכו' דלפי תירוץ זה גם לזה באה הלכה יעו"ש דהא כבר כתו' בהגהה זו דסתומי' היינו כי אמר לקרבנות וכו':

בא"ד וא"כ מאי היא דאדמר לעיל לאפוקי מהאי תנא וכו' בשלמא לפי' ר"ת ניחא אלא לפי' רש"י מאי מפקא ע"כ פי' דר"ת מפרש דהא דקאמר ולאפוקי מהא דתניא וכו' הכוונ' דתנא דהאי ברייתי' פליג אמתניתין דלית ליה הלכה היא בחייבי קינן כן מצאתי כתוב אבל קשה לי דאמאי פליג הא תנא דברייתא והא איירי לא בנזיר ולא בחייבי קנין אלא בדעלמא ומתניתין דידן איירי בנזיר כמ"ש ר' יוחנן הלכה היא בנזיר ודומה לו שהוא חייבי קינין ואיפשר דר"ת מפרש דכל דבר שהוא חייב חטאת ועולה אע"פי שאינם בני חד בקתא הרי הם דומים לנזיר ולחייבי קינין דלא דווקא הני וכיון דהאי תנא איירי בדבר שהוא חייב חטאת ועולה כחדא וקאמר דילכו לים המלח הרי דנא כמתני' ואם כך כוונת

ר"ת ג"כ כהך ברייתא דקינין ברישא נמי דקתני חטאת בהמה לא יביא עולת בהמה לא יביא דלא כברייתא דקינין דקתני רצה להביא בהן חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא. והשתא אתי שפיר דלמתני' גם בזה שהוא מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי רצה להביא חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא כיון דס"ל דמעות סתומין יפלו לנדבה דהוא משום דאה רצה להביא עולת בהמה יביא וכמו שפס' הרמב"ם ז"ל שהאביתי דבריו לעיל אבל לפי דברי ר"ת גם בזה דאם מת יפלו לנדבה שלא כדברי הרמב"ם דפסק דילכו לים המלח לפי שלדברי ר"ת לאו דווקא נזיר וקנין אלא וכל הדומה הם כמ"ש אבל לדברי הרמב"ם דווקא נזיר וקנין כמ"ש לעיל:

דף כו:

גמ' אבל נסכא לא פיר"שי אם הניח שלשה חתיכות כסף כדי לקנות באחת מהן חטאת ובאחת מהן עולה וכו' דמי חטאת ילכו לים המלח ע"כ. וקשה לי על פירוש זה דא"כ כשאמר ר"נ בר יצחק אפי' נסכא הוא באופן זה וכיון שכן אמאי הוו להו כסתומין דאפי' הם ראויין לעשו' מהן מעות דזה הוא טעמו כדפי"רשי והלא במעות עצמן קאמר רב אשי לעיל לא תימא עד דאמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי אלא אפי' אמר לו לחובתי הרי הן כמפורשין ופי' שם רש"י ודמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יקרבו עולה וסתומים כגון דהפרישן ביחד סתם ולא הוציא בשפתיו כלום ע"כ הא דפירש אפי' אמר לחובתי הרי הם כמופרשין כ"ש בהאי דאמר אחת לחטאת ובאחת מהן עולה ובאחת שלמים דכמפורשין הם אפי' אם היו מעות דבשלמא אם היה מפרש כמפורשין בתערובת וילכו כולן לים המלח וכמו שפירשו שם התו' הכא אמר ר"נ אבל נסכא לא כיון דפירש באחת מהן חטאת ובאחת מהן עולה הוי להו כמופרשין דמתני' דדמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יקרבו עולה ודמי שלמים יקרב שלמים דלא דמי לדלעיל דמעורבין הם אבל הכא מבוררין הם ור"נ בר יצחק אמר אפי' נסכא דהיינו כיון שראויין להיות מעות א"כ מה שאמר באחת חטאת ובאחת כאילו לא הוציא בשפתיו כלל וכסתומין דמי ואע"פי שזה דוחק לומר שכך כוונת ר"נ בר יצחק אבל עכשיו שפירש לעיל שמפורשין הוא כמו דמפורשין דמתניתין קשה כנז'. ונ"ל לומר דמה שכתב כדי לקנות באחת מהן חטאת ובאחת מהן עולה ובאחת מהן שלמים אין הכוונה דפירש כך אלא כיון שראינו שהניח ג' חתיכות כסף הוא ודאי כדי לקנות באחת מהן חטאת ובאחת מהן עולה ובאחת מהן שלמים והוו להו כמופרשים דמתני' ור"נ בר יצחק ס"ל כיון דראויים הם להיות מעות אינן כמופרשין והוה להו כמו מעות שהפרישן ולא הוציא בשפתיו כלום דהם מעות כתומים יפלו לנדבה. וראיתי להרמב"ם ז"ל מהל' נזירות דין ה' שכתב דהמפריש בהמה

בעלת מום הרי היא כמעות סתומין וכן המפריש לשון של כסף ושל זהב או כלי אע"פי שאמר זה לחטאתי ולעולתי ולשלמי הרי זה כמעות סתומין ע"כ ומר"ן בכ"מ תמה עליו דלמה לא כתב דסוואר של קורות כמופרשין דמי ולא עוד לא שכתב דכלי דינו כנסכא ולפי מה שפירש המפרש נסכא דווקא מפני שראויין לעשות מהן מעות וצ"ע עכ"ל:

והלח"מ כתב לתרץ זה דרבינו אית ליה כפי' התוספות בתרא וכו' וכיון שכן לשון כסף וזהב שהוא מצוי לימכר מיד וכן כלי וכו' ולכן כתב רבינו ז"ל כלי ולשון כסף דווקא יעו"ש:

ודבריו קשים בעיני דא"כ הים לו לרבינו לפרש טעמא דהוא משום דהוא עשוי לימכר מיד כדי לידע דאבל בשאר דברים לא. דרבינו פוסק וצריך לבאר ולא לכתוב דבריו סתם:

עוד הקשה הלח"מ על דברי רבינו דלמה גבי לשון של כסף וכלי אע"פי שאמר אלו לעולה ולחטא' ולשלמי' הוי כסתומי' וכו' דכי היכי דבמנות אי אמר אלו לעולתי וכי' הוו כמופרשין הכא נמי בנסכא ע"כ ותרץ על זה וז"ל דאע"ג דהלכה נתקבלה במעות ונסכא ובהמה בעלת מום וכו אבל רבינו ז"ל לא איירי אלא בנסכא אחת ובכלי אחד ובבהמה אחת דכיון דהכל אחד אז אפי' שיאמר הרי אלו לחטאתי וכו' לא הוי כמפרש כיון דהכל גוף אחד ולא דמי למעות שהם מוחלקים ויכול לחלוק דמי חטאת בפני עצמה ודמי עולה בפני עצמה ודמי שלמים בפני עצמם עכ"ל. וקשה לי ג"כ על תירוץ זה כיון דבג' בהמות בעלת מום וג' נסכות הם דומים למעות ואם אמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי הם כמופרשין הו"ל לרבינו לבאר זה ואח"כ יאמר ואם באחת בהמה וא' נסכא וא' כלי אע"פי שאמר זה לחטאתי ולעולתי ולשלמי אעפ"כ יפלו לנדבה ולעד"ן דרבינו מפרש דמה שאמרו סואר של קורות הוא הדין שאר מיני מטלטלין דהא למאן דאמר דווקא נסכא הוא משום שראיין לעשות מהן מעות אבל שאר דברים אע"פי שראויין לימכר השתא מיהא לאו מעות הן. ורבינו לא פסק כרב נחמן בר יצחק עד שיוקשה עליו קושית הכ"מ אלא שימי בר אשי דמדמה כולהו לעופות דסתומין הם ומפרש בש"ס דרב פפא דאמר ליה וליטעמיך הא דתנן רשב"ג אומ' וכו' ר"ל דלידחו דברי רב חסד' מכח הא דתנן רשב"ג אומר ועל זה קא משיב לו אמר ליה התם ולקח ועשה אמר רחמנא וכו' דהיינו דאי איפשר לדחות דברי רב חסדא דקרא הכי כתיב ולקח ועשה וא"כ הכל יהיו כעופות והא דתנן רשב"ג אומר מי מצית הדין דחטאת תקרב עולה וכו' דהוא ודאי מודה בבהמ' משום זה ועין בדיבור שאחר זה ומדשתק רב פפא אלמא קא מודה ליה ולהכי פסק כרב שימי ובודאי דהכי ריהטא דש"ס דהא דקאמר הש"ס אמר ליה התם ולקח ועשה אמר רחמנא הוא רב שימי דקא משיב לרב פפא דאמר ליה וליטעמיך וכו' דלא

כמו שפירש רש"י דמשמע דהוא תשלום דברי רב פפא. דהא קאמר הש"ס אמר ליה התם וכו' אלמא דבלאו רב פפא קאמר לה. והשתא אתי שפיר דפסק רבינו דגם בכלי הרי הוא כמעות סתומי' לפי שלדברי רב שימי בר אשי גם סואר של קורות הוא כמעות סתומים שהוא כלי שכתב רבינו. ומה שכתב רבינו תפי' אמר זה לחטאתי ולעולתי ולשלמי הוא שסובר רבינו שלא אמר רב אשי אפי' אמר אלו לחובתי כמפורשין הוא דווקא במעות שבמעות אלו הוא קונה הקרבנות שהזכיר עליהם בהפרשתו אותם וא"כ דמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יקרבו עולה ודמי שלמים יקרבו שלמים שהם כמפורשים אבל בבהמה בעלת מום ונסכא וכלי שאינו קונה הם הקרבנות אלא שימכרם ואח"כ יקח דמיהם השתא דמת והם עדיין בהמה בעלת מום ונסכא וכלי מקרי סתומים אע"פי שאמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי וזאת סברא נכונה ודודאי שלפי סברא זאת אין חילוק בין שלש מכל אחד או אחד דווקא ולהכי כתב רבינו בהמה בעלת מום ולשון כסף ושל זהב או כלי ודוק היטב:

תו' בד"ה אבל בהמה הוי כמפורשת וכו' ולא נראה דא"כ מאי קמ"ל רב הונא והא מתני' היא דמייתי בסמוך רשב"ג אומר הביא ג' בהמות ולא פירש וכו' נ"ל דאי מהאי לא איריא דהוה אמינא כיון דאית לן דהיכ' שמת דבאה הלכה בנזיר דיפלו לנדבה מעות הסתומין בשלא פירש ג"כ בבהמה. אע"ג דבחיים אמרינן כרשב"ג מ"מ היכא שמת כיון דלא פירש הו"ל כמעות הסתומין. להכי קמ"ל דבהכי כאילו מפורשין הם ומה דקא מקשה ליה רב פפא לרב שימי וליטעמיך הא דתנן רשב"ג אומר ורשב"ג בחי אייריי משום דמשמע מדברי רב שימי מדקא מקשה אלא מעתה מעות ולא עופות וכו' אלא הא דאמר רב חסדא וכו' אמאי הא מעות גמירין לה משמע דדומה חי למת והיכא דאמרינן סתומין לית בהו חילוק בין חי למת ועל זה הוא דקא סבר דגם כל דבר כמעות וא"כ מה דקא פליג גם בבהמה וס"ל דסתומה מקרי כמעות גם בחיים הכי ועל זה קא מקשה ליה רב פפא וליטעמיך הא דתנן רשב"ג אומר דלא שנא חי ממת קאמרת. והשתא לפי מה שפירשתי בדברי הרמב"ם ז"ל דרב שימי הוא דקאמר ליה התם ולקח ועשה וכו' דהיינו דבבהמה גם הוא מודה דמפורש' מקרי משום דמי מצית אמרת הדין דחטא' תקרב עולה. ולא פליג אלא בשאר דברים לבד מבהמה והא דנקט בלישניה גם בהמה שהרי אמר מאי טעמייהו דרבנן דאמרי מעות ולא בהמה ולא נסכא וכי' הוא לומר דזה הוא לפי מה שמעטים רבנן משום דדווקא מעות ולא בהמה ולא נסכא וכו' דאם מזה היה לכם למעט גם עופות ולאו הכי אשכחן דהא אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות וכו' אבל ודאי דבהמה לא יפלוג עלה דאית לה טעמא אחרינא דמי מצית אמרת הדין דחטאת תקרב עולה וכו' ולא

פליג אלא אטעמא דקאמרי מעות דווקא ולא דבר אחר ומנה קא מפקי גם לבהמה דאמר להו דאי מזה גם אבהמה לא יכלת למיפק דודאי דלא דווקא מעות אלא גם שאר דברים כמעות נינהו אבל בבהמה מודינא לך דהוא משום מי מצית אמרת וכו' דהיא ודאי לא סתומה היא אלא מפורשת ודוק וכי תימא דא"כ פי זה דבהמה כגון ג' פרים וג' שעורים דלא חזו קרבן נזיר ג"כ כסתומין ואמאי נקט בעלת מום דווקא זה אינו דודאי דלמאן דמפרש דברי רב הונא בג' בהמות הראויים לנזיר יאמר דמאי דנקט בעלת מום הוא לומר דאפי' בג' בהמות הראויים לקרבן נזיר מם היו בעלי מומין הרי הם מכתומים וה"ה לשאר בהמות שאינם ראויים לקרבן נזיר הם אע"פי שאינם בעלי מומין הרי כסתומים: בד"ה אלא מעתה מעות ולא עופות וכו' וה"פ מעות ולא עופו' וכו' ומת קוד' הקרבה או הפר לה בעלה דלא יהבינן להו דין דסתומין לענין זה שיקרב הכהן אי זה שירצה וכו' ולא יוכל הכהן להקריב אותה שירצה לחטאת ואי זה שירצה עולה עכ"ל:

קשה לי על זה דבמת היאך יכול להקריב החטאת והלא אמרו דמי חטאת ילכו לים המלח ובסתומין יפלו לנדבה וכי תימא דבעוף לא אמרינן דתמות אלא יקרב חטאת והלא לעיל קתני ברייתא ושאר חייבי קינין שבתורה שהפרישו מעות לקניהם וכו' מת והיו לו מעות סתומים יפלו לנדבה דמשמע דאפי' דמי חטאת מעורב בהן שילכו לים המלח באה הילכתא בקינין שיפלו לנדבה ואם יכול להקריב חטאת העוף אמאי יפלו לנדבה דסיפא דברייתא נמי קאי אקינין דהא קא מקשה מסיפא דמת ותרץ ליה תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה לכן מוכרח לומר דמה שאמרו לענין זה שיקרב הכהן אי זה שירצה חטאת וכו' לא קאי שאם מת קודם הקרבה אלא אהפר לה בעלה דקאמרי מקודם אבל באם מת כשאמרי דלא יהבינן להו דין דסתומין הדבר מובן דימותו וקאמרי אח"כ ולענין זה שיקרב הכהן אי זה שירצה וכו' אלא דקשה לי אמאי נקטי או הפר לה בעלה דווקא לכן נראה לי דצ"ל כך ולא פירש אי זה לעולה ואי זה לחטאת אם מת ימותו ולענין זה שיקרב הכהן אי זה שירצה וכו':

דף כז.

גמ' אמר ליה התם ולקח ועשה וכו' כתב המפרש לעולם אימא לך דמעות ולא נסכא מעות ולא עופות וכו' דגלי לך רחמנא דלא ליהוו מפורשין וכו' מדבריו אלו משמע דתשלום דברי רב פפא דקאמר ליה לרב שימי בר אשי דלעול' אמרינן הכי ולא תקשה מעופות דשאני עופות דגלי רחמנא ולא נילף מנייהו לדבר אחר. וקשה לי על פירוש זה דהא קאמר הש"ס אמר ליה דמשמע דרב שימי בר אשי הוא דקא מהדר מתרץ על מה דמקשה ליה רב פפא: ועוד אמאי לא גמרינן מעופות לכל דבר דמאי תנא. וג"כ קשה דאם דברי

רב פפא הם אמאי אהדר לפרש על הא דתנן רשב"ג אומר וכו' דמינה קא מקשה כבר לרב שימי בר אשי ועוד דאם כך א"כ לא תקשה לרב שימי בר אשי דהתם שאני אבל נסכא וסואר לא והוא קא מקשה עלייהו כמו שפירש ועוד דאין זה משמעות הש"ס דקאמר הכא נמי מי מצית וכו' דבהיכן משמע הכי כמו שפירש הוא וז"ל והא נמי דמותבית לך מבהמה התם נמי לא איפשר דכסתומין דמו דמינכרא מלתא דכמפורשין דמו וכו' ואם כוונתו לומר לו לרב שימי דאמר בהמה וכו' דבבהמה אי איפשר לומר דכסתומין דמי דבלאו הכי מי מצית אמרת וכו' למה ליה כולי האי כיון דמתני' בפירוש קתני רשב"ג אומר וכו' שמא בהמה דכמופורשת דמי. וכי תימא דמה שהכריחו לפרש כך הוא משוה דרב שימי בר אשי קאמר בהמ' נמי דכסתומין דמו. ואם זה דברי רב שימי הרי בהמה אי איפשר לומר כך משום דמי מצית וכו' וא"כ הפך דבריו הראשונים הא לא איריא משום דרב שימי דקאמר הכא בראשונה בהמה וכו' אין הכוונה דהוא יסבור כך גם בבהמה דזה אי איפשר בודאי הן משום דמתני' קתני להדיא דכמפורשין דמו דתנן רשב"ג אומר וכו' ועוד וכי לא ידע דמי מצית וכו' שא כוונת רב שימי בר אשי במה דנקט בהמה הכוונה לומר לפי טעמא דקאמרי רבנן מעות ולא בהמה וכו' א"כ לפי זה צריך לומר נמי מעות ולא עופות וזה אי איפ' דהא אמר רב חסדא וכו' אבל רב שימי כוונתו לדחות טעם זה דממנה למדו הכל אבל בבהמה מודה ואזיל כדקתני מתני' רשב"ג אומר משום דמי מצית אמרת וכמו שפירש' לעיל לדברי הרמב"ם ז"ל יעו"ש. ועוד. נראה לומר דכוונת רב שימי בר אשי דנקט בהמה לומר דגם בהמה סתומה מקריבין דלא פירש דגמר מעופות לכל דבר אבל הא דפרכת מבהמה לאו פירכא היא. דאפי' הוא סתומה דלא פירש מ"מ כיון דבהמות אלו ראויין לקרבנות אלו א"פי שלא פירש והן סתומות מ"מ נקבע לכל אחת מה שראויה לה אע"פי שהיא סתומה ומה שאמרתי ואפי' בהמה הכוונה דגם היא מקריא סתומה אלא דמקריב כל אחת למה שהיא ראוייה לו משום דנקבע לה קדש שלה ואני מודה ג"כ דבבהמה לא יפלו לנדבה דחטאת תמות והנך יקרבו למה שהם דעיקר מה בהמה לומר דאינה מקריא מפורשת אלא סתומה מקריא ומה דקתני רשב"ג אומר הוא משום דמי מצות וכו':

דף כז:

גמ' היתה לו בהמה מפורשת חטאת תמות וכו' כתב רש"י היתה לו בהמה מפורשת כלומר שהפריש ג' בהמות אבל לא פירש איזו לחטאת ואיזה לעולה ע"כ נראה דצ"ל היתה בהמה מופרשת שהפריש ג' בהמות לנזיר דאם הג' מפורשת דהוא משמע דפירש זו לחטאת וזו לעולה א"כ מאי קא פריך והא פירש כך בהדיא ומה שכתב אח"כ בדיבור

שאחריו מאי לאו אפי' בעלת מום שהן בעלי מומין וקא חשיב להו כמופרשין אין הכוונה דקתני מפורשין בברייתא אלא דקתני והחטאת תמות וכו' וכמו שלמד בבריו אח"כ והכוונה דתנן להם דין מפורשות ולא ניתן להם דין מעות סתומים:

מתיב רבא קרבנן וכו' שהפריש מן הקלה על החמורה וכו' פירוש רש"י מן עבירה קלה שעבר כגון שבועת העדות ושבועת ביטוי על החמורה כגון שאכל חלב ודם או שנתחייב בחייבי מיתות ב"ד ע"כ לא ידעתי אמאי לא פירש דהקלה כגון דאכל חלב ודם שזדונם בכרת על החמורה שהוא שבת וכיוצא שזדונם בסקילה:

ואיפשר. לומר כיון דבתרוייהו איכא כרת שגורם הקרבן לא מקרי קל וחומר אבל בשבועת העדו' ושבוע' ביטוי דליכא כרת מקרי קלה לגבי אחרים אלא דבכריתות פי' דלא כהכא אלא כמ"ש:

שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בנזירות קשה לי דמשמע דנותן טעמא לקרא דלמה כתיב קרבנו והלא דמה שאמרינן דאין אדם מגלח על נזירות אביו הוא מהאי קרא בודאי שהרי אצטריך הלכתא לומר דמוגל' על מעו' אביו בנזירות דמשמע דאי לא"ה לא הוה מגלח על נזירות אביו וזה בודאי משום דכתיב קרבנו. ומיהו נראה דמא שאמר שהרי אין אדם מגלח וכו' הכוונה לומר שג"כ מצינו שאינו מגלח על נזירו' אביו לאפו' במעות שמצינו שמגלח על מעות אביו אימא ג"כ שיוצא במעות אביו אפי' מן החמורה על הקלה או מן הקלה על החמורה ת"ל קרבנו וכו':

אבל קשה דאיך שייך לומר אבל יוצא במעות שהפריש אביו אפילו מן החמורה על קלה וכו' והלא הילכתא באה דווקא בנזיר:

ואיפשר לומר דבנזיר וכיוצא שהם מעות סתומין ולא אמרו בנזיר דוקא אלא אחר שכתב קרבנו שא דאכתי קשה דא"כ לא אמרי' אלא במעות סתומים והוא רוצה לומר שיוצא במעות שהפריש לחובתו דמשמע שהמעות היו מפורשים לחטאת אביו. ומה שכתבו התו' דמ"מ כיון דבשום דוכתא מגלח על מעות אביו. לא סליק לדברינו דאמרנו דבנזיר וכיוצא שהם מעות סתומים: והעיקר נ"ל לומר דודאי דמה דאצטריך קרא לומר דאינו יוצא בקרבן אביו אע"ג דאיתא הילכתא דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא דהוה אמרינן דכשיש לו בן צריך לקרבנו לא אזיל למית' וכיון שכן דהסברא נותנת דבבן הצריך לאותו קרבן הוא כמו אביו אפי' דבעי תרי זמני קרבנו הייתי יכול לו' דזה דווקא אם הפריש בהמה שכן מצינו שיש הפריש בניהם בנזיר שאינו מגלח על בהמה שהפריש אביו לנזירותו ג"כ הכא אבל במעות סתומין שמצינו שמגלח על נזירות אביו שכן הבן כמו האב הוה אמינא הוא הדין ג"כ בחטאת אע"ג דכאן המעות מפורשים מ"מ כיון דבשום

דוכתא מגלח על מעות אביו הייתי אומר שיביא חטאת ממנות שהפריש אביו לחטאת להכי אצטריך עוד קרבנו ודו"ק:
תו' בד"ה ואינו יוצא בקרבן אביו צ"ע דמה אצטריך קרא הא ודאי דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא וכו' עיין במה שכתבתי בדיבור הקודם דהוה אמינא דכשיש לו בן הצריך לקרבנו לא אזיל למיתה:
בד"ה שהרי אין אדם מגלח וכו' ויש לחלק דהתם מיירי שלא היה חייב שתיהם כי אם חטאת חלב ולכך עדיף ע"כ קשה לי על זה דהא טעמא הוא כדקתני קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו וכיון שכן מה לי אם חייב שתיהם או אחת הרי לא היתה חטאתו לשם חטאו ועוד קתני אח"כ שכן אם הפריש בהמה על החלב והביא על הדם או על הדם והביא על החלב שהרי לא מעל ולא כפר דמשום טעם זה ליכא חילוק בן זה לזה דבשתיהם לא מעל ולהכי לא כפר וגם לתירוץ ועי"ל וכו' ג"כ תקשה הכי. ומה שנראה לי דודאי האי אמוראי דזבחים לא שמיע להו האי ברייתא דודאי דלטעמא דברייתא לא שאני בין זה לזה כיון שלא נשחט' לשם חטאו פסולה וכן ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' פ"מ ובפ"ד מהל' מעילה דבאחת כתב המפריש חטאת על אכילת חלב והביא על אכילת דם הרי זה לא כפר דנראה דהוא ענין דהאי ברייתא ובאחת כתב שחטא לשם חטא אחר כגון שבאה על אכילת חלב ושחטה על אכילת דם פסולה דמשמע דאיירי בשאינו חייב אלא אחת ואפ"ה פסק דפסולה ואע"ג דהתם רב אמר דכשרה משום דלהאי ברייתא פסולה בכל גוונא וגם רבא ס"ל בזבחים דף ו' דכשרה ועוד דהא התם קאמר הש"ס רב אחא בריה דרבא מתני כלהו לפיסולא דקאי על מי שמחוייב חטאת אחת וקא מפיק לה דכתיב ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת דומיא דקתני ברייתא על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו אלמא דמדרשא זו נפקי כולהו:

דף כח.

גמ' אבל יוצא בקרבן שהפריש עצמו מן הקל' על החמור' ומן החמורה על הקלה פירוש אפי' מן הקלה על החמורה ומן החמורה על הקלה כיון דהכל שלו וק"ל:
יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו מן הקלה על הקלה על החמורה אפי' מן הקלה על החמורה או מן החמורה על הקלה גירסא זו טעות דאם אינו יוצא מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה דשוין הם ואפ"ה אינו יוצא כ"ש דאינו יוצא מן הקלה על החמורה ומן החמורה על הקלה דאינן שוין. וכיון שכן מאי דקאמר אפי' מן הקלה על החמורה דכ"ש הוא וכך צ"ל אפי' מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה ומה דלעיל גבי אביו אצטריך תרי מיעוטי כדי שנאמר אפילו מן הקלה על הקלה ומן החמורה

על החמורה דאינו יוצא והכא במיעוט אחד סגי לכלהו הוא משום כדקאמר אח"כ שכן אם הפריש בהמה על החלב והביא על הדם או על הדם והביא על החלב שהרי לא מעל ולא כפר דהיינו שבדין הוא שלא כפר מכל מקום כיון שלא מעל לא כפר דלטעם זה בכל גוונא לא כפר ואין להקשות דלמה אצטריך קרא הא אית לן כיון דלא מעל לא כפר דהוה אמינא דשאני התם דאיירי בשוגג דשגג ונתן לכהן דלא נתכוון לצאת בחטאת זו אלא בשוגג עשה. אבל הכא דמדעת עשה להתכפר בחטאת זו איפשר שנטעה לומר דאע"ג דלא מעל כפר להכי אתא קרא דבעי לאותו חטא דאי איפשר לעקור חטאת חלב לעשותו חטאת דם או איפכא ועכשיו אומר התנא דעדיין יכול אני לומר שלא מיעט הכתוב אלא בבהמה כיון דאית לן דלא מעל לא כיפר אבל במעות שהפריש לעצמו בכל גוונא יוצא שהרי מהל וכפר ת"ל על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו. איפשר לומר דכך כוונת הברייתא יכו ועוד וכו' דהיינו דבלא קרא דחטאתו יכול אני לומר מסברא דבהמה דהפריש אותה לחטאת אחד לא יוכל להביאה על חטא אחר דדיינן למזיד בשוגג וכשם דבשוגג כיון דלא מעל לא כפר כך במזיד דלזה אין צריך קרא אבל בדמים הייתי אומר שיצא במעות שהפריש לעצמו בין מקלה)וכו' דבכל גוונא יוצא שכן אם הפריש לעצמו וכו' שהרי מעל וכפר בשוגג גם במזיד כך הוא להכי אתא קרא על חטאתו וכו' לומר דבמזיד אע"ג דמעל שהוציא המעות לדבר אחר ששינה אותם כן פי"רשי אבל התוספות כתבו משם התוספתא דבמזיד לא מעל לפיכך לא כפר. וקשה לי על התוספתא כיון דאלו מעות ושינה אותם הו"ל כמפיק להו לחולין אמאי לא מעל דזה הוא מה בין בהמה למעות דבהמה קדשה קדושת הגוף ואי איפשר להוציאה לחולין אבל מעות לא קדשי קדושת הגוף ויכול להוציאם לחולין ולהכי מעל:

וראיתי להרמב"ם בפ"ד מהל' מעילה דין ח' דתלה המעילה בכפרה בהפך מן הש"ס והרב הכ"מ לא נתן טעם לזה. ולעד"ן דהרמב"ם ז"ל מכח תוספתא זו הוא דכתב כך דאם כך הוא דבמעות דיכול לשנות הוא מועל אמאי קתני בתוספתא דבמזיד לא מעל כיון דהם מעו' וכמו שהקשיתי על תוספתא. זו להכי הוא ז"ל מפרש דאין הדבר תלוי במעות אלא בכפרה דאם הוא מכפר הרי נהנה בהקדש ואם לא כפר לא נהנה ולהכי הוא מפרש להברייתא כך יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו וכו' משום דכתב על חטאתו וכו' שכן אם הפריש בהמה על החלב וכו' שהרי לא מעל כיון שלא כפר שהרי לא נהנה אבל יוצא במעות וכו' דלא מעט רחמנא מקרא זה אלא בהמה שכן הדין נותן דבשוגג אם הפריש לעצמו מעות מן החלב והביא על הדם או איפכא שהוא מעל כיון שכפר גם במזיד הכי נמי דמעל שהרי כפר ת"ל על חטאתו וכו' שאינו מכפר וכיון שכן

לא מעל כיון שלא נהנה שלא כפר דזהו מה דקתני בתוספתא במזיד לא מעל לפיכך לא כפר דהיינו שלא מעל במזיד לפיכך לא כפר דאם כפר היה מועל כיון דנהנה או איפשר דרבינו גריס הכי במזיד לא כפר לפיכך לא מעל וכן ברישא תוספתא גריס בשוגג כפר לפיכך מעל דהכי גורס מכח קושיא הנ"ל. ומפרש רבינו נמי בההיא דאמרו בכריתות כיון דלא מצי מעיל כפורי נמי לא מכפר הואיל וכך לא מצי משני אבל מעות כיון דאי משני מעל ומייתי קרבן מעילה אימא בתחלה נמי מייתי קמ"ל ע"כ כיון דזה קרבן בהמה דלא מצי לשנות אותה לחולין וא"כ לא מצי מעיל ליהנות ממנו להני כתב רחמנא דלא כפר לפי שאם כפר רהי הוא נהנה ממנה שלא הביא קרבן השני הצריך לו מחולין אלא הביא זו דהקדש אבל מעות כיון דיכול לשנות אותם לחולין דאין גופם קדוש אלא דמייתי קרבן מעילה אימא בתחלה דהוא במזיד נמי מייתי קרבן דנתחייב על החלב על הדם או איפכא שהרי בשוגג מצינו שכפר קמ"ל קרא דחטאתו דאינו יכול להביא מזה על זה דלא כפר וכיון שכן לא מעל כיון שלא כפה הרי לא נהנה מן הקדש ודו"ק: תו' בד"ה ר"עק אומר אפי' נשחט וכו' ומסיק בגמרא כשנשחטה החטאת וכולי שהיא אינה צריכה לחטאת ע"כ קשה לי דהא מה שמקשה ר' זירא הוא כדי לזרוק דמה שלא לשמה דהיינו בכל ג' בהמות אם יזרוק דמה לשם שלמי נדבה יאכל הבשר כיון שזרק דמן שלא לשמן דאף כחטאת דלמיתה אזלא כיון דיזרוק דמה שלא לשמה לא מקריא חטאת והשיב לו דשחט לחטאת ברישא דלא מהני בה שלא לשמה דהא הם עצמם כתבו אח"כ וגם לא יוכל לזרוק דמם לשם שלמים דחטאת שלא לשמה פסולה דמשמע דביזרק דמה שלא לשמה משום הכי הוא דפסול' הא לאו הכי כשרה וא"כ אמאי נקטי טעם זה. ועוד קשה דאי משום טעם זה אף קודם שחיטה משום דאם מפיר לה איכא הפסד קדשים דהו"ל כחטאת שכפרו בעליה דלשריפ' אזלא ומיהו לזה יש להשיב דלא מקרי הפסד קדשים אלא כשנשחט ונפסל אח"כ אבל הקושיא ראשונה קשה בודאי כיון דרבי זירא לא קא פריך אלא מיזרוק דמן שלא לשמן מאי קאמרי מדבר דאיירי בשלא יזרוק דמן שלא לשמן. ועוד קשה דלפי זה דווקא חטאת שיצא לבית השריפה אבל עילה ושלמים יקרבו וזה אי איפשר מדקא פריך דווקא שיזרוק דמן שלא לשמן משמע הא לאו הכי גם בעולה ושלמים לא יקרבו ויופסדו וכמו שמפרשי בד"ה משום הפסד קדשים שאם יפר לה קודם זריקה ושוב אינה צריכה לקרבנו' הללו ואסור לזרוק דם וכו' יעו"ש דמשמע דאם לא יזרוק דמם שלא לשמן גם בעולה ושלמים לא יקרבו הן אמת דרש"י דפירש בשינוייא דש"ס משום דחטא' כשנתכפרו בעליה ודאי דס"ל דמשום מה אף ביזרוק דמה שלא לשמה לא מהני אבל הם דכתבו דביזרו' דמה שלא שלא לשמה לא מהני משום דחטאת

שלא לשמה פסולה משמע דס"ל דאי משום דלמיתה אזלה מהני זריקת דמה שלא לשמה כמ"ש וכן פירשו בש"ס דהוא משום חטאת שלא לשמה ודאי דקשה אמאי נקטו טעם זה הכא. ואיפשר דט"ס הוא:

בא"ד יש להסתפק אם היפר לה אם מופר או שמא יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה עכ"ל דבריהם אלו קשים דהא משמע דאינו יכול דקאמר ר"עק דומיא דת"ק ות"ק בודאי דאם הפר אינו מופר כיון דלדידיה ליכא ענוי נפש דמותרת ביין אינו יכול להפר. ועוד קשה לאידך גיסא דקאמרי דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. דלא קאמרי הכי אלא בדבר שלא יבוא לידי מעשה של איסור אלא עוקרים דבר מן התורה בשב ואל תעשה אבל בזה שאם אנו אומרים אינו מופר אתי לידי מעשה של איסור שאם נטמא' אח"כ ותביא קרבנות טומאה שתביא חולין בעזרה שהיא אינה נזירה שכבר הפר לה בעלה וגם בלא נטמאת אם לא הביאה עכשיו כי אם קרבן אחד ועדיין לא הפרישה שנים האחרים אם אנו אומרים אינו מופר וצריך להביאה הרי מביאה חולין בעזרה. ואיפשר דקאמרי הכי אליבא דמ"ד לקמן דף כ"ט דחולין בעזרה לאו דאורייתא אפי' בהעלאה דמשום חינוך בנו יכול להביא קרבן ג"כ הכא לסברת ר"עק משום הפסד קדשים אף אם הפר לה אינו מופר ואע"ג דשייך להביא משום זה קרבנות כמ"ש כיון דחולין בעזר' מדרבנן לא חיישי:

בד"ה בד"א שאינו יכול להפר וכו' וקשה לישנא דאי איפשי דהוה ליה למימר משום עינוי וכו' פירוש דלפי מה שנרא' דקאי אדברי דת"ק שבא לומר דבתגלחת טומאה אפי' דנזרקו דמים יכול להפר משום דאיכא עוד עינוי דיין א"כ לא אתי לישנא דאיפשי דמשמע דהוא עכשיו דבא לאשמועינן והרי ת"ק כל דבריו לומר דמשום פורתא דעינוי יין מה שיש בין שחיטה לזריקה יכול להפר ב"ש בזה הארוך ומה אי איפשי דקאמר הוא למימר משום עינוי דבזה אע"פי שנזרק כיון דאיכא עוד עינוי יכול להפר ולהכי פירשו דקאי אדברי ר"ע דקאמר משום הפסד קדשים לא חיישנן לעינוי התם בתגלחת טהרה דהוא פורתא מה בין השחיטה לזריקא אבל בתגלחת טומאה דהוא עינוי גדול מודה דיכול לומר אי איפשי בעינוי גדול כזה וק"ל:

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' נזירות אע"ג דפסק דלא כר"עק פסק להאי בד"א אלמא דס"ל דקאי את"ק:

בד"ה תגלחת מעכבא וכו' מצי מפיר בעבור ההיא שעתא פורתא דאסירא ביין עכ"ל פירוש דלר"א דתגלחת מעכבת מלשתות יין א"כ אפי' נזרקו הדמים כל זמן שלא גלחה

אכתי אסורה ביין וא"כ מצי להפר לה משום הך עינוי דיין עד שתגלח ולהכי מתני' דקתני כיון דנזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר לה היא דלא כר"א:
תנא דידן סבר כיון דאזדריק וכו':

דף כח:

גמ' ודאי דלא צריך לומר תנא דידן וכו' דאנן עליה קאמינא דלא כר"א אלא משום דרוצה ליתן טעם דר"עק ולימפרך עליה להכי קאמר תנא דידן וכו':
משום הפסד קדשים וכו' הדם יזרק והבשר יאכל ע"כ כתבו התו' ופריך וכו' ואפו' יזרק דמו סתם כשרים דסתמא שלא לשמן קיימי ע"כ פי' הכא דהפר לה ואינה עוד נזיר' שוב אין עומדין לשמן ולהכי סתמא שלא לשמן קיימי אבל בשאר זבחים סתמא לשמן קיימי וכמ"ש לקמן בדיבור שאחר זה דכן מפורש בזבחים דף ב' אבל איכא למידק דמנין להו לומר כך דהא ר' זירא קאמר ויזרוק דמן שלא לשמן משמע דבעי כך בפירוש ואיפשר לומר כיון דמייתי מכבשי עצרת והתם קתני הדם יזרק משמע דיזרק בסתמא ולא בעי בפירוש שלא לשמן אבל רש"י ז"ל פירש יזרק שלא לשמן. ואין משמעות הברייתא כך אלא דיזרק סתם וכן ראיתי להרמב"ם בפט"ו מהל' פה"מ דכתב סתם הדם יזרק: ואם זרק הרצה להקטיר אימורין לערב פירוש רש"י ובלבד שאימורין מקטיר לערב:
משמע דציווי הוא שלא יקטיר ביום שבת האימורין ואין זה משמעות הברייתא דקתני להקטיר אימורין לערב אלא הכי משמע דהורצה כדי שיכול להקטיר אימורין לערב דמהניא הך זריקה אעפ"י שזרק באיסור:
כתבו התו' בד"ה כבשי עצרת וכו הדם יזרק בי"ט עצומו וקאי אירישא שלא לשמן וכו' פירוש דאם קאי נמי אשחטן לפני זמנו יזרוק הדם באותו יום עצמו והבשר יאוכל ואם כשלא לשמו ובי"ט יזרק הדם באותו היום עצמו וכן בשחטן לאחר זמנן דיזרק הדם באותו היום עצמו והבשר יאכל ומי הכריחם לפרש דפירוש יזרק הדם דקתני הוא קאי אי"ט עד שהכרוחו לפרש דקאי אירישא שלא לשמן:
ואיפשר דמשום דקתני אח"כ ואם היתה שבת לא יזרק דמשמע דמה דקתני יזרק הוא קאי אי"ט ועלה קאמר אבל אם היה שבת וכו' דהיינו דבי"ט הוא דקאמרינן הכי אבל בשבת לא יזרק דהא בשבת דקתני אי איפשר לפרש דקאי גם אשחטן לפני זמנן או לאחר זמנן. דמי לא ידע דאם שחט קרבן נדבה בשבת דלא יזרוק דמו אלא קאי אי"ט דבא בשבת דקמ"ל דאע"ג דהם קרבן ציבור לא יזרוק דכיון דידחו משום ששחטן שלא לשמן תו לא דחו שבת ומשמע דמה דקתנא יזרק הדם קאי אי"ט ומוכרח דקאי אשלא לשמן ודוק:
בא"ד ואם היתה שבת לא יזרוק דהוי כמו תיקונו ותדרבנן אסור כצ"ל ופירוש דאסור

לזרוק משום דמתקן ליה לקרבן דעל ידי שיזרק הדם הרי מתקן האימורין להקטרה והבשר לאכילה שאם לא יזרק הדם הרי נפסלו ומשום דמתקן הוא אסרו רבנן לזרוק:
בא"ד וא"ת דהנך כבש עצרת נמי כצ"ל. בא"ד וצ"ל דלא דמי דהם כבשים מעיקרא וכו' נעשה סתמא לענין להתיר בלזרוק דמן עכ"ל פירוש דמתרצי על הקושיא דהקשו דלא דמו לכבשי עצרת דלא נשחטו לשמן ולהכי יכול לזרוק דמן שלא לשמן אבל הכא דנשחטו לשמן אינא יכול לזרוק דמן שלא לשמן ומייתי ראייה להכי מהך בעיא דהוא דנשחטו לשמן מהו לזרוק דמן שלא לשמן אלמא דבמקום דנשחט לשמן לא יוכל לזרוק דמן שלא לשמן דעל זה תירצו וצ"ל וכו' דהיינו דהתם אע"פי שנשחטו לשמן כיון דאבד הלחם כאלו אבד הזבח דלהכי קא בעי אם מהני להו לזרוק דמן שלא לשמן כדי שיוכשרו לפי שנא' שאינם כבשי עצרת אלא שלמי נדבה וא"כ לא תידק מהתם דאם נשחטו לשמן לא יוכל לזרוק דמן שלא לשמן. דהתם נמי נאבדו וגרע משחט שלא לשמן דלהכי קא בעי אם מהני להו זריקת דמן שלא לשמן כמו בנשחטו שלא לשמן אבל הכא אע"ג דשחטן לשמן כיון דבסתמ' נמי כשר כמו לשמן משום תיקון הקרבן נחשב כאילו נעשה בסתמא שלא פירש דאז בזריקת דמן שלא לשמן הוי כאילו גם בשחיטה שלא לשמן היתה ואע"ג דבשלא בסתמא היה כיון דשוים הם נחשוב לה כאילו בסתמא היתה וכיון דבזריקת דמן הוא שלא לשמן גילתה דבסתמא דשחיטה הוא שלא לשמן ואע"ג שהיא לא היתה בסתמא ואפי' לפי פירושם דלעיל דבזריקת דמן לא היה בפירוש שלא לשמן כיון דעומדין לשלא לשמן הוי כאילו פירש שלא לשמן:
וראיתי לדקדק דלמה להו לומר אבל הכא וכו' דהוה סגי להו בהך חילוקא דעבדי על הך ראייה דקא מייתו מאבד הלחם כמ"ש:
ונ"ל דאע"ג דעבדי חילוק בהך ראייה אבל מ"מ אכתי איכא למימר דשאני נשחטו לשמן כמו שאמרו מעיקרא אע"ג דראייה ליכא הסברא נותנת דיש חילוק בן זה לזה כיון דהכא נשחטו לשמן. על זה קאמרי כיון דבסתמא וכו' ומשום תיקון וכו' ודו"ק אין להקשות דא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא מייתי מעולה תקרב עולה וכו' דהא חשבינן לה כנשחטה שלא לשמה דהתם עומדין שלא לשמן כיון שהפר לה א"כ לא שינה בהם אבל הכא הם עומדין לשמן ושחט לשמן אלא משום תיקון חשבינן ששחט שלא לשמן ושינה כדי לזרוק שלא לשמן דדמי לכבשי עצרת ששינה בשחיטה שלא לשמן וזרק שלא לשמן ודו"ק:

שם גמ' אמרי אי שחט עולה או שלמים ה"נ אלא במאי עסיקנן כגון ששחט חטאת ברישא וכו' קשה לי על זה והא במתניתין קתני אחת מכל הבהמות דמשמע או עולה או חטאת או שלמים:

ונ"ל דלפ"ז הגירסא במתני' הכי נשחט עליה אחת מן הבהמות וכו' וראיתי מי שפירש דלפי זה מה שקתני מכל אתי שפיר דר"ל אותה שהיא אחת מכל כלומר ראשונה שקודמת בכל מקום ע"כ ולי לא נראה דאין דרך התנא לומר דבר כמו זה ברמז כמו זה:

האיש מדיר את בנו בנזיר וכו' כיצד וכו' כתבו התו' דלא גרסינן כיצד. הן אמת דלא שייך לישנא דכיצד דמשמע דכיצד הוא מדיר את בנו בנזיר וא"כ לא אתי עלה גילח או שגילחוהו קרוביו דהוא ענין בטול הנזירות וראית להרע"ב דפירש כיצד יעשה האב בקרבנות בזמן שגילח הבן שלא קבל הנזירות וכו' ונראה בקרבנות בזמן שגילח הבן שלא קבל הנזירות וכו' ונראה דכוונתו היא דהוא מה שפירש אח"כ היתה לו מופרשת וכו' ובפירוש הרמב"ם מבואר הכי ומ"ש כיצד ר"ל יעשה בקרבנות שהפריש לנזירות הבן אם לא נתקיים הנזירות וכו' כיצד יעשה באלו הקרבנות ואמרו היתה לו בהמה מפרשת וכו' יעו"ש שבודאי שג"כ כך דעת הרע"ב ז"ל אבל קשה לי על זה הפירוש שהו"ל לתנא להזכיר תחלה שיכול למחות ואח"כ יאמר מה יעשה בקרבנות אחר שמחה בנו ואע"ג שגם מזה נשמע שיכול למחות לבטל הנזירו' מ"מ דין זה שיכול למחו' או קרוביו שהוא מפי הלכה צריך לאומרו בפירוש קודם ואח"כ יאמר מה יעשה בקרבנות שהפריש עליו:

ואנכי איש צעיר נלע"ד לפרש כך דהיינו דודאי דכל כוונתו דתנא דאמר האיש מדיר את בנו בנזיר הכוונה דאע"ג דלא הגיע לעונת נדרים אביו מצי להדירו אבל מ"מ משמע דאם לא רצה הבן ומיחה אין אביו יכול להדירו בעל כרחו כיון דזה נדר הוא צריך להיות ברצונו ולא אצטריך תנא לאשמועינן דבעינן שלא ימחה ואח"כ תני כיצד וכו' דהיינו כיצד דינים המסתעפים מנזיר זה. בין אם גילח הוא או שגילחוהו קרוביו שאינו הוא המוחה אלא קרוביו הרי אם היתה בהמה מפורשת וכו' שנתבטל הנזירות ולהכי החטאת תמות שאין כאן נזירות וכל מגמתו דתנא הול לאשמועינן שקרוביו יכול למחות כמותו:

גילח או שגילחוהו קרוביו וכו' כתב רש"י ז"ל בתוך ימי נזירותו וכו' ואפי' ביום אחרון ע"כ משמע דאע"ג דשתק כששמע יכול למחות אפי' ביום אחרון וכן קרוביו ג"כ דלא כפירוש התוס' דאמרו דבעי כשמיחו מיד כששמעו דאם אח"כ מיחו אין בכך כלום אחר שהתחיל הנזירות. ונראה לי דרש"י דפירש כך הוא משום דאין קבלת קטן כלום כיון שאינו בר נדרים וא"כ אפי' שמע ושתק ואח"כ מיחה קבלתו ראשונה כמאן דליתא דמיא וגם קרוביו שהם גדולים כיון שהם אינם הנזירים קבלתם באותה שעה ששתקו אינו

כלום שעל הקטן הם באים למחות ונ"ל להביא ראיה לדברי רש"י מהתוספתא דהביאו התוס' דקתני בהדי הני או שהביא שתי שערות דמשמע דהוא לאחר ששתק ג"כ הנך הוא אף לאחר ששתק ודו"ק:

איש אין אבל אשה לא מ"ט וכו' לשון זה משמע דאשה קא דייק לה מדקתני מתני' איש דמשמע אבל אשה לא והלא במתני' מפורש דאשה לא והתו' פירשו אשה לא דקתני מתני' אין האשה מדרת את בנה בנזיר וכוונת הש"ס כך היא האי דקתני מתניתין דאיש הוא דמדיר את בנו אבל אשה לא מאי טעמא דמאי היא הסיבה לחלק בניהם ואמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר דאיש יכול להדיר את בנו ולא האשה איכא למידק דלפי האי טעמא דר' יוחנן אמאי קתני מתני' האיש והאשה והו"ל למנקט האב והאם דבשלמא לדברי ריש לקיש דהוא משום לחנכו במצות נקט האיש דהיינו שעל האב שהוא איש וחייב בכל המצות חייב לחנך את בנו במצות אבל האשה דאינה חייבת בכל המצות אינה חייבת לחנך את בנה או משום דאשה רשות בעלה עליה אינה חייבת לחנך את בנה במצות. איפשר דמשום דמתני' אח"כ קתני האיש מגלח על נזירות אביו וכו' נקט נמי הכא האיש והאשה:

דף כט.

גמ' אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות פירוש דאין הלכה בנזיר כדקאמרת אלא טעמא דאיש מדיר בנו בנזיר הוא כדי לחנכו במצות ולא צריך לומר דטעמא דאשה אינה מדרת בנה בנזיר דמנה נשמע דאין האשה חייבת לחנך את בנה ומה שאמר הש"ס אי הכי הוא כדי לפרש דברי ר"ל שכך כוונתו: קסבר בנו חייב לחנכו בתו אין חייב לחנכה כתבו התו' תימא דאמר קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצוין עליו להפרי' וקאמ' אף לחנכו לעשות מצוה מוטל על האב ע"כ פירוש דמשמע להו דאם במצוה חייב לחנך אותו כ"ש למונעו מן העבירה וקס"ד דאב לאו דווקא דגם ב"ד במקום אב קיימי וא"כ אמאי אין מצוין להפרישו ותירצו דחינוך אלא להזהירו לקיים המצוה אבל להזהר מלעבור אין זה חינוך ולפי זה גם האב אין מפריש בנו מהעבירה כמו ב"ד ולפי תירוץ ר"י שכתבו אח"כ דחינוך לא שייך אלא באב אבל באיניש אחרינא לא א"כ דינא הוא כמו שחיי' אביו לחנכו במצו' כך מצוה להפרישו מן העבירה:

עוד כתבו והכא אמרינן בתו לא והתם אמרינן וכו' צריך לחלק בדבר ע"כ ולי נרא' דתענית שאני שאם אינו מרגילה מעכשיו להתענות כשתגדל קשה עליה להתענות ולא אתיא להתענות:

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בנדרים וכו' כתב רש"י ז"ל כגון להדירו להביא קרבן פירוש שיאמר הבן הרי עלי קרבן שהוא נדר שחל אע"פי שהוא עדיין לא הגיע לעונת נדרים אבל נ"ל דאינו דומה לנזירות דמדירו אביו דהתם אביו אומר לקטן הרי אתה נזיר או שיאמר בני פלוני נזיר או הרי זה בני נזיר אבל כאן צריך שיאמר הבן וא"כ אינו דומה וגם לדברי התוספות לא אתי:

וראיתי מי שפירש כגון שיאמר קונם פירות הללו עליך אם אינך עושה מצוה זו דזה ודאי דומה לנזיר שאביו הוא מדירו:

קסבר הקפת כל הראש מדרבנן ע"כ דבלאו הכי היה אסור להקיף כל הראש אע"פי שהוא קטן דאף לתירוץ התוספות דלהזהיר מלעבור אין זה חינוך ואין מצוין להפרישו מהעבירה. מ"מ קא עבר גדול המקיפו ואף אם תמצי לומר דתקפינו אשה דאינה בבל תקיף מ"מ לא היה להם לתקן דבר שהוא נאסר בגדול:

קסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא כתבו התו' והאימורים של חטאת איכא למימר יעלם לשם עצים והדם יזרוק לשם מים ע"כ נראה דס"ל דלא אמרו לאו דאורייתא אלא בהבאה אבל בהעלאה אסור מדאורייתא להכי אמרו דיעלם לשם עצים וכו' אבל בזבחים דף ע"ח ע"ב קא דייקי מהכא דאף בהעלאה אינו אסור מדאורייתא:

קסבר כרבי יוסי בן יאודה דאין שחיטה לעוף מן התורה כתבו התוס' ולא בריכה שא נחירת סימנים להוציא הדם דרך הסימני' וכו" פירוש כיון דכתיב ושפך את דמו וכסהו בעפר אלמא צריך שפיכת דם מן הסימנים על זה אמרו דשפיכה דקרא דרך נחירה מן הסימנים ולא דרך שחיטה וק"ל: מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת וכו' משמע דחטאת העוף שבאה על הספק הוא פשיטא ליה אלא דבא לומר שאינה נאכלת ואין זה כלום דכולה מלתא יליף לה מהאי קרא אלא דבא הלשון שלא בדקדוק:

תלמוד לומר והזב את זובו וכו' ומה זכר מביא על הספק אף נקבה מביאה על הספק כתב רש"י דמה זכר מביא קרבן בהמה על ודאי אכל חלב בשוגג וה"ה לודאי זיבה אף נקבה מביאה קרבן על ודאי לידה חטאת העוף ע"כ זה ודאי אינו צריך הקש דבקרא מפורש אלא משום חלוקא שנית ומה זכר מביא על הספק אף נקבה מביאה על הספק וכמו שמפרש לה אח"כ רש"י ז"ל מה זכר מביא אשם תלוי על ספק אף נקבה מביאה קרבן על ספק לידה והנה פירוש זה מוכרח כך הוא לפי שהתנא בא לומר דחטאת העוף בא על הספק דלהכי אקשייה קרא דאי הספ' דקתני בנקב' הוא דקתני בזכר שהו' אשם תלוי למאי צריך הקש והלא מפורש בקרא דבענין שחייב הזכר קרבן על שגגתו כן הנקבה אלא ודאי דכוונ' ההקש לומר דבר שאינו מפורש ולהכי צריך לומר דכמו דהזכר מביא על ספיקו

אשם ג"כ הנקבה מביאה על ספיקה דמיוחד לה ולא לזכר שהיא ספק יולדת ולהכי כיון דכוונת הפסוק במה שאמר הנקבה הוא על דבר המיוחד לנקבה להכי בתחלת ההקש דמה זכר מביא קרבן על הודאי אף נקבה מביאה קרבן על הודאי ג"כ נפרש בודאי של הנקבה הוא המיוחד לנקבה שהוא ודאי לידה ולא ודאי קרבן דחלב וכיוצא וקאמר ומה זכר ממין שהוא מביא על הודאי מביא על הספק אף נקבה וכו' ופיר"שי ועדיין לא שמענו אם ממין בהמה אם ממין העוף וכו' הכוונה הגם שלמדנו שהנקבה בספקה המיוחד לה שהיא הלידה תביא קרבן על הספק מ"מ עדיין איפשר לומר שהוא מין בהמה אבל ממה שמצינו שהזכר ממין שהוא מביא על ודאו שהוא בהמה מביא על ספיקו שהוא אשם תלוי בהמה ג"כ הנקבה ממין שהיא מביאה על ודאה המיוחד לה שהוא מין עוף מביאה ג"כ מין עוף על ספיקה המיוחד לה שהוא ספק לידה וג"כ ספק זיבה מביאה כודאה מין עוף ותשלום דבריו הם מבוארים:

אבל דברי התוספות לפי הגירסא שלפנינו אין בהם שום הבנה ונ"ל שצריך לגרוס כך ונראה לר"י דמיירי בזכר הבא על ספק זיבה ואקשייה אהדדי לומר מה זכר מביא על הספק אם בא עליה ולא ידע שהיא זבה שהוא מביא אשם אף הנקבה מביאה על הספק אם היא זבה או לא או ספק יולדת, שמא הפילה ולד או רוח ג"כ מביאה קרבן על ספיקה הנז' ומה זכר ממין שמביא על הודאי שהוא ממין בהמה מביא על ספיקו אשם תלוי שהוא מין בהמה אף נקבה מביאה עיף על הספק שלה הנז' כמו שמביאה על ודאה שהוא עוף ותשלום דבריהם מבוארים ופירוש דבריהם כך הוא שודאי דמה שמקיש קרא נקבה לזכר הוא דבר שאין מבואר בקרא ולהכי מוכרח לומר דעל ספק זיבה ולידה איירי קרא דלנקבה דקרא איירי בדבר שאין שייך אלא בנקבה שהיא לידה כמו שפירשתי לדעת רש"י ז"ל והוא הדין ספק זיבה דדמיין אהדדי בקרבן והשתא דילפינן הכי מקרא גם זכר יביא על ספק זיבתו חטאת העוף ואינו נאכל דהוא דמי בקרבן להם ועוד דלא גרע מנקבה ודו"ק:

דף כט:

גמ' דרבי סבר הלכה היא בנזיר ואע"ג דהגיע לעונת נדרים מדיר ליה ואזיל וכו' פיר"שי ורבי דאמר עד שיביא שתי שערות קסבר דהלכה היא בנזיר שהאיש מדיר את בנו בנזיר ומשום הכי מדיר ליה עד שיביא שתי שערות ואע"ג שהגיע לעונת נדרים ע"כ משמע מזה דאם אנו חומרין דהלכה היא בנזיר משום הכי מדידו עד שיביא שתי שערות אע"ג דהגיע לעונת נדרים. וקשה לי על זה דאע"ג דהלכה היא שאיש מדיר את בנו הוא דווקא קודם שהגיע הבן לכלל חיוב אבל כשהגיע לעונת נדרי' ויצא מרשו' אביו אע"ג דהלכה

דהאיש מדיר את בנו בנזיר לא יכיל להדירו כשיצא מרשותו. ועוד הרי כשאמרו אמרי לא דכולי עלמא הלכה היא בנזיר פלוגתייהו היא במופלא הסמוך לאיש אל דאורייתא או דרבנן דמשמע דלכולי עלמא אי הוי דאורייתא לא מצי מדירו אי הגיע לעונת נדרים אע"ג דהלכה דהאיש מדיר את בנו בנזיר:

וי"ל דרש"י ס"ל כפירוש התו' דהשתא דמופלא הסמוך לאיש דרבנן אליבא דכ"ע ולהכי למ"ד דהלכה דאיש מדיר את בנו. משום הכי מדיר ליה עד שיביא שתי שערות ורש"י קצר בלשונו דהו"ל לפרש משום דמופלא הסמוך לאיש מדרבנן אבל זה דוחק דלא הוה ליה לרש"י לסתום כ"כ ולכן נראה לי עיקר דמעיקרא הוה ס"ד בודאי דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא אליבא דכ"ע כיון דמקרא קא ילפי' לה אבל ס"ד דאם אמרינן דהלכה היא דהאיש מדיר את בנו בנזיר באה הלכה לומר שכל זמן שלא נעשה איש מקרי בן ויכול האיש מדיר את בנו בנזיר וזה בן עדיין מקרי ואמרי לא דכ"ע הלכה היא בנזיר והכא במופלא הסמוך לאיש קמיפלגי דחדש לו דאע"ג דבאה הלכה דאיש מדיר את בנו בנזיר הוא לו' דאע"ג דבן זה אינו בכלל נדרים אביו יכול להדירו ואם מופלא הסמוך לאיש מדאורייתא כבר יצא מרשות אביו ואינו יכול להדירו ואם מדרבנן באה הלכה דהיא דאורייתא ודחי דרבנן ובהא פליגי רבי ורבי יוסי בר' יהודא:

ואיבעית אימא דכ"ע כדי לחנכו במצות וכו' דרבנן היא והא דקא מפקי ליה מקרא דכי יפליא וכו' היא אסמכתא בעלמא:

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכו' נדרים דפסק דמופ' הסמוך לאיש מדאוריית' דלא כהאי מסקנא משום דבפ' יוצא דופן ר' יוחנן ור"ל תרוייהו ס"ל דמופל' הסמוך לאיש מדאורייתא ועוד להאי מסקנא אתיא דלא כרבי יוחנן דהלכה היא בנזיר אלא כר"ל ורבינו פסק כרבי יוחנן דהלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל בכל מקום ולהכי לא פסק כאמרי לא וכו' דרבי סבר מופלא הסמוך לאיש מדרבנן שא כמו שאמרו מעיקרא לימ' כתנאי וכו' דרבי סבר הלכה היא בנזיר ואע"ג דהגיע לעונת נדרים מדיר ליה ואזיל עד דמייתי שתי שערות. דפסק כרבי ומפרש כמו שפירשתי לעיל לדעת רש"י ז"ל דלפי האי דמופלא הסמוך לאיש מדאורייתא והוא כמו שסוברי' ר' יוחנן ור"ל כמ"ש לעיל:

ועוד טעמ' אחרינא דהרמב"ם לא פסק כמסקנא זאת דא"כ היכי עביד הקפה ומוכרח לומר דהקפת כל הראש לאו מדאורייתא וכמו שאמרו לעיל בש"ס דלמ"ד כדי לחנכו במצות ס"ל הקפת כל הראש לא דאורייתא ואנו קי"ל דהקפת כל הראש מדאורייתא וכן אם נטמא היכי מייתי צפורים ואכיל להו דאנן קי"ל יש שחיטה לעוף מן התורה ועו"ד רבי גופיה סבר דיש שחיטה לעו' מן התו' כמ"ש התוספות ומה שתירצו התוספות

נימא דמייתי ולא יאכל כמו חטאת העוף שבא על הספק תירוץ בדוחק על כרחין להאי מסקנא דמכל זה שפיר שלא פסק כמסקנא ודו"ק:
אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות וכו' הא ברשותיה דאבוה קאים פירש"י הא אע"ג דהוי גדול דהגיע לעונת נדרי' ברשותי' דאבוה קאים להזירו וכו' פירוש דאע"ג דל"ר עד הבאת שתי שערות מקרי קטן דהוא ברשותי' דאבוה קאים להזירו מ"מ כיון דגם הוא מודה דאם הגיע לעונת נדרים מצי להזיר לעצמו א"כ בהאי מקרי גדול בהגיע לעונת נדרים וזה פירוש אם גדול אני דקאמר ועל זה קא פריך דאע"ג דהוא גדול שהגיע לעונת נדרים הא ברשותיה דאבוה קאים עד שיביא שתי שערות ותרץ לו אלא דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי ונראה דלדברי רש"י הכוונה דלא, אמר אם קטן אם גדל אלא אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי מדלא פירש כלל:

דף ל.

גמ' אי אייתי שתי שערות מעיקרא וכו' ואי אייתי במצעי מאי הניחא וכו' כתב רש"י אי אייתי שתי שערות מעיקרא כלומר הניחא דמתרצתא מתניתא כוותיה דר' דלא מחייב אלא בחדא נזירות וכו' ואי אייתי באמצע דלא ידעינן אי בההיא שעתא דהדירו אביו אייתי ב' שערות אי לא וכו' אמרי לר' לית בה תקנתא עד דעביד דליה ודאבוה ע"כ כוונת דבריו כך דנראה מהאי מתניתא דאמר אל תצטער לבדקני' וכו' דממה נפשך אני מקבל נזירות דהוא נזירות אחת שלא יטרח לבדקו ועל זה קא פריך הש"ס לרבי דמתרץ למתניתא כוותיה הניחא אלו נמצא דאייתי ב' שערות קוד' שהזירו אביו הרי נתפס בנזירות משום דאמר אהא בשביל עצמי ואם היה שלא הביא שתי שערות אלא עד דגמר הנזירות הרי הנזירות הזאת היתה משום אביו כיון שאותה שעה היה ברשות אביו שעדיין לא הביא ב' שערות ואינו צריך נזירות אחרת בשביל שאמר אהא בשביל עצמו שלא קבל נזירות עצמו אלא אם אינו נתפס בשביל נזירות אביו והרי הוא עכשיו נתפס בשביל נזירות אביו ואה"נ דמתרצה למתניתא כוותיה אבל היכא דאייתי שערות באמצע הנזירות שהתחיל לעשות מי ניחא וכי מתרצה למתניתא כוותיה והא כיון דהביא שתי שערות פקע לנזירות דאביו. וכמאן דליתיה דמי ואפי' היה ביום אחרון אותו נזירות כמאן דליתיה דמי ואם היה הבן שהגיע לעונת נדרים ביום שאמר אהא בשביל עצמי הרי נתפס בשביל עצמו כיון שלא נתפס בשביל אביו. וכיון שכן עכשיו דנמצא דנזירות אביו בטלה חל עליו לעשות נזירות אחרת בשביל עצמו ומה שעשה בתחילה בשביל אביו כיון שאותה שעה עדיין לא הביא שתי שערות א"כ מה שעשה הוא בשביל אביו ואינו עולים לו בשביל עצמו דנתחייב עכשיו. וזהו שכתב וחל עליו נזירות שלו ונזירות של אביו

דהיינו שבאותה שעה שהדירו עדיין לא הביא שתי שערות חלה עליו נזירות אביו מאותה שעה וחלה עליו נזירות עצמו כאשר תתבטל נזירות אביו. וכיון שכן צריך לעשות נזיר ות עצמו כאשר נתבטלה נזירות אביו בהבאת שתי שערות במצעי ומתניתא אמרה דבנזירות ראשונה דיו דכן משמע ממה שקתני אל תצטער לבדקני אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי דהיינו דמ"מ תחול עלי נזירות זה מה שהדירני אבי דהיא נזירות ראשונה והניחא לר' יוסי דאמר דאין האב מדירו אלא עד שהגיע לעונת נדרים הבדיקה היא אם הגיע לעונת נדרים וכל שלא הגיע לעונת נדרים בשעה שהדירו אביו והרי הנזירות בשביל אביו אפי' הגיע לעונת נדרים באמצע נזירות אביו לא פקעה נזירות אביו דגם הוא ס"ל דלא פקעה נזירות אביו אלא בהבאת שתי שערות כדקתני בתוספתא דהביא התוספות לעיל דלא תני אלא הבאת שערות דווקא וא"כ ממ"נ ליכא אלא נזירות אחת אבל לרבי אי אייתי שתי שערות באמצע צריך לעשות נזירות אחרת וכמ"ש ומ"ש רש"י דלא ידעינן אי בהאי שעתא דהדירו אביו הכוונה דאף בדלא ידעינן ניחוש לכך ומשני דודאי לרבי לית ליה תקנתא עד דעביד שתי נזירו' דהיינו דאם לא ידעינן דאייתי קודם יום אחרון צרי' נזירות אחרת דעבד שתי נזירות ואם ידעינן באיזה יום הביא באמצע אזי מאותו יום הוא דעביד נזירות:

אלא דאכתי קשה דגם לר' יוסי בר חנינא אי אייתי שתי שערות באמצע נזירות הרי נתבטלה נזירות אביו כמ"ש לעיל וא"כ צריך שתי נזירות: וצ"ל כיון דר' יוסי בר חנינא מפרש למתניתא דהבדיקה היא אם הגיע לעונת נדרים משמע דהוא בזמן קודם זמן הבאת שתי השערות ולא חיישי אלא לזמן עונת נדרים דבזה הוא דמשמע מהמתניתא דאינו עושה אלא גזירות אחת דאף אם יגיע לעונת נדרים באמצע נזירות אביו לא פקעה נזירות אביו: וזה כתבתי אם היה הדין דשערות באותו זמן מקרו שערות אבל פשוט דשערות הבאים בזמן עונת נדרים שהיא שנת י"ב לא מקרו שערות דכן הוא הדין בעלמא דשערות בשנת י"ב לא מקרו שערות אלא שומא בעלמא נינהו ודו"ק: עוד כתב רש"י לישנא אחרינא אלא לר' דאמר וכו' ואפי' לא הביא שערו' ואהדירו אבוה הוא דפליגי הכוונ' בקושי' כך הוא דלר' דאמר מדירו עד שיביא שתי שערות א"כ כשאמר אם קטן אני אהיה בשביל אבא אם גדול אני אהיה בשביל עצמי דמשמע דאם קטן אני שאיני יכול להדיר את עצמי אלא מחמת אבא אהא בשביל אבא ואם גדול שאוכל להדיר את עצמי אהא בשביל עצמי הרי שתי נזירות חיילי עליה לפי כשאמר אם גדול אני אהיה בשביל עצמי משמע דבזמן שהוא יכול להדיר את עצמו קבל עליו נזירות של עצמו והוא היה בסמוך לשערות שכבר בא לעונת נדרים הרי נתפס משום עצמו. וג"כ נתפס משום

אביו שהרי יכול להדירו עד שיביא שתי שערות ואמאי קתני מתניתא דחד נזירות הוא דעביד דכן משמע כמ"ש לעיל והכוונה כיון דלא אטריחיה למבדק ליה איפשר שהדיין לא הביא שתי שערות והוא קבל של עצמו ג"כ א"כ שתי נזירות חייליה עליה ומשני אלא דאמר בלשון אהא בשביל אבא וכו' דהיינו דמשמע דאם אבא מצי להדירני אהא נזיר בנדר אבא ואם לאו שהוא הביא שתי שערות הוא נזיר בשביל עצמי וא"כ למאי ניחוש אם לא הביא שתי שערות אע"פי שמצי להדיר את עצמו הרי לא קבל עליו בזמן שאביו יכול להדירו ולא קבל נזירות עצמו אלא בזמן שאין אביו יכול להדירו שהוא בהבאת שערות:

בא"ד ולבסוף לאחר שבא לב"ד קאים בנזירות דאבוה וכו' פירוש לאחר שבא לב"ד ואמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי דהוא לא קביל עליה של עצמו היכא דמצי אביו להדי' והכא באותה שעה שהדירו אביו עדיין להביא שתי שערות נמצא דהוא בנזירות של אביו קאים. ואי דאייתי במצעי אחר שהדירו אביו דהיינו שלאחר הדירו אביו ראינו דאי' ליה ב' שערו' אבל לא ידעינן אי הני ב' שערו' הוו ביה כשהדירו אביו או עד השתא אזי מספיקא ימנה ב' נזירות דבראשונה עשה דדילמא לא הוו ביה הני ב' שערות כשהדירו אביו ותכף עשה דחל נזירות אביו וצריך לעשות נזירות משום נדר אביו מיום ההדרה או דילמא היו אלו שתי שערות כשהדיר אביו וכיון שבא לב"ד לאחר זמן ואמר אי לא מצי אבי להדיריני אהיה בשביל עצמי וצריך לעשות משום נדרו זה יהיה מיום זה והלאה ל' יום ומה שעשה מקודם הוא של אביו דעכשיו הוא שנדר וא"כ הרי שתי נזירות הוא דהימים הא' של אביו ומכאן ולהבא שלו לעשות ל' יום אחרים ומתניתא קתני שאינו עושה אלא אחת מיום שהדירו אביו ומשני דלרבי ודאי צריך דיתיב דליה ודאבוה דהיינו דאף אם היה זה ביום אחרון של נזירות אביו צריך לישב עוד שלשים אחרים כיון דאמר אהא בשביל עצמי הרי נתפס בנדר עצמו מעכשיו ל' יום. ומה שכתב עוד ואי מייתי במצעי מאי דודאי השתא אייתי וכו' אין הכוונה דנתברר לן דודאי וכו' אלא דאנן ניחוש שמא אייתי במצעי ובודאי נדר אביו נדר זה כוונת דבריו נ"ל. ולפי לישנא דא יהא פירוש הניחה לר' יוסי בר יאודה כך דבשלמא לר' יוסי בר יאודה דאמר דהביאו אביו לבדקו אם הגיע לעונת נדרים שהיה יותר מי"ב שנה ויום אחד ולא בשביל השערו' שעדיין לא הגיע לזמן השערות ניחא דאמר להם לא תטרחו לבדקני דממה נפשך אני נזיר דאם אני קטן שלא הגעתי לעונת נדרים א"כ הריני נזיר בשביל אבא ואם אני גדול שבאתי לכלל עונת נדרים ונדר אבי כמאן דליתיה דמי אהיה בשביל עצמי דבעונת נדרים לא שייך ספיקא דמצעי כיון דזה תלוי בזמן ודאי דמה שקבלו דבריו ולא חששו

לחשש' זו הוא משום דהיה הכל בזמן אחד אבל לרבי דהוא תלוי בהבאת שערות ולא בזמן כיון דאיחר לבא שייך דבשעת ההדרה לא הביא שערות ומאי דביני ביני הביא ב' שערות דהיינו שהיו קטנים דלא מקרי שערות ומאי דביני ביני גדלו מעט אחר דמקרי שערות כן נ"ל אלא דקשה לי דלפי לישנא דא דאם הביא ב' שערות בתוך נזירות אביו לא פקעה נזירות אביו שהרי כתב ולאחר שבא לב"ד קאים בנזירות דאבוה דמשמע דאם לא הביא בשעה לב"ד דיינו לומר דקאים בנזירות דאבוה אע"ג דאח"כ הביא שערות דהעיקר שעת עמידתו בב"ד ואמר אהא בשביל וכו' דאם לא הביא שערות באותה שעה אע"ג שהביא אח"כ בתוך נזירות אביו עדיין קאים בנזירות של אביו וזה דלא כהתוספתא דלעיל וא"ל דלישנא דא מפרש דמה דקתני בתוספתא או שהביא שתי שערות הוא קאי על תחלת נזירות אבל אם הדירו כשהוא קטן אינו מתבטל בהבא' שערו' וכן נרא' שזה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק ב' מהל' נזירות דין ט' וז"ל ועד מתי יש לו להדירו עד שיגדל ויעשה איש ע"כ דמשמע דבתחלת נזירות דווקא ולא כתב ג"כ אף בשכבר הדירו והתחיל למנות וכן נראה מהכ"מ שזה שכתב רבינו על תחלת נזירות דציין עליו דפסק כרבי דהוא על תחלת נזירות. אח"כ ראיתי להתי"ט בספ"ג דסוטה שנראה לו. שדעת הרמב"ם דנזירות אביו מתבטלת בהבאת הסימנים ודייק הכי מדבריו יעו"ש ולעד"ן דלא דיוקא הוא ודיוקא דידן עדיף. עוד כתב שנראה לו מדברי רש"י דהאי סוגיא דמשמע קצת דסברתו דאינה מתבטלת בהבאת שערו מלשונו שכתב בכאן אי אייתי ב"ש ערו' מעיקרא ונראה דקאי אלישנא קמא נמי דריהטא דלישניה משמע קצת הכי וכבר כתבתי בפירו' לישנא קמא דרש"י דאדרבא ס"ל דאם הביא שתי שערות באמצע נתבטלה הנזירות והוא מוכרח כמ"ש אלא דהתי"ט לא נחית להאי ומה שנראה לו פשט דברי רש"י כתב או מיפשר דהרב ז"ל מפרש לדברי רש"י באופן אחר:

מאי טעמא אמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר וכו' פירש רש"י מ"ט חין האשה מגלחת על נזירות אביה משמע מזה דהשאלה היא דלמה תשתנה האשה מהאיש אבל האיש פשיטא ליה. ונראה לומר דודאי ידע דבן מגלח על נזירות אביו דהא אצטריך קרבנו משום דדינו בנזיר כך כדקתני ברייתא לעיל אלא דקא בעי דמאי שנא איש מאשה כיון דגם באיש לא היה יוצא בקרבנות בעלמא אלא דווקא בנזי' כדקתני ברייתא דבאשה נמי אמרינן כך דמא שנא ותרץ לו דהלכה היא בנזיר דהיינו דמה דאצטריך קרבנו משום דמגלח על נזירות הוא מכח דהלכה היא ואנו אין לנו ללמוד אלא בן דבאה ההלכה ולא בת דודאי דכוונת רבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר לאו לאשמועינן דהבן טעמו הוא דהלכה דודאי המבעי ידע לה כדקתני ברייתי' ולא בעי אלא על מה דאשה לא דעלה קא

מתרץ דטעמא דבת דלא משום דלא באה ההלכה אלא לבן דווקא ולהוציא הבת דלהכי נמי אצטריך ההלכה ועל זה קא פריך דלמאי לאצטריך ההלכה לומר בן כדי שנדע דבת לא יאמר דאדם יכול לגלח על נזירות אביו ולא ממעט מקרבנו אלא בדעלמא ואנן ידעי' דבת במקום בן לאו כלום ולמה אצטריך ההלכה לאודעינן זה בפירוש ותרץ לו דאם משום בת במקום בן לא אצטריך לאשמעינן ולא אצטריך אלא משום בת דהיא יורשת דאם אתיא ההלכה לומר דבן יוצא בקרבן אביו הוה אמינא טעמא הוא משום ירושה וגם הבת תביא על נזירות אביה להכי אצטריך לומר ההלכה לומר בפירוש בן דלמעט בת בשום אופן ומה שפירש רש"י שהבן מגלח ואין לנו ללמוד וכו' ולא קאמר שהלכה היא בנזיר בפירוש דבן דווקא ולא בת הוא דאם כך כוונת ר' יוחנן מאי קא פריך פשיטא עד דאצטריך לו' מהו דתימא וכו' דהדבר מבואר דהלכה באה לומר בפירוש דאין לבת בהבאת קרבן אביה כלל ואע"ג דהיא יורשת להכי פירש דבאה הלכה בן וכו' ואין אנו למדים ממנו לבת אלא מה דנמסר בידינו דהוא משמע דבן דווקא דלא אמרה בפירוש בת לא אלא דמ"מ משמע דאצטריך הלכה נמי לזה באומר בן ולא קתני אדם על זה פריך למאי אצטריך בן משום זה והא בכל מקום בת במקום בן לאו כלום הוא ובודאי דהאי פירכא לאו המקשה קא פריך לה אלא דהש"ס קא מפרש הכוונה של דברי ר' יוחנן, ועשה אותה כדרך קושיא ותירוץ ודו"ק:

דף ל:

גמ' ואם תימצי לומר פליגי ארישא או אסיפא פירש רש"י הוא דפליגי. רבנן שאף מגלח ולא שני להו לרבנן בין רישא לסיפא שבכולן ה איש מגלח על נזירות אביו וכו' פירוש דברישא דאמר ר' יוסי שאינו מגלח על נזירות פליגי רבנן ואמרו שיכול לגלח גם בזה דבסיפא מסכימים שיכול לגלח כמו רבי יוסי דלא פליגי שא ברישא ואם אנו אומרים אסיפא פליגי דבמה שאמר ר' יוסי יכול לגלח אמרו אינו יכול לגלח ובמה שאמר ברישא דאינו יכול לגלח הם אמרו יכולים לגלח דאיפכא מר' יוסי לגמרי וקשה לי על זה דמנין לו לפרש כך דהא משמע דדווקא אסיפא דפליגי אבל ארישא גם הם מסכימים דאינו יכול לגלח וכמו שפי' בפליגי ברישא ומסכימים בסיפ' גם בשאמר פליגי בסיפא הכוונה אבל ברישא מסכימים:

ועוד קשה לי על מה דמפרש על מה שאמר פליגי ארישא הוא דבסיפא מסכימי' דבאו לומר דגם ברישא יכול לגלח. והלא בפישוט דקאמר ליה ת"ש וכו' דמבואר דפליגי בסיפא דברייתא דהיא רישא דמתני' דסברי דיכול לגלח קא פשיט ליה דבסיפא דמתני'

דהיא ריש' דברייתא פליגי נמי דאין יכול לגלח וזה לא עלה על דעתו של המבעי דפשיטא ליה דהוא מסכים:

וי"ל דכן משמעות ארישא פליגי משמע דלא פליגי אלא אריש. דבסיפא מסכימים דהמבעי ס"ד כיון דבאו רבנן לומר דמה שאמר ר' יוסי לא יכול הם ס"ל יכול כ"ש דבסיפא דאמר ר' יוסי יכול דהם ס"ל יכול אבל בצד שאמר או אסיפא אי איפש' לפרש הכי נמי דבסי' פליגי ורישא מסכימים דנמצא דבתרי גווני לא יוכל לגלח על גזירות אביו והא הלכה היא בנזיר דיכול לגלח על נזירות אביו ובמאי מוקמי לה רבנן אלא מוכרח לפרש דמה דקאמר או אסיפא דהכוונה דגם אסיפא דעבדי איפכא מר' יוסי דאז באה הלכה לרישא. ופשיט ליה מהברייתא דמבואר להדיא דלא כמו דס"ד דהמבעי דאם אנו אומרים אריש פליגי אבל בסיפא מסכימי' אלא דפליגי ברישא ובסיפא דאיפכא מר' יוסי ס"ל דבנזיר לאחר מיתת אביו יכול לגלח על נזירות אביו אבל בנזיר בחיי אביו אינו יכול לגלח אבל התוספות מפרשי לפי גירסתם במתני' דבנזיר בחיי אביו הוא דקאמר ר' יוסי דאינו מגלח אבל בנזיר אחר מיתת אביו יכול לגלח דהיא סיפא דמתני' אם אנו אומרים דברישא פליגי דהוא בנזיר בחיי אביו דס"ל רבנן דיכול לגלח מכ"ש בנזיר אחר מיתת אביו דבזה גם רבי יוסי מודה או אסיפא דקאמר ר' יוסי דיכול לגלח אמרי רבנן דאינו יכול ומכ"ש רישא דגם ר' יוסי מודה דס"ל רבנן דליכא הלכה כלל ופשיט ליה מהברייתא דארישא דמתני' פליגי דלרבנן בכל גוונא יכול לגלח על נזירות אביו לפי גירסתם בברייתא דרישא דברייתא היא סופא דמתני' דהוא נזר אחר מיתת אביו דקאמר ר' יוסי הרי זה יכול לגלח על נזירו' אביו כמו דאמר בסיפא דמתני' ובסיפא דברייתא דהיא רישא דמתני' אמר רבי יוסי דאינו יכול לגלח על נזירות אביו ופליגי עליה רבנן דיכול לגלח ומכ"ש רישא דברייתא דגם ר' יוסי מודה ומה שאמרו זה שמגלח לא תידוק כמו שדייק רש"י דמשמע דזה דווקא ולא רישא אלא הכוונה דגם בזה יכול לגלח. וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' נזירות דין ט"ו שכתב דבתרי גווני יכול לגלח על נזירות אביו דודאי דהוא מפרש כפירוש התוס' כמ"ש דפשיט ליה דארישא פליגי ובכל גוונא ס"ל רבנן דיכול לגלח על נזירות אביו והוא ז"ל פסק כרבנן ודו"ק:

בעי רבא יש לו שני בנים נזירים וכו' כתבו התו' לר' יוסי שנדרו אחר מיתת אביהן ולרבנן גם בחיי אביהן ע"כ אזלי לשיטתייהו דהפישוט הוא דארישא פליגי וכתבו לעיל מניה דאם אמרינן דארישא פליגי הוא דמגלח בכל עניין וק"ל:

או דילמא ירושה גמירין לה ופלגא הוי ע"כ ומה דקאמר לעיל מהו דתימא יורשין גמירין לה קא משמע לן הלכה. אין הכוונה דלאו ירושה גמירין לה אלא הכי מפרשינן אע"ג

דהוא משום ירושה באה הלכה דזה דווקא בן ולא בת אע"ג דהיא ירושת אבל בבנים הוא משום ירושה והכא קא בעי אע"ג דהוא משום ירושה בבן אי אמרינן הילכתא גמירי שלא כדין חלוקה בשוה וכל הקודם זכה או ירושה גמירי לה דכל מאן דהוי בר ירושה כולהו זכו בה וחולקים אותו בשוה. בעי רבא בכור ופשוט למאי הילכתא וכו' או דילמא ירושה היא וכו' פיר"שי הילכתא גמירי לה שמגלחין על נזירות אביהם ולא מחמת ירושה והילכך לא בעי לגלוחי לפום מאי דשקיל אלא בפלגא או דילמא ירושה היא שמגלחין בנזירות אביהן וכו' משמע מדבריו אלו דאם אמרינן הילכת' גמירי לה לאו משום ירושה היא וכיון שכן דמה שאמר לעיל מהו דתימא יורשין גמירי לה קמ"ל הלכה דהיינו שאינה משום ירושה עד שאכניס ג"כ הבת היורשת אלא הלכה היא דבן מגלח על נזירות אביו ולא הבת. אלא דקשה לי דאם חד אמורא הוא דקא בעי לקמייתא ולבתרייתא לפי הגי' שלפנינו דבתרוייהו רבא והבעיא קמייתא הוא יפרש לה כמו שפירש' לעיל דיכול להיות דרש"י ז"ל בקמיית' פרש כך א"כ לא שיכא הא בעיא כלל דהרי פירשתי דבעיא קמייתא אע"ג דהיא משום ירושה קא בעי לה כמ"ש שמא דלא נסתפק אי משום ירושה והיאך חזר ובעי אם היא משום ירושה או הילכתא. ואם נאמר דרש"י יפרש לקמייתא ג"כ אם היא משום ירושה או משום הילכת' א"כ כיון דלא פשיט בקמיי' היאך חזר ובעי בבכור ופשוט והלא כל עיקר הבעיא אם היא משום ירושה או משום הילכתא ולא שייך לומר דבאת"ל קא בעי לה דהא לפי פירושו דעיקר הבעיא הוא אם משום ירושה או משום הילכתא שלא פירש היכי דמי את"ל שנאמר בזה אלא או משום ירושה או משום הילכתא דבשלמא לפי דברי התוס' נראה דהם מפרשי בקמייתא כמו שפירשתי והבעיא השנית הוא באת"ל דאע"ג דשני פשוטי פלגי דלא אמרינן כל הקודם זכה אלא דפליגי זה נוטל החצי וזה נוטל החצי אבל מ"מ אינו כשאר ירושה וכו' או דילמא כדין ירושה לגמרי דכך נראים דברי התוס' ומה שכתבו התו' דהבעיא קמייתא רבה ובעיא בתרייתא רבא ולא ניחא להו לפרש דחד אימורא הוא דקא בעי להו כיון דבאת"ל הוא דקא בעי בתרייתא הוא משום דאם חד אימורא הוא דקא בעי להו לא הוה ליה להש"ס להפסיק באמצע הבעיות ולומר בעי רבא עוד כיון דאימורא חד הוא דקא בעי לתרוייהו אבל לפי פשט דברי רש"י ז"ל קשה כמ"ש. ואיפשר לומר דיש ט"ס בדברי רש"י דהוא ז"ל מפרש כדברי התו' ודו"ק:

ואת"ל ירושה היא ולפום דשקיל מגלח ובחולין הוא דאית ליה פי שנים וכו' או דילמא כיון דקני ליה לגלוח לא שנא כתב רש"י ז"ל אודי למ' כי היכי דקני ליה פי שנים לגלח בהן הכא נמי לענין חלוקה לאחר שהקריבו קרבנותיהן אע"ג דמוקדשין הן שקול בהן

פי שנים ע"כ משמע דדווקא בזה קא בעי אם נוטל פי שנים משום דקני ליה פי שני' לגלח בהן להכי בהן עצמן לאחר שהקריבו אותן נוטל פי שנים ואע"ג שהן מוקדשין אבל כשאר מוקדשין אינו נוטל פי שנים בחלוקה אחר הקרבת הקרבן. וכיון שכן קשה לי על מה שכתב מר"ן הכ"מ בהל' נזירות דין ט"ו על מה שלא כתב רבינו שם האי בעיא דחולין וכו' דרבינו מפרש בפירוש הבעיא דאינה ענין לנזיר אלא להקד' דעלמא כמו פירוש המפרש דהיינו פירוש דרש"י הכא דהוא מכנה לו בשם המפרש דנראה דס"ל למר"ן דפירוש נזיר לאו פי' רש"י הוא וכתב ולפיכך לא כתבה כאן עכ"ל. והרי דברי המפר' הוא נראה דעל נזיר דווקא קאמר כמו שכתבתי ועוד אני תמיה על דבריו ז"ל דא"כ היה לו לרבינו להביא בעיא זו בדין מוקדשין ולפי מה שנראה מדברי הכ"מ שלא הביאה רבינו בשום מקום דאל"כ היה לו לומר וכתבה רבינו במקום פלוני וגם אנכי בקשתי ולא מצאתי ומה שנלע"ד דטעמא דרבינו דלא כתבה הוא דרבינו היה גריס לה בבעיא קמייתא וסיומא דמלתא היא אם ת"ל ירושה היא ולפום מאי דשקיל בשני פשוטין כל א' מגלח לפום מאי דשקיל ולא אמרינן כל דקדים מגלח אפ"ה בכור ופשוט לא מגל' לפום מאי דשקיל בשאר נכסים דבחולין הוא דשקיל פי שנים דקרינן ביה בכל אשר ימצא לו או דילמא לא שנא ואח"כ הביא הש"ס בעי רבא וכו' דהיא בלישנא אחרינא בעי לה הילכתא גמירין לה וכו' או דילמא ירושה היא ולפום דשקיל מגלח ואת"ל ירושה היא ולפום דשקיל מגלח אביו נזיר עולם והוא נזיר סתם וכו' דהשתא לדעת רבינו בבעיא בתרייתא קאמר אם ת"ל ירושה היא ולפום דשקיל מגלח וא"כ הופשטה דמגלח על מה דשקיל ולהכי פסק רבינו הכי בבכורי וכן ראיתי להרא"ש ז"ל בפירושיו דגריס לה הכי דהיא סיומא דמלתא וכמ"ש הובאו דבריו בשיטה דנזיר יעו"ש ודו"ק:

דף לא.

כיצד שור שחור שיצא מביתי ראשון וכו' כתב רש"י שיצא מביתי ראשון בשחרית יהא הקדש וכו' מה שכתב בשחרית דעדיין לא יצאו לרעו' ולהכי אמר מה שיצא שור שחור ראשון אבל אביי מוקים לה בש"ס לקמן דלא דקס"ד דקאי' בצפרא אלא דקאים בטיהרא וקאי על מה שיצא כבר ולהכי רש"י ז"ל פירש בשחרית דהוא דקס"ד וכך רב פפא סבר והש"ס קא שקיל וטרי אליבא דהוא בצפרא וק"ל:

עוד כתב ויצא לבן הרי זה הקדש וכו' כלן הקד' הואיל ויצאו בראשונה וכו' דהשתא מפרש דהלבן הוא דהקדש ודיבור שאחריו כתב לישנא דשחור שיצא אחר הלבן הוא דהוי הקדש והתחיל לפרש הסוגיא לפי לישנא אחרינא לפי הגירסא שלפנינו וכד גמר חזר לפרש הסוגיא לפי פירוש ראשון דפירש במתני' ומה שצריך לגרוס בש"ס לפי פירוש

זה אלא דאיכא למידק דאמאי לא פירש לפי לישנא אחרינא האי דאמרי בש"ס דב"ש דילפינן תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה וכו' דלא פירש לה אלא לפי פירוש א' דפירוש במתני' הן אמת דענין דתמורה אינו דומה אלא לפי פירוש ראשון. כמו התם דאם סבור לומר זו תמורת עולה ואמר תמורת שלמים דנתפס במה שאמר שלמים. ג"כ הכא דהיה בדעתו להקדיש השחור ויצא לבן דנתפס הלבן כיון שאמר ראשון כמו הכא דהיה בדעתו לומר עולה ונתפס בשלמים אבל אם הוא כפי לישנא אחרינא דנתפס השמור ואע"פי שלא יצא ראשון אינו דומה לתמורה ואי לאו דמסתפינא אמינא דלפי לישנא אחרינא לא גרסי בש"ס מאי טעמייהו דב"ש וכו' להכי לא הביא אותה לפרש הכא עד לבסוף דמפרש לה לפי לישנא ראשונה דמשמע דלפי האי לישנא הוא דגריס לה. אבל נראה שגם לפי לישנא אחרינא אתיא האי ילפותא דכמו דבתמורה מצינו דטעות תופסת אף בתחלת הקדש בטעות תופס דהטעות הוא דבסבור דיצא ראשון ויצא אח"כ מ"מ תופסת בו קדושה דאמר שור שחור ודוק:

אמר רב פפא לכך נאמר ראשון לכשיצא ראשון פירש"י דמשמע דאית ליה שורים שחורין הרבה וכו' ואיגלאי מילתא דעליה קאמר ולא אלבן ע"כ פירוש שרב פפא ס"ל שלא אמרו ב"ש בטעות גמורה אלא בכעין טעות ולא למדוה מתמורה שאין זה אלא במי שיש לו שוורים אחרים ומה שיצא א' דקאמר הוא ס"ל ראשון לחביריו השחורים וכעין טעות הוא שכשאמר שור שחור שיצא ראשון ולא מקרי טעות גמור דראשון לחביריו קאמר וכדלקמן והא שור שחור קאמר וכו' פיר"שי דמשמע בשחור שיצא תחלה קודם ללבן וכו' פירוש דקא דייק מדקאמר שור שחור שיצא מביתי ראשון משמע דשחור הוא יהיה ראשון קודם ללבן דהכי דייקנן שחור ולא לבן אלמא דעסיקנן דלית ליה אלא חד שחור וע"ז קאמר שאם יצא הוא תחלה. ולא אלבן. ותרץ לא צריכא דאית ליה תרין ותלת אין הכוונה דעכשיו דחדש לו דהא בתחלה ידע דכוונתו היא דאית ליה תרין ותלת ואעפ"כ קאפריך ליה מדיוקא דשחור ולא לבן משמע כמ"ש אלא הכוונה דהשיב לו דעדיין אני עומד במה שאמרתי שאית ליה תרין ותלת ומה שאמר לא צריכא וכולי הוא דבהפך מדברי המקשה דאמר מי לא עסיקנן דלית ליה אלא האי אמר לא צריכא וכו' דהיינו שלא כדבריך דלית ליה אלא חד אלא דאית ליה תרין ותלת וכיון שכן שחור דקאמר הכי קאמר שחור מן השחורים דיצא מהם תחלה יהא הקדש. ולא נחית לומר לאפוקי לבן דהכי עדיף לדייק. כיון דאית ליה שחורים הרבה קאמר מי שיצא מהם א' לחביריו יהא הקדש. כן נ"ל לפרש לפי דברי רש"י ז"ל ודו"ק:

וב"ה א"כ שיצא בראשון מבעי ליה ע"כ פירוש דלפי מאי דמפרשינן בדברי ב"ש א"כ אמאי אמרו ב"ה דאינו הקדש דהא קאמר שחור שיצא ראשון לחביריו והקדש גמור הוא ותרץ לו א"כ שיצא בראשון מבעי ליה דהוא משמע בתחלה לשחורין אבל מדתני ראשון ולא קתני בראשון משמע דראשון לכלהו שוורים לבנים ושחורין וכיון דנפק לבן תחלה לאו כלום הוא וק"ל:

וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש וכו' אלא ב"ה הוא דקא טעו וכו' ואמרו לה ב"ש לאו משום דהקדש בטעות הוא אלא משום דאטעייה לדיבוריה קמא קשה כיון דאמרו להם כך ב"ש לב"ה א"כ מחי קא מהדרי להו לבית הלל ממעשר בהמה דבשלמא אי קאמר הש"ס דב"ה הוא דקא טעו ולא קשו לימהדר להו אלא דקא מהדרי להו לפי טעותם אתי שפיר אבל לפי הש"ס דמהדרי להו דאינהו ס"ל דהקדש בטעות לא הוי הקדש וטעמא משום דאטעייה לדיבוריה קמא מאי קא מותביה להו עוד ממעשר בהמה. וראיתי אא בד"ה וסברי ב"ש וכו' וא"ת והא מהדרי להו לב"ה ממעשר בהמה ומוכח דהקדש בטעות הוי הקדש דנראה דלא גרסי בש"ס ואמרו להם ב"ש וכו' אלא דלא חש להשיבם ואעפ"כ קא מקשו דאם האמת כך הוא דב"ש ס"ל דהקדש בטעות לא הוי הקדש מאי קא מותבו להו ממעשר ואם כך כוונתם לאו קושיא היא דמותבו להו לפי טעותם ולא חשו להשיבם ואם כוונת קושייתם כמ"ש הכי מפרשינן מלייהו והא ב"ש מהדרי להו וכו' ואם קאמרי להו דהם ג"כ סוברים דהקדש בטעות לא הוי הקדש היאך קא מוכחי ממעשר בהמה דהוי הקדש. ונראה דהכי כוונת דבריהם ממה שתירצו דב"ש קאמרי לב"ה למאי דטעיתו וסבירתו דטעמא דידן משום הקדש בטעות וכו' אלמא דאמרו להו דהם טעו בדעתם שהאמת דהם סוברי' דהקדש בטעות לא הוי הקדש ואעפ"כ אמרו להם דלפי טעותם הכי נמי מצינו במעשר בהמה וא"כ ליכא תמיהא עלן אם כך אנו סוברים לפי טעות כ' דהשתא הותרה הקושיא אבל אכתי קשה דאם כך הוא כיון דלא ידעו מה דהשיבו להם ב"ה משום דהשבט מקדשו אמאי לא אמרו דהקדש טעות הוי הקדש כיון דלפי דעתם ליכא חילוק בין זה לזה. וראיתי להרע"ב דפירש במתניתין דלקמן דב"ש לא חשו להשיבם עיקר טעמא אלא לדבריהם קאמרי להו ולכאורה נראה דעל טעמא דקאמר רב פפא קאמר ולפי טעותם השיבו להם ולא חששו להשיבם וזה הפך הסוגיא דהכא דהודיעם שהם טועים בדעתם. ואיפשר לומר דהוא ז"ל דמפרש דמה שאמר הש"ס וקאמרי להו ב"ש לאו ממש קאמרי להו אלא כך הוא דעתם שיש להם להשיב לב"ה ולא חשו להשיבם. אלא דאכתי תקשה לכל הפירושים כיון דב"ה קא טעו בדברי ב"ש וס"ל דב"ש טעמא הוא משום דס"ל דהקדש בטעות הוי הקדש א"כ מאי דפליגי עלייהו

ב"ה משום דלא ידעו דעסיקנן דאית ליה תרין ותלתא שוורים שחורים אלא גם באחד ומשום דהקדש בטעות הקדש א"כ מאי מקשה הש"ס הכא וב"ה ותרץ לו א"כ שיצא בראשון מבעי ליה והלא לא ידעו מזה כלל דהם טעו בדברי ב"ש שהם כפשטם. ועוד דאם ידעו לטעמא דב"ש גם הם מודים להם כיון דהקדש בכוונה הוא אלא משום דאטעייה לדיבוריה קמא דאיפשר דגם הם מודים כזה דהקדש הוא. וי"ל דלפי הש"ס דאמר דאמרו להם לב"ש טעיתם בדברינו דטעמייהו הוא משום כך ולא הודו להם ודאי שב"ה סברי כך דלהכי הוא דאמר הש"ס וב"ה א"כ שיצא בראשון מבעי ליה דהיינו אחר שידעו דעתם אכל לפי פירוש הרע"ב קשה. ועוד קשה עליו כיון דרב פפא הדר ביה לבסוף ואמר דודאי דב"ש סבירא להו דהקדש בטעות הוי הקדש מהנך ראיות דדחי ליה הש"ס אמאי פירש דב"ש לא חשו להשיבם טעמא והא הך טעמא נסתר מחמתו. ואח"כ ראיתי להרב ז"ל שכתב בראש הפרק וז"ל ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש דילפינן מתמורה דהוי אפילו בטעות דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש ודרשינן יהיה לרבות שוגג כמזיד ע"כ דהשת' מה שכתב אח"כ לא חשו להשיבם עיקר טעמא הוא על האי ילפותא וקאמרי ממעשר בהמה אלא דלהאי פירושא לא אתי שפיר דקאמר אלא לדבריהם וכו' קאמרי להו דמשמע דלפי טעותם ואל לדבריהם דגם הם מודים וכדקאמרי אי אתם מודים וכו' אלא דקשה לי על מ"ש דמתמורה ילפי ב"ש והלא טעם זה נסתר ממה דהקשה עליו מה אילו אמר הוי זה תחת זה לחצי היום מי הויא תמורה מההיא שעתא וכו' וכן כתבו התוס' וכן ראיתי להרב המאירי דפירש כך בדברי רב פפא ונראה אע"ג דבתחלה רב פפא משום קושיא מה אילו אמר וכו' סתר להאי דיליף מתמורה ואוקים לה בדאית ליה תרין ותלת שוורים שחורים מ"מ כד מכריח הש"ס ממתניתין דהיו מהלכין בדרך וכו' דודאי דב"ש ס"ל דהקדש בטעות הוי הקדש אזי ודאי דמתממורה יליף כדאמר מעיקרא הש"ס והך קושיא דפריך הש"ס עלה מה אילו אמר וכו' יש להשיב עלה וכן ראיתי להתו' בד"ה ת"ש ששה וכו' וכן ראיתי נמי להתו' בד"ה אמרו ב"ש לב"ה וכו' דטעמא דב"ש כדמפרש בגמ' דיש לומר מתמורה ילפי דהוא כדברי הרע"ב ז"ל:

תו' בד"ה מאי טעמיהו דב"ש ילפי תחלת הקדש וכו' וכמתני' נמי כי אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון יהיה הקדש וכו' והא דקאמר שחור כסבור ששור שחור יצא תחלה ע"כ לפי דבריהם אלו דדעתו היתה להקדיש מה שיצא ראשון בין שחור בין לבן ומה דנקט שחור שסבור שיצא שחור תחל' להכי יהבינן ליה מה שהיה בדעתו שיצא ראשון הוא הקדוש. א"כ לא דמי לתמורה שנתקדש מה שלא היה בדעתו להקדישו שהוא היה בדעתו לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים וכיון שדבריו כך אע"ג שהוא בטעות

מקיימין את דבריו דיהבינן ליה טעותיה אבל הכא לא יהבינן טעותיה אלא מה שחשב בדעתו ולא דמי לתמורה דבשלמא לפי מה שפירשתי לעיל על דברי רש"י בלישנא קמא אתי שפיר דילפינן מתמורה דדומה לתמורה דנתפס במה שהוציא בשפתיו שאמר ראשון ואע"פי שהיה בדעתו להקדיש השחור שהרי אמר שור שחור מ"מ נתפס במה שאמר ראשון דטעה במה שאמר ראשון כמו התם דטעה במה שאמר שלמים. ואתי שפיר הקושיא עלה ולב"ש וכו' כמו שפי' שם רש"י דאמאי לבן יהיה קדוש משום שאמר ראשון הרי מפרשינן דבורי' במה שאמר ראשון שהוא ראשון לשאר שוורים אחרים שיצאו אחריו מן הרפתי יעו"ש. וי"ל דודאי דמכ"ש אתי מתמורה ומה בתמורה יהבינן ליה מה שלא היה בדעתו כיון דהוצי' בשפתיו כ"ש הכא דדעתו היתה להקדיש מה שיצא ראשון ואמר ראשון דיהבינן ליה דעתו כמו שאמר, ולא מעכב מה שאמר שחור דטעה דהוא סבור ששחור יצא תחלה ולהכי פירשו הקושייא ולב"ש וכו' אדרבה נאמר דאין דעת האיש להקדיש כ"א שחור ופיו ולבו שוין ואיך נאמר שיש במשמעות לשונו שרצה להקדיש הראשון ואפי' הוא לבן דהא בתמורה נמי לא נוכל לשנות בדבריו דאילו קאי בצפרא וכו' יעו"ש דודאי דאם נאמר דפירוש ראשון הוא כס"ד דעל כל גוונא קאמר אתי שפיר דמכ"ש אתי מתמור' אבל נוכל לומר דאדרבה דאין דעת האיש להקדיש כי אם השחור ופיו ולבו שוין וכו' והכוונה כשיצא השחור ראשון אזי לבו ופיו שוין ועכשיו שיצא הלבן. תחלה אינו קדוש לא הלבן משו' דאין דעתו להקדיש כי אם השחור וגם השחור אינו קדוש כיון דלא יצא ראשון דלא דמי לתמורה ולהכי אצטריך רב פפא לומר דאשחור קאי וכגון דהיו לו שחורין הרבה וכוונתו לומר שור שחור שיצא ראשון לשאר שחורין יהיה הקדש וכמו שפירשו בדיבור שאחרי זה. ורב פפא ס"ל דלאו מתמורה ילפי דאין זה הקדש בטעות דודאי דבשחור דלא אית ליה שחורין אחרים לא נפקא מתמורה דקדש השחור וכמ"ש:

בד"ה והא שור שחור קאמר וכו' ופי' כיון דלית ליה אלא אחד לא שייך לקיים דבריו ולומר ראשון לשחורין דא"כ לא לימא ראשון שא שחור פירוש דלא שייך לקיים דבריו להקדיש השחור כדי שנאמר ראשון לשחורין קאמר דהא ליכא אלא שחור אחד ואם כוונתו להקדי' השחור א"כ לא לימא ראשון אלא יאמר שור שחור שיצא מביתי הקדש ומשני לא צריכא דאית בהו תלתא דהיינו דמוכרח לומר דזה דאצטריך התנא לאשמועינן דעסיקנן דאית בהו תלתא דלהכי כד אמר ראשון הוא ראשון לשחוריו דאמר ולא תידוק והא שור שחור קאמר דאי לאו הכי איך שייך לפרש דברי ב"ש ודו"ק:

בד"ה ה"ג וב"ה א"כ שיצא בראשון וכו' דלא הוי ליה למימר שיצא מביתו ראשון דמשמע דיצא מן הבית תחלה ע"כ פירוש עכשיו דאמר שיצא מביתי ראשון ויצא הלבן תחלה הרי השחור לא הוקדש כיון דלא יצא ראשון והלבן ודאי דלא קדוש כיון שאין כוונתו להקדיש אלא השחור וק"ל:

בד"ה וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש וכו' וי"ל ב"ש קאמרי לב"ה למאי דטעיתו וסבירתו דטעמא דידן משום הקדש בטעות וכו'. קשה לי על זה כיון דאמרי ב"ש דהם מודים דהקדש בטעות לא הוי הקדש מאי קא מותבו ליה לפי מה שטעו בדעתם והרי הם עצמם מוכרחים לחלק בין זה לזה ומה שיחלקו הם גם ב"ה מחלקים ואינו דומה להך דנדה דקא מותבו ב"ה לב"ש מהך דקופה קא מתרצי לה גם לפי טעות ב"ה בדעת ב"ש לומר דאין זו קוש' גם לפי טעותכם דשאני קופה וכו' אבל כאן דמביאים ראיה לחזק מה שהיה טועים ב"ה בדעתם מאי תיובתא איכא כיון דהם אומרים דס"ל כב"ה דאינו הקדש ליכא תיובתא דמה שמחלקים הם גם ב"ה יחלקו כך:

בד"ה ת"ש ששה שהיו מהלכין בדרך וכו' ואפ"ה היי נזיר לפי שהיה סבור שהיה פלוני וטעה כבר וחייל עליה נזירות אפי' בטעות וכו' דיש לנו לפרש דבריו דמתחלה נתכוונו להקדש לא שנא שחור ולא שנא לבן וכו' כתבו כך שס"ל דודאי צריכין לומר דבתחלה נתכוון להקדש לא שנא שחור ולא שנא לבן דאם לא נתכוון להקדישו מהיכא יחול עליו הקדש ואזלי לשיטתייהו למה דמפרשי הך מתני' ששה שהיו מהלכין וכו' דכולן לנזירות נתכוונו וגמר בדעתו להיות בכל ענין דהיינו שאלו הנודרין בנזיר כוונתם להיות נזירין ותלו נזירותם בדבר שהם סוברים שהאמת אתם שהסבור שהבא מרחוק הוא ראובן אמר הריני נזיר אם הבא מרחוק הוא ראובן והסבור שאינו ראובן אמר הריני נזיר אם אינו ראובן ואע"פי שהם בטעות אעפ"כ הם נזירים כיון שנתכוונו לנזירות אבל לפי מה שפירש רש"י שראשון אמר הריני נזיר אם זה פלוני דודאי אינו איש פלוני והשני אמר הריני נזיר אם אין זה פלוני וכו' דנראה דאלו הב' אין כוונתם לנדור בנזיר אלא שכל אחד מהם כדי לאמת דבריו אומר הריני נזיר אם לא היה כמו שאמרו שהוא סבור שכדבריו שאמר כן הוא שלזה פיר' בדיבור שאחריו שכולן טועין שהיו סבורין שאינו כמו שהן אומרים דהיינו שלא נתכוונו לנדור בנזיר וב"ש ס"ל שכולן נזירים לפי שכשאמר הריני נזיר הוא נתפס בנזירו' מ"מ ואע"פי שנמצא כדבריו אלמא דחשיב דנזירות דאמר היא נזירות גמורה ונתפ' בה אע"ג דהיא בטעות ולא מהני מה שנמצא כדבריו לפי שבאמרו הריני נזיר הוא נתפס תכף אלמא דהקדש בטעות הוי הקדש כדי ליתפס בה ומה שאמרו ב"ה דהוא נזיר מי שנתקיימו דבריו לאו משום דנתפס באמרו הריני נזיר אלא משום

דגמר דבריו אם יהיה פלוני ונמצא פלוני כולי האי לא עבדינן לפטרו אבל לב"ש דנתפס באמרו נזיר שמא נזיר בטעות הוי נזיר כן נראה דעת ר"שי ז"ל וכיון שכן קשה דלא דמי לא ללישנא קמא דקדוש הלבן ולא ללישנא אחרינא דללישנא קמא דהלבן הוא הקדוש אע"פי שלא נתקיימו דבריו דהוא אמר אם יצא שחור ראשון דווקא ולא כיון להקדיש הלבן ואין לו במה להתפס כמו בנזיר דנתפס וג"כ ללישנא אחרינא דקדוש השחור:

ג"כ תקשה והרי לא נתקיימו דבריו דלא הקדיש השחור אלא דווקא היכא דיצא ראשון וא"כ לא הוי דומה לשהיו להלכין דהתם נתפס במה שאמר נזיר אע"פי שהוא בטעו'. ונ"ל דלישנא קמא סבר דחה שאמר ראשון הוא מקדיש לראשון היוצא תחלה משמע וכמו האומר הריני נזיר אלא שהיה בטעות שהיה סבור שיצא שחור שטעה בהכי דווקא ומה שלא נתקיימו דבריו הוא דווקא במה שאמר שחור אבל במה שאמר ראשון נתקיימו דבריו והוה ליה כמו התם. דמה שאמר נזיר הוא כסבור שאין זה הוא בבירור ולהכי אמר הריני נזיר וכו' ומיד נתפס ואע"פי שהוא בטעות כיון שאמר הריני נזיר ג"כ הכא במה שאמר ראשון קבל עליו הקדש בראשון היוצא ונתפס בראשון שיוצא ואע"פי שלא יצא כמו שהיה בדעתו שהוא שחור ויצא לבן שהוא בטעות דנתפס במה שאמר ראשון. ואתי שפיר לפי זה מה דקא פריך ליה הש"ס דאימ' דראשון לשאר שחורין שהיו ברפת ולא ליהוי לבן קדוש כמו שפי'רשי לפי לישנא דא. דהיינו דמניין לך לומר דראשון הוא ראשון ממש כדי שנאמר דנתפס לבן במה שאמר ראשון ואע"ג דהוא בטעות דאימ' ראשון לשאר שחורין שהיו ברפת וא"כ לא יתפס לבן במה דאמר שאשון דהשתא דמכריח הש"ס דב"ש ס"ל דהקדש כטעות הוי הקדש שהוא בטעות גמורה כמו ההיא דהיו מהלכין בדרך וכו' א"כ חזרנו לומר כדמעיקרא אע"ג דהוא טועה במה שאמר ראשון והקדיש הראשון משום דסבור שהוא שחור יוצא ראשון מ"מ נתפס בקדושת הראשון כמו הנזיר נתפס בנזירות שקבל עליו ואע"פי שהיתה בטוע' שהו' סבור שאין זה פלוני ג"כ הכא נתפס במה שאמר ראשון ואע"פי שהיה בדעתו שיצא שחור כיון דמ"מ הרי הקדיש ראשון:

ולישנא אחרינא ס"ל כיון דאמר שחור הרי מקדיש לשחור ונתפ' השחור בהקדש זו. כמו התם דאמר הריני נזיר. וכמו התם דלא קבל הנזירות אלא משום דהיה סבור שאין זה פלוני ואעפ"כ כשאמר הריני נזיר מיד נתפס בנזירות ואע"פ שהוא בטעות ג"כ הכא אע"פי שלא הקדיש השחור אלא משום שהיה סבור שיצא תחלה שהרי גילה דעתו שאמר שיצא ראשון אלמא דכך היה סבור. אעפ"כ נתפס במה שאמר שור שחור הקדש ולא אמרינן דזה בטעות היה שלא הקדישו אלא משום שסבור שיצא ראשון. דהקדש בטעות הקדש כמו התם דלא אמרינן דלא קבל נזירות אלא משום שסבור שאין זה בודאי

ולא יתפס בהריני נזיר דלא חל הנזירות אלא אמרינן דנתפס בנזירות במה שאמר הריני נזיר וכו' ומשום דנזירות בטעות נזירות היא ג"כ נתפס בהקדש ואע"פי שהיה בטעות שסבור שיצא ראשון ולהכי מעיקרא קא מקשה הש"ס על דעת זו מה אילו וכו' הכא נמי גבי הקדש לכי מגליא דיצא שחור תחלה הוי הקדש ולא השתא כי נפק לבן ברישא דהא לא איגליא מילתא בדקאמר כמו שפי"רשי שם ורב פפא משום קושיא זו רצה לאוקמה ביש לו שחורין הרבה וכו וכד מכריח ליה הש"ס דב"ש ס"ל דהקדש בטעות גמורה הוי הקדש מההיא דהיו מהלכין וכו' א"כ חזרנו כמו שעלה על דעתו בראשונה שאע"פי שאין לו אלא שור שחור אחד ואעפ"כ קדוש היא דומה להההיא דהיו. מהלכין בדרך וכמו שפירשתי:

והשתא לפי פירוש זה אינו עולה התירוץ שכתבו התו' לקושיא דש"ס מה אילו אמר הרי זו תחת זו לחצי היום מי הויא תמורה מההיא שעתא וכו' כד אמרינן דב"ש דבטעו' גמור הוי הקדש כמו שכתבו בד"ה ת"ש ששה וכו' וז"ל דליכא מלתא בענין אחר כלל אין לנו כח לסתור דבריו בכל הכי גבי הקדש איכא לפור' מלתא בהדי' כדב ע"כ דהרי לפי פירושינו אין מפר' מלת' כדבריו לא ללישנא קמא ולא ללישנא בתרא והתירוץ לדעת רש"י ז"ל לתרי לישני הוא מבואר דהתם בתמורה הוא מבאר להדיא דאינה נתפסת תמורה אלא עד חבי היום אבל בזה דידן מה שהוקדש לבן ללישנא קמא ושחור ללישנא בתרא משום דהקדש בטעות הקדש וכמו שפירשתי דנתפס תכף במה שאמר ראשון. או במה שאמר שחור ודו"ק ועיין מ"ש לקמן בד"ה מתניתין היו מהלכין בדרך וכו':

בד"ה אביי אמר לא ס"ר וכו, דיליפנן מתמורה דהוי הקדש אפי' בטעות לכאורה קשה דאין זה דומה לתמורה דטעות דתמורה הוא דומה שטעה בדבורו הפך מחשבתו הוא דנתקדש אבל הכא הטעות שהוציא בפיו שהוא השחור לא נתקדש אלא מה שהיה בדעתו:

וי"ל דשאני תמורה דבדבורו שהוציא מפיו אין בו לפרש פירוש המורה על מה היה בדעתו ולכן נתקדש מה שמוציא מפיו אבל הכא הרי הוציא מפיו ג"כ מה שהיה בדעתו שהרי אמר ראשון אלא משום שטעה במה שאמר ג"כ שחור לא איכפת לן בהאי טעותא אלא יהבינן ליה מחשבתו ודיבורו שהרי' אמר אלו ידע שראשון יצא לבן לא היה אומר שחור אלא לבן וכמו זה כתבתי לעיל בד"ה מאי טעמייהו דב"ש וכו'. אבל נ"ל עיקר דכוונת הש"ס דכמו תמורה דהתפיס לבהמה בתמורה בטעות שלא לשם שלמים היתה דעתו לא אעולה ואעפ"כ נתפסת בה הקדושה של תמורה שאמר ואע"פי שהיא נעשית בטעות ג"כ הכא שרוצה לעשות הקדש ראשון שיצא מביתו אע"פי שעשה בטעות שסבור

שהוא שחור שיבא ראשון שלהכי אמר שור שחור אין אנו אומרים שאין ההקדש חל כיון שהוא בטעות אלא ההקדש חל וכמו שרוצה להקדיש הראשון ואע"פי שיש בו טעות ודו"ק:

דף לא:

אבייי אמר לא קס"ד וכו' פיר"שי ומאי דקשיא לך לב"ש מה אלו וכו' אמר להו אי' הוה ידענן דלבן נפק לא אמר שחור אלא לבן והוי טועה בהקדש ומשים הכי הוה הקדישו הקדש פירוש דלעולם ילפינן מתמורה וכמו תמורה דתופסת קדושת תמורה אע"פי שהיא בטעות גם ההקדש אע"ג דהוא בטעות נעשה שחשב ששחור דיצא ראשין אעפ"כ ההקדש חל על הראשון ואע"פי שהראשון חשב שהיה שחור ולא אמרינן כיון דהקדש ראשון היה בטעות לא יחול ההקדש כלל אלא חל ההקדש דראשון כמו שאמר דראשון קדוש וג"כ דומה לששה שהיו מהלכין וכו' שאין שום אחד מהן נתכוון לנדור אלא מה שאמרו הריני נזיר הוא משום שסבור כדבריו כן הוא בודאי דלהכי אמר הריני נזיר שיודע שלא יהיה הפך דבריו כדי שיהיה נזיר ואעפ"כ נתפסו במה שאמרו הריני נזיר ואע"פי שנזירות זה היתה בטעות מעיקרא שסברו שכדבריהם כן הוא ולא יהיו נזירים משום דנזירות בטעות הוי נזירות ולהכי נתפסו בנזיר במה שאמרו כל אחד מהם הריני נזיר וג"כ ההקדש נתפס על הראשון במה שאמר ראשון יהיה הקדש ואף ע"ג דההקדש ההוא דראשון הוא בטעות שסבור שיצא שחור מ"מ נתפס במה שאמר ראשון אבל עכ"פ עסיקינן שאמר אלו ידעתי דיצא לבן ראשון הייתי חומר לבן דאל"כ הוי כאילו לא הקדיש כלל ודמי לתמורה אלו אמר הרי זו תחת זו לחצי היום וכו' ולא דמי לנזיר דהוא נתפס במה שאמר הריני נזיר מיד ולא מהני במה שיפר אח"כ אם לא ימצא כדבריו דווקא משום דבתחלת דבריו אדם נתפס והם אמרו כל אחד הריני נזיר בתחלה דבאמירת הריני נזיר נגמר הנדר כלו ואינו כמו ההקדש שלא יגמר ההקדש עד לבסוף שאמר יהיה הקדש שאמר מתחלה שור שחור שיצא מביתי ראשון יהיה הקדש שאם לא היתה כוונתו בראשון שאמר הוא ניחא ליה בין יהיה שחור או לבן הוא מקדיש ומה שאמר שחור הוא משום שסבור שיצא שחור ראשון ואם ידע היה אומר לבן. א"כ הוי ליה כאילו לא הקדיש הלבן כלל כן נ"ל לומר לדעת רש"י ז"ל ודוק היטב:

והקתני דינר של זהב שיעלה תני שעלה ע"כ כתב רש"י ואח"כ נזכר לדבר שהיה של כסף או חבית של שמן ע"כ פירוש דקשה לו שעלה בידו כבר הרי ידע אם הוא של כסף או של זהב ואיך יאמר אלו ידעתי שהוא של כסף הייתי אומר של כסף להכי פירש ששכח ואח"כ נזכר שהוא של כסף. אבל התוספות פירשו שמעיקרא לא נתן דעתו ואח"כ

נתיישב בדבר וניכר שעלה בידו של כסף או איפשר לומר דוניכר ט"ס וצ"ל ונזכר והוא כמו פירוש רש"י ז"ל: אמר רב חסדא וכו' קס"ד כי מקדיש בעין רעה מקדיש ואמרי ב"ש הוי הקדש כתב רש"י ואם איתא לרב חסדא דלבן עדיף טפי אמאי הוי הקדש והא מאן דמקדיש בעין רעה מקדיש ע"כ. קשה לי כיון דאיירי כדאמר אביי באמר אלו ידענא דלבן יצא ראשון היה אמינא לבן מאי קא מקשה והלא הוא אומר שרצונו להקדיש היפה ואם כוונתו כמ"ש התו' דודאי משקר הוא שלא נאמין אותו במה שיאמר כך אע"פי שאין נראה כמו התוס' הוא מפרש דלא הזכיר מזה כלל גם על זה תימה גדולה דלמה ישקר כדי להפסיד וגם שמביא חולין לעזרה. ונ"ל. שדעת רש"י ז"ל דהש"ס לא קאי על דברי ' האמוראי' דלעיל אלא דנקט על פשט דברי המתני' דקאמרי ב"ש דהקדש טעות הקדש דאע"ג שלא נתקיימו דבריו כיון שיצא לבן ראשונה נתקדש כמו שאמר שיצא ראשון ומזה קא פריך על רב חסדא דקס"ד כי מקדיש בעין רעה הוא מקדיש ואם הלבן הוא גרוע ניחא דקתני מתני' דהלבן קדוש שזה הוא טעמא דב"ש דקדוש הלבן שודאי דעתו על הלבן להקדישו במה שאמר ראשון והא דאמר שחור בטעות הוא שסבור שיצא ראשון אבל דעתו היתה דאם יצא הלבן ראשון הוא קדוש משום דהכי ניחא ליה משום דמקדי' בעין רעה הוא מקדיש אבל לדברי רב חסדא דאמר דלבן עדיף אין אנו אומרים דדעתו היתה דיוקדש הלבן אם יצא ראשון והלא כל המקדי' בעין רעה הוא מקדיש ולהכי אמר שחור שלא נתכוון להקדיש כי אם השחור הגרוע ולא על הלבן היפה אלא ודאי דליתא לדרב חסדא והשחור עדיף ולהכי כד נפק הלבן הגרוע אמרינן דודאי מה שאמר א' הוא גם הלבן דהכי ניחא ליה אלא שסבו' דיצא השחור בראשונ' הוא דקאמר שחור ועכשיו דיצא הלבן דהוא הגרוע אמרינן דדעתו להקדישו אם יצא ראשון דזהו מה שס"ל לב"ש דקדוש הלבן דעכשיו רצה הש"ס לומר דטעמא דב"ש הוא משום זה דאיכא הוכחה דמקדיש ללבן משום דהמקדי' בעין רעה הוא מקדיש ואין אנו צריכין לכל שקל וטריא דקאמרי האמוראי' לעיל. וקאמר ואלא מאי בעין יפה הוא מקדיש וכו' דהיינו דלדעת רב חסדא דהמקדיש בעין יפה הוא מקדיש דלהכי קאמרי ב"ש דהלבן הוא קדוש דהיינו דמשום דהמקדיש בעין יפה הוא מקדיש הוא דאמרי דהלבן קדוש אע"ג דאמר שור שחור דהוא בטעות אמר שחור דהיה ס"ל דיצא שחור ראשונה והקדש טעות הוי הקדש ואסיק דבעין רעה הוא מקדיש והלבן הוא גרוע ומשום זה קאמר ב"ש דלבן קדוש דזאת הוכחה היא דראשון דקאמר הוא אם גם יצא לבן ומה שאמר שחור הוא בטעות שסבור שיצא שחור תחלה וגם רב חסדא הכי ס"ל שהוא לא אמר על כל לבן שהוא עדיף משחור דהוא לא אמר שא בתורא דקרימנאי אבל בשאר שוורים עדיפי וב"ה ס"ל דאפי' בהאי אינו

הקדש כיון דהוא בטעות שכל שהוא בטעות אינו הקדש הן. שהאחד יתר מחבירו הן שחבירו יתר ממנו ואין דנין בזה מצד מקדיש בעין יפה הוא מקדיש או בעין רעה הוא מקדיש. ומ"מ אנו צריכין למה דאמרו בש"ס בתחלה דטעמא דב"ש דהקדש טעות הקדש הוא משום דילפינן מתמורה דאי לאו הכי כיון דהוא בטעו' לא קדיש כלל הלבן אע"פי שבדעתו להקדישו כיון דאמר שחור שסבור שיצא ראשונה הרי הקדש זה בטעות הוא ולא חייל ההקדש:

כי אמרי בתורא דקרימנאי פיר"שי דקרימנאי של חרישה חיוורא מעלי טפי וכו' משמע דפירוש קרימנאי הוא חרישה והכוונה שאם היו שוורים שחורים ולבנים והם לחרישה עומדים השחורים גרועי' לענין חרישה אבל אם היו עומדים לבשר אוכמא עדיף והמתני' אייריי בשעומדים לבשר דהלבן גרוע וק"ל:

תו' בד"ה אמרו להם ב"ה לב"ש וכו' וב"ש היו יכולין להשיב דהכ' גרע מהקד' טעות כדפרישית ולא חשו להתיבם אמיתות החילוף והשיבו לפי דבריהם וכו' פירו' שלא חששו לזה שהרי הפרש בניהם ידוע לכל שני האי גוונא לא חל הנדר כלל אפי' רגע א' והשיבו לפי שהם מדמי' שהם שוים וא"כ היה להם לחזור ולומר שהקדש בטעות אינו הקדש לזה אמרו שיש לנו טעם דגמרינן ממעשר בהמה שהקדש בטעות הקדש לחזק דבריהם בהקדש טעות שהוא הקדש. אלא דקשה לי כיון דזה הטעם הוא דחוי ועיקר טעמם דילפינן מתמורה כמ"ש בדיבור שאחר זה אמאי לא השיבו אותם מתמורה:

ואמר רב חסדא אוכמא למשכיה וכו' והאמר רב חסדא אוכמא בחיוורא לקי ע"כ. פיר"שי דמשמע בין למשכא בין לרדיא הוי אוכמא גרוע ע"כ איכא לימדק דאיך משמ' בדברי רב חסדא דגם למשכא אוכמ' גרוע והא כבר אמרו דרב חסדא בתורא דקרימנאי דלבשרא אוכמא עדיף וא"כ כ"ש דלמשכא אוכמא עדיף שלא יש עדיפות לחוורא כי אם לרדיא דכן משמע לדברי רב חסדא שהרי במקו' אשר אמר רב חסדא דבשרו גרוע לגבי סומק והשביח את עורו על כלם והוה איפשר לומר דבשרו שוה ללבן הרי אמרו דאינו כן אלא דלרב חסדא דבשרו הוא חשוב יותר מלבן כ"ש דשמעינן מינה דעורו חשוב מלבן כמו שגילה דעתו כפירוש רב חסדא. ונ"ל לומר דכוונ' הש"ס כיון דתרץ על רב חסדא דדבריו אייריי בתורא דקרימנ' קאמר דודאי תירוץ זה אמתי וכך צריך דהא קשה דברי רב חסד' דבריו אדבריו וצריכים אנו לתרץ בתורא קרימנאי כמו שתירצנו הכא בתורא קרימנאי דלא אמר אלא לרדיא אבל למשכיה אוכמא עדיף. אמרו להן לב"ש אי אתם מודים אין לדקדק דכפי מה שפירש רש"י דנשאל לחכמים והתירו לו מפני שטעה ובנזירות וכו'. א"כ ודאי דב"ש לא יודו לב"ה דהא ס"ל ב"ש דאין שאלה בהקדש דחכם לא יתיר לו בודאי

דבשלמא לדברי התו' שפירשו שלא נדר בלשון טוב אתי שפיר שלא חל עליו נזירות אפי' רגע אחד וכמ"ש בד"ה נשאל לחכם והתירו וכו' דפירוש התירו שאמר לו שאותה קבלה לאו כלום היא. דמוכרח דכוונת רש"י כך דלשון הנזירו' שקבל לא טוב הוא כמו שפירשו התוספות ולהכי כתב מפני שטעה בנזירות ולא כתב מפני שנזירות בטעות ומכ"ש שהש"ס קאמר הכי להדיא: תו' בד"ה והאמר רב חסדא אוכמא בחיותא לקי וכו' ס"ל למקשה דאינו מעולה בשר הלבן מן השחור כולי האי דיהיה עדיף ממעלת שורו השחור על של לבן ע"כ פירוש דלכאורה קשה דמאי קא מקשה הש"ס והאמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקי שאע"פי שעור השחור הוא מעולה על הלבן מ"מ כיון דבשר הלבן הוא מעולה כמו שאמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקי הוא שוה יותר מן השחור אע"פי שעורו מעולה מעור הלבן לזה אמרו שס"ל המקשה שאי איפשר שיהא מעולה בשר הלבן כל כך עד שיהא שוה יותר מבשר השחור עם מעלת עורו המעולה דאם בשר הלבן יותר שוה מן בשר השחור לא יהיה כל כך שוה עד שאינו נחשב מעלת עור השחור דלפחות יהיו שוים דהלבן בשרו יפה מן השחור והשחור עורו יפה מן עור הלבן יהיו שוים בסכום אחד ולמה אמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקי דנגרע סכום הלבן משום השחור דהוא עמהם. ומשני כי אמר רב חסדא למילתא בתורא דקרימנאי שהלבן חשוב על השחור גם בענין העור ולא אמר רב חסדא דעור השחור עדיף אלא דשאר מקומות וקאמרי עוד ולכך נמי במתני' וכו' דבכלל זה הלבן עכ"ל נראה להדיא שהם מבינים מה שאמר הש"ס ואמר רב חסדא וכו' והאמר רב חסדא וכו' הוא כמביא ראיה לתירוצו שאמר מעיקרא כי אמר רב חסדא בתורא דקרימנאי שהרי אמר רב חסדא אוכמא דמשכיה וכו' ותקשה אדבריו שאמר אוכמא בחיורא לקי אלא מוכרח לתרץ דאיירי בתורא קרימנאי וכו' דלכך נמי במתני' ס"ל דשחור עדיף דאפי' הלבן מעלי לרדיא מ"מ מעלת העור השחור היא גדולה כל כך דלהכי הוא ניחא ליה להקדיש הלבן ולא השחור דהוא שוה יותר דבעין רעה היא מקדיש וכמקדיש השחור בכלל הקדש זה הלבן דהוא ניחא ליה להקדיש הלבן. ומה שמקדיש השחור הוא משום שבדעתו יצא השחור ראשון וכמו שכתבו לעיל כן נ"ל ודו"ק:

בד"ה מי שנדר בנזיר וכו' וע"כ מיירי בשעבר דאל"כ פשיטא הוא דמונה משעה שנדר וכו' פירוש דבמתני' אינו מבואר שעבר ושתה יין קודם שבא לישאל לזה אמרו וע"כ מיירי בשעבר וכו' ולהכי קא פריך הש"ס מתני' לא ר' יוסי ולא רבנן וכו' דהך בריית' היא להדיא בשעבר על נזירותו וק"ל:

דף לב.

גמ' אי רבנן קשיא נזירות מועטת אי רבי יוסי קשיא נזירות מרובה פרש"י והאי דקאמר נזירות מועטת לאו דווקא דהא נמי לנזירות מרובה אלא איידי דלא מצי למיפרך מדר' יוסי אלא מנזירות מרובה נקט נמי לגבי רבנן נזירות מועטת ע"כ נראה הא דקאמר דלר' יוסי לא מצי למפרך אלא מנזירות מרובה הוא משום דמשמע ממה דקאמר רבי יוסי דדיו שלשים יום דמשמעות דיו הוא לומר דאינו צריך למנות כל הימים אשר שתה בהן יין שלא כדברי ת"ק דקאמר דאף אם שתה מ' יום או חמישים יום צריך למנות' עוד פעם אחרת דהא הברייתי' קאי על נזירות מרובה ג"כ כמו שפירש הוא ז"ל דפליג עליה ר"י ואמר דסגי שלשים יום דווקא אבל בנזירות מועטת מצינן למימר דס"ל כמתניתין דימי איסור עולין לו ולהכי לא מצי למיפר' על ר' יוסי אלא מנזירות מרובה וכמו שמפרש אח"כ בדיבור שאחרי זה דהיינו שמתניתין קתני דבנזירות מרובה עולין לו ימי איסור דהיינו דאפי' קבל עליו נזירות מרובה של מאה יום ועשה מהן עשרה בטהרה ועשרה באיסור ואח"כ נשאל צריך להשלים עד מאה כמו שנדר ואינו צריך לסתור ימי האיסור ואלו לרבי יוסי קאמר הכי בברייתא אדברי ת"ק דדיו שלשים יום משמע דעל כ"פ בעי שלשים יום בטהרה דהיינו שלפעמים סותר כגון שעשה שמנים יום באיסור ועשרים יום בטהרה שצריך להוסיף עשרה ימים בטהרה כדי להשלים ל' יום בטהרה דבזה פליג ר"י את"ק וכיון שכן הרי לא אתי כתנא דמתניתין דמתני' ס"ל דבכל גוונא ימי האסור עולין וקאמר הש"ס ואיבעית אימא ר' יוסי וכו' ופירש"י דמתני' בנזירו' מרובה ובברייתא בנזירות מועטת וכו' דהיינו דמתני' בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת אבל הברייתא איירי בנזירות מועטת דווקא וכיון שכן מוכרח לפרש דמה שאמר ר' יוסי דיו שלשים הוא בא ליפלוג את"ק דסבר דבעי להשלים הנזירו' עכ"פ בטהרה הוא אומר דשלשים דיו למנות דגה ימי האיסור עולין כתנא דמתני' דאל"כ במאי פליג רבי יוסי את"ק כיון דבנזירות מועטת איירי: עוד כתב לישנא אחרינ' והכי תניא בתוספתא וכו' ומשום הכי קשיא להו נזירות מועטת דמתני' איירי בין בנזי' מרוב' בין בנזי' מועט' וקתני משעה שנזר ואי ר' יוסי וכו' כדמפרש ע"כ הנה לישנא דא דר' יוסי ביאר דעתו דבנזירות מועטת בעי דינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר א"כ לא שייך לפרש דמה שמקשה לרבנן מנזירות מועטת משום דלר"י לא תקש' מנזירו' מועט' וכמו דפירש"י בלישנא קמא דודאי דלר"י תקשה בין מנזירו' מרובה בין מנזירות מועטת דהא נראה דר"י מסכים לדברי ת"ק וכיון שכן קשה לי דהו"ל להקשות בין לרבנן בין לר"י מנזירות מרובה ומועטת דכחדא נינהו:

ועוד קשה במה שאמר ומשום הכי קשיא להו נזירות מועטת דמתני' איירי בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת וקתני משעה שנזר דמשמע דהוא מבאר בודאי דכן הוא דלא תקשה אלא מנזירות מועטת ולא מנזירות מרובה ואמאי לא תקשה מנזירות מרובה וג"כ קשה דלישנא דא דר' יוסי מפרש לת"ק איך שייך להקשות אי רבנן וכו' אי ר' יוסי וכו':
ונראה לי כיון דר' יוסי קאמר דת"ק לא דבר כי אם בנזירות מועטת להכי לא פריך לת"ק אלא מנזירות מועטת אשר דבר בפירוש דבעי דיסתור ימים אשר שתה בהן. ובנזירות מרובה פריך אר' יוסי דאמר דבעי עכ"פ שלשים יום בהיתר בין אם נפרש דכוונת רבי יוסי דת"ק הכי ס"ל קא פריך אר' יוסי דאמר דת"ק הכי ס"ל בין אם נפרש דר' יוסי דאמר דבעי ל' יום לא קאי את"ק אלא הוא דס"ל אתיא הפירכא שפיר ואי ר' יוסי קשיא נזירות מרובה דהוא קאמר דבעי ל' יום ומתניתין דקתני דלא בעי למנות כלל מהימים שמנה באיסור ודוק ועיין למטה דאיך אתי לפי לישנא דא מה שאמר הש"ס ואיבעית אימא ר' יוסי:
וראיתי להתוספות שכתבו וה"ג אי רבנן קשיא נזירות מרובה פירוש אפי' מרובה וכו' ומתניתין משמע דמונה משעה שנדר כלומר מקצת ימים שנדר שאינו סותר הכל רק שלשי' יום ול' יום האחרים יעלו לו והיינו נמי כר' יוסי אבל בנזירות מועטת קשיא שאפי' לר' יוסי סותר כלו ובמתניתין משמע שעולה לו למנין ע"כ. קשה לי דהרי הם פירשו במתניתין וז"ל מונה משעה שנדר וכל הימי' שעבר בהם עולין לו לימי נזירותו וכו' פשטיה דמתני' משמע דקתני מונה משעה שנדר על הימים שעבר בהן עלו לימי נזירותו ע"כ וכן כתבו בדף ל"ג ע"ב מונה משעה שנדר דמשמע דכל הימים שעבר על נזירותו עולין למנין ע"כ וכיצד אמרו כאן ומתני' משמע דמונה משעה שנדר כלומר מקצת ימיה שנדר שאינו סותר הכל אלא רק ל' יום והלא לפי דבריהם ראשונים אינו סותר כלל:
ונראה דכתבו כך משום דמשמע לפי גירסתם דלר"י לא פריך אלא מנזירות מועטת אבל מנזירות מרובה לא תקשי להכי פירשו הכי דכוונת הש"ס לומר דלר"י לא תקשי שא מנזירות מועטת דאיכא לפרושי מתני' מונה משעה שנזר לכל הימים שעבר חוץ מל' וזה במרובה אבל בנזירות מועטת מוכרח דמה דקתני מונה משעה שנדר דאינו סותר כלל דכל הימים שעבר עולין לימי נזירותו וא"כ תקשי מיהא לר' יוסי נזירות מועטת דמשמע דסותר כלו אם שתה בכלן יין כמו שפירשו בתחלת הדיבור והכוונה דהש"ס אמר דלר"י דאף דנדחוק עצמנו ולפרש מתני' דלא כפשטה ולא תקשי מרובה בנזירות מועטת מיהא תקשי ומשני איבעית אימא ר' יוסי בנזירות מרובה דהיינו דמתני' לא איירי אלא בנזירות מרובה דווקא ומה דקתני מונה משעה שנדר הוא מקצת הימים שנדר שאינו סותר הכל

שעולין לו הימים שעבר חוץ מל' יום ומה דקאמר ר' יוסי ל' יום דמשמע דאיירי בסתם נזירות קאמר שלשים ואה"נ דבנזירות מרובה סותר הכל לאו הכי דודאי ר"י לא ס"ל בנזירות מרובה דיסתור הכל אלא דבנזירות מרובה לא יסתור אלא שלשים יום מדקאמר דיו דמשמע דבא לאפלוגי את"ק דאמר דסותר הכל גם במרובה קאמר ליה דדיו ל' יום דאי לאו הכי במאי פליג את"ק ומודה לתנא קמא במוועטת. אלא דאכתי איכא לימדק דאמאי קאמר הש"ס דר' יוסי איירי במועטת דהיה לו לומר דמתניתין ור"י איירי בנזירות מרובה דדברי מתני' כדברי ר' יוסי דמתני' לא איירי בנזירות מועטת וג"כ ר' יוסי אבל בנזירות מועטת בין למר ובין למר עולין לו מן המנין בין אם שתה בכלן יין או במקצתן אותם הימים עולין וכפשט דברי הברייתא דאיירי במרובה דאמר ר' יוסי עלה דיו שלשים יום דמשמע דאיירי במרובה. וי"ל דודאי דת"ק דהברייתא איירי גם במועטת משום דאם במרובה ס"ל דסותר הכל ב"ש במועטת דסותר הכל דהא ס"ל דאב בנשארו ל' יום בהיתר קאמר דסותר. כ"ש בנזירות מועטת דהיא ל' יום ושתה בהן או במקצתן דסותר להן אלא דר"י בא להקל במרובה ואמר דיו שלשים יום שלא שתה בהן דבא ליפלוג במרובה דאינו סותר הכל כיון דיש לו שלשים יום שלא שתה דהוא סתם נזירות ומשמע דבנזירות מועטת אינו עולין לו מן המנין אלא דצריך לעשות עוד מה שעשה באיסור כמו דברי ת"ק כיון דליכא ל' יום באיסור יין לא מקרי נזירות ומעתה לפי דברי תוספות שו דתנא דמתני' הוא ר' יוסי ואיירי מתני' בנזירות מרובה ול' יום סותר ול' יום יעלו למנין אבל בנזירות מועטת סותר לפי מה ששתה בהן יין משום דעכ"פ בעי ל' יום בטהרת נזירות. וג"כ לפי לישנא אחרינא דכתב רש"י כד אמר ואיבעית אימא רבי יוסי כאן בנזירו' מרובה כאן בנזירות מועטת הכוונה דמתני' איירי בנזירות מרובה והכי קאמר דמונה משעה שנדר שאינו סותר הכל אלא רק ל' יום כדין נזירות סתם כמו דברי ר"י כאן בנזירות מועטת דר"י דאמר דיסתור הכל הוא בנזירות מועטת כמו דברי התוספות הנז' שהרי לפי לישנא דא דר' יוסי קאמר בתוספתא בפירוש דינהוג איסור כימים שנהג היתר בנזירות מועטת ובנזירות מרובה ינהוג ל' יום וא"כ כד מוקי למתני' כרבי יוסי תהיה כך מתניתין ודוק היטב: אמר ליה רבא לרב נחמן וכו' לימרו להו מה למעשר שכן אינו קדוש בכוונה פי' דודאי דלא נילף טעות דהקדש מטעות דמעשר דמה למעשר שכן מצינו בו דהכוונה בו היא גורמת שלא יחול ההקדש והטעות בו הוא עדיף תאמר בהקדש דעיקר מעשה שלו הוא בכוונה יהיה טעותו הקדש דודאי דלא נילף ליה מטעות דמעשר אלא צריך שיהא בכוונה שכל מעשה שלו צריך שיהיה בכוונה ומדלא קא מהדרי הכי ב"ה ש"מ דאית להו טעותו וכ"ש כוונתו דודאי היה לנו לילף טעות דהקדש מהעות דמעשר ואמר רב שימי

דלעולם טעותו ולא כוונ' ואעפ"כ אינם יכולין לב"ה להשיב כך משום דהיו יכולין להשיב ב"ש בק"ו כך ומה מעשר דגרע כחו בכוונה אפ"ה יפה כחו דקדוש בטעות הקדש שיפה כחו דקדוש בכוונה אינו דין שיפה כחו בטעות. ואמרו ולא היא וכו' דקאמרי לרב שימי דאי איפשר לעשות ק"ו זה ב"ש כדי שנאמר דגם בטעות בהקדש מהני משום דהקדש בריך שיהא בכוונת בעלים ולא בטעות בעלים אבל מעשר בחשבנא תלוי וכיון שחשב כך קדוש אע"פי שהוא בטעות וכיון שכן אינו ק"ו זה לומר מה מעשר וכו' אפ"ה יפה כחו בטעות דטעות זה לא מקרי טעות כיון דתלוי בחושבנא והוא עשה חשבון זה שלא יש גריעות לטעות אבל בהקדש יש גריעות לטעות משום דבעי שיהא בכוונת בעלים וכיון דלא יכולין לעשות ק"ו זה ב"ש א"כ ב"ה היו יכולין להשיב על דברי ב"ש מה למעשר שכן אינו קדוש בכוונה וכו' אם איתא דטעותו ולא כוונתו ומדלא אתיבו ליה כך ודאי דאית להו דטעותו וכ"ש כוונתו וקשיא לרב נחמן כך כתב רש"י ז"ל אבל קשה לי דאם מה שאמר הש"ס ולא היא הוא כמו דבריו דקאתיבו ליה לרב שימי לא הוה ליה למימר ולא היא וכו' אלא כך הו"ל למימר לא הקדש בדעתא דמארי תלוי. ונראה דמשום זה פירשו התוספות דתשלום דברי רב שימי הוא כלומר אין זה ק"ו טוב לדעת ב"ה וכו' אלא דגם על דבריהם קשה דהיכן מבואר בש"ס דלרב נחמן לא קשה אמאי לא השיבו ב"ה מניה וביה דאיכא למימר דב"ה חד מתרי טעמי נקט דכל כי האי גוונא היה לו לש"ס לבאר דלא סלקא לרב נחמן בקושיא. וראיתי להרמב"ם בפ"ח מהל' בכורות שקדוש בין בטעות בין בכוונה דנראה דהוא מפרש כדברי רש"י דאסיקו לרב נחמן בקושיא להכי לא פסק כרב נחמן:

מי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו וכולי כתב רש"י שהפריש לנזירותו ומצאה שנגנבה ע"כ משמע דאפי' לא נגנבה אלא אחת מג' בהמות הצריך לנזירות וכן מדברי התו' הכי נראה אע"ג שכתבו שאין לו במה להביא קרבנותיו לאו דווקא כל הקרבנות שהרי אח"כ כתבו לשון יחיד בהמה וכן כתב הרמב"ם בפ"ב מהל' נזירות דין ב' וז"ל מצאן שנגנבו או נגנבה בהמה מהן וכו' כנ"ל:

תו' בד"ה מי שנדר בנזיר וכו' אבל בגניבה וכן חרבן נולד דלא שכיח הוא כו'. פירוש דנולד דלא שכיח מעיקרא גמר ונדר בלבו וכו' וכיון שכן לא מהניא בזה חרטה אח"כ להתיר נדרו משום דטעמא דחרטה הוא משום שעל ידי חרטה נעקר הנדר מעיקרו ולכן בדבר המצוי ושכיח להיות ואדעתא דהכי לא נדר הרי נעקר הנדר מעיקרו אבל בדבר שאינו מצוי הנדר אינו עקור מעיקרו לפי שכיון שאינו מצוי גמור ונדר בלבו בכל ענין לפי שסבור שלא יהיה וק"ל:

ע"א גמ' ואם משנגבה בהמתו נזר אינו נזיר. וכו' כתב רש"י הרי זה אינו נזיר דגזירות בטעות הוא ע"כ משמע דאינו צריך התרת חכם אלא הרי אינו נזיר וכיון שכן מה שכתב אח"כ וזו טעות של נולד טעה נחום המדי שהיה סבור שפותחין בנולד לאו דמשום הכי עשה להם התרה אלא הכוונה שאמר להם שאתם מותרין מי ו:

אבל מדברי התו' משמע דבעי התרת חכם וז"ל אינו נזיר כלומר הוי חרט' מעלייתא ומתיר לו החכם:

וקשה לי על דבריהם לכי מה שכתבו אח"כ דאיגלייא מלתא למפרע דנדר בטעות הוא ולא חל אפילו רגע אחד וכו' א"כ לא בעי התרת חכם. ומכ"ש לפי מ"ש עוד וז"ל ונראה דאפי' ב"ש מודו בהוא דלא הוי נזיר עכ"ל וכיון שכן אמאי צריך התרה שהרי לב"ה שס"ל דהקדש בטעות לא הוי הקדש הוא דאינו צריך התרה. והיה נ"ל דמ"ש התו' ומתיר לו החכם דהיינו שיאמר לו שמותר אתה ואינך נזיר. ומ"ש אח"כ והתירו נחום וכו' הוא שאמר להן שמותרין אתם שאינכם נזירים מעיקרא דלא חל כלל וטעה שפתח להם פתח זה שהוא נולד דלא שכיח ואעפ"כ אמר להם דלא חל נזירות כלל: וכן ראיתי להרמב"ם בפירוש המשניות שכתב דמה שקתני היתרם אינו ר"ל התיר נדרם אלא שהתיר להם שתיית היין והטומאה וכו' אבל אילו התיר להם נדרם אין מחלוקת וכו' ומאמר חכמים כשחרב בית המקדש אינו נזיר שמורה בלי ספק שהוא אינו צריך הפרה וכו':

והנה הרי משמעות דבריו כמ"ש לדעת רש"י והתוספות ג"כ דאינו צריך התרה אם חרב קודם הנדר ואם חרב בהמ"ק אחר הנדר לא מהני בלא התרה משום דנולד הוא אבל אם על ידי התרה כגון שהתחרט על הנדר מהני. אלא דנחום המדי טעה דבלא התרה שצריך להיות על כל הנידר. דהוא על ידי חרטה דיניחם על הנדר מעיקרא היתר להם דאמר להם מותרין אתם משום שחרב בית המקדש ואמר שמאמר חכמים כשחרב בית המקדש אינו נזיר שמורה שאינו צריך הפרה לפי שלא חל עליו הנזירות נמשכו בזה אחר דעת ר"א שאמר פותחין בנולד דהוא משמע שאינו צריך התרה דהיינו חרטה שהוא צריך להתרה אלא הנדר לא חל ואינו צריך התרה והם עשו דין זה בהיכא כשחרב בית המקדש קודם דווקא דכה"ג לא הוי נולד וזה ששטפוה רבנן לר"א ואוקמוה בשיטתייהו דהיינו ששטפו דבריו מה שאמר בנולד הם עשו אותו כשחרב בהמ"ק קודם דווקא אבל בנולד שהוא שחרב אח"כ לא עשו כדבריו אלא צריך התרה כדינה שהיא על ידי חרטה ואמר שמכאן שאמר בש"ס כך הרי מתבאר שענין שאמר ר"א פותחין בנולד הוא לומר שאינו צריך הפרה אלא אחר שישאל לחכם מה הוא הדין יאמר לו שאין זה נדר מעיקרו. ואין צריך להפר הנדר על ידי חרטה והתרה ואמר ונתבאר מדבר שבאה בנדרים שהוא

צריך הפרה דהיינו שתהא חרטה כדי שיכול להפר לדעת ר"א והא מחלק בנולד אלמא דזה משום נולד קא מקיל בו דאינו צריך לעשות כמו הנך. דמשמע דאינו צריך הפרה אלא בהשאלתו לחכם יאמר לו שמותר אתה אבל עכ"פ בעי השאלה לחכם לידע אם זה נולד. דכן נראה מדבריו כפ"ט מנדרי' יעו"ש והשתא לפי פירו' זה בדברי הרמב"ם הנז' לא קאמר שחכמים ס"ל בדעת ר"א בנולד. אלא הכוונה מה שעשה ר"א בנולד שהוא אחר הנדר עשו חכמים דין זה דווקא בחרב קודם הנדר דלא מקרי נולד כנז' דנמצא דמתני' לא הוי כר"א וכיון שכן לא קשה מה שהקשה הל"מ על דברי הרמב"ם הנז' דשלא כדבריו נתכוון הרמב"ם ז"ל אלא כמו שכתבתי יאתו דבריו על נכון. וג"כ שלא כדבריו דכתב דלדעת התו' בעי דיתיר לו חכם כמו שנראה שכך דבריהם דאיפשר לפרש דבריהם כמ"ש לעיל דודאי דדוחק לומר דס"ל התוספות דאע"ג דהוו נדר טעות ולא חל מעולם אפ"ה צריך התרה דדברי ב"ה יוכיחו כמ"ש לעיל דהוא דומה לנדר' שוגגות דקתני מתני' בפ"ג דנדרים דלא הוי נדר. כן היה נ"ל לומר לדברי התוספות כנ"ל:

אח"כ ראיתי מה שאמר בד"ה אבל פותחין בנולד וז"ל וזה דומה לחרטה וכו' שאין לחלק מאיזה טעם יהיה הפיוס וכו' דמשמע דזה כמו פתח דעלמא דהוא על ידי חרטה ואזי מפירין לו ודו"ק:

מתני' היו מהלכין בדרך וכו' כתב רש"י לעי' דף ל"א בפירו' המשנה דהכוונה שלא ירבו להיות נזירים אלא כיון שכל אחד מהם הוא ברור לא שכדבריו כן הוא ולכן הוא אומר שאם לא ימצא בדברי אהיה נזיר ב"ש ס"ל שכולן נזירים ואפי' ההוא שימצא כדבריו והוא לא קבל נזירות כי אם דווקא אם לא ימצא כדבריו אפ"ה נתפס בדיבורו א' שאמר הריני נזיר אע"ג שאח"כ אמר אם כך הוא ואע"פי שנזירות אחד שאמר היא בטעות שכל א' לא הוציא נזירות מפיו אלא משום שהוא סבר שכדבריו כן הוא ואם ידע שלא כדבריו לא היה מוציא נזירות מפיו וא"כ ההוא שנמצא כדבריו למה יתפס בנזירות והלא לא הוציא נזירות מפיו אלא משום שברור לו שכדבריו כן הוא ולא נתכוון לקבל נזירות כלל שאפי' שאם ימצא שלא כדבריו מ"מ נזירות בטעות היא שלא אמר הריני נזיר שא משום שלא היא סבור שהוא כדבריו וא"כ למה יהיה נתפס בהאי נזירות אלא משום דב"ש ס"ל דנזירות בטעות הוי נזיר דהיינו שכל נזירות שיצא מפיו של אדם ואפי' שאין כוונתו להזיר אלא משום שהיה סבור כן הוא בודאי הוא דקאמר הריני נזיר. אע"פי שימצא כדבריו הוא נתפס בנזירות זה משום דנזירות בטעות הוי נזירות ונזירות מעלייתא הוציא מפיו. גם עתה שנמצא כדבריו הרי הוא נתפס בנזירות זה כיון שאם לא נמצא כדבריו נתפס בנזירות זה גם עתה שנמצא כדבריו הוא נתפס בנזירות זה ועיין עוד לעיל מ"ש

שם. עוד כתב רש"י לעיל ובא אותו אחד ואמר הריני נזיר אם אחד מכם נזיר משמ' לפי שמפרש שאין כוונתו לנדור בנזיר דהכוונה בדברי זה השלישי לומר שודאי שאין שום אחד מכם נזיר וכיון שכן לכאורה זה הוא דבריו של החמישי שאמר הריני נזיר אם שניכם נזירים דודאי אינכם נזירים דמשמע שאין שום אחד מהן נזיר:

ואיפשר לומר דכוונת החמישי לומר הריני נזיר אם שניכם נזירים שברור לי ששניכם יחד אינן נזירים אבל איפשר להיות אחד מכם נזיר ואינו ומה לדברי הרביעי שהרבועי הוא אומר שברור לו שא' מהם ודאי נזיר עכ"פ ואיפשר להיות ששניהם נזירים ודוק:

תו' בד"ה ששה שהיו וכו' והיינו כדברי הג' וכו' אלא שהפכו דבריה' ע"כ פי' שהשלישי אמר הריני נזיר שאני יודע שאחד מכם נזיר שהוא אותו שימצא כדבריו שתלה נזרותו בזה שהוא ודאי נזיר שימצא כדבריו אבל הרביעי תלה נזירותו במי שלא ימצא כדבריו דהיינו שאמר הריני נזיר שודאי שאותו שלא ימצא כדבריו אינו נזיר וקל:

בד"ה ר' טרפון אומר וכו' והשלישי וכו' והרביעי נמי שאמר אין אחד מכם נזיר משמע נמי שאין אחד מהן נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר ולא שאין בשנים הראשונים שום נזיר דא"כ לר' טרפון ליהוי נזיר שהרי שניהם אינם נזיריה לדידי' ושפיר הוי חשוב להפלאה כצ"ל דהיינו שאם הכוונה הוא שאין שום אחד מהן נזיר א"כ אמאי אמר ר' טרפון שאין שום אחד מהן נזיר אפי' ברביעי והלא הד' דבר בטוב והפלאה שאין שום אחד מהם נזיר דכך הוא הדין לדעת ר' טרפון שאין שום אחד מהם נזיר שהרי ליכא הפלאה בהם שניהם וא"כ זה הרביעי שאמר שאין שום אחד מהם נזיר כך היא הדין וקבל נזירות על זה הרי איכא הפלאה וצריך להיות הרביעי נזיר אלא ודאי שכוונתו לומר שחבירו מיהא נזיר וק"ל:

ולפי הגירסא שיש לנו בגיליון קאמרי הכי שהרביעי משמעות דבריו שאין אחד מהם נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר ולפי זה הלא אין בשני' הראשונים שום נזיק שהרי לא נתנה נזירות אלא להפלאה וכיון שזה אמר שאחד מהם מיהא נזיר להכי קאמר ר' טרפון שכולן אינם נזירים שגם הרביעי נמי אינו נזיר:

וקאמרי אבל אם אמר הרביעי לב' הראשונים הריני נזיר שאין שום אחד מכם נזיר ודאי דהרביעי יהיה נזיר דשנים הראשונים אינם נזירים לר' טרפון ושפיר הוה חשוב הפלאה א"כ דמתני' לא איירי בהכי ומהאי טעמא ניחא דלא תנא נמי שאין שניכם נזירים שאין כולכם נזירים דבכי האי גוונא מודה ר' טרפון דהוא נזיר שהאמת הוא הכי ומתני' לא איירי אלא בהיכא דפליג ר' טרפון דס"ל דאינו נזיר דימצא דרביעי דקתני מתנ' הוא איירי

שאין אחד מהם נזיר אבל חבירו מיהא נזיר וכמו שכתבו מקודם דעליה נמי הוא דקאמר ר' טרפון דאין אחד מחם נזיר:

והנה לפי דברי התו' הללו דאם אמר הריני נזיר שאין שום אחד מכם נזיר הוא נזיר לדעת ר' טרפון שהרי בהפלאה דבר שאין שום א' מהם נזיר: ולכאורה קשה לפי זה לדברי רש"י דפירש דם רביעי אמר הריני נזיר אם אין א' מכם נזיר כיון דלדעת ר' טרפון שהב' ראשונים אינם נזירים א"כ יהיה הרביעי נזיר שהרי בהפלאה דבר שאם אינם נזירים שניהם יהיה נזיר וכך הם אינם נזירים:

אבל האמת אין זה כלום לדברי רש"י דלא אמרו התוס' כך אלא לפי דעתם שפירשו שכולם רוצים לנדור בנזיר ולפי דעת כל א' שכך הוא בבירור תפסו בו הנזירות ולהכי חשיב הפלאה בכי האי גוונא וצריך להיות נזיר אבל לדברי רש"י שפירש שאין כוונתם לנדור ותפסו הנזירות בדבר שאינו כך לפי דעתם א"כ רביעי שאמר הריני נזיר אם אין אחד מכם נזיר שברור לו שאחד מהם נזיר בודאי ולהכי תפס הנזירות באין שום אחד מהם נזיר לפי שלדעתו שזה אינו נזיר הרי ודאי ליכא הפלאה דהפלאה היא שיברר דעתו ויכוין לנדור:

אבל אין אנו צריכין לזה שהרי פירש רש"י במתניתין על דברי ר' טרפון וז"ל שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה שיהיה מברר דבריו יאמר הריני נזיר ולא יהיה תולה נזירותו בדבר אחר דלפי דבריו אלא אף אם אמר אהיה נזי' ורצונו להזיר כדברי התוספות. ואמר הרביעי לשנים הראשונים הריני נזיר שאין שום א מכם נזיר אין זה נזיר כיון דתלה נזירותו בדבר אחד דלא בהתו וזה ברור ודוק ולפי דברי רש"י לא דפי' במתני' אתי שפיר דלא תקשה לדברי אביי דאמר אי נמי לאו פלוני וכו' וא"כ אף בזה ר' טרפון ס"ל דלא הוי נזיר ואמאי והר' מפרש דבין כך ובין כך הוי נזיר אבל לפי פירוש רש"י כיון דתלה נזירותו בדבר אחר לא יהא נזיר:

ולפי דברי התוספות דפירשו בדברי ר' טרפון כיון דאין ברור לו בשעת נדרו לא הוי נזיר דלא הוי הפלאה א"כ כיון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא הרי כמו ברור לו ואמאי אמר ר' טרפון דאין אחד מהם נזיר:

ונראה דמשום זה הוא דפירשו בדברי אביי דמיירי דחזר בו תוך כדי דיבור ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי ודבריו האחרונים עיקר עכ"ל. דהרי הוא אינו ברור אצלו בשעת נדרו בין בדבריו הראשונים בין בדבריו האחרונים:

והשתא דבין לדברי רש"י בין לדברי התוס' לא תקשה דמאי אתי לאשמועינן דמלתא דפשיטא דהאומר הריני נזיר שזה פלוני וחזר ואמר אי גמי לאו פלוני הוא אהא נזיר דפשיט' דהוי נזיר ממ"נ דודאי חידושא אתא לאשמועינן דלא נאמר כדברי ר' טרפון:
אלא דעדיין לפי דברי רש"י דפירש בדברי אביי דהז' נזיר משום דבריו האחרונים דממ"נ הוא נזיר א"כ אמאי אם הרתיע לאחוריו אינו נזיר הרי ממ"נ הוא נזיר אי משום דבריו הא' אי משום דבריו האחרונים דבשלמא לדברי התו' אתי שפיר משום דחזר בתוך כדי דיבור ודבריו האחרונים עיקר להכי כי הרתיע לאחריו לא ידעינן אם הוא כדבריו האחרונים:
ונ"ל לומר דאביי דאמר הכי הוא משום כדי שלא להגיה המתני' כדברי רב יהודא ולהכי דחק עצמו לפרש כך אבל אם אמר א"נ לאו פלוני וכו' ונתקיימו דבריו ודאי דב"ה מודים דהוא נזיר דאדרבה היא עדיפא וכמו שכתב רש"י ז"ל לא מיבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים הוי נזיר וכו' וכיון שכן האי דקתני הרתיע לאחריו לא איירי בדאמר א"נ לאו פלוני וכו' שא בשאמר הריני נזיר שזה פלוני דווקא וזה פשוט לדעתי שמוכרח כך לדברי אביי לפי דברי רש"י ועוד נ"ל דגם לדברי התו' מפרשים כך בהאי דהרתיע לאחוריו היא כך אף לדברי אביי דמי הכריחנו לאוקמה בדאמר א"נ לאו פלוני וכו':

דף לג.

גמ' אלימא ר' טרפון וכו' כתב רש"י ור' יהודא דבר פלוגתיה דר"ש וכו' פירוש דלכאורה קשה דאיך שייך לומר ר' טרפון והא קאמר ר' טרפון דאין שום אחד מהם נזיר ואם כך היא כוונת הקושיא במה שאמר כיון דבשעתא וכו' א"כ למה לו להאריך בלשונו כולי האי. וכך הו"ל למימר והאמר ר' טרפון אין שום אחד מהם נזיר:
ועוד למה לו לומר והתניא רבי יהודא וכו' דממתני' היה לו למפרך להכי פי' דכוונת המקשה א"ר יהודא בר פלוגתיה דר"ש דהוא מתיר בספק דהוא טעמא דס"ל כר' טרפון דבעי שיהא הדבר מפורש דכי יפליא כתיב ולא בספק ועל זה קא פריך הא אתי לקמן הוי נזיר והתניא דרבי יהודא ס"ל כר' טרפון דאין שום אחד מהן נזיר ומשני ליה ר' יהודא דכרי דהיינו לאו משום דר' טרפון נקיט לה אלא משום דהוא ספק. דומיא דכרי דמתיר משום דלא מחית איניש נפשיה לספיקא ושיבא דב"ה קאי דאה"נ אי הוה אתי לקמן הוי נזיר וק"ל. אבל התוס' כתבו מני אי כב"ש וכו' אלימא ר' טרפון וכו' הוי ספק נזיר וכו'. ונראה דפירו' דבריהם כך הוא דכוונת הפירכא דאי כב"ש אפי' בהרתיע לאחוריו הוי נזיר משום דהוא ס"ל דכולן נזירים ואי כב"ה דס"ל דמי שנתקיי' דבריו הוי נזיר א"כ כשהרתיע לאחורו דלא ידעינן ליהו נזיר מספיקא ומדקתני מתניתין לא הוי נזיר משמע דאינו נזיר כלל אלימא ר' טרפון מכ"ש דתגדל התימא דאפילו תפרש למתני'

במאי דקתני לא הוי נזיר הכוונה דלא הוי נזיר בודאי אלא מספיקא אפ"ה לדעת רבי טרפון לא הוי נזיר מספיקא כיון דבשעה שנדר לא הוי ידע אם פלוני או לא גם בודאי לא הוי נזיר א"כ גם בספק לא הוי ספק נזיר והכוונה דהמקשה בעי לצדד לידע מי הוא תנא דמתני' והש"ס נקט ר' טרפון דהוא בעדיפ' דאף אם תדחק למתני' לפרושי ספק נזיר הן אמת דהלשון מגומגם וזהו מה שנראה לפרש אע"ג דקשה דאיך שייך לומר לא אב"ה ולא ארבי טרפון דמה דקתני מתני' לא הוי נזיר הוא נזיר בודאי שא נזיר בספק דא"כ היינו ר"ש דקתני אח"כ דהמקשה קא פריך דאפי' לא הוה פליג ר"ש במתניתין ודוחק:

מתני' ראה את הכוי וכו' הרי כולן נזירים ע"כ כתב רש"י ואליבא דב"ש דאמר הקדש בטעות דהוי הקדש וכו'. נראה דהטעות הוא שהראשון שאמר שזה חייה דהיינו שאינו חיה והשני שאמר שזה אינו חיה שא חיה וה"נ שאמר שזה בהמה אלא שאינו בהמה וה"ד שאמר שאין זה בהמה. אלא בהמה וה"ה שאמר שזה חייה ובהמה דהיינו שאינו לא חיה ולא בהמה והוא שאמר שאין זה לא חיה ולא בהמה הכוונה שלא כדבר ה"ה שאמר לא זה ולא זה אלא או זה או זה שכל אחד לפי דעתו שכך הוא ולא נזר אלא לפי דעתו אפילו שכולם טועים לבד אחד מהם שהוא כדבריו כן הוא מ"מ הותפסו תכף במה שאמרו הריני נזיר ואע"פי שזה הנזירות היא בטעות שכלם אינם רוצים להיות נזירים שלא קבלו הנזירות ברצונם אלא לאמת דבריה' כך אומרים ואעפ"כ נתפסים במה שאמרו הריני נזיר דנזירות בטעות הוי נזיר להתפס בה. ונראה דהכא לא שייך לימתני וב"ה אומרים אינו נזיר אלא מי שנתקיימו דבריו דבכוי לא הוברר דלא הכריעו חכמים בו ואם דליהוו כלם נזירים מספק מי שנתקיימו דבריו כולי האי לא עבדי משום דכולם בטעות נדרו ובשלמא לעיל דהוברר דבריו דליהוי נזיר כולי האי לא עבדי לפוטרו כיון דנמצא כדבריו בקבלת נזירות כמו דפירשתי לעיל על דברי ב"ה בפירו' המשנה הקודמת אבל בכאן שכולם בטעות ולא הוברר בשום אחד מהן שהרי לא הכריעו בו חכמים מודים ב"ה דאינם נתפסים משום זה דהוא עצמו בטעות נדר ודייני להתפס אם נמצא כדבריו בנזירות בבירור: ודלא כמ"ש הרע"ב ז"ל הכוי יש בו ג' ספיקות אם בהמה אם חיה אם בריה בפני עצמם דלהכי לב"ה הוי נזירות מספק דליכא מאן דאמר הכי כלל ודלא כמ"ש לקמן משם המורה דספק אם חיה אם בהמה דלהכי מודו ב"ה דזה מקרי ספק הקדש. ובאמת דקשה לי על פירוש המורה כיון דהספק הוא אם מין חיה אם בהמה א"כ החמישי שהוא אמר שזה חיה ובהמה דמשמע דאין זה לא חייה ולא בהמה יהיה לב"ה נזיר בודאי שנתקיימו דבריו ועוד אמאי יתפס הו' לב"ה והלא אמר שאין זה לא חיה ולא בהמה דהיינו שאינו נזיר אלא אמ לא חיה ולא בהמה שאם יהיה נזיר וכיון דכוי הוא ספק חיה

ספק בהמה ולא בריה בפני עצמה לא יהיה נזיר. ועוד דהתשיעי אמאי יתפס והלא הוא אמר הריני נזיר שכלכם נזירים דהכוונה שאם כלכם נזירים יהיה נזיר ואם חסר אחד לא יהיה נזיר ובכאן הששי לדעת ב"ה לא יהיה נזיר שלא קבל נזירותו אלא אם יהיה לא חיה ולא בהמה אלא בריה בפני עצמה וכי תימא דרש"י הכא אינו מפרש כמו הך דלעיל דהיו מהלכין בדרך אלא הכי הריני נזיר כאשר יהיה זה חיה הריני נזיר כאשר יהיה שאין זה חיה שרצונו לקבל נזירות כאשר יהיה כמו ששופט בדעתו אכתי קשה דא"כ שהחמי' שאמר שזו חיה ובהמה הכוונה שזו או חיה או בהמה. וג"כ הששי שאמר שאין זו חיה ולא בהמה שאינו נזיר אלא כשאין זו לא חיה ולא בהמה הא אם יהיה או חיה או בהמה לא יהיה נזיר וא"כ אמאי יתפס לב"ה והלא לא קבל הנזירות אלא כשלא לא חיה ולא בהמה. ועוד דדוחק לפרש דברי ה"ה חיה ובהמה או זה או זה אלא ששניהם ביחד וכיון שכן איך שייך שניהם ביחד אבל אם תפרש כמו דבריו דהיו מהלכין בדרך דהוא כך הריני נזיר אם יהיה חיה ובהמה דודא' אינו לא חיה ולא בהמה אלא בריה בפני עצמה אתי שפיר הלשון וכיון שכן חזרה קושיא למקומה לדברי המורה כמ"ש. ועוד בכריתות בריש פ"ה קא פריך אצטריך קרא למיסר ספיקא ומשני אלא קסבר כוי בריה בפני עצמה דהיינו שאינו לא חיה ולא בהמה דהיינו דלא כההיא דחולין דאמרו שלא הכריעו בו חכמים אי חיה אי בהמה וכיון שכן מאי דוחקיה לפרש האי מתני' כי הך דחולין כדי לומר דמתני' מתוקמא גם לב"ה והרי ניחא לפרש מתני' דווקא לב"ש דהקדש בתעות הוי הקדש. דהשתא אתיא מתני' בין אם תפרש דס"ל דכוי בריה בפני עצמה בין אם לא הכריעו חכמים אם חיה אם בהמה. דלב"ש כולן נזירים דהקדש בטעות הוי הקדש. אבל לב"ה גם ספק נזירו' ליכא כיון דעיקר הנזירו' בטעות שלא רצו לנדור בנזירות ומה שהדירו הוא כדי לאמת שפיטתם דווקא ולהכי לא חלה נזירות כלל בשום אחד אפי' בההוא דנתקיימו דבריו כיון שלא הוברר אכתי מי שנתקיי' דבריו וכמו שפירשתי לעיל. אלא דקשה לי לפי דברי רש"י דמתני' זה היא אליבא דב"ש דאיך קא סתם לן כב"ש ועוד דבמסכת בכורים קא תני בסתם ג"כ אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה וכו' הרי זה נזיר ובשלמא לפי פירוש הרמב"ם ניחא משום דהכוי יש בו דרכים שוים וכו' ועיין בפירושו ובחיבורו שלא על גופו מכוין אלא על הדרכים שבו קא מכוי ולהכי הרמב"ם פסק להאי מתניתין:

איברא דהרמב"ם בפירושו לביכורים פירש למתניתין דשם דהוא משום ספק. וג"כ משמע מדבריו דג' ספיקות בכוי כמ"ש הרע"ב וז"ל שם או אם אמר על מנת שאין זה לא חיה ולא בהמה הרי זה נזיר בכולם מספק ע"כ הרי במה שאמר שאין זה לא חיה ולא

בהמה הרי זה נזיר מספק דהוא ספק אם בריה בפני עצמה. ובאמת שתימא על רבינו דמניין לו דגם כבריה הוי ספק דבש"ס בחולין דף פ' משמע דבריה דהתם הוי אם מין בהמה אם מין חיה מדקאמר ולא הכריעו בו חכמים ובפ"ה מכריתות משמע דבריה בפני עצמה שאינה לא חיה ולא בהמה כמו שכתבו התוספות שם יעו"ש:

ונראה דרבינו דמפרש הכי בביכורים הוא משו' דמוכח' מלתא דמשו' ספקקא תני לה דקתני בתחלה הכותב חייתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי דהוא משום ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה וכתב בתרה אם אמר הריני נזיר וכו' דהוא משום דספיקא דאיסורא לחומרא וספיקא דממונא לקולא וכמ"ש הוא שם אבל הכא דקתני הרי כולם נזירים דמשמע דלאו משום ספק הוא להכי פירש דמשום דלא קאי על גופו אלא על הדרכים שבו וכו' ופסק כהאי מתני' דנזיר גמור הוא כיון דמתני' במס' נזיר ולא כהאיך דביכורים דמתניא אגב. ומה שסובר רבינו דג' ספיקות בכוי כמ"ש היא משום דמתני' בחולין דף פ"ג קתני ונוהג בכוי שהוא ספק וקאמר בש"ס דף פ' עלה אמר רב יאודה כוי בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה אם מין חיה הוא רב נחמן וכו' תנאי וכו' ר' יוסי אמר כוי בריה בפני עצמה וכו'. ובדפ"ה דכריתות קאמר בש"ס דכל לאתויי דמו של כוי ופריך אצטריך קרא למיסר ספיקא אלא קסבר כוי בריה בפני עצמו ע"כ וס"ל לרבינו דאי איפשר לומר דהאי ברייתא דלא כמתני' הך דחולין דקתני ספק דא"כ הו"ל לש"ס לבאר דהאי ברייתא דלא כהך מתני' דחולין וכן ביומא קאמר בש"ס דף ע"ד דכל חלב לרבות כוי וקאמר כוי בריה בפני עצמה ולא קאמר דלא כהך מתני' דחולין. ובכמה משניות מוכחי דכוי ספק הוא ולא איפשר לומר דהאי ברייתות פליגי ולהכי מפרש דלא פליגי דמה שאמר רב יאודה כוי בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו חכמים אי מין חיה אי מין בהמה וההוא דמרבה מן כל דהוא בריה בפני עצמה הכל אחד הוא והכוונה דאצטריך קרא לרבות דמו וחלבו משום דהוא בריה בפני עצמה דהוה אמינא דאינו לא ממין חיה ולא ממין בהמה ולא הוה אסרינן דמו כמו חיה ובהמה ולא חלבו כבהמה להכי אתא קרא לאסור דמו וחלבו אבל לא ידעינן טעמא דאסרה דמו וחלבו הוא משום דאתא קרא לומר דהוא מין בהמה שהרי חלבו אסור דודאי אצטריך קרא לבאר לן דבר שהוא משונה מן בהמה וחיה לומר שזה בהמה הוא או שמא דאסר לן הוא משום דאע"ג שאינו לא בהמה ולא חיה רצה הקב"ה לאסרו ואע"פי שהוא בריה בפני עצמו או נאמר ההוא מין חיה ורצה הקב"ה לאסור חלבו כבהמה דאם כוונת הקב"ה באיסור חלבו לומר לן שהיא בהמה למאי אצטריך לאסור דמו כיון שהוא בהמה ודאי דמו אסור אלא ודאי שאע"פי שהוא חיה רצה הקב"ה לאסור חלבו אבל אין זה ודאי גמור דאימא

שהוא לא אחיה ולא בהמה אלא בריה בפני עצמה. ורצה הקב"ה לאסור דמו וחלבו כנז' ומה דקא פריך אצטריך קרא לאסור ספיקא הוא דקס"ד דלאו בריה בפני עצמה אלא דאנן קא מסתפק לן אי הוא מין חיה או מין בהמה. על זה קא פריך אצטריך קרא וכו' דהיינו דהיה הקב"ה מברר לן או חיה או בהמה אבל כשנאמר דהוא בריה בפני עצמו רצה הקב"ה לאסרו ולא אתא קרא לאסור הספק קמן. וזה מה שאמר רב יאודה כוי בריה בפני עצמו דלהכי אצטריך קרא לאסור דמו וחלבו אבל לא הכריעו בי חכמים אם מין חיה ורצה הקב"ה לאסור חלבו או מין בהמה ובשביל שהוא משונה מן הבהמה אצטריך לאסור דמו וחלבו או משום שאינו לא חיה ולא בהמה אצטריך לאסרו כנז'. ורב יאודה לא אצטריך לברר בדבריו הספק שמא לא זה ולא זה דשמעינן לה במה שאמר בריה בפני עצמו וקאמר ולא הכריעו בו חכמים דמשמע דאף בבריה עצמה שאינו לא זה ולא זה לא הכריעו והשתא אתי שפיר שהמשניות שנראה מהם שהוא ספק והברייתות הנז' כלם כאחד בסברא אחת עומדים. ולהכי בנזיר דאמר על מנת שאינו לא חיה ולא בהמה הוי נזיר מספק דשמא בריה בפני עצמו שאינו לא חיה ולא בהמה ובכיסוי הדם מכסין מספק שמא חיה הוא ואמ"פי שהוא בריה בפני עצמו הוא ממין חיה וכבר כתבתי דהכא בנזיר דקתני כלם נזירים דמשמ' דהוא נזירים בודאי הוא משום דלאו על גופו קאמרי אלא על הדרכים שבו ודלא כהך מאני' רביכירים דהיא משום ספק מתניא כמ"ש לעיל אבל קשה לי אכתי דתרי סתמי פליגי דחדא קא חשיב ליה ספק וטדא קא חשיב ליה ודאי. ונראה לי עיקר דלא פליגי דהך עסיקנן דאמרי על גופו בודאי ולא על הדרכים שבו והכא איירי דקאמרי על הדרכים שבו ואה"נ דלית הילכתא כהך מתני' דביכורי' דהוא ספק נזיר שהרי רבינו פסק דספק נזירות להקל והאי מתני' מתוקמא אפי' למאן דס"ל ספק נזירות להקל משום דעל הדרכים שבו קאמר דהשתא האי מתני' אליבא דכ"ע. והנה לפי דברי רבינו דהאי מתני' אתיא גם לב"ה ולמאן דס"ל דספק נזירות להקל לא משמע כן מסיפא אלא על גוף הכוי שהרי כל הנתלים בהם אח"כ קאמר שכולם נזירים דמשמעות דבריהם שעל שנחלקו בגוף הכוי זה אמר שאחד מכם נזיר דודאי כדבריו כן הוא והשני שאמר שאין אחד מכם נזיר שודאי אינו כדבריו בענין הכוי שאמר על ענין הדרכים דמאי שייך האי דקאמרי הלא ודאי כל הדרכים האלו בהם להכי רבינו ז"ל פירש לסיפא דלא קאי אריש אלא מתני' קמ"לן ענין אחר הדומה לזה וז"ל הביא מה שהוא דומה לזה וכו' לפי שכבר אמר אמת במקצת כמו שאמר בכוי וכו' יעו"ש ובחיבו' במקום זה הביא הך דאנדרוגינוס ופקחים וסומים וכו' יעוי"ש. חוזרני על פירוש הרמב"ם בהך דבכורים דמדבריו משמע דשלש ספיקות בכוי וכתבתי מה שכתבתי כנ"ל. ואח"כ ראיתי שכתב

שם במשנא ח' וז"ל הכוי מורכב מן העז ומן הצבי וכן אמרו הכוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים וכו' דנמצא דמה שכתב למטה במשנה הנז' אם אמר הריני נזיר וכו' דהיא משנה י"א הוא אליבא דכוי בריה בפני עצמו דמשמ' דלא פליגי והא ודאי פליגי לפי מ"ש לעיל ומכ"ש דבש"ס אמרו דפליגי דהא אמרו כתנאי שהאביאתי לעיל. וראיתי להתי"ט שם שהקשה קושיא זו ועוד הקשה דבחיבו' פרק ט' מהל' ביכורי פסק דכוי בריה בפני עצמה יעו"ש. ונ"ל לפרץ דמה שכתב כנז' לאו למימרא דלא פליגי אלא לומר ריש מחלוקת בכוי דיש מי שאמר שהוא מורכב משני מינים ויש מי שאמר שהוא בריה בפני עצמה ואליבא דכולהו אתי האי דקאמר התם בביכורים אבל הוא ז"ל בחיבור פסק דבריה בפני עצמה ודו"ק:

דף לד:

משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין וכולי כתב רש"י במשנה ראשונה היו שונין שאינו חייב עד שישתה רביעית יין ובא ר"עק אפי' שרה פתו ביין ויש יין מובלע בתוך הפת כזית חייב עכ"ל פירוש דמשנה ראשונ' ס"ל דבאכיל' בכזית ובשתיה ברביעי' כדין איסורין דעלמא ובא ר"עק ופליג דכל איסורי נזיר ואפי' שתיה היא בכזית ואפילו מובלע בתוך הפת דנמצא דמה דקתני במתני' בתחלה עד שיאכל מן הענבים בכזית היא אליבא דכ"ע ולקמן גריס בש"ס ת"ק לא מדמי להו לכל איסורי נזיר לשתיה ופירושה דאילו ענבים בכזית ויין ברביעית יעו"ש אלא דלכאורה קשה במה שאמר ויש בו יין מובלע בתוך הפת כדי זית דאם יש בו כדי זית מאי צירוף איכא כיון דדינו בכזית והא איכא כזית יין וי"ל כיון דכזית היין הוא בלוע בתוך הפת צריך צירוף לאוספו יחד אלא דאכתי קשה כיון דבברייתא קאמר בפירש ר"עק אימר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב משמע להדיא דליכא כזית מיין לבד וא"כ במתני' הכי קאמר ואתי שפיר לישנא דליצריף כזית כמשמעות' דהוא על ידי צירוף פת אמאי פירש הכי במתניתין. וי"ל דפירש הכי לפי מה דקא דחי ליה בש"ס לקמן דף ל"ז ע"א דאמר וממאי דילמא היא דאיכא כזית בעינן וכי תימא מאי למימרא לאפוקי מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין. ואיפשר עוד לומר דהוא מפרש במה דקאמר התם אלא ר"עק דברייתא וכו' דהיינו אבל במתני' לא קאי אלא בכזית יין דלא כמו שפירשו שם התוספות וז"ל ומעתה גם במתני' פירש הכי עכ"ל. ר' אלעזר בן עזריה אומר אינו חיב עד שיאכל שני חרצנים וזג פירוש דראב"ע ס"ל כיון דכתיב מחרצנים לשין רבים משמע דבעי שנים דמיעוט רבים שנים ויש להם זג אחד דעליהם ביחד חייב הכתוב אבל אם אכל ממין אחד אפי' אכל כזיית פטור וזה שאמר עד שיאכל וכו' דמשמע דבא להקל אלא דמשמע מדבריו דבשני חרצנים

וזג אחד לבד חייב אפי' אין בו כזית וזה חומרא היא ולא אתי עלה לישנא עד שיאכל וכו' ואע"ג דהיא קולא במין אחד שאפי' אכל כזית פטור מ"מ היא חומרא דבשני חרצנים וזג אחד חייב. וראיתי להרע"ב שפירש כמ"ש ובאמת דקשה לי כנז' דהוא משמע דבא להקל לגאורי ומה שנראה לע"ד דראב"ע בא להקל לגמרי דהיינו שבנזית שאכל בעי שיהיה בהם שני חרצנים וזג אבל מ"מ בעי כזית כדין אכילה דעלמא שאם אכל שני חרצנים וזג לבד ודאי שפטור הוא. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפירושו וז"ל ראית ראב"ע מה שאמר מחרצנים ועד זג ופחות רבים בלשון עברי שנים וכו' ואין הלכה כראב"ע אלא כשאכל החרצנים או הזגין כזית חייב ע"כ דאם הוא מפרש בדברי ראב"ע דבשני חרצנים וזג אחד חייב הו"ל עוד ובשני חרצנים וזג אחד פטור כיין דליכא כזית כיון דבדברי ראב"ע להקל ולהחמיר הו"ל להרמב"ם לבאר שאין הלכה כמותו בשני דברים אלו אלא ודאי דמשמע ליה דראב"ע מודה דגם בשני חרצנים וזג בעי כזית אלא דבא לאפלוגי דאם בכזית ליכא שני חרצנים וזג פטור ועל זה אמר כל שאכל החרצנים או הזגין כזית חייב וכן משמע נמי מדברי התוס' שכתבו וז"ל ונראה דעיקר חידוש לת"ק בא לומר חייב על הזגין בפני עצמן אם אכל לבד מן הזגים ואההיא אתא לאפלוגי ראב"ע ואמר דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג ע"כ דמשמע בכזית צריך שיהיו בצירוף שני חרצנים וזג דזה פלוגתייהו. וכן נראה מדבריהם לקמן בד"ה שני חרצנים וכו' שאם אכל כזית מן החרצנים או כזית מן הזגין אינו חייב עד שיאכל הגרעינן והקליפה החיצונה ע"כ ודו"ק:

ר"א דריש רבויי ומיעוטי וכו' מיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מלי מאי מיע' מיעט שיבשתא פירוש דמאן דדריש בריבויי ומיעוטי באשר אנו אומרין מרבה כל מלי א"כ כאשר בא המיעוט הוא ממעט דבר הגרוע לגמרי דכל דבר דמצינן לאוקומי המיעוט מוקמינן כיון דהוא בא למעט דווקא אבל למאן דדריש בכללי ופרטי א"כ כאשר בא הפרט דאי איפשר לומר פרט דווקא דא"כ למאי אתי כלל דמוכרח להוסיף על הפרט אזי אמרינן דבא להוסיף שהוא כעין הפרט דכל דדמי ליה בדמה א"כ מרבינן הרבה להכי לר"א דדרי' בריבויי ומיעוטי לא ממעטינן אלא שבישתא אבל לרבנן דדריש בכללי ופרטי דאמרינן דבעי כעין הפר' א"כ ממעטנן עליו ולולבין דאינם כעין הפרט דהפרט הוא פרי ופסולת פרי ולהביא נמי פרי ופסולת פרי דלא מוזכר בפרט דהם גוהרקי ועינבין דכרין כמ"ש בש"ס לקמן:

ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג וכו' פיר"שי מה ת"ל פרט האחרון פירוש דזה דדרשנו שהוא כעין הפרט הוא ממה שכתב פרט וכלל דאז עבדינן לא כמו הכלל דא"כ פרט למאי אתא וכל כמו הפרט דא"כ כלל למאי אתא

וכיון שכן בפרט וכלל די. למה אצטריך פרטא אחרינא ומשני דודאי בעי פרטא אחרינא מדכתבי' רחמנ' לומר לך דלא אמרינן כעין הפרט אלא דאיכא פרטא אחרינא אבל אי ליכא שא פרט אחד לבד אמרינן דהכלל מוסיף על הפרט ומרבה כל מילי. אלא דא"כ קשה פרט למאי אתא. וראיתי בספר הליכות עולם בדיני כללי ופרטי וז"ל ואהני פרטא לשלומי כללא שמא יש דבר שלא היה מתרבה מן הכלל בכח מדה מן המדות אם לא מחמת שקדמתו פרט לעשות הכלל מוסיף עליו ולרבות הכל ואין לך למעט ממנו דבר מק"ו ומג"ש או מדת אחרת עכ"ל ולפי מה שפירשתי בדברי רש"י כנז' לא קשה מה שהקשו התוספות וז"ל וא"ת והא אצטריך לפרט אחרון ע"כ ומה שתירצו התו' דהכי פירושו ליכתוב ליה קודם הכלל. לכאורה דבריהם קשים והא לא דרשינן פרט וכלל ופרט אלא עד שיהיה הפרט האחרון אחר הכלל. ונ"ל כיון דכתבו לעיל בד"ה מיין ושכר יזיר פרט מדה זו ניתנה לידרש כעין כלל ופרט וכלל ואשכחן בכלל ופרט וכלל אם היו כללות סמוכים זה לזה הטל פרט בניהם ודונם בכלל ופרט וכלל א"כ ג"כ נמי הכא בפרטות הסמוכים זה לזה הטל כלל בניהם ודונם בפרט וכלל ופרט וכיון שכן אמאי שדי ליה בתר הכלל אלא ודאי דאת' לאשמועינן בעלמא דבפרט וכלל אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסיף על הפרט עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שיפרט לך בנזיר:

אי מה הפרט מפורש פרי גמור וכו' כתב רש"י אף כל פרי גמור ולא דבר אחר ע"כ קשה כיון דכתיב חומץ דהוא פסולת פרי אמאי פרי דווקא ולא דבר אחר ועוד דאיך ס"ד לומר כך דא"כ אמאי אוטריך כלל ופרט דבפרט סגי וכמו שאמר אח"כ א"כ מה הניח לך הכתוב במשמעו שלא אמרו וכו'. ונראה לי לומר דזה פירוש למה נדרוש הכי בפרט וכלל ופרט דמכרי' למה דנדרוש הכי וקאמר דאי איפשר לומר דמה הפרט מפורש דהוא פרי גמור אע"ג דכתיב חומץ עיקרו הוא פרי גמור ומה שיצא ממנו הוא דנפסל או איפשר דחומץ הוא ראוי לאכילה מקרי פרי גמור ולא נרבה גוהרקי ועינבין דכרין דאינם פרי גמור. דא"כ מה הניח לך הכתוב וכו' דלהכי דרשינן הכי ודו"ק: ועד זג למה לי אמר רבינא וכו' פירוש דלמה יאמר ועד יאמר מחרצנים וזג לא יאכל אבל התו' גרסי מחרצנים ועד זג למה לי ולהכי קשה להו ואמרו והא אצטריך שפיר דאפי' חרצן וזג אסר רחמנא וכו' ותירצו דה"ק למה לי לכתביה מקמיה וכו'. ונראה דהוו רוצים לתרץ מעיקרא דאם משום דלאסור אע"פי שאינם ראויים לאכילה וגם בשביל המלקות כמ"ש הו"ל לימכתביה למעלה הם הנך דהזכיר קודם ולמה ליה למכתביה למטה לבדו אלא כדי לאסור דבין הבינים ועל זה חזרו והקשו והא דכתביה למטה כדי שנלמוד מכאן דפרט

וכלל ופרט הוא דדרשינן ביה כעין הפרט הא פרט וכלל לבד אמרינן נעשה כלל מוסיף על הפרט כמו שאמרו בש"ס לעיל זו ומכח קושיא זו חזרו לומר ונראה דה"ק לכתוב חרצן וזג עכ"ל דהיינו דמועד לבד קא דרים רבינא כן נראה פירוש דבריהם ודבריהם תמוהים אצלי דאיך שייך לומר דבשביל דכתביה למטה אנו דורשים לרבות דבין הבינים וכי בשביל דכתביה למטה אנו מוסיפים מה שלא נזכר בפסוק דאה"נ דאם מועד קא דריש ניחא דגם לרבות מה שלא נזכר בפסוק דהוא מה שאמר לבסוף אבל מה שהיו רוצים לתרץ מעיקרא לא אחי כלל בלאו קושייתם אח"כ לכן נ"ל דט"ס הוא וכצ"ל וע"ק דהא אצטריך דלא נאמר נעשה כלל מוסיף על הפרט. לכך נראה דה"ק לכתוב חרצן וזג ע"כ והדברים מובנים מעצמם: תו' בד"ה וחייב על היין בפני עצמן וכולי וההיא אתא לאפלוגי ראב"ע וכו' ור"א סבר כרבי יוסי דבמר חרצנים אלו הגאעינים ע"כ לכאורה קשה דמנין להו דר"א סבר כר"י דהא טעמיה דר"א מכוס דכתיב חרצנים לשון רבים וזג לשון יחיד וא"כ אפי' נאמר דר"א ס"ל כר' יאודא דחרצנים אלו החיצונים טעמא דכתב ביה לשון רבים דרחמנא אמר דבעי שני קליחות וגרעין אחד. ונראה שגורסין במתניתין עד שיאכל שני חרצנים וזגא דמשמע דבענב אחד קא איירי דאיש ביה גרעינין רבים וקליפה אחת וקתני שני חרצני משמע דהם הגרעינים וזגן שהיא הקליפה שלהן ודו"ק:

בד"ה מיין ושכר יזיר פרט וכו' אבל מחרצנים ועד זג לא דריש ליה למעוטי כרבנן לכאורה הפירוש דכמו רבנן דעבדי ליה לפרט בתרא גם ר"א דדריש בריבויי ומיעוטי א"כ הו"ל לדרוש ליה למעוטי בתרא כמו רבנן דדרשי ליה לפרט בתרא לזה אמרו דלא דריש ליה למיעוטא בתרא דאצטריך לכדר' אלעזר בן עזריה וכו'. אלא דקשה דלקמן קאמרי דמאן דדריש בריבויי ומי ומיעוטי דמדה דמיעט וריבה לא דריש ליה יעו"ש. ונראה לי דהא דקאמרי למעוטי כרבנן אין הכוונה במדה מועט וריבה ומיעט אלא לפי מה שאמר הש"ס אח"כ דגם לר"א אית ליה פרט וכלל ופרט וכמו שכתבו התוס' דאיירי בהיכא דליכא למדרש פרט אחרון לדבר אחר אבל אי איכא למדרש ליה דריש ליה ודריש פרט וכלל הוא במיעוט וריבה וכיון דעדיין לא הוזכר מזה כתבו סתם למעט ודו"ק:

דף לה.

ולרבי אלעזר בן עזריה וכו' פרטא מנא לה פיר"שי מנא ליה דפרט וכלל ופר' אי אתה דן אלא כעין הפרט ע"כ וקשה דאימא לר"א ב"ע לא בעי פרט אחרון דהא דלרבנן דבעי פרט אחרון הוא משום דאייתר ליה פרט דלהכי אמרינן עד שיפרוט לך הכתוב כמו שפרט לך בנזיר אבל לר"א ב"ע דלא אייתר ליה אמרינן כמו דהיה בעי לומר מעיקרא דפרט וכלל לבד אמרינן אי אתה דן אלא כעין הפרט ועוד קשה דהא הוא ז"ל פירש לעיל כד הקשה

הש"ס ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל מהחרצונים ועד זג וז"ל אי משום דר' אלעזר ב"ע ליכתביה גבי פרטי בתר כללא למה לי עכ"ל וכיון שכן כיון דידע להא מאי קמהדר הש"ס לומר פרטב מנא ליה עד דמתרץ ליה סבר לה כר"א דדריש מיעט וריבה דודאי דר"א ב"ע אע"ג דדריש ליה עד שיאכל שני חרצנים וכו' מדלא כתביה גבי פרטי משמע נמי דבעי פרט אחרון וג"כ ראיתי להקשו' על דברי רש"י אלו שכתב אי משום דר"א ב"ע ליכתביה גבי פרטי וכו' דא"כ לא אתי מה שכתב אח"כ בד"ה עד שיפרוט לך הכתוב וכו' ור"א סבר כר"א ב"ע דמוקים ליה להאי מחרצנים ועד זג עד שיאכל שני חרצנים וזג ע"כ. והא קאמר לעיל כיון דלא כתביה גבי פרטי דרשינן ליה לפרטא ומיהו לזה י"ל דהוא ס"ל כמו שכתבו התו לקמן בד"ה ור"א דדריש ריבה ומיעט וכו' הואיל דברוב מקומות לא ניתן כלל ופרט לידרש נח לו לדרוש פרט אחרון לכדר"א מלדרשו לפרט וכלל ופרט יעו"ש דהיינו דהיכא דאיכא למדרש ליה לא עביד ליה לפרט כלל ולא קאמר רש"י אלא לדעת רבנן דדרש בפרט וכלל ולא במיעוט ורבויי:

ועל הקושיא הראשונה יש לתרץ דודאי דמאן דדריש בכלל ופרט ולא בריבויי ומיעוטי ודאי דעביד כרבנן בפרט וכלל דבעי פרטא אחרינא לבסוף ולא סגי בפרט וכלל דא"כ זאת מחלוקת שלישית ואם ראב"ע ס"ל הכי הו"ל לאפלוגי ארבנן בהא וכיון דליכא פלוגתא אלא או דרשינן בכלל ופרט או בריבויי ומיעוטי דווקא להכי קא בעי הש"ס דלראב"ע אי ס"ל כרבנן דדריש בכלל ופרט א"כ פרטא מנא ליה דהא לדידיה אצטריך לגופיה ותרץ ליה דאה"נ דס"ל כר"א דדריש ברבויי ומיעוטי ואיבעית אימא כרבנן וכו'. ועל הקושיא השניה נמי יש לומר דהא דכתב רש"י לעיל אי משום דראב"ע ליכתביה גבי פרטי וכו' הוא לפי המסקנא דקאמר ואב"א וכולי והש"ס הוא דקאמר לכוליה מלתא ומפרש לן מלי מילי ודוק:

אמר ר' אבהו נפקא לן מהאי קרא וכי יתן איש אל רעהו וכו' פיר"שי ואפי' דובים ואריות לשמור וכו' יצאו דובים ואריות דלאו בני שמירה נינהו שאין להם תרבות ע"כ. וקשה לי על פירוש זה דהיכן מוזכר כלל זה הענין בכלל ופרט של מקרא זה והלא לא נזכר כי אם לענין לרבות דבר שמטלטל וגופו ממון ולהוציא דהתם שטרות ועבדים וקרקעו' כמו שמבואר בפרק הזהב דף נ"ז דהתם דרשי להאי קרא בכלל ופרט וכלל והכא קאמרי דר"א דריש ליה בפרט וכלל ופרט והכוונה כמ"ש התוספות דיתן לא משמע כללא לר"א וכו' ומה שנראה לי שמא שפירש כך הוא משום דגריס בש"ס כמו הגירסא שלפנינו וכל בהמה כלל לשמור חזר ופרט דמשמ' דלענין השמירה איירי דאיירי במה שהוא בר

שמירה אבל גירסת החוס' וכל כלל בהמה לשמור חזר ופרט כמו התם דעביר בהמה לשמור דבר אחד ודו"ק:

רבא אמר נפקא ליה מהאי קרא וכו' כתב רש"י הצאן כלל ואפילו רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר שכשירין לקרבן עכ"ל ואע"ג דבתמורה קא מפקי להו מקראי אחריני מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד וכו' אמרינן דלר"א קא מפיק להו מהאי קרא בפרט וכלל ופרט והנך דריש להו לדרשא אחריני אבל במה שאמר הצאן כלל ואפי' אתנן ומחיר שכשירין לקרבן איך איפשר לומר כך והא מקרא להדיא שפסולין לקרבן כדכתיב לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב וגו' וי"ל דאגב נקטינהו אע"ג דלא צריכי ולא אתא אלא בשביל הנך אחריני:

תו' בד"ה רבא אמר נפקא ליה מהאי וכולי לכך נראה דמן הפרט וכו' וכן בעל מום דכתיב בפרשה זכר תמים. והשתא שמעינן לכעין הפרט בעל מום ונרבי מהכלל אפי' ב' שנים עכ"ל דברים אלו אין להם שחר במה שאמרו והשתא שמעינן מכעין הפרט בעל מום למה צריך מכעין הפרט והא מפורש בקרא זכר תמים. ונראה דט"ס יש וצ"ל שמעינן מכעין הפרט טריפה ונרבי מהכלל אפי' ב' שנים ע"כ והכוונה מה הפרט מפורש דבר הכשר בבקר כשר בצאן דבבקר ג"כ כתיב זכר תמים אף כל הכשר בבקר כשר בצאן למעוטי טריפה שהיא פסולה בבקר. דהא ממעטינן ממן הבקר שלמטה טריפה ומה שמרבינן מן הכלל הוא אפי' בן ב' שנים דכשר לעולה:

דף לה:

גמ' ומנלן דהכי הוא וכו' כתב רש"י דכעין פרטא דיינן ע"כ נראה לי דהכוונה דהש"ס נחית לומש דמנלן דכעין פרטא דיינן ולא קא בעי על כלל ופרט וכלל דווקא כדמשמע מדהביא לו ברייתא דונתת הכסף דהיא איירי בכלל ופרט וכלל אלא קא בעי דמנלן למדרש דכעין הפרט דייננן והביא לו זאת הבריית' דהיא מפורשת דדיינן הכי ולא איכפת ליה לש"ס לימעבד חילוק בין כלל ופרט וכלל לפרט וכלל ופרט דמשמע ליה דהם שוים וגם לדברי התוס' שכתבו דאדרבנן קאי דדרשי לעיל כלל ופרט וכלל משמע להו ג"כ דשוים הם. שהרי רבנן דרשי לעיל פרט וכלל ופרט והם נקטו בלשונם דדרשי לעיל כלל ופרט וכלל דהכוונה דלא דרשי בריבה ומיעט ולא שאני להו בין כלל ופרט וכלל לפרט וכלל ופרט דכוונת הש"ס לומר דמנלן דמדה זו בתורה לימדרש כעין הפרט וכמו שגמרו דבריהם ודו"ק:

כללא בתרא מאי אהני לאוסופי ליה כל דדמי ליה כתב רש"י ז"ל אהני לאוסופי ליה ואפי' מצד אחד וכו' נראה דט"ס הוא ואין זה מקומו אלא למטה דהא מה שרצה הש"ס

לומר הוא דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה שבפרט וכמו שכתב הוא ז"ל בסוף הדיבור ולכן צריך להסירו מדבור זה עד דאי ליכא וכולי וזה ברו שצריך שיהיה אחר זה, הדיבור: דאילו תרתין כללי ופרטא אי איכא פרט אדדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן. הנה מזה נראה הפך דברי רש"י שכת"ד בעירובין קאמרי דאמעיטו להו דגים והתם בתרתין כללי ופרטא. ועוד דאיהו עצמו כתב וז"ל ואפילו מצד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גדולי קרקע. ואח"כ ראיתי בעירוכין דהוא כמ"ש הכא דבעי ב' צדדין דאימעיטו דגים וא"כ הך סוגיא דלא כהכא והוא כתב דבעירובין הכי קא מפרשי בהאי ברייתא ואין כוונתו לומר דגם בהאי סוגיא הכי מוקמי דודאי דהאי סוגיא פליגא. ומה שכתב אח"כ כנז"ל הוא דמפרש לפי סוגיא דהכא אבל התוס' התם הקשו מסוגיא דהכא ותירצו דשני צדדין דהכא הוי כחד צד דהתם יעו"ש לא פליגי סוגיי דלא כדברי רש"י דמפרש דשני צדדין דהכא הוא כמו התם וצד דהכא הוא כמו צד דהתם דנמצא דלפי דבריו אלו דסוגיי פליגי כמ"ש ודו"ק:

אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתור' אמר היתר מנטרף לז לאיסור וכו' פירוש לענין לחייבו מה שיש בו לאו או כרת אם אין בו כזית מהאיסור כדי להתחייב עליו וההיתר הוא שמשלימו לכזית אינו חייב עליו מלקות או כרת אבל לענין איסורא ודאי דאסור מדאורייתא אפי' אם אין בו כזית ואינו צריך צירוף מההתר וק"ל:

דף לו.

זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו וכו' כמאן כר"א דדריש כל פיר"שי כר"א דדריש כל לגבי חמץ בפסח בפרק אלו עוברין דקתני ועל עירובו בלאו דברי ר"א דכתיב כל מחמצת לא תאכלו ע"כ. משמע מדבריו דועל עירובי בלאו דקאמר ר"א שהוא דההיתר מצטרף לאיסור דכן משמע מדבריו דזעירי דקאמ' אף שאור בבל תקטירו שהוא דההיתר מצטרף לאיסור ממה שאמר אח"כ בדיבור שאחר זה על דברי זעירי וכן בפ' אלו עוברין פירש שם רש"י וז"ל גמי היתר מצטרף לאיסור חצי זית קומץ דשאור ואינן מעורבין אלא כל אחד ניכר ע"כ. וכיון שכן קשה לי דאיך איפשר לומר דטעמא דר"א דאמר ועל עירובו בלאו הוא משום דהיתר מצטרף לאיסור הוא והא התם על מה דקאמר הש"ס כמאן כר"א דדריש כלפירש שם רש"י ודריש ליה הכי מקצתו מניין חצי זית שאור וחצי זית מצה עמו וא"כ מה דקתני אח"כ עירובו מניין וכו' לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור אלא משום דמעורבים לגמרי והוה אמינא דיתבטל האיסור אגב ההיתר להכי אתא כי כל שאור דלא אמרינן דיתבטל וגם על דבריו שם קשה דפירש אמאי דהקשה הש"ס אפילו חמץ נמי בהא אמרינן על עירובו בלאו והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור דמשמע

דטעמויהו דתרתי משום דהיתר מצטרף לאיסור וא"כ למה צריכי תרי קראי. ונראה לי דרש"י ז"ל דייק מה שאמר הש"ס התם כמאן כר"א דדריש כל דמשמע דזעירי קא מפיק לה מכל נמי וכיון דהך ברייתא דמייתי התם שאור בל תקטירו וכו' קא מפיק מכל מקצתו וכו' להכי פירש דברי זעירי דומיא דמקצתו דברייתא וכו' דהוא חצי זית שאור וחצי זית מצה דאינם מעורבים אלא כל אחד ניכר ומפיק לה מכל דהיתר מצטרף לאסור וכיון דפריך הש"ס אי הכי לענין חמץ בפסח נמי והתם איירי בעירובו אלמא דגם בעירובו נמי משום דהיתר מצטרף לאיסור הוא ולא קשה דלמאי אצטריכו כשאור תרי קראי דאי לא כתיב אלא כל דווקא הוה מוקמינן ליה לשאינן מעורבין דהוא חצי זית שאור וחצי זית מצה דמצטר' היתר לאיסור אבל היכא דהם מעורבין הוה אמינא דיתבטל האיסור אגב ההיתר. להכי אצטריך כי כל לומר דבתרוויי' היתר מצטר' לאיסור ואתו דברי רש"י על נכון ומה שהקשו התוס' עליו דא"כ מפרש זעירי לברייתא כמו שמפרש אביי. נ"ל דט"ס הוא דאיך שייך לומר דזעירי מפר' כאביי והלא זעירי מפרש חצי זית משאור וחצי זית מצה משלימו ואביי מפרש חצי זית שאור דווקא דיש הקטרה בפחות מכזית דלזעירי אין הקטרה בפחות מזית וכמו שאמרו בש"ס לאפוקי מאביי ובעירובין הקשו עליו בסגנון אחר דזעירי לא כאביי ולא כרבא וכן הקשו עליו נמי במנחות דף נ"ח ואיפשר דכאן נמי כך היא הקושיא ולא כמו הגירסא שלפנינו. וגם על קושיא זו נלע"ד דלא קשה על דברי רש"י דמאי קושיא זו אם זעירי לא יסבור לא כאביי ולא כרבא דמפרש לה הכי דהברייתא באה לומר דהיתר מצטרף לאיסור. ומכ"ש שנאמר דרבא הכי נמי ס"ל דלהיתר מצטרף לאיסור אתייא ומפרש לה כזעירי והא דנקט בלשונו אין לי אלא קומץ חצי קומץ מניין הוא כדי ליפלוג אאביי דאמר אין לי אלא כזית חצי זית מניין נקט הכי לומר דהוא ס"ל דאין קומץ פחות משני זיתים להכי לא נפקא לן מהתם דתהוי הקטרה בפחות מכזית וזעירי כוותי' ס"ל מדאוקים קרא לחצי זית להיתר מצטרף לאיסור דבעי כזית עכ"פ דהוא משום דאין הקטרה בפחות מכזית. וגם מה שהקשו עליו דמאי פריך כמאן כר"א גם לרבנן יכול להיות וכו' רבנן דרשי לה מכי כל ע"כ אינה קושיא משום דהך ברייתא דשאור בל תקטירו דהיא דומה לדברי זעירי קא מוקים לה הש"ס התם בפסחים כר"א משום דמדכר בה דדריש כל דהוא ר"א להכי קא פריך התם כמאן כר"א וכו' ותרץ אין הכי נמי וכו' וג"כ הכא קא מייתי מה דפריך התם ותרץ כהתם. ועוד דרבנן דדרשי כי כל אינו מבואר בשום מקום אלא דהתם בפסחים מכח פירכת הש"ס קא דחי ליה כל לא דרשי כי כל דרשי להכי ניחא ליה להה"ס לומר כמאן כר"א דהוא מבואר להדיא דדריש כל ותרץ עלה אין הכי נמי וכו':

גם מה שהקשו עוד עליו בפסחים דבחמץ מנ"ל תערובת כיון דצריך קרא להיתר מצטרף לאיסור ע"כ הרי כבר פירש שם רש"י על הך קושיא אפי' חמץ נמי והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור. וכי תימא דמוקמינן ליה דווקא היכא דהם ניכרים ולא מעורבים אבל מעורבים אימא דיתבטל האיסור אגב ההיתר זה אינו כיון דמצינו דבשאור גילה קרא דהיתר מצטרף לאיסור בין בכל אחד ניכר לעצמו בין במעורבין גם בחמץ דגילה קרא דהיתר מצטרף לאיסור הוא בכל מידי להכי דריש מכל גם בעירובו גם מה שהקשו עליו התם דלקמן גבי חטאת משמע דאין היתר מצטרף לאיסור אם לא שיתערב האיסור וההיתר יחד דהא אמר עד שיבלע בבשרה ע"כ נמי לא קשה דבשאר איסורין דהוא איסור אכיל' כיון דנתנן בבת אחת בתוך פיו אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור ואע"פי שאינן מעורבין ביחד ואיני דומה לחטאת דהוא תלוי בבלי עה כדי להיות כמותה שאם לא נבלע בה מגוף החטאת הרי כאלו כל אחד לעצמו דלהכי כתב רחמנא בבשרה עד שיבלע בבשרה וילפי לה אף כשמקום המגע מועט עד שאין לשער בו כזית בליעה ומצטרף של היתר עמו להשלימו אבל אם היה דבנגיעה לבד תהיה כמותה לא הוה ילפינן מנה דהיתר מצטרף לאיסור אלא דגזרת הכתוב כך הוא דבנגיעה לבד תהא כמותה ודו"ק. בינייהו אביי סבר וראיתי להרמב"ם בפ"ה מהל' איסורי מזבח שפסק כהאי ברייתא דשאור ואע"ג דהכא מוקמינן לה בש"ס כר"א וכן נראה בהל' חמץ ומצה דפסק כר"א דעל עירובו דדריש כל וכיון שכן קשה לי דאמאי כתב בפ"ה מהל' נזירות דאין היתר מצטרף לאיסור והלא בין לדברי רש"י בין לדברי התוספות דברייתא זו משמע מינה דהיתר מצטרף לאיסור בשאור כדברי זעירי וזעירי קא מוסיף על דברי ר' אבהו דאמר דבנזיר היתר מצטרף לאיסור ואמאי לא פסק כזעירי גם בנזיר אבל בשאור נראה דפסק כזעירי שהרי כתב שם או המקטיר תערובת שלהן לוקה וכתב אח"כ ואין הקטרה פחותה מכזית דמשמע דגם בתערובת סגי בכזית לחיוב מלקות דהוא ודאי משום דהותר מצטרף לאיסור וג"כ הכי משמע דעל התערובת קאי שכתב בתחלה נפל מהם כל שהוא בקטרת נפסלה ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה ועלה קאמר ואין הקטרה פחותה מכזית. ונראה דבנזיר לא פסק דהיתר מצטרף לאיסור משום דלקמן קאמר כי קאמר ר' אבהו לדברי ר"ע משמע דלרבנן דנזיר הוא כמו שאר איסורין להכי פסק כרבנן בנזיר דאין היתר מצטרף לאיסור ואם והיה רבי אבהו מפיק ליה מכל היה קשה כיון דדריש כר"א דדריש כל אבל הוא דריש לה ממשרת ורבנן דרשי לה לטעם כעיקר כמ"ש בש"ס. וראיתי מה שיוקשה על דברי הרמב"ם וכמו שהקשה הכ"מ שם וע"ש מה שתרץ ואנכי איש צעיר נ"ל דמה שכתב רבינו שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהוא לאו למלקות קאמר אלא לענין

איסור דווקא ולענין שאם נפל מהם כל שהוא בקטרת נפסלה אבל לענין מלקות בעי כזית שאין הקטרה בפחות מכזית והכתוב אמר לא תקטירו וכיון דאיכא כזית אע"ג דאין בה שא מעט משאור ודבש חייב מלקות וזהו מה שאמרו כאן כמאן כר"א דדריש כל בענין חמץ ללקות על עירובו דהוא כזית דהוא דומה לחמץ דאף בכל שהוא אסור והמלקות בכזית וקאמר לאפוקי מדאביי דמחייב אף בלא צירוף דגם בחצי זית מחייב מלקות ומדלא קאמר לאפוקי מדרבא נמי משמע דכרבא אתי דהוא נמי ס"ל דהיתר מצטרף לאיסור דגם אם אין בו כזית שאור והמצה משלימו לכזית חייב מלקות ולא בעי שזהא כזית שאור. אח"כ ראיתי להרל"מ בפי"ג מהל' מעתק דפיר' דברי רבינו כיוצא בזה יעו"ש.

הן אמת נתפלאתי הרבה על תירוץ הכ"מ דאמר שרבינו מפרש דרבא לא פליג אאביי דדריש מכל לרבויי חצי זית דשאור לא פליג והלא במנחות להדיא אמרו מאי בינייהו איכא בינייהו אביי סבר יש קומץ פחות מב' זיתים דיש הקטרה פחותה מכזית ורבא סבר אין קומץ מפחות מב' זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית ע"כ הרי להדיא דפליגי וג"כ מדברי רבינו שכתב ואין הקטרה פחותה מכזית משמע דפסק דלא כאביי דאמרן דיש הקטרה פחותה מכזית אלמא פליגי. ועוד איך תתורץ הקושיא שהקשה שדברי רבינו סותרים זה את זה דמתחלה אמר בכל שהוא ואכ"כ אמר דאין הקטרה פחותה מכזית.

ונ"ל דכוונת הכ"מ לאו למימרא דלא פליגי דודאי פליגי בהאי דאביי ס"ל דיש הקטרה בפחות מכזית דהך ברייתא משמע מינה דיש קומץ פחות משני זיתים דקתני מקצתו מניין דמשמע מקצתו אפי' חצי זית דאם ס"ל דאין קומץ פחות מב' זיתים וכוונת מקצתו הוא על חצי קומץ דהוא כזית הו"ל למימר חצי קומץ מניין ומדנקט הכי משמע דיש פחות מב' זיתים וא"כ מקצתו דקתני דאתא קרא לרבות חצי שיעור הוא חצי זית כמו שכתבו התו' שם במנחות ורבא מודה לאביי דמשמעות הברייתא דקתני מקצתו הוא משמע חצי זית דאל"כ הוה לה למימר חצי קומץ אלא דמסיף לידרוש חצי קומץ נמי דהיינו דלא תידוק מכאן דיש קומץ פחות מב' זיתים מדנקט מקצתו שהוא חצי זית ולא קתני חצי קומץ דאה"נ הברייתא כך כוונתה דלרבות גם חצי זית אבל לא תידוק מינה דיש קומץ פחות מב' זיתים דאע"ג דאין קומץ פחות מב' זיתים גזירת הכתוב חייבו על כל שהוא מכל שאור ולעולם אין הקטרה פחות מכזית ונפקא מינה שהם יהיה מעורב עם דבר אחר אזי לא לחייב על כל שהוא שבו כיון דהוא מעורב עם דבר אחר שהוא מצה אלא צריך שיהא בו כזית בין הכל כשאר הקטרה דעלמא דאין הקטרה פחות מכזית דהא ברייתא קא מרבייה עירובו מבי כל וכן מתמ' דברי הכ"מ שהרי אחרי שכתב דתרוויהו משמע דכתב תכף אחריו וז"ל ומ"ש ואין הקטרה פתוחה מכזית היינו בתערובת וצריך

שיהא כזית אע"פי שאין בו אלא כל שהוא משאור ודבש ע"כ להורות כמ"ש ודו"ק: והוינן בה מקום מגעי אמאי פסול פירש"י אמאי פסול במקום מנעו דאין טומאת אכלין פחות מכביצה ע"כ פירוש דהשום והשמן ודאי אין בהן כבצה. וכיון שהן של תרומה לא בטלי אגב מקפה אבל ברישא דהמקפה היא של תרומה היא עיקר וכאילו נגע בכולה אבל בזה דלא בטלה אגב מקפה הוי מה שנגע הוא דווקא בדבר שאין בו כבצה וזה לפי איכא דאמרי דכתב רש"י אבל לפי דאית דאמרי מאי במקצתן אפי' במקפה של חולין דכיון דעריבי כחד מנא דמי ליה כמאן דנגע בתרומה מצמה ע"כ והרי יותר מכבצה איכא צ"ל דסוף סוף התרומה שבה אין בה כבצה. ולהכי קא פריך דאמאי פסול מקום מגעו כיון דליכא כביצא אבל ברישא דהמקפה של תרומה אפי' דלא נגע אלא בחולין הוא בטל לגבי מקפה וכאילו נגע נגע במקפה עצמה ויש בה יותר מכביצה ולהכי פסל את כולן כן נ"ל אלא דאיכא לימדק אע"ג דאין בהם כביצה מ"מ נראה דמדרבנן מקבל טומאה בפחות מכביצה וי"ל כיון דאינן מקבלין טומאה שא מדרבנן לא היה לנו להחמיר כ"כ אלא אמרינן דבטילי אגב מקפה ודוק ולפי פירוש רש"י זה לא גרים אמר רבה וכו' מדאורייתא היא:

הואיל וזר לוקה עליה בכזית לפי דברי רש"י הנ"ל קא מתרץ אע"ג דאין בה כביצה כיון דאם זר אבל משני' יחד דהיינו התרומ' והחולין כזית הוא לוקה עליה ג"כ חשבינן להו לענין ליפסל ולא אמרינן דבטילי אגב מקפה ואמר מאי טעמיה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור דהיינו דאותו כזית דאוכל דקאמר הואיל וזר לוקה עליה כיון דהיא משניהם יחד הרי ליכא שיעורא מתרומה כדי להתחייב עליה אלא ודאי דהוא משום דהתר מצטרף לאיסור הרי גם בשאר איסורין היתר מצטרף לאיסור:

תו' בד"ה ה"ג רש"י מקום מגעו וכולי והא דתרומה בחד ומאה דרבנן הוא ע"כ ואע"ג דמדרבנן מיהא מטמא מ"מ בהאי דהם תבלין בטלי ברובה אגב מקפה:

בד"ה אמר רבה בר בר חנה וכו' וי"ל דלישנא דפסל משמע מדאורייתא ע"כ לא ידעתי אמאי לא מתרץ כמו ושכתב' לעיל לדברי רש"י דהכא בד"ה והוינן בה וכו' יעי"ש:

בד"ה משום דהיתר מצטרף לאיסור וכו' וא"ת ולימא הואיל וזר לוקה עליו בכזית אם היה מלקט וצובר משם כזית ע"כ פירוש אילו היתה תרומה דאורייתא כמ"ש לעיל. והיה מלקט ממנה כזית ואוכלו וחייב עליו דלהכי כאן לא יתבטל אגב מקפה ואמאי תפרש לה דאיירי שנטל ממנה שהם מקפה ושום ושמן דליכא כזית מתרומה אלא בהצטרף המקפה שהיא חולין כדי שתדוק מינה דהית מצטרף לאסור ותרץ ר"י דאם משום הליקוט ואכיל כזית כיון דאין דרך אכילה בכך לא אמרינן בשביל זה דלא יתבטל אגב המקפה אלא

איירי בשדרך אכילת שהוא נטל מהן כשהן יחד ואכל כזית דהיה חייב אם היתה תרומה דאורייתא להכי לא יתבטל כאן אגב מקפה ודו"ק:

דף לו:

גמ' אמר ליה לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ע"כ משמע דבא לומר שלעולם לא יהיה היתר מצטרף לאיסור ושאני הכא משום דאית ביה כזית בכדי אכילת פרס דהוא חשוב כאוכל כזית איסור בעיניה שזה ודאי הוא חמור להתחייב עליו אבל להיתר מצטרף לאיסור לא אמרינן כיון דלית ביה כזית איסור נמצא לפי זה דאם אמרינן היתר מצטרף לאיסור ולקי עליו כ"ש דלקי בכזית בכדי פרס. ולכאורה קשה דא"כ מאי קא מותיב ליה עוד ואכילת פרס דאורייתא היא דהיינו דאינו עליו והרי כ"ש הוא דאם היתר מצטרף לאיסור כמו סברתו כ"ש דאכילת כזית בכדי אכילת פרס דלוקה עליו דהוא מדאורייתא. אבל נ"ל דלא קשה דאביי קא מקשה על דברי ר' אבהו שאמר משם ר' יוחנן דלבד נזיר לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור דהרי מקפה קא אמר ר' יוחנן הואיל וזר לוקה עליה בכזית דמשמע דהיתר מצטרף לאיסור גם בשאר איסורין דהוא אי משום דיליף מנזיר לשאר איסורין נמי או משום דר"א דיליף כל בחמץ וילפי מיניה גם לשאר איסורין וקא דחי דמקפה אית כזית בכדי אכילת פרס דבכי האי גוונא גם לרבנן ס"ל דלוקה ועל זה אהדר אביי לימפרך וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא לרבנן דודאי דרבנן דלא דרשי משרת כרע"ק ולא דרשי כל כר"א ס"ל דלאו דאורייתא וקא סמיך מדפליגי רבנן אר"א בכותח וקא דחי ליה דלרבנן דאורייתא ודא הוא טעמא דמקפה כמ"ש מעיקרא אבל משום היתר מצטרף לאיסו' ליכא כי אם בנזיר כמו שאמר ר' אבהו ולהכי חזר אביי להכריח מאי דאמר דכזית בכדי אכילת פרס לרבנן לאו דאוריית' ואמר אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי אלא ודאי דס"ל בכזית בכדי אכילת פרס לרבנן מדרבנן וא"כ ודאי טעמא דמקפה דאמר ר' יוחנן הואיל וזר לוקה עליה הוא משום דהיתר מצטרף לאיסור או משום דס"ל כר"ע דילפינן שאר איסורין מנזיר או משום ס"ל כר"א דדריש כל ויליף שאר איסורין מחמץ וקמה ליה קושייהו בדרבי אבהו דאמר דלר' יוחנן לית ליה היתר מצטרף לאיסור בשאר איסורין. ודאי ליה הנח לכותח הבבלי וכו' דהיינו דלרבנן ודאי כזית לכדי אכילת פרס דאורייתא וזהו טעמא דמקפה משום דאית ביה כזית בכדי אכילת פרס:

אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן היא ע"כ וההיא דמקפה דשום נמי מדרבנן ופוסל מקום מגעו הוא כיון דהוא נגע בודאי עבדי רבנן כמו דין תרומה דאורייתא אבל הכא לא ידעינן להכי כיון שהוא דרבנן אמרינן שאני אומר וכו' אלא דהתם במקפ' כיון דהוא מדרבנן

היה לן לומר שהוא בטל אגב מקפה אלא כיון שאילו היתה תרומ' דאוריית' דין הוא להשיב' ולא יתבטל אגב מקפה וכמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק:

איתיביה שתי קופות וכו' בשלמא לדידי דאמינא וכו' אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי כתב רש"י והא דפרכינן לעיל ממקפה ומדוכה אע"ג דנפישי חולין תבלין שאני וכו' והוי כמאן דנפישי וע"כ הא דקאמר והא דפרכינן לעיל ממקפה פי' דאביי קא מקשה מינה דהיתר מצטרף לאיסור גם בשאר איסורין והך כיון דנפישי חולין לדבריו אלו אין היתר מצטרף לאיסור ולדידיה נמי תקשה להכי אמר כיון דתבלין הם הוי כמאן דנפישי ונ"ל דכותח נמי כיון דלטעמא עביד הוי כמאן דנפיש איסור כמ"ש התו' בד"ה שתי קופית וכו' וא"כ טעמא דר"א נמי דאמר דהיתר מצטרף לאיסור הוא משום דנפיש איסור ומה שאומר לעיל אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א הכי פירושא בשלמא לדידי דהיתר מצטרף לאיסור היינו טעמא דפליגי רבנן עליה משום דלא דרשי כל כר"א אלא לדידך דאמרת משום דאית ביה כזית בכדי פרס דהוא אליבא דכ"ע אמאי פליגי רבנן על ר"א כיון דאית ביה כזית בכדי אכילת פרס שלא כדברי התו' בפסחים בד"ה אלא מאי היתר וכו' דר"א דריש כל אפילו כשהאיסור מועט יעו"ש ודו"ק:

תו' בד"ה וכזית כדי אכילת פרס דאוריית' היא וכו' וע"כ קא מתמה וכי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפילו בכי האי גוונא ע"כ פירש ואע"ג דאית לן מדאורייתא אם אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין שאני התם דאכיל דכזית בעיניה אלא דנשתהא באכילתה אבל הכא שהיא מעורבת עם הפרס אם אכליה לא יתחייב שהיא מתבטלת בפרס ההיתר וק"ל:

בא"ד ותרץ דהשתא ס"ל לאביי דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת וכו' ואוכלו בבת אחת ע"כ דהא לקמן קאמר וממאי דילמא הוא דאיכא כזית בעינא והתם הוא מובלע בפת והוה ליה כטעה בעלמא ולהכי פירשו התו' התם במה דקאמר. וכי תימא מאי למימרא דאי טעם כעיקר אתא לאשמועינן וכולי אלמא מה דקא פריך דילמא הוא כזית בעינא הוא מקרי טעם כעיקר אלא דמשמע ממה שאמרו והשתא ס"ל אביי וכו' משמע אבל האמת דטעם כעיקר אפי' אינו אוכל כזית מן האיסור בבת אחת ולכאורה קשה א"כ היינו היתר מצטרף לאיסור ונ"ל כיון דפשט האיסור בכלו הו"ל כוליה איסור לא כן בהך דעל אחד במקומו:

בד"ה אית ספרים דגרסי וכו' וי"ל דלא ניחא ליה לאפלוגי תרי בתרי בהדי הדדי דאי הך כר"א הך נמי כילה ע"כ. דברים אלו אינם מובנים דמאי הכוונה תרי בתרי בהדי הדדי

ועוד מה הלשון כולה דקאמר אח"כ ועוד דאי קאי אמתני' דמקפה ואברייתא דמדוכות למה לא ניחא ליה לאפלוגי בניהם והרי בכל מקום בש"ס אפלוגי מיפלג בכי האי גוונא. ואיפשר לפרש דקאמרי על מה שמפרש אח"כ להך דשתי קופות בשלמא לדידיה וכו' דהוא מפרש לה כר"א דאיך יאמר דהאי כרבנן דבתרוייהו איירי תרי בתרי דשתי כלים אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניהם שתי כלים וכולי דודאי תנא אחד הם דאי הך דלקמן כר"א ג"כ הך דמדוכות היא כר"א דתרוייהו כר"א דדוחק לומר דפליגי בהדי הדדי ודו"ק:

דף לז.

אמר ליה אביי ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ע"כ פירוש דאימא דאתא אלא לטעם כעיקר דיש בו איסור שלם אבל להיתר מצטרף לאיסור שאין בו כזית של איסור לא איירי ביה קרא. ולפי זה לכאורה קשה מאי קא בעי לקמן רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר' עקיבא דקא מוקים ליה להאי וכל משרת להיתר מצטרף לאיסור ליתן טעם כעיקר מנ"ל והא במקום דליכא איסור שלם חייב משום דהיתר מצטרף לאיסור במקום שיש איסור שלם לא כ"ש דחייב ומה גם לפי דברי התוספות דאמרו לעיל דהשתא ס"ל אביי דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת כגון שהבליע כזית יין בשני זיתים פת ואכלו בבת אחת. ונ"ל דודאי קים ליה דלרע"ק אית ליה טעם כעיקר וקבעי מנ"ל דלא אתיא מכ"ש כמ"ש כיון דהאיסור בעין איפשר לומר דהוא עדיף ואע"ג שאין בו איסור שלם אבל טעם כעיקר שאינו ניכר בעין איפשר דהוא מתבטל בתוך ההיתר. ואח"כ ראיתי להתוספות בד"ה טעם כעיקר מנא ליה וכו' שכתבו דאי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוה מוקי משרת להיתר מצטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקומי משרת ליתן טעם כעיקר כיון דיש באיסור עצמו כזית אלא שאינו בעין וכו' ולפי זה שפיר קא פריך דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ומה שנ"ל כתבתי ודו"ק:

ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם וכו' פיר"שי ז"ל שאין איסורו מיירי בגופו ויש היתר לאיסורו שיין זה שאסור לו עכשיו מותר לו לאחר זמן ע"כ לפי זה אה"נ אתי שפיר מה שאמר והוא הדין לערלה בשתים דאין היתר לאיסורו דפירות אלו שנאסרו אין היתר לאיסורם שאפילו אחר ג' שנים הם באיסורם עומדים אבל במה שכתב וז"ל אבל אין לומר בם דאיסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' שנים הותרה. לא יכולתי להלום דבריו שהרי מה שפירש שאיסורו הוא קאי על גופו שנאסר עליו היין כנגדו בערלה שנאסרו עליו פירות אלו של ערלה וכיון שכן הרי איסורו איסור עילם ג"כ שפירות אלו אסורים

עליו לעולם ואם הכוונה על האילן של ערלה הרי ג"כ יש היתר לאיסורה של אילן זה שאחר ג' שנים תהיה מותרת לאכול מפירותיה. ואיפשר לומר כיון דקאי אגופו הכוונה מה שנאסר גופו לאכול מפירות של אילן זה. זה האיסור לא יהיה לעולם אלא יש זמן קצוב לאיסור זה שהוא זמן שלש שנים דווקא מה שנאסר ולאחר לא יהיה אסור עוד א"כ אתי שפיר מה שאמר ולערלה בשתים דלענין איסור גופו בפירותיה לא יהיה לעולם אבל במה שאנו אומרים יש היתר לאיסורו משמע דהדבר אשר הוא עכשיו אסור לאכלו יהיה הוא עצמו מותר לאכלו דהוא קאי על פירות אלו שבאמצע ג' שנים שהם אסורים עליו הם מותרים אחר ג' שנים וזה בערלה אי איפשר שודאי הפירות האלו עצמן שהם אסורים עכשיו לא יהיו מותרים אח"כ ודו"ק:

אלא ר"ע דברייתא דתניא רע"ק אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב ע"כ דמשמע דליכא כזית מאיסור שהוא היין אלא בהשלמת הפת שהוא ההיתר אלא דמשמע דרבנן פליגי עליה. וקשה לי כיון דרבנן ס"ל טעם כעיקר דדרשי משרת לטעם כעיקר. א"כ הכא נמי כיון דנתן היין טעם בפת נעשה כולו זית איסור וחייב אבל לפי מה שפירשתי לעיל דטעם כעיקר אייריי בבא מאיסור שלם אלא שנתפזר ונתערב ולא נשאר כי אם טעמו לאפוקי היתר מצטרף לאיסור שהוא בא מאיסור חסר שאין בו כזית אלא שהוא ניכר בעין א"כ הכא דכזית הוא מפת ומיין דלא אתי טעמיה נמי מאיסור שלם דלית ביה כזית מיין לדידהו דלית להו היתר מצטרף לאיסור פטור עליו. ולפי מה שדקדקתי לעיל מדברי התו' שכתבו והשתא ס"ל אביי וכו' דמשמע דלפי האמת דטעם כעיקר אפילו אינו אוכל כזית מן האיסור חייב כיון דפשט האיסור בכלו נעשה כולו איסור על ידי נתינת טעמו בו צ"ל מה דפליגי רבנן אר' עקיבא בהא דשרה פתו ביין הוא משום דלא פשם טעם היין בכל הפת וניכר מקום היין והפת שלא בלע מיין משלימו משלימו לכזית אבל אם היין פשט טעמו בכל הפת אע"ג דליכא כזית יין בו מחייב כיון דנתן טעמו בכוליה כזית פת הוה ליה כוליה איסור וכן משמע מהש"ס לקמן דהזכירו טעם כעיקר מחטאת ובחטאת הוא בא אפי' מכח איסור אחר גם לרבנן כמו שנראה מהש"ס לקמן ודוק היטב ועיין במה שכתבתי לקמן בד"ה ור"א משקין אין וכולי:

ורבנן מבשר וחלב וכו' פירוש דרבנן דדרשי משרת לטעם כעיקר ואמאי והא ילפינן לה מבשר וחלב וא"כ אייתר משרת להיתר מצטרף לאיסור וק"ל: אלא דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי וכו' פירוש דמותר לשרותו בחלב ואפי' כוליה יומא דבלע מניה ויהיב ביה טעמא. דלא אסרה תורה אלא דרך בישול וא"כ זה חידוש. ומחידוש לא גמרינן לעלמא לנותן טעם כעיקר וק"ל:

ורבי עקיבא חידוש הוא פירוש וכיצד יליף מניה לטעם כעיקר וכיון שכן הוה ליה למילף לטעם כעיקר ממשרת ולא להיתר מצטרף לאיסור.:

דף לז:

גמ' ולרבנן נמי תיפוק ליה מגיעילי נכרים פירו' וא"כ אייתר ליה משרת ולידרוש לה להיתר מצטרף לאיסור:

ורבנן קדירה בת יומא נמי אי איפשר דלא פגמא פורתא פירוש והיה לנו להתירה ג"כ מנבלה וא"כ מה שאסר לנו רחמנא חידוש הוא שחלק הכתוב בו וכיון שהוא חידוש לא ילפינן מניה לעלמא להכי אצטריך משרת כדי למילף טעם כעיקר בעלמא. משום דהוי נזיר וחטאת שני כתובים הבאים כאחד וכו' ואם כשרה תאכל כחמור שבה ע"כ פי' דבחטאת איירי אף אם לא בלע ממנה כזית משום דכתיב כל הנוגע בבשרה יקדש דהכוונה על הבשר הנוגע בה על ידי בליעה יקדש להיות כמוה דמשמע דאף דמקום המגע מועט עד שאין לשער בו כזית בליעה אלא שנטמא נבלע שם שלא בפיזור ומצטרף ההיתר עמו להשלימו לכזית:

ואי כתב רחמנא גבי נזיר הוה אמינא מנזיר לא ילפינן משום דחמיר איסוריה דאפי' חרצן אסיר ליה ע"כ לפי הגירסא שהביא רש"י ואיבעית אימא לנותן טעם כעיקר ומצרך צריכי ליה דאי כתב רחמנא וכו' קשה דהא לעיל לרבנן קא ילפי מנזיר לכל שאר איסורין מקל וחומר ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם וכו' ונ"ל דהכי מפרשינן עכשיו ואם אתה אימר מה לנזיר דחמיר איסוריה דאפי' חרצן אסיר חטאת יוכיח וכו' ואתו כולהו מביניא אלא דקשה לפי גירסא זו ולפי מה שגריס לה ברישא דהקושיא ורבנן תיפוק ליהו לשאר איסורין שבתורה שיהא היתר מצטרף לאיסור מחטאת וכו' דהוא הדין נמי לשאר איסורין שבתורה דמאי קא מתרץ ליה ואב"א וכו' דהוה לו לומר דמקדשים לא נילף לשאר איסורין דהיתר מצטר' לאיסור ולמה לו לומר דרבנן דרשי הך חטאת לטעם כעיקר עד דאצטריך לומר וצריכי וכולי. ואיפשר לומר דקאמר הכי כדי להקשות אר"ע דאמר רבי יוחנן דלא ילפינן לעלמא משום דשני כתובים הבאין כאחד דהרי רבנן דדרשי תרוייהו לטעם כעיקר משום דתרוייהו צריכי וכיון שכן אמאי אמר רע"ק דהם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין לעלמא דהיתר מצטרף לאיסור דזהו מה שאמר אח"כ ור"עק וכו' וכיון שהשיב לדברי רע"ק שאינם צריכי דמנזיר הוה ילפינן כמו דגמרינן מניה כל איסורין שבתורה לענין שיעורין כמו שפיר"שי למטה בשביל זה חזר ואמר דרבנן לח דרשי תרוייהו לטעם כעיקר אלא דרשי חטאת להיתר מצטרף לאיסור ולא גמרינן מניה לעלמא. אשרת ליתן טעם כעיקר וילפינן מניה לעלמא ורע"ק תרוייהו להיתר מצטרף

לאיסור ולא ילפינן מנייהו משום דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. ומ"ש רש"י בגירסא זו התם לנט' לפגם הוא דאתא משמע דבחטאת גם בנותן טעם לפגם בבשר הנוגע בו או אם נתבשל בקדרה אוסר את אשר נתבשל בה להיות כחטאת דהכי משמע כל אשר יגע בבשרה יקדש בכל גוונא אף אם הוא נותן טעם לפגם בו וכיון שכן מאי זה שכתב אח"כ ואי אמרת אי משום נותן טעם לפגם הוא כבר שמעינן לה מנבילה וכו' דמשמע דבא חטאת להתיר נותן טעם לפגם וקשה דמהיכן משמע זה להתיר נ"ט לפגם ועוד ממה שכתב לבסוף דאפילו נגע בשר שלמים וכו' ונותנת בה טעם יקדש כמוה ע"כ משמע דלאיסור קא יליף ולא להתיר. ואיפשר לומר דבא להתיר טעם לפג' מדקאמר בבשרה עד שיבלע בה טעם חטאת ואם הוא פגום הרי אין כאן טעם חטאת ועל זה קאמר ואי אמרת הא כבר שמעינן לה מנבלה דנ"ט לפגם מותר ותרץ דנבלה איירי במדי דמבושל וכו' והכא בבשר חי וכו' דבעי דנותן בה טעם חטאת הא בפגום לא מקרי טעם אבל קשה לי דהא בפרק דם חטאת בזבחים אמר רבה בר אבוה כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ופירש רש"י מתוך שהשלמים מצויין ברגל אין גילוע שלה נעשה נותר וכו' ופולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונים נמצא שאיני בא לידי נותר וכו' דמשמע משם הא לאו הכי אלא דמבשל ביה אחר זמנו נעשה נותר דמיתסר משום נותר אע"ג דהוא פגום אלמא דטעם לפגם אסור בקדשים:

תו' בד"ה מגיעולי נכרים וכו' והקשה ה"ר יוסף איש ירושלים מה לגיעול נכרים שכן אין התר מצטרף לאיסור ע"כ נ"ל לפרש לפי גירסא זו דהכוונה דאיך נלמוד טעם כעיקר לנזיר מגיעולי גויים דשאני גיעולי גויים דלא מצינו בו דהיתר מצטרף לאיסור דהיינו דבנזיר דמצינו בו היתר מצטרף לאיסור דבעי שיהא האיסור יהיה ניכר ועומד בעצמו אלא דלית ביה לבדו כזית עד שישלימו היתר דמ"מ הרי האיסור כשאכלו הוא אכלו בעיניה לא אמרינן ביה שיהא אוסר בו גם טעמו לבד. אלא דבעי גוף האיסור בעינו אבל גיעולי נכרים דלית ביה היתר מצטרף לאיסור אה"נ דבטעם לבד יהא אסור ולא נילף מניה לנזיר דה"ר יוסף איש ירושלים לא יפרש במה שאמר הש"ס לעיל לרע"ק טעם כעיקר מנליה כפירוש התוספות שם דטפי הוה מסתבר לאוקומי משרת ליתן טעם כעיקר כיון דיש באיסור עצמו בכזית וכו' יעו"ש אלא כמו שפירשתי אני לעיל בד"ה אמר ליה אביי וכולי דמנליה טעם כעיקר דיש לומר שזה חומרא היא דמחייבו גם על הטעם לבד ולא נילף ממה שמצינו היתר מצטרף לאיסור יעו"ש דודאי דאצטריך קרא נמי לטעם כעיקר משום דיש בזה מה שאין בזה ואי מחד לא יליף חבריה מניה דאיכא למדחי ליה דאימא דזה גרוע מזה דאף אי אתא קרא לטעם כעיקר לא נילף מניה להיתר מצטרף לאיסור.

דאימא דשאני התם דטעם האיסור פשט בכוליה ולא בזה דחצי זית השני לא אית ביה איסור דודאי זאת סברת רבנן דאית להו טעם כעיקר לכל איסורין שבתורה והיתר מצטרף לאיסור לא אית להו בכל איסורין שבתורה כי אם בחטאת לפי המסקנא וכן לרע"ק אית ליה טעם כעיקר בכל איסורין שבתור' והיתר מצטרף לאיסור לא אית ליה כי אם בנזיר וחטא' דווקא וכן נמי אי לא אתא קרא כי אם להיתר מצטרף לאיסור לא הוה ילפינן מניה לטעם כעיקר דאימ' דהוא גרוע כמ"ש וקצת ראיה יש לזה ממה דאוקים במסקנא דרבנן סברי חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמרינן משמע דאי הוה גמרינן הוו אמרי רבנן בכל איסורין שבתורה היתר מצטרף לאיסור ומשרת ליתן טעם כעיקר.. ואי הוה דהיתר מצטרף לאיסור היא חומרא בודאי למה אצטריך משרת לטעם כעיקר והא כ"ש הוא דטעם דאסור שא ודאי דלא הוה אתא מניה דהוה אמינא דשאני התם דיש לאיסור בעין כמ"ש. ולהכי קא מקשה הכא כיון דגיעולי נכרים לא אית ביה היתר דמצטרף לאיסור אימא דלהכי הוא דאסר רחמנא בטעמא דהחמיר עליו אף בטעמא אבל בנזיר דמצינו בו היתר מצטרף לאיסור דבעי איסור בעין לא נילף מגיעולי נכרים להתחייב גם בטעמא. ותרץ דבגיעולי נכרים אית בהו איסורי נזיר וקאסר רחמנא בטעמא זהו מה שנ"ל לפרש לפי גירסא זו אבל בפסחים הביאו קושיא זו באופן אחר יעו"ש ולפי דבריהם שם צריך לגרוס בכאן מה לגיעולי נכרים שכן אין היתר לאיסורו ודו"ק:

בד"ה שאם פסולה היא וכו' דמי לא עסיקנן דנבלע חצי זית שומן בתוך חצי זית דשלמים שהרי להכי אצטריך דלטעם כעיקר הא כבר ילפינן מגיעולי נכרים בכל איסורים ע"כ. ראיתי שמקשים על זה דאימא דלטעם כעיקר אתא ואצטריך כדי היכי דלא לילף לעלמא טעם כעיקר משום דהוו חטא' וגיעולי נכרי' שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וממשר' ילפינן גם לשאר איסורין דעלמא דהיתר מצטרף לאיסור ע"כ. והנה לפי מ"ש התוס' לעיל בד"ה טעם כעיקר מנ"ל וכו' דאי לאו שמעינן מקרא אחרינא טעם לא הוה מוקי משרת להיתר מצטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקומי משרת ליתן טעם כעיקר כיון דיש כזית באיסור עצמו אלא שאינו בעין לא טעמא ע"כ ודאי דהאי קושיא ליתא דודאי דטעם כעיקר הוא חמור וליהוי נוהג בכל איסורין ומוקמי' קרא דחטאת להיתר מצטרף לאיסור כי היכי דליהוי נזיר וחטאת ב' כתובים הבאין כאחד ואינן מלמדין. וגם לפי מ"ש בדיבור הקודם דהדבר שקול לפי מה שיש בזה מה שאין בזה מכל מקום דלאחר דאתו קראי לזה ולזה נראה להם לרבנן ולרע"ק לפי המסקנא דעדיף לומר דלטעם כעיקר לא אתי כי אם קרא א' ולילף לכל שאר איסורין אבל בהיתר מצטרף לאיסור לרבנן הוא דווקא בחטאת וחולין מקדשים לא ילפי ולרע"ק בהיתר מצטרף לאיסור שני

כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ולטעם כעיקר ליכא כי אם קרא חד וילפי מניה לשאר איסורין דעלמא לפי דהטעם פשט בכוליה וכמ"ש לעיל ודו"ק: בד"ה היתר ואיסור וכו' ואפילו בזה אחר זה ובלבד שיהא בתוך כדי אכילת פרס ע"כ דבריהם אלו קשים דמשמע דבהיתר מצטרף לאיסור גם בזה אחר זה ובלבד שיהיו בתוך כדי אכילת פרס ובש"ס לא קאמרי אלא בבת אחת כדי שיצטרפו ועוד דמשמע אבל איסור לאיסור דמצטרף דקאמר אפילו בזה אחר זה הוא ביותר מכדי אכילת פרס. וזה אי איפשר כמו שמבואר במס' כריתות דאף באיסור אחד ואכל מעט וחזר ואכל מעט אינו מתחייב שא בשלא שהא כדי אכילת פרס ולכן מוכרח לומר דהם שני דיבורים והדיבור הב' מתחיל אפי' בזה אחר זה וכולי והוא על מה שאמר הש"ס איסור לאיסור אפילו בזה אחר זה עלה קאמרי ובלבד שיהא בתוך כדי אכילת פרס דהיינו כמו שאר איסורין דעלמא דאכל מעט וחזר ואכל מעט כמ"ש וזה פשוט שלא יהא חמור שני מיני דאיסור נזיר מאיסור אחד דשאר איסורין. ונראה דלרבנן דלית להי היתר מצטרף לאיסור מוקמו האי קרא דדווקא אם נתנן לתוך פיו בבת אחת שהרי דלא מוקים הש"ס בזה אחר זה אלא לרע"ק דאית ליה היתר מצטרף לאיסור וקשה ליה השתא י"ל היתר מצטרף לאיסור מבעיא דמכח פירכא זו קא מוקמו ליה בזה אחר זה אבל לרבנן אימא דדווקא כשנתנן לתוך פיו בבת אחת. וקשה לי דהרמב"ם בפ"ה מהל' נזירות פסק כרבנן דאין היתר מצטרף לאיסור וא"ע פי כן פסק להאי דזה אחר זה חייב. וי"ל דרבינו ז"ל ס"ל כיון דמתניתין סתמא מתנייא וכל היוצא מן הגפן מצטרפין זה עם זה משמע דגם לרבנן אתיא וקתני סתמא מצטרפין זה עם זה דהוא כמו מין אחד דשאר איסורין וכמו התם אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית דחייב ג"כ בנזיר ומה שאמר בש"ס איסור לאיסור אפי' בזה אחר זה לאו דווקא לרע"ק קאמר אלא לכ"ע קאמר דקרא איירי לזה אחר זה דקרא אתא לומר דאיסורי נזיר הם כמו מין אחד מקרו ולפי זה דשאר איסורין דבמין א' מצטרף בזה אחר זה לא ילפי מנזיר אלא דהלכתא היא דבתוך כדי אכילת פרס מקריא אכילה אחת. שא דקרא אתא לומר דגם איסורי נזיר מצטרפין דמקרו מין אחד ומעתה לא קשה מה שהוקשה לו להלח"מ יעו"ש ודו"ק:

דף לח.

גמ' אמר ר' אבהו אמר ר"א כל רביעיות שבתורה וכו' כתב רש"י כגון רביעית דם שמטמא באהל אין היתר מצטרף לאיסור שאין א' מכל המשקין מצטרף עמה לרביעית ע"כ קשה לי על זה דאין זה מקרי איסור כדי שנאמר בו אין היתר מצטרף. ועוד קשה דאמאי לא יפרש איסור ממש כמו רביעית' יין של ערלה או של כלאי הכרם ועו' דלא אתי עלא

לישנא דקא' כל רביעיו' שבתורה דמשמע הרבה רביעיות איכא. ור"א משקין אין מדי אחרינא לא, ע"כ משמע דמשקין היא כגון יין ומי' וקאמ' דבנזיר דווקא אבל בשאר רביעיו' שבתור' לא שאם נתערב פחות מרביעית יין איסור בשאר משקין אינו חייב עליו ולפי מה שדקדקתי לעיל מדברי התוספות דטעם כעקר אפי' אינו אוכל כזית וכן נראה מדהזכירו בש"ס טעם כעיקר מחטאת ולכ"ע אפי' שלא בלע כזית מחטאת א"כ אמאי דבשאר איסורין אינו מתחייב והא כיון דאית ביה איסור ונתערב הרי נעשה כלו איסור. ונ"ל לומר שודאי לפי מה שרצה הש"ס לומר דלטעם כעיקר מחטאת הוא אפי' שלא בא מאיסור שלם והש"ס הוא דקא עביד הכי דרך שקלא וטריא אבל לפי המסקנא דלהיתר מצטרף לאיסור אתא אה"נ דלטע' כעיק' בעי דיהא הטעם מאיסור שלם אלא לפי דברי התו' דלעיל דאמרו והשתא סבר אביי וכו' דמשמע אפי' אינו אוכל כזית מן האיסור בבת אחת כן הוא האמת דלא בעי שיאכל כזית בבת אחת ולא הזכירו אם בעי שיאכל עכ"פ כזית איסור שזה מוזכר במקום אחר דבעי כזית בכדי אכילת פרס אבל מ"מ נרא' לפי מסקנ' דהכא דטעם כעיק' הוא בעינן שיהא מכזית איסור א"כ אתי שפיר דאמר ר"א דבנזיר דווקא דבשאר איסורין גם לטעם כעיקר לא מקרי כיון שבא מאסור חסר כן נ"ל לפי סוגייא דהכא ודו"ק:

דתניא מניין לרביעית דם שיוצאה משני מתים וכו' כתב רש"י והא דמשמע ליה הכא רביעי' דם היוצאות משני מתים לאו דווקא ליה דהכי הוא משום דבפלוגתא לא קמיירי וכו' אלא אידי דאית ביה רביעית וקא דריש ביה קרא נסיב ליה הש"ס ולדברי הכל ברביעית הוי שיעור ע"כ. פירוש דלכאורה משמע דהא דקא מייתי להו רב כהנא משמע דר"א הכי סבירא ליה וא"כ בהא דרביעית דם שיצאה משני מתים הכי סבירא ליה ג"כ להכי אמר דלאו דווקא ליה דהכי הוא ס"ל משום דבפלוגתא לא קמיירי דהיינו במה שאין דעתו כן לא הזכיר וא"כ כיון שהזכיר זה הכי סבירא ליה בודאי והא הכא רע"ק היא ולא רבנן שהיא בפלוגתא וא"כ מה שהזכיר דברי רע"ק הכי ס"ל לזה אמר שאין זה דווקא והא דקא נסיב לה הוא משום דאיידי ביה רביעית וקא דריש ביה קרא נסיב ליה אבל מ"מ לדברי הכל שיעורא ברביעית והוא עסיק לאתויי דברים של רביעית זה תוכן דבריו ודוק ולפי זה מה שכתב אח"כ רש"י על מה דקא פריך הש"ס ותו ליכא והאיכא מרביעית נוטלין לידים וז"ל והא איכא הא דתנן במס' ידים נוטלין לידים מרביעית לאחד ואפילו לשנים ואע"ג דלית בהו כדי רביעית לשני הואיל ולא היה בו כדי שיעור נטילה בפלוגתא לא קמיירי דהא קמיפלגי עליה דר' יוסי ואמרי לאחד ולא לשנים ע"כ הכוונה שר' יוסי הוא שאמר לאחד ואפי' לשנים והפירכא שהיה לו להביא ג"כ מתני' זה ותרץ

לו כיון דרבנן קא מיפלגי עליה דר' יוסי מורה דמתני' זה דהלכתא כוותייהו להכי לא הביאה דלא ס"ל הכי וקשה לי דמ"מ היה לו להביא האי מתניתין ואע"ג דרבנן פליגי עליה דר' יוסי הרי מ"מ לכ"ע שיעור נטילת ידים הוא ברביעית אלא דלר' יוסי גם לב' מהני רביעית ולרבנן דווקא לאחד דומיא דרביעית דם כמ"ש. אבל על פירושו זה דהוא ס"ל דגם בסמוקתא אמרי דבפלוגתא לא קמיירי דלהכי הוא ז"ל קא מפרש לה כמ"ש לא תקשה קושית התוס' דקא מני נזיר רביעית יין לנזיר והיינו למשנה ראשונה דלהכי מפרשי דמה דאמרו בפלוגתא לא קמיירי היינו גבי חווריתא. שכבר פירשתי דבריו לעיל בפירוש המשנה דהכוונה דמשנה ראשונה היא דלא כרע"ק ובא רע"ק ופליג יעו"ש ובהכי אתי שפיר דר' אלעזר מני רביעית יין לנזיר דהלכתא כרבנן דהם רבים ולא כרע"ק דהוא יחיד דלא כהתוס' דמפרשי דבפלוגתא לא קמיירי הוא כפשט הלשון דבמקום שיש פלוגתא לא קא מייתי לה אלא הכוונה בפלוגתא לא קא מיירי במה שאין דעתו כן אלק כאידך דפליג עליה לא מייתי להך כמ"ש לעיל. ועל הקושיא יש לתרץ דשאני הך דרביעית דם דקא דריש בה קרא דווקא היא דנסיב לה אע"פי שאין דעתו כן כיון דלדברי הכל ברביעית אבל בהך מתניתין דלא כהאי גוונא לא מייתי לה וכן נראה ומדקדוק דבריו ודו"ק:

והאיכא מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים בפלוגתא לא קמיירי ע"כ משמ' דהקושיא היא דהוה ליה לאתויי נמי דנוטלין מרביעית לידים לאחד ואפי' לשנים ולכאורה קשה דאדרבה מהכא משמע דלא בעי רביעית כיון דשנים נוטלין מרביעית. וי"ל כיון דעכ"פ בעי רביעית בכלי מעיקרא הרי איכא דין רביעית נמי בהאי והוה לי לאתויי: והא איכא היה מביא פיילי של חרס וכולי ור' יאודה רביעית בפלוגתא לא קמיירי ע"כ לפי מה שפירשתי לעיל בדברי רש"י הוי הכוונה הכא כיון דזה דרביעית הוא דברי ר' יאודה דהוא יחיד אין דעתו של ר"א לפסוק כמותו להכי לא הביאו ג"כ וכן הכוונה במה שמקשה אח"כ והאיכא כמה מים נותן לתוכה וכו' בפלוגתא לא קא מיירי דהיינו כיון שר' זכאי יחיד לגבי רבים אין דעתו לפסוק כמותו לכן לא הזכירו בכל הרביעיות שהזכיר: והאיכא מקוה בר מההיא דבטלו רבנן ע"כ כתב רש"י והאיכא מקוה דתנן ר"א אומר רביעית מים שאובין פוסלין את המקוה דבטלוה רבנן ואמרו דפחות מג' לוגין לא פסלי ע"כ קשה לי דהו"ל לומר הש"ס דבפלוגתא לא קמיירי דהא ר"א יחיד הוא ואין דעתו לפסוק כמותו וכן קשה נמי על לישנא אחרינא והאיכא מקוה דתנן במס' מקוואות וחכ"א אם מקבלת גבות האמצעי רביעית וכו' וכתב עוד אהא סמוך דהא קתני עלה ר"א בר צדוק בפרקין וכו' דקשה טפי כיון דחכמי' ס"ל רביעית הו"ל לאתויי עם הרביעיות

שהזכירו דלית הילכתא כיחיד במקום רבים ועוד דאם הכוונה דסמיך אהה דקתני עלה ר"א בר צדוק וכו' לא אתי עלה לישנה דבטלוה רבנן דהרי הוא כמו פלוגתא דעלמ' וכן ללישנא אחרינ' והאיכא מקוה כדתנן שהשאיבה מטהרת ברביעית וכו' בר מההיא דבטלוה רבנן דהא קתני רישא שיש בה כ"א סאה ממי גשמים ע"כ:

תו' בד"ה דלית ליה צירוף וכו' ועוד תרץ נ"ע דשפיר אצטריך לצירוף דהא דקאמר כל שהו היינו כשהוא בעיניה וכו' מצריך קראי לעירובו ע"כ פירוש דמשרת אצטריך להיתר מצטרף לאיסור ואע"ג דהוא מחייב בכל שהוא היינו דהוא עומד בעינו שלא נתערב בהיתר אבל היכא דנתערב בהיתר כיון שאינו ניכר לא יתחייב עליו כיון שהוא פחות מכזית להכי אצטריך משרת לומר דחייב אע"פי שהוא מעורב דהיתר משלימו לאיסור דמשמעות משרת איירי במעורב ובש"ס דאמרי ורבי שמעון דלית ליה צרוף מכל אשר יעשה מאי דריש ביה הוא משום דכולהו איסור ובודאי דלא בעי צירוף כיון דאית ליה כל שהוא למכות והא כולהו איסור ודו"ק:

בד"ה אפי' אוכלין מרבי וכו' ור"א ס"ל דמשר' משמע דווקא יין והיכא דגלי גלי ע"כ פירוש דר' יוחנן ס"ל כיון דמשרת משמע מפת ויין דאית ביה דבר אכילה שהוא פת גם בכל דבר אכילה כגון חרצן וזג וענב מצטרף עמהן דבר אחר לכזית אבל ר"א ס"ל דמשר' שהוא האיסו' איירי ביין דווקא בין אם היה מעורב עמו מים בין אם היה שרוי בו פתו מ"מ הוא במשקין של האיסור איירי קרא דווקא דהוא מצטרף בהיתר אבל מדי דאכילה דאיסור נזיר לא איירי קרא להכי לא עבדינן אלא במדי דגלי קרא דהוא משקין דווקא:

דף לח:

גמ' ור"ע כיון דכתב וענבים לחים וכו' כתב רש"י כיון דכתב ענבים לא יאכל לכל מלתא הוא דאתא דכשם שבזמן שהן ענבים מחייב עליהן בכזית אף כל איסור שבנזיר בזמן שהן יין בכזית ע"כ הנה לא כתב מהיכן דריש הכי ר"עק ואם הכוונה כמו שכתבו התוספות מויו דועבים קא דריש דהוא מוסיף אדלעיל היה לו לבאר דזה הוא עיקר הדרשא. ונ"ל דכוונתו דר"עק ס"ל כיון דכתיב לא יאכל שהוא בכזית דהוא שיעור אכילה בכל מקום ודאי דאכולא מלתא הוא דאתא כיון דכולם איסורי נזיר לית לן לחלק ביניהו: ת"ר וענבים לחים וכו' מכאן אתה דן לכל איסור נזיר והוא שני שמות כתב רש"י והוא שתי שמות לח ויבש ואמרי להו זג וחרצן ע"כ לא ידעתי מאי קאמר ואמרי להו זג וחרצן והלא קא מפיק ממה דכתיב לחים ויבישים דהוא קרא יתירא ועלה קאמר שהם שני שמות אבל זג וחרצן מאן דכר שמייהו ובודאי שט"ס הוא וק"ל:

אמר אביי אכל חרצן לוקה שתים וכו' פירוש אחת משום חרצן ואחת מכל אשר יעשה וגו':

רבא אימר אינו לוקה אלא אחת שאינו לוקה על לאו שבכללות ע"כ כתב רש"י ז"ל רבא אמר וכו' אף כי אכל זג וחרצן וכו' ולא לאתויי חמרא חדתא ועינבי ע"כ פי' דלפי מאי דמפרש בדברי רבא דאינו לוקה אלא אחת אפי' אכל זג וחרצן ורבא מתרץ לטעמי' כגון דלא אכל אחת וכו' א"כ לא אתי מאי דקאמ' בש"ס לעיל על הך ברייתי' לאתויי חמרא חדתא ועינבי דמשמע דע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע דברייתא איירי דאכלן בבת אחת להכי אמר דרבא לא ס"ל הא דאמר הש"ס לאתויי חמרא חדתא ועינבי ומה דקתני בברייתא מכאן אתה דן לכל איסורי נזיר וכו' אף כל שהוא מין אחד והן שני שמות חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו הוא לאתויי אם אכל זג לחוד או חרצן לחוד דלא תימא עד שיאכל תרוויהו ודו"ק. אלא דקשה לי דאיך שייך לומר פירוש זה דרבא ס"ל דאם אכל זג וחרצן בבת אחת אינו לוקה אלא אחת והא קא מותיב רב פפא אאביי מברייתא דקתני לוקה חמש דלילקי שש אחת מכל אשר יעשה ואם לרבא דאינו לוקה אלא אחת כ"ש דתקשה ליה ואפי' לפי מאי דאסיק רב פפא דלא תני מידי חמש ורב פפא דאותביה סבר דלא גמרא היא והדר ביה מ"מ פשיטא ליה לרב פפא דחמש לוקה וכד נחת לאקשויי אדברי אביי כ"ש דתקשה לדברי רבא. ועוד אפי' אחר האמת דלא קתני בברייתא חמש ואתיא כדברי אביי דמפרשינן לה דלוקה על כל שם ושם מלבד המלקות דמכל אשר יעשה וגו' לדברי רבא אי איפשר לאוקמא כוותיה דלוקה אחת דהא קתני לוקה סתם דמשמע דקמ"ל דלוקה ואם הכוונה אחת פשיטא דלוקה והוה לי לימתני אינו לוקה אלא אחת. ונ"ל. לתרץ דודאי דרב פפא דקא פריך לאביי מכ"ש דנפרוך לרבא דלא אתיא כוותיה מתניתא כמ"ש. אלא רב פפא כוונתו היתה כדי ליהדר אביי וליעביד כוותיה דהוא סבר חמש וכיון דלא אהדר ידע דגמרא הוא בידיה אבל לא עסיק כדי לותיב לרבא ומכ"ש דלא תיובתיה האי ברייתא כיון דלאו בפירו' מתניא דלוקה חמש אימא דהכוונה דלוקה אחת דווקא וכי תימא פשיטא כמ"ש יש להשיב דקמ"ל האי ברייתא דלא תימא כיון דאית בנזיר לאו שבכללות אין לוקין עליו כלל כגון לאו דלא תאכלו על הדם שכולל הרבה שהוא שלא לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה ושלא לאכול בשר קדשים ועדיין הדם במזרק. ושלא לטעום כלום קודם שיתפלל ואזהרה לבן סורר ומורה. ועוד כמה דברים שסמכו חז"ל בפסוק זה דעל לאו כזה אין לוקין עליו לזה אתא האי מתניתא לומר דלוקה אם אכלם יחד דהיינו דאם אכל שום אחד מהם לבד לוקה ואפילו אם אכלם יחד נמי לוקה אחת. לא יפטר לגמרי משום לאו שבכללות ולא דמי ללאו דלא תאכלו על

הדם כיון דלא בפירוש נאמרו. אבל בנזיר אע"ג דכתיב לאו שבכללות מכל אשר יעשה וגו' הרי פרטם הכתוב אח"כ ועל כל אחד אם היה לבד לוקה ואם היו מקצתם או כלם אינו לוקה אלא אחד דאהני הפרט כדי ללקות מיהא אחת ואע"פי שאין זה משמעות הברייתא מ"מ אינו יכול דלותביה מינא לרבא ודו"ק:

אי הכי לילקי שש כתבו התו' וא"ת וניחשוב נמי התנא שכר וחומץ ע"כ ואנכי איש צעיר נ"ל הא דלא חשיב להו התנא ללקות לפי מה שכתבו לעיל דמתרגמנן וחמר חדת ועתיק דהם כלם יין דאם שתה יין חדש ויין ישן בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחת כיון דהם מין אחד ושם אחד ומה שקרא אותו שכר לאו שם אחר שא לומר היין החדש אבל כלם שמם יין ולהכי אינו לוקה אלא אחת וג"כ אם שתה היין והחומץ אינו חייב אלא מלקות אחת משום דלא כתיב יין וחומץ אל ישתה דלא קאי הלאו אלא על החומץ יין אלא דממילא נשמע דהלאו קאי ג"כ על היין דמכ"ש הוא דאפי' אחר שנפסד הוא לוקה עליו וכך כוונת במה שאמר וחומץ יין דהיינו אפי' אחר שנפסד ואה"נ דאם שתה כל אחד לבדו הוא חייב עליו אבל אם שתאן בבת אחת אינו חייב אלא אחת דלאו אחד קאי אתרוייהו דלא דמי לענבים לחים ויבישים דהתם הלאו מפורש בתרוויהו דכתיב וענבים לחים ויבישים לא יאכל חבל כחן לא כתיב יין וחומץ לא ישתה אלא חומץ יין להכי אינו לוקה אלא אחת אם שתאן בבת אחת. וכן ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכ' נזירות דין ט' וז"ל נזיר ששתה רביעי' יין ורביעת חומץ אינו לוקה אלא אחת וכו' שאין כתוב יין לא ישתה וחומץ לא ישתה דהא ענבים לחים ויבישים לא כתיב לח ישתה בתרוייהו אלא כלומר יין וחומץ לא ישתה דקאי אתרוייהו אלא אמר חומץ יין לח ישתה ותשלום דבריו הם מבוארים כמ"ש ודוק:

בא"ד וי"ל דהא לאו שיורא הוא אלא משייר מיניה וכו' פירוש דקא מתרצי דודאי דלא קשה דלמה לא מיחשב להו לשכר וחומץ נמי דאפילו כדי שנאמר ששייר להו תנא לא אמרינן דודאי לאו שיור' הוא דלא אמרינן שיורא אלא דשייר ממין שהזכיר תנא דהיינו דבההוא דהזכיר התנא היה צריך למנות כל המלקיות שבהן דלהכי פריך רב פפא דלילקי שש דהיינו משום מכל אשר יעשה דהוא קאי על כל מה שהזכיר התנא אבל מלקיות אחרים לא קא רמי עליו דתנא לחשוב הכל אלא מה שהזכיר צריך להזכיר כל המלקיות שבהם. ונ"ל דקאמר. הכי משום דהש"ס לא אמר דשייר שכר וחומץ דמשמע דגם לשיורא לא קאמר אלא נקט לא יחל דברו דהוא שייך לכולהו דהזכיר תנא וכן דקא פריך אח"כ והא שייר דבין הביניים דכיון דהזכיר לענבים הו"ל לומר כל המלקיות שבו

וא"כ שייר לבין הביניים אבל דבר שלא הוזכר כברייתא ליכא פירכא דלמה לא הזכירו ולא לומר דשיירו ודו"ק:

כי קתני מידי דלא איתיה בדוכתא אחריתי לא יחל דברו איתיה בנדרים ע"כ כתבו התוס' וא"ת וכי נאמר כן כדי להקשות לאביי וי"ל דקאמר הכי משום דלא תקשי לרבא מאי שייר דהאי שייר בל יחל אומר הגמרא כן ע"כ פירוש דהם מפרשי בדברי רבא כמו פירוש שני שכתב רש"י ז"ל דלרבא לוקה מכל השמות לבד משום מכל אשר יעשה וא"כ אם בל יחל מקרי שייר א"נ תקשי ליה לרבא מאי שייר דהאי שייר דבשביל דבר אחד לא משייר והוה ליה לתנא להזכירו לכן בכדי שלא תקשי לרבא קאמר הכי דבלא יחל לאו שיורא הוא וא"כ התנא לא שייר כלל וכך דרכו של תנא כמה פעמים שלא לשייר כלל וק"ל:

והא שייר בין הביניים כתבו התי' קושיא היא למ"ד דלא יחל לא הוי שיור אמאי שיירא בין הביניים ע"כ הנה פשטיה דש"ס דהקושיא היא לרב פפא דקא מקשה לאביי דלילקי שש ולא קא בעי לומר דתנא ושייר לא יחל דברו דהאי לא שיורא הוא כדי דליפרוך אאביי וכדי שלא תקשי לרבא על זה קא פריך ליה והא שייר דבין הבניים וא"כ הדרינן דאביי יאמר דתנא ושייר דשייר דבין הבניים נמי ומשום זה אמר אלא אמר רב פפא לא תניא מדי חמש וכיון שכן איכא לימדק אמאי הם מפרשי להקושיא כך. ונ"ל משום דלישנא דנקט הוא בתורת קושיא והא שייר דבין הביניים דאל"כ היה לו לומר אמר ליה רבינא מפרזקי' לרב אשי שייר דבין הביניים:

בא"ד וא"ת התינח לפירוש ר"ת דפירש דבין הביניים היינו ענבים קטנים וכו' ואכל ענבים בין גדולים בין קטנים משמע ושייר לאו של קטנים שלא מנאן הילכך פריך שפיר פירוש כיון דתנא תנא לענבים דהוא משמע בין גדולים בין קטנים ולא מנה אלא חמש משמע דשייר ללאו של הקטנים להכי פריך שפיר אמאי שייר ללאו דבין הביניים דקא מזכירו ולא מנא למלקות שלו ג"כ אבל לפירוש ב' שפי' לעיל דהביניים היינו גוף הענבים הרי לא שייר כלום דזהו לאו דענבים כן כוונת דבריהם ותמיהא לי על דבריהם אלו דאדרבה דלפירוש דבין הביניים הן ענבים הקטנים הוא דתקשי דמאי פריך והא שייר דבין הביניים דתנא קתני ענבים לחים דקרא דהוא איירי בגדולים ולהאי קא מני מלקות שבו דלכל מה שהזכיר הזכיר מלקות אבל ענבים קטנים דנפקי מועד זג לא הזכירו תנא כלל כמו שלא הזכיר חומץ ושכר ג"כ דלא רמי עליה דתנא למנות כל איסורי נזיר כמ"ש הם לעיל אבל לפירוש שני ודאי דלא תקשי דמאי פריך דשפיר פריך דשייר לבין הבינים לפי דענבים דקתני הוא דאכל הענבים בכל מין אכילה ובאכילת ענבים יש שני מינים אחד דאכל הענב כמות שהוא ואחד שלקיט האוכל שבין החרצן כדי כזית ואכלו דאיכא מלקות

נמי להאי ולא מני ליה תנא למלקות שלו ומה מאוד תגדל התימא במה שאמרו כיון דבין הביניים היינו גוף הענבים דתנא לא שייר כלום דקתני לוקה ה' היינו משום ענבים לאו אחד והא הא דבין הביניים לאו מענבים נפקא אלא מועד זג נפקא כמו שאמרו לעיל דף ל"ה בד"ה דבין הביניים וכו'. ומיהו לזה י"ל דמ"ש כך הוא לפי מה שהיו מבינים לעיל גוף הענב קרי בין הבניים דהכי משמע לישנא דקרא מחרצנים ועד זג מה שבין חרצן לזג דעל זה קא מקשו לעיל דהא גוף הענב וכבר כתב עגבים יעו"ש ולהכי הקשו נמי הכא על האי פירושא ממה שאמר נמי הכא בש"ס והא שייר דבין הביניים אבל לפי מה שאחר כך שם קיימו פירוש זה דאירי בליקוט האוכל שבין החרצן ואכלו ולא שמעינן לה מענבים דקרא ודאי דלא קשה עוד וכמו שתירצו אח"כ הכא דהם באו לחזק פירושם דהתם מהכא. דהיינו דמוכרח לומר כמו שכתבו לעיל ודו"ק. וראיתי להרמב"ם ז"ל מהלכו' נזירות דין ח' שהביא למה שקתני בברייתא דלוקה חמש והביא ג"כ לאו דלא יחל דברו ולא הביא להאי דבין הביניים שאמר הש"ס דשייריה ועיין מ"ש שם הלח"מ שרבינו כתב כזית וכו' ודבריו קשים אצלי דמ"מ היה לו לרבינו לכתוב היכא דאכל כזית מזה וכזית מזה דחייב שנים. ועוד קשה לי עליו דלפי דברי הנ"ל דאם אכל כזית מבין הביניים לוקה. וכיון שכן מה שאח"כ שדקדק על רבינו דלמה כשמנה הלאוין בתחלה ה' לא מנה ג"כ בין. הביניים ותרץ כיון דמפיק ליה מיתורא דועד ליכא ביה לאו דאתי מדרשא ולכך לא מנאו רבינו ז"ל במנין הלאוין משמע דאינו לוקה עליו וזה הפך דבריו הראשונים. ועוד דהא דאמר הש"ס והא שייר דבין הבניים משמע דאית ביה מלקות. ואם הכוונה דהוא לוקה אע"ג דלית ביה לאו זה לא מצאתי שאין בו לאו ולוקה עליו ואיפשר לומר דכוונת הלח"מ היא דאע"ג דלאו דכתיב מחרצנים ועד זג הוא קאי נמי על דאתי מיתורא דועד דהוא דבין הביניים ולוקה עליו מ"מ לא ימנה בלאו לבדו כמו שימנה לאו אחרצנים ולאו אזגין דהתם שאני דחרצן וזג הם מפורשין בקרא לאפוקי זה דהוא אתי מיתורא לא ימנה אלאיו ג"כ עליו אע"ג דלוקה עליו ומה שאמר ליכא ביה לאו הכוונה דליכא למנות עליו אלאיו ג"כ אע"ג דהוא לוקה עליו משום לאו זה ודו"ק:

דף לט.

גמ' גילח או שגילחוהו לסטים סותר שלשי' יום כתב רש"י סותר ל' יום לפי שאין גידול שער בפחות מל' יום וכן נראה מהש"ס לקמן דף מ"ד ע"א דקא' ותגלחת לא תסתור כלל ק"ו מיין וכו' אינו דין שלא תסתור בעינן גידול שער והא ליכא ע"כ משמע מזה דאינו סותר לעולם ל' יום אלא דאם היה מיום הגילוח הזה עד סוף נזירותו עדיין שלשי' יום כגון שהיה בנזירות מרודה אינו סותר כלל דהעיקר הוא כדי שבאי גילוח ביום קרבנותיו

וכן פירש שם רש"י בדף הנז' וכיון שכן מה דקתני מתני' סותר ל' יום הכוונה סותר עד שיהא בשערות זמן ל' יום כדי שיגלח בגידול שער שהוא זמן ל' יום וכך סברת התוס' יעו"ש. וראיתי להרמב"ם בפ"ו מהל' נזירות שכתב שסותר ל' יום עד שיהיה לו פרע ואח"כ מתחיל למנות. וקשה לי דמהסוגיא הנז' משמע דמה שסותר הוא משום כדי שיהא לו שער כדי לקיים מצות גילוח טהרה ביום הבאת קרבנותיו וא"כ למה צריך לגדל פרע ואח"כ ימנה. ועוד אני תמיה על מרין הכ"מ ז"ל שהביא על דברי רבינו הך סוגיא ומה שפירש עלה רש"י כאילו מינה מוכח לדברי רבינו ואדרבה מינה מוכח דלא כדבריו כמ"ש. וראיתי להלח"מ שכתב דמתני' מסייעא לרבינו דקאמרה חומר בטומאה מבתגלחת. שהטומא' סותרת את הכל וכו' ותגלחת אינה סותרת אלא ל' ע"כ משמע דכי היכי דבטומאה סותרת בין בנזירו' מרובה בין בנזירות מועט הכי נמי בתגלחת דאי לא לימא נמי חומר בטומאה שסותר' בין בנזירו' מרובה בין במועט מה שאין בתגלח' שאינה סותרין אלא מועט ולא מרובה שישאר לו גידול שער כדי שיגלח ע"כ דבריו ולדידי לאו דיוקא כדברי רבינו מהאי לפי שמעיקרא התנא קאמר חומר בטומאה ובתגלח' מביוצא מן הגפן שהטומ' והתגלח' סותרין והיוצא מן הגפן אינו סותר דקאי בתגלחת באופן דסותר דבמועט איירי ובזה האופן עצמו דשניהם סותרין קאמר התנא שחומר בסתיר' הטומא' יותר מבסתירת התגלחת שהטומאה סותרת את הכל ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים דהיינו סותר כדי זמן גידול שער ולא איירי לומר דחומר הטומאה דחמיר סותרת לאפוקי תגלחת דאיכא זמן דאינה סותרת כגון שעדיין שיעור זמן גידול שער וליכא סייעתא לדברי רבינו מזה. ומה שנראה לי לומר לדעת רבינו הוא משום דמתניתין לקמן קתני סתמ' חומר בטומאה ובתגלחת מביוצא מן הגפן שהטומאה והתגלחת סותרין דמשמע דבכל גוונא יש סתירה בתגלחת ואם כפי' רש"י והתו' כמ"ש לעיל הרי יש זמן שאינו סותר כלל כגון שקבל נזירות יותר מל' יום וכשהגיע לזמן שעדין ל' יום גלח הרי אינו סותר כלל כיון שעדיין לו בנזירות ל' יום ועוד מה שקתני אח"כ חומר בטומאה מבתגלחת שהטומאה סותרת את הכל ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים דמשמע שתמיד יש בה סתירת שלשים ועוד ממה שאמר הש"ס והתגלחת תסתור את הכל ק"ו מטומאה ומה וכו' תגלחת שעשו בה מגלח כמתגלח אינו דין שתסתור את הכל ואם כדברי התוספו' ורש"י כנז' מאי קא פריך דניעביד ק"ו והלא כתיב גדל פרע שער ראשו דלא קפיד קרא אלא כשיהא שיעור גדל פרע ביום תגלחת הטהרה ולמה יסתור הכל מק"ו והרי גלי קרא דלא נעביד ק"ו אבל לפי דברי כינו אתי שפיר דהש"ס מפרש לקרא דגדל פרע דהיינו שביום נזירותו רמי עליו לגדל פרע מיום קבלת הגזירות וכיון

שגילח שלא כדין עומד ל' יום כדי לגדל הפרע שנתחייב מיום קבלתו כדי שתהיה אותה התגלחת כמאן דליתא דמי ואז יגמור הנזירות בשער שבו כמקודם ואע"ג דהא עביד יותר בשער ממה שהיה לו ביום התגלתת כגון שביום התגלחתו היה לו שער של עשרה ימים או פחות ויותר מעט ועכשו גדל אותו של שלשים יום מ"מ הא איכא זמן שהיה בשערו יותר מל' כגון שקבל עליו נזירות מרובה ויגלח יום ארבעים או יותר ולא עביד כי אם שלשים יום עכשיו דרחמנא לא אטרחיה יותר משיעור גידול שער כסתם נזירות דלפי זה אתי שפיר מאי דמקשה הש"ס כנז' והתגלח' תסתיר את הכל מק"ו מתרומה וכו' דהיינו דאע"ג דלא קפיד קרא כי אם אשיעור גידול שער שישהא עד שיגדל שערו ואח"כ יתחיל למנות למה ימנה הימים הראשונים שמנה כבר ויגמור עליהם אימא דכאשר ישהה שלשים יום ויחזור למנות כמ"ש הכתוב לא יעלו בחשבון ימי נזירו' אותם ימים שמנה קודם הגילו' ק"ו מטומ' ומה טומאה שלא עשה משמ' כמיט' סותרת את הכל דהיינו הימים שמנה קוד' הטומאה תגלחת שעשו בה מגלח כמתגלה אינו דין שתסתור את הכל דהיינו הימים שמנה קודם הגילוח ומשני אמר קרא והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו טומאה סותרת את הכל ואין תגלחת סותרת את הכל דהיינו דהימים הראשונים קודם הגילוח יהיו עולים למנין נזירותו וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה שכתב וז"ל ולכך אם גילח ראשו ימתין ל' יום עד שיהיה לו פרע ואז יתחיל למנות וישלים הנזירו' וכמו כן אמרו בעינן גידול פרע וליכא עכ"ל דמפרש למה שאמרו בש"ס בעינן גידול שער והא ליכא דהיינו כיון שגילח הרי ליכא גדל פרע לכן צריך לשהות עד שיגדל פרע כמקודם דאין הכוונה גידול פרע בשעת הבאת הקרבנות בתגלחת הטהרה כמו שפי' רש"י והתוס' כמש"ל ודו"ק:

איבעיא להו האי מזיא וכו' אי מלעיל כתב רש"י או מלעיל רבי שראש השער מתגדל ויוצא מאליו ומתגדל ועיקרו כדקאי קאי ע"כ מה דאמר מעיקרו כדקאי קאי משמע הסמוך לבשר אינו זז ממקומו דהא קא פשיט ליה מהא אינבא וכו' דהיא קיימא בעיקבא דבינתא דהיא סמוכה לבשר אין להקשות דאיך שייך לומר מלעיל רבי אבל הסמוך לבשר אינו זז ממקומו והא קא חזינן כד מגלח אדם שנשאר עיקר השער בתוך הבשר הוא יוצא לחוץ וגדל ואם הסמוך לבשר אינו זז ממקומו כ"ש מה שהוא בתוך הבשר דנראה דודאי ראש השער מ"מ הוא גדל אפי' אה הוא בתוך הבשר או חוצה לו בסמוך ולא אמרו דסמוך לבשר אינו זז ממקומו אלא בשיש לו יתר דהוא מתגדל דווקא ולא הסמוך לבשר דהוא אינו זז ממקומו:

אי אמרת מלתחת רבי נזירות שקליה פירש"י הילכך למאי דאקדיש שקליה וסותר נזירותו ע"כ קשה לי דאיך שייך לומר דסותר נזירותו בשיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו והא קתני ברייתא לקמן אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער דהוא שלא נשאר שום עיקר בשער כלל. ועוד קשה דמשמע מהאי בעיא דבאם לא שיירו בו כדי לכוף ראשו לעקרי דלכל הצדדים סותר ואמאי הא מהך ברייתא משמע דבעי בתער שלא ישאר עיקר שער כלל ומיהו לזה י"ל דכל שלא נשאר לכוף ראשו לעיקרו מקרי כעין תער וכן ראיתי להרמב"ם ז"ל מהל' נזירות שכתב וז"ל נתגלח רוב ראשו בין בתער בין כעין תער ולא נשאר מן השערות כדי לכוף ראשן לעיקרן וכולי ה"ז סותר ל' יום וכו' אבל קושיא ראשונה קשיא ומכ"ש דהעלו בש"ס דמלתחת רבי וא"כ דינא הוא דאף בשיירו כדי לכוף ראשו לעיקרו סותר והוא דלא בהך ברייתא. ונ"ל לומר דודאי המבעי לא ידע להך ברייתא ומה שהעלו ש"מ מלתחת רבי לפי דעתו דהמבעי אבל האמת דלא כהך סוגיא דאין תלוי זה בזה אלא לעולם אין סתירה אלא בגילוח בתערו או כעין תער וכל שיירו כדי לכוף ראשן לעיקרן אין זה מקרי כעין תער וכהך ברייתא ראשונה שהביא הש"ס להקשו' ממנה על מה שהעלו דמלתחת רבי דקתני נזיר שגילחוהו ליסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו סותר ואע"ג דדחי ליה באחר מלאת ומני ר"א בדרך דחייה נאמרה אבל האמת הברייתא כפשטא וכן לקמן אמר רב חסדא ללקות באחת וכו' לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער וכו' וקאמר אח"כ תניא נמי הכי וכו' דהיא הברייתא שנית שהבאתי בתחלה לעיל. ולהכי הרמב"ם ז"ל פסק כרב חסדא וכהאי ברייתא וכפשט ברייתא ראשונה ואין זה תלוי בזה כמו שרצו לעשות בבעיא אלא דגזרת הכתוב דבעי כעין תער וכאשר שיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו לא מקרי כעין תער ואינו סותר כן נ"ל ודו"ק:

אבל התוס' לקמן בד"ה ובתער מפרשי דהא דקאמר רב חסדא ובתער לא קאי אסותר אלא אגילחוהו ועיין במ"ש שם ודבריהם קשים דאיך שייך לומר דבתער דסוף דבריו שהוא סמוך לסותר אמרינן דקאי אגילחוהו:

דף לט:

גמ' כגון שגלחוהו אחר מלאת ומני ר"א וכו' משמע הא בתוך מלאת אפילו לר"א לא מהני מה דשיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו כיון דבעי דליסתור ל' יום דבעי ששיירו מה שראוי ליגדל בל' יום ואם נאמר דמלעיל רבי א"כ לא מקרי תגלחת אם שיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו ולא שייך למילף מתגלחת דטומאה והוה מפרשינן להך ברייתא בתוך מלאת ג"כ ואליבא דכ"ע דאין זה מקרי תגלחת ומה דעבד הש"ס הכי משום כיון דאשכח דמלתחת

רבי וקשיא ליה הך ברייתא דאינו סותר היכא דשיירו ביה כדי לכוף ראשו לעיקרו להכי הוא עביד דקא מוקים לה כר"א ומשום דיליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה דאזיל לפי סברת המבעי דסבר דזה תלוי בזה וכבר כתבתי בדיבור הקודם שזאת הסוגייא לפי סברת המבעי דס"ל דזה תלוי בזה ואשכחן דמלתחת רבי וקא פריך ליה מהך ברייתא וקא מוקי לה כר"א ויליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה ובדרך דחייה קאמר לה אבל לפי הש"ס דלקמן דהכל תלוי בתער וכעין תער דכל ששיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו לא מקרי כעין תער א"כ הך ברייתא היא אליבא דכ"ע ולא משום דיליף ר"א תגלחת טהרה מתגלחת טומאה ומה שכתבו התוס' כאן דלרבנן דס"ל דאם טומא לאחר מלאת סותר ל' וכו' הוא לפי דבריהם בד"ה ובתער וכו' דקיימא האי סוגיא והנלע"ד כמ"ש דכולהו לא ילפי תגלחת טהרה מתגלחת טומאה ולהכי הרמב"ם בפ"ו מהל' נזירות הל' ה' פסק דאם גילח אחר מלאת אינו סותר כלום אע"פי שפסק בדין ד' בנטמא אחר מלאת סותר ל' שאין זה תלוי בזה ובנטמא ביום מלאת משום דכתיב וזאת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר אבל בגילח ס"ל דאין תגלחת מעכבת כמו שמבואר לקמן דף מ"ו ע"א ודו"ק:

ת"ר תער אין לי אלא תער וכו' ת"ל קדש יהיה גידול פרע שער ראשו כתב רש"י קדש יהיה שלא ישירינו בשום דבר וינחנו לגדל פרע ע"כ משמע דמכאן קא מפיק לכל דבר המעביר השער שהוא בלאו. וקשה לי דקדש יהיה הוא עשה דלא כתיב ביה לאו אלא דמשמ' מניה לאו דלא ישירינו בשו' ולאו הבא מכלל עשה עשה וכן נראה דהכי הוא דלאו הבא מכלל עשה הוא שהרי כד פריך הש"ס אח"כ על ר' יונתן והכתיב קדש יהיה קמשני ליה למימרא דאם גילח ליה בתער קאים עליה בעשה ול"ת דהיינו דקדש יהיה קאי אתע' דלא כר' יאשיה דמוקים ליה לשאר משירין ואצטריך קרא לעבור עליו בעשה ג"כ דמשמע דבהא כ"ע מודו דקרא דקדש יהיה הוא לעבור עליו בעשה ולא נחלקו אלא בהא דרבי יאשיה מוקים ליה לשאר משירין ולר' יונתן לתער ונראה דמשום הכי התוספות קא מפרשי בדברי ר' יאשיה דהא דקאמר ת"ל קדש יהיה וכו' דקאי בשלא כעין תער ובין שלא עקרו לגמרי כ"א מקצתו דעבר בעשה דווקא דקדש יהיה וגי' ור' יונתן ס"ל דקאי נמי אמגלח בתער ולהוסיף עליו נמי עשה מלבד הלאו. וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' נזירות דין י"א שכתב נזיר שגלח שערה אחת לוקה וכו' וכן אם תלשה בידו לוקה וכו' ואם הניח ממנו כדי לכוף ראשה לעיקרא אינו לוקה שאין זה כעין תער ע"כ ולא כתב בזה שהיא עיבר בעשה כמו שכתב אח"כ בהעביר על ראשו סם שבטל מצות עשה משמע דלא ס"ל כדברי התו' הנז' אלא לא עבר כלל. ונראה דהוא מפרש כדברי רש"י ור' יאשיה

מפיק לה מקדש יהיה אבל ברייתא בתריית' מפיק להו מלא יעבור לרבות כל המעבירין ורבינו הביא דברי הך ברייתא משום דלקמן קא פריך מינה ואמר והקתני מניין לרבות כל המעבירין ומשני אלא אימא כעין תער ומה שכתב שם הכ"מ דרבינו פסק כרבי יאשיה לא ידעתי מאי קאמר דא"כ היה לו לימנקט כדבריו משום קדוש יהיה והוא ז"ל כתב שאין זה כעין תער דמשמע דהיא כהך ברייתא דקתני מניין לרבות כל המעבירים וקאמרי בש"ס אלא אימא כעין תער דמשמע דהך ברייתא נמי איירי בכעין תער ולא ידעתי עוד דמאי אצטריך הכ"מ שם לתת טעם לדברי רבינו שפסק דלא כר' יונתן אלא כדברי ר' יאשיה משום דבתר הכי בש"ס בתער אין במדי אחרינא לא והא קתני וכו' יעו"ש דבלאו הכי מתני' היא דמחייבה אפי' שלא בתער דקתני בין בזוג בין בתער או שספסף כל שהיא חייב וכתב על זה הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות וז"ל ואמרו פספס כל שהוא חייב ר"ל שיעקרנו ביד ע"כ אלמא דלא בעי תער דאפי'. בלא תער חייב דלא כרבי יונתן ואיפשר דנקט הכי משום דבמתני' לא קתני תלש מרט אלא ספסף דווקא ואיכא לפרש כמו שמפרש רש"י במתני' שתלש קצת בראש השער יהא חייב ג"כ להכי הביא דברי ר' יאשיה דנקט תלש מרט דהוא מרטה לגמרי משמע וכמו שאמרו בש"ס שהוא כעין תפר ומאי דנקט כר' יאשיה לאו כדברי ר' יאשיה ממש דהוא הביא מקרא דקדש יהיה אלא הכוונה דמחייב בהאי דלא כרבי יונתן או דהוה מפרשינן לספסף דמתני' הוא מלשון סוף דהוא לא השאיר בשער כלל וכן פיר"שי בש"ס כמו סוף והוה אמינא דאינו חייב אם הניח מעט אפי' אם אין בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אבל מדברי ר' יאשיה דנקט תלש דמשמע אפי' הניח מעט אלא דבעי כעין תער דלא יש בו כדי לכוף ראשו לעיקרו וכמו שאמרו בש"ס כעין תער. אלא דאכתי צריך לדעת דאמאי כתב רבינו בהעביר סם על ראשו דאינו לוקה דמשמע דאיירי שהשיר כל השער לגמרי ומאי שנא משאר מעבירין דכשהוא כעין תער דהוא לוקה. ונ"ל לומר דס"ל לרבינו ז"ל דאינו לוקה אלא אם העבירו בידו דומיא דתער דצריך הוא המעביר השער בידו דתער לבד אינו עושה כלום ועל דמיון זה אמרו לרבית כל המעבירין דהוא תלש בידו ומרט וספסף דיעקרנו לשער בידו כמו שפירש רבינו בפירוש המשניות כמ"ש לעיל אבל בהעביר סם על ראשו דבשעת סיכת הסם לא קא מיעקר הוא לשער אלא הסם הוא דעושה פעילתו דדרכו להשיר השע' בכי האי גוונא הוא פטור ממלק' אבל הוא ביטל מצות עשה דכתיב גדל פרע שער ראשו והוא לא גדלו אלא גרם לו שיעקר ודווק בהעברת סם שהוא עקרו לגמרי אבל בתלש שהני, מעט שער בזה שיש בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו עובר בעשה זה כיון שלא עקרו לגמרי: ואיפשר לומר עוד שגם בתלש והוא שייר כדי לכוף ראשו לעיקרו נמי עובר

בעשה שהרי הוא לא הניחו ליגדל וכבר כתב רבינו בכ"א דין א' וז"ל ומצות עשה שיגדל שער ראשו שנאמר גדל פרע שער ראשו ע"כ ומה שלא כתב זה כי אם בהעביר סם וכו' ולא כתב ג"כ נמי בדין הקודם בהניח ממנו כדי לכוף ראשו לעיקרו שאע"פי שאינו לוקה היא עובר במצות עשה הוא דהכא לא נחית לאשמועינן דבטל מצות עשה דהא לא צריך לאשמועינן שכבר כתב להאי דינא בפ"א כנז' אלא דכוונתו לומר דאע"ג דבסם קא מיעקר לכוליה שער ולא הניח בשורשו כלל אפ"ה אינו לוק' שאין בו אלא ביטול מצות עשה דווקא הידוע אבל בדין הקודם בהניח כדי לכוף ראשו לעיקרו דבא לומר דאין זה כעין תער ולהכי לא לקי לא צריך לומר תו דבטל מצות עשה.. דכבר כתב לה בפ"א כנז' ולפי זה רבינו ז"ל ג"כ יפרש כדברי התוס' הנ"ל ודו"ק:

תניא אידך וכו' ת"ל לא יעבור על ראשו פיר"שי לרבות כל המעבירין איכא לימדק דמהיכן דרש הכי לרבו' כל המעבירין משום דכתיב לא יעבור וכו' והא לישנא כך צריך דלומר לא יעביר דהא בלאו הכי לא סגי דיאמר תער לבד וכי תימא דהכוונה דהו"ל ליכתוב לא יגלח ראשו דהיא משמע תער זה אינו דהא לקמן אע"ג דכתיב ופאת זקנם לא יגלחו קאמר יכול אפילו גילחו במספרים וכו' ועוד דבסמוך קאמר לפי שלא למדנו לתגלח' אחרונה שיהא בתער ע"כ דאע"ג דכתב שם וגילח את שער ראש נזרו הוה אמינא דלאו בתער הוא ונ"ל דדריש הכי מדהוה לי ליכתוב ובתער לא יגלח ומדכתיב לא יעבור משמע לרבות כל המעבירין אבל אכתי קשה דהא דלא יעבור קא דרשי לה לקמן דליעבד מגלח כמתגלח. ונ"ל דמה דדרשו הכי לקמן הוא משום דכתיב לא יעבור דהוא צריך ליכתוב תער לא יעבור על ראשו כיון דקרא קאי אנזיר כמו דכתיב אח"כ קדוש יהיה ולמה כתיב יעבור דהוא משמע אתער. לומר דבכל גוונא התער לא יעביר על ראשו שאסור התער לעבור על ראשו ואם אחר העבירו על ראשו של הנזיר חייב שעבר על זה שאמר הכתוב התער לא יעבור על ראש הנזיר. ומשמע נמי דגם המתגלח עובר אע"פי שלא העבירו הוא בידו שהרי הוא הניח עצמו לעבור התער על ראשו והכי כוונת הש"ס דקאמר לקמן דף מ"ד קרי ביה לא יעבור הוא ולא יעבור לאחר דהיינו דקרי ביה הוא דכוונת הכתוב לומר דהתער לא יעבור לחייבו הוא עצמו אע"פי שלא העבירו ולא יעבור ג"כ משמע לחייב האחר המעבירו כיון והתער קאי קרא כמ"ש וכך נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שם וז"ל אחד המגלח ואחד המתגלח שנאמר תער לא יעבור על ראשו ע"כ. דמשמע דהיא נפקא ממשמעותיה דקרא דכתיב תער לא יעביר על ראשו וא"כ מה שאמר הש"ס קרי ביה לא תעביר וכו' אין הכוונה דליקרי ביה הכי אלא הכוונה דמשמע מקרא הכי לא יעבור הוא ולא יעבור לאחר. אלא דאכתי איכא למידק דאימא קרא לא אתא

אלא להכי דווקא ולא לרבות כל המעבירין וי"ל דאם להכי אתא דווקא הו"ל ליכתוב ולא יעבור תער על ראשו והשתא דכתיב הכי משמע דתער בלאו הסמוך לה וגם קאי איעבור דלרבות כל המעבירין כנ"ל ודו"ק:

ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל תער לא יעבור על ראשו ע"כ לכאורה קשה דאם לא יכתוב תער ויכתוב לא יעביר על ראש מהיכן משמע דאתגלחת קאי. ונראה דהכוונה דיאמר דבר המורה על התגלח' בכל מעבר השער ולמה יאמר תער דמשמע הפך כוונת הכתוב דהוא לכל המעבירין וכתבו התוספות תימא לימא לאשמועינן כעין תער לרבות משחית וכו' פירוש דתער בא לומר דבכל המעבירים דחייב הוא דווקא אם עשו כמו תער דעוקר השער ומשחיתו מעיקרו:

ונ"ל לתרץ כיון דקתני תלש ואמר עוד מרט ספסף דמשמע דתלש אינו דומה למרט דתלש הניח העיקר ומרט הוא דעקר גם השורש וכיון שכן משמע דדוקא במשחית איירי דכן משמע מרט ובודאי גם בתלש נמי אע"ג דהניח עיקר השער מ"מ במשחית השער איירי דאל"כ למאי אצטריך לומר מרט אלא ודאי לאשמועינן דתלש דומיא דמרט והברייתא קא מפקא להו מלא יעבור לרבות כל המעבירין דמשמע דממילת יעבור משמ' דיעבור השיער לגמרי וע"ז קא פריך דכיון דלמדנו מלא יעבור לכל המעבירים למה כתיב תער דהוא משמע תער דווקא דלכעין תער לא אצטריך דמלא יעבור לבד משמע דהעברה לגמרי קאמר ודוק:

דף מ.

גמ' רבי אומר אינו צריך וכו' כתב רש"י וכשכת' לך תער לא בא אלא לומר לך שאינו חייב אלא בגילוח תער ומה שאתה אומר מניין למדנו לתגלחת אחרונה שהיא בתער מן דקדוק הכתוב אתה למד שהרי הוא אומר תער לא יעבור על ראשו עד יום מלאת שהוא צריך גילוח בתער ע"כ פירוש דאם לתגלחת אחרונה הוא מדקדוק הכתוב דכתב ליה רחמנא הכי בלשון זה לא יעבור על ראשו עד מלאת וכו' דמשמע דהוה לגופיה אצטריך וכדי ללמוד לתגלחת אחרונה עשה בלשון זה כדי ללמוד דבר אחד דאם להכי בלבד הוא דאתא יכתוב ליה רחמנא במקומו בתגלחת אחרונה אבל אם הוא לגופיה אתא שפיר דכתב רחמנא הכי כדי שלא אצטריך ליכתוב ליה במקומו דאגב חדא תרתי. והכוונה כיון דודאי לגופיה אתי אזי ודאי לא משגחינן במה דכתב לא יעבור לדרוש כל המעבירין דקרא קא קרי בתער דווקא:

והכתיב תער לא יעבור על ראשו כתב רש"י ז"ל כלומר והיכי אמר ת"ק דחייב על כל שאר מעבירין וכו' פירוש כיון דמוכרח לומר דאתא לגופיה כמ"ש א"כ מוכרח לומר דלא

משגחינן במה דכתב לשון העברה ולא מחייב אלא בתער והיכי קאמר ת"ק דחייב בשאר מעבירין ומשני ליה לעבור עליו בשני לאוין כתב רש"י על תער לא יעבור ועל לא יעבור כל המעבירין פירוש דודאי לגופיה אתא מדכתביה רחמנא הכי כמ"ש. והאי לגופיה אין הכוונה דדווקא תער דודאי מדכתב ולא יעבור ולא כתב ובתער לא יגלח הוא לחייב כל שאר המעבירין ולגופיה דאצטריך הוא דאם גילח בתער עובר בשני לאוין משום תער ומשום כל המעבירין:

שם אמר רב חסדא ללקות באחת וכו' ובתער כתבו התו' אבל הוא סותר כי נמי אינו כעין תער אלא ברוב ראשו סותר היכא דלא שיירו בו כדי לכוף אע"ג דלא הוי כעין תער ע"כ פירוש ואי איפשר לומר דהא דקאמר ובתער ומפריש לה כעין תער דקאי נמי לענין לסתור שא דלענין דליסתור אע"ג דאינו כעין תער סותר ברוב ראשו היכא דלא שיירו בו כדי לכוף אע"ג דלא הוי כעין תער. דהם ס"ל דכעין תער הוא דגלחו לשער מעיקרו דלא נשאר שער כלל. ונראה דכתבו כן מכח. הסוגיא דלעיל דאף אם נאמר דמלעיל רבי אם לא שיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו סותר דהם סברי דסוגיא הנז' קיימא גם אליבא דרב חסדא. וקשה לי דהא בסוגיא דלעיל אסיקו דמלתחת רבי וכיון שכן אף בשיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו סותר:

ואיפשר לומר דנקטו הכי לומר דאפי' דאם נאמר דמלעיל רבי מ"מ מוכר' לומר דבתער לא קאי נמי אסותר לפי שאף דמלעיל רבי קאמר דאם לא נשאר בו כדי לכוף ראשו לעקרו סותר אע"ג דלא הוי כעין תער והכא קאמר דבעי כעין תער אלא ודאי דלא קאי אלא אארישא דאינו לוקה אלא בתער ועוד נ"ל דמה שאמרו דלא שיירו בו כדי לכוף הכוונה משער שהיה בו בשעת קבלת הנזירות ולא קאמרי אמה שיש בו עכשיו כיון דאין זה מה שהקדישו וכן ראיתי שכתבו לעיל בד"ה לסתור וז"ל דהא הוכחנו דמלתחת רבי וא"כ לא נשאר משער שהיה בו משעת קבלת נזירות כדי לכוף ראשו לעיקרו ע"כ ובענין זה קאמרי הכא וזה עיקר ודו"ק:

כתב רש"י לישנא אחרינא והכתיב תער לא יעבור על ראשו כלומר היכי משמע ליה דאחר מלאת לא תהיה תגלחת אלא בתער והכתיב תער לא יעבור וכו' ואפי' במלקט וברהיטני לעולם אימא לך דלאחר מלאת אינו מגלח אלא בתער והא דכתיב בסמוך לא יעבור ומשמע לא יעבור תער ע"כ פי' דמשמע ליה להש"ס דלרבי תער אצטריך לגופיה דבעי תער דווקא ולתגלחת אחרונה אתיא מדקדוק הכתוב דכתיב כל מלאת וכו' ועל זהקא פריך דאימא דעד מלאת הוא דיוקא בתע' אבל לאחר מלאת אפילו במלק' וברהיטני ומשני ליה לעבור עליו שני לא ין דהיינו דגם רבי מודה לת"ק דחייב גם בשאר

מעבירין והא דכתיב תער הוא לעבור עליו בשני לאוין אם גילח בתער. וכיון שכן אין לך לדייק דעד מלאת בתער דווקא הא לאחר מלאת אפי' במלקט וברהיטני כיון דגם בתוך מלאת חייב ג"כ בשאר, מעבירין ואין לדייק אלא הכי תער לא יעבור על ראשו עד יום מלאת שהוא צריך גילוח בתער דווקא דהאי ודאי דייקינן מדכתב רחמנא הכי דאי לאו הכי למה כתב הכי רחמנ' דאי איפשר לדייק כי אם הכי כן נ"ל ודו"ק:

מ"ד משום עבורי שער הוא ואפי' סך נשא נמי קמ"ל דלא ע"כ כתב רש"י קמ"ל דלא סגי אלא בתגלחת כדקתני דתגלחתן מצוה משמע מזה דבמה שקתני ותגלחתן מצוה הוא לומר דמעכב בהן תער וכיון שכן למאי אצטרי' למתני תו וכולן שגילחו שלא בתער לא עשו כלום הא מרישא שמעינן לה. ונ"ל דאצטריך סיפא משום דתער דרישא לא קממעט אלא סם. אבל בדבר אחר שעושה כגון במספרים ומחכך מקרי תגלחת קמ"ל דתגלחת עצמה בעי בתער דווקא וק"ל:

תו' בד"ה רבי אומר אינו צריך וכו' ופריך והא כתיב תער לא יעבור דמשמע שאר מעבירין נמי והיכי קאמר רבי דאתי לגופיה דמשמע דבתער דווקא מחייב וכו' דמדקאמר אינו צריך משמע דלא אתי לאפלוגי על ת"ק דידיה ע"כ פירוש דאין הכוונה דמקשה על רבי משום דכתיב לא יעבור דהיא לרבות כל המעבירין דמאי קושיא זאת דרבי יסבור כר' יונתן דאינו אסור שאר מעבירין דהוא לא דריש לא יעבור לשאר מעבירין וגם רבי כן לא ידרוש יעבור לשאר מעבירין אלא כוונת הקושיא כך דמדקאמר אינו צריך משמע דלא פליג את"ק בהאי דכך הוא נמי ס"ל וכיון שכן היכי קאמר רב דאתי לגופיה דמשמעות דבריו אלו בבתער דווקא מחייב. ומשני דמאי דאמר דאתיה לגופיה אין הכוונה דלגופיה אתי דבעי תער דווקא ולא שאר המעבירין אלא לגופיה אתי דאם גילח בתער עובר עליו בשני לאוין ובשאר מעבירין אינו עובר אלא אחר וק"ל:

דף מ:

גמ' אמר ליה רבא בר משרשיא לרבא האי תנא מעיקרא אמר ללמדו ממצור' אי איפשר וכו' והדר אמר נילף מדינא ומדינא נמי לא ילפ ע"כ מאי דקאמר האי תנא הוא תנא דברייתא דלעיל דקאמר ומאחר שסופינו לרבות כל דבר וכו' דהוא ודאי דברי ברייתא דעלה קאמר רבי אינו צריך הרי אומר תער וכו' דמשמע דהוא כלו דברי ברייתא אבל מאי דקאמר הש"ס והדר אמר נילף מדינא לאו הך ברייתא אלא דהש"ס הוא דקא בעי למילף מדינא כד אייתי הך מתניתין דנגעים שלשה מגלחים ותגלחתן מצוה וכו' ועלה קא בעי הש"ס בשלמא גבי נזיר כתב וכו' ומה שכתבו התוס' בד"ה והאי תנא וכו' ובהך ברייתא בעי למילף מצורע דבעי תער מדינא אין הכוונה דבברייתא קתני הכי דליכא

ברייתא דקתני הכי אלא הכוונה דהש"ס קבעי למימר הכי על הך ברייתא ואע"ג דזאת היא במשנה בנגעים נראה דהם גורסים בש"ס תניא. וכן נראה שהרי כתבו לעיל בד"ה תנן התם פירוש בת"כ דנגעים אבל קשה לי דהיא מתניתין להדיא בנגעים ואמאי מייתי לברייתא ועוד דאין הלשון שכתבו תנן התם לא אתיא עלה פי' בת"כ לכן נראה לי עיקר דט"ס לעיל וצ"ל בפי"ד דנגעים ובדיבור השני צ"ל ועל הך מתניתין וכו' ותרץ ליה ההוא אליבא דרבנן. דהיינו הך ברייתא דפשיטא ליה דמצורע בתער היא רבנן והא דמהדר הש"ס להביא מדינא הוא אליבא דר"א:

ואינו חייב עד שילקטנו בתער כתב רש"י ואינו חייב על הקפת הראש וכו' ט"ס וצ"ל על הקפת הזקן:

מאי טעמייהו דרבנן וכו' כתב רש"י ואמרינן מ"ט דרבנן דלא מחייבי בהקפה אלא בתער ע"כ פירוש מאי טעמייהו דס"ל דבפאת זקן הוא דווקא בתער וילפי למצורע מינה לפי כשאמר ההוא אליבא דרבנן דתנן ואינו חייב עד שילקטנו בתער משמע ולהכי יליף למצורע מניה להכי אמר דתניא זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפילו מצורע כן ת"ל זקנו דהיינו מדאצטריך קרא למשרי תגלחת זקן במצורע וקיימא לן דהקפת זקן הוא דווקא בתער אלמא דתגלחת מצורע בתער ואח"כ אמר דמהיכן פשיטא לן דתגלחת זקן דאסור הוא בתער דתניא ופאת זקנם לא יגלחו וכו' אלמא דהקפת זקן הוא דווקא בתער ושרי ליה קרא למצורע הן אמת לא אתי שפיר לישנא דש"ס לפי האי פירושא ופירוש התו' עיקר:

ממאי דילמא לעולם אפי' לקטו במלקט וברהיטני נמי מצוה קא עביד והא קאתי לאשמועינן דאפי' בתער לא מחייב עליה ע"כ לכאורה קשה דאיך שייך לומר דבמצורע אפי' ליקטו במלקט וברהיטני מצוה קא עביד והא כתיב ביה גילוח והם אינם קרויים גילוח כמו דקתני בברייתא ולא תשחית יכל לקטו במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו וכתבו התו' על זה והם אינם קרויים גילוח שאינם רגילים לגלח בהם:

ונראה דכיון דלא בעי תער א"כ מאי דקאמר קרא גילוח לא דווקא בדבר המגלח אלא כל דבר המשיר השער שהרי לא מצינו שיש חילוק בדבר שאינו צריך תער בין דבר גילוח בין דבר שאינו בר גילוח ואיפשר לומר עוד דבמלקט וברהיטני דקאמר לאו דווקא אלא הכוונה דלאו דווקא תער: אמרי אי ס"ד כי עביד נמי במלקט וברהיטני שפיר דמי וכו' כתב המפרש אי ס"ד וכו' לישתוק קרא מניה ולא ליכתוב זקנו ואמינא לקטו במלקט וברהיטני שפיר דמי דמייתינן לה מדינא ע"כ גירס' זו ט"ס דלעניין דלילקטו במלק' וברהיטני לא צריך לאתויי מדינא כיון דלא כתיב תער ודאי בכל דבר מגלח ועוד הא

דרצה לעשות מזקנו הוא לענין תער איירי ועל מה שדחי לו דאימא דקאתי לאשמועינן דאפי' בתער לא מחייב עליה על זה קא משיב לו דלהכי לא אצטריך זקנו לתער דאייתינן לה מדינא ועוד דלהאי לא אתי הק"ו שעשה לכן נראה שכך צ"ל ולא ליכתוב זקנו ואמינא כיון שלקטו במל קט וברהיטני שפיר דמי תער מייתינן ליה מדינא וכמו שכתב בסוף דבריו וז"ל לא כל שכן שבכל דבר מותר לגלח ואפי' בתער עכ"ל וכוונת דבריו כך הוא ומה גבי נזיר דעביד איסורא דרחמנא אסר לו לגלח בתער עוד החמיר עליו הכתוב גם בשאר מעבירין דגם לקטן במלקט וברהיטני חייב הכא דמצוה קא עביד לגלח כ"ש שיהיו שוין שאר מעבירין לתער דגם בתער מצוה לגלח ולאו דווקא שאר מעבירין. כך נראה כוונת דבריו. ותמיה אני על זה דמה ק"ו זה דשאני נזיר דליכא איסור מצד אחר תאמר במצורע דאיכא איסור תער משום השחתת זקן דודאי לא יגלח בתער:

תו' בד"ה ודאי טעמייהו דרבנן וכו' שאין עשה דגילוח דוחה לאו דהשחתת זקן הכהנים ועשה דקדושים ע"כ משמע דאין עשה דוחה לאו ועשה דכהנים וכיון שכן מאי האי דקאמרי אח"כ כיון דכתב זקנו דחי לאו דלא יגלחו וכו' דהאי לאו עשה שאין שוה בכל דא"כ גם עשה דוגילח דחי להאי לא תעשה ועשה משום שאינו שוה בכלי וכי תימא דעשה דוגילח את כל שערו שאני דהא יכולני לקיים אותו בשאר שערו לבד מזקנו אבל כד אתי עשה דזקנו דהוא מפורש לזקנו אמרינן דאע"ג דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה בעלמא הכא דחי דהא לאו ועשה שאינו שוה בכל היא א"כ עשה דוגילח את כל שערו לא אמרינן ביה אתי עשה ודחי לא תעשה משום דמפרשינן לעשה דוגילח וגו' לא קאי אזקנו דבזקנו ליכא עשה כלל וכיון שכן קשה הא שאמרו שאין עשה דוגלח דוחה לאו דהשחתת זקן הכהנים ועשה דקדושים יהיו דמשמע דהוא מקרי עשה אלא שאינו דוחה ללאו ועשה והא לא עקרי עשה כלל דעשה דוגלח לבד מזקנו קאמר כמ"ש. ונ"ל דודאי דעשה דוגילח את כל שערו אי לא דאתא קרא לומר גם זקנו לא הוה מגלח לזקנו אפי' במצורע ישראל דלי' ביה אלא לא תעשה גרידא דאין זה בכלל דאתי עשה ודחי לא תעשה דהנך העשה מבוא' לזה הענין והיכא דאיתרמי בהך עשה לא תעשה כמו מילה בצרעת אמרינן דאתי עשה דמילה ודחי ללא תעשה דשמר בנגע בצרעת אבל הכא עשה דוגלח את כל שערו כיון דאית לן דאסור להשחית הזקן אמרינן דקרא קאמר כל שערו המותר להעביר לאפוקי זקן דאסרו להשחיתו זה כוונתם במה שאמרו שאין עשה דגילוח דוחה לאו וכו' דהיינו שאין זה כמו עשה דעלמא דאמרינן ביה דאתי עשה ודחי לא תעשה כיון דמוקמינן ליה לכל שער גופו לבד מזקנו כיון דאין מפורש לזקנו נמי אי לא כתיב זקנו והא דנקט לאו דהשחתה ועשה דקדושים הוא לרבותא נקטו דאיתנהו תרתי אבל ודאי

דגם ללאו גרידא לא דחי כיון שאין מפורש כמ"ש אבל כד כתיב זקנו בפירוש דרחמנא אמר דאתי עשה ודחי לאו דהשחתת זקן כהנים דאית בהו לאו ועשה א"כ נאמר גם בעלמא נלמוד מכאן דרחמנא אמר דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה להכי אמרו דהכא שאני דהוא לאו ועשה שאינו שוה בכל. ותדע דכך כוונתם שהרי אח"כ הקשו וא"ת ודילמא אתי למשרי לאו גרידא דלא תשחית את פאת זקנך ע"כ דהיינו דגם עתה דכתיב זקנו אימא דאיירי בישראל דווקא דלית ביה אלא לאו גרידא ואם כוונתם דוגילח וגו' הוא מקרי עשה גם ללאו גרידא אמאי אצטריך זקנו והא דמוגילח את כל שערו נפקא אלא ודאי דוגלח הוה מוקמינן ליה לכל שער גופו לבד מזקנו. אלא דקשה לי על דבריהם בקושיא זו והא לקמן קאמר הש"ס למה לי למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו צריכי וכו' משמע תרתי דאתי עשה ודחי את לא תעשה וכו' להכי כתב רחמנא תקנו דהיינו דמראשו שמעינן דאתי עשה ודחי לא תעשה ואצטריך זקנו ג"כ וכיון שכן מאי מקשו דאימא דאתי למשרי לאו גרידא מזקנו והא נפקא מראשו כדאמר בש"ס. וי"ל דהתוספו' נקטי על דברי הברייתא דאיירי בכהנים דאמאי ס"ל דזקנו קאי אכהנים ונתנו טעם לזה אבל מדברי הש"ס לקמן גם אם זקנו לא איירי בכהנים אתיא הך צריכותא ועיין מה שאכתיב לקמן: בא"ד ועי"ל והוא העיקר וכו' דנפקא להו מראשו וכו' דבריהם אלו לא אתו לפי מ"ש לקמן בד"ה ואי כתב רחמנא ראשו וכו' וז"ל הכל. נפקא להו מראשו וכו' לא שנא נזיר ולא שנא אינו נזיר ע"כ דהיינו דדחי נמי תרי לאוין ועשה ולא כתבו כך הכא לפי תירוץ האחר ועוד כיון דגלי וכו' יעו"ש ודו"ק:

בד"ה ה"ג ומה נזיר דאיסורא קעביד וכו' פי' מחייב לגלח כל ראשו ולדחות לאו דהקפה מצורע לא כ"ש ע"כ פירוש מצורע לא כ"ש דיכול לדחות לאו דהקפה דיכול לגלח בתער נמי וא"כ ודאי דלהאי לא אצטרי' זקנו אלא דמה דאצטריך זקנו הוא כדי לומר דבעי תער דווקא. ואין להקשות כיון דאיכא האי ק"ו עבדינן מניה דחייב בתער ק"ו מנזיר דחייב בתער. ולמאי אצטריך נקט לחייבו בתער דודאי דלחייבו תער אי איפשר מק"ו זה משום דאיכא למיפרך דמה לנזיר שכן קרבנו טעון לחם כדפריך לעיל אבל הכא שלא בא להחמיר עליו להטעינו תער רק שהרשות בידו להעבירו בתער עבדינן ק"ו וכמו שכתבו התוספות בדיבור הסמוך ודו"ק בד"ה דמצוה מצות המקרא וכו' אלא מכל מקום תימא הוא והא הך סוגיא כרבנן וכו אי לאו ק"ו דמנזיר לא אתי להו תער במצורע ע"כ כוונת דבריהם דלפי האי תירוצא דש"ס דאע"פי דכתיב זקני במצורע אי לאו דאיכא ק"ו מנזיר הוה אמרינן דזקנו לא אתי לומר דבעי תער דווקא. אלא למשרי תער הוא דאתא ואה"נ דבמלקט וברהיטני למצוה קא עביד אלמא דלא אמרינן דבתער דווקא עד שיהא דבנזיר

הוא בתער. דאז עבדינן ק"ו ומוקמינן דזקנו אתא לחייב תער ולהך ברייתא דקתני ללמדו ממצורע אי איפשר משמע דפשיטא להו תגלחת מצורע בתער מקמי דידענן בנזיר ואיך שייך לומר תירוץ זה. ואני בעניי נ"ל דלא קשה דהתנא ס"ל בודאי דעיקר זקנו להכי אתא דבעי תער אע"ג דאיכא למיפרך עלה דאימא למשרי תער היא דאתא ולא לחייבו תער ואצטריך להביא ראייה ולדחות האי פירכא הרי מ"מ לא מניה קא יליף לחיוביה תער אלא לגלויי על כוונת הכתוב שלא תתעה בפירושו להכי פשיטא ליה תגלחת במצורע מקמי דידע דנזיר כיון דודאי כך כוונת הכתוב במ"ש זקנו ושאם יקשה דאימא דלאו לחיוביה בתער הוא יכול לתרץ קושיא זו בנקל כיון דפשיטא ליה דכך הוא כוונת הכתוב ודו"ק:

דף מא.

גמ' ותו אי ס"ד כי עביד במלק' וכו' כר"ל דאמר כל מקום שאתה מוצא וכו' וידחה את לא תעשה ע"כ פירוש כיון דלא בפירוש אתא להתיר תער אלא זקנו כתיב דווקא א"כ אינך יכול לפרש לה לומר דאע"ג דגם במלק' וברהיטני איכא מצוה יכל למעבד בתער דכלל איכא בידינו כר"ל דאם אתה יכל לקיים את שתיהן מוטב והכא יכל לקיי' את שתיהן וא"כ ודאי דאין כוונת הכתוב כך אלא דבא זקנו לומר דבעי תער דווקא ולא מהני במלקט וברהיטני דהוא אי איפשר לקיים את שתיהן וק"ל:

ור"א מאי טעמא וכו' פירש המפרש כלומר הואיל ומוקמת להא דתני לעיל וכו' פי' דודאי דאי דלא מוקים לעיל דהא שרצו לומר בש"ס על הך ברייתא דמצורע יליף מדינא היא כר"א הוה אמינא דר"א דאית ליה דבהשחתת זקן מחייב גם במלקט וברהיטני לא מצריך תער לתגלחת מצורע דזקנו ואתא לומר דדחי לאו דהשחתת זקן אבל עכשיו דמוקמת דגם לר"א בעי תער לתגלחת מצורע מנא ליה הא וק"ל:

יליף מראשו וכו' כתב המפרש ה"נ מאי דאסירי גבי נזיר. משתרי גבי מצורע ע"כ:

פירוש דחייב בתער דהא קרא אתא לומר שאתה דחי לא תעשה בתער לא יעבור על ראשו ועל זה קא פריך דאימא דלא לחייביה תער אתי אלא לומר דאם אתה רוצה לגלח בתער יכל לדחות הלאו הנ"ז ותרץ כ"רל וכו' דכיון דכלל זה בידינו אי איפשר דקרא הכי אלא לחיוביה תער אתא וק"ל:

בנן האי ראשו מאי דרשי ביה וכו' אין להקשו' דאימא דאתא לנזיר ומצורע לפי שכתוב תער לא יעבור על ראשו וכל המעבירין ובמצורע דבעי תגלחתו בתער דילפינן מזקנו דהוה דאמינא כיון דתער נמי אסור בנזיר א"כ אם היה דמצורע לא ליגלח ראשו ומוקמינן לקרא דוגילח את כל שערו לבד מראשו ואע"ג דדחי לאו והשחתת זקן הוה אמינא

דרחמנא לא שרי ליה לאיו דתער דנזיר דהיכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא יוסף לעבור על לאו אחר להכי כתיב ראשי לומר דגם בנזיר ומצורע הרי הוא כמצורע דעלמא ואע"פי שהוא עובר בלאו דתגלחת דנזיר דהכתוב בא להתיר התגלחת י דבשלמא לר"א דאית ליה כר' יונתן דבשאר מעבירין מותר אזי אי איפשר לומר דקרא אתא להתיר תער כיון דאית לן כלל כר"ל דודאי לאו להתיר תער אתא אלא לחיוביה תער אלמא דתגלחת דמצורע בתער. אבל לרבנן להאי לא אצטריך ראשו דילפינן מזקנו. ולא אתא ראשו אלא לומר דנזיר מצורע ג"כ יגלח ראשו ודחי לאי דתע' לא יעבור על ראשו דאי לא כתיב ראשו הוה אמינא דמה דכתב קרא וגילח את כל שערו הוא לבד מראשו דאז אתי שפיר דכתב זקנו למדחי לאו דהקפה וראשו למדחי לאו דנזיר ולא צריכין לומר דאתא למדחי לאו דהקפ' הראש כדי לימעב' צריכותא בהקפת הראש ובהקפת הזקן כמו דעביד הש"ס. דניחא ליה להש"ס לומר רבותא דגם במצורע לבד מוקומי ליה רבנן. אלא דאכתי תקשה דהשתא דמוקמי ליה הכי מנא להו לרבנן דנזיר ומצורע ודחי נמי דאימא דרחמנא אמר דווקא ידחי ללאו דהשחתה בין בפיאות הראש בין בפיאות דזקן אבל לא ידחי לאו דנזיר נמי דכתיב תער לא יעבור על ראשו והנה כתבו התו' בד"ה ואי כתב רחמנא וכו' ואי קשיא לרבנן היכא דהוי נזיר ומצורע דאיכא בראשו דנזיר דתרי לאוין ועשה וכו' מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמצורע לכל הנהו ע"כ דמשמע דהקושיא היא משום דאיכא לאוין הרבה ולהכי תרץ שני תירוצים ואתו שפיר אבל לפי מה שהקשיתי אני כנז' שהוא דאימא דרחמנא לא אמר שידחה אלא לאוין דהקפה בין דראש בין דזקן אבל לא בלאו אחר ודאי דלא תתורץ קושייתי זו בתירוץ שני אבל מ"מ הם ז"ל ס"ל דלא יש חילוק בין זה לוה כיון דכולהו לאוין ורחמנא אמר שידחו לאוין לא עבדינן חילוק בין לאו דהקפה ללאו דנזיר ולפי סברתם זאת הוא דקא מקשו בד"ה פריך כדלעיל וכו' דאמאי לא מסי' נמי הכא לשינוי' דלעיל וכו' דס"ל דלא יש חילוק בלאוין. אבל לפי מה שחילקתי כנ"ל לא יש קושיא כמ"ש שם יעו"ש ודו"ק:

למה לי למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו איכא לימדק דמאי מקשה דאי מראשו לבד הוה אמינא דאינו דוחה אלא לאו גרידא דהקפת הראש להכי כתיב זקנו דודאי דאתא לכהנים דאית בהו לאו ועשה דאי לאו הכי למאי אצטריך זקנו ואם כתב זקנו לבד הוה אמינא דאיירי בישראל להכי אצטריכו תרוייהו ונ"ל דהש"ס עדיפא מינה קמ"ל דאי כתיב זקנו הוה אמינא דהקפת הראש לא שמה הקפה ואי כתב ראשו לא הוה ידעינן דמצורע בעי תער להכי כתב זקנו דגם דמוקמת לה בישראל דווקא ילפינן מינה דתגלחת מצורע בעי תער. ואין אנו צריכין לומר דאיירי בכהנים כמו שכתבו התו' לעיל דאיירי

בכהנים הן אמת שמה שכתבו התוס' כך הוא דהם איירי אברייתא והיא איירי בכהנים ופאת זקנם לא יגלחו ושפיר מתרצי כיון דכתב זקנו סתם משמע בין כהנים בין ישראל איירי אבל מ"מ הש"ס נקט בצרכיות אפי' בישראל דאצטריך לתגלחת מצורע בתער אבל כיון דאיכא למקשי על האי סוגיא כמו שכתבו התו' לקמן ומתרצי מהאי ברייתא דבכהנים מיירי וכן מבואר ביבמות דף ה' להכי נקטו דבריהם לעיל בכהנים ודו"ק:

תו' בד"ה ראשו מת"ל וכו' אי משום דעשה דחי לה תעשב גרידא נפקא לר"א מגדילין כדבסמוך ע"כ פירוש דודאי מדקא מוקים ליה לנזיר ומצורע דאית ביה עשה ולא תעשה ולא מוקים ליה במצורע שאינו נזיר דלית ביה אלא לאו גרידא מוכרח לומר דללאו גרידא נפקא ליה מגדילים וכו' דלהכי הוא דדריש לראשו הכי:

בד"ה ופריך כדלעיל וכו' וק"ק אמאי לא מסיק נמי הכא וכו' ומה נזיר דאיסורא קעביד וכו' ע"כ ולעד"ן דלא קשה כלל דלעיל דקא עסיק לענין השחתת זקן אתי ק"ו שפיר דמה נזיר דאיסרא קעביד וא"ה תגלחת מצוה דידיה דחי לאו דהשחתת פיאות הראש מצורע דמצוה קעביד כ"ש דתגלחת מצוה דידיה דחי לאו דהשחתת פיאות הזקן. אבל הכא דאיירי לענין נזיר מצורע דבא לומר דתגלחת מצורע דחי לאו דתער לא יעבור לא שייך ביה האי ק"ו לומר ומה נזיר דאיסורא קעביד אפילו הכי תגלחת מצוה דידיה דחי לאו דהקפת הראש מצורע דמצוה קעביד לא כל ש דתגלחת מצוה דידיה דחי לאו דותער לא יעבור על ראשו דנזיר דבשלמא התם דכולהו איירי לענין השחתת הפאות שפיר דעבדינן ק"ו אבל הכא כדי לדחות לאו דגילוח דנזיר לא עבדינן לראותו מומא שראינו דבתגלחת מצוה דידיה דחי לאו דהקפה. גם במצורע בתגלחת מצוה דידיה ידחה לאו דאיסור גילוח נזיר דאין הנדונים שוים דאימא דרחמנא אמר דלענין גילוח פיאות אה"נ דידחה אתם גילוח, דמצוה דידיה אבל לא ידחה לאו אחר דהיכר גלי גליולא עבדינן ק"י מנדון לנדון:

ועוד תמיה אני על קושייתם זאת דהרי הם כתבו בדיבור הקודם דמה דלא מוקים ר"א ראשו בראשו של כל אדם ומדחי לאו גרידא דהוא דהקפה אי משום דס"ל דהקפת כל הראש לאו שמה הקפה אי משום דס"ל דלענין דעשה דחי לא תעשה גרידא נפקא ליה לר"א מגדילים דבסמוך וא"כ כיון דידעי להאי איך שייך האי ק"ו והא ליכא לאו דהקפא לטעם ראשון ולטעם שני נמי שאני התם דליכא אלא לאו גרידא וזה הוא מה שתירצו אח"כ ומיהו לזה יש לומר דלא כתבו כך בדיבור א' אלא לפי המסקנא לאמר מה שהקשו ותרצו בדברי ר"א והכא קאמרי דק"ק דאמאי בשקלא וטרייא דקא עביד הש"ס אמאי לא מסיק לשינוייא דלעיל:

בא"ד וי"ל דהא שאני למימר דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו וכו' ועוד עשה דגידול פרע ע"כ תירוצם זה קשה אצלי דגם לעיל איכא למימ' דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו דהקפת הראש תאמר בכהנים דאיכא לאו ועשה לאו דהשחתת זקן ועשה כמו שכתבו הם לעיל בד"ה ה"ג ומה נזיר וכו' דאיכא לימפרך הכי ומשום הכי אמרו דעיקר הפירכא אחרונה סמיך א"כ ג"כ הכא הו"ל למעבד הך ק"ו ואע"ג דאיכא לימפרך עלה דעיקר הפירכא אחרינא סמיך ג"כ:

דף מא:

גמ' ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנליה ע"כ כתב המפרש בשלמא לרבנן דילפי מצורע מזקנו וכו' דבריו אלה קשים והא רבנן נפקא להו מראשו כמו שמבואר בש"ס להדיא ועוד דמאי דכתב בסוף הדיבר דאיכא למיפרך דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שוה בכהן וכו' ג"כ הכי ליפרוך לרבנן דקרא איירי בכהן מצורע לפי פשטא דבריית' ואתא לומר דעשה דמצורע דחי לאו ועשה דכהנים ומניה ילפינן נמי דמצורע תגלחתו בתע' וכמ"ש התו לעיל בד"ה ומאי טעמייהו דרבנן וכו' וי"ל דכוונת דבריו דלרבנן דגם מזקנו נפקא אבל לר"א אי איפשר דנפקא ליה מזקנו דלא דחי אלא פלגא וזה כמצרע שאינו כהן דגם הוא בכלל זקנו ולבסוף אמר ואם מזקנו דכהן מצרע דלהכי אתא קרא מלבד הך דלא דחי אלא לפלגא איכא למפרך נמי דמכהן לא ילפינן וכו'. תו' בד"ה ואי כתב רחמנא ראשו וכו' לכל הנהו וצ"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא נזיר ולא אינו נזיר ע"כ ואע"ג דרבנן כך ס"ל דמקרא ואיירי בין בנזיר בין בשאינו נזיר אפ"ה נמי אצטריך זקנו להטעין תער במצורע דלא מראשו שמעינן לה מה שמתיר תגלחת בנזיר ג"כ לפי שאיסור תגלחת בנזיר גם בשאר מעבירין נמי וכיון שכן מה שהיתר הכתוב מקרא דראשו הוא כדי להתיר גם כן לכל מעבירין למאי דאסור בנזיר ולא להטעינו תער אתא דבשלמא לר"א דמטעינו תער מראשו הוא משום דס"ל כר' יונתן דס"ל דאיני חייב אלא בתער וא"כ מה שמתיר מראשו בנזיר מצורע היא מה דהיה אסור בנזיר דהוא תער דווקא אבל לרבנן ודאי אצטריך זקנו נמי להטעין אותו תער כמ"ש:

אלא דאיכא לימדק כיון דזאת סברא היא דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא נזיר ולא שנא אינו נזיר א"כ לעיל אמאי אצטריכו לתרץ עה שהקשו על ר"א דאמאי לא מוקים ראשו בראשו דכל אדם ולא בנזיר ולמדחי לאו דהקפה גרידא דהוא משום דס"ל דהקפת כל הראש לא שמה הקפה וכו' הו"ל לתרץ כמו הכא דמראשו משמע בין שהוא נזיר בין שאינו נזיר. ומיהו מהש"ס דלקמן הכי נראה דלר"א לא ס"ל הכי והוא ממה דקאמר ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנ"ל דאם מראשו משמע בין נזיר בין שאינו נזיר אזי ליכא

למימר עוד מנ"ל דהכיוה דאם לית ממקום אחר היה לו למוקים קרא בשאינו נזיר דלא אית ליה אלא לאו גרידא ואמאי והא ראשו משמע בין נזיר בין שאינו נזיר אלא ודאי דפשיטא ליה להש"ס דלר"א לא ס"ל כך ואי ליכא קרא אחרינא הוה מוקמינן ליה דווקא במצורע שאינו נזיר ולהכי קא בעי מנ"ל דאתי עשה ודחי לא תעשה וכמו שפירשו התו' יעו"ש ודו"ק:

בא"ד וא"ת לר"א ביון דמוקי ראשו וכו' מאי אצטריך זקנו לר"א וכו' תיפוק ליה מראשו ע"כ פי' דבשלמא לרבנן אצטריך זקנו בין למה שתרצו לעיל דמראשו משמע בין נזיר בין שאינו נזיר ודחי שני לאוין ועשה מ"מ אצטריך זקנו כדי ללמוד תגלחת מצורע בתער וגם לתירוץ שני דאין לחלק בין לאו אחד לשני לאוין וילפינן תער מזקנו אצטריך ראשו דהקפת כל הראש שמה הקפה כדאמר בש"ס דתרוייהו צריכי אבל לר"א דדריש ראשו לנזיר ומצורע דילפינן הכל מניה למאי אצטריך זקנו ותירצו דמוכרח לומר דלר"א ס"ל דאיכא לימפרך וכו' להכי איצטריך זקנו:

בד"ה השתא משמע הכא וכו' וההיא דת"כ איכא למדחי וכו' אלא בנזיר דאסור וגלח ראשו תוך ימי נזרו ואף במספרי' למ"ד לעיל לרבות כל מעבירין ע"כ דקאמר על הנזיר דאסור לגלח ראשו אפי' במספרים אבל בזקן אינו אסור במספרים כי אם בתער דהנזיר אינו אסור אלא בגילוח הראש אבל בגילוח זקן הרי הוא ככל אדם דעלמא דאינו חייב בתגלחת הזקן במספרים. וקאמרי והכי מוכחא סיפא וכו' אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת מותר בכלן ואם שאינם נזירים בין בתער בין במספרים שאין שום אישור בתגלחת הראש מצד הראש כמו הנזיר שאין אסור בו כי אם הפיאות אבל הזקן יש בו איסור תמיד לכל אדם שהוא השחתה בתער כך כוונת דבריהם שאין מוכרח לפרש הברייתא שמה דקתני והזקן אסור הוא באופן דאיירי רישא דאסור גם במספרים ולהכי תקשו רישא אסיפא דמשום זה יש מי שמפרש דאיירי לר"א דס"ל דאף במלקט ורהיטני חייב ומפרש דמה דקתני רישא והזקן מותר הוא משום נזיר אך חייב משום השחתה עכ"ד. ודברים אלו קשים אצלי דהא דמה דקתני רישא והזקן מותר הוא משמע דמותר במספרים דווקא אבל בתער אסור משום נזיר וזה אי איפשר דמשום נזיר ליכא איסור בזקן כי אם בראש דתער לא יעבור על ראשו כתיב. ומוכרח לומר דמשום השחתת זקן קאי דאינו אסור אלא בתער ודלא כר"א ולהכי מוכרח דסיפא דקתני והזקן אסור בכל אדם הוא דכל אדם יש לו איסור של הזקן כמ"ש:

בד"ה ור"א עשה ודחי לא תעשה מנ"ל וכו' וכ"ת דמה להנך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דלאו דהקפה ליתיה בנשים פירוש דלאו דנזיר לאו שאינו שוה בכל אלא בנזירין

וא"כ מראשו לא ילפינן לעלמא וזקנו נמי דר"א ס"ל דאצטריך דעשה דגילוח דחי לאו ועשה דכהנים דהוא חמור וא"כ מכ"ש לא תעשה דעלמא דזה ודאי לאו שאינו שוה בכל. דדווקא בכהנים אלא אפי' ממצורע שאינו כהן דדחי לאו דהקפה דראש וזקן גם הוא אינו שוה בכל דליתיה בנשים א"כ גם לרבנן תקשה דמנא להו לעלמא ואמי קא מקשה דווקא לר"א:

בא"ד ואמר הר"פ דמשה פריך לר"א וכו' קמ"ל ראשו ע"כ כוונת דבריהם הא דלא בעי הש"ס כי אם לר"א דווקא ולא רבנן הוא משום דר"א ממילא קא דריש ראשו בנזיר ומצורע דאיכא לאו ועשה דמשמע דללאו גרידא לא אצטריך דפשיטא ליה דדחי ליה ולהכי קא דריש קרא דראשו ללאו ועשה דאל"כ היה לו לדרוש כמו רבנן דאתי ללאו גרידא ומש"ה זקנו אתא ודאי לאשמועינן גם ללאו ועשה דאל"כ למאי אצטריך הא מראשו שמעינן ללאו גרידא וכיון שכן שפיר קא בעי הש"ס דמאיזה מקום יליף ר"א דהשתא לא נחית הש"ס משום לאו שאינו שוה בכל אלא מאיזה מקוה קא פשיטא לר"א דאתי עשה ודחי לאו תעשה וחרץ לו דר"א יליף מגדילים וכו':

בא"ד והר"מ אמר וכו' ואל תתמה דהלא שפיר אצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר מסברא נפקא ליה ע"כ פי' דלרבן דדרשי זקנו לכהן מצורע. דאפי' לאו ועשה דחי כשאינו שוה בכל א"כ מאי דדרשי ראשו ללאו גרידא ודאי דלאו דווקא בלאו דשאינו שוה בכל כמו לאו דהקפה דליתנהו בנשים דהא נפקא ליה מזקנו דאפילו ללאו ועשה דחי כיון שאינו שוה בכל אלא מוכרח לומר דס"ל דאם אינו ענין לשאינו שוה בכל תנהו ללאו השוה בכל. דלגופיה לא אצטריך כיון דכתיב זקנו והוא משמע דזקנו סתם בין כהן בין ישראל דגם בכהן דאית ביה לאו ועשה, דחי. וקאמרי ואל תתמה וכו' דהיינו דהא אצטריך לגופיה כדי לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה לזה אמרו ואל תתמה וכו' דלזה אתיא מסברא דשמה הקפה. והוא דאטו משום דהוסיף לגלח לא יתחייב על הפאות ומה שאמר הש"ס מעיקרא דאתי לומר דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא דמלתא אמר דהיינו דאם את"ל דנפקא לן דעשה דוחה לא תעשה מגדילים א"כ ראשו אתא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ואי גדילים אתי לכדרבא ולאו להכי אתא שפיר נפקא להו רבנן מראשו דאם אינו ענין דלהקפת כל הראש אמרינן מסברא דשמה הקפה. זה דעת הש"ס במה דלא בעי לרבנן ג"כ מנ"ל וקאמרי אבל לר"א דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר דפליג דעשה דוחה לא תעשה ועשה וכולי פירוש אבל לר"א שפיר דבעי הש"ס מנליה משום דהוא מוקי ראשו לנזיר מצור' וזקנו לכהן דבתרוייהו איכא לאו ועשה מי גמרינן

מנייהו לעלמא מאי דאית לן אתי עשה ודחי לא תעשה והיה צריך ללמוד ג"כ דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה ונאמר דר"א פליג על מה דאית לן דאינו דוחה אלא לא תעשה גרידא אבל מוכרח לומר דר"א אית ליה קרא אחרינ' דנפקא ליה מניה דעשה דוחה לא תעשה גרידא בכל לאו אע"פי שהוא שוה בכל כמו האי דהוא לאו דנזיר דהוא שוה בכל מקרי דאי לית ליה קרא אחרינא מנ"ל דבעי תער בתגלחת מצורע דאי מראשו דמיניה דריש כדלעיל בש"ס דילמא דראשו לא אתא אלא למדחי לאו דהקפת הראש דווקא ולא אתא נמי לנזיר דאית בהו תרי לאוין אבל אי אית ליה קרא אחרינא לדחות לאו אחד ודאי מה דאצטריך ראשו הוא הוא לנזיר ומצורע דדחי תרי לאוין. דעל זה קא בעי הש"ס מנליה וחזרו התו' ואמרו דהאי לאו הכרח הוא דס"ל השתא להש"ס דר"א פליג וס"ל דהקפת כל הראש לא שמה הקפה וכיון שכן מוכרח לומר דראשו אתי לנזיר מצורע וא"כ שפיר דגמרינן מינה אלא ההכרח העיקר הוא משום דאי איפשר לילף לעלמא מנייהו דאיכא למיפרך דאם מזקנו דכהן שכן אינו שוה בכל ואם נזיר יוכיח שכ ישנו בשאלה דמשום זה אצטריכו תרוייהו ולעלמא לא ניגמר מנייהו וא"כ מנליה לעלמא זה כוונת דבריהם ז"ל. אבל ראיתי כתוב מי שמקשה על מה שאמרו דאי לא תער מנא ליה במצורע וכו' כתוב על זה וזה לשונו תימא דאכתי ת"ל מראשו דתער דאסר גבי נזיר התיר וחייב במצורע ונזיר הוא דבר השוה בכל כמ"ש. ולא ידעתי מאי קאמר דאם מוקמינן ליה בנזיר מוכרח להיות בו תרתי לאוין אבל אם מוקמינן ליה למצורע דעלמא לית ביה כי אם לאו גרידא ולזה קאמר דמנא ליה לאוקים ליה לנזיר דמוכרח להיות בו תרתי לאוין הו"ל לאוקומי במצור' דווקא דאין בו כי אם לאו דהקפה. אבל צריך להבין הכוונה דאם ראשו אתא ללאו דהקפה דאית בה לאו גרידא. למה לי לימכתב ראשו והא כתיב זקנו וילפינן מנה דדחי לא תעשה ועשה וכ"ש לאו גרידא אלא ודאי דראשו אתא לנזיר מצורע כדי למילף מינה דבעי תער בתגלחת מצורע וכמ"ש התו' לעיל בד"ה ואי כתב וכו' וכ"ת לכתוב זקנו ולשתוק מראשו דראשו איצטריך לר"א לאגמורי לן דמצות גילוח במצורע הוי דווקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל עכ"ל ולכאורה דתקשה נמי על מה שכתבו לעיל ראשו מת"ל וכו' והא דלא מוקי ר"א ראשו בראשו דכל אדם ולא בנזיר ולמדתי לאו דהקפה גרידא וכו' נפקא לר"א מגדילין כדבסמוך ע"כ דאיך איפשר לומר דראשו אתא ללאו גרידא והא מדכתיב זקנו וכתב ראשו משמע דאתי לומר על תגלחת דמצורע דהוא בתער דראשו איירי בנזיר ומיהו הא לא קשיא על דבריהם דלעיל דכוונת דבריהם דאימא דאתי ללאו גרידא ואז כדכתב רחמנא זקנו הוא ודאי דבא ללאו דכהנים דאית בהו עשה נמי דראשו אתי לגלות אזקנו אבל הכא אי איפשר לומר כך דהא כתבו

דלרבנן מצינו למימר דאם ענין לשאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו אפי' עשה ולאו שאינו שוה בכל תנהו ללאו השוה בכל והכוונה דכיון דכתב זקנו משמע דזקנו דכל אדם בין כהן בין ישראל ולהכי ראשו תנהו ללאו השוה בכל כמש"ל וא"כ להר"מ ז"ל דאית ליה האי סברא ברבנן ג"כ נאמר כך לר"א דזקנו סתם משמע בין כהן בין ישראל דדחי לאו ועשה וכיון שכן למה ליה למכתב ראשו אם הוא אתא ללאו גרידא והא מכ"ש אתי מזקנו שא דמוכרח לומר דאתא לנזיר ומצורע וכדי ללמוד דבעי תער בתגלחת מצורע. ונראה דהכוונה דהו"ל לימעבד כרבנן דאתא לאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל ומדלא עבד הכי ודריש ליה לנזיר ומצורע כדי ללמוד תער בתגלחת מצורע אלמא ללאו דשוה בכל אית ליה קרא אחרינא. ולהכי דריש לראשו לנזיר מצורע אע"ג דאית ביה תרי לאוין ודוק והנה לכל הפירושים כקא בעי לר"א על לא תעשה דעלמא ולרבנן לא בעי לכל אחד לפי מה שמפרש ולכולהו נזיר מצורע הוא דחי עשה דתגלחת ללאו ועשה דנזיר אלא דלא ילפינן בעלמא משום דאינו שוה בכל או משום שכן ישנו בשאלה וכן מוכח מסוגיא דלקמן דף נ"ח ומכמה סוגיות וכיון שכן קשה על דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ז מהל' נזירות דנזיר מצורע בטל העשה ולא נשאר אלא ל"ת ומה שהליץ הכ"מ על רבינו דחדא מתרי טעמי נקט א"כ למה לא אמרו בש"ס דמכאן ילפינן לדעלמא דאתי עשת ודחי ל"ת דליכא למיפרך מדי. ומה שנלע"ד הוא שבכמה מקומות הוא כותב טעם דלא כהש"ס מקום דלא נפקא מינה לדינא והכא ס"ל לרבינו דבנזיר מצורע ליכא עשה כי אם לא תעשה:

דף מב.

גמ' האי בנזיר טמא כתיב ע"כ מדקאמר מתקיף לה משמע דלא מקשה אלא אדברי רב אחא בריה דרב איקא ולא אברייתא ישום דאבהיתא ליכא אתקפתא ואע"ג דהיא איירי בנזיר טהור. משום דאברייתא לחודה אמרינן דלא קא מפקא להאי דינא מביום השביעי יגלחנו דהוא איירי בנזיר טמא אלא מקרא אחרינא קא דריש לה אבל רב אחא בריה דרב איקא קאמר זאת אומרת על הברייתא דטעמא הוא משום דכתיב וביום השביעי יגלחנו דקרא כתיב בנזיר טמא והברייתא איירי בנזיר טהור דבנזיר טהור לא גלי רחמנא:

הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד ע"כ כתב המפרש וא"ת וליגמר מניה הא לא איפשר משום דהוו להו נזיר ומצורע שני כתובין הבאין כאחד ע"כ הנה במצורע ליכא תרתי עוד דבשבועי יגלחנו כמו בנזיר ומהיכן דרשו דשני שערו' מעכבי:

ונ"ל לומר משים כיון דכבר כתב רחמנא ביום השביעי יגלח את כל שערו למה ליה למכתב עוד ואת כל שערו וגילח אלא לומר דבעי גילוח כל שערו: ואח"כ ראיתי דבת"כ

דרשי לה לענין אחר ולא ידעתי אי זו קרא דכתיב במצרע דמינה למדו דשני שערות מעכבי. ועוד ראיתי דבספרי דרשי יגלחנו לרבות לילה ודלא כהאי תנא דדריש ליה לשתי שערות וא"כ נימא נמי דלהאי תנא לא דריש כל שערו כמו שדרשו בת"כ ומנה יליף שתי שערות למצורע: ונראה כיון דתנא דידן לא דריש שיגלחנו לב' שערות להכי הרמב"ם ז"ל השמיט דין תגלחת לילה דלא צריך לימוד להכשרת לילה דלא בספרי ודו"ק: בעי אביי נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגילחן מהו מי מעכבי או לא כתב המפרש וצמח ראשו וחזר וגילחן נמי לאותן ב' שערות ע"כ משמע דהבעיא היא שגילח ראשו כלו לאחר שצמח ומשום זה אמרינן כיון דהשתא קא מגלח להו להאי דהדר צמח לא חיישנן ולא מעכבי דזה צד שלא ליעכבו כמו שכתב בדיבור שאחר זה. ומשמע מזה דאם גילח דווקא אותן שני שערות פשיטא דלא מהני ומעכבי כיון דלא גילח להו אלא לאחר שצמח שער ראשו אין זה גילוח:

אבל הת' מפרשי להבעיא באיירי דגילח לשני השערות לבד דמי אמרינן אותו תגלחת דשתי שערות לאו כלום הואיל כשגילחן ראשו מלא שער ע"כ משמע דאם גילח כל ראשו ליכא ספיקא דודאי מהני:

ונראה לי דאין הדבר מוכרע לפרשכך בדברי התוספות דאם כך כוונת דבריהם היה להם לומר אלא צריך לגלח כל ראשו עמהם ולכך נראה לי לפרש דבריהם דמה שאמרו וגילח שתי שערות לבד הוא דאע"ג דהוא מראה שבא לגמור תגלחת ראשונה קא מסתפק מי אמרינן הרי גילח כל השערות שהיו במי נזירות או דילמא כיון שכבר גדלו שערו ראשו כשגילח אותן שערות לא מקריא גמר תגלחת ראשונה לפי כיון שכבר גדלו שערות ראשו הרי אותן שתי שערות לא מקרו עוד של נזירות ולא יהיה לו תקנה בתגלחת ראשו כולו: וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' נזירות דין ז' שכתב וז"ל גילח והניח שתי שערות וגלח ראשו כלו וחזר יגילחו כלו עם איתן שתי השערות וכו' הרי זה קיים מצות גילוח ע"כ וכתב הכ"מ דמדברי התוספות משמע שאם חזר וגילח כל ראשו עם אותם שתי השערו' פשיטא ליה שקיים מצות גילוח ולפיכך פסק כן רבינו עכ"ל וכבר כתבתי שמדברי התוספות אינו מוכרע כן: א"ל גילוח אין כאן שער אין כאן כתב המפרש א"ל אי אמרת גילוח אין כאן דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן עכ"ל נראה דהוה גריס בש"ס אי גילוח אין כאן שער יש כאן וכהוונה אם דגילוח אין כאן דמשמע דנחשב כאילו עדיין לא נתגלחו השערות א"כ הוי כמו שיש שערו' עדיין ואת אמר' גילוח אין כאן שער אין כאן ותרץ לו הכי קאמינא אע"פי ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן והכוונה אע"פי שהשתא הא קמן ששער אין כאן לא תחשוב להו כאילו נתגלחו שמצות גילוח אין כאן לפי שהניח

שתי שערות דחל עליהם חובה לגלחם השתים וכיון שנשרה האחת ולא גילחה הרי לא קיים מצות גילוח באחת הנשארת באחת כמאן דליתא דמיא:
עוד כתב ומיהו בדיעבד שפיר דמי איכא למידק כיון דלא קיים מצות גילוח איך אמרינן ובדעבד שפיר דמי למה לא יקיים מצות גילוח דאורייתא דאפי' למ"ד דתגלחת לא מעכבא מ"מ מצוה לגלח אח"כ ונ"ל לומר דס"ל דמה שאמר גילוח אין שער אין כאן הכוונה דלא מעכב והקשה לו כשאתה אומר שפר אין כאן א"כ חשיב גילוח. ותרץ לו הכי קאמינא אע'פי ששער אינו כאן דלא מעכב מצית גילוח אין כאן דלא חשיב גילו' דשערה אחת דזהו שאמר ומיהו בדיעבד שפיר דמי דהוא בנזיר הממורט דאינו צריד העברת תער ודו"ק: נזיר חופף ומספסף וכי' כתבו התוס' שיחוף ראשו בנתר ובאדמה וכו' הא דפירשו הכי משום דר"יש קאמר בתר הכי לא יחוף באדמה והוא בא לאפלוגי את"ק משמע דת"ק איירי אפילו באדמה מותר לחוף ולכאורה קשה דא"כ מאי קא מבעיא להו או דילמא מפני המשרת תנן. דאיך בא לאפלוגי רי"ש כולי האי דלא די דאסר אדמה דלא כת"ק אלא גם לינזור באדמה דאינה משרת משום אדמה דמשרת. הן אמת דבשבת דף נ' משמע להדיא ת"ק האי דקתני חופף לאו ביד איירי דהא התם קאמר הא נחר וחול שרי וכו' במאי אוקימתא להא דשרי כר"ש אימא סיפא אבל לא יחוף בהם שערו ואי ר"ש משרא שרי דתנן נזיר חופף ומספסף וכו' אלמא דפשיטא ליה להש"ס דחופף דקתני לאו ביד הוא אלא אפילו בנתר וחול ושרי ר"ש משום דלא פסיק רישיה הוא. ומזה קשה לי על הרמב"ם ז"ל דפירש במתני' דחופף ביד וגם הרע"ב ז"ל פירש דמחכך ביד. ועוד דלפי הך סוגיא דשבת א"כ רי"ש דאסר הוא משום דס"ל דדבר שאין מתכוין אסור כרבי יאודה וכיון שכן אמאי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' נזירות דין י"ד פסק כר"יש והלא הרמב"ם בכל מקום פסק כר"ש ועוד איכא לימדק בדברי רבינו שם שכתב וז"ל ולא יחוף באדמה מפני שמשרת חת השער ודאי ואם הוא משיר את השער בודאי גם ר"ש נמי ס"ל דחסור דהוא פסיק רישיה ועוד מדקאמר אח"כ ואם עשה כך אינו לוקה ואם הוא כר"יש דס"ל כרבי יאודה אמאי אינו לוקה ולכן אני אומר דרבינו ז"ל דייק מסוגיא דידן ממה דבעייא להו או המשרת תכן משמע דפשיטא ליה דת"ק דאמר חופף הוא ביד חאינו. באדמה ונתר וחול כמו הך סוגיא דשבת משום דא"כ חיך שייך לומר המשרת תנן. דכולי האי לאפלוגי רי"ש את"ק דת"ק מתיר באדמה המשרת ור"יש גוזר גם באדמה שאינה משרת דמניין לנו לומר כך דודאי דאם איירי ת"ק בחופף באדמה א"כ מה דבא לאפלוגי רי"ש הוא דווקא בהך אדמה דת"ק. ועוד דאיך שייך לומר דת"ק מתיר באדמה והלא פסיק רישיה הוא וליכא למימר דת"ק ס"ל דלאו פסיק רישיה הוא ור"יש ס"ל דפסיק רישיה

הוא דחולקין במציאות. אלא מוכרח לומר דת"ק דווקא ביד קאמר אבל באדמה אסור דהוא פסיק רישיה וקמבעיא להו אי משרת תנן ורי"ש לא אתא לאפלוגי את"ק אלא לאורויי לן דת"ק איירי ביד דווקא דלאו פסיק הוא דאיפשר שלא ישיר או המשרת תנן דהוא גוזר גם באדמה דלא משרת ופשיטא דת"ק איירי ביד אבל באדמה דמשרת ודאי דאסור והוא פסיק רישיה אבל לא יגזור גם באדמה שאינה משרת. ורבינו פסק הכא כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר דהוא ביד דלא פסיק רישיה אבל באדמה שהיא משרת בודאי אסור כר"ש ג"כ דאסר בפסיק רישיה דלהכי דייק בלישניה וכתב מפני שמשרת את השער ודאי. ולפי שאם המשרת תנן הוא דבא ליאפלוגי את"ק להכי לא פסק לחומרא כר"יש אלא כת"ק דהוא בסתם תני ליה רבי. דכן משמע דלא גזר בשאינה משרת דקתני חופף ומספסף דהוא ביד דדבר שאין מתכוין מותר כיון דלא פסיק רישיה הוא ומנה שמעינן אבל באדמה דפסיק רישיה אסור אבל אין משמע דגוזרין הא אטו הא ולהכי לא אסר באדמה שאינה משרת כר"יש ללישנ' אחרינא ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה והלכה כר"יש אין הכוונה דפליגי אלא כדי שלא נטעה לומר דלת"ק לית ליה הא דר"יש דכן משמעו' ר"יש אומר דהוא פליג ועבדינן כת"ק דגם באדמה מותר להכי אמר והלכה כרי"ש ובחיבורו פסק להאי דאדמה אסור כמו שכתב בפירושו וגם בפירושו רמז דהאי דאדמה גם ת"ק מודה שהרי כתבדין אדמה קודם פירוש דסורק דהכניס דין אדמה בתוך דברי ת"ק. והשתא רבינו פסק בסוגיא דידן דסבר דת"ק איירי ביד כמ"ש דלא כהך סוגיא דשבת דסבר דאיירי אף בנתר וחול דסוגיא במקומה עדיף. ומה גם דנראה מהך סוגיא דנתר וחול לא פסיק רישיה דזמנין דלא משיר והוא דומה לחופף ביד להכי נקט לה התם אבל אדמה היא משרת ודאי כמ"ש רבינו ודלא כתוספות דמדמה להו אהדדי הכא והתם. ומה שכתב רבינו בפירושו וז"ל ואדמה טיט איזה טיט שיהיה מכל מיני הטיט שרוחצין בהן השער כמו הנתר ע"כ לאו דווקא בנתר שמשיר אלא שרוחצין בהם קאמר כמו הנתר אבל הנתר דלא משיר שער תמיד דלאו פסיק רישיה כן נלע"ד דלא כמרן בכ"מ והת"יט ז"ל יעו"ש ודו"ק:

דף מב:

גמ' איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב וכו' כתב המפרש בנזיר לא יטמא להם במותם להזהירו על הטומאה וכשחזר וכו' לא יבא חזר והזהירו על ביאת אהל שבו מת לומר לך שאם נטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת חייב שתים עכ"ל הכוונה כיון דכתיב לא יטמא משמע בכל טומאה דמת איירי בין בנגיעה בין במשא בין באהל וכיון שכן למה כתב עוד על כל נפשות מת לא יבא. והרי בכלל לא יטמא הוא. אלא

ודאי דרצה הכתוב לחייבו עוד משום לא יבא דאם נטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת חייב שתים כך כוונת דבריו ונקט שאם נטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת דמשמע דלאו בבת אחת איירי הוא לס"ד דש"ס דלקמן דקא פריך טומאה וביאה נמי הא מטמא וקאי דמשמע דנטמא תחלה במת ואח"כ נכנס לאהל המת. וקשה לי דא"כ מה שאמר הש"ס אבל טומאה וטומאה לא הוא דוגמת טומאה וביאה שמתחלה נטמא במת ואח"כ נכנס לאהל המת כך בטומאה וטומאה שמתחלה נגע במת אחר שלאחר שפירש מן המת ראשון נגע במת שני וכיון שכן למה פירש בטומאה וטומאה לא. דאיירי בעוד שהוא נוגע במת ראשון נגע במת שני דמשמע הא פירש מנית ראשון ונגע במת שני חייב וא"כ הרי שוה טימאה וטומאה לטומאה וביאה. ועוד קשה דלטעמא דפירש דבטומאה וטומאה לא משום דהא מיטמא וקאי דהמת על כתפו אבל אם פירש וחזר ונגע חייב א"כ מטעם זה גם בביאה נמי דאע"ג דהוא טמא מת חייב על הביאה ולמה צריך קרא דלא יבא לומר דאם בא אח"כ דחייב שתים. ועוד דא"כ מאי קא מקשה לקמן טומאה וביאה נמי ופירש הוא ז"ל לקמן טומאה וביאה נמי קא מיטמא ליה קודם שנאהל באהל ואמאי מחייב ואי נמי מכיון דנכנס באהל שהמת שם הוה ליה טמא וכי הדר נגע אמאי חייב עכ"ל והרי לפי דבריו דלא מקרי מיטמא וקאי שא שהמת עדיין נוגע בו וכיון שפירש לא מקרי מיטמא וקאי ג"כ הכא אפי' נטמא במת מקודם כיון דפירש ממנו ונכנס לאהל המת לא מיקרו מיטמא וקאי. ועוד קשה דא"כ כד אמר רב יוסף האלהים אמר רב הונה אפי' טומאה וטומאה דאמר רב הונה נזיר שהיה עומד בבית הקברות וכו' דחשיב לה כמו שהמת מונח על כתפו דהוא דומה למה שאמר רבה אבל טומאה וטומאה לא ולהכי איתיביה אביי כהן שהיה לו מת מונח על כתפו וכו' דהוא דומה לכהן בבית הקברות וכו' וכיון שכן מאי קאמר ליה ותיקשי לך מתני' דתנן היה מטמא למתים וכו' מאי קושיא וכי לא ידע דהוא יתרץ לו דהתם איירי דמטמא וחזר ומטמא שפירש מן המת וחוזר ונוגע במת. וכי תימא דהמפרש פירש לפי המסקנא דטומא' דקאמר דלא דהוא איירי בחיבורין אבל מעיקרא לא ס"ל להאי חילוקא דלא שאני ליה בטומאה כיון שנטמא אע"ג שפירש מן המת מקרי מחולל ועמד ועל זה קא שקלו וטרי א"כ גם בטומא' וביאה היה לו לפרש לפי המסקנא דאיירי בביאה וטומאה באין לו כאחת. ועוד אחר מה שתרץ הש"ס כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין מאי קא פריך לו עוד טומא' וביאה נמי והרי טומאה וביאה לא בחיבורין הוא ולהכי חייב כמו נגע ופירש וחזר ונגע ולמאי צריך לאוקמא שבאו בבת אחת ועוד אפי' יהיה בחיבורין כך גזרת הכתוב דבטומאה וביאה חייב. ומיהו לזה יש לומר כיון דגלי לן קרא דולא יחלל יצא זה שהוא מחולל ועומד ודאי דמה שמחייבו קרא

על הביאה נמי איירי באופן שאינו מחולל ועומד ולהכי מוקים שבאו בבת אחת אבל הקושיא מעיקרא ליתא כיון דבטומוא' וטומאה נמי אם נגע ופירש ואח"כ נגע דחייב דלא מקרי מיטמא ועומד ג"כ בטומאה וביאה כה"ג לא מקרי מיטמא ועומד דלאו בחיבורין הוא. ואפשר לומר דהמפרש ס"ל דהאי דנטמא וחזר ונכנס לאהל המת מקרי בחיבורין כיון שלא נגע והטומאה שהיה בה מקודם שהוא טמא ועדיין בה כשנכנס לאהל המת נמי לא עשה מעשה אחר ועדיין בטומאת מת הוא בלא נגיעה אח"כ אעפ"כ חייב אותו הכתוב משום שהם שני שימות טומאה וביאה אבל טומאה וטומאה כה"ג שלא עשה שום מעשה שהמת עדיין בידו ונגע במת אחר אעפ"י שהתקו בו אינו חייב אלא אחת כיון דשם אחד הוא ואע"פי שעוד נגע במת שני הרי מוטמ' ועומד בנגיעת מת ראשון ורבי יוסף אמר האלהים אמר רב הונא אפי' טומאה וטומאה דהיינו אפי' בחיבורין דאמר רב הונא וכו' דנזיר בבית הקברות הוא כמו טומאה בחיבורין דטומאתו ראשונה עדיין היא בידו שהוא עדיין עומד בבית הקברות וכאלו מת בידו ואפ"ה כשהושיטו לו מת אחד חייב שתים דמזה נראה דרב הונא אפי' בטומאה וטומאה מחייב שתים. ואביי קא מותיב מבריית' דבחבורין אינו חייב אלא אחת כדברי רבה דאמר אבל טומא' וטומאה לא וחזר רב יוסף ואמר לו לאביי ותקשי לך מתניתין וכו' דהיא משמע דבכל גוונא איירי גם בחיבורין דרב הונא אמר כמתניתין ואח"כ הש"ס קא שקיל וטרי דא"כ קשין אהדדי מתניתין אברייתא והשיב ודאי דלא קשה דיש לתרץ דמתני' איירי שלא בחיבורין. ובברייתא בחיבורין וכדברי רבה ואח"כ קא שקיל וטרי הש"ס דטומאת חיבורין דאורייתא דכטומאה אחת דמי והא אמר רב יצחק וכו' ותרץ כאן בחיבורין אדם וכו':

ואח"כ חזר להקשות על דברי רבה מעיקרא דאמר אבל טומאה וטומאה לא דודאי דטעמא הוא כדקתני הך ברייתא יצא זה שמחולל ועומד דהוא מיטמא וקאים טומאה וביאה כמו הא מיטמא וקאי דהוא חשוב בחבורין דמי נמי שפירשתי והכוונה דהש"ס רצה לידע בהיכן דבר רבה אמר רב הונא דאם איירי כס"ד שנטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת הא מיטמא וקאים והכתוב אמר יצא זה שמחולל ועומד דזאת הסברא סתמא קאמר ואי איפשר לומר דקרא דחייב על טומאה וביאה בכי האי גוונא ועל זה קא מתרץ דאיירי בבת אחת. דלזה אתא קרא לומר דחייב שתים אע"ג דטומאה אחת מ"מ הם שתי שמות אבל בטומאה וטומאה אפי' באו שניהם כאחד שנגע בשני מתים כאחד כיון ששם אחד להם אינו חייב אלא אחת. והשתא אתו דברי המפרש על נכון דמעיקרא פירש על מאי דקס"ד. ולפי האי פירושא אתי שפיר דהרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' נזירות דין י"ז פסק כרבה דרבה ורב יוסף אליבא כרבה ומה גם דהש"ס קא שקיל וטרי אליביה

ולפרש דבריו דהלכתא כוותיה ולהכי כתב דטומאה בחיבורין אינו חייב אלא אחת אבל בטומא' וביאה שבאו בבת אחת כגון שנכנס לבית ושהא שם עד שמת שם המת או שנכנס בשידה תיבה ומגדל וכו' דהם באו בבת אחת לוקה שתים ובנגע פירש ונגע לוקה על כל אחת ואחת וכסתם מתניתין וכדאוקמי לה בש"ס דשלא בחיבורין איירי: ומ"ש רבינו או נשא או האהיל דחייב על כל אחת ואחת אין הכוונה שנכנס לאהל אחר שנגע אלא עסיקנן דבמקומו אשר היה עומד שם אחר שנגע אח"כ עשה שהמת האהיל עליו ועשה מעשה בידים שהוא כמו שחזר ונגע במת עוד שאינו דומה לנכנס לאהל המת שלא עשה מעשה במת כן איפשר לומר כדי להשוות דברי הרמב"ם ז"ל לדברי המפרש ז"ל ועיין מ"ש לקמן דודאי דברי הרמב"ם ז"ל הם כדברי התוספות ודוק ואחרי כתבי כל הנ"ל ראיתי להרמב"ם פ"ג מהל' אבל שגם בנכנס האהל המת חייב על כל פעם ופעם. ונראה דה"ה אם נגע ונכנס באהל המת דלא כמ"ש לעיל וכן כתב שם הכ"מ ודבריו צ"ע:

תו' בד"ה אמר ליה רב יוסף וכו' כאן שלא בחיבורין וכו' ואמרו לו אל תטמא אין כאן מחולל ועומד ותוספ' אף בו ביום וכו' פירוש דבריה' שכשהושיטו לן מת אחר שפירש מן הראשון אין כאן מחולל ועומד שיש לו תוספת טומאה בהושטת המת דלא מיבעיא אם ההושטה היתה למחר שצריך מנין שבעה מיום השני והרי איכא תוספת טומאה על ידי הושטת המת הזה אנא אפי' היתה ההושטה בו ביום איכא תוספת טומאה לפי שהנוגע בו אחר שפירש מן המת אינו טמא טומאת שבעה אלא טומאת ערב והנוגע בו כשהוא נוגע במת טמא טומאת שבעה הרי איכא תוספת טומאה כשהושיטו לו המת אח"כ כדדרשינן וכו' ודיקרב כדיקרב מסאב וכו':

בד"ה מאי שנא טומאה וטומאה דלא וכו' ואם בנוגע למת ופירש ונכנס לאהל המת הא אפי' טומא' וטומאה לוקה שתים שהרי אין כאן מחולל ועומד עכ"ל אין להקשות דבשלמא טומאה וטומאה הרי יש כאן תוספת טומאה לפי שהנוגע בו יטמא טומאת שבעה כנז"ל אבל בשנכנס לאהל המת לא יש כאן תוספת טומאה שהנוגע בו לא יטמא טומאת שבעה. דהכוונה דיש בו תוספת טומאה שאם למחר יכנס הרי מוסיף טומאה שצריך למנות שבעה ימים מיום שנכנס אבל כשהמת בידו ונכנס לא יש כאן תוספת טימאה דבלאו הכי המת בידו ואינו מונה שבעה אלא לאחר שפירש מן המת ודו"ק:

בד"ה כאן בשדה וכו' ואין כאן תוספת טומאה מן השני ע"כ פירוש דמה שאמר רבה אבל טומאה וטומאה לא הכוונה דטומאה וביאה שייך דחייב שתים היכא שבאו בבת אחת וכי האי גוונא בטומאה לא שייך שהרי אם נגע בשני מתים בבת אחת כולה חדא התראה וכו' ואם היה מת טעון על כתפו וכו מחולל ועומד הוא ואין כאן תוספת טומאה

מן השני דבכי האי גוונא אפי' שנכנס לאהל המת אינו חייב על הביאה אבל אם לא היה המת על כתפו שפירש ממנו ונכנס לאהל המת ודאי שלוקה שתים דיש כאן תוספת טומאה כמ"ש לעיל:

והנה לפי מ"ש לעיל דאביי בא לתרץ מתניתין ובריית‍א ולהעמיד דברי רבה ובתר הכי הש"ס קא שקיל וטרי כדברי רבה דאית ליה דטומאה וטומאה לא והעמיד לה אביי בחיבורין א"כ טומאה וביאה נמי וכו' וכמו שפירשו הם כנז"ל ואוקמו לה בש"ס כאן בבית כאן בשדה דהיינו דמה שאמר רבה טומא' וביאה חייב שתיים איירי בבית שבאו טומאה וביאה בבת אחת אבל טומאה וטומאה לא בשדה דלא משכחת דחייב שתים וכמ"ש וכיון שכן לפי פירוש זה נמי ודאי דהרמב"ם ז"ל שפיר מה דפסק דהוא כרבה דהלכתא כוותיה ומה שכתב רבינו וז"ל בד"ה כשנטמא ופירש וחזר ונגע או נשא או האהיל ע"כ נפרש לה דאהיל דנכנס אח"כ לאהל המת אחר מה שפירש מן המת. שהרי לפי דברי התוספו' שאם נגע במת ופירש ונכנס לאהל המת לוקה שתים שיש כאן תוספת טומאה וכמ"ש לעיל ודוק:

דף מג.

גמ' אלא אמר רבה הכניס ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא גי' זו לא ידעתי דידו מאן דכר לה עכשיו:

ונ"ל שצ"ל לגרוס צירוף גופו משום טומאה איכא וכו' דהיינו דמה שאמר ר"א דצירוף גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתו אינו כלום משום דאי איפשר דלא עייל חוטמו ברישא כמו שמקשה הש"ס:

רב אשי אמר כגון דעייל כשהוא גוסס ונפק נשמתא אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ע"כ אמר כשהוא גופם משום דרוב גוססין למיתה להכי בשעה שהתרו בו כשהוא גוסס הו"ל התראת ודאי ולהכי לוקה וק"ל: ר"ל אמר גוסס איכא בינייהו למ"ד מהחלו אפי' גוסס פי' דכהן מוזהר ליכנס באהל הגוסס ולפי האי ברייתא לדברי ר"ל לא אתו דברי מר בר רב אשי דלעיל דאמר דעייל כשהוא גוסס ונפק נשמתא אדייתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין מיבעי ליה לכדרבי דתניא ר' אומר במותם אינו מטמא אבל מטמא בנגיעתם ובזיבתם ע"כ משמע דהוא משום דקרובים לו אבל לאחרים מוזהר והיכן מצינו שהנזיר מוזהר למגע זב ומצורע וראיתי להתוספות שכתבו לקמן דף מ"ח דהוה ס"ד דמוזהר ג"כ בטומאת מצורע שחשוב כמת וכאן כתבו דאפי' באחריני אינן מוזהר כ"א בטומאת מת דכתיב על נפשות מת לא יבא פי' בטומאת מת הוא דמוזהר

באחריני דעל כל נפשות כתיב ועלייהו קאי במותם להתיר מגע זיבתם ונגעם ולאו דאביו ואמו דווקא:

א"כ לימא קרא במות מאי במותם שמעת מנה תרתי ע"כ משמע אבל אידך לא משמע תרתי דבמות במותם לא שנייא ליה:

וקשה לי והא קאמר אח"כ הש"ס ולמ"ד מלהחלו הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא להחל מאי להחלו שמעת מניה תרתי הרי גם למ"ד מלהחלו שאני ליה לישנא דקרא וג"כ תקשה לאידך נמי משמע דלא שנייא ליה בין להחל להחלו והרי כבר אמר הש"ס דדריש תרתי מבמותם מדלא כתיב במות וכתב במותם:

ועוד איכא לימדק במאי דקאמר א"כ לימא קרא במות מאי במותם שמעת מניה תרתי למאי צריך לכתוב במותם דאפי' אי כתב במות הוה משמע תרתי דמשמע דלא אמר אלא לענין מיתה דהוה משמע עד שימות ומשמע שאין לו שום טומאה כי אם טומאת מת אבל למאן דדריש להחל דאי כתב להחל הוה דרשינן ליה בודאי ללשון חילול דווקא דהוא יצא זה שהוא מחולל ועומד ומדכתב להחלו משמע דלידרוש נמי לשון חלל דאי לאו הכי הוה ליה לכתוב להחל אבל אכתי קשה אימא דלא אתא אלא ללשון חלל דווקא ולא לידרוש לשון חילול נמי: ונראה לי דהכי כוונת הש"ס ולמ"ד מלהחלו שהוא משמע אע"פי שהוא גוסס דאיך איפשר לומר כך דהא גלי קרא במותם דבעי עד שימות וא"כ להחלו לדרשא אחרת אתא ותרץ מיבעי ליה לכדרבי וכו' דהיינו כיון דכתיב להחלו דהוה משמעות גוסס נמי אע"פי שכתב במותם לא תפיק קרא דלהחלו ממשמעותיה דהא מצינן לאוקומי קרא לכדרבי וכו' דהיינו שאינו מטמא לטומאת המת דווקא אבל מטמא לנגעם ולזיבתם. דאי איפשר לפרש כמשמעות הקרא עד שימותו כיון שכבר כתיב להחלו וחזר והקשה ולמ"ד במותם הא מיבעי ליה להאי סברא וא"כ עדיף דלידרוש להחלו כמשמעותיה ותרץ לו דאם הכוונת קרא להכי דווקא ולידרוש להחלו כמשמעותיה א"כ הו"ל לכתוב במות דהוא משמע על מין הטומאה קאמר וכד כתב במותם דהוא כיניו אאביו ואמו. משמע דבא לומר דבעי עד שימותו וממילא משמע תרתי שאינו מוזהר אלא לטומאת מת דווקא כמו דדריש רבי אלא שצריך לשאול דלמאי אתא להחלו ועל זה הוא דקאמר ולמ"ד במותם הכתיב להחלו והשיב לו דלהכי הוא דאתא במי שאינו מחולל וכו' ועל זה חזר לומר דלמ"ד מלהחלו הא מיבעי ליה להאי סברא ולמה תדרוש לו ללשון חלל והכוונה כיון דאיכא למדרשיה להכי עדיף הוה כמו אידך דהא אית ליה הוכחה לדבריו מדכתיב במותם וכמ"ש ותרץ לו דאם להכי אתא קרא לבד היה לו לומר להחל למאי כתיב להחלו שמעת מניה תרתי דהיינו דג"כ אי איפשר לומר דלהאי לבד אתא

שהוא לשון חלל דא"כ לא היה כותב קרא להחלו דהוא משמע נמי לשון חילול אלא היה כותב לשון חלל להכי שמעת מניה תרתי דהשתא אי איפשר לומר מדלא כתב במות וכתב במותם דלא נדרוש להחלו לשון חלל נמי דקרא הכי להדיא ולא משגחינן בהאי דלא כתב במות וכתב במותם דאגב דכתב אביו ואמו כתב במותם אבל אידך ס"ל כיון דקרא איירי במותם ממש דליכא ביה פירוש אחרינא לא שבקינן ליה מפני קרא אחרינא הוא דמה דדרשת ביה הוא משום כתיב ביה ואי נוסף להכי משמע תרתי דלא דחינן פשטיה דקרא משום ואו הנוסף דהוא קאי על האדם הזה דעושה מעשה להתחלל ומינה משמע יצה זה שמחולל ועומד דהשתא אתי שפיר דמר עדיף ליה במותם ומר עדיף ליה להחלו ודו"ק: לענין טמויי עד דנפקא נפשיה ע"כ אבל מאן דדריש לה מבמותם דדריש הכי לא יטמא להם במותם דמשמע דהלאו הוא משום הטומאה וכיון שעדיין לא מתו דליכא טומאה ליכא לאו כלל דלא כאידך דאע"ג דאינו מטמ' איכא לאו אחרינא דלא יחלל לדברי המפרש ולדברי התו' לאו דלא יטמא כאילו סמכו להחלו להזהירו אף גוסס משום חילול:

וקשה לדברי המפרש דהלאו הוא דלא יחלל ולהחלו אתא לגלויי דמשעה דהוא גוסס קאי בלאי דלא יחלל דכן משמע מדבריו הכא וכן בד"ה ור"ל אמר גוסס איכא בנייהו וכו' דא"כ מאי קאמר בש"ס להחלו להכי הוא דאתא במי שאינו מחולל יצא זה שמחורו ועומד וגם לאידך קאמר להחלו שמעת מינה תרתי והא האי דרשא דיצא זה שמחולל ועומד נפקא מלא יחלל מעיקר הלאו ולא מלהחלו דכך כתב לעיל בד"ה איתיביה אביי וכו' וכמו הגי' שלפנינו אבל להתו' דגרסי לעיל מלהחלו ניחא דהוא כמו הכא:

תו' בד"ה מהכא משמע דכהן אסור וכו' כתבו זה כמו פסק ואמרו מהסוגיא זו משמע דכהן אסור ליטמא לאחרים ואע"פ שהוא כבר טמא דהוא נטמא לקרוביו דלא עביד איסור בקרוביו אפ"ה אסור ליטמאות עוד לאחרים ואע"פי שהוא כבר מחולל ועומד שלא אמרו יצא זה שמחולל ועומד הוא דווקא למלקות אמרו דאף לדברי רבה דאית ליה אבל טומאה וטומאה לא מ"מ אם פירש ממתו וחזר ונגע חייב מלקות דהא רבה מיירי דווקא בחיבורין אבל אם פירש חייב מלקות ולא אמר רבה בחיבורין דמותר אלא דלא לקי דווקא ורבה סתם אמר דמשמע אע"ג דהיה כבר טמא מהקרובים כן נראה מדלא מייתו מהיכן משמע להו אף כי נטמא מקרובים וראיתי כתוב משום שהרי אמרו לה יטמא ולא לאחרים עמה ואח"כ אמרו התו' וכן שמעתי מאשילי רברבי דהיינו שכך שמעו מחכמים גדולים ועד כאן סוף הדיבור ומה שכתוב עוד לשון ר"י שהנזיר יושב בבית יכו' הוא דיבור אחר ותשלום ד"ה עד שעה שימות לשון ר"י שהנזיר יושב בבית

אשר מת כעת כזאת בבית שהוא שם ע"כ דהיינו שיכול לישב באותה הבית עד אשר ימות המת ואח"כ אמרו להחלו בכהן הדיוט כתיב ולאפוקי מגוייד וכו' דהוא דיבור אחר: ד"ה אמר ר' יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו וכו' דהיינו דלר' יוחנן תרוויהו ממעטי מגוייד דאף דדריש מלהחלו משמע לאחר שנעשה חלל דהיינו עד שמת לגמרי דליכא פלוגתא בינייהו לענין דינא אלא לענין הדרשא דווקא וק"ל. בד"ה מתיבי אדם איני מטמא וכו' והתם בפ' האשה בתרא דייק מהך ברייתא דמגוייד טמויי לא מטמא הא מיחייא לא חיי ופליגי תנאי התם ע"כ פירוש דהתם קא דייק מהך ברייתא דמגוייד לא חיי אלא דטמויי לא מטמא דמדקתני אלא דאינו מטמא עד שתצא נפשו משמע דאע"ג דמחייא לא חיי אפ"ה אינו מטמא אלא עד שתצא נפשו ודין זה אינו מוסכם דפליגי ביה תנאי התם דאיכא תנא אחרינא דס"ל דמגוייד חיי:

ד"ה ולמ"ד מלהחלו וכו' נ"ל שט"ס הוא וכצ"ל לעניין אתחולי הא איתחיל מ"מ נדרש לאו דלא יטמא כאילו סמכו להחלו להזהירו אף על גוסס משום חילול ע"כ פירוש אע"ג דאינו מטמא אלא עד שתצא נפשו וא"כ לכאורה ליכא לאו בהאי דלאו דלהחלו דרישא דקרא קאי על הטומאה דהא כתיב לא יטמא להכי אמרו דמ"מ נדרש לאו דלא יטמא כאילו קאי נמי על להחלו להזהירו אף על הגוסס שלא יעסוק בו דהוא מוזהר עליו ואח"כ אמרו דהיה מצי לשנויי דהך ברייתא וכו' עכ"ל ולא נמצא כתוב מה דהוא מצי לשנויי ולפי שאנכי איש צעיר הוקשה לי על הש"ס במאי קא פריך מתיבי וכו' דודאי הך ברייתא כאידך תנא דדריש מבמותם אמרתי שודאי דזה הוא מה שאמרו והוה מצי לשנויי דהך ברייתא כמאן דדריש מבמותם וק"ל:

בד"ה ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקיימא לן כרבי יוחנן לגבי ר"ל פירוש דלר' יוחנן תרי ברייתות איירי עד שימות דהא הוא ס"ל דמשמעות דורשין איכא בינייהו וא"כ אין הכהני' מוזהר על הגוסס ואח"כ אמרו בה"ג גריס אביי במקום רבי יוחנן ורבה במקום ר"ל וכו' דהיינו דכד גריס רבא במקום ר"ל הרי עבדינן הלכה כרבא דגוסס איכא בינייהו דאידך ברייתא דדריש מהחלו דאסור גוסס היא מתניא בסתמא משמע דהיא רבנן א"כ ועבדינן כוותה דהלכה כרבי חבירו ולא מחביריו ויהיה הגוסס אסור וק"ל:

דף מג:

אמר רב חסדא נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו כתב המפרש אע"פי שהראש בצד הגוף וכו' איכא לימדק דזה מנין לו דאפי' שהראש מונח בצד הגוף אין מטמא ואם משום שאמרו לאביו כשהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אימא דהכוונה דנחסר ממש שאינו בכאן אבל כשהוא מונח לא מקרי חסר וכן נראה ממה דקא פריך עליה מתיבי לה יטמא

לה וכו' אינו מטמא לאיברים וכו' לאו למימרא דאי מחסר פורתא ע"כ הרי דמשמע דחסר ואבד:
ונ"ל לומר דמשום דנקט בדבריו נקטע ראשו דמשמע דבשביל הקטיעה לבד אינו מטמא. ועוד דאם איירי בשחסר אמאי נקט ראשו דהא רבותא הו"ל לאשמועינן אפי' אם חסר כל שהוא לא יטמא אבל אם איירי בשמונח לפניו שפיר נקט ראשו דאע"ג דהוא חשוב בכל הגוף כיון שנפרד מהגוף אינו מטמא לו:
והא אית ליה ברא כתב המפרש ואלו הוה קורא ליה אב הא עני ליה איהו ולא הוה ליה מת מצוה ע"כ פירוש דהבן יכול לקרות לאחרים להתעסק באביו והוא לא יטמא לו כיון דנפסק ראשו קשה לי דא"כ מאי קא פריך עליה רב המנונא אלא מעתה קאזל בפתקא דערבות וכו כיון דלא ידע דהאי מקרי מת מצוה דאה"נ דלא יטמא לו איהו אלא קורא לאחרים:
מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה לאו למימרא דאי מחסר פורתא ע"כ כתב המפרש כלומר דבשעה שנגע בה ברישא הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה ע"כ פירוש דאם כבר נטמא לאביו והיה חסר עצם כשעורה חוזר וקוברה ואע"ג כד קבריה ברישא הוה חסר דאף בחסר מיטמא לו:
ההיא ר' יהודה היה וכו' אבל מטמא הוה לאבר מן המת של אביו ע"כ כתב המפרש דזאת הגירסא שבשתא היא מדקתני רב כהנא בסמוך וכו' ולא ידעתי למה לא הביא ראיה נמי מהברייתא דלעיל דקתני אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה דהוא נראה להדיא דדווקא מחזיר דאם נטמא על שאר הגוף יכול לחזור על עצם כשעורה אבל לכתחלה לא יכול להטמאות משום עצם כשעורה דאין מיטמא לאיברי אביו:
פרט לכזית מן המת וכזי' נצל כתב המפ' נצל ליחה היוצא מן המת וכו' מפי ר' אליקים מפרש לקמן בשר המת שקרש בפרק כ"ג ונזיר ע"כ פירוש ר' אליקים פירש משמעות נצל שהוא משמעות הפרשה ונקט בדבריו ר' אליקים מוהל היוצא מן המת ועל זה כתב דלקמן בש"ס מפרש דגם בשר המת שקרש הוא בכלל נצל דלקמן הש"ס נקט תרוייהו היינו דר' אליקים דנקט מוהל לאו דווקא דגם בשר המת שקרש הוא תחלתו שנימוח ונעשה ליחה אח"כ קרש דמה שחידש לנו ר' אליקים הוא משמעות נצל שהוא לשון הפרשה:
תו' בד"ה אמר ליה רב המנונא ההוא דקא אזיל בפתקא דערבות ה"נ לא ליטמא ליה צ"ל מה ר"ל עכ"ל נ"ל דקאמרי דצריך להבין מה רוצה לומר רב המנונא דאמר ההיא דקא אזיל בפתקא דערבות וכו' מה היא כוונת דבריו אם קא מקשי אדברי רב חסדא

לאו קושיא היא דאה"נ דלא יטמה לו כיון דקרא אמר הכי ואם בדרך בעיא קאמר לה כיון דהוא בדרך איפשר דיכול להיטמאות ולנושאו עמו גם זה מאי בעיא איכא דאם אחרים איכא עמו ודאי דלא יטמא לו אלא אחרים מתעסקין בו ודאי ליכא אחריני ואי דיכיל להתעסק בו כדין מת מצוה דעלמא וזה מה שהשיב לו מת מצוה קאמרת ואם הוא ס"ל דלא מת מצוה הוא כיון דאית ליה ברא וכמ"ש בש"ס א"כ אכתי מאי בעיא היא ודאי דלא ליטמא ליה דקרא הכי קאמר כן נ"ל כוונת דבריהם ז"ל ודו"ק: בד"ה כיון דקא אזיל באורחא וכו' פירש ר"י הכא ליטפל במת מצוה וכו' לא ליטפל בהן כהנים קרובים ע"כ אין הכוונה במה שאמר כהנים קרובים הוא בקרובים שיכולין לטמאות לו כגון הקרובים שאמרה תורה שאינו מצוה עליהן להטמאות ואע"ג דאיכא אחריני אלא ביש להם צד קורבה עם המת אבל בישראל הנמצאים שם לא יש להם שים קורבה עם המת שאינן חוששין ליטפל בו אפ"ה הכהנים אינם מתעסקין בו ואע"פי שהם קרוביו אלא וניחו לישראל ליטפל בו בד"ה ר' יהודה היא דתניא וכו' ובסיפא דלההיא דעיל וכו' אבל מחזיר הוא על עצם כשעיר' ודבר תימא דאוקימנא כרבי יהודה והרי מיירי בסיפא מכלל דרישא לאו ר' יהודה ע"כ פירוש דקא מקשים דבסיפא דלההיא דלעיל קתני בת"כ רבי אומר וכו' מחזיר הוא על עצם כשעור' מכלל דרישא לאו ר"י היא דבסיפא לא התיר אלא במחזיר משמע דברישא קתני אבל מטמא לאבר מן המת של אביו לאו על ידי חזרה אלא לכתחלה מותר ליטמא לאבר מן המת של אביו. דלאו ר' יהודה היא וקאמרי אם לא נאמר כולה ר' יהודה היא דהכי ניגרוס בסיפא דר' אומר אין אדם מטמא על עצם כשעורה מאביו דהיינו דברישא אמר על ידי חזרתו חוזר ומטמא אפי' על עצם כשעורה אבל בלא חזרה אסור דס"ל דאין אדם מטמא לכתחלה על עצם כשעורה מאביו כנ"ל:

דף מד.

שהיוצא מן הגפן לא הותר מכלל קאמר בש"ס משום דאמר קרא מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין רשות וכתבו התוספות דקרא מיותר כדאמרינן בפ"ק וכן כתבו שם בד"ה לאסור יין מצוה כיין הרשות כלומר מקרא יתירא דמיין ושכר יזיר עכ"ל אבל הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה כתב וז"ל ואמרו בספרי לעשות יין מצוה כיין הרשות אבל בטומאה לא אמר לא יטמא בלבד אבל אמר לאביו ולאמו לא יטמא ובא בקבלה לאביו ולאמו אבל מטמא למת מצוה ע"כ משמע דלאו מקרא יתירא קדריש אלא משמעות הכתוב דכל יין ושכר אסור אבל בטומאה דמת מצוה מותר משום דקרא גלי מה דאמר לאביו ולאמו לא יטמא דלא כמ"ש בש"ס דידן:

ונראה דרבינו תפס דברי ספרי דמוכח התם דלת"ק לאו קרא יתירא הוא דאצטרוך לעבור עליו בעשה ול"ת יעו"ש ועוד נראה לי עיקר לפי מ"ש לקמן דהך ק"ו דיין יותר מכללו תלי ליה בכדי הש"ס ואינו צריך וא"כ מאי דאתא קרי דמיין ושכר יזיר לאו מיתורא הוא עיין לקמן בד"ה אמר קרא וכן ודו"ק:

וחומר בטומאה מבתגלחת שהטומאה סותרת את הכל וחייבין עליה קרבן וכ' אין להקשות דלמה לא קאמר דחומר בטומאה מביוצא גפן דאין חייבין עליו קרבן דכיון דאין סותר לא שייך ביה קרבן אבל בתגלחת דסותר ואין חיביין עליה קרבן קתני לה:

אבל ראיתי כתוב דקשה על המתני' דאמאי לא תנא חומר מבתגלחת מטומאה ויין שבתגלחת עשה בה מגלח כמתגלח כדאמר בש"ס מה שאין כן בטומאה ויין:

ונ"ל דביין כיון דאינו סותר א"כ בדין הוא דלא נעשה בו משקה כסותה ולא מקרי חומרא שיש בתגלחת מביין. ואגב דלא הוה מצי לימתני מביין ג"כ לא קתני לה גם אטומאה:

ויין יותר מכללו ק"ו מטומאה אמר קרא מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיין רשות ע"כ מכאן מוכח דקרא זה יתר להכי דרשינן ביה לאסור יין מצוה כיין רשות ולא כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה דמשמע דקרא סתם קאמר ואינו דומה לטומאה דלא אמר לא יטמא בלבד אבל אמר לאביו ולאמו לא יטמא וכו' דאם טעמא דנזיר לאו מיתורא דקרא הוינן לילף מק"ו מטומאה אלא ודאי דמיתורא דקרא הוא דדרשינן הכי דלהכי אייתר קרא כי היכי דלא לילף ק"ו:

אמר קרא והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו טומאה סותרת ואין היין סותר נראה דהכוונה דקרא קא יהיב טעמא אמאי והימים הראשונים יפלו משום כי טמא נזרו דנטמא נזרו אבל דבר אחר לא יסתור וכיון שכן קשה מאי קא מקשה עוד הש"ס ותגלחת תסתור את הכל והא הכי משמע כי טמא נזרו דמשום טומאה הוה דסותר ולא משום דבר אחר:

ואיפשר לומר דהש"ס הוא דקא מסדר להו הכי אבל בחדא מחתא הקשה להו לתרוויהו ותירוץ להו לתרוויהו אבל התוספות פירשו כי טמא נזרו מיעוטא הוא ולפי זה שפיר דקא פריך עוד והתגלחת תסתור את הכל וכו' דאף דכתיב מיעוטא אימא דלא מעיט קרא אלא יין דלא מצינו בו שיסתור אבל התגלחת דמצינו בו שיסתור כדאמר הש"ס לקמן דבעינן גדול שער אמרינן דיסתור הכל מק"ו ולא נמעט ליה מהך קרא ותרץ לו דמהך מיעוטא נמי משמע טומאה סותרת את הכל ואין תגלחת סותרת את הכל:

אלא דלכאורה קשה דמאי מקשה הש"ס ויין יהתור הכל מק"ו מטומאה וכו' והלא דמה דאצטריך קרא דמיין ושכר לאסור יין מצוה כיין רשות הוא משום דהוה עבדינן ק"ו

מטומאה מה טומאה שהיא סותרת הותרה מכללה יין שאינו סותר וכו' אלמא דמוכרח לומר דיין אינו סותר דלהכי אתא קרא דמיין ושכר וא"כ כיצד אנו אומרי' דיין יסתור:
וג"כ תקשה על מה שאמר מקודם ויין יותר מכללו מק"ו מטומאה וכו' דאיך שייך לומר דיין יותר מכללו והלא מקודם אמר וטומאה לא הותרה מכללה ק"ו מיין ומה יין שאינו סותר לא הותר מכלל טומאה שסותרת אינו דין שלא תותר מכללה ת"ל לאביו ולאהו לא יטמא וכו' אלמא מדאצטריך לאביו ולאמו דהוא דהוה אמרינן דלא תותר מכללה מק"ו וכו' משמע דיין אינו סותר ולא הותר מכללו. וג"כ תקשה במה שאמר אח"כ והתגלחת תסתור את הכל ק"ו מטומאה ומה טומאה שלא עשו בה מטמא כמיטמא וכו' אמר קרא והימים וכו' אלמא מדאצטריך קרא דוהימי' וכו' משמע דטומאה לא עשה בה מטמא כמיטמא וכיצד אומר אחר כך וטומאה נעשה בה מטמא כמיטמא והלא בשביל זה הוא דאצטריך קרא דוהימים וכו' ועוד במה שאמר אח"כ ותגלחת לא נעשה בה מגלח כמתגלח ק"ו מטומאה וכו' והלא מה דאצטריך קרא לומר בטומאה שלא יעשה מטמא כמיטמ' הוא משום דהוה אתי בק"ו מתגלחת אלמא דבתגלחת בודאי שעשה בה מגלח כמתגלח. וג"כ במה שאח"כ ותגלחת לא תסתור כלל ק"ו מיין וכו' אינו דין שלא תסתור והלא דמאי דאצטריך קרא דראשו וזקנו הוא משום ק"ו וקאמר בו תגלחת שסותרת. אלמא דלהאי אצטריך קרא וכיצד נאמר דתגלחת לא תסתור. ועוד היאך אמר אח"כ ויין יסתור שלשים וכו' מדי הוא טעמא אלא משום גידול שער גבי יין הא קאים שערו כיון דאית ליה האי סברא למאי אצטריך כי טמא נזרו דלעיל דריש מניה דאין היין סותר:.
ומיהו לזה יש להשיב דלענין דאמרינן דיסתור שלשים ק"ו מתגלחת אמרינן מדי הוא טעמא דתגלחת דסותר אלא משום דבעינן דתיהוי ליה גידול שער וביין הא אית ליה שערו דחזי לגילוחי אבל לעיל דעבדינן ק"ו מטומאה דהוא לאו משום גידול שער לא שייך האי סברא:
ונ"ל דודאי דמה דעביד ק"ו הש"ס בראשונה וטומאה לא תותרה בכללה וכן בשניה ויין יותר מכללו וכו' עביד כך אגב השלישית דהיא ודאי צריך ק"ו דהוא בא לעשות ביין דבר שלא נזכר בו דהוא ליסתור אבל בראשונה ובשניה דבלא ק"ו אי לאו דגילה בהו קרא דטומאה תותר מכללה ודאי דלא תותר כיון דכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא ודאי שלא יטמא גם למת מצוה להכי אתא קרא לאביו ולאמו לא יטמא דלומר אבל הוא מיטמא למת מצוה וכן בשניה כיון דלא גלי קרא להתיר כמו בטומאה ודאי דאסור בכל גוונא ולא צריך ק"ו בהו אלא הש"ס עביד ק"ו אע"ג דלא צריך וכמו דכתב הרמב"ם בפירוש המשנה דהא דמפיק מיין ושכר יזיר לאו משום דיתורא דקרא אלא משום דלא גלי ביה

קרא להתירו מכללו כמו הטומאה וכמו שפירשתי דבריו לעיל דהוא ז"ל נקט הטעם דאתי בלא ק"ו ומה שנראה מהש"ס דהוא מיתורא דקרא הוא לפי דעביד הש"ס ק"ו וכוונתו להודיע לן טעמא דמתניתין דווקא והרמב"ם ז"ל נקט לפי האמת וכמ"ש לעיל:
וכן בתגלחת דרצא לומר דתגלחת תסתור את הכל דלא מבואר בקרא מוכרח להיות בק"ו אבל כשאמר אח"כ ותגלחת לא נעשה בה מגלח כמתגלח ק"ו מטומאה וכו' האי ק"ו לאו דווקא דאינו צריך ק"ו אם ליכא קרא. דמהיכא תיתי דנעביד בה מגלח כמתגלח אלא כוונת הש"ס לומר דהיכן מבואר דבתגלחת עבדינן מגלח כמתגלח עד שעשה ק"ו ממנו לטומאה עד דאצטריך קרא דוטמא ראש נזרו ואמר דאמר קרא תער לא יעבור על ראשן. וג"כ מה שאמר אח"כ ותגלחת לא תותר מכללה ק"ו מיין וכו' גם ק"ו זה אינו צריך דמהיכא תיתי תותר מכללה אלא כוונת ה"שס להודיע מהיכן יצא לנו דתגלחת תותר מכללה שהוא מדכת' ראשון וכתב זקנו ג"כ מה שאמר אח"כ ותגלחת דמהיכא תיתי דתסתור אלא כוונת הש"ס להודיע לנו בהיכן מבואר דתגלחת תסתור שלשים אבל מה שאמר אח"כ ויין יסתור שלשים יום ודאי דצריך ק"ו דאי לאו הכי בהיכן מבואר דיין יסתור ול' יום דנמצא דהאי כל ק"ו דאמר הש"ס לאו כולהו צריכי אלא דהש"ס נקט בכולה בק"ו משום דאית בהו דבעי ק"ו כמ"ש וכיון שכן לא תקשה כל הנך דלעיל ודו"ק:
אמר קרא תער לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר לאחר. כתב המפרש קרי' ביה לא יעבור לאחר ע"כ אין הכוונה דהכי נקרי בכתוב אלא הכוונה דמשמעות הכתוב הכי משמע דלא יעביר. לאחר נמי משום דכתיב לא יעבור דמשמע דהתער לא יעבור אפי' על ידי אחרים נמי כמש"ל בד"ה תניא אידך וכו':
המפרש בד"ה לאסור יין מצוה וכו' והא דמותר בקידושא ואבדלתא דלא חשיב ליה הותר מכללו ע"כ כתב זה לפי מה שפירש לעיל בדף ד' בהא דקא פריך התם והרי מושבע ועומד מהר סיני וכו' דקי"ל דנשבע לבטל את המצוה פטור דלא אתי שבוע' ומבטל מצוה יעו"ש אבל ר"ת פירש שם בתו' דגרסינן בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני כלומר ל"ל קרא מיותר לאסור יין מצוה וכי מושבע וכו' דלפי דבריו שם אסור ביקדושא ואבדלתא בודאי וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נזירות דין י"א וז"ל ואצ"ל שהוא אסור ביין קידוש והבדלה שאינו אלא מדברי סופרים ע"כ:
תו' בד"ה שעשו בה המגלח את הנזי' כמתגל' בנזיר עצמו וילקו שניהן כדדרשינן בסמוך ע"כ דהיינו שהמגלח לוקה דעבר על תער לא יעבור על ראשו דאף אחר המעביר כמשמע כמש"ל. והמתגלח דלוקה איירי במסייע כמו דין הניקף דאל"כ לא לקי דלא עבד מעשה:

בד"ה תגלחת שהותרה מכללה אינו דין שלא תסתור וא"ת טומאה תוכיח פירות דאין זה דמה שהותרה מכללה הוא גורס שלא ליסתור דהרי טומאה אע"פי שהתרה מכללה סותרת ותירצו וי"ל מה לטומאת שכן סותרת את הכל ע"כ פירוש דאין זה פירכא. דשאני טומאה אע"ג דהותרה מכללה היא סותרת דחמירא טומאה דהיא סותרת את הכל אבל בתגלחת דהיא קילא דלא יסתור אלא שלשים יום כיון דיש בה קולא נמנ דהותרה מכללה עבדינן ק"ו מיין דלא תסתור כלל. ואנכי איש צעיר קשה לי האי תירוצא דאדרבה הוא דאמרינן מומאה תוכיח דאע"ג דהותרה מכללה יש בה חומרא גדולה שסותרת את הכל גם בתגלחת אע"פי שיש בה קולא שהותרה מכללה לא אמרינן דלא תסתור אפי' שלשים וג"כ קשה לי דאמאי לא הקשו כמו זאת הקושיא במה שאמר הש"ס ותגלחת לא תותר מכללה ק"ו מיין וכו' תגלחת שסותרת אינו דין שלא תותר מכללה דטומאה תוכיח אע"ג שסותרת הותר מכללה דאז לא שייך עלה הך תירוצא דתירצו:

ולפי מה שכתבתי לעיל דהני ק"ו לאו דווקא אלא דבא הש"ס להודיע לן טעמא דמתני' א"כ לא יוקש האי דטומאה תוכיח וכו' ודו"ק ד"ה ומה תגלחת שהותרה מכללה טותרת וכו' וי"ל דמהאי טעמא נעשה בו משקה כשותה פירוש דלא שייך לומר תאמר ביין שלא עשה משקה כשותה דאה"נ דנעשה בו משקה כשותה מק"ו זה ומה תגלחת שהותרה מכללה עשה בה מגלח כמתגלח יין שלא הותר מכללו אינו דין שנעשה בו משקה כשותה. וקאמרי אבל בתר דמשני דיין אינו סותר דין הוא שלא נעשה בו משקה כשותה הואיל דלא סתר עכ"ל פירוש דלכאורה תקשה א"כ גם עתה נעשה ביין משקה כשותה מהאי ק"ו ומה תגלחת שהותרה מכללה עשה בה מגלח כמתגלח יין שלא הותר מכללו אינו דין שנעשה בו משקה כשותה ותירצו לזה דבתר דמשמע יין אינו סותר דהוא קל לא נעשה בו משקה כשותה משום דכאשר נאמר ומה תגלחת דהותרה מכללה עשה בה מגלת כמתגלח יין שלא הותר מכלל אינו דין שנעשה בו משקה כשותה איכא לימפר' עליה מה לתגלחת שהיא סותרת להכי עשה בו מגלח כמתגלח. תאמר ביין שאינו סותר דלא נעשה בו משקה כשותה ולדידי חזי לי דיש לפקפק בזה משום דאי מה שסותר הוא הגורם דהא טומאה אע"פי שהיא סותרת לא עשה בה מטמא כמיטמא ודו"ק:

דף מד:

גמ' ואינו מביא קרבן אלא היה א"כ מעורב שמש כתב המפרש ונזיר אינו מביא קרבנותיו אלא היה א"כ מעורב שמש שטובל וכו' וכן אם לא טבל בשביעי עד לח' אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד התשיעי ע"כ פירוש ומה שקתני ברישא ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביו סאיירי דהזה וטבל בז' דלא שהא אלא הגילוח וזהו מה שאמר בד"ה

אלא שזה הנזיר טהרתו תלויה בימיו בשביעי כיון שהוזה וטבל הוי טהור כדכתיב וגילח ראשו ביום טהרתו דמשמע שכבר היה טהור והוזה כשהוא מגלח ואפי' אינו מגלח בו ביום וע"כ דהיינו אלא עד יום שמיני מביא קרבנותיו בשמיני ומה שבא ליפלוג ר' טרפון הוא שהוא סובר שאם גילח הנזיר בשמיני אע"פי שהוזה וטבל בשביעי אינו מביא קרבנותיו אלא עד יום התשיעי דבעי הערב שמש חוזר הגילוח. ונראה דבמצורע שגילח ביום שמיני לדעת ר"ט אינו צריך הערב שמש דלא פליג חנא בנזיר דכן נראה מדבריו של המפרש שכתב בד"ה חמר לו ר"ט מה בין זה למצורע שאף כן שנינו במצורע וכו' ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בשמיני ע"כ. אלא דקשה לי דלא אתי לישנא דקאמר ר"ט מה בין זה למצורע דמשמע דצריך שלא יהיה הפרש בניהם וכמו דין המצורע דין הנזיר ואם היה דין המצורע שגילח בשמיני יביא בתשיעי ניחא דקאמר מה בין זה למצורע אבל עכשיו דמצורע לא בעי הערב שמש של שמיני לא יחול עליו לישנא דמה בין זה למצורע. ועוד דלפי פירושו זה דמשמע דקא מקשה לו שאף במצורע שנינו כן כמו שפירש לעיל וא"כ ר"ע כשהוא משיב לו הוא לבאר לו ההפרש שבניהם שהוא שהנזיר שאם לא הוזה ולא טבל עד יום השיני צריך להערב שמש של שמיני ולא יביא קרבנותיו אלא עד יום התשיעי מה שאין כן במצור' וזה אינו מבואר במשנה. ועוד קשה דמה דקתני במתני' ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש הוא מפרש לה אנזיר ואין זה שמעות אלא דקאי אדסמיך ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. ועוד מאי קבעי בש"ס קיבלה מנה או לא כיון דקאמר ליה ההפרש שבניהם ודאי יקבל אבל אף אני אומרים דודאי דמצורע דלא גילח עד יום שמיני שצריך, הערב שמש עד יום התשיעי הוא שמביא קרבנותיו הכל יבא בטוב דר' עקיבא אמר דאם גילח בשמיני דהינו הוזה וטבל בז' מביא קרבונותיו בשמיני ואמר לו ר"ט מה בין זה למצורע דאם גילח בשמיני אינו מביא קרבונותיו אלא עד יום התשיעי דמה הפרש בניה' ואמר לו זה טהרתו תלויה בימיו וכיון שהוזה וגילח בשביעי הוי טהור כשהוא מגלח ואפי' אינו מגלח בו ביום אלא עד יום השמיני יביא בו ביום קרבנותיו אבל המצורע טהרתו תלויה בתגלחתו ואם טבל קודם התגלחת אינו טהור ואם איחר התגלחת עד יום השמיני צריך לטבול אח"כ ובעי הערב שמש ונמצא דמה דקתני מפני' ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש הוא קאי אמצורע ולפי זה הכל מבואר במתני' דמתני' קתני' גילח בשמיני דאירי לאחר שהוזה וטבל ועל זה אמר לו ר"ט מה בין זה למצורע דהיינו מצורע שעשה כמו נזיר אחר התגלחת עד יום השמיני למה לא יביא קרבנותיו עד יום התשיעי והשיב לו זה טהרתו תלויה בימיו וכו' וכמו שפירשתי דהו מבואר הכל דמתניתין ועל זה קא בעי הש"ס אם קיבלה מניה כיון

דהוא ידע דעל הנזיר שהוזה וטבל בז' קאי אלא ששהא הגילוח עד יום השמיני ועלה פריך ומה בין זה למצורע והשיב לו ר"ע מלתא בטעמא על זה קא בעי הש"ס קיבלה מניה או לא קיבלה מניה. דהשתא הכל מודים דבמצורע אינו מביא קרבנותיו עד יום התשיעי שאף אם טבל בים הז' כמאן דליתא דמיא וצריך טבילה אחרת לאחר התגלחת וכיון שהוא ביום שמיני צריך הערב שמש כדין כל טבילה דטהרה דעלמא דמאי שנא דודאי לדברי המפרש קשה טובא דאיך שייך לומר דלא בעי הערב שמש להך טבילה:

הן אמת דהמפרש כיון דמצא כך הגירסא בת"כ דאם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בשמיני להכי הוא פירש מה שפירש:

אבל ודאי לפי מתניתין דידן והך כל קושיות דלעיל אמרינן דהברייתא ט"ס וצ"ל אינו מביא קרבונותיו בשמיני:

וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה שהמצורע בעי הערב שמש אחר הטבילה שתהא חוזר התגלחת דנראה שהוא מפרש כמו שפירשתי וכן כתב בחבורו בפ"ד מהל' מחוסרי כפרה דין ב' נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בח' או אחר כמה ימי' ביום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו ע"כ. הרי להדיא דצריך במצורע הערב שמש אפי' אחר כמה ימים דהוא מפרש דמתני' דקתני ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש קאי אמצורע דלא כדברי המפרש ובודאי דהיה גורס בברייתא דת"כ דאם גילח בשמיני אינו מביא קרבנותיו בשמיני:

ואתי שפיר נמי מאי דכתב בהל' נזירות בפ"י דין יא ואם גילח בשמיני מביא קרבנותוו בו ביום דהיינו אם הוזה וטבל בשביעי כמו דקתני במתני' דידן ואח"כ בדין י"ג כתב הרי שהזה בשלישי ובשביעי ולא טבל ונתאחר כמה ימים כשיטבול יעריב שמשו ויביא קרבנותיו למחר דודאי כיון דלא טבול בעי הערב שמש דלא קתנו במתני' מביא קרבנותיו בו ביום אלא כשטבל בז' דהגילוח לא בעי הערב שמש כמו דקתני זה טהרתו תלויה בימיו לאפוקי מצורע אע"ג שטבל בשביעי כיון דלא גולח קודם הטבילה כמאן דליתא דמיא דבעי טבילה אחר הגילוח וצריך הערב שמש ומ"ש הרמב"ם שם בפירושו ואם לא טבל בשביעי אלא בשמיני הרי זה לא יביא עד שיעריב שמשו רוצה לומר בתשיעי ע"כ אין הכוונה דהוא מפרש למה שקתני במתני' ואינו מביא קרבן אלא היה א"כ מעורב שמש אלא הכוונה דהוא קא משמע לן האי דינא דמתני' לא אירי אלא בשטבל בש אבל אם לא טבל בשביעי אלא בשמיני הרי זה צא יביא עד שיעריב שמשו וכמו שאמר רבא בש"ס הא דטבל בשביעי הא דלא טבל בשביעי ודלא כמו שכתב התי"ט דנראה לו

דהרמב"ם יפרש כך דהוא אמתני' ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש דליתא כמ"ש לעייל:

וכן נראה להדיא מדברי התוספות דגרסי בהך ברייתא דת"כ אינו מביא קרבנותיו בשמיני וזהו שכתבו שמעתי ממך דמצורע שגילח בשמיני יביא קרבנותיו בתשיעי וכיון שכן למה תעשה הפרש בין המצורע לנזיר שאמרת בנזיר שאם גילח בשמיני יביא קרבנותיו בו ביום וג"כ בהך ברייתא דת"כ דאמר רע"ק במצורע שאם גילח בשמיני אינו מביא קרבנותיו בשמיני אמר להו ר"ט מה בין זה לנזיר דהיינו ששמעתי עליך שאמרת בנזיר שגילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום ולמה תעשה הפרש בין זה לזה והשיב לו כמו הכא שהנזיר טהרתו תלויה בימיו וכו' ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש ועל המצורע קאי כמו שכתבו להדיא ודו"ק:

אמר אביי וכו' אלמא קסבר טבול יום של זב כזב דמי פירוש דברייתא קתני אימתי הוא בא כשטבל מבעוד יום ועשה הערב שמש ע"כ דמשמע דהברייתא באה לומר דווקא דעשה הערב שמש דהוא בא לפני ה' הא לא עשה הערב שמש והם חברייא דר' נתן קאמרי אלמא קסבר דטבול יום דזב כזב דמי כן נראה ריהטא דש"ס כיון דברייתא איכא דקתני הכי וכמו שהביאו התוספות בד"ה אמר אביי ולפי דקשה לפי זה כיון דהאי ברייתא להדיא הכי משמע מינה א"כ מאי קאפריך אביי אחברייה דר' נתן בר הושעיא דאמרי אלמא והא ברייתא הכי קתני וקא מפרשי כיצד פריך אביי וכמו שאפרש בדבריהם לקמן אבל מדברי המפרש נראה דלאו קאמרי דבריהם אברייתא אלא דאינהו קא דרשי לקרא הכי דודאי כך כוונת הכתוב ועל זה קא פריך להו אביי דא"כ דנדרוש לקרא הכי אלא מעתה גבי נזיר דכתיב ביה נמי הכי נדרוש הכי נמי אימתי הוא בא בזמן שטבל והעריב שמשו אבל מקמי הכי לא מכדי שערי ניקנור היכא הוו קיימי בשערי לויה ומצינו במחנה לויה אפילו מת עצמו היה יכול ליכנס והאי נזיר טמא מת הוא. ואמאי אינו יכול ליכנס עד דעביד הערב שמש אלא מוכרח לומר בנזיר דלא נדרוש הכי דלאו דווקא. וכיון שמצינו דבנזיר לא נדרוש הכי אלא לאו דווקא קרא גם בזה אמרינן לאו דווקא קרא אלא אפילו לא העריב שמשו כיון שטבל יכול ליכנס ודלא כמו דדרשתם בהאי קרא דקא סתר להאי דינא דבעו לימעבד חברייא דר' נתן דאתי שפיר כיון דלאו ברייתא היא אלא דברי חברייא קא סתר לדבריהם כמו שכתב כך המפרש לקמן בד"ה היכא הוו קיימי ואם הוא סובר ג"כ דקאי אברייתא דקתני אימתי כדברי התוס' היאך אביי קא פליג אברייתא דקתני הכי אה"נ דהוה פריך אברייתא כדי לידע מה כוונת הברייתא ולא ליסתור לגמרי כמו שנראה מדברי המפר' ידאבי בא ליסתור דין זה אלא

דגם לגבי זב אפילו לא העריב שמשו כיון דטבל יכול ליכנס לשם וגריס לעולם טבול יום של זב כזב דמי וכו' דחברייה דר' נתן בר' הושעיא קא מהדרי ליה לאביי דעדיין עומדים במה שדרשו דטבול יום דזב כזב דמי ולא הוי דיוקא דשמעתא על הטבילה והערב שמש אלא על הכפר' דהכי דרשי ובא לפני ה' דהיינו במחנה לוית בזמן שראוי לבא לפני ה' דהביא כפרתו הא לא הביא כפרפו לא וכמו שהאריך המפרש בדבריו דודאי לפי הך גירסא אתי שפיר דברי הש"ס וכמו שפירש הוא ז"ל. אך קשה לי על דבריו אלו והלא חברייא קאמרי בפירוש אימתי הוא בא בזמן שהוא טבל והערב שמש אלמא אע"ג שהוא מחוסר כפרה יכול ליכנס במחנה לויה דלא כמו דמהדרי ליה עכשיו:

ועוד קשה לי דהא ברייתא איתא בת"כ וז"ל מניין שהוא טובל בבעוד יום ת"ל ובא לפני ה' פתח אהל מועד כיצד הוא בא אל אהל מועד אלא א"כ היה מעורב שמש מלמד שהוא טובל מבעוד יום עכ"ל דנראה להדיא דהכוונא שהוא מבעוד ביום השביעי ולא משחשיכה ת"ל ובא לפני ה' דהוזקק הכתוב לבא ביום ה"ח להביא קרבנותיו לעזרה שהוא חייב בטיפול הבאתן וא"א לו לבא לעזרה ביום הח' אלא א"כ טבל בז' מבעוד יום והערי' שמש דאי טבל משחשיכה צריך הערב של יום הח' והוי טבול יום ואינו יכול לבא לעזרה לפני ה' אלמא טבול יום דזב כזב דמי וא"כ מאי קא פריך אביי אחברייא דר' נתן בר' אושעיא והר ובריייתה הכי קתני להדיא כדבריהם:

תו' בד"ה ומגלח בשביעי וכו' שמעתי עליה דמצורע יגלח בח' ויביא קרבנותיו בתשיעי ע"כ ולמה תעשה הפרש בין זה לזה שהנזי' היא קרבנותיו בשמיני שצריך הוא כמו המצורע שלן יביא קרבנותיו אלא עד התשיעי וא"ל שזה טהרתו תלויה בימיו וכו' דהיינו דמה דקתני במתניתין ואיני מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש קרא אמצורע אדסמיך ליה וקאמרי שהרי הקפיד הכתוב שיטהר מטומאת מצורע בהבאת קרבנותיו א"כ אין בידו לשלח קרבנותיו ע"כ פי' אינו מביא קרבנותיו אלא א"כ מעורב שמש שהרי הקפיד הכתוב שיהא טהור לגמרי בהבאת קרבנותיו וכשאינו מעורב שמש אינו נקרא טהור לגמרי וכמו שאמרו בש"ס לקמן טמא יהא לרבות טבול יום וא"כ דקפיד קרא שיהא טהור ממילא משמע דג"כ אינו יכול לשלוח קרבנותיו על ידי אחרים ודו"ק:

בד"ה אלמא קסבר טבול יום כזב דמי וכו' ואני שמעתי שמצי לדקדק טבול יום כזב הואיל דטומאה יוצאה עליו מגופו אפילו בבעל. ראיות שאינו מחוסר כפורים דאסור ליכנס במחנה לויה עכ"ל פי' דקאמר בעל התוספות דמצינן דהא דקאמר טבול יום דזב כזב דמי איירי בבעל שתי ראיות דאינו מביא קרבן הואיל וטומאה יוצאה מגופו דאם איירי בבעל שלש רמיות שהוא בקרבן בלא דייקא דחברייא ודאי שאינו יכול ליכנס במחנה לויה

כדאמר לקמן עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפרה שאינו יכול ליכנס במחנה שכינה וא"כ מאי דקתני בברייתא ובא לפני ה' דקודם הערב שמשו אינו יכול ליכנס איירי מחנה לויה וכיון דזה שאסר הכתוב לאו משום מחוסר כפרה ליכא חילוק בין זב בעל שלש ראיות לזב בעל שתי ראיות:

בד"ה שער ניקנור וכו' ועל כרחך הא דכתב ובא לפני ה' שער ניקנור הוא דאין לומר לפני ה' בעזרה ממש שהרי מחוסר כפרה ע"כ פי' דודאי דכל דכתב ובא לפני ה' דהיא איירי לומר לן לענין שהוא מביא הקרבן ליכא למימר דלפני ה' הוא במחנה שכינה שהוא מחוסר כפרה ואינו יכול ליכנס שם כדאמרינן עוד טומאתו בו לרבית מחוסר כפורים ומוכרת לומר שאיירי קרא בשער ניקנור מכדי שער ניקנור וכו' וכי היכי דהתם בנזיר לא תוכל לדקדק מכלל דעד יום השמיני אסור ליכנס דטמא מת עצמו מותר ליכנס במחנה ואפי' מת עצמו ומוכרח אתה ל מר דמה דכתיב ובא לפני ה' הוא להודיע לנו זמן הקרבנות שהוא בשמיני יביא גם גבי זב נמי דמה שכתב ביה ובא וכו' הוא להודיע לנו זמן הבאת קרבנו ומנין לו לתנא לאסרו ליכנס שם קודם הערב שמש שודאי התנא אין כוונתו כמו שאתה מדייק בדבריו:

קאמרי וה"ה דאיכא למימר פתח אהל מועד ויש לפרש פתח ההיכל וכו' כוונת דבריהם על מה שאמרו דהא דנקט קרא וביום השמיני יביא להודיע לנו זמן הבאת הקרבנו ולא בא לאסור ליכנס שם קודם לכן על זה אמרו דה"ה אם אתה בא לומר דלא קשה מנזיר דמה שכתב בו פתח אהל מועד אנו מפרשין פתח ההיכל כדאשכחן גבי שלמים ושחטו פתח אהל מועד ודרשינן בזבחים שיהיו דלתות ההיכל פתוחין אלמא דפתח אהל מועד וא"כ הרי מצינו למדרש הך דרשא ג"כ בנזיר טמא מת דהוא אסור ליכנס שם טבול יום דהוא לא מקרי מחוסר כפרה דאין טומאה יוצא מגופו ואה"נ בזב דרשינן ליה למחנה לויה דלמחנה שכינה אי איפשר דהוא מחוסר כפרה ואינו יכול ליכנס במחנה שכינה ובודאי דבא הכתוב למחנה לויה דהוא אסור משום טבול יום ולהכי אמרינן טבול דזב כזב דמי דאין הפרש בזה בין שלש ראיות לשתי ראיות על זה אמר דאי איפשר לומר כך דיש לדחות דלהא לא אצטריך קרא דטבול יום לענין מחנה שכינה אסור ליכנס מקרא אחרינא דכתיב טמא יהיה לרבות טבול יום וא"כ ודאי דבא הכתוב לומר זמן הבאת קרבנו בשמיני ולא קודם לכן ולא לאסרו ליכנס קודם לכן למחנה לויה ג"כ בזב לא בא הכתוב לאסור ליכנס קודם לכן אלא לומר דזמן הבאת קרבנותיו בשמיני וכמו שאמרו מעיקרא כנ"ל פירוש דבריהם ודו"ק:

ד"ה ה"ג אלא אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי וכו' פירוש חלק על חברייה דר' נתן דקא דייק מברייתא דטבול יום דזב כזב דמי גם לענין בעל שתי ראיות אלא אמרינן דטבול יום דזב לאו כזב דמי אלא כוונת הברייתא לומר דטבול יום דשלש ראיות אסור ליכנס במחנה לויה משום דהוא מחוסר כפורים דהוא מביא קרבן אבל אמרינן לאו כזב דמי לענין דשוחטין וזורקין עליו ומפרשין דברי הש"ס לפי זה בדיבור שאחר זה וז"ל ואי במחנה לויה קאי כלומר דאם מותר ליכנס במחנה לויה וכו' הכוונה התנא לא איירי אלא בזב בעל שלש ראיות דהוא מחוסר כפים דאסור ליכנס במחנה לויה דפשיטא ליה לתנא דעל כרחין במחנה לויה קאי דאי במחנה שכינה הא בלאו הכי אסור ליכנס מעוד טומאתו בו אלא ודאי דאיירי במחנה לויה אבל לא עבדינן קרא אלא בזב שלש ראיות דאית ביה נמי מחוסר כפורים משום דקרא כתיב אהל מועד ואמאי כתיב הכי והלא במחנה לויה איירי קרא על כרחין כמ"ש אלא לומר לן דמה אהל מועד מחוסר כפורים אסור אף במחנה לויה מחוסר כפורים לא עייל דלא אתא קרא אלא לזב בעל שלש ראיות דהוא מחוסר אבל בעל שתי ראיות מותר ליכנס למחנה לויה דהשתא קא דייק מדכתיב פתח אהל ואע"פ שהוא איירי במחנה לויה דמזה הוא דקאמר תנא דברייתא אימתי הוא בא וכו' אבל גבי נזיר דכתיב ביה פתח אהל מועד פירושו בעזרה ממש שהוא יכול ליכנס לעזרה דלא חשיב מחוסר כפרה כיון דאין הטומאה יוצאה מגופו דאהל מיועד דנזיר לאו כאהל מועד דזב כנ"ל כוונתם ז"ל עם היות דדבריהם סתומים ודו"ק היטב:

דף מה.

גמ' תגלחת טהרה כיצד וכו' ושוחט את השלמים ומגלח עליהם כתבו התוספות ונראה דטעמא וכו' אחר שאמר הכתוב שעל השלמים יגלח דין הוא שיקדימו ע"כ דהם מפרשי דמה דקתני ושוחט את השלמים ומגלח עליהן הכוונה דשוחט את השלמים תחלה וכ"נ מריהטא דמתני' ר"א אומר לא היה מגלח אלא על החטאת שהחטאת קודמת בכל מקום דמשמע דמה דמגלח עליה היא קודמת וכן כתב המפרש וז"ל אף כאן בנזיר תהא קודמת כדי שיהא נזיר מגלח עליה ע"כ ולהכי הקשו התוספות א"כ למה הקדים חטאת ועולה לשלמים:

וראיתי להרמב"ם בהל' נזירות פר' דין ב' שכתב ושוחט החטאת תחלה ואח"כ העולה ואח"כ שלמים ואח"כ מגלח ועיין מ"ש שם בכ"מ והלמ"מ כתב דרבינו ז"ל פסק כרבי יהודה וכו' ואחר שישחוט את השלמים יגלח כלו' אחר ששחט כולם יעו"ש דמפרש למה דקתני מתניתין שהחטא קודמת בכל מקום שהכוונה יש לה מעלה שהיא קודמת בכ"מ וכיון שיש לה מעלה זו ראוי שיגלח עליו יעו"ש ונראה דכוונתו דאם ממה שקדם

החטאת כאן אין זה מעלה שבשביל כך יגליח עליה דלפי זה לא תקשי מה שהקשה התי"ט וז"ל מאי בכל מקום דקאמר לא לימא אלא שחטאת קודמת ע"כ דמשום דקדם כאן ליכא מעלה אלא כיון שבכל מקום הוא קודם הה מעלה איכא גביה אבל נ"ל דאי איפשר לפרש במתני' דמקדים אחטאת ועולה לשלמים אלא דשוחט על השלמים דא"כ למה ליה לימתני' ושוחט את השלמי' ומגלח עליהן דמשמע דשוחט את השלמים תחלה דאם איירי דשוחט בסדר דקתני במתני' היה לו לימתני היה מביא ג' בהמות חטאת עולה ושלמים ומגלח עליהם דהוא משמע דשוחט כסדרן ואח"כ מגלח ועוד דאין זה משמעו' הברייתא דהביא בש"ס ת"ר יגלח הנזיר פתחן אהל מועד בשלמים הכתוב אדבר וכו' דמשמע דלענין להקדים שלמים כדי שיגלח עליהם. דאם כסדר דקתני במתני' אינו נראה דהוא מגלח על השלמים אלא שיעשה כל הקרבנות. הן אמת שדברי מרן בכ"מ קשים הם ומה שנראה לי עיקר הוא דרבינו פסק כר"א שדבריו הם מלתא בטעמא ומפרש רבינו במתני' דמה שאמר ר' יהודה ושוחט את השלמים ומגלח עליה' הוא ששוחט את השלמים תחלה ומגל' עליהם כפשט דברי מתני' אבל ר"א סובר כיון שהחטאת קודמת בכל מקום ג"כ כאן צריך להקדימו דשוחט את החטאת תחלה ואח"כ שוחט העולה ואח"כ שוחט השלמים ואח"כ מגלח עליהם אחר שחיטת כולן ומה שאמר לא היה מגלח אלא על החטאת הכוונה שיקדים החטאת כדי שיכול לגילח אחר שחיטת כולן ועל זה קתני מתני' ואם גילח על אחת משלשתן יבא ר"ל אחר החטאת או אחר העולה יצא כמו שכתב רבינו אח"כ והשתא אתי שפיר דרבינו שם בדין ד' כתב דאינו מגלח עד שיהא פתח העזרה פתוח שנאמר פתח אהל מועד שזה סברת אבא חנן משום ר"א דרבינו פסק כר"א בהך דלעיל וא"כ דריש פתח אהל מועד להאי דלר' יהודא דריש לה לכדי שיגלח על השלמים וג"כ רבינו כתב בפ"ה מע"הק דבעי' דלתו' ההיכל פתוחו' כהך דרשא דאבא חנן דדרש לה בוגלח הנזיר וכו' אלא דקשה דלמה התם כתב דלתות ההיכל והכא כתב פתח העזרה כיון דדרשא אחת להן ונ"ל דרבינו ס"ל כיון דהקרבנות נשחטים בעזרה הוא דדרשי דבעי דלתות ההיכל פתוחים אבל בתגלחת דמגלח בעזרת נשים ודאי האי פתח היא פתח העזרה:

המפרש בד"ה שהחטאת קודמת בכל מקו' וכו' וקיימא לן דאפילו חטאת העוף קודמת אף לעולת בהמה וכו' איכא לימד' דלמ' ליה לימכתב וקיימא לן דאפי' חטא' העוף וכו' דהכא כולהו קרבנות בהמה ועוד איכא לימדק מאי האי שכתב אף כן בנזיר תהא קודמת כדי שיהא נזיר מגלח עליה למה לי לטעמוא כדי שיהא נזיר מגלח עליה דהלא טעמא רבא איכא דתקדום החטאת כמו שאמרו שם זה בנה אב בכל מקום דחטאות קודמות

לעולה הבאות עמהן וכו' ואיפשר לומר דמה דכתב וקיימ' לן דאפי' חטא העו' לרבותא נקטה דכל כך מעלת החטא' דאפי' חטאת העוף קודמת אף לעולת בהמה וג"כ מה שכתב אף כאן בנזיר תהא ק דמת כדי שיהא נזיר מגלח עליה הכוונה כיון דאית לן דחטאת קודמת בכל מקום דגדלה מעלת החטאת ג"כ תגדל מעלתו לענין שיהא נזיר מגלח עליה כיון דהוא ראשון דבדין שיגלח על הראשון דלא תימא אע"ג שחטאת ישחט ראשין לא יהיה מגלח עליו אלא עד לאחר שחיטת כולן אלא דבדין הוא שיגלח על הראשון כנ"ל:

בד"ה ת"ר וגילח הנזיר פתח אהל מועד וכו' ולא מצינו שאר קדשים טעונין פתח אהל מועד אלא לשלמים בשביל שהן דורון ע"כ משמע דלשאר הרבנות לא בעי פתיחת דלתות ההיכל אבל התוספות בפ"ג דיומא דף כ"ט כתו דה"ה לכל הקרבנות. לכאורה דקשה על דבריהם מהאי סוגיא דמשמע דבשלמים דווקא הכתוב מדבר וכדברי המפרש הנז' ויש לתרץ אע"ג דקרא כתיב בשלמים דמנה ילפי דוגלח הנזיר פתח אהל מועד דבשלמים הכתוב מדבר מ"מ שאר הקרבנות משלמים גמרינן חבל מדברי הרמב"ם בפ"ה מ"ה מע"הק נראה דדווקא בשלמים וכדברי המפרש:

בד"ה ר' יאשיא אומר אינו צריך לומר מכאן שאסור דרך בזיון דמדוכתא אחריתי נפקא וכו' שלח לגלות בשר ערוה עליו ק"ו שלא ינהוג בו דרך בזיון ע"כ קשה לי דבריו אלו דאמר אינו צריך לומר מכאן שאסור דרך בזיון וכו' והלא לח למד מכאן דאסור דרך בזיון אלא מסברא קאמר דדרך בזיון אסור להכי לא תפרש קרח כפשטיה ונ"ל שט"ס הוא וכצ"ל אינו צריך לומר מסברה שאסור דרך בזיון דמדוכתא אחריתי נפקא וכו':

ד"ה ר' יצחק אומר אינו צריך וכו' יצא זה וכו' והחי דכתיב וגילח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכטוב מדבר ע"כ כתב והאי דכתיב וגילח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר לומר דגם ר' יצחק מודה בהך דרשה דבשלמים הכתוב דחי איפשר לומר דפליג דא"כ מאי מפרש פתח אהל מועד ועוד מדקאמר אינו צריך משמע דחינו צריך דמשום בזיון דדרשת לה הכי אלא משום דהרי הוא אומר ולקח את שער ראש נזרו הוא דדרשינן דבשלמים הכתוב מדבר וק"ל:

ד"ה אבא תנן אומר לכך נאמר בו פתח שאינן יכול לגלח כל זמן שאין פתח אהל מועד פתוח ע"כ כתב כך לכך נאמר בו פתח וכו' לומר דאבא חנן פליג במה דקאמרי כולהו דבשלמים הכתוב מדבר אלא דלכך כתב בו פתח דלהכי הוא דאתא לומר שאינו יבול לגלח כל זמן שאין פתח אהל מועד פתוח. דאי איפשר ללמוד שני דברים מפתח אהל מועד ודו"ק. ד"ה נזיר ולא נזירה שהאשה לא מגלחת בעזרה אלא במדינה ע"כ משמע דמשום דבעזרה היו מגלחין שאינו מקום צנוע ייתגרו בה פרחי כהונה דלית ליה מה

שאמרו במסכת מדות דהיה לשכת הנזירים ששם מגלחין הנזירים דהוא מקום צנוע ג"כ איפשר לומר דבעזרה דקאמר הכוונה על לשכת הנזירים דגם שם אינו מקום צנוע דעומדים שם פרחי כהונה ולהכי מגלחת במדינה במקום צנוע דליכא שם פרחי כהונה וכן מ"ש לעיל יצא זה שאם יהא מגלח בפתח מחוסר לקיחה והבאה לעזרה הכוונה על לישכת הנזירים:

תו' בד"ה הרחיוה לחטאת כשבה. לעולה כבשי לשלמים איל ע"כ פירוש דבכאן בנזיר כשבה לחטאת ואיל לשלמים אבל במקום אחר ראויה כשבה לשלמים נמי וק"ל:

בד"ה ר' יאשיהו אומר אינו צריך הרי הוא אומר לא תעלה במעלות כי הולך לעבוד עבודה ואינו כל כך דרך בזיון פירוש קאי אמאי דקאמר אח"כ ק"ו לדרך בזיון דמאי ק"ו הוא זה דהרי שניהם דרך בזיון הוא על זה אמרו דבזיון דמעלות אינו כל כך בזיון כי הולך לעבוד עבודה אבל בתגלחת פתח אהל מועד הוא בזיון גדול ואע"ג דהוא נמי קא עביד מצוה דגילוח מ"מ יכול לעשות במקום אחר דנמצא דמזה ידעינן בק"ו ליגלח פתח אהל:

ועל זה קא מקשה דמאי אינו צרי' למדרש מסברא אלא מק"ו. דלא יחול על זה אינו צריך דמשמע דאין צריך לדרשו מסברא דבלאו הכי איכא ק"ו לימדרש דבזיון אסור דמשמע דמסברא היא עדיפא ואדרבא דק"ו הוא עדיף והיה צריך לומר ר' יאשיא אומר דמק"ו הוא בא כדי לחזק הדרשא ולהכי אמרו דבספרי אין ה"גי וכו' דלא אמרו אינו צריך אלא דמעיקרא אמר מסברא ועלה קאמר או אינו וכו' דהיינו דאם מכח הסברא אין להוציא הפסוק ממשמעו אלא אשום הרי אומר ולא תעלה וכו' דהוא ק"ו ולהכי נוציא המקרא ממשמעו דק"ו עדיף:

בד"ה ולא בעי שמחוסר וכו' שהרי שלמים נאכלים בכל העיר ואם מגלח סרח אהל מועד ודוד שלמים בעי הרי מחוסר הבאה לקיחה ונתינה ע"כ משמע מזה דדוד השלמים הוא מה שמבשיל בביתו בירושלים וקש לי והרי היו מבשלי' בלשכת הנזירים כדתנן במ"ס מדות לשכת הנזירים ששם הנזירים מבשלים שלמיהם ומגלחין את שערן ומשלחין תחת הדוד ע"כ:

ועוד דמשמע לדבריהם דמגלחין בירושלים כדי שיהיו סומכין לדוד של שלמים דלא כמתני' האיך דמדות וכן ראיתי שפירשו במתני' דלקמן ואם גילח במדינה לא היה משליח דמדינה היא בגבולין אבל בירושלים לכתחלה מגלח שם וא"ב הך מתני' דלא כמתני' דמדות ומי הכריחם לזה והלא היו יכולים לפרש כמו שפירש המפרש ז"ל שאם יגלח פתח ההיכל שמחוסר לקיחה והבאה לעזרה ונתינה תחת הדוד וכו' דבעזרה היו מבשלים הדוד דלוקח הכהן ממנה את הזרוע בשלה מן האיל:

ועוד קשה לדבריהם דמגלח בירושלים והרי מדאמר ר"ש וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולא נזירה שמא יתגרו בה פרחי כהונה שבעזרה אלמא דהנזיר מגלח בעזרה ולא בירושלים: ונ"ל לומר דס"ל דמעלה בעלמא הוא דעבדי לישכת הנזירים דודאי כיון דכתיב אשר תחת זבח השלמים הוא בכל מקום שיהא. להכי פי' שהרי שלמים נאכלים בכל העיר דהיינו דאע"ג דאית להו לישכת הנזירים ששם מבשלים מ"מ אי בעי ליתן תחת הדוד שבביתו אה"נ מהני דהא הוא על האש אשר תחת זבח השלמים דלא בעי במקדש וזה אמר ר' יצחק דאם הוא מגלח פתח אהל מועד כפשט הפסוק הרי מחוסר הבאה לקיחה נתינה אלא ודאי דחינו מגלח פתח אהל מועד וא"כ יכול לגלח במקום שהוא יכול לבשל שהוא בירושלים דלא מחוסר הבאה לקיחה נתינה דמה שעשו לישכת הנזירים תיקון בעלמא הוא שעשו וג"כ אתי נמי מה דאמר ר"ש הנזיר ולא נזירה דהיינו דהנזיר יכול לגלח בעזרת נשים אבל נזירה אינה מגלחת בעזרה שמא יתגרו בה פרחי כהונה ולהכי פירשו במה דקתני' במדינה הוא בגבולין דאם בירושלים הא יכול ליתן תחת הדוד שיש לו בביתו אבל אם מגלח בגבולין לא יש לו דוד של שלמים שאין יכול לאכול השלמים כי אם בירושלים וא"כ כיון ושמגלח בגבולין הרי הוא צריך לשלוח לירושלים והרי הוא מחוסר הבאה לקיחה נתינה להכי אינו משליח תחת הדוד:

דף מה:

גמ' ואם גילח במדינה לא היה משלח תחת הדוד וכו' כתב המפרש שאין לך משלח תחת הדוד אלא הטהור שבמקדש שעשה נזירותו כמצותו ע"כ נראה שמפרש דבמדינה דקתני מתני' הוא ירושלים דאם גילח בירושלים לא עשה כמצותו אבל התו' בד"ה לא היה משלח תחת הדוד נראה להדיא דמפרשי דבמדינה הוא בגבולין וקשה לי דהא בברייתא קתני וחכ"א הכל לא היו משלחין תחת הדוד חוץ מן טהור שבמקדש דהוא סתם מתני' דידן ומדקאמרי חוץ מן טהור שבמקדש משמ' אבל ירושלם לא דהוא במדינה דקתני מתני ומוכרח לומר דהם מפרשי דמקדש נכלל גם ירושלים וכן הרמב"ם ז"ל בכמ' מקו' מפרש דמקד' גם ירושלי בכלל אבל לרשי אי איפ' לפרש דמה שאמר חוץ מן הטהור שבמקדש היא ירושלים ג"כ דהא בד"ה ר' מאיר אומר וכו' קאמר בין טמא שגילח בעזרה ואין לך שאינו משלח תחת הדוד אלא חוץ מן הטמא במדינה ע"כ משמע דכל חוץ לעזרה נקרא במדינה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפירושו דבמקדש הוא אהל מועד דווקא וז"ל וחכ"א אינן מגלח שערו על האש אשר תתחת זבח השלמים אלא נזיר טהור שיגלח פתח אהל מועד ע"כ וא"כ מדינה דקתני מתני' היא ירושלים דלא כפירושו בכמה מקומות

דמדינה היא גבולין דאיפשר דלאו בכל מקום הרמב"ם יפרש דמקדש ג"כ ירושלים ומדינה היא גבולין דהכל לפי עניינו:

ומעתה מה שהרמב"ם פסק בחיבורו בפ"ח מהל' נזירות דין ג' דבין שמגלח במדינה ובין שמגלח במקדש תחת הדוד הוא משליך שערו וכו' מה שכתב במדינה היא ירושלים ואתי שפיר דמשליך שערו תחת הדוד דאם הוא בגבולין אינו יכיל לשלח שערו לתחת הדוד דהיא מחוסר הבאה לקיחה נתינה אבל בירושלים לא מקרי מחוסר הבאה כיון דהשתא מיהא יכול להשליך שערו תחת הדוד שבביתו וכן נראה שגורס במתני' דידן ואם מגלח במדינה היה משלח תחת הדוד וכו' וכמו שכתב התי"ט דפסק כסתם מתני' ודלא כחכמים דברייתא:

אשם בנזיר טהור מי איכא אמר רבא ה"ק ואם נזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם יצא ע"כ קשה לי דבשלמא בנזיר טהור אתי שפיר מאי דקתני ואם שלחו תחת הדוד של חטאת יצא דהוא בעי תחת הדוד של שלמים והוא שלחו תחת הדוד של חטאת ששינה בו אבל בנזיר טמא דלא בעי שלוח תחת הדוד והוא שלחו היאך אתי עלה לשון יצא:

אבל מדברי המפרש נראה דטמא טעון שילוח תחת אשם שכך כתב בד"ה מ"ט דכתיב זבח וכו' ואם טמא הוא טעון שילוח תחת זבח שלו דהיינו אשם ע"כ ולפי זה מה דקתני יצא הוא משום חטאת דנזיר טהור דהוא בדיעבד נקט לה גבי אשם כיון דבחדא מחתא כליל לון ולפי דבריו אלי אתי כר' מאיר דקתני אח"כ בברייתא הכל היו משלחין תחת הדוד חוץ מטמא שגילח במדינה מפני ששערו נקבר דברי' ה' מאיר ע"כ דמשמע דאם במקדש גם נזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם:

אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' נזירות דין י"ד כתב שנזיר טמא אינו צריך לגלח על פתח המקדש ולא להשליך שערו על האש ובין:

שגלח במדינה או במקדש שערו אסור בהנחה וטעון קבורה ואפרו אסור כאפר כל הנקברים והמגלח במקדש אם השליכן תח' הדוד של אש' יצא ע"כ דמשמ' מדבריו שו דמפרש דיצא בדיעב' כמו חטאת דנזיר טהור דמפרש להאי ברייתא כסתם מתני' דקתני אבל בתגלחת הטומאה לא היה משלח תחת הדוד ובריתא קתני דבדיעבד יצא דמשמע דלכתחלה לא ישלח תחת הדוד של אשם אבל אכתי קשה דמנין לו לרבינו דברייתא אייריי שגילח במקדש דווקא:

ונ"ל לומר דס"ל לרבינו דאם במדינה אפילו ר' מאיר ס"ל דאינו משלח ולהכי רבנן דס"ל דגם במקדש לא היה משלח א"כ מאי דקתני דבדיעבד יצא שדינן לה דאם גילח במקדש

דווקא דאז הוי פלוגתא דר' מאיר ורבנן בהכי דטמא שגילח במקדש דלרבנן דווקא בדיעבד ולכתחלה לא. ולר' מאיר אפי' לכתחלה:

ועוד דהא בעי ליגלח סמוך לדוד ואם גילח במדינה אינו סמוך לדוד דאשם בעי לבשל ליה בעזרה ואינו דומה לשלמים דמבשל ליה בעיר נמי ויכול לגלח סמוך לו דלהכי צריך לשלח חת הדוד אף אם גילח במדינה אלא דצריך לדקדק עוד דלמאי הא דיצא אם הוא במקדש דמשמע אבל במדינה לא יצא דהרי לא אמר דאסור להשליך שערו על האש אלא אמר אינו צריך לגלח על פתח המקדש ולא להשליך שערו על האש דמשמע דאינו צריך דווקא וכיון שכן אם השליך מאי חילוק אם גילח במדינה או בעזרה דהרי לא עשה שום איסור אלא במה דלא צריך הוא עשה:

ונראה לי לומר דמה שכתב ולא להשליך שערו לא קאי נמי אאינו צריך דקתני ברישא אינו צריך לגלח על פתח המקדש אלא דאיסורא קאמר שלא להשליך שערו על האש משום דשערו חסור בהנאה וטעון קבורה ואפרו אסור בכל הנקברי' וא"כ לפי זה עכשיו ושהשליך על האש דעבד שלח כדין לא יצא קמ"ל דיצא משום דרבי קרא זבח לרבות החטאת ואשם כמו שאמר בש"ס והך קרא איירי בשגילח סמוך לדוד האשם והשליך שערו שם כמ"ש לעיל אבל אם גילח במדינה והשליך שערו לא יצא כיון דלא רבי ליה קרא נמי כנ"ל לדעת רבינו ז"ל ודו"ק:

היה מבשל את השלמים או שולקן ע"כ כתב המפרש או שולקן שאינו מבושל יפה ולפי דבריו אלו דקמ"ל תנא אע"ג דאינו מבושל יפה מקרי בשול אבל התוספות כתבו או שולקן בישול יותר מדאי ולפי דבריהם דקמ"ל תנא אע"ג דבשלם יותר מדאי לא נפקא מתורת בשול וק"ל:

ואח"כ הותר הנזיר לשתות ביין כתבו התו' לכאורה נראה דהאי תנא כר"א דאמר בגמרא דאסור לשתות יין עד אחר כל המעשים שמפרש עכ"ל נ"ל הא דכתבו לכאורה דלא פסיקא להו דהכי הוא דאימא דתנא סדרא דמצוה קמ"ל ולאו לעיכובא ולהכי בא ר"ש לפרש לן דלעיכובא לא אלא כיון דנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות ביין וליטמא למתים דהיינו דתגלחת לא מיעכבא אם לא גילח דודאי דגם הוא מודה דלמצוה בעי לימעבד כסדר דת"ק וכן נראה שזה דעת הרמב"ם ז"ל דבפ"ח מהל' נזירות דין ד' כתב כדברי ת"ק דמתניתין דידן אע"ג דהוא בדין ה' כתב דתגלחת אינה מעכבת וכתב שכל דברים אלו למצוה ולא לעכב אלמא דהוא מפרש דמתני' למצוה קאמיירי ואין אנו צריכין למ"ש מרן בכ"מ ולא למ"ש התי"ט יעו"ש ודו"ק:

דף מו.
גמ' מהו דתימא כיון דלענין כפרה שיירי מצוה היא הכא נמי לא תעכב קמ"ל פי' דמעכבת מדכתיב ואח ישתה הנזיר יין אחר המעשים כולן דמזה ר"א קא מפיק דתגלחת מעכבת א"כ גם תנופה מעכבת:

דף מו:
גמ' ומי מעיכבא והתניא זאת תורת הנזיר בן שיש לו כפים בן שאין לו כפים כתבו התוספות וקס"ד דה"פ בשם שאין לו כפים ואינן בר תנופה דלא יניף כך בא להשוות יש לו כפים שלא לעכב התנופה ע"כ איכא לימדק דמנין לנו לומר דמי שאין לו כפים דלא יניף עד שאינן באים להשוות לו מי שיש לו כפים דאימא דהכי אמרינן דכמו שאין לו כפים דלית ליה תקנה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת ה"נ תנופה מעכבת וכמו שכתבו הם בלישנא אחרת ומי עכבא וכו' אבל המפרש פירש בין שיש לו כפים לקיים מצות תנופה ובין שאין לו כפים שהתנופה אינה מעכבת נ"ל דהכוונה דהברייתא באה לומר שאע"פי שאין לו כפים לקיים המצוה יצא. לפי שהתנופה אינה מעכבת דלאו משום דמשוה אותם כמ"ש הת' וזה ודאי לר"א קתני דאי לרבנן[פשיטא דאינה מעכבת דאפ"י תגלחת אינה מעכבת ועל זה קא משיב לו ותיסברא וכו' דא"כ גם בהך דיש לו שער וכו' דהכי אמרינן דאם אין לו שער לא מיעכב' ואע"ג דאי איפשר לומר כמו הך דכפים דתנופה אינה מעכבת דגם בהך דשער דתגלחת אינה מעכבת שהרי ר"א ס"ל דתגלחת מעכבת דבודאי ר"א היא דלרבנן לא אתיא דהם ס"ל דאפ"י ביש לו שער תגלחת אינה מעכבת מ"מ נאמר דאע"ג דתגלחת מעכבת הכא דאין לו שער לקיים המצוה אתא קרא דזאת תורת הנזיר לומר כיון דאין לו יצא ומי מצות אמרת הכי והתניא וכו' ושמעינן להו לב"ע דאמרי דתגלח שער מעכבת גם בזה דאין לו שער דר"א מאי קאי כוותייהו גם בתנופה דאף באין לו כפים לעשות מצות תנופה אין לו תקנה ומה דאצטריך קרא משו' דהוה ס"ד כיון דאין לו כפים אינו מעכב. דלא כתיב ואחר כל המעשים כולן אלא בשייך לעשות אבל זה לא שייך לעשות קמ"ל קרא דמעכב ג"כ אלמא דתנופה מעכבת כדברי רב ודוק: עוד כתב המפרש לישנא אחרינא אמר רב תנופה בנזיר מעכבת וכו' ואי מוקמת לה להיא כגון הך דלא מעכבא הא דתניא נזיר וכו' וב"ה אומרים צריך להעביר תער ומדאינו יכול לקיים בו מצות גילוח והוא צריך דהא צריך אלמא דנזיר שאין לו שער אין לו תקנה דתגלחת שער מעכבא וכו' תנופה נמי מעכבא ע"כ פירוש להאי לישנא לא גרסינן ואמר רבינא אלא אמר רבינא דהוא דבר אחר שרבינא חזר להקשות אדברי רבי דמעיקרא אמר הש"ס דאי איפשר לפרש הך ברייתא בין שיש לו כפים וכו' דלומר

דתנופה אינה מעכבת משום ותיסברא וכו' משום דלא מצות למימר הכי בהך ברייתא בין שיש. לו שער וכו' דהתניא נזיר ממורט וכו' דב"ה קאמרי צריך להעביר תער על ראשו דהיינו דחייבה אותו תורה דצריך להעיר התער על ראשו וזה כיון דהוא ממורט ולא שייך בו העברת תער אין לו תקנה א"כ אי איפשר לפרש הך ברייתא דבין יש לו שער וכו' הוא דאם אין לו שער מעכב אלא הכוונה הוא להפך דבאם אין לו שער מעכב וכדברי ב"ה וא"כ ודאי כך נפרש נמי בהך ברייתא דבאם יש לו כפים וכו' דהכוונה דבגם אין לו כפים התנופה מעכבת וכדברי רבי דודאי הך ברייתי' אליבא דב"ה מיתניא דהלכתא כב"ה ודלא כב"ש דאינהו לאו הילכתא וכי תימא כיון דרבנן ס"ל דתגלחת לא מיעכבא דאנהו כב"ש ס"ל אימא להכי תנייה הך ברייתא זה אי איפשר דאם ברבנן למאי אצטריך זאת תורת הנזיר והא בלאי הכי אית להו ג"ש דתגלחת לא מעכבא שא ודאי דלאו רבנן היא אלא ר"א דהוא כב"ה ס"ל דתגלחת מעכבת ולפי דהוא קס"ד דזה דאין לו שער שאני דאין מעכבת בו תגלחת להכי אתא קרא לומר דגם בזה תגלחת מעכבא ואין לו תקנה וא"כ גם בהך דכפים לפי דהוה ס"ד כיון דאין לו כפים דאין מעכבת בו תנופה אתא קרא דגם בזה מעכבת תנופה אלמא דלר"א תנופה מעכבת ואח"כ אמר רב אבינא דאין משמעות הך ברייתא הכי שא איפכא דלב"ש דקאמר אינו צריך הכוונה דאין לו תקנה ולב"ה יש לו תקנה בהעברת תער על ראשו ואע"ג דליכא גילוח דלב"ה גילוח לא מעכב ובודאי דב"ה ס"ל כר"א דבעלמא תגלחת מעכבת דלהכי אצטריך קרא באין לו שער אינו מעכבת וא"כ גם הך ברייתא דביש לו כפים וכו' הכי קאמרה דבאין לו כפים יצא דתנופה אינה מעכבת בהאי אע"ג דבעלמא מעכבת וקשיא לרב דאמר תנופה מעכבת בכל גוונא ומשמע דהכי הוא ס"ל וזה דלא כדברי ב"ה וקאמר אח"כ בש"ס והיינו דרב פדת וכו' דהיינו דדברי רבינא כמו דברי רב פדת דאמר דלב"ש אין לו תקנה קאמר דהא דב"ש ור"א אמרו דבר אחד כן נראה לכאורה פירוש דבריו אלו וקשה לי על פירוש זה דאימא דרב קאמר אדברי ר"א ולדברי ר"א כך הוא כמו דאמר רב פדת:

ועוד דמשמע דקמקשה רבינא אדברי רב דאמר דתנופה מעכבת דרוצה לומר דדינא הוא דלא מיעכבת בכל גוונא דומיא דלישנא קמא דאוקים דמעכבת בכל גוונא גם בלשנא אחרינא דאוקים דלא מעכבת הוא בכל גוונא:

ולכן נראה לי עיקר דהכי פירוש לישנא אחרינא דודאי דס"ל לש"ס דרב קאמר דינא דס"ל הוא דתנופה מעכבה וקאמ' בש"ס מעיקרא דאליבא דרבנן אי איפשר זה אלא אליבא דר"א קאמר דהוא ס"ל כוותיה ועל זה פריך בש"ס ומי מעכבא אפי' לר"א דליפסוק האי דינא והתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפים. דמשמע שהתנופה אינה מעכבת וזה

ודאי כר"א היא דלרבנן לא צריך קרא דזאת תורת הנזיר וא"כ רב דלא כמאן וע"ז קא משיב לו ותסברא דתפרש לברייתא כך א"כ צריך אתה לפרש הכי ברייתא דבין שיש לו שער וכו' דאינו מעכב ומלבד דזה קשה דא"כ הך ברייתא דלא כמאן דרבנן אינו צריך קרא דתורת הנזיר דהא אית להו תגלחת לא מיעכבא וכר"א לא אתי דאיהו ס"ל דתגלחת מעכבא בלאו הכי אי איפשר לפרש כך דהא והתניא וכו' דב"ה ס"ל דאין לו תקנה דצריך עכ"פ גילוח וזה אין לו שער דמוכרח דהברייתא מתניה אליבא דהלכתא כב"ה ומוכרח נפרש לה דבין יש לו שער בין אין לו שער מעכב וכיון שכן הך ברייתא דכפים הכי נפרש לה דמעכב קאמר וא"כ שפיר קאמר רב דתנופה מעכבת דהוא פסק כב"ה. ועל זה רבינא קאמר דאין כוונת והתניא נזיר ממורט כמו שפירשת דאז הונח לך דרב פסק כב"ה דאין זאת הכוונה אלא דאיפכא הכוונה דלב"ה יש לו תקנה דגילוח לא מעכבא. וא"כ הך ברייתא דבין יש לו שער וכו' אליבא דהלכתא מתניא דהכוונה דגם באין לו שער קיים המצוה דתגלחת דאי' נמי עיכב' וה"נ תפרש להך ברית' דכפים דהכוונ' דהתנופה לא מעכבא אליבא דב"ה. וא"כ כיצד אמר רב דהתנופה מעכבת דלא כב"ה דהשתא רבינא מהדר להקשות לסברת רב דפסק דלא כב"ה דודאי דברי ב"ה סתמא דבתגלחת בכל גוונא לא מעכבא וכן כנגדה בתנופה בכל גוונא לא מעכב דהנך ריותות כוותיה אינהו דהוא אליבא דהלכתא ופשט דבריהם דבכפים בין יש לו כפים בין אין לו כפים קיים מצות נזיר דתנופה אינה מעכבת וכן בשער בין יש לו שער בין אין לו שער קיים מצות הנזיר דתגלחת אינה מעכבת ולא תקשה לב"ה דלמאי צריך זאת תורת הנזיר דהא איכא ב"ש דלב"ה לית להו הך ג"ש דדריש רבנן מקרא זה הוא דקא דריש:

והשתא אתי שפיר מאי דהרמב"ם בפ"ח מהל' נזירות דין ה' פסק דנזיר ממורט אין צריך להעביר תער ואע"פי שאין לו שער או שאין לו כפים ה"ז מקריב קרבנותיו וכו' דרבינו פסק כדברי רבינא לפי פירוש זה של לישנא אחרינא של המפרש ז"ל דרב פדת כוותיה מפרש להך ברייתא דלב"ה דגילוח אינו מעכב וא"כ הך ברייתא דבין יש לו שער ובין היא לומר דנזיר ממורט קיים מצוה ואע"פ שאין לו גילוח וכן כוותיה הך ברייתא דבין יש לו כפים היא נמי לומר דבגם אין לו כפים קיים מצוה דכל שו לא לעיכובא אלא למצוה דהני ברייתות אליבא דהלכתא נינהו וכיון דהך ברייתא דבין יש לו שער משמע דאין צרי להעביר תער א"כ מאי דקתני ברייתא לפ"ה צריך להעביר תער וכו' לאו דווקא אלא תפס הפך דברי ב"ש דאמרו אינו צריך דהכוונה אין לו תקנה קאמר הוא צריך דיש לו תקנה להכי רבינו כתב דא"צ להעביר תער:

אלא דלכאורה אכתי קשה דא"כ אמאי רבינו בפ"ה מהל' מחוסרי כפרה פסק כר"א דאם אין לו בהן יד ובוהן רגל אין לו טהרה עולמית והלא ר"א כב"ש ס"ל אבל לב"ה אינו צריך כמ"ש רב פדת ורבינו פסק הכא כב"ה:

ונ"ל דרבינו ס"ל דלאו משמע דר"א דאמר הכי ב"ה לא ס"ל הכי אלא משמע דר"א ס"ל כב"ש דבעי קרא כדכתיב שהוא אמר כך דאם אין לו בהן יד בהן רגל אין לו טהרה עולמית אבל ב"ה אימא אע"ג דלא אמרו הכי בנזיר הוא משום דכתיב זאת תורת בנזיר כמו שמבואר בברייתות הנז' שאינהו כוותיה דב"ה מוקמינן להו אבל במצורע ודאי דבעינן קרא כדכתיב ומה גב דבנגעים פי"ד בדברי ב"ש מתנייא הכי דהוא פסק כת"ק ועוד דבפרק נגמר הדין קאמרי זמנין דבעינן קרא כדכתיב וזמנין דלא בעינן וא"כ אין הכרח לומר דב"ה לא ס"ל הכי להכי פסק כהך משנה דנגעים כת"ק:

לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב תנופה מעכבת בנזיר וכו' כתב המפרש ומי לא מעכבא ואפילו לרבנן והא תני אזאת תורת הנזיר בין אין לו כפים משמע דצריך תנופה דתנופה מעכבא פירוש דודאי האי ברייתא לרבנן מתנייא דאי לר"א מאחר כל המעשים נפקא דלרבנן מתנייא דאע"ג דאית להו ג"ש שאני הכא דאתא קרא דזאת תורת הנזיר לומר דתנופה מעכבא:

ואלא הא דתניא זאת תורת הנזיר בין שאין לו שער והתניא נזיר ממורט וכו' פי' דמלבד דאין שייך לפרש כך נמי בהך ברייתה דבין אין לו שער וכו' דמעכב דהא רבנן פ"ל דתגלחת לא מעכבא אלא בלאו הכי אי איפשר לפרש ומדתניא נזיר ממורט דלב"ה אית ליה תקנה דאין מעכבא הגילוח ומוכרח לומר דהברייתא אליבא דב"ה מתניא כהלכתא ומפרשין בה דאין מעכב א"כ הך ברייתא דכפים נמי מפרשין לה דאין מעכב קאמר וקשיא לרב דפסיק דתנופה מעכבת דלא כב"ה אמר רבינא לעולם אימא לך דמעכבא כרב מאי צריך לב"ה צריך ואין לו תקנה דמעכבא וכו' פירוש דאדרבא ב"ה ס"ל דאין לו תקנה וא"כ נפרש הך ברייתא דבין אין לו שער וכו' דמעכב קאמר כבית הלל וא"כ גם בהך ברייתא דבין יש לו כפים וכו' דמעכב קאמר וכדברי רבי פדת ורבי' פליג אדברי רבי פדת דאמר דב"ש ור"א אמרו דבר אחד דב"ש הוא דאמר דאין לו תקנה וב"ה ס"ל דאית ליה תקנה דבהפך הוא תו' בד"ה ואלא הא דתניא וזאת תורת הנזיר וכו' ואיידי דידע לברייתא דאיכא במורט בהדיא ניחא ליה לאתויי נזיר ממורט וכו' פי' כיון דהכי הוא כמ"ש ולר"א היא דאמר תגלחת מעכבת ועל כרחיך בא להשוות אין לו ליש לו וכו' וה"ג בא להשוות אין לו ליש לומר שזקוק להניף על זרועו כשאין לו כפים הרי מכאן כבר הוכח דתנופה מעכבא כדברי רב וא"כ למה צריך ליאתויי הך ברייתא והתניא נזיר

ממורט וכו' לזה אמרו דאיידי דידע לברייתא דאיכא במורט בהדיא ניחא לאתויי והתניא נזיר וכו' וכמו שמפרשו אח"כ דקא' הרי אי איפשר לבית שמאי הדאמר תורת נזיר בין יש לו שער בין שאין לו להשוות יש לו לאין לו בין לר"א אין לרבנן בין לב"ש בין לב"ה דאי לב"ש יש לו שער יש לו תקנה ובאין לו אין לו תקנה ואי לב"ה לענין מה בא להשוות יש לו ע"כ לאם ביש לו שער בהדיא כתוב בהעברת תער דאין לו נמי צריך להעביר תער וב"ה היא וכו' פי' דקאמרי דאי איפשר לבית שמאי להשוות יש לו לאין לו בכל גוונא בין יש לו לאין לו בין אין לו ליש לו בין לר"א בין לרבנן וקאמרי הכי במה שאמרו עוד בין לב"ש לומר דלבית שמאי בכל גוונא בין לב"ה בצד אחד ומפרשי כיצד דאי לבית שמאי יש לו שע' יש לו תקנה ובאין לו אין לו תקנה וא"כ איך איכשר להשוותם בכל גוונא דאי לשוות יש לו לאין לו הרי אם יש לו תקנה ובאין לו אין לו תקנה גם להשוותם להפך דאין לו ליש לו לא שייך שהרי אמר דאין לו אין לו תקנה וכיצד שוה ליש לו דיש לו תקנה נמצא דלבית שמאי אי איפשר להשוותם בכל גוונא ואי לב"ה לענין מה בא להשוותם מוכרח הוא לזה דאין לו ליש לו דמכו דיש לו צריך להעביר תער גם אין לו צריך להעביר תער ונמצא דהברייתא היא לב"ה דבאה להשוות אין לו וכמו כן הך ברייתא דכפים היא להשוות אין לו ליש לו כמו דיש לו צריך להניף גם באין לו צריך להניף על זרועו כך נ"ל כוונת דבריהם לפי גירסא זו ג"כ אבל נ"ל דצריך במקום לב"ש ראשונה לפרש דהיינו דאי איפשר לפר' הדאמרי תורת נזיר וכו' בין לב"ש בין לב"ה דאי לב"ש יש לו שער וכו' דהינו דאי איפשר להשוותם בכל גוונה ולב"ה בצד יש לו לאין לו איפשר אלא להשוות אין לו ליש לו וכמו שפירשית ודלא. כמו שרצית לפר' בהך ברייתה דכפים להשוות אין לו ליש לו בדי שתקשו מינה לרב דאדרבא דבין לב"ש בין לב"ה לכולהו מעכבא תנופה לר"א דלב"ש אין לו תקנה ולב"ה יש לו תקנה להניף על זרעו ובלאו הכי מעכבא דומיא דאין לו שער דכולהו אית להו כרב ודו"ק:

בד"ה ומי לא מעכבא וכו' ולהאי לישנא ס"ל דאף שבאין לו כפים דין הוא שתעכב דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת ה"נ תנופה מעכבת פירוש דלפי זה מדמה יש לו לאין לו כפים דבאין לו כפים פשיטא דמעכב ולילף מינה שיש לו כפים דמעכבת התנופה. דזה ודאי לרבנן מתניא מתניתא דאע"פ דדינא הוא לידידהו אחר מעשה יחידי דווקא בתנופה גלי קרא דמעכבא דאי לר"א לא אצטריך קרא דהא כתיב אחר כל המעשים כולן הרי דלרבנן נמי מיעכבה תנופה ועל זה קא מקשה לו ואלא הא דתנ' בין יש לו שער בין לו שער ה"נ דמעכבא דיליף יש לו שער מאין לו שער דהוא ודאי מעכב משום דכל שאינו ראוי לבילה וילפי מניה שיש לו שער במעכב לרבנן והתניא נזיר ממורט וכו'

ואמר רבינא מאי צריך לב"ה דאין לו תקנה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת. הא לב"ש יש לו תקנה דב"ש מקיש אין לו ליש לו שהממורט יעבור תער על ראשו ולפי זה הך ברייתא דיש לו שער וכו' דקא מקשה זה לזה היא ב"ש דלב"ה לא מקיש דהוא קאמר דאם אין לו שער לית ליה תקנה משום דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכיון שכן הך ברייתא דכפים כך היא עבדא היקשא אין לו ליש לו דלא מעכבא דיכול לעשות על זרועו וא"כ לא תכריח מזאת הברייתא דרבנן אית להו דתנופה מעכבא דהברייתות לא באו אלא לומר שלא תאמר דבאין לו כפים ובאין לו שער לית להו תקנתא משי' דכל שאינו ראי לבילה בילה מעכבת אלא לא ליעכב דהוקשו ליש לו:

ואח"כ קאמרי ויש לתמוה וכו' ונראה לי שצריך לגרוס כך ויש לתמוה דלמה צריך להקשות על אם אמרינן דבא להשוות יש לו מבריית' דנזיר דבלאו הכי היה להקשות דלרבנן תגלחת לא מעכב' ולר"א מאחר כל המעשים נפקא ע"כ הדבר מבואר מעצמו דאם כוונת הברייתא דשער לומר דלהשוות יש לו דהיינו דתגלחת מעכבת זה אי איפשר דאי לר"א מאחר כל המעשים נפקא ולמה צריך קרא דוזאת תורת הנזיר אלא ודאי דרבנן היא ואם הוא האמת כך דהיא להשוות יש לו לאין לו דתגלחת מעכב' זה אי איפשר דרבנן ס"ל דתגלח' לא מעכבא אלא ודאי דכוונת הברייתא להשוות אין לו ליש לו דהיינו באין לו כדי שלא נאמר דמעכב משום דכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו להכי בא וזאת תורת הנזיר להשוותו ליש לו מה יש לו תגלחת אינה מעכבת בו גם באין לו אין תגלחת מעכבת דקשה מינה ובה זה כוונת דבריהם:

אבל פשט דבריהם דקא מקשו מדאמרו ביש לו תקנה אלמא דמקיש אין לו ליש לו א"כ גם בברייתא הוא דקא מקיש אין לו לו ליש לו ועל זה קא מקשו ויש לתמוה דלעולם דהברייתא' בא להשוות יש לו לאין לו וכב"ה דסברי דאין לו תקנה דלהכי אתא קרא דזאת תורת הנזיר וכו' להשוות לאין לו דמעכבא תגלחת כיש לו וכך צריך לגרוס נמי וכי תימא שזה אי איפשר לר' דהא אמרי תגלחת מעכבא ולר"א מאחר המעשים נפקא א"כ אמאי מייתו מברייתא דנזיר ממורט דמברייתא גופה הוה יכול לדייק כך דאי איפשר לפרש דמעכבא בהך ברייתא דשער וכו' משום זה ידו"ק:

בא"ד ל"א א"ר אבינא וכו' כך אין לו כפים מניף בזרוע ע"כ פירוש ואלא הא דתני בין יש לו שער דהוא בא לומר כמו שפירשת בהך דאין לו כפים וכו' והתניא וכו וב"ה אומרים צריך וקס"ד צריך ויש לו תקנה וכו' דאז ודאי דהברייתא דאם יש לו שער וכו' אתיא לומר דברי ב"ה דצריך להעביר דיש לו תקנה דברבנן למצוה ולר"א לעיכובא וכיון שכן גם הך דכפים הוא לומר דינא דב"ה דבאין לו כפים יש לו תקנה דמניף על זרועו לרבנן

למצוה ולר"א לעיכובה ולא בא להשוות כמו שאמרת כן נראה לי דבריהם אבל ממה שנקטו בהך דכפים למצוה דווקא ולא בזכירו לעכב לר"א כמו הך דשער נראה דרצו לומר דכפים גם לר"א למצוה ונראה לי דהכוונה דבתנופה כיון דלאו מצוה היא אלא שיודי מצוה אינה מעכבת לר"א דעל זה לא אמר קרא אחר כל המעשים כולן דכל כמה דמצינן לומר דלא פליגי עדיף ודחי רבינא דמהכא לא תוכח דלא מעכב דב"ה צריך ואין לו תקנה קאמר ואדרבא לומר דבשם שאין לו שער דמעכב גם ביש לו שער דמעכב כך דברי הברייתא דקתני בין יש לו שער וכו' ועל זה אמרו וצ"ע וכו' דהיינו דלפי דברי רבינא דמפרש הכי א"כ קשה דאם לרבנן הא אית להו דתגלחת אינה מעכבת וא"כ לר"א היא ותיפוק ליה מאמר כל המעשים ולמה אצטריך וזאת תורת הנזיר. וקאמרי ואם באנו לומר דאינו חושש לקושיא זו וכו' פירוש דאם אנו אומרים דלא חושש לקושיא זו דלמה אצטריך וזאת תורת הנזיר ותיפוק מאחר כל המעשים דזאת אינה קושיא כ"כ כמו דאם אמרינן דרבנן היא דלא איפשר דאינהו ס"ל דתגלחת מעכבת א"כ בפרק הקומץ הים יכול להעמיד דברי רב אליבא דר"א משום דכתיב אחר כל המעשים והתם קא מוקמו ליה אליבא דרבנן דהא קאמר התם דהוא משום וכן יעשה הא לאו הכי אינה מעכבת דהוא משום דרבנן סברי אחר מעשה יחידי ואמאי לא מוקמי ליה אליבא דר"א ומשום אחר כל המעשים אלא ודאי דהכא לא מוקמו לא אליבא דד"א ותו הא דתנן ב' מינים שבנזיר מעכבין זה וכו' דהיינו כיון דאמרו דטעמא משום דכתיב כן יעשה ולא אמרו משום אחר כל המעשים וכי אין זה לרבנן דאם לר"א הא מאחר כל המעשים הו"ל אלא ודאי דלרבנן איירי והכא דאם לא מוקמינן לרבנן דמעכב תנופה משום דהך שיער דלא איפשר לאוקים לה אלייהו ג"כ משום דתגלחת מעכבת היאך מוקמו התם דמעכבי ב' מינין שבנזיר: ואמרו דישמי שמשני וכו' דהיינו דזאת הקושיא אינה קושיא דמעכבין זה קתני אבל הם לא מעכבי אם לא עשה אותם. מיהו אכתי קשה דמעכבין דהתם דהוא המנופה דמוקים לרב כרבנן דמשמע דהיא מעכבת גם מלשתות היין ולטמא למתים:

וקאמרי ונראה דסוגיא דהתם כלישנא בתרא וכו' ומשום וכן יעשה כי ההיא דפרק הקומץ עכ"ל נראה לי דהכוונה דלאו כר"א הכא מוקמו לה דא"כ דקשה מה שהקשו. דמהנך סוגיות משמע דרב כרבנן דגם רבנן ס"ל דתנופה מעכבת ולאו לענין לשתות יין ולטמא למתים אלא לענין לעכב דקרבן דמלתי' דרב לעכב בקרבן קאמ' ומשום וכן יעשה כמו ההיא דפרק הקומץ וקא מפרשי דברי הש"ס דהכא דמעיקרא קס"ד דפרוש דברי רב לומר דמעכבת מלשתות יין ועל זה קא פריך הש"ס אי אליבא דר"א פשיטא ואלא אליבא דרבנן השתא תגלחת לא מעכבא תנופה מבעיא דאין מעכבת מלשתות יין אבל

אה"נ דמעכבת השלמים לרבנן וכמו דקתני במנחות שני מינין שבנזיר מעכבין זה את זה והכוונה בזה דלרבנן אתי שפיר דברי רב אם קאי על עיכוב הקרבן שהרי רבנן ס"ל דמעכבת תגלחת בקרבן כמו שני מינין וכל זה הביא הש"ס ראייה לדבריו עוד מברייתא זאת דקתני זאת תורת הנזיר בין יש לו כפים דמעכבת דתורה משמע לעכב דודאי לרבנן היא דלר"א מאחר כל המעשים נפקא וכיון שכן דלענין קרבן קא אתייא דמעכת כדאמר בהקומץ רבה דמעכבת לרבנן דהוא מוכרח לקרבן קאמר ועל זה קא פריך אלא הא דתניא וכו' דהיינו שזאת הברייתא נמי תפרש בה דזאת תורת הנזיר משמעותה לשון עיכוב כמו שפירשתי כהך דכפים לומר דאין לו שער מעכב והתניא נזיר ממורט וכו' דס"ל דצריך ויש לו תקנה אלמא דזאת תורת משמעותו דלא לעיכובא אתא ותרץ לו מאי צריך וכו' צריך ואין לו תקנה דאה"נ דגם ברייתא דשער היא לעכב אתא כמו הך דכפים דנמצא לפי זה דמוקמו דברי רב לעכב בקרבן קאמר וכדברי רבנן משום וכן יעשה כמו הך דפרק הקומץ. דהשתא התוספות קצרו דבריהם שלא הביאו דברי רבינא דהוא מבואר אלא כתבו זה במה שאמרו ומוקמו מלתיה דרב לעכב בקרבן כרבנן וכו' דהוא אחר מה שתרץ רבינא ומה שכתוב בגירסא שלפנינו אלמא לב"ה דמורטא לא מעכב מנליה כתוב. הוא ט"ס דדבריהם אלו אין בהם הבנה וצ"ל אלמא לב"ה דמורטא לא מעכב מה שכתב ע"כ והכוונה שאינו צריך כמו שכתוב ואח"כ קאמרי ומוקמי מלתיה דרב לעכב בקרבן וכו' וכמו שפירשתי הכוונה ודו"ק:

ועוד איפשר לומר דלא הוו גרסי תנופה מבעיא אלא כך גרסי השתא תגלחת לא מעכבא דווקא והכוונה ואי אליבא דרבנן משמע מדנקט תנופה ולא נקט ג"כ תגלחת משום דתגלחת ודאי לא מעכבא לרבנן ועל זה קא מקשי והשתא תגלחת לא מעכבא נהי דאין מעכבת מלשתות יין מכל מקום מעכבת השלמים וכדתני שני מינים שבנזיר מעכבין זה את זה דכן התגלחת מעכב השלמים מוכן יעשה וח"כ גבי אליבא דרבנן אמר לה דלענין לעכב בקרבן ומה דנקט תנופה לאי למימרא דאבל תגלחת מעכבת אלא דאפילו תנופה דהיא שיירי מצוה ולא מעכבת בשאר קרבנות בנזיר מעכבת מוכן יעשה והביא ראיה לזה והתניא בין יש לו כפים וכו' וכמו שפירשתי ודו"ק:

גילח על הזבח ונמצא פסול וכו' כתב המפרש וסותר שלשים וזבחיו שהפרש עכשיו וכו' ט"ס הוא וצ"ל וזבחיו שהקריב:

גילח על החטאת וכו' כתב המפרש כיצד גילח על החטאת וכו' נראה הא שמוסיף כיצד וכו' שקשה לו דא"כ רישא דקתני גילח על הזבח במאי איירי דאם בשלמים הרי אח"כ קתני גילח על העולה או על השלמים ולהכי הוא מפר' דרישא דקתני גילח על הזבח

או על אחד מזבחיו והדר תנא לפרושי כיצד גילח על החטאת וכו' והאי דתנא קאמר לחטאת לחוד ועולה ושלמים משום דר"ש לא פליג אלא בעולה ושלמים שהם קרבנות כשרים שלא לשמן אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה אבל בחטאת מודה ר"ש דתגלחתו פסולה כיון דחטאת עצמו הוא פסול שנשחט שלא לשמו כמ"ש בזבחים. חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה פסולה:

אבל התוספות לא גריס כיצד לפי שפירשו במה שקתני ונמצא פסול נשפך דמו או יצא או נטמא ע"כ לומר שזה גם ר"ש מודה שתגלחתו פסולה כיון שזבחו פסיל ואח"כ תני ושלא לשמה דבזה פלוגת' דר"ש ות"ק דלר"ש כשרה תגלחתו בעולה ושלמים כיון שלא לשמן כשרים וכחטא' מודה שתגלחתו פסולה לפי שהחטאת פסול שלא לשמה והוא כמו שנשפך דמו או יצא או נטמא אבל אכתי איכא למידק למאי אצטריך למתני החטאת כיון דדמי לנשפך דמו או יצא או נטמא:

וי"ל אגב דבעי לומר גילח על העולה או על השלמים שלא לשמן דבהו פלוגתא דת"ק. ור"ש תנא נמי גילח על החטאת:

ואם גלח שלשתן ויצא אחד מהן כשר תגלחתו כשרה כתב המפרש ואם גלח על שלשתן סתם וכו' שהרי על זבח כשר נמי גילחן וכי פירוש שגילח סתם לא יחד על אי זה מהם הוא מגלח אמרנן שדעתו לגלח על אי זה מהם שיהא כשר וכיון דדינא הוא שעל אחד משלשתן אם גילח יצא לכ"ע להכי תגלחתו כשרה וק"ל:

תו' בד"ה וזבחיו לא עלו לו שאר הזבחים שהקריב אחר התגלחת פסולה וכו' משמע מדבריהם שאם הביא שאר קרבנותיו קודם התגלחת כשרה התגלחת ונראה לי הטעם כיון שהם כשרי' הוה ליה בגילח עליהם דהא כשגילח על אחד מהקרבנו' כשר וכן נראה מדברי המתני' דקתני גילח וכו' ואחר כך הביא קרבנתיו וכו' דמשמע שאחר הגילוח הביא שאר קרבנותיו אבל מסיפא יש לדייק איפכא דקתני ואם גלח על שלשתן וגמרא אחד מהן כשר תגלחתו כשרה דמשמע דדווקא שגילח סתם ולא יחד על אי זה מהם מגל' הוא דכשר דאמרי' שדעתו לגלח על אי זה מהם שיהיה כשר אבל אם יחד קרבן זה ונמצא פסול אע"ג שגילח עד לאחר שהקריב כלן תגלחתו פסולה ולא עלו לו:

ואיפשר לומר דודאי דאם יחד אחד מהם כדי לגלח עליו וקודם הגילוח נודע שפסול יגלח על האחרים ויביא קרבן אחר בשביל קרבן הפסול אבל אם נודע לו שקרבן פסול הוא והביא שאר קרבנותיו תגלחתו פסולה ולא עלו לו כיון שכוונתו בהך תגלחת על הקרבן הפסול וסיפא שאני שהקריב שלשתן ולא נודע בפיסול עד לאחר שהקריב שלשתן וגלח

אין להתלות לומר שכוונתו על הראשון או על כולן ואם נמצא פסול שתגלחתו פסולה אלא אמרינן שכוונתו בשעת תגלחת על מי שימצא מהן כשר הוא מגלח ודו"ק:
בד"ה קסבר ר"ש וכו' במנחות דרשינן בפרק התודה וכו' וה"ה דמקשי להו למימר אם גילח עליו יצא כצ"ל פירוש דבמנחות קאמרי ודכתיב על תורת שלמיו לרבות שלמי הנזיר ליום לילה א"כ בההקש זה ג"כ נאמר דמקשי נמי שלמי נודה לשלמי נזיר שאם גילח עליהם יצא דהיינו לפי הקש זה אין צריך לטעמא דאמר הכא:

דף מז.

גמ' אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר"א סותר קרבנותיו כתב המפרש והכי קאמר יביא קרבנותיו לאחר שיטהר ואותו זבח ראשון שנזרק דמו לא עלה לו ולעולם הז' הוא דסותר ותו לא לדברי הכל ע"כ האי דקאמר סותר ז' לדברי הכל דמשמע דגם לרבנן סותר ז' לאו סותר מן הימים הראשונים דהרי לרבנן כיון בנזרק א' מן הדמים מותר בכל אלא הכוונה כיון דעדיין שלא הביא שאר קרבנותיו ואינו מביאם אלא עד שיטהר מן הטומאה שהוא ז' כדי שיביא אותם בטהרה:
והתוספות כתבו ור"א לטעמיה דאמר בגמ' אחר כל מעשה כולם וכו' הרי כשנזרק א' מן הדמים עד שיביא שאר הקרבנות אינו ראוי לתגלחת הואיל ונטמא קודם שהקריב כולם כנטמא אחרית וכו' משמע מזה דאם נטמא אחר שהקריב כל הקרבנות אינו צריך להביא קרבנו אחרים כיון הראוי לתגלחת וקשה לי כיון דלר"א תגלחת מעכבת א"כ כיון דעדין לא גילח הרי לא הותר לשתות יין ולטמא והרי אותם הקרבנות כאילו הביא אותם תוך מלאת. ומאי מהני דהוא ראוי לתגלחת כיון דעדיין לא גילח. הן אמת דהמתני' איירי בנזרק אחד מן הדמים אבל משום האי טעמא מוכרח לומר דלאו דווקא דנזרק אחד דאפי' דנזרקו כל הדמים נמי כיון שלא גילח סותר ומה דקתני אחד מן הדמים הוא משום רבנן נקט להו ואיפשר לומר דמה שאמרו אינו ראוי לתגלח' דהיינו שאפילו אם יגלח אינו מועיל דבעי אחר המעשים כולן וה"ה אפילו אחר כל הקרבנות כולם כיון דלא גילח דתגלחת מעכבת לר"א וכמ"ש: ונ"ל עיקר עוד לומר בדברי המפרש דהוא סובר דכמו דלדעת ר"א לאחר מלאת דסותר ז' כנגד ז' שמונה בהם ג' וז' דהיינו שלאחר שגילח תגלחת טומאה עוד מונה ז' ימים כדי שיגדל שערו שיהיה ראוי לתגלחת ויגלח תגלחת טהרה כן לרבנן כדי שיקים תגלחת טהרה למצוה דכן כתב המפרש לדעת ר"א בדף ט"ל ע"ב דהכא כיון שלא גילח עדיין וצריך לגלח תגלחת טהרה כן יעשה ואח"כ יביא הקרבנות וכן נראה דעת התו' שכתבו בד"ה וח"כא וכו' ורבנן לטעמיהו וכו' ואח"כ כשיטהר ויזה הזאת ג' וז' יביאם למנין סתירה דמשמע דיש לו מנין סתירה אחר הזאת ג'

וז' ועוד כתבו בדיבור שהחריו וז"ל הואיל ובחדא ראוי לתגלחת שנזרק אחר מן הדמים לרבנן נמי די בסתיר' ז' ע"כ דכן משמ' לשון סתירה ואע"ג דאין זה מקרי סתירה נקטו הכי לישנא דמתני' דקתני סתר קרבנותיו לר"א הם אמרו בדברי רבנן בשאר קרבנות לישנא דסותר דנמצא דבין להמפרש בי' להתוספות דכדי ליגלח בטהרה צריך לגדל שער ז ימים אחר תגלחת הטומאה כדי לגלח תגלחת הטהרה: אבל הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהל' נזירות כתב ואם נטמא אחר שנזרק עלו א' מן הדמים אינו סותר כלום ומביא שאר קרבנות טהרה שלו כשיטה ע"כ משמ' דמיד שיטהר מביא קרבנו' טהרה:

כהן גדול ונזיר אין מטמאין לקרוביהם אבל מטמאין למת מצוה כתבו התו' דלא גרסינן ליה כדמוכח בגמ' פירוש דלא גרסינן במתני' אבל מטמאין למת מצוה לפי שלקמן בש"ס קאמר ע"כ לא פליגי אלא בכ"ג ונזיר כי אזלי בהדי הדדי אבל חד וחד לחודיה בני אטמויי אינון וא"כ הוא מפורש כמתני' למה ליה לדיוקא ישאל על המתני' מנלן אלמא דלא גרסינן לה במתני' וצריך לדיוקא כמו שכתבו הם לקמן:

אבל יש לדחות זה דאימא האי דלא בעי אמתני' כדי לבאר לו דגם ר"א וחכמים מודים לת"ק דאיפשר לומר דמר אמר יטמא זה ואל יטמא זה ומר אמר יטמא זה ולא זה הוא משום דהשני לא יטמא אף לחודיה:

יטמא כ"ג ואל יטמא נזיר וחכ"א יטמא נזיר ואל יטמא כהן הדיוט כתבו התוספות למ"ד דיטמא נזיר ואל יטמא כהן ואפ' כהן הדיוט וכתבו עוד יטמא כהן ואפ' כ"ג הנה משמע להדיא דגרסי במתני' כהן סתם ולא כגירסתנו ולהכי אמרו דלמ"ד יטמא נזיר ואל יטמא כהן ואפי' כהן הדיוט לפי הטעם שאמר משום דקדושתו קדושת עולם זה הטעם שייך בכהן הדיוט נמי ולמ"ד יטמא כהן שאינו מביא קרבן על טומאתו הוא שייך גם בכ"ג וקל:

יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם כתבו התו' נזיר קדושתו קדושת שעה ואפילו אמר נזיר עולם מ"מ סתם נזירות ל' יום. פירוש דאזלינן בתר רובא ורובא הכי אפילו אם יהיה נזיר עולם מהלך עם הכהן כהן הוא חמור יותר מנזי' כיון דרובא דנזירים כהן חמור יותר מהם כן נ"ל פירוש דבריהם:

ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם הנה הני תנאי מר חשיב להאי חומרא ומר חשיב להאי חומרא ולכאורה קשה למ"ד דקדשת עולם חמור דלקמן מייתי הש"ס דמהיכא נפקא להו דנזיר מטמא למת מצוה משום דכתיב לאביו לאמו לא יטמא אבל הוא מטמא למת מצוה וקאמר עד שלא יאמר יש לי בדין ומה כ"ג שקדושתו קדושת עולם וכו' לא אם אמרת בכ"ג שכן אינו מביא קרבן על טומאתו תאמר בנזיר שמביא קרבן על טומאתו שלא יטמא למת מצוה ת"ל לאביו ולאמו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה.

הרי מא שאצטריך לאביו ולאמו הוא משום דלא הוה אתי מכ"ג דעדיף צד שמביא קרבן על טומאתו דאי לאו הכי למ"ד שקדושתו קדושת עולם הוא עדיפא הא הוה אתי מק"ו מכ"ג ו"ל דאידך תנא ס"ל דלהכי אצטריך קרא בכ"ג ולא הוה יליף מנזיר משום דמה לנזיר שאין קדושתו קדושת עילם תאמר בכ"ג שקדושתו קדוש עולם אלא דאם נאמר א"כ לא יאמר בנזיר ותיתי בק"ו מכ"ג שקדושתו קדושת עולם אזי נאמר משום דהייתי טועה לומר דנזיר חמיר שמביא קרבן על טומאתו אבל האמת כ"ג חמיר דכך הוא סברתו דהאי חומרא עדיפא. וג"כ אידך תנא נמי מוכרח לומר דהייתי טועה. דלהכי אצטריכו תרוויהו דאי הכי למה אצטריך בכ"ג והא הוה אתי מ"קו מנזיר אבל הוא סובר דהאמת הוא דצד דמביא קרבן על טומאת הוא חמור ודו"ק:

בשלמא כ"ג ונזיר וכו' פירוש דהוא בא לומר בעיא דלקמן משוח מלחמה וסגן הי מנייהו עדיף להכי קא מקדים האי הקדמה לומר דהאי פשיטא וליכא בעיא אבל הבעיא היא משוח מלחמה וסגן הי מנייהו עדיף וכו':

משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים וכו' כת המפרש כלומר והא פשיטא וכו' וכה גדול שלא נמשח בשמן המשחה וכו' הא נמי פשיטא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה וכו' אב מרובה בגדים אינו אלא כיחיד ע"כ הנה לא פירש היכי דמי שמינו כהן אחר אחר שנגנז שמן המשחה וג"כ היכי דמי שעובדים בבת אחת שהקריב משוח שעבר פי' כלומר קודם שנגנז וכו' ומנו אחר תחת דמשמע אבל בהך שלא עבר אלא עדיין במקומו ואי כיצד להיות שני כהנים גדולים בבת אחת וג"כ צרי לדעת במה שפירש בהך דמשוח שעבר דמנו אחר תחתיו ומשחוהו וכו' ושני עובר לו ע"כ דאי איפשר להיות דהראשון מרובה בגדים והרי קודם שנגנז שמן המשחה היה שהרי השני משחוהו. ונ"ל דהמפרש ז"ל ס"ל דאין צריך לכל הא שכתבו התו' וכי מציאות שקלת מעלה דבחלוקא ראשונה איירי דכהן גדול שנמשח אין בו מום או חלה ונעשה השני אחר שנגנז ש המשחה והוא ג"כ חלה או אירע בו מום ואח"כ שניהם מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה דעכי שניהם שוים דלא היו יכולין לעבוד עבודה מחר חליים או מפני מומן. על זה קאמר דמשוח בשמן המשחה עדיף דמביא פר הבא על כל המצות ד עכשיו שאם הורה הוראה לעצמו בשוגג כמו ציו הוא דמביא פר אע"ג דעכשיו הוא אינו עובד עבודה דמ"מ כהן משוח הוא לאפוקי מרובה בגדים דא מביא פר אלא דינו כיחיד דודאי לא יהיה גד ממשוח שעבר לגמרי דמתניתין מפורשת להדיא בהוריות דף ס' ע"ב קתני משיח שעבר ממשיחו ואח"כ חטא מביא פר ע"כ ובדף י"א מתני' קתני אין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דהיינו שאינו שהוא עובד אינו מביא פר:

אבל בחלוקא שנית משוח שעבר נראה דהיה גורס משוח ומשוח שעבר דלא היה גורס כמו הגרסא שלפנינו משוח שעבר ומרבה בגדים וכו' דכן נראה ממ"ש ומשוח שעבר בואיו דאל"כ היה לו לכתוב משוח שעבר בלא ואיו ודו"ק:

דף מז:

גמ' איבעיא להו משוח מלחמה וסגן הי מנייהו עדיף משוח מלחמה עדיף דחזי למלחמה או דילמא כ"ג עדיף דחזי לעבודה כתבו התו' דחזי למלחמה שנתמנה לכך לצאת עם העם למלחמה ותלו ביה רבים או דילמא סגן עדיף דהא חזי לעבודה וכו' נמצא כי עיקר מינויו לשמש בעבודה ועקר מינוי משוחי מלחמה למלחמה. איכא למידק דמשמע דידע דהסגן נתמנה בשביל שאם יארע פסול בכ"ג משמש הוא תחתיו וא"כ כוונת הבעיא אם מלחמה עדיפא דהיא דרבים או עבודה עדיפא אע"פי שאינה של רבים וקשה דהא עבידה ג"כ היא של רבים. ועוד קשה דאם ידע דהסגן הוא נתמנה בשביל כ"ג למאי אצטריך מר זוטרא להביא דתניא רבי חנינא בן אנטיגנוס וכו' וכי לא ידע זה הוא. ואיפשר לומר דהכוונה דתלו ביה רבים משעת מינויו כדי לצאת עמהם למלחמה דגדולתו אינה תלויה באחר ער שיעבור האחר אבל בסגן תלויה גדולתו באחר אם יארע פיסול בו אזי הוא ישמש דאינה כ"כ גדולה מעכשיו דצריבין לו רבים או דילמא סגן עדיף דהוא נתמנה לעבודה אע"פי שהיא תלויה באחר מ"מ מינוי שלו הוא בשביל העבודה דצריכה שלא תהיה הטומאה דהא הוא נעשה בשביל שמא יטמא כ"ג ויהיה הוא מוכן א"כ צריך לתת לו עדיפות בענין הטומאה יותר ממשוח מלחמה דהטומאה במנויו אינה מזקת המינוי. והשיב וכו' ואמר מר זוטרא לענין החיותו היא דודאי כיון דצריכין לו רבים בכל שעה הוא קודם לסגן דהסגן איפשר שלא יצטרכו לו.. אבל לענין הטומאה. כיון דהוא נתמנה בשביל הטומאה שמא תארע לכ"ג לכן נותנים לו עדיפות בענין הטומאה כיון שהוא נתמנה בשביל הטומאה. והביא ברייתא דר' חנינא בן אנטיגנוס אע"ג דכבר ידע לה המבעי לומר דודאי כך הוא דלא נתמנה אלא בשביל הטומאה שמא תארע בכ"ג דמר זוטרא קא עביד האי חילוקא בדת שלא יהיו הברייתות חלוקות כיון דסברא היא' לומר כך כן נ"ל:

עד כאן לא פליגי וכו' מנא הני מלי וכו ולאביו הוא דאינו מטמא הא מטמא הוא למת מצוה כתב המפרש על כל נפשות מת לא יבא לא בא אלא לקרובין דאי לרוחקין הרי כבר למדנו מכהן הדיוט וכו' אבל מטמא הוא למת מצוה ע"כ נראה דלאו מק"ו יליף מכהן הדיוט אלא דכמו דמלינו בכהן הדיוט דאינו מטמא לרחוקים א"כ כ"ג בכלל דלא גרע מכהן הדיוט וא"כ לא בא קרא דעל כל נפשות מת אלא לקרובין וא"כ אייתר לאביו

ולאמו לומר אבל מטמא למת מצוה דלא גריס מק"ו בברייתא דלא שייך ק"ו הכא כיון דק"ו דעבדינן משום דמוזהר על הקרובים דהוא אביו ואמו א"כ לא אייתר אביו ואמו כדי לדרוש ליה אבל מטמא למת מצוה. ועוד דלמאי צריך ק"ו לרחוקים וכי כהן גדול גרוע הוא מכהן הדיוט דאינו מטמא לרחוקים אלא ודאי דלאו מק"ו יליף וזהו שדקדק בלשונו שכתב הרי כבר למדנו מכהן הדיוט דמשמעו' כבר הוא דכאשר הוזהר כהן הדיוט כ"ג בכלל הוא: אבל התוספות גרסי ק"ו בברייתא והוא לאו דווקא ואינו אלא לרווחא דמילתא וכו' ובעיני דוחק זה כיון דגרסי ק"ו בברייתא:

ולי נראה דשפיר גרסינן ק"ו בברייתי' והכי קאמר דודאי דעל כל נפשות מת לא יבא איירי בקרובים וכיון שכן למה אמר קרא תרתי על כל נפשות ולאביו ולאמו דמה למדנו מועל כל נפשות מת דאם לקרובים הרי למדנו מלאביו ולאמו אלא ודאי כדי שנדרוש הכי לאביו ולאמו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה דאי לאו הכי ועל כל נפשות מת יתירה:

דף מח.

גמ' ולאמו לגזרה שוה לכדר' וכו' וכתבו התו' דאצטריך ס"ד אמינא דמצורע חשוב כמת וקשה לי דא"כ בכהן הדיוט דלא כתיב ביה מיעוטא יהיה אסור להטמא למצורע ואיפשר לומר דאחר דיליף כהן גדול מנזיר כ"ש כהן הדיוט:

ואין לי אלא בנזיר בכ"ג מנין אמרת לא יאמר אמו בכ"ג שאין ת"ל שהרי ק"ו הוא וכו' אינו דין שאין כ"ג מטמא לאמו הנה הקושיא מבוארת דמה צריך ק"ו כיון דכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא דודאי אקרובים הוא דלא גרע מכהן הדיוט אם הוא אתא לרחוקים ואמו בכלל הקרובים וכן הקשו בתו' ותירצו דאי לאו ק"ו הוה אמינא אע"ג דאסר קרובים וכו' לאו למעוטי מת מצוה אלא למעוטי אם וכו' אבל אמו דודאי ילדתו ליטמא לה על כן אצטריך ק"ו וכו':

וקשה דאיך הוה אמינא דאמו דילדתו ליטמא ה דלהכי אתא אביו דהא רע"ק דאית ליה האי סברא לדידיה גם לאביו צריכה להכי דפליג עליה תרוייהו לא צריכי כלל דלית ליה האי סברא כלל ואם היה סברא שלישית ג"כ אי איפשר לומר דלאביו אתא להכי דא"כ אמאי כתיב ועל כל נפשות דמלאביו משמע כל הקרובים חוץ מאמו. אלא ודאי מדאצטריך לכתוב ועל כל נפשות מת וכתיב לאביו ודאי דועל כל נפשית מת משמע כל הקרובים בכלל ולאביו אתא דמיטמא למת מצוה:

וקושיא זו תקשה ג"כ על מה שהקשו אח"כ וז"ל וא"ת אכתי מנלן דאביו בא למת מצוה הא אצטריך לגופי' דלא לימא דלאמו למעוטי אביו דיטמא לאביו דקורבת האב עדיפה דמתייחס אחריו כדלקמן ע"ב דאם היא סברא ג' א"כ על כל נפשות מת לא יבא למאי

אצטריך כיון דאפי' אביו ואמו אינו מיטמא להם כ"ש שאר קרובים שא ודאי שאם זאת סברא ג' שיש לה ק"ו לאמו ואייתר לג"ש ודאי דלאביו בא למת מצוה דבגופיה נפיק מעל נפשות וכו' וזה לפי דבריהם כתבתי אבל נראה שהקשיא ליתא על מה שהוצרכו לעשות האי ק"ו דהברייתי' הזאת דרבי דלא איירי בהאי דרשא דאבל מיטמא למת מצוה תפס ק"ו. דהיינו דאף לפי פשט הפסוק דאביו דקרא אתא לגופיה אמו מוכרח לומר דאמו יתירא היה דהיא מופנה לג"ש להאי דאבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם דכן דרך התנא כיון דאיירי בענין אחד מביא מניה וביה ג"כ הכא תפס ק"ו דמניה וביה ולא צריכי לענין אחד ודו"ק:

אף אמו האמור בכ"ג במותם אינו מיטמא אבל מיטמא לנגעם ולזיבתם משמע דהאי תנא ס"ל דאמו דכתיב בנזיר נמי מופנה דאי לאו הכי הא איכא למפרך מה לנזיר שאין קדושתו קדושת עולם להכי אינו מטמא לנגעם ולגיבתם תאמר בכ"ג שקדושתו קדושת עולם דהא ג"ש דמופנה מצד אחד למידין ומשיבין לרבנן כמו שמבואר בפרק המפלת דכ"ב ובסמוך מייתי ברייתא דאמו בנזיר מופנה להאי דרשא דהשתא אתו האי ברייתות אליבא דרבנן וכיון שכן קשה מאי דכתבו התוספות בד"ה האי מיבעי ליה לאביו ולאמו דאליבא דרי"ש קיימא לן דאית ליה בפרק המפלת מופנה מצד אחד למידין ומשיבין דאדרבא רי"ש אית ליה דלמידין ואין משיבין אם לא שנאמר דהם גרסי התם בהפך או נאמר דט"ס כדברי התו' הנז' וצ"ל דאליבא דרבנן קי"ל דאית להו בפ' המפלת מופנה מצד אחד למידין ומשיבין אבל מדברי התוספו' בד"ה ואין לי אלא בנזיר וכו' נראה דמוקמי להך ברייתי' דבסמוך כרי"ש:

אשכחן כ"ג נזיר מנלן כתבו התו' תימא תידוק ליה מג"ש דאמו אמו וכו' דאין ג"ש למחצה:

קשה לי על קושיא זו דאם קא מקשי על מה דבעי אשכחן כ"ג נזיר מנלן והלא דרך הש"ס כך כיון דידע להך ברייתי' דמפיק לה מלאביו ואמו עביד כך לומר לן הברייתי' ואם על הברייתי' עצמה דקא מפיק לה מלאביו ואמו גם זו אינה קושיא כיון דכתיב בנזיר כמו שכתוב בכ"ג עדיף הוא לדרוש מניה וביא יותר מג"ש ועל מה שתרץ מהר"ם ז"ל דאמר דאי לאו דנפקא לן מת מצוה בנזיר מקרא אחרינא הוה אמינא דכולה ג"ש דאמו אמו אתיא למת מצוה אבל לענין נגעם וזיבתם וכו' הוה ליה כעיקר קרא ממשמעותיה ע"י ג"ש קשה ליה דאיך שייך לומר כך כיון דחזינן בנזיר דהוא מוזהר על טומאת מת ואתא במותם לומר דמטמא לנגעם וזיבתם דדווקא על טומאת מת ממש איירי קרא דנפלה לה האי סברא א"כ. ג"כ בכ"ג אמרינן הכי בג"ש ולא מקרי עוקר קרא ממשמעותיה דדודאי

דלאו מקרי כמת לענין זה כן נ"ל: ת"ל על נפש מת לא יבא וכו' איכא למידק א"כ בכהן הדיוט דלא כתיב אלא לנפש יהיה הכהן מותר ליטמא ולרי"ש דלא כתיב ביה לא יבא א"כ תקשי וי"ל דהתם שאני דכתיב לא יטמא בעמיו דמשמע דמעט אפי' גויים כי אם בעמיו דווקא ועוד מדכתיב כי אם לשארו דמשמע דאיירי באדם ועוד דדרשי בעמיו בזמן שעמיו שם יצא מת מצוה דהוא אייריי באדם ישראל דווקא וליכא ספיקא בהאי כלל: או אינו מטמא לאביו ולאמו אבל יטמא לשאר מתים תמיה אני איך איפשר לומר כך והא כתיב על נפש מת לא יבא משמ' כל נפש מת בין קרובים בין רחוקים דאפי' נפש בהמה הוה ס"ד דהיא בכלל או לאו דכתיב מת ועכשיו בא לומר לאביו ולאמו דווקא ומה שכתבו התו' מפני שמציר וכו' אינו מספיק כיון דכתיב על כל נפש כמ"ש ועוד דא"כ לא ליכתוב כל נפש אלא לאביו ולאמו לא יטמא דווקא:

דף מח:

גמ' עד שלא יאמר יש לי בדין נאמר כללות בכ"ג וכו' אף כללות האמורות בנזיר לאביו איני מטמא אבל מיטמא למת מצוה כתב המפרש נאמרו כללות בכ"ג על כל נפשות מת לא יבא וכו' ומה ת"ל אביו שאם אתה אומר מן הכלל הייתי אומר לך עד שאתה דן הכי כלך לדרך זו נאמרו כלל בכהן הדיוט וכו' לכך הוצרך לומר בנזיר דלאביו לא יטמא ע"כ פירוש דבריו כך הוא דמעיקרא אמר דנפקא מת מצוה מלאביו ועל זה קא פריך שלא צריך לומר לאביו ולאמו לזה לפי שראינו דנאמרו כללות בכ"ג כמו שנאמר כללות בנזיר דודאי הכלל הוא על כל בין קרובים בין רחוקים דכן משמעות הכלל ומצינו בכ"ג דכתיב לאביו ולאמו כדי שנדרוש אבל מיטמא למת מצוה. דגלה הכתוב דהך כללא הוא חוץ ממת מצוה ג"כ הך כללא דנאמר בנזיר הוא חוץ ממת מצוה דודאי שכמו שתפרש לכללא דכ"ג כך תפרש לכללא דנזיר דמאי שנא דהשתא לא קאתי נזיר למילף מכ"ג כדי שתאמר דאיכא לימפרך כדלעיל אלא דמפרשינן כללא דנזיר כמו כללא דכ"ג וכיון שכן למאי אצטריך לאביו ולאמו בנזיר ועל זה השיב לו או כלך לדרך זו וכו' דהיינו כיון דאיכא כללא אחר בכהן הדיוט ופירושו הוא דווקא לרחוקים אבל מטמא לאביו ולאמו ג"כ בהך כללא דנזיר מפרשינן ליה הכי דמאי אזלמיה האי כללא מהאי דהיינו דיש להסתפק להיכא מדמינן לה להכי אצטריך לכתוב בנזיר לאביו ולאמו לא יטמא דלומר דאפילו לקרובים לא יטמא ועל זה קא פריך ליה דא"כ הרי אתי לאביו ולאמו כדי לומר דלא. ליטמא לקרובים שלא תפרש כלל כמו דכהן הדיוט ודלא כמו שאמרת דאתי למת מצוה וא"כ צריך אתה לומר מהיכן אתה דן למת מצוה והשיב לו דמלאחיו אתיא דמלאביו צריך הוא לגופה כמ"ש דהינו שמסדר הברייתא הוא נושא ונותן והראה דמלאחיו נפקא

והשתא לא תקשי דאמאי לא קאמר הדרשות על סדר הכתוב דכך צריך להיות דבתחלה אתי לומר דמת מצוה נפקא מאביו ומצדד אצדודי עלה ואמר דנפקא מלאחיו דלהאי הוא דקא שקיל וטרי ואח"כ הוא אומר הדרשות דהפרטים הנזכרים בכתוב:

ו' כתבו משם הר"ם ז"ל דלאו לענין מת והתו' מצוה בעי לימלף אלא בא לומר דלאביו לאמו בנזיר מייתר וכו' ומאי דקאמר אף כללות דאמרינן בנזיר מיטמא למת מצוה היינו כלומר מייתורא דאביו דלא אצטריך לגופיה ע"כ ודבריו אלו קשים אצלי דהא משמעו' דקתני עד שלא יאמר יש לי בדין דהיינו שלא יאמר לאביו ולאמו יש לי בדין דמטמא למת מצוה כמו שקתני מעיקרא עד שלא יאמר יש לי בדין ומה כ"ג שקדושתו קדושת עולם וכו' דהוא הכוונה עד שלא יאמר לאביו ולאמו כדי לומר דמיטמא למת מצוה יש לי בדין וכו' ולמה צריך אביו ואמו למת מצוה ואדרבה הכי מוכרח מהסוגייא דהלא לפי דבריו יפרש עד שלא יאמר דהיא הכוונה דבא לאלומי דבריו דכך משמעות עד שלא הוא כך דהיינו דאי לו לגופיה לאסור קרובים עד שלא יאמר לאביו ולאמו יש לי מן הדין נאמר כללות בכ"ג וכו' ולמה נאמר לאביו ולאמו אלא ודאי דמיותרים הם כדי שנדרוש לאביו ולאמו לא יטמא אבל יטמא למת מצוה ואין זה במשמעות הש"ס כמ"ש ולפי דברי המפרש כמו שפירשתי אתי שפיר דברי הש"ס ודו"ק היטב:

הרי שהלך לשחוט את פסחו וכו' כתב המפרש והאי דנקט להו אהדדי היינו משום דמילת זכריו ועבדיו מעכבין את פסחו פירוש דהוא מפרש דמה דקתני למול את בנו ולשחוט את פסחו דהולך לעשות שתיהן כאחד שימול את בנו כדי שישחוט את פסחו שמילת בנו מעכבתו מלעשות הפסח שאם לא מל את בנו אינו יכול לעשות הפסח:

אמרת לא יטמא כתבו התו' אף בעושה פסח ומילה גרידה בלא נזיר וכ"ג פירוש דאנהו גרסי הרי שהיה כ"ג ונזיר וכו' ועל זה קאמרי דאף בלא נזיר וכ"ג והיה הולך לעשות פסח או מילה דהם מצות עשה דיש בה כרת דודאי לא יטמא דלא אתי עשה דטומאה שאין בה כרת ודחי עשה דפסח ומילה שיש בהם כרת דהאי ברייתא רע"ק היא דס"ל דלא יטמא מצוה דהיא סיפא דברייתא דמייתי אח"כ רע"ק אומר וכו' אלא דהש"ס הוא דקאמר ולאחותו לכדתני' דתניא לאחותו וכו' דהוא קא מסדר הדרשא של הפרטים דאית בקרא דנזיר:

והשתא דאית בטומאה מצות עשה לא תימא כיון דפסח ומילה יש זמן לעשותם דפסח אית ליה פסח שני ומילה בכל זמן א"כ יטמא כדי לקיים מצוא עשה דטומאת קרובים דהיא מצות עוברת קמ"ל דלא יטמא משום דטומא' מצות עשה שאין בה כרת להכי לא דחי פסח ומילה שיש בהם כרת והאי דנקט לכולהו התנא אהדדי הוא משום סיפא

דאע"ג דאית ביה כל הני נזיר וכ"ג והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו אע"פכ יטמא למת מצוה:

רבי עקיבא אוסר נפשות אלו הרחוקין מת אלו הקרובין וכו' כתבו התו' דסברא הוא לאוקמי קרא קמא ברחוקים מת הכתוב אחרי כן מייתר לאוסרן אף בקרובים וכו' פירוש דאי לא כתיב אלא נפשות הוה דרשינן ליה לרחוקים לבד אבל כיון שכתב עוד מת דרשינן ליה בקרובים מיירי דגם בקרובים אסר קרא:

לאביו ולאמו אינו מטמא אבל מיטמא למת מצוה פי' כיון דאסר קרא גם בקרובים למה ליה לכתוב עוד לאביו ולאמו לא יטמא אלא בשביל שנדרוש הכי לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה ולר"ע גזרה שוה דרבי מנליה כתב המפרש דאילו לדידיה לא משמע ליה מלאמו כלל הא קאמר דאגרא נסבא קרא ע"כ אזיל לפי מה שכתב לעיל מזה ורע"ק לא משמע ליה מאמו כלום אגב אגרא דאמר לאביו נסבא קרא דודאי כתב זה לעיל לפי מה דקא בעי הש"ס ולרע"ק גזרה שוה דרבי מנליה. וקשה לי בל הש"ס דקא סבר הכי עד דקא בעי גזרה שוה דרבי מנליה ואם משום דלא הזכיר דרשא דאמו אלא דנקט לאביו ולאמו בדרשא אחת לענין דליטמא למת מצוה דאם מזה גם בברייתא דלעיל קתני לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה וקאמר הש"ס ולאמו לג"ש דרבי וכו' ואח"כ ראיתי לקמן בד"ה ומשני דצריכי וכו' דמהר"פ תרץ לזה דלא דמי וכו' יעו"ש ושם אכתוב על תירוץ זה ולעד"ן דהש"ס כיון דראה דרע"ק דריש לאחיו אם היה כ"ג ונזיר אלמא בקרא זה דנזיר מוזכר כ"ג ועליה כתיב במותם אבל מיטמא לנגעם ולזיבתם א"כ ודאי לא צריך לקרא אחרינא ללמוד זה ולהכי כדי לבאר לן זה הש"ס עשה דרך שאלה ולרע"ק גזרה שוה דרבי מנא לן ותרץ אחר לך כיון וכ"ו דהוא עצמו קאמר אמר לך וכו' כי כן דרך ה"שס דעושה דרך קושיא ותרוץ הוא עצמו בדרך זה אבל לרבי ישמעאל דלא הזכיר האי דרשא דעביד לאחיו למת מצוה עביד דלאמו לג"ש ולפי שרצה הש"ס לומר דגם רי"ש מודה דגם בנ"ג ונזיר מיטמא למת מצוה עבד לה מסברא כיון דשרא רחמנא חד לאו מה לי תרין אבל אינו מוזכר בקרא זה כ"ג כדי שנאמר דבמותם וכו' קאי על כ"ג נמי דלהכי אצטריך לג"ש דאמו דאי לאו הכי למה צריך ג"ש והא קאמר לי חד לאו מה לי תרין לאוין אלא ודאי משום דאינו מוזכר בקרא זה דנזיר אצטריך לג"ש דלאמו דאינו דומה לרע"ק דמוזכר בקרא זה כ"ג דאז אינו צריך לקרא אחרינא ולפי שראה הש"ס דרי"ש דריש פרטים דקרא זה לאביו ולאמו לאחיו א"נ מוכרח דידרוש לאחותו ג"כ ואם הוא ידרוש לה כמו דדריש לה רע"ק א"כ לכאורה תקשי דלמאי צריך הא כיון דאית ליה רי"ש מה לי חד לאו מה לי תרין לאוין א"כ למה

לי אצטריך אחותו למשרי פסח ומילה ומתרץ ס"ד אמינא וכו' דאלו דהם בכרת שאני להכי כתיב אחותו למשרי גם אלו אע"פי שהם בכרת:
ואח"כ אמר הש"ס ורע"ק מכדי לא שנא כ"ג וכו' לאביו ולאמו למה לי פירוש דלמה לי תרוייהו דכן משמע מדקאמר צריכי וכו' דאי כתב אביו וכו' ואי כתב רחמנא אמו וכו' אלמא משמע דעכ"פ אחת מיהא צריכא והכוונה דלמה צריכי תרוייהו למת מצוה דבשלמא לרי"ש דלאביו לגופה אתא ניחא דלמת מצוה נפקא מלאחיו ואמו לג"ש אבל לרע"ק דאית ליה דלא שנא כ"ג לחודיה ול"ש כהן גדול והוא נזיר תרוייהו נפקי מלאחיו דבשביל זה לא אצטריך ג"ש דאמו דהא כתב עליה גמי במותם וכו' א"כ אם בשביל דרשא דאבל הוא מטמא למת מצוה היה די בחדא אם יכתוב לאביו או לאמו דווקא ואמר דצריכי דאי כתב אביו וכו' דהיינו דאי כתב אביו הוה אמינא דלא למעט מ"מ אלא אתא למעוטי אמו דהיא יטמא לה דידעין דלידתיה ואי כתב אמו הכי נמי אמרינן דלא אתא בשביל מ"מ אלא אתא למעוט אביו דהוא יטמא ליה דהוא זרעיה דאזיל בתריה להכי כתיב תרוויהו דהשתא דתרוייהו כתיב א"כ הם מיותרים דהא כתיב על נפש מת לא יבא נפשות אלו הרחוקין מת אלו הקרובין דאז אי איפשר לומר דהייתי אומר דלאביו ולאמו לא יטמא דהא כל קרובין במשמע וכיון דהם מיותרים אתו לומר כדי דליטמא למת מצוה. ואח"כ אמר הש"ס ועל כל נפשות מת לא יבא למה לי להודיענו דגם בכ"ג ידרוש כמו דדריש בנזיר ונפשות דקאמר לשון רבים לאפוקי רביעית דם שיצאה משני מתים שמטמאין באהל כן נ"ל לפרש דלא כדברי המפרש ולא כדברי התו. ומעתה לא תקשה מה שהקשו התו' בד"ה ולאחתו כדתניא וכו' ואת' ואכתי אינו מופנה אלא מצד כ"ג דאילו בנזיר צריך למת מצוה ע"כ דלפירושי הנז' לא מג"ש יליף לא אלא מקרא דנזיר גופיה כיון דכ"ג מוזכר שם. וג"כ מה שכתבו בד"ה ולרע"ק לשי כהן גדול לחודיה וכו והוא הדין נמי דיש להקשות לאביו ולאמו דכ"ג למה לי תרוייהו לא ליכתוב אל' א לאמו לג"ש דאביו לא אצטריך לגופיה בכ"ג וכו' הנה כתבו זה לפי פירושם דלרע"ק אביו דכ"ג אינו צריך למת מצוה דהא בנזיר מצי נו דאפי כ"ג ונזיר מטמא למת מצוה כ"ש כ"ג גרידא ולא צריך אלא אמו לג"ש דבמותם וכו' דלהכי אמרו כאן והיא הדין נמי דיש להקשות לאביו ולאמו דכ"ג ולמה לי תרוייהו דלאביו למ"מ לא צריך דהכא מצינו כ"ג ונזיר מטמא למ"מ כ"ש כ"ג גרידא ולא הוה צריך אלא אמו לג"ש דבמות' קא וכו' ועלה כ"ג עביד צריכות' דהיינו דאם אמר לאמו בשביל ג"ש הוה אמינא דלא אתא בשביל ג"ש אלא כדי לומר אבל אביו דהוא זריעה אזיל אבתריה יטמא לו להכי צריך לכתוב לאביו גמי כדי שלא נטעה בכך:

וקשה על זה דבכ"ג לא ליכתוב אלא לאמו בשביל ג"ש דבמותם ולא נטעה לומר דאבל אביו יטמא לו להכי הוא דכתיב אמו דהא בנזיר לא קעביד דחמנא חילוק בין אביו לאמו דמשום זה אצטריכו תרוייהו ובודאי דלא את אמו אלא לג"ש אבל לפי מה שפירשתי בש"ס דלרע"ק דלית ליה ג"ש לנגע' ולזבתם דבקרא דנזי' הוא מוזכר כ"ג וקאי עלי' ג"כ במות' וכו' והיה סגי חד מנייהו למת מצוה וכדי שלא נטעה אצטריכו תרוייהו אתי שפיר דהש"ס הכא לא קעביד צריכותא אלא אנזיר אבל בכ"ג תרוייהו לא צריכי כיון דבנזיר מוזכר דאף אם הוא כ"ג נמי דליטמא למת מצוה כ"ש כ"ג גרידא דהש"ס לא קא עסיק למעבד צריכות' בכ"ג דאיפשר דפשיטא ליה לש"ס דלא דריש רע"ק הכא לאחיו אפי' כ"ג ונזיר אלא משום דאייתר לאביו בכ"ג כדי שנדרוש ליה למ"מ אזי דריש בנזיר לאחיו אפי' כ"ג ונזיר וכ"ג לא דריש מלאחותו אפי" כ"ג ונזיר והולך לשחוט פסחו ולמול את בנו דרע"ק דריש לאמו לכ"ג שהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו אזי דריש ולאחותו הרי שהיה כ"ג ונזיר דיש בו כל הקדושות האלו ועוד דלפי פירושם מוכרח לומר דסבירא ליה לרע"ק מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין כמו שכתבו בד"ה ולאחותו וכו' ואדרבה בפרק המפלת להדיא איפכא דלרי"ש למידין ואין משיבין ולרבנן למידין ומשיבין אמאי מוקמי רע"ק דלא כרבנן אבל לפי מה שפי' ניחא דלר"ע לית ליה ג"ש כן נ"ל פירוש הסוגיא דלא כדברי התוספות וגם דלא כדברי המפ' דנראה מדברי המפ' דמה דהקשה הש"ס ולרע"ק מכדי לא שנא כ"ג לחודיה ולש כ"ג והוא נזיר נפקא מלאחיו לאביו ולאמו למה לי וכו' הוא לאביו ולאמו דכתיב בכ"ג דהא הוא פי' דבנזיר דאמו אגרא נסבא כנ"ז לעיל ועוד דהוא כתב בפירוש הקושיא וז"ל ולרע"ק מכדי וכו' כ"ש כ"ג לחודיה ע"כ אלמא דעל מה שבא לאביו ולאמו דכ"ג דאם למ"מ אתו למאי אצטריכו דהא מלאחיו דכתיב בנזיר משמע דאפי' כ"ג ונזיר כ"ש כהן גדול גרידא וכן נראה מדכתב עוד ולאביו נמי דאינו מיטמא משמע ליה מעל כל נפשות מת כדלעיל הא דכתב רחמנא לאביו ולאמו לבתר הכי למה לי הא שמעינן מעל כל נפשות מת עכ"ל דמשמע דתרוייהו מיותרים ואם על קרא דנזיר לאו תרוייהו מיותרים דחדא מיהא צריכא כדי שנדרוש הא מיטמא למ"מ ואז נדרוש לאחיו לכ"ג ונזיר אלא ודאי דמפרש דהקושיא דש"ס על לאביו ולאמו דכ"ג אבל לאביו ולאמו דנזיר ליכא קושיא דאביו צריכא ולאמו אגב גררא נסבא כמ"ש לעיל: וכיון שכן קשה על פירוש זה דא"כ מה משיב צריכי דאי כתב אביו הוה אצוינא וכו' דלמה יכתוב אביו עד דבשביל זה צריך ליכתוב אמו דלא ליכתוב לא אביו ולא לאמו דלא צריכי כלל דגם לאמו לא אצטריך לג"ש כמו שכתב לעיל דלרע"ק לא צריך ג"ש דבנזיר מבואר דגם כ"ג ונזיר בקרא וכתיב בקרא במותם אבל מטמא לנגעם ולזיבתם דכ"ש כהן

גדול גרידא: ואיפשר לומר דכוונת הש"ס כך צריכי וכו' דהיינו הגע עצמך דאם כתב רחמנא אביו שודאי אמינא דטעמא הוא דלא מיטמא משום דחזקה בעלמא הוא אבל אמו וכו' ליטמא לה וכן אם כתב אמו דהוה אמינא משום דלאו אזיל זרעה בתרה וכו' דנמצא דיש בזה מה שאין בזה והייתי טועה וג"כ אם לא נאמר כלל לא אביו ולא אמו ג"כ הייתי טועה דעמ' דעל כל נפשו' מת האי דווקא בצד אחד מהנך משני צדדים דהייתי מעדיף לצד על צד להכי כתבינהו רחמנא לתרוייהו ודוחק:

דף מט.

תו' בד"ה ומשני דצריכי וכו' וא"ת ואפי' איכתוב אביו ולא ואמו היכי תיסק אדעתין דלאמו יטמא ותיפוק ליה מק"ו מאביו דלעיל ומה שבמקום שכהן הדיוט וכו' דק"ו ניתן למדרש ע"כ:

ונ"ל לתרץ דכמו דלר' ישמעאל לית ליה האי צריכותא כמו שכתבו לעיל בד"ה ואין לי אלא בנזיר וכו' יעו"ש גם לרע"ק לית ליה האי ק"ו דס"ל כיון דראינו דקרא כתיב על נפש מת וכו' דגם הקרובים לא יטמא להם דהוא בין אביו ובין אמו ואח"כ כתיב לאביו ודאי דאתא לומר דקרובים דאמר הוא לא דווקא וכאילו גילה הכתוב כפירוש דהכי עדיף למדרש משנדרוש אותה לדיוקא אבל מיטמא למת מצוה:

בא"ד והילכך כיון דגלי אביו ואמו הוא הדין אחיו ואחותו ואין לנו לומר תו אין בכלל אלא מה שבפרט ע"כ קשה לי על זה כיון דילפותא דאין בכלל אלא מה שבפרט הוא דאין ללמוד דבר אחר לבד מה שבפרט אפי' דבר שהיה יכול לבא בשום מדה מן המדות דאם לא כן למאי אהני כללא אלא ודאי אהני כדי שלא להוסיף על מה שמבואר בפרט היכי שייך לומר דהוא הדין אחיו ואחותו דא"כ למאי אתא כללא יאמר רחמנא פרט דווקא ואנו מביאין אחיו ואחותו ומה שמביא ראיה ואמר ותדע דהכי הוא שהרי לעיל במלתיה דר' ישמעאל דקאמר מעיקרא או אינו אומר לאביו אלא למעוטי אחרים רחוקים ופירשו בתו' לעיל מטעמא דכלל ופרט וסתר ליה משום דגלי בכהן הדיוט וכו' לע"ד אדרבא משם נראה דכל דבר שבא בכלל ופרט עליו אין להוסיף לפי כיון שבא לדונו בכלל ופרט השיב לו שהם אתה דנו בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט לאו סברא היא דהכי תדייניה דק"ו הוא אלא לא תדייניה בכלל ופרט שאם אתה בא לדונו בכלל ופרט נפק דינא מניה שלא כהסברא להכי לא תדייניה הכי בכלל ופרט דסתר להאי דבא לדונו בכלל ופרט דכן נראה משמעות דברי התוספות ואע"פ שאין כך בתו' שלפנינו דאדרבא נראה שלא בא לדונו בכלל ופרט אלא מכח סברא רצה לומר אז אינו כמו שכתוב בתו' שלפנינו דטעמא איכא למימר דשמא אקרובים אזהריה רחמנא מפני שמציר עליהם

וזהו זילותא דנזיר דאקרי קדוש אבל רחוקים שאינו נעצב עליהם לא אזהרי' רחמנ' עכ"ד הרי לאו מכלל ופרט קאמר הכי מ"מ לפי מה שכתב שכתבו כך התו' דהוא בכלל ופרט רצה לדון וסתר מכלל ק"ו נראה דסתר ללמוד של כלל ופרט דהיינו שאין לדונו בכלל ופרט: ומ"מ בדבר שדנים בכלל ופרט ודאי שאין להוסיף על מה שכתוב בפרט אפ"ג דיש סברא להוסיף כן נראה לפי הלימוד של כלל ופרט:

אבל ודאי שהוא ז"ל דעתו רחבה מני ים ואני אינו אלא כמחט סדקית ודבריו חיים וקיימים וצ"ע:

בא"ד וא"ת מי מזקקינן לומר את הצריכיות לרע"ק בין אמו לאביו אדרבא וכו' ואמו לג"ש שבשניהם פירוש דאמו בשניהם אתי לג"ש דלנגעם ולזיבתם וכ"ש דמופנה משני צדדים דאליבא דכ"ע למידין ואין משיבין:

בא"ד אלמא לאו דווקא הכא נמי נימא דלאו דווקא נקט אמו לא אביו לחודיה נפקא ע"כ פי' דאע"ג דהזכיר אמו נמי לדרשא דמ"מ אימא דלאו דווקא דלמ"מ מלאביו לחודיה נפקא ואמו אתי לג"ש כנ"ז:

בא"ד וי"ל דלא דמי דודאי לר' ישמעאל כי אם אמו דהא לאביי אצטריך לגופיה לקרובים וכו' וא"כ הכא ליכא למימר כמו לר' ישמעאל אלא ש"מ דווקא הזכיר שניהם למת מצוה ומצריך צריכי כדמסיק במסקנא ע"כ ואנכי איש צעיר לא נ"ל האי דמחלק בכך דאדרבה בברייתא דר' ישמעאל דלאביו אתי לגופיה נקט ליה לדרשא דמ"מ משום אמו דהוא הוה לימדרש לה להכי אע"ג דאין כך הוא במסקנא משום דאי לא הוה כתיב לאחיו הוה דרשינן ומוקמינן לאמו למת מצוה ולא לג"ש ומשום זה נקט בברייתא לאביו ולאמו משום מ"מ אע"ג דלמסקנא אין א' מהם להכי אתא כ"ש שנאמר דר"ע דאגב דדריש לאביו למ"מ דהוא מיותר נקט בהדיה ואמו אע"ג דה אתי לג"ש דהוא נקט לקרא בבת אחת לאביו ולאמו ואע"ג דלאמו לא צריכא להכי דהוא אתי לג"ש דרבי דתנא דבריית' סמך על הך ברייתא דרבי דמבואר בה דאמו אתי לג"ש דהרי דגם בברייתא דר"ש לא הזכיר מג"ש דרבי אלא דהש"ס הוא דקא דריש לה הכי לדעת רי"ש בא"ד ומיהו קשה דכיון דהתם בפרק טבול יום לית ליה צריכותא דאביו ואמו וכו אכל בכ"ג קשיא דתסגי בהך לג"ש פירוש דאם בשביל ג"ש דמטמא לנגעם ולזיבתם הוה סגי בחדא, דהוא סגי בחדא דהוא לאמו ולאביו מאי עביד ליה וקאמרי וליכא למימר דסוגיא דהתם ידרוש גבי כ"ג מלאביו וכו' דהא ידעינן מ"מ בכהן גדול וכו' מה ליה כ"ג לחודיה מה ליה כ"ג ונזיר ע"כ פירוש דליכא לממר דלאביו דגבי כ"ג ידרוש לה למת מצוה ולאמו לג"ש הנ"ז דא' תקשי דלמה צריך בכ"ג לאביו למת מצוה והרי בנזיר דרשינן דאפי' כהן ונזיר מיטמא למ"מ וא"כ

אמאי צריך בכ"ג לחודיה דבשלמא לסוגיא דידן דאית לה צריכותה נקט אביו משום אמו דצריכה לג"ש וק"ל. בא"ד ועוד יש לי לישב וכו' ומעתה גם בנזיר שוין ואייתר ליה בנזיר תרוויהו לדרשא. כדדריש התם ע"כ פי' דמה דעביד צריכותא הכא הוא מקרא דכ"ג הוא דעבד צריכות' ונקט לה בנזיר לגלוי מלתא דאיכא האי צריכותא ולנזיר לא צריך קרא דילפינן לה מכ"ג ושוין הם ובודאי דגם הכא דריש כמו התם וכמו דמפרשי אח"כ וא"ת א"כ אמאי דריש הכא וכו' דהאי וא"ת אינו כמו בכל מקום שהוא קושיא אלא תשלום דבריהם דקאמרי דגם הכא ידרוש כמו התם דגם הכא דרשי ואמו לכהן הדיוט כדדריש התם ולא חס לפרושי כל הדרשות הכא משום דסמיך אסוגיא דהתם ופירשו דבריהם בזה וא"ת וכו' וי"ל וכו' וקי"ל:

בא"ד וא"ת א"כ למה הזכיר לרע"ק כאן דרשה דכ"ג ונזיר כדדרשינן ליסמוך נמי אסוגיא דהתם כמו שסומך בדרשא דכהן הדיוט ונזיר וכו' נצ"ל והדברים מובנים מעצמם:

דף מט:

גמ' על לאפוקי רחוקים וכו' שנאמר על כל נפשות מת לא יבא ע"ב כתבו התו' לכך נראה דהכא נמי דריש רחוקים מעל כל נפשות מת ומכל מקום דרוש נמי מניה רביעית דם משני מתים מדכתיב נפשות לשון רבים ולא נפש ע"ב נראה דאם לא כתיב אלא נפש הוה דרשינן רביעית דם ממת אחד ולהכי רבנן דפליגי ארע"ק וסברי עד שיהא רביעית מאדם אחד קאמרי במ"ס סנהדרן דף ד' דטעמא דרבנן משום דנפשות כתיב:

וקשה לי דמנין לו לרע"ק דדריש רחוקים וקרובים מהאי קרא אימא דהכתוב בא לומר האי דרשא דרביעית דם היוצא משני מתים שמטמא באהל דווקא ונראה דטעמיה דאי להאי דווקא אתא קרא למה לי לכתוב על כל להכי דרשינן אלו הרחוקים ואי כתב נפש הוה אמרינן דבעי רביעית ממת אחד. והדרשא דרביעית דם הוא מדהזכיר נפש בקרא דהוא משמעות רביעית דם שנפשו של אדם הוא ומדכתיב את כל דהוא מיותר דרשינן ליה לקרובי' דהשתא כולי דרשות הוא מדכתי' קרא הכי וגם לרבנן דדרשי נפשת דווקא רביעית דם מאחד מת אה"נ דמודים בהנך דרשות דרע"ק דעל כל נפשות אלו הרחוקים מת אלו הקרובים וגם ר"ש דלא דריש על כל אלא הרחוקים מת אלו הקרובים אלא דמוקים קרא לקרובים מק"ו דכהן הדיוט. אה"נ דאזיל ומודה בדרשא דנפש דהוא רביעית דם דמטמא אלא דהוא ס"ל כרבנן וכמו שמוזכר בחולין דף עא' משום דנקט קרא נפש אלא דהתם בחולין דרשי לה לר' ישמעאל מן בנוגע במת בנפש ובסנהדרין קאמרי דיליף מועל כל נפשת מת דסבר יש אם למסורת:

ומעתה לא תקשי מה שמקשה הרא"מ ז"ל בפ' אמור וז"ל וא"ת כיון דפירוש על כל נפשות מת ברביעית דם שיצא מן המת קמיירי כדלעיל א"כ קרא דלאביו ולאמו לא יטמא לאו יתירא הוא ולמדרש מניה לאביו הוא דאינו מטמא אבל למת מצוה מטמה ע"כ דודאי דקרא אתא דלא ליטמא אפי' לקרובי' אלא מדכתב נפש נמי דרשינן נמי לרביעי' דם כמו שדרש הכא רע"ק כולהו מהא קרא וא"כ אייתר לאביו ולאמו למדרש להו הא למת מצוה מטמא: וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"נ מהל' טומאת מת שכתב שטומאת רביעית דם וכו' שכלן טומאתן אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש ע"כ וכתב הכ"מ דסובר רבינו דקרא אסמכתא בעלמא הוא יעו"ש ולדידי קשה דהא קאמרי בסנהדרין על האי דפלוגתא דרע"ק ורבנן ברביעית דם שיצא משני מתים משים דמר סבר יש אם למקרא ומר סבר דיש אם למסורת אלמא דבדאורייתא פליגי ולא במדי דרבנן והראיה שהביא רבינו שהרי אין הנזיר מגלח עליהן ראיתי דטעמא דאין הנזיר מגלח עליהן משום שלא נאמר בו כ' יטמא לנפש אלא וכי ימו' מת עליו וג"ו דמשמע עד שיטמא בטומאת שהן בעצמו של מת ע"כ וכיון שכן טעמא דביאת מקדש שאינו חייב משום דבנזיר כתיב וטמא ראש נזרו ובמקדש כתיב את מקדש ה' טמא הכא מייתי קרבן על טומאתו והכא מייתי קרבן על טומאתו על מה שזה מביא זה כמו שכתב הראב"ד שם בהשגה:

על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת וכו' ועל אבר מן המת שיש עליו בשר כראוי כתב המפרש דהיינו כדי שיכול לחיות ולהבריא אע"פי שאין עליהם בשר כזית ע"כ לפי זה מה דקתני ועל כזית מן המת הוא שאינו אבר אלא בשר בעלמא להכי בעי כזית וק"ל:

ועל חצי קב עצמות כתבו ומיירי שבאו מרוב מניינו או מרוב בניינו כגון שיש רוב בקב עצמות שנשתברו וחצי קב עצמות זה מהן מעט מכל עצם והיינו מרוב מניינו וכו'. נ"ל דכתבו כך כדי שלא תאמר דבמקום אשר נאמר רוב מניינו או בניינו הוא דיהיו כל רוב מניינו הם עצמות שלימים להכי כתבו כגון שיש רוב בקב עצמות שנשתברו וכו' דהיינו אעפ"י שיש בכללותם יותר מחצי קב אם בחצי קב היה מכל עצם ועצם אע"פי שאינן כולם מקרי רוב מניינו כיון דכל רוב מניינו איכא הכא דלא בעי שיהו כל רוב מניינו אלא מעט מכל עצם ועצם:

ונ"ל דהטעם משום דלא הזכירו חסרון בעצמות אלא בשדרה וגלוגלת כמו שמבואר באהלות פ"ב יעו"ש. ואח"כ אמרו וליכא לפרושי חצי קב משאר עצמות שאינו מרוב בניינו ולא ברוב מניינו דהא באהל נמי לא מיטמא וכו' פירוש מדלא קתני שם נמי חצי

קב שאינו מרוב מניינו או מרוב בניינו דמטמא באהל משמע דלא מטמא באהל דאי לאו הכי היה לו לתנא להזכירו ג"כ וכיון דאינו מטמא באהל מהיכא תיתי דהנזיר יגלח על טומאתן באהל והא הם אינן מטמאין באהל ולכאורה דבריהם אלו תמוהים דהא אמר רבא לקמן לא נצרכא אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע קב עצמות וא"כ קשה כיצד יאמר כך רבא והא במתני' קתני דבעי' חצי קב דאפי' ברובע קב לא יגלח:

ונראה דמשום זה פירשו בדברי רבא לקמן דחצי קב דקתני במתני' איירי דליכא רוב מנין או רוב בנין דהם בתחלה פירשו למתני' הכי משום דאם לא איירי ברוב בנין או רוב מנין אינו מטמא באהל כיון דלא קתני לה באהלות כמ"ש אבל. לדברי רבא מוכרח לומר דהכי יפרש רבא למתני' דס"ל דרבא הוא דיפרש הכי אבל לרבי יוחנן יפרש למתניתין ודאי כמו שפירשו הם למתני' דמלתא בטעמא איכא אבל אכתי קשה דמדלא חש רבא להאי מלתא דלא הזכיר לה באהלות הוא משום דס"ל דהדבר הוא מבואר מעצמו כיון דקתני באהלות שיעור המועט ובתנאי שיהיה רוב מנין או בנין משמע דבשיעור גדול מזה אינו צריך לשום תנאי:

ועוד כיון דבמתני הכא לא הזכיר מזה דרוב בנין או רוב מנין כמו דהזכיר באהלות מוכרח דאיירי מתני' אע"ג דליכא לא רוב מנין ולא רוב בנין הנזיר מגלח משום דהוא מטמא באהל אבל ברובע הקב כיון דאינו מטמא ודאי דאין הנזיר מגלח עליהם אם נכנס לאהלן. אלא דקשה לי דמנין לו לרבא לומר דברוב מנין או בנין מגלח אע"פ שאין בו רובע עצמות והא לפי מתני' דאהלות דאינו מטמא באהל אלא ברובע קב עצמות:

ועוד כיון דמפרש למתני' דחצי קב הוא בלא רוב בנין ובלא רוב מנין א"כ מה דקתני מתני' אח"כ אבל וכו' ורובע עצמות וכו' הוא בשאין בהם לא רוב מנין ולא רוב בנין דומיא דחצי קב דקתני' עלה אבל רובע קב אינו מגלח משום דאין בו לא רוב מנין ולא רוב בנין אבל אם יש בו רוב בנין או רוב מנין מגלח כשיש רובע הקב דווקא:

ונ"ל דרבא דייק מתני' דלקמן דקתני אבל הסבכו' וכו' ורובע קב עצמות משמע דרובע קב עצמות מטמא באהל דאי לאו הכי מהיכא תיתי דנימא דיגלח על אהלן והרי לא נטמא באהל זה אלא מוכרח לומר דמתני' סל דרובע קב עצמות מטמא באהל אע"ג דליכא לא רוב בנין לא רוב מנין דלא כמו הך מתני' דאהלות וכיון שכן משמע אבל אם היה רוב מנין ורוב בנין אע"ג דליכא רובע קב מטמא באהל לתנא דמתני' וכיון שכן גם הנזיר מגלח עליהם דלא קא מימעט מתניתין אלא רובע קב עצמו' דלאו מרוב מנין או מרוב בנין דאי לאו הכי היה לו להזכיר גם זה דאע"ג דמטמא אין הנזיר מגלח עליהם אלא ודאי דס"ל לתנא דמתניתן דגם דאין רובע הקב מרוב הבנין או מרוב המנין דנזיר מגלח עליהם

ולהכי מפרש רבא דמת דקתני מתני' הוא לרוב מניינו או לרוב בניינו אע"ג דאין בהם רובע הקב:
ומכ"ש שלדברי הרמב"ם ז"ל ברפ"ב דאהלות הביא הכ"מ בפ"ב מהל' טומאת המת דבריו בגירסא מוגהית וז"ל הנה אלו ג' שעורים בעצמות הערומים מן הבשר א' מהם שיהיו באלו העצמות רוב גודל הגוף אשר הוא עצמותיו ואע"פי שלא שלא יהיה בהם רובע הקב השני שיהיה בהם רוב המנין והוא קכ"ה איברים ואע"פ שלא יהיה בהם רובע והשלישי שיהיה בהם רובע עצמית או יותר אע"ג שלא יהיה בהם רוב בניינו ולא רוב מניינו הנה אלו העצמות יטמאו באהל הואיל ויש בהם רו' ע"כ שלפי דבריו אלו גס כן מתניתין דאהלות נמי אתי כמו שפירשתי בדברי רבא וכן פסק הוא ז"ל בהל' נזירות ובהל' טומאת מת כמו שפירשתי לדברי רבא:
ועוד אכתי תמיה אני על דברי התו' דהכא דתפסו להאי סברא עוקר דמי הכריחם לזה עד שלקמן דנ"ב ע"ב בד"ה רמי בר חמי וכו' אנהו אכתי קיימי בשיטתייהן דהכא דחצי קב דקתני הוא מרוב הבנין או מרוב המנין וקא מפרשי לבעיא דרמי בר חמא דמה דקאמר דחמירי וכו' דחמירי מרובע מרוב הבנין או מרוב המנין והא בכל מקום שוים הם דחשיבי כי הדדי נינהו: וי"ל דהתו' דייקי דברי רמי בר חמא דקאמר כי קתני חצי קב עצמות היכא דאיכא משאר איברים וכו' דמשמע דלא בעי אלא בשדרה וגולגלת אבל בשאר איברים אפי' יש בהם רוב בנין או רוב מניין הוא בעי חצי קב דחמירי שדרה וגלגולת גם מעצמות דיש בהם רוב בנין ורוב מנין והוא כמו פירושם דפירשו הכא. הדרינן למאי דאמרינן לעיל דהתו' שפירשו הכי הוא דלא כרבא דבאמת דוחק הוא דכל כולי האי חולק רבא על רמי בר חמא דמפר' למתני' דחצי קב הוא מרוב בנין או רוב מנין דברוב' אינו מגלח ורבא סובר אפי' אין בו רובע קב הוא מגלח ומתני' איירי בחצי קב שאין בו רוב מניין או רוב מנין לכן נלע"ד דכוונתם דרבא איירי במת שלא נתפרקו איבריו ולכן כשיש בו רוב מנין או רוב בנין אע"פ שאין בו רובע הקב הוא מגלח דכמת שלם חשבינן ליה אבל בנתפרקו עצמותיו דהם עצמות דווקא בעי חצי קב מרוב בנין או מרוב מנין מה שאמרו בדיבורם רבא אמר וכו' אבל אם אין בו רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח אלא א"כ יש בו חצי קב הכי פירוש אבל אם אין במת רוב בנינו או רוב מניינו שנפרדו עצמותיו ממנו הדר דיניה ברוב בנין או רוב מנין וכמו דבריהם הכא דלא כסברת הרמב"ם שכתבתי לעיל ודו"ק:

דף נ.

גמ' ועדין יאמר על אבר ממנו מגלח על כלו ולא כ"ש ע"ב קשה לי דמה קושיא זו דמה לאבר ממנו שכן יש עליו בשר כראוי אבל במת עסיקנן דלית בה בשר כלל דכמו שתאמר שאין עליו כזית כדאמר ר' יוסי כ"ש מאבר שאין עליו בשר כלל ואם קא מקשה על דברי ר' יוסי דנקט שאין עליו כזית דמשמע אבל יש עליו בשר אלא שאין בו כזית הא לאו קושיא דר' יוסי לאו בדווקא נקט דבריו אלא על מה דמקשה עליו מכזית בשר השיב דלית ביה כזית בשר ולעולם נאמר שאין בו בשר כלל וי"ל דקא מקשה דאע"ג דאין עליו בשר כלל כיון דהוא מת כלו אתי מכ"ש מאבר שיש עליו בשר כראוי ולזה תרץ כדאמר ר' יוחנן לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין ורבא אמר לא נצרכא אלא לרוב מניינו וכו' דהנייו שאינו מת שלם אלא עצמות מת שיש בהם מרוב מניינו או רוב בניינו וכו' וכתב המפרש דא ע"פי דבעלמא לא הוי חשיב לענין טומאת מת אלא א"כ שיהא בהן רובע עצמות גבי נזיר הויא חשיב כמת כלם הואיל ומגלח עליהם ע"כ. הנה אזיל כפי מתני' דאהלות דאינו מטמא באהל לא ברובע מרוב בניינו או מרוב מניינו ודבריו קשים אצלי כיון דבעלמא אינו מטמא באהל, א"כ לא ירדה טומאה לנזיר באהל זה ואמאי מטמא ומגלח עליהם דאדרבה במתני' דלקמן קא תני דברים שמטמאין באהל ואין הנזיר מגלח עליהן:

ואיפשר לומר דהכא דקתני מת הוא איירי שלא נתפרקו העצמות אלא שעומדים בעצמם ולהכי מטמא דלא דמי לעצמות מפורקין דאין מטמאין באהל אלא ברובע קב דווקא דהכא חשיב כמת שלם והה"נ דמטמא באהל ונזיר יגלח עליהם כן איפשר לפרש דבריו ומה שאמר דאע"ג דבעלמא לא הוי חשיב וכו' הוא דהיינו בשאין בעצמ' רובע והם מפורקין אבל הכא דעומדים בעינם דהא קתני מת אה"נ דמטמא עליהם באהל ומגלח עליהם ודו"ק. בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח כתב המפרש ומוהל שהרתיח שיצא מבשר המת כמין מים והרתיח ליקרש על ידי רתיחה שהרתיח וכו' פירוש שיהתיח מעצמו דלא כפירוש התו' דמפרשי והרתיח באור וכו' וריהטא דש"ס משמע כדברי המפרש דהוא קאמר שהרתיח דמשמע מעצמו דומיא דבשר המת שקרש דאמר ברישא דהוא דקרש מעצמו:

הך אלימא דלא ידענן דדידיה הוא כי קרש מאי הוי וכו' כתב המפרש אי ההיא משקה דקריש הוי מן המת כלומר דידענן ודאי דלאו ממת הוא ע"כ משמע דדווקא דידענן ודאי דלאו ממת הוא דאז תקשה דאמאי מטמא הא אם הוא ספק מטמא ומגלח וקשה לי דאיך מגלח על הספק:

ועוד קשה דהא קאמר ואי מן המת הוא בודאי אפי' לא קרש אמאי לא מטמא משמע אבל אם הוא ספק אינו מטמא ואינו מגלח והוא הפך צד ראשון: ונ"ל דפריש כך משום דר' ירמיה קא מתרץ דהוא בסתם וכו' דמשמע דהמקשה סבר דאיירי בודאי ולהכי קא מקשה ומוכרח לפרש הקושיא דאמר אלימא דלא ידענן דדידיה הוא דהכוונה דידענן ודאי דלאו ממת והוא כי קרש אמאי מטמא אע"ג דקרש הוא סימן דמגופיה הוא הרי מ"מ ידענן דלאו מגופיה בודאי ואם מן המת בודאי אפילו לא קרש מאי הוי הרי ידענן דמגופיה הוא ומתרץ ר' ירמיה בסתם דהיינו דלאו במציאות דודאי אלא דאירי דנסתפק לן אי דמת הוי אי לא ש הילכך מהדרינן אי קרש הוברר דמגופיה של מת הוא. ואי לא קרש הרי הוברר דלאו מגופיה דמת הוא דהשתא אתי שפיר דהמקשה נמי ידע דקרש הוא סימן דמגופיה של מת אלא דלפי דהבין דאירי הענין בודאי קא מקשה כנ"ז אבל לפי דברי התוספ' דהמקשה לא ידע דקרש הוא סימן דמגופיה דמת הוא אלא עד דחידש לו כך ר' ירמיה ולהכי פירוש בקושיא שאין אנו יודעין יכו' כי קריש מאי הוי היכי מגלח על הספק, הי דידענן דדידיה הוא ואע"ג דלא קריש ודבריהם אלו קשים אצלי דאיך שייך לומר דהמקשה לא ידע דקרישות הוא סימן דמגופיה של מת דא"כ מאי מועיל האי דקרש ולמאי נקט לה כיון דהוא ספק עדיין והדבר מוכרח מעצמן דקרישות מסיר הספיק דלהכי נקט לה הש"ס ודו"ק:

מי אמרינן נצל דאתי מאדם וכו' הנה לפי ריהטא דש"ס דקא בעי אם באה הקבלה גם לנצל דבהמה דלשניהם באה הקבלה דנצל הרי הוא כבשר ובודאי דהוא ראוי לאכילת הכלב דאי לאו הכי אפי' בשר עצמו אינו מטמא או דילמא דלא באה הקבלה אלא לנצל אדם דווקא וכתבו המפרש והתוספות אף אם הוא ראוי לאכילת הכלב כיון דנימוח הוא חשיב כעפרא דארעא. ולכאורה קשה דלמה צריך לומר כך כיון דלא באה הקבלה אלא לנצל האדם דווקא מהיכא תיתי לומר דגם לבהמה יש נצל כיון דהבעיא היא אם גמירי גם לבהמה. או לאדם דווקא משמע דאם לא גמירי אלא לאדם לא צריכין תו לשום טעם: ונ"ל דכתבו הכי כי היכי דלא תקשי על בעיא זו דמהיכא תיתי לומר דליחלק בין בשר לנצל כיון דהוא ראוי לאכילת הכלב מה לי בשר מה לי נצל לזה אמרו כיון דהוא נצל בעלמ' אמרינן דהוא כעפרא בעלמא: אבל אכתי איכא למידק דאם גמירי דנצל לאדם דהוא חשוב כבשר גם בבהמה חשוב כבשר נמי וי"ל דבהמה שאני כיון דטומאת נבילה תלה הכתוב באוכל אע"ג דזה ראוי לאכילת כלב מ"מ כיון שנמחה עפרא בעלמ' הוא ולא מקרי אוכל:

וראיתי להרמב"ם בפ"א מהל' אבות הטומאה שכתב וז"ל בשר נבילה שנפסד והבאיש ונפסד מלאכול הכלב טהור לפיכך נצל הנבילה ספק אם מטמא בכזית או לא ע"כ נראה ממ"ש לפיכך על ונפסד מלאכול הכלב טהור משמע דעל ידי שטהור זה שנפסד מאכילת הכלב הוא דנפל הספק אם מטמא בכזית או לא דנצל איפשר שנפסד מאכילת הכלב דהבעיא אם נפסד מאכילת הכלב וא"כ לא גמירי נצל בבהמה דהוא נפסד מאכיל' הכלב או גמירי נצל בבהמה לפי שלא נפסד מאכיל הכלב. דלא כפירוש המפרש והתוספות דמפרשי דודאי לא נפסד מאכילת הכלב אלא משום דהוא כעפרא דארעא:

ונראה דהרמב"ם גריס כמו הגירסא שלפנינו ואי ס"ד עד לכלב אפי' בחמה נמי דהיינו דאם זה הנצל חזי לאכילת כלב אפי' בחמה נמי יהיה טמא דלא נפסד מאכילת הכלב כמו הנצל ודחי ליה דהניחו בחמה שאני דלא נמחה עד שסרח כבר בחמה ונפסד מאכילת הכלב אבל הנצל אימא דלא נפסל מאכילת הכלב:

אבל המפרש והתוספות גרסי ואי ס"ד יש נצל לבהמה אפילו בחמה נמי ולפי דברי הרמב"ם הנז' מפרש גמירי דאמר הש"ס הכוונה דסברי רבנן כך ולא משום הקבלה ודו"ק:

ואי ס"ד עד לכלב אפילו בחמה נמי כתב המפרש ואי ס"ד דיש נצל לבהמה אפי' המחהו בחמה ליהוי טמא עי חזר וקרש ע"כ:

קשה לי דלמה כתב כי חזר וקדש דלא מצריכינן קרש היכא דלא ידעינן אם מגופיה דמת אם מכיחו וניעו ולהכי אם קרש דעינן דמגופיה דמת אבל הכא דאיירי בחלב נבילה בודאי למאי צריך קרש ואיפשר לומר דקים ליה דכלזמן שהוא מחוי אינו ראוי לאכילת כלב אלא עד שיקרוש:

תנן כל הניצוק טהור חוץ מדבש הזיפים והצפיחית כתב המפרש והואיל והן עבין נעשה תחתון כמו מחובר לעליון וכו' קשה לי הא דכתב משום דעבין והא בעיא אח"כ דבעי רמי בר חמא יש ניצוק לאוכלין או אין ניצוק לאוכלין וכו' דבעי על טעמא דדבש והצפיחי אם משום דאית בהו רירי או דילמא משום דסמיכין וכו' דהיינו משום דהם עבים כמו שפירש הוא שם. וכן קשה נמי לדברי התוספות דפירוש טעמא דמתוך שהוא עב הרבה חשיב אוכל דהא אח"כ קא בעי על זה:

וי"ל דפירשו לפי הפישוט ת"ש וכו' בין בראשונה בין בשניה דהוא ליפשוט דיש ניצוק לאוכלין דטעמא דדבש והצפיחית הוא דהם עבין וחשיבין כאוכל ולפי דברי המפרש שם לל"ק ולדברי התו' שם לפי ת"ש ראשונה ודחיה דשניה ואח"כ ראיתי להרמב"ם בפ"ז מהל' טומאת אוכלין דפסק דאין ניצוק לאוכלין וטעמא דדבש והצפיחית משום רירי דלא כהך ת"ש אלא כר' זירא וכמר בריה דרבינא וכדחיית רב אשי דאמר מדי איריא

לפי פי' המפרש ללישנא קמא וללישנא בתרא ולדברי התו' כדברי רבי זירא ומר בריה דרבינא וכפשוט דאמר ליה רבינא לרב אשי:
והכ"מ כתב שם דרבינו פסק כר' זירא ומר בריה דרבינא ולא שבקינן לפשיטותא דרבינא משום דחייתו דרב אשי ע"כ דזה הוא לפי דברי התוספות וכלישנא בתרא דהמפרש ודברי טעם הם:
ועוד נ"ל דמה שכתבו המפרש והתו' דטעמא הוא משום דעבין הם הוא דהכי ריהטא דמתניתין מדנקטא דבש הזיפים והצפיחית דווקא דמשמע אבל בדבש אחר לא דהוא משום דדבש אחר צלול הוא והני משום דעבין. אלא דרמי בר חמא קא בעי דשמא דטעמא הוא משום רירי ואם כן אוכלין אחרים דלית להו רירי לא אע"ג דהם עבין:

דף נ:

גמ' בעי רמי בר חמא וכו' והני לית בהו רירי וכו' כתב המפרש גבי דבש והצפיחית וכו' משום דאית בהו רירי דם ולדות ע"כ איכא לימדק כיון דאמרי ב"ש אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהיא סולדת לאחריה משמע שדברי ת"ק לא איירי משום רירי שם ולדות דאל"כ היה לו לומר מפני שגם הם סולדות ובודאי שדברי ת"ק משום דסמיכי דהיינו שהם עבין בתכלית ועל כן יחבר נצוק שלהס בין שני הכלים ויהיו גוף אחד וב"ש מוסיף המקפה אע"פ שאין בה עובי כ"כ לשיחברם יחד מ"מ אית בהו רירי שיחזרו ויטמאו המקפה אשר עירה ממנה:
וי"ל דודאי שסולדת לאחוריה דקאמרי ב"ש אינן באופן דת"ק אבל ת"ק איירי משום רירי שחזור העמוד כולו והמקפ' אינו חוזר העמוד אלא מעט רירי שחוזרים ולא חשיבי וב"ש קאמרי אע"פי שאינו חוזר העמוד כולו מ"מ יש בה רירי שחוזרין ומשום זה גם היא יש בה ניצוק חיבור וכמו זה אמרו בתוספות ודו"ק:
ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר ע"כ יש לדקדק דאם אמרינן דנפרדה טיפה מעט על ידי האור אע"ג דנשאר חיבור על ידי ניצוק מ"מ בשעה שהוא ניתך הרי הוא כמשקה וכמו דבש הצלול דניצוק שלו אינו חיבור ג"כ הכא ניצוק שלו אינו חיבור ומוכרח לומר דלא נפרדה שום טיפה ממנה ועדיין הוא מחובר יחד ואינו דומה לאופן האוכלין דקא בעי ואיפשר לומר כיון דלית בה רירי שיחזרו יהיה טהור:
ואיפשר לומר דס"ל להמפשיט כיון דהוא מ"מ אוכל אם לא היה הדין שיש ניצוק חיבור לאוכלין משום דסמיכי אלא אע"ג דסמיכי ומחוברין זה בזה טהורין דדבש טעמו משום רירי ושאר אוכלין לית בהו רירי א"כ האי חלב שהתיכו לא ליטמא כי היכי דלא ליחלק באוכלים א"כ לא ליטמא דמוכרח לומר דלא נפרדה שום טיפה ועדיין הוא מחובר כיון

דאיכא טעמא משום דיש ניצוק לאוכלין וזה מקרי אוכל עדיין אע"פ שהוא כמים ואמר לו רבי זירא אנא ומר בריה דרבינא תרגימנא הכא וכו' דהיינו דלעולם אין אין ניצוק לאוכלין והכא היינו טעמא דטמא דעסיקנן כגון דבהדי דמרתח וכו': ועוד איפשר לומר דבחלב בתחילת התכתו כשנפרדת הטיפה ממנו עדיין הוא עב כמו שאר אוכלין ואינו דומה לשאר משקין ודו"ק:

א"ל רבינא לרב אשי ת"ש ב"ש אומרים אף המקפה של גריסין וכו' מדי איריא וכו' כתב המפרש ת"ש בית שמאי אומרים אף מקפה של גריסין אלמא דיש ניצוק לאוכלין מדי איריא וכו' מי אמרינן דגבי שאר אוכלין כגון עדשים מי אמרינן כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין הוי חיבור וכו' לא הוה ניצוק ע"כ משמע מדבריו אלו דהבעיא היא לב"ש כמו שהשיב רב אשי מדי איריא וכו' דפירש דהבעיא בשאר אוכלין מי אמרינן כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין הוי חיבור דזה לב"ש. דת"ק פליג אדברי בית שמאי במקפה וכיון שכן מה שמפשיט רב אשי מדברי ב"ש דלא ידע להאי חילוקא דחילק רב אשי בדברי ב"ש דאמר דזה כוונת הבעיא מי אמרינן כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין וכו' הוא דסבר רבינא דהבעיא היא אם יש ניצוק לאוכלין או אין ניצוק לאוכלין. לא איירי על הך מתני' אלא בעלמא קא בעי ופשיט מהאי מתני' מדברי ב"ש דיש ניצוק לאוכלין עד שהשיב לו רב אשי מדי איריא וכו' דפירש לו כוונת הבעיא דקא בעי אם יש לחלק בין מקפה לשאר אוכלין דאז ליכא פישוט מדברי ב"ש דלעולם אימא לך אין ניצוק לאוכלין. זה כוונת המפרש. ודברים אלו תמוהים דהא כבר פירש המפרש בפירוש הבעיא דהבעיא היא לת"ק דהכי כתב לעיל וז"ל גבי דבש הזיפים וכו' דהוא לדברי ת"ק וכמו שפירשתי לעיל דבריו וכי תימא דהוא פירש קושטא דמלת' שא דרבינא לא הבין הבעיא. זה אינו דהא פירש דגם בדברי רב אשי דהבעיא לדברי ב"ש:

ועוד קשה דאיך איפשר לומר דרמי בר חמא קא מבעיא ליה אליבא דב"ש דלאו הילכתא נינהו:

ומוכרח לומר דמה שפירש לעיל כנז' הוא לפי לישנא אחרינא וכפי מה שהשיב לו רב אשי לרבינא אבל אכתי קשה נם לפירוש לישנא אחרינא דמשמע דרבינא הבין דהבעיא לדברי ב"ש מדכתב כדברי רב אשי וכי קמבעיא לן אליבא דרבנן משמע דרבינא המפשיט הבין דהבעיא היא לדברי ב"ש וזה תימא דאיך איפשר לומר דרמי בר חמא קא מבעיא ליה אליבא דלאו הילכתא. ואם משום דרבינא קא פשיט מדברי ב"ש מדי הוי דכוונתו דמדברי ב"ש אנו יודעים דברי ת"ק וכמו שפירשו התוספות:

אלא דגם על דברי התוספות קשה לי לפי מה שפירשו בדברי הבעיא דהמבעי קא מבעיא ליה אם כצד זה או כצד זה דלא ידע אי זה צד עדיף ורוצה לברר לו אי זה צד עדיף א"כ רבינא דפשיט לו תא שמע וכו' וכי לא ידע זה והלא הוא רוצה לברר לו קישטא דמלתא. והוא לא חידש לו שום ראייה כלל לזה הצד ורב אשי שדחי ליה מדי איריא משמע דלא ידע ליה רבינא והלא המבעי הבעיא שלו על שני הצדדים אי זה צד עדיף:

ואיפשר לומר דכוונתם לומר דרבינא הוא אומר דצד זה עדיף דהוא מה שאמר ת"ש ב"ש אומרים וכו' דממנה נשמע לרבנן. ורב אשי השיב לו מדי איריא דבד משום דסמיכי עדיף וזו דוחק שלא הזכירו מזה כלל:. ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש דילמא למטה מדידיה דהוה ליה פיסת היד ע"כ פי' מניין לך לומר דלמעלה דקאמר הוא דכשהאדם הוא משתמש בידיו הוא מנביהם ויהיו מתחלת הצבעות למעלה דילמא למעלה דקאמר הוא בענין כשיהיו הידים בלא עסק שהם ראשי האצבעו' הם למטה ויהיו קשרי האצבעות הם למעלה לצד הגוף וא"כ זה הוא שאמר מעיקר אצבעותי' ולמעלה שהוא מקשרי אצבעותי' ולמעלה שהוא מתחיל פיסת היד משם דנמצא דדברי רבי מאיר כדברי חזקיה וק"ל:

דף נא.

גמ' אימא הכי רקב הבא מן הבשר עד שיש עצם בבשר פירוש דמה דקתני רקב הכא מן הבשר טהור אין הכוונה הא מן העצם טמא אלא הכוונה רקב הבא מן הבשר לבדו טהור לפי שצריך שיהא עצם עמו נמי:

תנן התם כל מה שבמת טמא וכו' בעי חזקיה וכו' או דילמא השתא מיהא הא מחוברין ע"כ כתב המפרש כגזוז דמי ונעשה לו גלגלין ואין לו רקב ע"כ דמפרש לבעיא דחזקיה לענין אם נעשית לו גלגלים דהכי משמע מדאמר הש"ס וניפשטו ליה מדרבא בר חנא טעמא משום דגזז הא לא גזז לא הכי קאמר גזז הרי זה גלגלים לא גזז מיבעי ליה ע"כ דמשמע דלענין גלגלים הוא דקא מיבעי ליה:

והתו' כתבו דהבעי' היא מי הוי כשאר חיבורין למת וטמא או כגזוז דמי ולא מטמא במת אף במחובר ולא ניחא להו במה שיש מפרשים דלענין גלגלין קא מיבעיא ליה משום דהוא קאי אמתני' דכל שבמת טמא דלאו לענין גלגלין איירי ומפרשי דמאי דקאמר הש"ס וניפשטו ליה מדרבה בר בר חנא דמדקאמר דלא גזז לא הוי גלגלין הכי נמי דינא דבשעת חיבורו טמא דהוי בגופו וגרסי לא גזז תיבעי לך ומפרשי לה כלומר לרבה בר חנא גופיה קא מיבעיא היכא דלא גזז:

וקשה לי על פירוש זה דלענין דליטמא בשעת חמייבורו במת קא מיבעיא ליה וקא מיפשיט מדרבה בר בר חנה דמדלא הוי גלגלים הוי מטמא נמי דשאני גלגלים כיון דהוא מחובר עמו לא מקרי תערובת דבר אחר אבל לענין ליטמא כיון דהוא עומד לגזז לא מקרי בשר המת כדי ליטמא בבשרו:

ואח"כ ראיתי להרמב"ם ז"ל בסוף פ"ג מהל' טומאת מת דפסק לענין טומאה שהיא ספק דמפרש להבעיא כפירוש התו' הנז' ומדלא תני לה בהלי' נזירות נמי נראה דלענין גלגילים לא הוי אבל קשה דהא אמרו הש"ס לא גזז תיבעי לך:

וי"ל כיון דבדרך דחייה קאמר לה לא שבקינן דברי רבה בר בר חנא דבכל גוונא קאמר לה אבל הלח"מ כתב דרבינו סומך על הל' טומאת מת יעו"ש: ת"ש דתני ר' נתן וכו' דרך עקב קאתי ע"כ הנה קס"ד דלא קא בעי אלא הבא מן העקב כיון דאין בו חיותא אין בו דין רקב דלא גמירי אלא בבא ממקום אחר דווקא הוא דיש לו דין רקב. ולהכי לא פשיט ליה מכל מת דעלמ' דאמרינן דתרווד רקב מטמא ולא חיישנן דשמא זה התרווד רקב הוא בא מן העקב ג"כ ואין מצטריף לתרווד דאימא דאיירי בדידענן דזה תרווד רקב בא ממקום דלאו עקב אבל מהא דרבי נתן משמע דשני מתים בכללות' לא עמדו כי אם על תרווד אחד וכמו דפירש לה רבא לעיל במה שאמר והרקיבו ועמדו על מלא תרווד שודאי איכא מן העקב בהם לצרפו לתרווד רעב דמניה פשיט שפיר דגם מן העקב איכא רקב וכמו שכתבו בתו' בד"ה ונרקבו וכו' ובד"ה רקב הבא משני מתים:

ודחי ליה הש"ס אי דארקיב כוליה מת וקאתי דרך עקב וכו' וקאתי דרך עקב דהיינו דזה הרקב דקא בעי עליה הוא דאתי מן עקב לחודיה אבל כשנרקב כל המת ונרקב גם העקב יש בו דין רקב:

והשתא הא דתני עולא בר חנינא לקמן מת שחסר אין לו רקב דמשמע באף שחסר ממנו העקב שהיא לבדו אין לו דין רקב שהוא כמאן דליתיה דמי אפ"ה אם חסר מן המת אין לו דין רקב במת כלו כיון דהוא מצטרף לתרווד היכא דארקיב כל המת:

אבל לפי ס"ד דבשאר הגוף לבד העקב יש בו דין רקב א"כ גם אם חסר המת העקב יש בשאר הגוף דין רקב כיון דאינו מעלה ואינו מוריד וכיון שכן לפי ס"ד לא אתי כעולא בר חנינא דאכתי לא ידע לה להא דתני עולא בר חנינא:

או איפשר לומר דהא דתני עולא בר חנינא דמת שחסר אין לו רקב לאו משום דחסר מרקב של כל גופו דבעי הרקב מכל גופו אלא דהכי גמירי דאין דין רקב אלא בשנקבר שלם:

ומ"מ נ"ל שלדברי תני עולא בר חנינא ליכא ספיקא עוד דהכי משמע דהבל תלוי במה שנקבר דאם נקבר חסר אפי' אם יהיה כל הרקב משאר הגוף אין בו דין רקב ואם נקבר

שלם בכל גוונא יש בו דין רקב בכל אשר ימצא נרקב מקצת ממנו דאפי' בל הרקב הוא מן העקב יש בו דין רקב:
וכן נ"ל שזה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נזירות ובהל' טומאת מת שלא הזכיר דין זה דנרקב העקב דווקא שהוא בספק טומאה כדין כל תיקו שבש"ס דהוא פסק כתני עולא בר חנינא דהעיקר הוא שבכל שנקבר חסר אבר אין לו דין רקב וכל שנקבר שלם כל רקב שבו מטמא אפי' שבא כולו מן העקב דלא נרקב אלא העקב לבד שרבינו סובר דהבעיא היא קודם דלא ידע להא דתני עולא בר חנינא אבל אחר דתני עולא ליכא ספיקא כלל ומשום זה נמי לא פסק להא דאמר עולא לעיל אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים מן העצמות דהעיקר הוא בקבורת המת אם חסר כל רקב הבא ממנו אינו מטמא ואם נקבר שלם כל רקב הבא ממנו מטמא כן נ"ל ודו"ק:
שייך לעיל קודם ת"ש דתני וכו' או דילמא השתא מיהא הא מחוברין ע"כ לכאורה קשה דאמאי לא פשיט ליה הש"ס דהיא מחלוקת תנאים כמו דפשיט לה בסנהדרין דף ט"ו על הך בעיא דר' אבין וכן בהשולח דף ט"ל קאמר הש"ס נמי דפלוגתא דתנאי דמר סבר כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי ולבסוף קאמר דבשער כולי עלמא ס"ל לאו כגזוז דמי משום דשער דכל כמה דקאי אשבוחי משבח:
ונ"ל דאין הנדונים שוים דשאני מת לענין טומאה דשער עצמו אין בו טומאה אלא משום דמחובר למת דעל חיבור זה קא בעי אם אמרינן שהוא כגזוז דמי ולא מקרי מחובר או דילמא דהשתא מיהא הוא מחובר ודו"ק:

דף נא:
בעי רב אחא בריה דרב איקא עורו מהו כתב המפרש ואית דמפרשי עורו עיר האדם ממש:
וקשה לי דאיך שייך לומר עור האדם ממש והלא כי בעי רב פפא פירשה מהו הוא דפשיטא ליה כיון דלא מקיימא בדלא אכלה חיותא הוא ולא הוי גלגלין אלא משום דמעלמא אתי הוא דקא מסתפק א"כ בעורו דהוא חיותיה דאינו חי אם תפשיט לו לעורו ולאו מעלמא אתי ודאי דלא הוי גלגלין וכי תימא דרב אחא בריה דרב איקא לא ס"ל הך דרב פפא א"כ הש"ס אמאי מייתי להך בעיא דרב פפא והא אפי' בחיותיה ולאו מעלמא לא מיפשט לה דנעשה גלגלין כ"ש הך:
ועוד דנראה ממה שאמר א"ל רב שמואל בר אחא לרב פפא ואי ס"ד כל הני דקאמר הוי גלגלין רקב דמטמא היכי משכחת לה משמע דרב פפא ידע כל הני בעיי:

ומיהו המפרש כתב היכי דמשכחת דקאמר הוא על בעיא דפירשה דקאמר רב פפא אבל מדקא משיב לו דאשקייה מי דקלים וסכיא נשא שלקו בימי טבריה משמע דידע נמי להך בעיא דעורו דקאמר ושלקו בימי טבריה:

ועוד קשה דמאי קא בעי בעורו והא אמר רבה בר בר חנא א"ר יוחנן גזז שערו וקברו עמו משמע גזז אין לא גזז לא דלא נעשה גלגולין כ"ש דלא פשט עורו וג"כ בכיחו וניעו ופירשה דמחוברין עמו וג"כ זרע במעי אשה: ואיפשר לומר דכל הני בעיי בעו להו דלא ידעו להא דרבה בר בר חנה והש"ס הביא אותם אע"ג דלא צריכי אלא דקשה על הש"ס דלא פשיט להו מהא דרבה בר בר חנה:

ונ"ל לומר דהש"ס לא צריך לימפשט להו כיון דכבר אייתי לעיל להא דרבה בר בר קנה: ונ"ל דזהו טעמא דהרמב"ם לא הזכיר מהני בעיי ולומר דהוא ספק כמו שאר בעיות דלא איפשטו דהוא פסק כבר להא דרבה בר בר חנה וא"כ ודאי דלאו הוו גלגלין ואין אנו צריכים למ"ש הלח"מ שם יעו"ש:

מת שחסר אין לו רקב ולא תפוסה ולא שכונת קברות כתבו התוספות וצריך עיון למה אם טעם שכונת קברות משום חששא דדילמא היה שם בית הקברות אף כי אחד חסר נמי ניחוש ע"כ ואני ראיתי כתוב הטעם שהדבר מוכיח שדרך מריבה מתו לשם ונקברו שם באקראי ע"כ:

היכי דמי דאירקיב חד אבר כו' פירוש דהא דאמר דבחי אין לו רקב כיון דהוא חי מוכרח לומר דהרקב הוא באחד מאיבריו וכיון שכן משמע דבהאי גוונא הוא דקאמר לא אמרת במת שיש לו רקב דהיינו באחד מאיבריו שאף על אבר אחד של מת יש בו דין רקב וקשיא לדתני עולא בר חנינא דתני דמת שחסר אין לו דין רקב:

ולכאורה קשה דמאי מקשה מהאי לדתני עולא בר חנינא דמה שקתני כנגדו במת שבאבר אחד יש לו דין רקב הוא כגון שהיה המת שלם כשנקבר ונרקב ממנו אבר אחד דיש לו דין רקב בודאי כמו החי שהיא שלם ונרקב ממנו אבר אחד על ידי חולי דכן משמע מדברי המפרש דבחי הרקיב. ממנו אבר אחד וקא מקשה א"כ כנלדו במת דאע"ג דלא אירקיב בו אלא אבר אחד יש רקב ובכי האי גוונא ודאי דאית ביה רקב דלא תני עולא בר חנינא אלא בשנקבר חסר: ונראה דמשום זה פירשו בתו' וז"ל דכוותה גבי מת אפי' ארקיב חד צבר אם חתך האבר ממנו וכו' דהיינו כמו בחי דאיירי בנחתך האבר ממנו ונרקב כנגדו במת שנחתך ממנו ואח"כ הרקיב וכן נראה מהך, מתני' דאיירי בשפירש האבר מן החי ועליה קאמר שאין בו דין רקב דמשמע דבמת דקאמר הוא על הפורש ממנו ואח"כ נרקב וכיון שכן גם דברי המפרש נמי איירי בשפירש האבר ואח"כ הרקיב. דף נ"ב ע"א גמ'

אמר רב שמעיא וכו' אבל נפלה בה לשמה לא תיבעי לך ע"כ. לפי ריהטא דהש"ס דר' שמעיא פשיטא ליה דלא בעיא שיעורה בנמלה דאפי' אחרה חייב כיון דהיא בפחות מכעדשה הויא בה נשמה אבל מדברי המפרש נראה דעדיין בעיא היא דר' שמעיא בא לדחות פישוט דרב יהודא מדי סקרתא דוקא ומפרש להש"ס הכי אבל נפלה בה נשמה לא בענין שיעור' ותבעי לך עדיין דלא דקאמ' לא קאי על תבעי לך שא קאי אך לעיל מינה אבל נפלה בה נשמה. וכן ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלי' מאכלות דפסק דהוא ספק ולכן אין לוקין עליה:

מעשה שהביאו קופה מלאה עצמות וכו והניחום באויר וכו' כתב המפרש והניחום באויר. כדי שלא יהיו מיטמאין באותן עצמות ע"כ משמע דאיירי באויר בלא גג וכמו שפירשו התוספות אבל ממה שכתב אח"כ בד"ה מטמא וכו' הא איכא חדא דמת אחד מטמא באהל ואין מועיל הנחתו באויר כלום והנזיר מגלח עליו ע"כ משמע דהך דקאמר כנ"ז כדי שלא מיטמאין באותן עצמות הוא על מגע קאמרי דהיינו שתלאום במקום שלא יגעו בהם אבל און משמעות באויר הוא כך אלא דבלא גג קאמר:

לא תשנה רביעית דם בחזרה שהרי למודו של ר"ע ערוך בידו ע"כ כתב המפרש למודו ערוך כך שהוא מטמא נראה פירוש דבריו כך דהיינו שתמיד הוא היה לומר כך וכן נראה ג"כ דברי התוספות שאמרו שהרי למוד ערוך הוא בפיו של ר"ע דעל רביעית הבאה משני מתים דנזיר מגלח ע"כ. אמר רבי יהושע יכולין לעשות דברי ב"ש ודברי ה אחד וכו' כתב המפרש משני שוקים וירך אחד ג' שאיברים כב"ש ויהא בהן רוב בניינו וב"ה מרוב המנין אבל לא משאר איברים הרי יכול להתקיים דברי ב"ה כמו במפרקי ידים ורגלים שהיה בהן רוב מנין ו"ג איברים כב"ש ע"כ פירוש דדברי ב"ה יכולין להיות כדברי ב"ש דרוב הבנין שהוא שני שוקים וירך אחד הם ג' איברים דאמר ב"ש או רוב המנין כמו מפרקי ידים ורגלים עם הקרוסלים שהם ג' איברים ידים ורגלים וקרוסלים שהוא מקום חיבור הרגל והשוק דב"ג איברים יש וב מגין שבפיסת היד או הרגל יש שלשים וחמשה אצבעות בכל פס והאצבע יש בו ששה פרקים החיש בשני ידים ורגלים יש ק"ך פרקים ובקרסול עשרה הרי איכא רוב מנין ולפי רב דבריו של. המפרש דמה שאמר ב"ש משני איברים לאו דווקא דתלתא בעי ועוד לדבריו דמה שאמה ב"ש משנים או משלשה איברים קאי על רוב הבנין או מרוב המנין אבל התוס' כתבו ויש מפרשים דשני שוקים וירך אחד קרי שנים וכו' ושני יריכים ושוק אחד הרי שלשה וכו' דהיינו שאז דברי ב"ש בדווקא ולפי דבריהם נמי דרוב המנין לא דברו ב"ש דלא אמרו אלא ברוב הבנין וב"ה אמרו ברוב המנין ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

ונראה לי דמה שפירשו הכי משום דלא אתי עליה מה שאמרו ב"ש משנים או מג' בין לפירוש)דלאו דווקא לא אתי על רוב המנין כמו על רוב הבנין דהוא גובה אדם יריך על שני ושוקים בין לפירוש דיש מפרשים דשני שוקים שירך אחד קרי שנים וכו' דהך טעמא לא אתי ברוב המנין דהם ידים ורגלים ודו"ק היטב:

לא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד דאתי מן השדרה ומן הגולגלת אבל היכא דאיתיה בעיניה אפי' חדא מנהון ע"כ לפי פירוש התוספות לא נפשטה הבעיא ובעיני תימא דאיך איפשר לומר דב"ש ס"ל דאפילו עצם משדרה או מגולגלת מטמא וב"ה בעי שדרה וגולגלת שלימים: ונראה לי דמשום זה הוא דהרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נזירות כתב ועל השדרה הבאה ממת אחד ועל הגולגלת של מת אחד שנראה שלדעתו ז"ל הופשטה בעיא זו דעל שדרה לחוד מגלח ועל גולגלת לחוד מגלח וכן כתב בפירושו למשנה שעל כל אחד מהם מגלח דהוא מפרש דמה שאמר הש"ס לא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד וכו' אבל היכא דאיתיה בעיניה אפי' חדא מנהון ע"כ הוא פישוט דלאו דחייה הוא כדברי התוספות משום דסברא דהוא פישוט כי היכי דלא ליהוי כולי האי בין ב"ש לב"ה דלב"ש אפי' עצם מן שדרה מן גולגלת מטמא ולב"ה בעי תרוייהו שלימים:

בעי רמי בר חמא רובע עצמית מן שדרה וגולגולת מאי וכו' כתב המפרש ליתני בה בהדיא ועל רובע עצמות הבא נין השדרה של שני מתים ומן הגולגולת של שני מתים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין וכו' אין הכי נמי דמעיקרא וכו' ורוב מניינו בין בשדרה וגולגולת ע"כ:

הנה פשט הדברים דרכא בא לומר דעצמות של שדרה וגלוגלת אינן חמירי משאר העצמות שבפלוגתא של רע"ק ורבנן לענין שני מתים נקטו שדרה וגלגולת ואם כך הוא דעצמות שדרה וגולגולת הם חמירי משאר העצמות למה להו לימנקט פלוגתייהו בשדרה וגלוזלת שהם שלימים הזה להו לימנקט ברובע עצמית משדרה מגולגולת דרע"ק מטמא אף אם יהיו משני מתים וחכמים בעו עד שיהיו המת אחד ומדלא נקטו הכי משמע דבעצמות שלהם הרי הם בכל העצמות של שאר איברים שאינן מטמאין ברובע ורובע דקתני התם בהך פלוגתא הוא איירי ברוב הבנין או מרוב המנין כמו שמבואר בראש הפרק דעליה קא מיפלגי אם בא משני מתים וכיון דלא נקטי רובע עצמות משדרה וגלגולת אלמא משמע דהם כמו שאר עצמות של שאר האיברים דאינן מטמאין באהל והדר דיניה לענין נזיר דאינו מגלח עליהן אלא בחצי קב כמו דקתני מתניתין:

ונראה דלפי זה מוכרח לומר דלרבא ס"ל דליכא שדרה וגולגולת דליכא בהו רובע דאל"כ מאי קא מכריח רבא מדלא תני רובע עצמות משדרה וגולגולת דאימא נקטי שדרה וגולגו' אעפ"י דליכא בהן רובע דמטמו ועל זה קא פריך הש"ס והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בה רובע עצמות:

דהיינו כיון דאמר רבא לעיל על הך קישיא דר' מאיר תני מגלח על המת דתרץ רבא לא נצרכא אלא לרוב בניינו או לרוב מניינו שאעפ"י שאין בהן רובע עצמות הנזיר מגליח עלי' א"כ כיצד יאמר הכא הכי רכא והא עצמות שדרה וגולגולת הם חשיבי כמו רוב בנינו או רוב מניינו דגם שאין בהם רובע מגלח עליהם מכ"ש היכא דאיכא רובע וכיצד יאמר רבא דהרי הם ככל עצמות שאר האיברים שאף ברובע אין מגלח עליהם:

ותרץ לו דאה"נ מעיקרא כך היה סובר דלהכי תרץ כנז' אבל אחר מה דשמעה להא דרע"ק דנקט דבריו שדרה וגולגולת ולא נקט רובע עצמות משדרה וגולגולת להכי קא פשיט ליה הכא דלא מהני רובע משדרה וגולגולת דהרי הס ככל העצמות דהשתא כל העצמות שוים דליכא חשיבות לא בעצמות שדרה וגולגולת ולא ברוב בניינו ולא ברוב מניינו דכלם שוים ובעי חצי קב לגלח עליהם הנזיר כך נראה לפרש דברי המפרש אבל קשה לי דלמה לו לרבא לימפשט מהך פלוגתא דרע"ק הוה ליה ליפשוט ממתניתין דידן גופה דקתני שדרה וגולגלת ואם רובע עצמות משדרה וגולגלת מגלח עליהם הוה לה לימתני רובע עצמות משדרה וגילגולת דהוא רביתא דאע"ג שהם שבורין מגלח עליהם ובודאי דמה שמפרש הכי המפרש הוא משום לפי הגירסא דאית ליה בש"ס בתר דמשמע מר"ע דמשמע דהדיוק דרבא היא מרע"ק אבל זה אי איפשר להיות דרבא קא מדייק מדברי רע"ק ויניח מתני' דידן דודאי שצריך להגיה בש"ס כמו שכתבו התוספות דהקושיא ממתני' דידן דהם מפרשי דרבה איירי על מתניתין דידן דלמה ליה לימתני' השדרה הגולגולת דהם שלימין ליתני רובע הבא מן השדרה והגולגלת דהא ליכא שדרה וגולגולת דלית בהן רובע עצמות שא ודאי דעל רובע עצמות משדרה וגולגולת אינו מגלח עליהם ופריך הש"ס דהא אמר רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת דלית בהן רובע וא"כ ליכא דיוקא ממתני' דנקטא שדרה וגלג' אע"ג דליכא בהן רובע ולעולם בעצמות בבאין מהם סגי ברובע לגלח עליהם ותרץ לו כמו שהגיהו בש"ס או כמו שפיש רבי יעקב מש:

הן אמת לדברי המפרש אתי שפיר מה דמקשה. הש"ס והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת וכו' דהא לא מצינו דאמר הכי בעלמא אלא מוכרח הוא על מה שמתרץ לעיל אלא לרוב בניינו או לרוב מניינו וכו' דהם שוים כי הדדי לעצמות הבאים מהשדרה או מהגולגולת ועוד שהקושיא היא בכח שהוא ס"ל שאעפ"י שאין רובע מגלח

כ"ש ברובע שהיא קושיא ניגוד דבריו לענין דינא אבל לדברי התוספות הקושיא היא אלמא דרבא גופיה סבירא ליה דאיכא שדרה וגלגולת דלית בהן רובע עצמות וכיון שכן לעולם אימא לך דאפי' על רובע עצמות וכו' דאינה קושית הניגוד דבריו אדבריו בענין הדין אלא כדי ליסתור הפשוט שלו דיוכל לדחותו דאימא וכו': וראיתי לדקדק שלדברי המפרש שרבא שאמר לעיל הוא קודם ששמעה מר"ע ולאחר. ששמעה מר"ע חזר בו דאפ"י ברוב בנין או רוב מנין אין הנזיר מגלח אלא בחצי קב א"כ השתא דחזר ופשיט הכי הרי הופשטה הבעיא ולמאי צריך לומר עוד ת"ש אבל לפירוש התוספות לא הופשטה דרבה דקא פשיט ממתני' וקס"ד דאי איפשר לשדרה וגולגולת דליכא רובע הוסתר זה הס"ד וא"כ הפישוט ליכא ועדיין בעיא ולהכי אמר ת"ש שמאי אומר וכו': והנה למסקנא נמי הרי בעיא זו אם רובע הבא משדרה וגולגלת אם הנזיר מגלח עליה לא הופשטה וספק הוא אם מגלח עליו הנזיר ולהכי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נזירות דין ד' פסק דהוא ספק אם הנזיר מגלח עליו אלא שלכאורה קשה עליו כיון דהוא פסק כרבא דברוב בניינו או רוב מניינו הנזיר מגלח עליו אפי' אין בו רובע הקב א"כ כ"ש ברובע הבא משדרה וגולגולת דהנזיר מגלח עליו דהא בחדא מחתא נינהו. ונ"ל דס"ל לרבינו דודאי דלאו בחדא מחתא נינהו דא"כ הו"ל לימפשט לה מדברי רבא דלעיל דודאי דס"ל להש"ס דאה"נ בשלימין הוא אע"ג דליכא רובע. וכדברי מר עקבא שכתבו התו' ובחדא נוחתא למה שאמר רבא לעיל ברוב בניינו או רוב מניינו אע"ג דליכא רובע אבל כיון שנשתברו איפשר שהם ככל עצמות דשאר איברים דזאת היא הבעיא אם חשיבי הם וחמירי כיון דבאו משדרה וגולגולת או דילמא כיון שנשתברו הרי ככל שאר העצמות וכיון דלא הופשטה בעיא להכי פסק רבינו דהוא ספק אם הנזיר מגלח עליה:

דף נג.

גמ' ת"ש שמאי אומר עצם אחד מן שדרה או מן גולגולת ע"כ כתב המפרש רובע עצמות שאמרו אפי' בזמן שבא מעצם אחד או משדרה או מגולגולת אלמא דברובע סגי והוא שיהא משדרה וגולגולת ע"כ משמע מדבריו אלו מדשמאי קא מפשיט בברובע סגי אם הוא משדרה או מגולגולת:

וקשה לי דאיך מפשיט משמאי והא ודאי דב"ה פליג עליה דלא מטמא אלא ברוב בנין או רוב מנין כמ"ש לעיל:

ועוד קשה לי דבעיא דרמי בר חמא הוא לענין אם מגלח הנזיר עליה. והאיך דשמאי הוא לענין טומאת אהל מתניא אבל לענין הנזיר דליגלח עליה אימא דבעי חצי קב:

אבל לפירוש התוספות שפירשו דלאו ברובע איירי שמאי אלא בעצם אחד ניחא דמדרבנן קא פשיט דסגי להו בשיעור דרובע עצמות הבא מן השדרה ובודאי דלענין דליגלח הנזיר עלה נמי דאין סברא לומר דפליגי כולי האי דלרבנן ליבעי חצי קב ולשמאי סגי בעצם אחד וכמו שפירש הכי להדיא:

וג"כ קשה לי דברי המפרש דאיך אתי מה שהשיב לו שאני שמאי דמחמיר טפי דאם הכוונה דשמאי מחמיר ואנא קא מיבעי לדברי רבנן א"כ ליכא בעיא דרבנן לא סגי רובע: ועוד מה הלשון טפי דקאמר ועוד כך היה לו לומר דאנא אליבא דרבנן קא מיבעינא דבשלמא לדברי התו' דהפישוט הוא דאפילו אם איירי בטומאת אהל קא פשיט גם לענין גלות דנזיר משום דבאים מן השדרה ואין סברא לומר דפליגי עליה אתי שפיר מה שדחי ליה שאני שמאי דמחמיר טפי דהיינו דליכא הך סברא לומר דאין סברא לומר דפליגי כולי האי וכו' דשמאי הוא מחמיר הרבה דסגי בעצם אחד ורבנן חצי קב בעו אף משדרה. דזאת דחייה בעלמא ועדיין הבעיא במקומה עומדת וחזר ואמר לו א"כ ליפשוט מינה לאידך גיסא וכו'. דזאת הדחייה היא סברא לימפשט מינה לאידך גיסא ודחי ליה דילמא לא פליגי אלא בעצם אחד דלא מטמא באהל לרבנן אבל רובע מטמא ולא חשו לפרושי מילתייהו ודבר המפרש קשים בעיני:

ואיפשר לומר דהא דקא פשיט מדברי ב"ש משום דקס"ד דליכא מאן דפליגי עליה. דשמאי בא לחדש לן דרובע שאמרו הוא אפי' מעצם אחד אם הוא משדרה או מגולגולת דהוא חמיר כמו שדרה שלמה או גולגולת שלמה. כיון שכן גם הנזיר מגלח עליה כמו בשדרה שלמה וגולגולת שלמה ודחי לו דאימא דהיא סברת שמאי דווקא דהוא מחמיר יותר בכל מקום אבל ב"ה לא מודו לו ודו"ק:

למעוטי עצם כשעורה וכו' כתב המפרש שאין הנזיר מגלח על אהלו וכו' קמ"ל דלא ע"כ פי' דסד"א כיון דמגלח על מגעו יהיה מגלח על אהלו קמ"ל דלא דאם לענין טומאה אהל זה אי איפשר דהרי באהלות קתני בהדיא ממגע ולא לאהל וכיון שכן מאי קאמר אח"כ ואע"ג. דהדר תני להו בהדיא בסיפא וכו' דמשמע דבסיפא משמע להדיא ולא על אהלו וזה היפך דבריו הראשון שאמר דהוה אמינא גם על אהלו להכי אצטריך על אלו למעוטי עצם כשעורה לכן נראה לי דט"ס הוא וצריך להיות דמתחיל הדיבור ואע"ג דהדר תני וכו' וכדברי התוספות והכוונה דתני על אלו למעט אחר ואח"כ בסיפא פירש לה מהו האחר שממעט שהוא עצם כשעורה:

תו' בד"ה זקנים הראשונים וכו' שהם האהיל עליהם טמא לתרומה וקדשים ופליגי:

אמתני' דמ"ס אהלות ע"כ פי' דהם אמרו דגם לענין אהל דמטמא דיוקא בחצי קב וגם חצי לוג בעי אבל במ"ס אהלות קתני דברובע מרוב הבנין או מרוב המנין סגי לטומאת אהל וג"כ רביעית לוג סגי לטומאת אהל:

והנה לפי זה הם מפרשים דחצי קב דאמרו הוא הבא מרוב הבנין או מרוב המנין דלהכי הוא מה שאמרו דפליגי אמס' אהלות לפי שהם לעיל במתני' פירשו דחצי קב דקתני הוא הבא מרוב הבנין או מרוב המנין. דאם אינו מרוב הבנין או מרוב המנין אינו מיטמא באהל ולהכי דלענין הנזיר הם אמרו כמו מתני' דידן ולא פליגי אלא אמתני' דאהלות:

אבל איכא לימדק דמנין להו לפרש דחצי קב דאמרו הוא בבא מרוב הבנין או מרוב המנין דאימא דאירי בלא רוב הבנין או מרוב המנין דס"ל לזקנים הראשונים דחצי קב אפי' אינו מרוב הבנין או מרוב המנין נזיר מגלח עליו וג"כ מטמא באהל ודלא כמתני' דידן ודלא כמתני' דאהלות דלא קתני חצי קב משאינו רוב הבנין או רוב המנין:

וי"ל דאם קאי על שאינו מרוב הבנין או מרוב המנין א"כ ומקצתם שהיו אומרים אף רובע עצמות ורביעית דם לכל הוא בלא רוב בנין או רוב מנין וזה לא שמענו מי שמחמיר כ"כ דברובע בלא רוב בנין או רוב מנין מיטמא באהל ונזיר מגלח. דב"ש דווקא הוא דס"ל דמיטמא באהל ולא אמרו דהנזיר מגלח עליו:

ועוד כי היכי דב"ד אחרון סבר כתנא דמתני' וכתנא דאהלות וכמו שכתבו בד"ה ב"ד של אחריהם וכו':

בא"ד ומקצתם היו אומרים אף רביעית דם ורובע עצמות לכל אף לנזיר ופליגי אמתני' דהכא עכ"ל פירוש דמתני' דהכא קתני דאין הנזיר מגלח אלא על חצי לוג דווקא ועל חצי קב עצמות דווקא:

אין עליהם בשר כראוי מאי מוכרח לומר דקא בעיא ליה אם מטמא במגע ובמשא דאם על אהלו הא קתני מתני' דאין מגלח גם על אהלו אלא בשיש עליו בשר כראוי וכיון שכן ודאי הוא דאירי בשאין בו עצם כשעורה דאל"כ ודאי על מגעו הוא מיטמא דבמתני' קתני דעצם כשעירה הוא מיטמא על מגעו ועל משאו דמשמע דבאין בו אינו מטמא לגלח והוא פשוט: ולכאורה קשה דמאי קא מיבעיא ליה דודאי כיון דאין בו עצם כשעורה אינו מיטמ' גם על מגעו ועל משאו דמתני' לא קתני דמטמא על מגעו ועל משאו הוא דווקא בשיש בו עצם כשעורה:

ומכ"ש לדעת המפרש לעיל בד"ה חצי קב עצמות דמה דקתני במתני' הוא דמיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהלו ומה שאין בו מה דקתני במתני' גם על מגעו ועל משאו אינו מטמא דלהכי פירש שם דעל רובע עצמות אינו מיטמא אפי' על מגעו ועל משאו:

ומוכרח לומר דהש"ס כיון דידע להאי פלוגתא דר' יוחנן ורשב"ל קא עביד דרך בעיא כדי לומר פלוגתא דר' יוחנן ורשב"ל וקא מצדד אצדודי ואסיק דפלוגתייהו היא דרשב"ל ס"ל דרבייה רחמנא להאי דתניא וכל אשר יגע על פני השדה וכו' דהיינו דרחמנא רבייה הואיל ועצם האבר שלם ויש בו קצת בשר אע"פ שאין בו כראוי ור' יוחנן ס"ל כל שאין בו בשר כראוי נפק ליה מתורת אבר וקרא איירי בדאית ביה עצם כשעורה ולמשא ונראה דה"ה לתרומה וקדשים נמי דקרא על כל טומאה קאי ורשב"ל מוקים ליה באין בו כשעירה והנזיר נמי מגלח עליו למגע ולמשא ולרבי יוחנן דווקא בשיש בו עצם כשעורה איירי קרא ולענין משא:

ור' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח עליו דהא קתני ברישא וכו' אבל אין עליהם לא ע"נ הנה לדברי המפרש דלעיל אתי דברי ר' יוחנן כפשטיה כיון דלא קתני מתני' דמגלח על כלן אלא בשיש עליו בשר כראוי משמע דאם אין עליו בשר כראוי גם על מנעו אינו מטמא ורשב"ל ס"ל נזיר מגלח על מגעו ועל משאו מדלא קתני בסיפא דאף על מגעו אינו מטמא ומה שכתב המפרש ש"מ דאע"ג דאין עליו בשר כראוי שהנזיר על אהלו ט"ס הוא וצ"ל על מגעו ועל משאו משום דאי איפשר לומר משום דלא חזר ותנייה בסיפא יהא מגלח על אהילו דהא ברישא קתני דבעי דיהא עליו בשר כראוי ועוד דא"כ יהא כ"כ פלוגתייהו דלר' יוחנן גם על מגעו ועל משאו אינו מיטמא ולרשב"ל מיטמא גם על אהילו וכי תימא דס"ל להמפרש דר' יוחנן דאמר אין הנזיר מגלח עליו הוא לענין אהילו אבל מגעו ולמשאו מגלח עליו דלא פליגי אלא לענין אהל א"כ מאי האי דקא משיב ר' יוחנן על הך קושיא דהקשו עליו והא חצי קב עצמות וגו' וקתני בסיפא וכו' דקא משיב לו ר' יוחנן התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא ע"כ דאיך שייך לומר דאפי' על מגעו ומשאו לא והרי הוא לא איירי אלא על אהל דווקא ואין להאריך בדבר הברור דפלוגתייהו היא לענין מגעו ומשאו ובפרט שכבר המפרש כתב למטה בד"ה ואפי' רבייה למגע עכ"ל אלמא דרשב"ל איירי לענין מגעו ומשאו דווקא וכמ"ש ור' יוחנן אמר לך כל היכא דמשמע מכללא לא קתני בסיפא פירוש דלא צריך למתנייה בסיפא דגם על מגעו ומשאו לא משום דמשמע דכללא דרישא שאם אין עליו בשר כראוי אינו מטמא גם על מגעו ומשאו ועל זה קא פריך ליה הש"ס והא חצי קב עצמות דמשמע חצי קב עצמות אין רובע לא וקתני בסיפא רובע עצמות דהיינו דאם כדבריך דמה דמשמע מכללא לא אצטריך תנא למתנייה בסיפא למה חזר ותנא רובע עצמות דלא והא משמע מכלל דרישא והשיב לו דברובע צריך למתנייה בסיפא משום דאי לא תנייה והוה משמע מכללה דרישא הוה משמע דגם על מגעו ומשאו אינו מגלח להכי תנייה לומר דאינו

מגלח על האהל דווקא דאדרבא כדברי הוא דכל דלא תנייה גם על מגעו ועל משאו לא דלהכי אני אומר דבאין עליו בשר כראוי גם על מגעו ועל משאו אינו מגלח כיון דלא חזר ותנייה בחדא מחתא עם רובע קב דהוא על אהילו דווקא ואח"כ חזר הש"ס ואמר האי אבר מן המת היכי דמי וכו' לידע עיקר פלוגתייהו דר' יוחנן ורשב"ל עד דהעלה דטעמא דרשב"ל משום דרבייה קרא וכמ"ש:

אבל אכתי איכא לימדק דלדעת רשב"ל דמטמא במגע אמאי לא הדר ותנייה בסיפא כמו דהדר ותני רובע קב עצמות כיון דדין אחד להם או דלא לתנייה גם רובע עצמות דמאי שנא זה מזה:

ואיפשר לו' דרובע קב עצמו' שאני דהא אקמח אקמוחי והוה ס"ד לומר דגם על מגעו ועל משאו אינו מגלח להכי תנייה לומר דווקא על אהילו הוא דאינו מגלח אבל אבר שאין עליו בשר כראוי אפי' לפי המסקנא דאיירי בשאין בו עצם כשעורה כיון דשם אבר עליו ולא נטעה לומר דגם על מגעו ועל משאו לא להכי לא אצטריך:

שייך לעיל:

דף נג:

גמ' קב עצמות אין רובע עצמות לא היכי דמי וכו' כתב המפרש חצי קב עצמות מיטמא עליו ועל מגעו ועל משאו ועל אהל על רובע עצמות לא. מיטמא וכו' ותיפוק ליה משום עצם כשעורה ומאי איריא רובע וכו'. נראה דהכי פירוש דבריו דמדקתני מתני' דחצי קב הוא דמיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהלו משמע דברובע הקב אינו מטמא אפי' על מגעו ועל משאו ואמאי אינו מיטמ' ותיפוק ליה משום עצם כשעורה ומאי איריא רובע דאפי' בעצם כשעורה מטמא על מגעו ועל משאו וכ"ש רובע:

ותרץ הש"ס דאקמח אקמוחי דמתני' איירי בעצמות בשאין בהם עצם כשעורה להכי בחצי קב הוא דמיטמא על כולן אבל ברובע קב אינו ניטמא אפי' במגעו ובמשאו:

ומדי עברי בפירוש דבריו קשה לי דמנא ליה להש"ס דברובע הקב אינו מיטמא אפילו על מגעו ועל משאו והא הכי משמע במתניתין דחצי קב הוא דמיטמא גם על אהילו אבל ברובע הקב אינו מיטמא על אהילו שא על מגעו ועל משאו דווקא ועוד דאיך איפשר לומר דברובע הקב אינו מיטמא על מגעו ועל משאו. והא בסיפא דמתני' קתני אבל הסככות וכו' ואהל רובע עצמות דמשמע דעל אהל רובע עצמות הוא דאינו מגלח אבל מגלח על מגעו ועל משאו:

ונראה לי דכך משמע מדקתני מתני' בתר הנך ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו משמע דהנך אי לא היו כדקתני אינו מיטמא גם על משאו ועל מגעו דודאי דמה דאצטריך

תנא לפרושי עצם כשעורה דמגלח על מגעו ועל משאו ואע"ג דהוא מיטמא בעלמא לענין קדשים ותרומה במגע ובמשא משום דהוה אמינא דלענין נזיר לא מיטמא על מגעו ועל משאו וכיון שכן ברובע הקב אע"ג דהוא מטמא בעלמא במגעו ובמשאו כיון דלח תני ליה תנא בהדי עצם כשעורה אינו מגלח עליו הנזיר על מגעו ועל משאו דהא חצי קב דמתני' איירי בשאינו בא מרוב בנין או רוב מנין דהא רבא אמר לעיל דמרוב בנין או מרוב מנין אע"ג דליכא רובע מגלח עליו וכך נראה להדיא לקמן מדברי ר' יוחנן דקאמר הש"ס התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא דמשמע דמדיוקא דמתני' לבד אי לאו דחזר ותני ליה בסיפא משמע דגם על מגעו ועל משאו לא:

והש"ס דקא פריך תיפוק ליה משום עצם כשעורה דהיינו על דיוקא דמתניתין דמשמע דגם על מגעו ועל משאו לא וכי תימא דודאי מיטמא דהא קתני בסיפא על אהל רובע קב עצמות הוא דאינו מטמא אבל מיטמא על מגעו ועל משאו למאי אצטריך דהא עצם כשעורה מטמא ומאי איריא רובע דנראה דכך כוונת המפרש במה שכתב ומאי איריא רובע. ותרץ בדאקמח אקמוחי דהיינו דאיירי בדאקמח אקמוחי והדיוק דמתני' דברובע גם על משאו ועל מגעו אינו מגלח משום דלית ביה עצם כשעורה אבל אה"נ כיון דבסיפא הדר תני לה על אהילו דווקא הוא דגם בדאקמח אקמוחי אינו מטמא על אהילו דווקא כן נראה דכך כוונת דבריו כמ"ש:

אלא דקשה ממה שכתב לקמן בד"ה אי לא הדר תני וכו' אבל על מגעו מגלח וכגון דלא אקמח אקמוחי ויש בו עצם כשעורה ע"כ דאם איירי בשיש בו עצם כשעורה איך הוה ס"ד כך עד דתני ליה בסיפא ותיפוק ליה משום עצם כשעורה וכ"ת דרובע הקב:

ולדידי חזי לי דט"ס הוא וצ"ל וכגון דאקמח אקמוחי דלא יש בו עצם כשעורה. דהא כיון דאוקים לה הש"ס בדאקמח אקמוחי והש"ס הוא אמר שם אי לאו רובע מצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו. אלמא דרובע דהדר תני ליה בסיפא הוא בכגון חצי קב דמתני' דהיה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא דהוא בדאקמח אקמוחי דעל רובע ממנו הדר תני ליה כדי ליטמא על מגעו ועל משאו ודו"ק:

וראיתי להרמב"ם בפ"ז מהל' נזירות דין ו' כתב וז"ל או שנטמא באהל רובע עצמות שאין בהן לא רוב בנין ולא רוב וכו' ה"ז איני סותר וכו' איני מגלח תגלחת טומאה וכו ולא כתב דמטמא על מגעו ועל משאו ונ"ל דזה פשוט ואינו צריך לבאר כיון דכתב כבר בתחלת ההלכה דעצם כשעורה מגלח על מגעו ועל משאו א"כ כ"ש רובע הקב אם יש בו עצם כשעורה ולא אצטריך למכתב על רובע הקב או שנטמא באהל רובע עצמות וכו' אלא אם היה שנדקדק ואין בי עצם כשעורה שהוא ג"כ מטמא באהל כמו שביאר להדיא בהל'

טומאת מת בפ"ד דין ד' וכמו שהעמיד הש"ס הכא דאקמח אקמוחי כן נ"ל: והא רביעית דם וכו' וקתני בסיפא רביעית דם פי' דרביעית דם דגם על מגעו ועל משאו אינו מגלח דלא קתני בסיפא אהל אלא על רובע קב עצמות אבל רביעית גם על מגעו ועל משאו אינו מגלח ולפי דברי רבי יוחנן כל מלתא דמשתמע מכללא לא הדר תני בסיפא אלא ברובע קב עצמות דווקא כי היכי דלישתמע דמגלח על מגעו ועל משאו ותרץ לאפוקי מדר"ע וכו' כתב המפרש לאפוקי. מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל קמ"ל סיפא דממת אחד בעינא לה ע"כ פירוש דלא אצטריך למתנייה רביעית דם אלא לאשמועינן דדין טומאת רביעית דם בעינה לה ממת אחד דאל"כ הוה ליה לימנקט רביעית דם משני מתים כן נראה פירוש דבריו ולא נתיישב לי דבריו אבל התו' כתב והפ' לאפוקי מר"ע דאמר בשילהי פירקין דעל רביעית דם דעל מגעו ועל משאו מגלח ע"כ והכוונה דלא שמעינן מכללא דרישא דהוה אמינא דעל רביעית דם מגלח על מגעו ועל משאו משום דאתי מקו' מעצם כשעורה כמו שהיה דן רע"ק. להכי אצטריך למתנייה בפירוש בסיפא דלא מגלח על מגעו ועל משאו דכן הלכה:

או במת זה אבר הנחלל מן המת ע"כ דאם למת ממש לא אצטריך דאפי' בחרב שנגע בו מטמא כ"ש במת עצמו אלא לאבר הנחלל מן המת ויש בו בשר כדי להעלות ארוכה דחשיב כמת עצמו:

תו' בד"ה או בקבר וכו' וצ"ע לרבנן וכו' אמאי אצטריך או בקבר ע"כ פי דלרבנן סברי דאף קברי כותים מטמאים באהל א"כ למאי אצטריך או בקבר לרבות קבר שלפני הדיבור שהוא מתן תורה והרי אפי' גויים מטמאין באהל כ"ש קברי ישראל דלפני מתן תורה:

ותירצו דהאי ברייתא כילה ר"ש אבל רבנן לא דרשי הכי להני קרא: בא"ד ומיהו קשה וכו' כדאמר רבינא בפרק הכא על יבמתו וכו' פי' דהתם כד אקשו לר"ש מקרא וכל נוגע בחלל תתחטאו וגו' דהוא משמע דגם גויים מטמאין תרץ רבינא נהי דאמעיטו מאהל משום דכתיב ביה אדם אבל ממגע לא אמעיטו וא"כ למה אצטריך או בקבר לרבנן דקודם מתן תורה והרי גם גויים לא אמעיטו מדין מגע וכ"ש ישראל ואמרו ודוחק לומר דלא כרבינא דהיינו דהא דדריש הכי רשב"ל דלא כרבינא אלא כאידך שינוייא דשם דאמר דילמא איקטיל חד מישראל. דלפי דבריו גם ממגע אמעטינהו. וא"כ אצטריך קרא דאו בקבר דלרבות דלפני הדיבור לרבינהו לענין מגע דאע"ג דקודם דיבור לא קרויים אדם כיון דעדיין לא קבלו התורה וגויים אמעיטו גם ממגע אפילו הכי רבינהו קרא דזה דוחק דלא אתי כרבינא:

בא"ד והריב"א פירש וכו' דהיינו דפירוש קודם הדיבור לאו לענין מתן תורה שא לפני הדיבור קודם שנאמרה אותה פרשה ואפי' שהיא לאחר מתן תורה הוה ס"ד לומר דכל אותן שמתו קודם שנאמרה פרשה זו לא יטמאו כמו הך דכי יזוב זב מבשרו דהוה ס"ד מכאן ואילך עד דאצטריך פסוק לזב שלפני הדיבור דלהאי אצטריך או בקבר לאותם שמתו ממתן תורה עד לאחר שנשנית פרשה זו ואה"נ כד נשנית לא אמעיטו גויים ממגע כדברי רבינא דהוא מיירי במלחמת מדיין שהוא לאחר שנשנית פרשה זו:

בא"ד ומקשינן לר"ש אמאי הוה רבי בנאה מציין מערת המכפלה וכו' דהיינו דלר"ש לא אמר אלא משום דקרויים אדם דהיא מזמן דקבלו התורה אבל מקודם הוו כמו גויים דאינם מטמאין באהל וא"כ אפי' שבא קרא לומר דקברי אותן שמתו קודם הדיבור מטמאין במגע מ"מ לא מציינים על דבר שאינו מטמא באהל אלא במגע ותרץ ריב"א דשפיר קרייה אדם הראשון אדם ואברהם האדם הגדול בענקים דהיינו דאדם הראשון ואברהם אבינו קרויים אדם וא"כ מטמאין גם באהל להכי הוה ר' בנאה מציין מערת המכפלה שהם קבורים שם: וקשה לי על זה דאע"פי שהם קרויים אדם לא יטמאו אלא במגע כמו ישראל דלאחר מתן תורה דהם קרויים אדם והוה ס"ד לומר דלא יטמאו כלל עד שנשנית פרשה זו ולהכי אתא קרא דאו בקבר דלרבנהו למגע וא"כ גם הם לא יתרבו אלא למגע וחזרה קושיא לדוכתא דלמה רבי בנאה הוה מציין מערת המכפלה והלא דבר שאינו מטמא באהל לא מציינים עליו:

ואיפשר לומר דריב"א קאי אקושיא ראשונה דאמרי וצ"ע לרבנן וכו' דהוא מתרץ לרבנן דקרא אתא לישראל דמתו בין מתן תורה עד שנשנית פרשה זו אכל גויים ליכא חילוק בין קודם הדיבור בין לאחר הדיבור וליכא קושיא מר' בנאה דאנהו גויים מקרו ולהכי אמרו ומקשינן לר"ש דר"ש טעמיה משום דאתם קרוים אדם דהוא משום קבלת התורה וא"כ אמאי ר' בנאה מציין מערת המכפלה ואפי' דדריש או בקבר הוא דווקא לנגיעה ואין מציינים על דבר שאינו מטמא באהל ותירץ ריב"א דאדם הראשון ואברהם מקרו אדם לכן מטמאו באהל דתירוץ זה שפיר אתי ולר"ש דהוא לא דריש או בקבר לישראל דמתו בין מתן תורה עד שנשנית פרשה זו כמו רבנן אלא אתא לכל קברות דקודם מתן תורה ודלא כרבינא אלא כאידך שנוייא דגם ממגע נתמעטו גויים ואצטריך או בקבר לקברות הקודמים למגע ולא לאהל אבל אדם הא' ואברהם קרוים אדם ולכן רבי בנאה ציין מערת המכפלה ודו"ק:

בא"ד אי נמי דקסבר מקשר שלפני הדיבור נרבה קבר שלאחר הדיבור שלאחר מתן תורה עכ"ל פירוש כיון דאתא קרא לרבות קבר שלפני הדיבור דהוא קודם מתן תורה ולא

עד שנשנית הפרשה אלא אתא לומר דכל הקברות הקודמים אע"ג דאינם קרויים אדם מטמאים במגע אע"ג דנתמעטו אחר מתן תורה ג"כ נרבה דכל מה שבא בצווי זה דקבר דלאחר מתן תורה דהוא לאהל נמי דאע"ג דנתמעטו קברי גוים נרבינהו נמי דכל הקברות הקודמים למתן תורה יטמאו נמי באהל כמו במגע כך ס"ל לרבי בנאה כן נ"ל לפרש דבריהם ז"ל ודו"ק: איבעיא להו דקתני עד שיטהר בשביעי קאי וכו' כתב המפרש כלומר עד דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו שביעי ומיעל שמיני ע"כ לפי דבריו אלו דאינו מתחיל למנות עד יום, שמיני א"כ מה שאמר ר"א מגלח מתחיל ומונה מיד הוא כשנכנס שמיני ואחי' שלא הביא קרבנותיו וכן פירש לעיל שם ועיין מ"ש שם על דברי התוספות: או דילמא קאי וכו' כתב המפרש או דילמא מאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש ע"כ פירו' דהמפ' גרים במתני' כמו הגירסא שלפנינו עד שיטהר ומביא את קרבנו' ואפ"ה קא מיבעי בעיא זו ומני ר"א היא ומה דקתני ומביא קרבנו' לא קאי אמה דקתני ואינו מתחיל למנות עד שיטהר אלא דינא אחרינא קמ"ל תנא דאח"כ מביא קרבנותיו או דילמא רבנן היא דאינו מתחיל למנות עד שיביא קרבנותיו דהוא פירוש למה שאמר עד שיטהר:

דלא כדברי התו' דכתבו לעיל אמתניתין דלא גרסינן במשנה ויביא קרבנותיו דכן מוכרח דבש"ס מיבעיא ליה מתניתין מגו דא"כ פשיטא דרבנן היא יעו"ש:

אבל הסככות והפרעות וכו' וימי ספרו וימי גמרו וכו' כתבו התו' ואצטריך למתני' ספירו וגמירו וכו' וצ"ע דלא ליתני וכו' הרי כבר סתר מטעם ימי נזרו עכ"ל ולעד"ן דמה דקתני להו תנא תרתי לאו משום דאי תנא ספרו הוא אבל ימי גמרו סותר וכו' עד דתקשה וצ"ע דלא ליתני אלא ספרו וכו' אלא התנא בא לומר שאפי' ימי ספרו אינן עולין למנין דאינו עולין אלא ימי הסגרו כמ"ש בסיפא והכי כוונת התנא דימי פפרו אינן עולין ואין צריך לומר ימי גמרו דהוא כמו בכל מקום דהתנא תני זו ואין צריך לומר זו. עוד כתבו התו' בדיבור המתחיל על אלו וכו' לא קאי ימי ספרו וכו' שהרי הוא צריך לגלח בשביל צרעתו אלא קאי אשארא שאין מגלח כדין נזיר טמא עכ"ל קשה לי דלמא לא קאי אימי ספרו וימי גמרו נמי דאע"פ שהוא מגלח בשביל צרעתו הוה ס"ד דיגלח נמי בשביל טומאת נזירות קמ"ל תנא אגלח נמי בשביל טומאת נזירות. דאינו מגלח בשביל טומאת נזירות אלא טומאת המת דכתיב וכי ימות מת עליו וגו' ואיפשר לומר דאם בא התנא בשביל תגלחת אחרת חוץ מדמצורע זה פשיטא דליכא גילוח אלא בשביל טומאת מת אבל הנך כולהו משום מת אלא טעמא דלא מגלח הוא משום דכתיב וכי ימות מת עליו שיטמא מטומאת שהם מעצמות של מת וא"כ לכאורה דאין הנזיר מגלת כלל בזה שנצטרע משום

דנזיר אסור בתגלחת לזה אמרו שאי איפשר זה שהוא צריך לגלח בשביל צרעתו וא"כ מוכרח דלא קאי אימי ספרו וימי גמרו וכו':

דף נד:

איבעיא להו ארץ העמים משום אוירא גזרו עליה וכו' כתב המפרש משום אוירא נמי גזרו עליה וכו' שלא פסע בארץ וכו' אלא נכנס בה קליש לה טומאה ע"כ פירוש דאם משום גושא דווקא הוא עד שיגע בארץ אבל אם נכנס בקרון או בספינה שלא נגע בארץ אינו מיטמא או דילמא אפי' על אוירא שלא נגע בארץ דהיא טומאה קלישא גזרי עליה וא"כ אפי' נכנס בקרון או בספינה טמא משמע מדבריו אלו דעיקר דין גזירת ארץ העמים הוא כבית הפרס שמטמא במגע ולא באהל אלא דקא מיבעיא להו דאם על איירא נמי גזרו דחשיבנן כאילו נגע בארך וכמו דתנן להדיא בפ"ק דאהלות ואלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל ארץ העמים ובית הפרס וכו' אבל התוספות מפרשי דעיקר גזירתם הוא כמו שמאהיל על המת מפני מתי מבול או מפני רוב מישראל שנהרגו בח"ל וקא מיבעיא להו אי משום אוירא נמי שהחמירו בה יותר מבאהל המת כדי שלא יצא מארץ לח"ל ולהכי הקשה הרב ר' יעקב מאוריליינש מדתנן בפ"ק דאהלות הנ"ז דלא מיטמא באהל יעו"ש מה שתירצו והקשה להם נמי מהא דמשמ' בפ"ק דשבת דגזרו על גושא ועל אוירא ותירצו דהתם בין לנוגע בגושא בין מאהיל על גושא בלי שום הפסק לגושא דהיינו דאהל דגזרו הוא כשיאהיל על גושא בלי שום הפסק אבל הכא קא מיבעיא ליה אם ג"כ גזרו על אוירא אפי' היכא דאיכא הפסק לגושא משום אויר לבדו מיטמא:

ונ"ל דכוונת הבעיא לפי זה היא אם הוא כך דעל אוירא גזרו א"כ גם הך אוירא דפ"ק דשבת איירי בהכי דאל"כ מאי קא מבעיא ליה והלא לא אמרו בפ"ק דשבת דגזרו על אוירא אלא בדליכא הפסק בין גושא לאוירא: והשתא לדברי המפרש דהגזירה היתה משום מגע דווקא ולא משום אהל אלא דהבעיא אם נאמר דגם על אוירא חשבינן כאילו נגע בארץ דהוא גושא א"כ תקשי ליה כך דפ"ק דשבת דקאמרי דגזרו על אוירא. דהא אינו עילה לו תירוץ התוספות דאמרי בין לנוגע בגושא בין למאהיל על גושא דהוא לדבריו דליכא אהל בארץ העמים:

וראיתי לרש"י ז"ל שם שכתבו ז"ל אגושא לשרוף תרומה הנוגעת בגוש העפר ואאוירא לתלות תרומה הנכנס באוירא ואין דבר מפסיק בנתים כגון שידה פרוצה מתחתיה ע"כ נראה מדלא כתב דמאהיל על גושא משום הפסק כמו דנקטו בדבריהם התו' הוא משמע דלאו משום אהל הוא אלא כיון דפרוצה מתחתיה ואין דבר מפסיק הוה ליה כאילו נגע בגושא דעבדי לאויר גושא כאלו גושא וכאילו נגע בגושא ולפי זה אה היתא שאינה

פרוצה מתחתיה אינו טמא וכיון שכן אתי שפיר מה שפירש המפרש לקמן בד"ה ור' יוסי דר' יהודה וכו' ולא משום אוירא וכיון דקרקעות שידה תיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הנושא הוי טהור ע"כ אלמא דהכא איירי בשאינה פרוצה מתחתיה אבל התם דשבת איירי בפרוצה מתחתיה וקרי לה אוירא דהוא מפרש לה כמו דמפרש לה רש"י ז"ל התם דאל"כ למה נקט דקרקעות השידה תיבה ומגדל מפסיק היה לו לומר וכיון דלא נגע בה בגושא טהור דהוא משמע דאף אם היא פרוצה מתחתיה כיון דלא נגע לא יטמא אלא מוכרח לומר דס"ל דאם היא פרוצה מתחתיה אע"ג דלא נגע יחשב לו כאילו נגע משו' דהוא אויר גושא וכמו דאמר' בשבת דגם על אוירא גזרו. וא"כ ודאי דפשיטא ליה דשאני אוירא דאמרו בשבת מאוירא דהכא דאוירא דשבת הוא אויר גושא, היכא דליכא הפסק והכא מיירי בדהפסיק ואעפ"כ קא מיבעיא ליה אם על אוירא נמי גזרו משום דכך גזרו על אויר ארץ העמים הרי הוא כעפרה:

תו' בד"ה ת"ש ומזה ב"ג וב"ז וכו' ושלח לו רבי' חיים כהן אי זה בית אשר תבנו לי דאם הנזיר מגלח עליו ה"ה דכהן מוזהר עליו ואין לך בית וכו' כצ"ל והפירוש דרבי' חיים כהן שלא לו' לו לר"ת על מה שאמר שהנזיר מגלח על כלי מתכות א"כ אי איפשר לשום כהן ליכנס לשום בית דסתם בתים מתים בהם בני אדם ואין לך שום בית שאין בו כלי מתכות או מסמר ואם הוא הדין דהנזיר מגלח עליו א"כ הכהן מוזהר עליו והביא ראיה: ממנחות דכל שהנזיר מגלח עליו בהן מוזהר עליו שהוא היה בהן אמר בלשון מליצה איזה בית אשר תבנו לי וק"ל:

בא"ד ומשמעתין קשה למה שפירש הר"ר יצחק וכו' דבהדיא אמרינן בשמעתין הנוגע בשאר כלים אינו טמא אלא טומאת ערב ע"כ פירוש מדקאמר בש"ס הני כלים בני הזאה נינהו וק"ל:

בא"ד ויש לדחות דהתם משום דיקרב בדיקרב וכו באותה שעה היה נוגע בהחמת והחמת בתנור ע"כ פי' דהתם שאני שהוא היה בחיבורין ובחיבורין מטמא כל דבר וק"ל:

בא"ד ועוד הביא מדקאמר בספרי וכו' אף בשאינן כלי מתכות ע"כ פי' דמקרא דבחלל חרב ילפינן שחרב הוא כחלל דהוא אבי אבות הטומאה ואדם הנוגע בו הוא אב הטומאה הרי מקרא זה למדנו לכלים ואדם אבל לכלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם וכו' דהיינו מדכתיב כל הורג נפש שהוא אדם נגע בחרב והבגדים שנוגעים באדם הוא מדכתיב וכבסתם בגדיכם הרי כלים ואדם וכלים ומדכתיב בגדיכם משמע דאיירי בכלים שאינן כלי מתכות וק"ל:

בא"ד וכללא דמלתא וכו' ותו לא מדי עכ"ל פי' דכלים הנוגעים במת. או דנגעו באדם באופן שיתבאר או אדם שנגע בכלים שנגעו במת הרי דינם אחד הוא אבל אדם שנגע בכלים ואותם כלים לא נגעו במת אלא נגעו בכלים שנגעו במת או אדם שנגע באדם שהוא נגע במת ירדו מעלה אחת דהיינו כלי מתכות שנגעו במת הרי הם כמוהו דהם אבי אבות הטומאה דחרב הרי הוא כחלל ואדם הנוגע בהם הוא אב הטומאה ואם נגעו באדם זה כלים אחרים הרי הם כמוהו להיות אב הטומאה ואע"פ שהם שלשה למת כדכתיב וכבסתם בגדיכם וגו' בקרא זה איירי באדם ההורג על ידי חרב דנמצא דכלי הנוגע באדם הוא נעשה כמוהו אבל אדם שנגע באדם זה אינו נעשה כמוהו אלא ראשון מקרי אבל כלים שנגעו בכלים הם תמיד ירדו מעלה אחת שהם נגעו בכלים שנגעו במת אינם כמותם להיות אבי אבות הטומאה אלא מקרו אב הטומאה דווקא וג"כ גם הכלים הנוגעים באדם שנגע במת דאמרנו שהם כאדם להיות אב הטומאה אם נגעו בהם עוד כלים אחרים אינם נקראים כמותם אב הטומאה אלא ראשון מקרו וג"כ אם כלים נגעו בכלים שנגעו במת שאמרנו שהם נעשו אב הטומאה אם נגע בהם אדם ג"כ מקרי ראשון דנמצא דכלים הנוגעים במת או נגעו באדם שנגע במת שהם שניים למת או אפי' זה האדם לא נגע במת אלא בכלי שנגע במת הרי דינם שוה לענין טומאת שבעה דכל שנקרא אב הטומאה הוא טמא טומאת שבעה וכל שנקרא ראשון אינו אלא טומאת ערב וכל זה מבואר בפ"ק דאהלות אלא דהלשון אינו מתוקן בגי' שלפנינו. וצריך להיות כך וכללא דמלתא כלים במת ואדם בכלים וכלים באדם הרי הם כמו אדם במת ואדם בכלים דהם מכלים ואדם באדם ירדו מעלה אחת דאילו כלי מתכות במת הרי הן כמוהו דחרב כחלל וגם כלים באדם כדכתיב וכבסתם בגדיכם אבל כלים בכלים לא אשכחן שיעשו כיוצא בהן וכלים בכלים השלישי אינו אלא ערב בין אדם בין כלים אבל כלים באדם הכלים כמו האדם מה האדם טמא ז' אף כלים הנוגע בו טמא ז' וכלים במת הרי הן כמת וכו' ותו לא מדי ע"כ:

דף נה.

גמ' לא דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל ומר סבר לא שמיה אהל ע"כ פירוש דכ"ע ס"ל דלא גזרו על אוירא והוא טהור ומאן דמטמא הכא משום דס"ל דאהל זרוק לא שמיה אהל כדי שיפסיק בינו לבין גושא ומר סבר דשמיה אהל ויפסק בינו לבן גושא והיכא דהקרון והספינה או שידה תיבה ומגדל מונח בפתח ארץ העמים דלא הוי זרוק גם רבי מטהר דמפסיק משום גושא ואי משום אויר הנכנס מפתחיהן הרי לא גזרו על אוירא כן נראה במה שדחי ליה לא דכ"ע משום גושא וכו' ועוד נ"ל דאיכא נפקותא

נמי בין אם אמרינן דתנאי היא ובין אם אמרינן דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל ומר סבר לא שמא אהל דאם אמרינן כתנאי א"כ רבי דמטמא בשידה תיבה ומגדל הוא דווקא היכא שפתוחין דיכנס האויר אבל אם סתומין אפי' מהלך בהם אינו טמא אבל אם אמרינן דכ"ע משום גושא ומר סבר וכו' א"כ רבי דמטמא משום אהל זרוק לא שמיה אהל הוא אפי' בסתומין ועוד נפקא מינה לדינא בעלמא דאם תנאי היא א"כ ר' דמטמא הוא משום אוירא דווקא אבל בעלמא לאהל המת ס"ל דאהל זרוק שמיה אהל אבל אכתי איכא לימדק דאמאי לא דחי ליה לא דכ"ע משום איירא גזרו ומר סבר אהל זרוק לא שמיה אהל ומר סבר שמיה אהל דהיינו שסתומין מלמעלה להפסיק בין האויר והלך בהן דר' דמטמא ס"ל דאהל זרוק לא שמיה אהל ור' יוסי דמטהר ס"ל דאהל זרוק הוי אהל:

ונ"ל דבשלמא על גושא הוא דסבר רבי דאהל זרוק לא הוי אהל כיון דהוא בא להפסיק בינו לגושא אמרינן כיון דהוא זרוק לא הוי הפסיק אבל באוירא דהוא עשה שלא יכנס האויר הרי לאו משום הפסיק הוא אלא משום שלא נכנס האויר כלל ואינו דומה ג"כ לזורק חבית על פני המת באהל דטמאה דהתם לאו משום אויר האהל אלא דחשבינן לבית כאלו מלאה טומאה וזה ורק להפסיק וזרקה בינה לבין הטומאה ועוד נראה ממה דקתני על פני המת הוא משום דאהילה על המת ולא משום אהל המת דודאי דאם לא אהילה על המת אינה טמאה כיון דסתומה ולא נכנס בה אויר אהל המת וכיון שכן לא שייך לומר ר' דמטמא משום דאהל זרוק לא הוי אהל:

וכי תימא דאיירי בפתוחין ושייך בהו אהל כיון שאינו מהלך באויר ממש אלא בתוך שידה תיב ה ומגדל הוה ליה כמפסיק בינו לבין האויר דאע"ג דאין זה סברא לומר דמקרי הפסק בשפתוחין ליכנס האויר מ"מ בלאו הכי אי אפשר לש"ס לדחות ליה הכי דא"כ ר' יוסי דמטהר היכי תמצא אופן דטמא משום אוירא דאס במונחת כ"ש דטהור דהא למאן דס"ל דאהל זרוק לא שמיה אהל מודה אמונח דהוא מפסיק וא"כ אי אפשר לו לשס לדחות הכי את זה כתבתי דנראה דכך דעת המפרש ז"ל ממה שאח"כ שאמר הש"ס אלא דכ"ע משום אוירא וכו' לא כתב מענין אהל זרוק לא שמא אהל וכו' נראה דדעתם דגם באוירא שייך אהל:

אבל א"ל דמה שאמר ואהל זרוק שמיה אהל לרי' בר יאודה לא קאי אאוירא אלא אדעלמא דקאי אחבית ומה שאמרו ואפ"ה משום דלא שכיחא וכו' לא גזרו לרבי יוסי לא קאי אמה שאמרו ואהל זרוק לר' יוסי בר ר' יהודה לא שמיה אהל דמשמע דגם באו ירא שייך אהל זרוק אלא קאי דכ"ע משום אוירא גזרו דאין זה משמעות דבריהם אלא ודאי דס"ל

דגה באוירא שייך אהל זרוק ואיפשר דאיירי בסתם דמקרי אהל לדעתם אבל מ"מ לדעת המפרש הוא כמ"ש כן נ"ל ודוק:
ואיבעית אימא הכא שמא יוציא ראשו ורובי לשם ע"כ כתב המפרש דכולי עלמא משום גושא ולכ"ע נמי אהל זרוק שמיה אהל וכו' ור' יוסי לא גזר ע"כ האי דלא גזר ר' יוסי הוא דווקא בשידה תיבה ומגדל משום דלא נקל להוציא ראשו ורובו אבל בקרון ובספינה ובאי סקרייא דנקל להוציא ראשו ורובו גזרו דהא קתני ברייתא דלעיל דטמא דהיא ודאי ר' יוסי דהא קתני בשידה תיבה ומגדל טהור דהיא ודאי ר' יוסי דלרבי אף בשידה תיבה ומגדל טמא וק"ל:
והתניא הנכנס לארץ וכו' כתב המפרש והא דתני ר"י בר"י לעיל זרק תיבה מלאה כלים וכו' לאו משום דקסבר אהל זרוק לא שמיה אהל אלא כיון דזרקה קא מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי וכו' איכא לימדק כיון דאיכא לומר כך על הך דחבית אמאי הש"ס נייד ממה שאמר מעיקרא דכולי עלמא משים גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל ומר סבר לא שמיה אהל מכח קושית והתניא חבית וכו היה לו לתרץ שאני חבית כיון דזרקה קא מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי כיון דסוף סוף הוא מוכרח לומר כך:
ועוד דהכי עדיף לומר כדמעיקרא מר סבר אהל זרוק לא שמיה אהל ומר סבר שמיה אהל דאז דאוירא דלא גזרו עליה לכ"ע איירי במונחת כמ"ש לעיל לדעת רבי אבל עכשיו דכ"ע אהל זרוק שמיה אהל ורבי גזר משום שמא יוצא ראשו ורובו אפי' בשידה תיבה ומגדל א"כ מאי דטהור משום אוירא גם לרבי היכי משכחת לה והלא גם בשידה תיבה ומגדל גזר רבי שמא יוצא ראשו ורובו והוה ליה כאילו נגע בגושא לדעת המפרש כמ"ש לעיל ולדעת התוספות שהוא מאהיל על גושא ולפי טעם זה ודאי דאף במונחת גזר שמא יוצא ראשו ורובו וא"כ היכי משכחת לה צד דטהור משום אוירא:
ויל דהכי עדיף ליה לש"ס לומר דגם לרבי ס"ל דאהל זרוק שמיה אהל ומשכחת דטהור משום אוירא בתרומה וקדשים דמונחים בשידה תיבא ומגדל ועברו בארץ העמים דליכא גזירה בהו שמה יוציאו אותם חוץ לשידה תיבה ומגדל דבאדם חיישנן שמא יוצא ראשו ורובו דווקא וניחא דרבי לא נקט דבריו אלא באדם הנכנס לארץ העמים וכו' דבאדם אי איפשר להיות טהור כלל כן נ"ל ודו"ק:

דף נה:

גמ' הוא מותיב לה והוא מפרק לה וכו' דהא אית ליה גידול שער ע"כ פירוש דהא קאמר רב חסדא לא שנו אלא בנזירות מועטת אין הכוונה דמתני' איירי בנזירות מועטת דהוא

שלשים יום אלא הכוונה בנזירות מועטת אם מיום שנצטרע עדיין למנין ימי נזירות שלשים יום כגון שנדר חמשים יום ונצטרע ביום כ' שעדיין לימי נזירותו שלשים יום כיון שאחר התגלחיות צריך לישב ל"ו יום כדי גיד ל שער הרי ימי צרעתו לא עלו לו כלל אבל בנזירו' מרובה שאף לאחר התגלחיות עדיין מימי נזירותו שלשים יום שיש בהם גידול שער עולין לו ימי צרעתו כגון מי שנדר שמנים יום ונצטרע באופן שלאחר שנרפא וגילח שתי תגלחיות הוא ביום חמשים שנשאר עדיין לימי נזירותו שלשים יום אינו צריך להוסיף כנגד ימי צרעתו אלא מגלח נזירות טהרה ביום שמנים כמו שנדר שימי צרעתו עולין לו ולפעמים עולין מקצתן וכמו שכתבו התוספות שכשהתחיל צרעתו עדין לו למנות שלשה ושלשים יום כגון שנדר חמשים ושלש ונצטרע ביום כ' ונרפא באופן לכשיגילח שתי תגלחיות יהיה ביום ל"ד ימים וישיב ל' יום כדי גידול שער והיה ביום ס"ד יום מיום תחלת נזירותו הרי הוסיף על נדרו אחד עשר יום דווקא ואם היה שכל ימי נגעו אינן עולין היה לו להוסיף כנגדם ארבעה עשר יום והוא לא הוסיף אלא אחת עשר יום נמצא ששלשה ימים מימי צרעתו עלו לו וכיוצא בזה ודו"ק:

מתיב רמי בר חמא וכו' ומוחלט בספק וכו' וכתב המפרש וספק הוא לו אם נחלט ונרפא וכן כתבו התוספות וז"ל ומוחלט בספק אולי הוחלט וכו' וכן הוא ספק אם הוא מצורע מוחלט ע"כ משמע מדבריהם אלו שנסתפק לו שאותו צרעת שהיה בו אם הוא צרעת מוחלט וטמא או לא ולפי זה קשה דהא תנן במ"ס נגעים בפ"ה כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר דהיינו אותם שהזכיר שם דווקא:

וי"ל דכוונת דבריהם הוא שנסתפק לו אם החליטו כהן או לא דבהכי לא אמרו כל ספק נגעים טמא דלא אמרו אלא דמעיקרא דנפל הספק אם הוא עכשיו ראוי להיות טמא כמו שמבואר שם אבל בזה שנסתפק לא אם הוחלט על ידי כהן לא אמרינן שהוא טהור:

אבל ממה שכתבו התו' בדיבור שאחר זה וז"ל וספק טומאת צרעת דספק אם פרחה בו צרעת ממש אם בוהק הוא ע"כ משמע דהספק הוא אם ראוי להיות טמא או לא וא"כ זה נכנס במה דקתני כל ספק נגעים טהור ויש לישב דהכוונה אם בוהק הוא והחליטו כהן דודאי דבלא ראית הכהן אינו מעלה ואינו מוריד מה שנראה לו הוא שהוא טמא ומוכרח שזה היה על ידי כהן וכיון שלא אמרו שנסתפק לו הכהן משמע דהוא דנסתפק לו והיכי דמי ודאי שנסתפק לו אם בוהק הוא והחליטו כהן כן נ"ל אוכל בקדשים לאחר ששים יום וכו' כתב המפרש שאילו היה טמא ודאי ומוחלט ודאי היה צריך לגלח וכו' מביא קרבן צרעת ואוכל בקדשים ואח"כ למנות שבעה תגלחת נזירות טומאה ע"כ קשה לי דאיך שייך לאוכל בקדשים והוא טמא מת:

ונ"ל דהכוונה דבתוך שבעת ימים דתגלחת לימי ספרו היה מזה ושונה דנטהר מטומא' מת. אבל משום מחוסר כיפורים דנזיר טמא לא מיתסר לאכול בקדשים משום דאין טומאה יוצאה מגופו וכמו שכתבו התוספות. ומה שכתב ואח"כ למנות ז' דתגלחת טומאה הוא משום שאחר שצמח בכדי לכוף ראשו לעיקרו סגי דמקרי גילוח:

עוד כתב בא לו לשתות יין אומרים לו מוחלט היית ולא טמא והללו שנים תגלחיות של צרעת ע"כ פירוש של גמרו ושל ספרו ואינו עולה לו בשביל נזירות טומאה נמי או בשביל נזיר טהור כדאמר לקמן בש"ס דף ס' ע"ב ודו"ק:

עוד כתב אבל עכשיו שהוא טמא מספק ומוחלט מספק שאינו יכול לגלח תגלחת צרעת לאלתר לפי שאינה דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ספק ע"כ פי' שמא אינו מצורע ואינו יכול לגלח בתוך ימי נזירותו כדכתיב תער לא יעבור על ראשו וגו':

עוד כתב בא לו לסוף שלשים וביקש לשתות יין וכו' הנה קיצר בלשונו דהוא ודאי ביום ל' שוחט אחד מקרבנותיו של נזיר ומביא צפרי מצורע וחטאת העוף הבאה על הספק כמו שמפורש לקמן בפרק שני נזירים וכמו שכתבו התוספות דהמפרש ז"ל סמך על מה שמפורש בש"ס לקמן:

עוד כתב נמצא אוכל בקדשים לאחר ששים יום ממה נפשך דתגלחת ודאי קודמת וכיון שהביא קרבן צרעתו הותר בקדשים פ' שאם מצורע היה הרי גילח שתי פעמים והביא קרבנותיו כמו שמפורש לקמן בש"ס בפרק שני נזירים דתגלחת צרעתו היא קדומה לתגלחת טומאה ולתגלחת טהרה:

דף נו.

גמ' ואי סלקא דעתך סלקי ליה יומי תסגי ליה בשלש שנים ושלשים יום ע"כ כתב המפרש מדאינו יכול לשתות ביין עד לאחר ארבעה שנים ש"מ דאפי' בנזירות מרובה אין ימי חלוטו עולה לו מן המנין וקשיא לרב חסדא פירוש דודאי ג' שנים ושלשים צריך להיות על כל פנים דבשנה ראשונה אינו יכול לגלח תגלחת מצורע דשמא לא היה מצורע וכל השנה אסור לגלח תגלחת רשות וכשבא לגלח בסוף השנה ומביא הקרבנות כמו שמבואר לקמן כנז' בכל זמן לתגלחת אמרינן דשמא טמא היה ולא מצורע וזאת תגלחת טומאה ויתחיל למנות נזירות טהרה עוד שנה אחרת ויגלח לבסוף בקרבנות המבוארים לקמן ואח"כ אומרים שמא מצורע ואלו שתי תגלחיות הם של מצורע וצריך לגלח עוד של טומאה שתגלחת של צרעתו אינה עולה לטומאתו כמ"ש לעיל אבל מ"מ יכול לגלח תגלחת זו של טומאה לאחר שלשים דאף אם נאמר דשמא נזיר טהור הוא מ"מ הרי עלו לו ימי צרעתו והיה יכול לגלח נזירות טהרה ואם הוא נזיר טמא והרי הוא סותר

הקודמין הרי לאחר שגילח נזירות טומאה זו מונה נזירות טהרה שנה אחת וא"כ ממה נפשך בשלש שנים ושלשים יום סגי ליה ומדאינו הכי אלא עד לאחר ד' שנים אלמא דימי חלוטו אינו עולה מן המנין אפי' בנזירות מרובה שכך נראה פירו' דברי המפרש מדנקט מדאינו וכו' עד לארבעה שנים דנראה שגורס כמו הגירסא שלפנינו תסגי ליה בשלש שנים ושלשים יום כן נראה שזה פירוש דברי התו' שהיו גורסים הכי ודו"ק:

ואין לי אלא ימי חלוטו ימי ספרו מנין וכו' כתבו התוספות וקצת קשה דתיתי בק"ו מנזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת טהרה ע"כ:

ונ"ל דלא היה יכול למייתי ליה בק"ו מנזיר בקבר דשאני נזיר בקבר דהוא טמא גמור אבל בימי ספרו דהוא קיל אה"נ דעולין לו מן המנין וכמו שכתבו התוספות לעיל במתניתין דאצטריך לימתני' ספרו וגמרו וכו' ואי תנא גמרו הוה אמינא אבל ספרו דקיל עולה ע"כ אלמא דימי ספרו הוא קיל ולא דמינן ליה לימי חלוט ה"נ לא דמי לנזיר בקבר:

ע"ב גמ' במאי אלימא בנזירות מועטת הא בעינן גידול שער וכו' כתב המפרש וא"ת לוקמא בנזירות חמשים יום כדלעיל הא לא איפשר דהא קתני לה דומיא דימי טומאה דמה להלן פסיקא לן דאין עולין אף כאן אין עולין עכ"ל פי' דלעיל כשרצה להוכיח ימי חלוטו מימי טומאתו אמר לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמין תאמר בימי חלוטו שאין מבטל בהן את הקודמין א"כ כמו ימי טומאתו צריך שלאחר שנטהר יהיה עוד שלשים דפסיקא מילתא דימי טומאה אין עולין ג"כ בימי חלוטו פסיקא מילתא דאין עולין בכל גוונא:

וראיתי כתוב עוד תירוץ אחר מדקא אמר לא תוכיח ימי חלוטו מימי טומאתו משום דאם אמרת בימי טומאתו שאין עולין משום דמבטל הקודמים תאמר בימי חלוטו שאין מבטל הקודמין א"כ כי היכי דימי טומאתו צריך דלאחר שנטהר שיהיה עוד שלשים כמו כן בימי חלוטו נמי הוה מיירי שישאר שלשים אחר טהרתו ואפ"ה אמרינן דאין עולין שמע מינה דאין עולין ע"כ:

אמר ר"א משום ר' יהושע כל טומאה וכו' נ"ל דצריך להיות ר' אלעזר ביו"ד משום דבברייתי' שהביא הש"ס קתני כשהלכתי לערדסקיא מצאתי את ר' יהושע בן בתר ראש שהיה יושב ודן לפני ר"מ כהלכא וכו' וכיצד יהיה שר' אליעזר שהוא רבו של רע"ק יאמר כך על ר"מ שהוא תלמידו של רע"ק. ועוד דבש"ס אח"כ אמרו ש"מ כל שמעתתא דמאתמרה בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן. דמשמע דר"א שהוא אחרון ור' יהושע שהוא ראשון. והלא ר' אלי עזר ור' יהושע הם חברים ואפי' דפירוש קדמאי ובתראי הכא הוא ראשון ואחרון בשמועה זו מ"מ משמע גמי ראשון ואחרון בזמן

מדשמע מהשני ולא שמע מהראשון דאם הוא ר' אליעזר דר' יהושע בן חנניה חבירו היה לו למגמר מניה האי שמועה ולא מר' יהושע בר ממל: א"ר מאיר לא תהא זו קלה מן השרץ כתב המפרש ומה על טומאת השרץ שאין הנזיר מטמא כלום וכו' ואע"פי שאין הנזיר מגלח עליה ע"כ פי' דבטומאת שרץ הנזיר אינו מוזהר שלא ליטמא שטומאתו קלא אע"ה חייבין עליו משום ביאת מקדש על טומאה מן המת שהיא חמורה שהנזיר מוזהר שלא יטמא בה ואם נטמא צריך הזיה נ' וז' אינו דין שיהא חייבין עליו משום ביאת מקדש כן נראה פירוש דבריו אבל קשה לי על ק"ו זה של ר"מ דאימא דכן הלכה באה וא"כ ליכא ק"ו עוד:

ואיפשר שזה ש"כ הרמב"ם בפירו' המשניות ומאמר ר"מ אינו נכון והנה ראיתי לרע"ב שכתב וז"ל ומלתא דר"מ ליתא שהרי מגע ומשא של עצם כשעורה שהוא קל שאינו מטמא באהל הנזיר מגלח עליו וכדתנן במתני' ורביעית דם שהיא חמורה דמטמ' באהל אין הנזי' מגלח עליה ע"כ ונראה דהיינו שמצינו דאיכא קל וחמור ולא עבדי מן דין החמור כדין הקל לענין החומרא שיש בקל ג"כ הכא נמי הכי:

וקשה לי על זה דשאני התם דעצם כשעורה הלכה ואין דנין ק"ו מהלכה אבל הכא דשרץ מקרא אמאי לא עבדינן ק"ו אבל אם אמרינן דכך באה הלכה דכל שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש תו ליכא ק"ו משרץ ובודאי שמה שאמר הכי רבי יהושע הוא דהלכה באה כך דאל"כ הוה עבדינן ק"ו משרץ וכמ"ש:

ואח"כ ראיתי להרמב"ם בפ"ג מהל' טומאת מת דין ג' ש"כ יראה לי שכלן טומאתן אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן וכו' ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש ועל טמא מת בטומאה של תורה חייב על ביאת מקדש לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה ע"כ וא"כ לפי זה הוא מה שאמר ומאמר ר' מאיר אינו נכון דהיינו שאותם אין טומאתן דין תורה וא"כ מה ענין לשרץ:

אלא שקשה לי על דברי רבינו אלו דא"כ רבי מאיר ס"ל דהם מדאורייתא ואם כך ס"ל למה לימנקט לומר לא תהא זו קלה מן השרץ. והיה לו לומר שהם מדאורייתא דבזה תלויה הבאת קרבן על ביאת מקדש דודאי מדנקט הכי ר"מ משמע דגם ר"א ס"ל דמדאוריתא הם אלא כיון דאינו מגלח שאינו מביא קרבן על טומאתו ג"כ על ביאת מקדש אינו מביא קרבן על טומאתו וכמו שכתב שם הראב"ד בהשגות יעו"ש ור"מ חלק עליו לומר אע"פי שאין מגלח עליו ואינו מביא קרבן מ"מ בביאת מקדש מביא קרבן כדי שלא תהא טומאת שרץ הקלה חמורה ממנה:

ועוד דברי רבינו אלו הפך דבריו בהל' נזירות בפרק ה' דין ט' ו שכתב נזיר. שנטמא למת טומאת שבעה בין בטומאות שהוא מגלח עליהן כמו שהתבאר בין בטומאות שאין מגלח עליהן הז' לוקה ע"כ דמשמע שהם מדאורייתא מדלוקה עליהן וכבר תמה על רבינו בזה הרב מש"ל והניח בצ"ע:

א"ר עקיבא דנתי לפני ר' אליעזר מה אם עצם כשעורה וכו' כתב המפרש וה"ה דהוה ליה למימר על אהלה דלרע"ק אית ליה האי סברא אלא משום דלגבי שעורה דק מייתי ליה מניה מק"ו לא מצי אמר על אהלה לא אמר נמי גבי רביעית דם ע"כ פירוש דרע"ק ס"ל דגם על אהל רביעית דם הנזיר מגלח ומה דנקט הכא על מגעו ומשאו הוא משום דמק"ו דעצם כשעורה קא עביד ליה על עצם כשעורה אינו מגלח אלא על מגעו ועל משאו ודיו הבא מן הדין להיות כנדון והאי דפשיטא ליה להמפרש דלר' עקיבא דנזיר מגלח על אהל רביעית דם הוא דמשמע הכי לעיל דף נ"ב ע"ב דקאמר הש"ס ואיבעית אימא כי קתני כל היכא דנזיר מגלת על אהלו לאפוקי עצם כשעורה דלא אלמא דהנך דמנה התם ששה דברים שרע"ק מטמא לחכמים הוא גם לענין נזיר מתניא וכו' כתב שם המפרש דלרע"ק נזיר מגלח על אהל רביעית דם וכן נראה מדברי התו' שם יעו"ש. והשתא לפי זה מוכרח לומר דרע"ק דקאמר הכי הכא הוא לדברי ר"א קאמרי דהיה לו ללמוד מק"ו מעצם כשעורה אבל רע"ק מקרא נפקא ליה מעל כל נפשות מת לא יבא כמו שכתב שם המפרש יע"ש ודו"ק: אמר לי מה זה עקיבא אין דנין כאן קל וחומר פירוש בדבר זה אין דנין ק"ו לפי שזה הדין של עצם כשעורה הוא מהלכה ולא מקרא ילפי לה והדין הוא שאין דנין קל וחומר מדבר שהוא בא מהלכה ורע"ק לא הבין דברי ר"א מה היא כוונת דבריו שאמר לו אין דנין כאן ק"ו ועוד בא לפני ר' יהושע ואמר לו שזה הדין של עצם כשעורה הוא הלכה ואין דנין קל וחומר מהלכה שהוא כמו שאמר לו ר"א אלא שר"א לא פירש לו שסמך על בינתו:

דף נז.

גמ' איבעי להו עצם כשעורה הלכה וכו' או דילמ' רביעית דם הלכה ועצם כשעורה ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכו' כתב המפרש או דילמא הכי קאמר רביעית דם הלכה למשה מסיני דמטמא את האדם באהל. ועצם כשעורה ק"ו כלומר ומעצם כשעורה קא גמרינן קל וחומר דרביעית דם יהא נזיר מגלח ע"כ פי' או דילמ' דכוונת דבריו כיון דזאת החומרא שיש ברביעי' דם היא מה לכה לא תעביד לה נמי בחומרא דאית בקל מכח ק"ו דלא עבדינן ק"ו מדבר שהוא בא מהלכה ולא מקרא ילפי לה דחומרא זו לא אלימא כדי להביא לדבר זה חומרא אחרת מם שיש בדבר אחר הקל ונפקא מינה דלצד ראשון

שאותה חומרא שיש בקל כיון דהיא מהלכה לא עבדינן לה נמי בדבר החמור דלא באה ההלכא אלא בזה דווקא אבל אה"נ דחומרא זו היא אלימא כדי לימעבד מינה ק"ו להביא לה החומרא שיש בדבר אחר הקל לצד השני אותה חומרא כיון דהיא באה מהלכה לא אלימא להביא החומרא שיש בדבר הקל אבל אה"נ שאותה חומרא אעפ"י שהיא באה מהלכה אם יש דבר שהוא חמור מאותו ענין יכול להביא אותה חומרא אצלו מכח הק"ו דודאי דנפקא מינה לדינא לעלמא בלהכי קמבעיא להו בש"ס ופשיט ליה ת"ש עצם כשעורה הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה דהיינו שעצם כשעורה היא הלכה וכיון שהיא הלכה זאת החומרא שהנזיר מגלח עליו לא ילפינן מינה בק"ו לרביעית דם כדי שיהא הנזיר מגלח עליו שהוא צד ראשון של הבעיא ודו"ק: שני נזירים שאמר להן וכו' מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה וכו' כתב המפרש משלימין לנזירותם ומגלחין ומביאין קרבן טומא' וקרבן טהרה בשותפו' ע"כ דודאי אינם יכולין לגלח כדין נזיר טמא אחר הזאת ג' וז' משום דאחד מהן נזיר טהור ואינו יכול לגלח בתוך ימי נזירותו כדכתי' תער לא יעבור על ראשו הכי צריך להשלים נזירותם כדי לגלח ומזין שניהם ג' וז' כדי שיוכלו לגלח ביום תשלום הנזירות ומה ששוהין התגלחת והקרבן על הטומאה עד סוף נזירותם ליכא מדי שהנזיר טמא יכול להשהות תגלחת טומאה וקרבן טומאה כמו שירצה אבל נזיר טהור כיון ששלמו ימי נזרו מצוה להביא תכף קרבנות טהרה ביום מלאת אחר תגלחת טהרה ונ"ל שמשום זה הוא שכתב המפרש בתחלת המשנה שני נזירים שקבלו עליהם נזירות ביחד דאל"כ למה צריך שקבלו עליהם נזירות ביחד שאע"פי שאחד קדם לחבירו איזה ימים שייך דין זה דמתני' שימתין עד שישלים המאוחר ומגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה וכו': כתבו התו' צריך לומר שהם שותקין שאם היו מכחישין אותו לא היה נאמן וכו' האי דאמרו שהם שותקין אין הכוונה שהם מודים שנזרקה טומאה בניהם ונגעה באחד ושכחו במי נגע שא"כ למה צריך זה העד הלא בלא העד כיון שהם ידעו זה צריך לעשות האופן דקתני מתני אלא הכוונה ששתקו שלא הכחישוהו לומר לו שאין זה אמת ודו"ק:

אמר רבה בר רב הונא באומר ראיתי שנזרקה טומאה בניכם כתבו התו' וא"ת א"כ יביא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה ברשות היחיד שורפין עליה תרומה פי' דהא כל אחד הוא בספק שמא הוא שנגעה בו טומאה: ותירצו דלא גמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות כסוטה וכו' דודאי אחד טהור ע"כ פירוש דודאי דלחיובי כל אחד ואחד לא הוי דומיא דסוטה. דסוטה איפשר דנטמאת אבל הכא ודאי דאחד מהם לא

נטמא להכי לא יביאו אחד קרבן טומאה אבל אחד שני נזירים יביאו קרבן טומאה דאיכא ספק טומאה בין שניהם דשמא לא זה שנטמא אלא השני:
וכן בשני שמא לא זה שנטמא אלא האחד וכיון דבין שניהם שייך הספק אי איכא או לא לכן יביאו קרבן אחד בין שניהם. וחזרו והקשו א"כ מאי פריך מעיקרא והא ספק טומאת ברשות הרבים וכו' והכא בודאי אחד מהם טמא ע"כ פירוש דלפי תירוצם שאמרו דלגבי כל אחד ואחד לא הוי דומיא דסוטא ולהכי לא מביא כל אחד ואחד קרבן טומאה משום דאחד מהם ודאי טהור א"כ מאי פריך מעיקרא דהויא ליה ספק טומאה בר"ה ולא יביאו קרבן טומאת אלא קרבן טהרה דהם טהורים מקרו והא דאמרינן ספק טומאה בר"ה ספיקו טהור משום דגמרינן מסוטה דלא מקרי טומאה אלא כעין סוטה דהיא ברשות היחיד אבל בר"ה טהור ואיך שייך ללמוד הכא והא סוטה דמטהרינן בר"ה משום דאיפשר דליכא טומאה כלל אבל הכא ודאי איכא טומאה דאחד מהם ודאי טמאה:
ותרצו דספק טומאה בר"ה לאו מסוטה גמרינן לה וכו' דהיינו דודאי ספק טומאה ברשות היחיד מסוטה גמרינן לה אבל ברשות הרבים דטהור לאו מסוטה גמרינן לה אלא משום דמוקמינן אחזקתיה דכל אחד ואחד אלא דברשות היחיד רחמנ' אמר דלא מוקמינן אחזקתיה וספקו טממה דזה מסוטה גמרינן לה ולהכי הוא דקא פריך מעיקרא דהא ברשות הרבים ספיקו טהור אע"ג דודאי אחד מהם טמא כיון דלא ידעינן ליה אבל אחד אמרינן דמוקמינן ליה אחזקתיה וטהור ודו"ק:
אמר רב אשי דייקא נמי דקתני ואני יודע איזה מכם כתב המפרש דייקא נמי דלא קאי בהדייהו דקאמר ואיני יודע דאילו הוה קאי בהדייהו אי איפשר דלא הוה ידע ע"כ פי' דמשמעות איני יודע הוא דלא ידע מעולם וזה ודאי משום דלא הוה עמהם אלא מרחוק ראה דנגעה טומאה באחד מהם ולא הכיר במי נגעה משום שהיה מרחוק ואין לפרש כוונת דבריו ואני יודע עכשיו משום ששכח דהם כן היה לו לומר שכחתי וכן פירוש דברי התוספות וק"ל:

דף נז:

ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה ע"כ פירוש כשחוזרין וסופרין ל' יום אחר תגלחת ראשונה צריך תגלחת שניה משום תגלחת טהרה ותגלחת ראשונה תגלחת טומאה היא ולהכי פריך ואמאי וכו' דהיינו דע"ב אחד מהם לאו טמא הוא ואין עליו אלא תגלחת אחד כשהוא מגלת תגלחת שניה שלא לצורך קא עבר על בל תקיפו פאת ראשכם וק"ל:

אמר שמואל באשה וקטן פירוש דאיירי מתני' בנזירות של אשה או של קטן שהדירו אבי וק"ל:

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא ודידך מאן מגלח להו וכו' כתב המפרש לדידך דאמרת דהמקיף את הקטן חייב קטנים וכו' מאן מגלח להו ע"כ הנה המפרש דמה דאמר ודידך מאן מגלח להו הוא כמו לדידך דהיינו לסברתך או איפשר דהוה גריס לדידך בהדייא דודאי דהכי משמע לפי סברתך שאמרת שהגדול המקיף את הקטן חייב א"כ מאן הוא דמגלח להו לקטנים משמע מזה דלסברת רב אדא בר אהבה דהמקיף את הקטן פטור ולפי זה מאי דלטייה רב אדא בר אהבה לבניה הוא לפי סברתו דרב הונא ולהכי פירש המפרש דלדידך דאמרת המקיף את הקטן חייב כי מקפת ליהו אשה חייבת אבל לדידי אפי' גדול המקיף את הקטן פטור ולא יש חילוק בין איש לאישה דהיינו כיון דלא יש לך חילוק בין קטן לגדול א"כ ודאי דעשתה איסור חובה דאקפתינהו לבניה לפי שלא יש חילוק בין איש לאישה המקיפים את אחרים דלהכי לייטייה רב אדא בר אהבה דזהו מה שכתב אח"כ וכן בגדול המקיף את הגדול חייב והוא הדין לאשה דהיינו שבמקום שחייב המקיף לא יש חילוק בין אשה לאיש:

מכדי תרוייהו סבירא הקפת כל הראש שמה הקפה במאי קמי פלגי ע"כ הנה זה לא שייך לפלוגתייהו:

ונ"ל דהש"ס ניחא ליה לבאר דגם הני אמוראי ס"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה אגב דמפרש לפלוגתייהו:

במאי קמי פלגי כתב המפרש כלומר מאי איכא בנייהו דמאי דאסר בגדול אמאי שרי באשה ע"כ פירוש דלרב הונא דלא יש חילוק בין גדול לקטן והתיר לאשה להקיף הוא גם לגדול אמאי שרי דמאי שנא אשה לאיש דבמקום שאסור לאיש הוא גם לאשה אבל לכאורה קשה דאמאי לא פירש דגם על רב אדא בר אהבה שואל מאי טעמיה וי"ל דפשיטא ליה טעמא דרב אדא ביון דניקף פטור גם המקיף פטור:

רב הונא סבר וכו' והני הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה דהיינו דלהכי היקשא דקרא דאשה דלא שייכא בהשחתת זקן לא עברה על בל תקיפו דהשתא אשה מותרת להקיף לאחרים אפי' לגדיל נמי:

ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע וכו' כתב המפרש כי אמר רחמנא לא תקיפו אחד הניקף ואחד המקיף במשמע ולהאי מלתא אתקש וכו' ולא שנא אשה ע"כ אין הכוונה אבל רב הונא ס"ל דלא אתא קרא אלא לניקף דווקא דא"כ אמאי פטר אלא האשה אלא הכוונה כיון דכתב רחמנא לא תקיף דמשמע תרוייהו ולא כתב

ציוי לכל חד וחד להאי דינא הוא דכתב רחמנא כדי להקיש מקיף לניקף דכל היכא דניקף מחייב מקיף נמי מחייב והאי קטן הואיל והוא גופיה לא מחייב משום דהוא לאו בר עונשין דמקיף ליה נמי לא לחייב ואפי' איש דהיינו דרב אדא סבר דעיקר היקשא לא אתי אלא להאי כיון דתרוייהו נפקי מחד ורב הונא ס"ל דכתב רחמנא כך כדי להקישו להשחתת זקן דהני נשי דליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה כלל לא לענין הקפת עצמה ולא לענין להקיף אחרים:

תו' בד"ה במאי פלי מאי טעמייהו עכ"ל ודאי הכי נראה מהש"ס דעל תרוייהו קא בעי דהא קאמר ורב אדא סבר אחד המקיף וכו' מקיף נמי לא מחייב דמשמע דאכתי לא ידע הש"ס טעמיה דרב אדא אלא כהמפרש כמו שכתבתי לעיל:

ב"דה ורב אדא בר אהבה וכו' ומיהו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב ולא תוקפו מוסב הלאו גם על המקיף כדי להקיש מקיף לניקף כירוש דכתב רחמנא הכי דנפקי תרוייהו מחד ולא כתב כל אחד מפני עצמו כדי להקיש וכו ודו"ק:

בא"ד והאי דלטייה הינו לפי סברתו דרב הונא וכו' דלא ס"ל למדרש לרב אדא לדרוש כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה לפטור אשה המקפת אחרים ע"כ תמיה אני וכי בשביל דלא ס"ל לדרוש כוותיה מילט לייט ליה:

ואיפשר לומר דלא לייט ליה ממש אלא הכוונה לומר כיון דאין סברא לדרוש הכי חוששני לה שמה תהיה נענשת ונענשה כשגגה שיוצאת מלפני השליט: בא"ד ונראה דקיימא לן כרב הונא דאשה שריא להקיף לקטן וכו' אלמא דאשה מותרת להקיף לקטן ברב הונא ע"כ גימגום לשון זה דמאי ראיה מזה והלא גם רב אדא מודה דאשה מותרת להקיף לקטן ואין הראיה אלא מדנקט אשה ולא איש משמע דאיש המקיף לקטן חייב דאשה היא דלאו בר חיובא דהוא מה שאמרו אח"כ ומדנקט נמי אשה ולא איש וכו' לכן נ"ל דטעות הוא וצ"ל כך דהשליח דהיינו האשה לאו בר חיובא היא דמותרת להקיף קטן מדנקט אשה ולא איש דמשמע דאיש חייב אם הקיף קטן והיינו כרב הונא והוה מצי למימר שהאיש אמר לאשה אקיפו ליה גדול:

לימא דהקפת כל הראש תנאי היא דת"ר ראשו מה ת"ל וכו' פי' דלמה אצטריך לכתוב ראשו כיון דכתב את כל שערו ראשו בכלל ואמר לפי שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם יכול אף מצורע כן דהיינו שלא יקיף והא דכתב כל שערו היא שאין בו דין הקפה אבל ראשו שיש בו דין הקפה לא יקיף להכי כתב רחמנא ראש להתיר אף שיש בו דין הקפה: ותניא אידך ראשו מה ת"ל וכו' מאי לאו תנאי היא וכו' דהיינו דלמ"ד מנזיר הוא משום דקסבר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה ולא בא קרא ללמד לן דאתי עשה ודחי לא

תעשה גרידא דהא הקפת כל הראש לא שמה הקפה ובודאי דאין ללמוד אלא הכי ראשו ללמד על נזיר מצורע שיש בו לאו דתער לא יעבר על ראשו ואז ילפינן מיניה גם למדחי את לא תעשה ועשה אבל אידך דדריש לראשו למצורע לבד הוא משום דס"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה וא"כ ודאי דלא אתא קרא אלא למצורע לבד למילף דאתי עשה ודחי לא תעשה דלמה לן לאוקים ליה בנזיר מצורע דאית ביה לא תעשה ועשה דנמצא לפי פירוש זה דמכאן אנו לומדים דאתי עשה ודחי לא תעשה דהכי משמע מדברי המפרש דכתב בד"ה מאי לא תנאי וכו' קסבר משום לאו דהקפה לא צריך וכו' דהקפת כל הראש לא שמה הקפה ע"כ אלמא דאידך צריך לזה לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה דהוא דהקפה וכן כתב עוד ואידך דמצריך משום לא תקיפו קסבר דהקפת כל הראש שמה הקפה:

אבל התוספות כתבו בד"ה לפי שנאמר לא תקיפו וכו קס"ד השתא דמן הדין לא אצטריך קרא למדחי לא תעשה דהקפה דאף לאו השוה בכל קים לן דדחי אלא קמ"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה דהיינו דלענין דאתי עשה ודחי לא תעשה אית לן בעלמא דדחי אף לאו השוה בכל מכ"ש לאו דהקפה שאינו שוה בכל ולאו להכי אצטריך ראשו אלא כדי להודעינו דהקפת כל הראש שמה הקפה:

ונ"ל דמה דפירשו הכי שלא כדברי המפרש הוא משום דלקמן כד דחי ליה הש"ס אלא דכ"ע דהקפת כל הראש שמה הקפה קא פריך ומאן דנפק אליה מראשו מ"ט לא נפקא ליה מגדילים משמע אבל לפי קס"ד דתנאי לא תקשה קושיא זו דהוא ודאי משום דזאת פלוגתייהו דמר סבר הקפת כל הראש לא שמה הקפה ולאו להכי אתא קרא לאשמועי' זה ומוכרח לאוקמי קרא בנזיר מצורע ואידך סבר דלהכי אתא קרא לימילף לן דהקפת כל הראש שמה הקפה וא"כ לא תקשה מ"ט לא נפקא ליה מגדולים דודאי דלענין זה דאתי עשה ודחי לא תעשה נפקא ליה מגדילים ולא אצטריך ראשו אלא למילף לן דהקפת כל הראש שמה הקפה וכן נראה להדיא ממה שכתב לקמן בד"ה ומאן דמוקי ראש ללאו גרידא מאי טעמא לא נפקא ליה מגדילים דאילו להקפת כל הראש שמה הקפה לא אצטריך קרא דסבירא ליה השתא מסברא ידעינן יכו' כי היכי דמאן דמוקי ליה ללאו ועשה דהיינו בנזיר אית ליה דשמה הקפה מסברא ולאו כמו דסלקא דעתין מעיקרא דבעי קרא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה עכ"ל וסברא זו אשכחן לה לעיל דף מ"א ע"ב דקאמר צריכי דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א הקפת כל הראש לא שמה הקפה להכי כתב רחמנא ראשו ע"כ: אבל נ"ל דאין זה כדאי לפרש בש"ס הכי דה קאמר מאי לאו תנאי היא למ"ד מנזיר קסבר הקפת כל הראש שמה וכי אתא קרא למדחי

את לא מעשה ועשה דהיינו מסברא הכי קאמר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה דהא לית ליה קרא הכי וכיון שכן מאי דאמר אח"כ ואידך סבר הקפת כל הראש שמה הקפה היא מסברא נמי ועוד מדקאמר וכי אתא קרא למדחי לאו גרידא משמע דלא אתא קרא אלא להכי לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה ומה דלא פריך הכי הש"ס אלא עד דאוקים לכ"ע הקפת כל הראש שמה הקפה הוא משום דאכתי לא ידע לקרא דגדילים והוה עסיק למדחי ליה דלאו תנאי ואמר אלא דכ"ע הקפת כל הראש שמא הקפה אזי קא פריך ומאן דמוקים לקרא למדחי ל"ת ועשה לאו גרידא מנליה וקאמר דיליף מגדילים וכיון דידע לקרא דגדילים אזי קא פריך ומאן דנפקא ליה מראשו מ"ט לא נפקא ליה מגדילים וכו':

דף נח.

גמ' אמר רבא דכ"ע הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכו' וכיון דאלו גלחיה בתר זמנא לא מחייב כי הקיף ולבסוף גילח נמי לא מחייב ע"כ אין להקשות דלמה ליה טעמא כיון דאילו גלחיה בחד זמנא לא מחייב כי הקיף ולבסוף גילח נמי לא מחייב הא בלאו הכי אתא קרא לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה דודאי דהכא שאני דאיפשר לקיים את שתיהן להכי צריך להאי טעמא וכי תימא א"כ מאי קא פריך ליה והאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת וכו' דהכא שאני כיון דאילו גלחיה בחד זמנא וכו' הא ליתא דקא פריך מדר"ל דמשמע דבכל גוונא דאיפשר לקיים את שתיהם לא אתי עשה ודחי ל"ת דלא דהי אלא אי איפשר לקיים את שניהם דווקא וק"ל:

והאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת וכו' כתב המפרש כגון גדילים תעשה ולא תעשה לא תלבש שעטנז וכו' ואם אין אתה יכול לקיים את שתיהם כגון מילה כצרעת ע"כ משמע מזה דכלאים בצצית אסור דהא קאמר דווקא מילה בצרעת דליכא שום צד לקיים את שתיהם. אבל ביצית איפשר לקיים את שתיהם כגון שכלו צמר לקיים מצות תכלת וכיון שכן קשה לי דהא ברייתא קתני להדיא לא תלבש שעטנז הא גדילים תעשה לך ובכל מקום בש"ס מייתי לה:

אח"כ ראיתי דבכתובות דף מ' ע"א קאמר הש"ס כדברי המפרש יעו"ש וכתבו התו' התם מחמת קושיא אחרת דעיקר מילתא מכלאים בציצית והאריכו שם וקאמרי דכלאים בציצית נמי אי איפשר לקיים את שניהם מקרי יעו"שב וכן ראיתי מה שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' ציצית דין ו' ומה שכתב שם מר"ן בכ"מ יעו"ש ודו"ק:

ומאן דמוקים לקרא למדחי ל"ת ועשה וכו' כתב המפרש ואי אמרת לא כ"ש הא לא אריא וכו' הילכך נפקא ליה מגדילים ע"כ פירוש דהא אית לן דבעלמא אתי עשה ודחי ל"ת ומנא ליה דמהאי לא נפיק מכ"ש משום דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה וקאמר דנפקא

בדעלמא מגדילים ואצטריך קרא דנזיר משום דאית ביה עשה ול"ת אע"ג דהוא קיל לא הוה ילפינן מגדילים דהוה מינא דאין לך אלא מה שאמור בענין דהוא לא תעשה גרידא: ומאן דנפקא ליה מראשו מ"ט לא נפקא ליה מגדילים כתב המפרש ולמאן דנפקא ליה מראשו ללאו גרידא ולא פריך כדפרכינן מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל דבני אהרן ולא בנות אהרן אמר רחמנא טעות זה וצ"ל דנשים לא בר הקפה נינהו ופירש דבריו כך היא דלמאן דיליף לדעלמא נמי באתי עשה ודחי ל"ת מראשו והונח לו האי ילפותא ולא פריך לה כדפרכינן מה להקפה שכן אינה שוה בכל שהרי אינה בנשים כדאמרי כל שישנו בהשחתה והני נשי דליתנו בהשחתה ליתנהו בהקפה מ"ט לא יליף מגדילים והא דרשא דגדילים היא עדיפא דליכא לימפרך עלה כלל כן נ"ל מה שהכריחו להמפרש ליכתוב זה הוא משום דבלא זה מאי קא פריך מ"ט לא נפקא ליה מגדילים דמאי שנא זה מזה אלא משמע דזה עדיפא להכי פירש דודאי על הך דרשא איכא לימפרך עלה כנז' אבל על גדילים ליכא לימפרך עלה ודו"ק: אמר לך לכדרבא וכו' הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ע"כ הנה ריהטא דש"ס דקאמר צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן דהכוונה ציצית של פשתן בטלית של צמר וציצית של צמר בטלית של פשתן חבל שאר מינין כל אחד אינו פוטר אלא במינו. וכיון שכן קשה והא אפי' מדרשא דרבא נפקא דאתי עשה ודחי לא תעשה דהא כלאים איכא ולהכי פירשו התו' צמר ופשתים פוטרין בין במינו כגון צמר לצמר ופשתים לפשתים בין צמר לכנף וסקריקין דאז ליכא כלאים וזהו שאמרו אבל כלאים בציצית דליתי עשה ולידחי לא תעשה אכתי לא נפקא לן ע"כ דהיינו דלהכי אצטריך ראשו דמצורע ללמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה:

וקשיא לי דאיך ילפינן לעלמא דאתי עשה ודחי לא תעשה מראשו דמצורע דהא אינו שוה בכל דליכא דין הקפה בנשים ומיהו הרי אח"כ כתבו בדיבור דאחר זה דמייתר ראשו דהקפה אם אינו ענין לשאינו שוה בכל תנהו ענין לשוה בכל יעו"ש:

והאי תנא דמפיק לראשו ללאו גרידא דאתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה מנלן כתבו התו' היכא דשאינו שוה בכל מנליה ע"כ פי' לפי מה שאמר מנליה משמע דזה הדין איכא בעלמא אלא דהוא שואל מנליה. והרי לית לן כי אם דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא ולהכי פירשו דהוא שואל היכא דאינו שוה בכל ועל זה אמרו ואין לתמוה אמאי פשיטא להש"ס דדחי וכו' ואם כן מייתר לו ראשו דהקפה אם אינו עניין לשאינו שוה בכל תנהו ענין לשוה בכל ומשום הכי פשיטא לי וקא בעי מנלן דדחי עשה ל"ת ועשה כשאינו שוה בכל:

וקאמרי דסוגיא ד"פ קמא דיבמות וכו' דהיינו דהתם הוה בעי לימלף מראשו דאתי עשה ודחי ל"ת קא פריך ליה מה ללאו דהקפה שכן לאו שאינו שוה בכל. והרי הכא לא פריך הכי דהוא כמ"ש משום כיון דאיכא זקנו דאפי' לאו ועשה דחי א"כ ודאי דאייתר ליה ראשו דהקפה ואם אינו ענין לשאין שוה בכל תנהו ענין לשוה בכל. לזה אמרו דסוגיא דיבמות ס"ל דראשו לא מייתר דאתי לומר דהקפת כל הראש שמא הקפה. ולהכי לא אמרינן אם אינו ענין לשאינו שוה בכל תנהו ענין לשוה בכל דלהכי לא יליפי מיניה התם דדחי עשה את לא תעשה בשוה בכל אבל הכא במסקנא ס"ל דהקפת כל הראש שמא הקפה ילפינן לה מסברא. וכמו שכתבו לעיל וא"כ מייתר ראשו ואמרינן תנהו ענין לשוה בכל ויליף מניה לעלמא דאתי עשה ודחי ל"ת:

אבל קשה. לי דאם כך כוונת הש"ס א"כ מאי קא פריך אח"כ ומאן דמפיק ליה להאי ראשו ללאו גרידא למה לי למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו וכו' והלא אצטריך למכתב כדי למילף לעלמא דאתי עשה ודחי ל"ת באם אינו ענין וכו' תנהו ענין ללאו השוה בכל למילף לעלמא מניה:

ונ"ל דקושטא הוא מה שכתבו כך לפי ריהטא דש"ס דפשיטא ליה לש"ס דדחי דקאמר האי תנא וכו' וא"כ מה שכתבו כך הוא דלא יליף מגדילים קאמר הש"ס מקודם. אבל במסקנא ניחא ליה דקושטא הוא דיליף מגדילים ולהכי קא עביד פירכא כי הך כדי לומר דתרווייהו קראי צריכי לגופיהו וא"כ בעלמא לא ילפינן מנייהו והכוונה דילף מגדילים דקושטא הכי הוא וכן דרך הש"ס דליעבד שקלא וטרייא כי הך ולבסוף אומר האמת:

נפקא ליה מזקנו דתניא זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף כהן מצורע ת"ל זקנו ע"כ פירוש והשתא נפקא לן מזה דאתי עשה ודחי ל"ת דכהן והוא הדין דנזיר דאית ביה עשה ולא תעשה דכך נראה ממה שאמר דאתי עשה ודחי לא תעשה ועשה מנלן דהוא מה דמדכר ליה לעיל שהוא גזיר דאידך תנא מפיק ליה מראשו:

לכאורה קשה דאיך שייך למילף נזיר מכהן והאי כהן שאינו שוה בכל דהא מאן דמתרץ הכי הוא עצמו קא מתרץ על הך קושיא דקא מקשה אח"כ ומאן דמפיק ליה לראשו לעשה ול"ת לילף מזקנו וכו' קאמר נזיר מכהן גמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל:

אבל זה אינו לפי דמה דקא מתרץ הש"ס הכי לפי סברת הך תנא דמפיק מראשו נזיר ולא יליף מזקנו משום דס"ל נזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל. אבל להך תנא דדריש ראשו ללאו גרידא וזקנו לכהן ודאי דנזיר יליף מכהן ואע"ג דכהן לאו שאינו שוה בכל והנזיר שוה וכל מ"מ הוא גרוע שכן ישנו בשאלה וא"כ יליף מכהן וזהו שכתב המפרש בד"ה אלא מכהן לא ילפנן וכו' ולאידך סבירא ליה דנזיר מכהן עדי פי' משום

דכהן אינו בשאלה דומיא דשאר מצות מה שאין כן בנזיר עכ"ל אבל למסקנא קאמר דלא ילפינן זה מזה ודו"ק:

דף נח:

אלא מכהן לא ילפינן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל נזיר מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ע"כ כתב המפרש לכך הוצרך הכתוב ראשו גבי נזיר למדחי את ל"ת ועשה שבו ואפי' הכי בעלמא לא ילפינן מניה כדלקמן מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ע"כ פירוי כיון דעדיף נזיר מכהן דלהכי לא יליף מניה א"כ אמאי לא ילפינן מנזיר לעלמא דאתי עשה ודחי עשה ול"ת דבשלמא מכהן לא ילפינן לעלמא כדקאמר שכן שאינו שוה בכל אבל בנזיר דשוה בכל אמאי לא ילפינן מיניה לעלמא להכי אמר דגם הוא יש בו צד גרוע שכן ישנו בשאלה כמו שאמר במסקנא אלא דעכשיו הש"ס קא מצדד אצדודי טעמא דהנך תנאי וזאת היא קושית התו' בד"ה נזיר מכהן לא יליף וכו' ותירצו ג"כ הכי דלמסקנא ניחא דפרכינן בסמוך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ע"כ:

וכתב עוד המפרש אבל כהן מיהא מנזיר גמרינן וכו' בפי' הכי עדיף טפי למילף כהן מנזיר וכו' דלאו דשאינו שוה בכל הוא ע"כ פירוש דהש"ס קא פריך אח"כ ומאן דמוקים להאי ראשו בנזיר למה לי זקנו וכו' ומאי קא פריך הרי נזיר איתיה בשאלה והוא קיי דהרי לא ילפינן מניה לעלמא וא"כ כהן לא נילף נמי ותרץ לזה דלענין דנילף כהן מיניה מצינן למילף דכהן גרוע יותר משום שהוא לאו שאינו שוה בכל דנזיר עדיף שלא בהפך.

ולהכי קאמר דלא יליף ליה זקנו לכהן אלא דליבעי תער אתא ולא אמרינן דיליף כהן מזקנו אלא לאידך תנא דמפיק ראשו ללאו גרידא ואצטריך זקנו לכהן דאית ביה עשה ול"ת ויליף נמי נזיר ג"ש דס"ל דכהן עדיף שכן אינו בשאלה כ"ש נזיר דישנו בשאלה דדחי עשה שלו את עשה ול"ת שלו וכמו שכתבתי לעיל ומאן דמוקים להאי ראשו בנזיר למה לי זקנו וכו' כתבו התוספות לחינם פירש הש"ס כן דכוותיה קיימא וכו' פירוש דלחנם קאמר הש"ס דבשביל לימילף תגלחת מצורע הוא דאתא דלגופיה דלידחי את עשה ול"ת לא אצטריך בקושטא הוא דאצטריך לכהן דלא אתי מנזיר שכן ישנו בשאלה כמו דעביד הש"ס לבסוף למאן במפיק ליה לראשו ללאו גרידא דאצטריכו דכהן מנזיר לא אתי ונזיר מכהן לא אתי דהא בהאי לאו גרידא משמע נזיר נמי קאמר דאמרינן הכי דלא אתי זה מזה:

ונ"ל דכך דרך הש"ס כל כמה דמצי לשנויי בדרך אחרת קא משני ואע"פי שאינו צריך: עוד כתבו וצ"ע כי פריך זקנו למה לי אמאי לא משני ליה וליטעמיך הא קיימא לן דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נילף מנזיר וכו' שכן ישנו בשאלה ע"כ ונ"ל דהכא שאני כיון דידע

להאי דכהן קיל שכן לאו שאינו שוה בכל א"כ גם אם מצינו דנזיר קיל נמי שישנו בשאלה הרי הם לפחות שקולים ויבואו זה מזה אבל לימלף לעלמא ודאי לא כיון שישנו בשאלה והוה מצי הש"ס לימעבד האי פירכא כד תרץ לו נזיר מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל דהוה מצי לימהדר וליפרוך דנזיר נמי ישנו בשאלה והוו שקולים ואתו זה מזה אלא דניחא ליה ליפרוך הכי כן נ"ל אבל כבר המפרש תקן זה במה שכתב ואפי' הכי בעלמא לא ילפינן מניה כדלקמן שכן ישנו בשאלה וכו' אבל כהן מיהא מנזיר גמרינן הואיל דכהן לאו שאינו שוה בכל הוא ונזיר שוה בכל אע"ג דאיתיה בשאלה אפילו הכי עדיף טפי למילף כהן מנזיר וכו' וכמו שפירשתי דבריו לעיל ודו"ק:

ומאן דמפיק ליה להאי ראשו ללאו גרידא למה לי למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו משמע למדחי לאו גרידא ומשמע למדחי ל"ת ועשה הילכך שקול ויבאו שניהן ע"כ זאת הגי' שלפנינו כך היא לדברי המפרש דהוא דלא לכתוב זקנו כלל אלא ראשו דווקא וכיון דהוא שקול מוכרח לומר דיבאו שניהם דהוא גם במצורע נזיר אירי קרא וכיון שכן זקנו לא אצטריך בודאי דהא לאידך תנא דמפיק מראשו לנזיר קאמר דאצטריך לתער. אבל להאי מנא קאמרינן דזקנו אצטריך לעשה ול"ת ולהאי קא פריך על האי סברא דלמה לי זקנו כלל:

ונ"ל דהכוונה דהש"ס מעיקרא הוה פריך ומתרץ תירוצים לפי פשט הברייתות דברייתא חדא מפקא מראשו ללאו גרידא וברייתא מפקא מראשו לעשה ול"ת דהוא נזיר דבתחלה אמר לימא בהקפת כל הראש שמא הקפה פליגי ודחי ליה דכ"ע הקפת כל הראש שמא הקפה ואח"כ קא שקיל וטרי במה שיכול לתרץ לפי פשט דבריהם עד דאוקי למאן דמפיק מראשו לנזיר זקנו אצטריך לתער. והשתא הדר ליפרוך לאידך תנא דמפיק לראשו ללאו גרידא דמשמע דזקנו אצטריך לכהן דאית ביה עשה ול"ת דאי לאו הכי מנליה עשה ול"ת דלהכי לא יכול לתרץ דאצטריך לתער דא"כ אמאי מפיק מראשו ללאו גרידא הוה לי לאוקומי גם לנזיר כמו אידך תנא אלא ודאי דאית ליה דראשו ללאו גרידא ממש וזקנו לעשה ול"ת דעל זה ודאי תקשה דלמה לעשות כך דודאי דמראשו היה יכול למפיק ליה גם לנזיר דאיהו עשה ול"ת וא"כ זקנו לא אצטריך לכהן דהא אפי' נזיר דהוא שוה בכל דחי ליה עשה כ"ש כהן. ואח"כ תרץ קושטא הוא מדנקט ראשו ללאו גרידא הוא להורות לן דאכתי אצטריך קרא אחרינא לעשה ולא תעשה דהוא זקנו ולא אתא לתער דאם כן היה ליה למנקט מראשו נזיר כמו אידך תנא אלא ודאי דהוא סבר דזקנו אתא לעשה ול"ת ממש וכיון שכן הדרינן לומר דהא דנקט ראשו ללאו דהקפה ודאי הוא דגם נזיר נפקא ליה מניה ולאו דווקא נקט מצורע אלא להורות לן דאכתי צריך קרא אחרינא דאם לא כן

למה צריך קרא ללאו גרידא והא אפי' עשה ול"ת דחי כמו דמפיק מזקנו ומה דאצטריך לנזיר וכהן משים דלא ילפינן זה מזה דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואם מזקנו דכהן דמה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל להכי אצטריכו תרוייהו כן נראה לי פשט הש"ס וגם לפי הגי' שלפנינו דלעיל קא מייתי האי ברייתא זקנו מה ת"ל וכו' להצריך תער. והכא לא תרץ הכי ג"כ דהוא משום כמו שכתבתי דדיוק שפיר הוא אבל מדברי התוספות נראה דהגי' שלהם כך ולמאי דמפיק ראשו ללאו גרידא למה ליה ע"כ ומפרשי דהכוונה דלכתוב זקנו לבד דהוא משמע בין זקנו דכהן בין זקנו דישראל וכו' כיון דאזהרה אחת היא וכתב הר"פ והשתא מצי לשנויי דאי מזקנו איכא למפרך שכן לאו שאינו שוה ככל דליתיה בנשים ואצטריך ראשו דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תנהו ענין לשוה בכל פירוש דאי מזקנו לא הוה ילפינן בעלמא כיון שאינו שוה בכל ולהכי אצטריך ראשו ללאו גרידא דאמרינן למה צריך לימכתב ללאו גרידה והא אפי' עשה ול"ת דחי כ"ש לאו גרידא אלא ודאי דכתביה כדי לעשות אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל לילף לעלמא מניה:

ונראה לי דמה שכתבו לעיל התו' בד"ה והאי תנא דמפיק ליה וכו' לא ס"ל הר"פ כך כדבריהם דלעיל דהא לפי דבריהם הנ"ל כך כוונת הש"ס במה שאמר נפקא ליה מזקנו דהוא דאייתר ראשו כדי לדון אותו באם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל א"כ הקושיא מעיקרא ליתא עד דאצטריך לשנויי הכי:

בא"ד וקשה להר"מ במאי קאמר כהן מנזיר לא יליף וכו' וע"ק לו דקא פריך למ"ד ראשו ללאו גרידא וקא מהדר ליה למ"ד ראשו לנזיר אתא מדקאמר כהן מנזיר לא יליף וכו' עיין כדיבור הקודם דלפי מה שפירשתי בש"ס לא קשה האי קושיות ודוק:

בא"ד וי"ל דהכי פריך למה ליה לתנא דלעיל לאתויי זקנו למילף דכהן מצורע מותר בתגלחת דקתני זקנו מה ת"ל וכו' תמיה אני והא הא ברייתא עצמה שהביא אותה לעיל וקאמר דלמילף תער אתא לכן אני אומר שלא כך היתה גירסתם לעיל אלא כך מיבעי ליה לכדתניא ופאת זקנם לא יגלחו אי זו גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער ע"כ דהיינו שלא הביאו אלא זאת הברייתא דתניא ופאת זקנם לא יגלחו וכו' אבל הך ברייתא זקנו מה ת"ל וכו' משמע דאצטריך זקנו משום מצור' וכהן אתא ולא אתא בשביל להצריך תער וגם המפרש כתב גירסא אחרת דלאו כמו שכתוב אצלינו בש"ס דהיא ברייתא אחרת דבה שמתרץ וי"ל וכו' דתנא דלעיל קתני בהדיא דזקנו אתא למילף דכהן מצורע מותר בתגלחת להכי פריך למה לי וכו':

אמר רב מקיל אדם כל גופו בתער מתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה וכו' פירוש דמשמע מדברי רב דאמר כל גופו אפי' בית השחי ובית הערוה דהוה אמרינן דהך ברייתא איירי בתער דווקא דלהני קא מקשה אח"כ והא רכ נמי בתער קאמר ותרץ לו כעין תער אבל הברית' איירי בתער ממש וכיון שכן דמה שאמר ר' יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה איירי בתער וכמו דמוקימנן להך ברית' אלא דפריך עליה דר' יוחנן מהך ברייתא דקתני העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דמשמע סתם העברה אפי' בתער ונ"ל הא דלא רמי ברייתות אהדדי הוא דעדיף ליה להקשות על האמורא דאית ליה כאידך ברייתא כדי לתרץ לאו דאתו תרויהו אלביה ועוד דעדיף ליה לש"ס לומר דגם על דברי האמורא יפרש דלוקה דקאמר הוא מדרבנן דלכאורה דדרכו של האמורא לפרש דבריו והתוספות כתבו דהוה מצי לסיועי מברייתא דלעיל אלא ניחא ביה לשנויי מאי לוקה דרבנן דלא ליפלגו ברייתות אהדדי ועוד כתבו ר' יוחנן אף במספרים אוסר ומשמע דר' יוחנן פליג אדרב ע"כ ולא ידעתי דמנין להו לומר דר' יוחנן אף במספרים אוסר דהא כבר כתבתי דריהטא דש"ס דר' יוחנן איירי בתער דומיא דהך ברייתא דמוקמינן לה בתער ואח"כ ראיתי שכתבו בד"ה חזינא לר' יוחנן דלית ליה וכו' ומדלא משני במספרים שקליניה דכל הפחות מדברי סופרים אסור לר יוחנן אף במספרים ע"כ:

ולעדן דאין מזה הכריח דאיפשר דהכירו דלאו אמספרים דהא יש היכר בין מספרים דאיכא שורש שער וקא חזו לוה דליכא שורש דשער כלל ועלה בדעתם דהוא בתער והוא השיב להם קושטא דמלתא דמחמת זקנה נשרו:

דף נט.

גמ' בנזיר מותר להעביר בית השחי ובית הערוה דקסבר אחר שנזיר מעביר כל שער ראשו לא כשיש נוי ותיקון לגבי אותו האיש להעביר בית השחי ובית הערוה ע"כ קשה ליה וכי בשביל שמגלח הקפת הראש ג"כ לא מקרי נוי כמה שמגלח בית השחי ובית הערוה דמה שייכות הנוי להקפת הפאות ג"כ: ואיפשר לומר דהכוונה הואיל והותר בהקפת הראש ג"כ מתירין לו לגלח בית השחי ובית הערוה דהם אסורים ואעפ"כ מגלח הנה כאשר יגלח בית השחי ובית הערוה נמי נראה דלאו משום נוי הוא עושה אלא משום דהותר לו לגלח השער האסור:

ההוא דאתחייב נגידא קמיה דר' אמי איגלחי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר לו רבי אמי שיבקוה דין מן חברייא הוא ע"כ לכאורה קשה כיון דאתחייב נגידא למה יפטרו

אותו בשביל שהוא מן חברייא והלא גם תלמיד חכם אם חייב נגידא ג"כ ילקו אותו וכמו שמצינו במס' פסחים דף נ"ב דנגדו לבר דבי רב:
ואי פשר לומר דאתחייב נגידא לפי שזלזל בכבוד תלמיד חכם והיו סוברים שהוא עם הארץ אבל כיון שראו שהוא כ"ג מן חברייא שבקוה דלא להלקותו אבל ודאי יאמרו לו שצריך לילך אצלו לפייס אותו כדי למחול לו: ועוד נ"ל שלפעמים אף מי שנחייב נדוי יכולים לשאת לו פנים שלא לנדותו אם הוא גדול בתורה כדמצינו שם דף נ"ג בתודום איש רומי דשלחו לי אלמלא תודות אתה גזרנו עליך נדוי וכו:

דף נט:
גמ' מת אחד מהם וכו' פירוש שלאחר שאמר לו העד ראיתי אחד מכם שטנמא מת מת אחד מהם וזה הנשאר שהוא ספק טמא ספק טהור אי איפשר שיביא חולין לעזרה ואינו יכול להתנות שאם הוא טמא הרי קרבן טהרה נדבה וקרבן טומאה חובה ואם טהור הרי קרבן טהרה וקרבן טומאה נדבה וחוזר וסופר ל' יום אחרים ומביא קרבן טהרה ולומר אם טמא הייתי וכבר הבאתי קרבן טומאה וזה קרבן טהרה ואם טהור הייתי וכבר הבאתי קרבן טהרה הרי קרבן זה נדבה לפי שאין חטאת ואשם באים נדבה לפיכך יבקש אחד מן השוק שיהא נזיר כמו זה שיאמר לו אם טמא הייתי הרי אתה נזיר מעכשיו ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום שנמצא שזה השני צריך למנות ב' נזירות מן הספק ובסוף ל' הראשונים מביאין בין שניהם קרבן טומאה וקרבן טהרה ויאמר לאותו שבשוק חם טמא הייתי שנמצא שחל נזירותך מיד כמו שהתניתי והרי נשלם עכשיו וצריך אתה לקרבן טהרה הרי קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה הוא שלך ואם אני טהור שנמצא שלא ל' נזירותך אלא עד עכשיו הרי קרבן טהרה הוא חלה וקרבן טומאה קרב בספק ותהא עולת העוף עולת נדבה וחטאת העוף שאי איפשר לו לקרב בנדבה שאין חטאת קריבה נדבה היא על הספק כיון שהיא עוף שחטאת העוף קריבה על הספק אלא שאינה נאכלת ואזלא לקבורה אבל אשם אינו מביא דאשם אינו מעכבו וחוזרין וסופרים ל' יום אחרים ומביאין קרבן טהרה בשותפות לסוף השלשי' ואומר אם אני הייתי טמא ועיקר נזירותך היתה בשלשים הא' והקרבן הטומאה היה שלי וקרבן טהרה שלך עכשיו זה הקרבן טהרה הוא שלי ואם הייתי טהור וקרבן טהרה ראשון הוא שלי וקרבן טומאה הוא הוקרב בספק כנז' זה הקרבן יהא שלך לקרבן טהרתך והוא מבואר אלא דהמפרש כתב נמי דעולת העוף אי בעי לא מייתי כיון דהיא דורון וקשה לי דאמאי לא תייתי לה דאע"ג דהיא דורון כל כמה דמצי לאתויי לה אמאי לא מייתי לא כיון דיוכל להתנות דתהא עולת נדבה:

אמר לו בן זומא ומי שומע לו שידור כנגדו בנזיר כתבו התוספות אם אין דעתו לידור בנזיר לא זה שידור כנגדו נ"ל דפירוש דברי' דבאו לפרש דברי בן זומא דאמר ומי שומע לו שידור כנגדו הוא שאחד שאין דעתו לידור והוא מפייסו להיות נזיר לא ישמע לו להיות נזיר בכי האי גוונא דתרתי לא עביד להיות נזיר ויהיה בנזירות כמו זה בספק ואין הכוונה שאחד שהיה בדעתו להיות נזיר לא ישמע לו להיות נזיר בכי האי גוונא לפי שכיון שהוא רצה להיות נזיר על ידי פיוס זה יתרצה להיות נזיר בכי האי גוונא ולפי הגי' דלא גרסינן אלא הכי גרסי אם דעתו לידור בנזיר איפשר דהכי כוונת דבריהם דאחד שהיה בדעתו להיות נזיר אינו שומע לו להיות נזיר בכי האי גוונא שרצונו להיות נזיר גמור ויביא קרבנותיו כהוגן ולא כמו זה לא מי זה שידור כנגדו דהיינו מי ישמע לו להיות נזיר לפי שהרבה בני אדם שמפייסין אותם להיות נזירים וישמעו ויעשו כיון דנזירות קדושה הוא דקעביר:

אלא מביא מביא חטאת העוף ועולת בהמה וכו' כתבו התוספות ועולת בהמה כדי לגלח על אחד מן הדמים פירוש דהא הוא עכשיו מגלח על כל פנים דאם הוא טמא הרי היא תגלחת טומאה והוא מביא חטאת העוף ועולת העוף שהם קרבן טומאה וצריך להביא עולת בהמה דהוא מקרבן טהרה כדי שיוכל לגלח דבלאו הכי לא יוכל לגלח דשמא אינו טמא ואסור לגלח אם לו שיביא אחד מן הרמים של קרבן טהרה וכיון שחטאת אינו יכול להביאו על תנאי שאין חטאת נדבה להכי מביא עולת טהרה שהיא בהמה כדי שיוכל לגלח ומתנה שאם הוא טמא וזו תגלחת טומאה הרי הביא קרבן טומאה שהוא חטאת העוף ועולת העוף ועולת בהמה היא נדבה ואם טהור הרי העולת בהמה היא חובתו שה א מקרבן טהרה:

אלא שהמפרש כתב ולעולת העוף לא חיישינן וכו' הן אמת דמתני' לא קתני לה אבל איפשר לומר דלא חש לפרשה דודאי יביא כיון דהוא מתנה שתהא עולת נדבה למה לא יביא וכמו שכתבו לעיל:

אבל הודו לו חכמים לבן זומא כתב המפרש שאין חוששין אם הביא קרבנותיו לחצאין ועוד שאינו מוצא מי שידור נזיר כנגדו ע"כ משמע מדבריו שאמר ועוד. דבלאו הכי לא חיישי למאן דמקריב קרבנותיו לחצאין. ולי קשה דודאי דבלא סיבה ודאי חיישי דצריך להביא קרבנותיו כמו שכתב בתורה וכן התוספות כתבו דלא איכפת ליה אם מביא לחצאין דהלא לא ימצא אחר שידור כנגדו ע"כ משמע דמשום דלא ימצא מי שידור כנגדו הוא דאמרו דלא איכפת ליה אם מביא לחצאין וכמ"ש:

דף ס.

גמ' שנייה מביא חטאת העוף וכו' כתבו התוספות הג' שנייה מביא חטאת העוף לאו משום נזירות טומאה וכו' פירוש דאין לומר דחטאת העוף זה הוא משום נזירות טומאה דאמרינן אלו שלשים יום השניים שהם במקום ימי ספרו דצריך למנות ז' ימים ומגלח אלא דעבדינן ל' יום משום שמא נזיר טמא היה ותגלחת ראשונה דנזירות טמאה צריך להתחיל למנות נזירות טהרה דהוא ל' יום ובתוך ל' אסור לגלח להכי עבדינן ל' יום כדי לגלח נזירות שניה דמצורע ולכאורה נאמר כיון דאנו מסופקים דשמא מצורע הוא וגלח תגלחת ראשונה ומסופקים נמי דשמא נזיר טמא דתגלחת מצורע קודם והוי תגלחת ראשונה דמצורע נאמר דאלו השלשים יום השניים דהם בשביל תגלח שנייה דמצורע דעולים ג"כ בשביל נזירות טומאה דשמא מצורע ונזיר טמא דהם כמו ז' דמצורע תגלחת שנייה דתגלחת זו עולה לשניהם ויתחיל למנות טהרה ממתרתו כמו יום שמיני לזה אמר דזה אינו לפי דמשום נזירות טומאה כבר עשה בתגלחת ראשונה שהביא חטאת העוף שהוא משום ספק נזיר טמא. כדי שיכנסו שלשים דטהרה כדי שיוכל לגלח לבסוף ל' תגלחת שניה דמצורע שא דחטאת העוף זאת הוא משום חטאת בהמה דצריך להביא המצורע בתגלחת שניה. אלא משום דאין חטאת בהמה באה על הספק להכי יביא חטאת העוף שבא על הספק שמפקיר נכסיו כמו שאמר המפרש לקמן ואמרו ואף עולת בהמה שמא לא היה מוחלט כי אם נזיר טמא דהיינו שעולת בהמה שיביא הוא משום שמא לא היה מוחלט כי אם נזיר. טמא וא"כ זאת תגלחת שנייה דנזירות טהרה ואינו יכול לגלח כי אם על א' מן הדמים להכי מביא עולת בהמה זו משום נזירות טהרה כדי שיוכל לגלח כמו בתגלחת ראשונה דלא הצריכוהו להביא אלא קרבן המתירו לתגלחת וכמו שאמרו לעיל ודו"ק:

וחטאת העוף ספק אזלא לקבורה ע"כ קשה דבתמורה קתני מתני' חטאת העוף הבאה על הספק תשרף ר' יהודא אומר יטלינ' לאמה אלמ' ליכא שום תנא דאמר לקבור' אזלה והיה עולה על דעתו לומר דמה שאמר הש"ס לקבורה לאו דווקא אלא לומר כיון דאינה נאכלת לית לן בה דלא נחית הכא להודיענו מה דין חטאת העוף הבא על הספק ואח"כ ראיתי דבפ' כל שעה אמרו לר' יהודא אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק יוכיחו שאני אומר בשרפה ואתה אומר בקבורה ע"כ אלמא דמה שאמר ר' יהודא בסוף תמורה יטלינה לאמה הוא משום קבורה. ולא ידעתי דאמאי הש"ס תפס דברי ר' יהודא והניח דברי רבנן:

והא בעי אשם וכו' כתב המפרש והא קבעי לאתויי אשם מצורע בתגלחת שנייה ואשם מצורע ודאי מעכב באכילתו ע"כ פירוש אע"ג דאיכא אשם נמי בנזיר טמא. לא קא פריך מניה משום דפשיטא ליה לש"ס דאשם לא מעכב מלמנות נזירות טהרה כמו שאמרו בש"ס לעיל דף י"ח ע"כ אליבא דרבנן וקא פריך דווקא מאשם מצור' דהוא מעכב באכילתו ומה שכתב אח"כ ואינא בכל הני ארבע תגלחיות אמאי לא תני ליה אשם ע"כ הכוונה דאמאי בכולהו לא תני להו אשם והם עכ"פ צריך למתני אשם באחת מהן משום מצורע דהוא בתגלחת שנייה:

רבי שמעון היא דאמר מייתי ומתני כתב המפרש דהכא נמי מייתי אשם מצורע ומתני ע"כ קשה לי דא"כ אמאי לא תני ליה נמי דמייתי ומתני דהא בעולת בהמה קתני דמייתי לה בכל תגלחת ואיירי דמתני ועוד קשה לי דא"כ לא אית ליה תקנה כי אם לר"ש אבל לרבנן דס"ל דלא מייתי ומתנה לית ליה תקנה וא"כ לא אשתמיט שום תנא לאשמועינן דלרבנן לית ליה תקנה והתוספות לעיל דף נ"ה ע"ב כתבו דלרבנן דר"ש אית להו דאשם אינו מעכבו לאכול בקדשים ולפי זה הקושיא כך והא קא בעי אשם דהוא בא לכפר וא"כ מעכבו לאכול בקדשים בדקיימא לן הביא כפרתו אוכל בקרשים ותרץ ר"ש היא דאית ליה תקנת' דאמר מייתי ומתני' אבל לרבנן דס"ל דלא מהני תנאי אינו מעכבו לאכול בקדשי' וא"כ הך תנא דלא קתני אשם הוא רבנן דס"ל דל' מעכבו בקדשי':

דף ס:

גמ' שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחאי נזיר טהור ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן כתב המפרש כלומר נזיר והוא מצורע וכו' ביום שנשלמו ימי נזירותו וכו' פירוש כגון שנצטרע ביום ל' ונחלט ונרפא בו ביום למה אינו עולה תגלחת אחד לכאן ולכאן דהיינו דלמה צריך ארבע תגלחיות בענין דקתני במתני' ותני עלה:

אמר להן אילו זה לגדל וזה לגדל וזה להעביר יפה אתם אומרים קשה לי דאיך שייך לומר דאם היה דזה להעביר וזה להעביר יפה אמרו והרי כד מקשו לי ותעלה לו לימי ספרו דהוא תרוייהו להעביר אמר להן דשאני דזה לפני זריקת דמים וזה לאחד זריקת דמים אלמא דגם בזה להעביר וזה להעביר לא יפה אמרו וי"ל דרשב"י ודאי כוונתו לומר דיפה אמרו דבימי ספרו דלא שייך ביה זריקת דמים אם היה להעביר יפה אמרו והם ספרו דכוונתו דהעיקר הוא אם היה זה להעבי' יפה אמרו דהוא בכל מדי ולהכי קא פרכי ליה מימי ספרו כיון דגם הוא להעביר והשיב להם כיון דזה יש בו זריקת דמים כמו נזיר טהור ומצינו שחלוקים הם דזה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים לא תעלה לו

דלא דבר דאם היה זה להעביר וזה להעביר דתעלה אלא על ימי חלוטו דלא שייך ביה זריקת דמים:
ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו כתב המפרש אלא תעלה לו לימי צרעתו של ימי ספרו וטומאתו דנזיר שנטמא וכו' ששניהם מגלחין בשביעי ומביאין קרבן בשמיני שלהן ע"כ קשה לי דהא תגלחת ימי ספרו כדי להעביר ותגלחת נזיר שנטמא הוא כדי לגדל שער אחר שיהא מגלח לנזירות טהרתו וכמו שאמרו אח"כ ותעלה לו לימי חלוטו וטומאתו דזה לגדל וזה לגדל אלמא דטמאתו הוא כדי לגדל:
ונ"ל דמה שכתב המפרש הכי גרסינון וכו' ותעלה לו ימי חלוטו ולימי טומאתו שזה לגדל וזה לגדל הכוונה שגרסינן הכי ולא כמקודם ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו ועלה קא משיב להן שזה לאחר ביאת מים וזה לפני ביאת מים אלא הכי קא פרכי ליה שהוא מימי חלוטו הוא כמו לישנא אחרינא וכמו שכתבו התו' וז"ל אמרו לו יפה אמרת כמו לשון אחר הוא בכמה ספרים ע"כ וכיון שכן בלישנא קמא דקא פרכי הכי ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו ס"ל דלא מקרי תגלחת דטומאה לגדל אלא להעביר השער שנטמא במת ולהכי פרכי כיון, דשניהם שוים בזה וכולם קודם זריקת דמים אבל ללישנא אחרינא דפרכי מימי חלוטו ס"ל דתגלחת נזיר טמא מקרי כדי לגדל שער נזירות טהרה:
ומה שמפרשי שזה כמו לישנא אחרינא הוא משום דאם לא כן מאי האי דקאמרי יפה אמרת שלא תעלה לו לימי ספרו ולנזירותו והא קא סלקי ממה דקאמר ליה ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו ומה להם להזכיר עוד ימי צרעתו ונזירותו שהוא נזירות טהרה:
ועוד דהא קא משיב להם כבר דמצורע לפני ביאת מים ומאי קאי פרכי עוד מימי חילוטו וטומאתו דימי חילוטו קודם ביאת מים ועוד דהוא הא דקא משיב להם ג"כ דנזיר טמא לפני ביאת מים. להכי מוכרח לומר דזה אמרו לו יפה אמרת וכו' הוא כלישנא אחרינא דהיינו שכך היתה הפירכא שכאשר השיב להם אלא מצורע לפני זריקת דמים ונזיר לאחר זריקת דמים השיבו לו יפה אמרת שלא תעלה לו לימי ספרו ולנזירותו ותעלה לו לימי חלוטו וטומאתו דזה לגדל וזה לגדל הוא ודו"ק:

דף סא.

בעי רמי בר חמא הני ארבע תגליחיות וכו' כתב המפרש מי אמרינן משום מצוה איתנהו וכו' וכולן בתער או דילמא משום עבורי שיער טומאה אתנהו ואפי' מעביר לה בנשא שפיר דמי ע"ב פירוש דאם אמרינן משום מצוה הצריך לד' תגלחיו' א"כ עבדינן להו בתער במצותן כמו דתנן להדיא בפ"ב דנגעים דנזיר ומצורע בעי תער וכן בנזיר טמא גמרינן:

לה מנזיר טהור לעיל דף מ"א או נאמר כיון דהא עבדינן ד' תגלחיות הוא מספק לא צריכין למעבר תער כמצותן דתגלחת לא מעכבא בכולה אלא למצוה דווקא ומה דקתני בסוף הך מתני' וכולן שגיל' שלא בתע' לא עשו ול' כלו' הכוונ' שלא עשו כמצותן דריש' דמתני' אבל אה"נ של' מעכבי ומה דקת' דארב' תגלחי' בעי הוא משו' עבורי שער טומאה דווקא ואינו צריך תער כמצותן אלא אפילו בנשיא סגי ושפיר פירש דהכי דייקי דברי הבעיא משו' מצוה וכו' ועוד דאם לא כן קשה דמאי בעי והלא מתני' היא דבעי תער:

אבל התוספות מפרשי להבעיא דבעי דווקא אתגלחת דנזיר טמא דרמי בר חמא לא איתליה בהך סוגיא דנזיר טמא גמר מנזיר טהור אלא בעיא אצלו הן אמת דלע"ד דפשטא דבעיא הוא כדברי המפרש דאכולה בעי ומה שכתבו דנקט הני תגלחיות משום דאיירנהו בהו בסוגיין קשה דעדיף הוא לימנקט נזיר טמא דווקא כי היכי דלא נטעה ודו"ק:

הכותים אין להם נזירות כתבו התוספות ואין קרבנן קרב אע"ג דמקבלין מהן נדרים ונדבות פירוש אע"ג דאתרבו לענין קרבנות לנדר ונדבה שמקבלין מהן ונזירות הם נדר דקרבן שהרי איכא קרבנות בנזיר והוה אמינא דנדר דנזירות חייל עלייהו אתא קרא לומר דאין נדרם דנזירות נדר דלא חייל עלייהו נזירות ומותרין לשתות ביין וליטמא למתים:

נשים ועבדים יש להן נזירות פירוש דאם נדרו בנזיר נדרם נדר דאשה שלא היפר לה בעלה הרי היא נזירה ועבד אם לא כפה אותו רבו הרי הוא נזיר ואפי' לאחר שכפה אותו רבו כשישתח' הרי הוא נזיר כמו שכתוב בש"ס לקמן:

שאני הכא דאמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב יצא כותי שאין לו אב ע"כ פירוש דשאני ערכין דאית לן מיעוטא מבני ישראל וריבוייא מאיש להכי עבדינן מיעוטא דאין מעריכין וריבוייא עבדינן ליה דנערכין אבל הכא איכא תרי מיעוטי דהם בני ישראל ולאביו ולאמו דודאי אתו תרוייהו כדי שלא נאמר דאיש ריבה כמו ערכין:

אבל קשה לי דלמאי אצטריך למעט כותים מנזירות והא כותים אין להם טומאה כמו שהביאו בש"ס לקמן וא"כ איך שייך לומר דיהא נזיר שבכלל נזירות הוא שלא יטמא והא אין להם טומאה דאי איפשר לומר לבד הטומאה יהא נזיר לענין אסור ביין ובתגלחת דודאי דזה בלא זה אינו נזיר דהא קתני מתני' בפ"ב משנה ג' הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן וכן בסיפא קתני יודע אני שהנזיר אסור ביין וכו' או מפני שאני קובר את המתים הרי זה מותר דהיינו כיון שלא קבל איסור טומאה דדעתו שהוא מותר בטומאה הרי זה מותר דהיינו שאינו נזיר משום דנזירות בעי מכולהו:

ואיפשר לומר דהוה אמינא דגזרת הכתוב היא שכל מי שקבל נזירות הוא אסור בכולן ואע"ג דכותי לא שייכא ביה טומאה להכי אצטריך למעיטנהו. ולקמן דאמר הש"ס אלא אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו טומאה יצא כותי שאין לו טומאה הוא משום דאמר קרא לא יטמא משמע דהיא טומאה אצלו וקא מזהיר ליה רחמנא שלא יטמא בהך טומאה וכותי לא שייך ביה טומאה להכי ממעטינן כותי כיון דלא שייכא ביה טומאה אלא דקשה דא"כ למה אצטריך בני ישראל והא מהכא ממיעט כותי וי"ל דאי לא כתיב לא דרשינן הכי יצא כותי שאין לא טומאה שא אמרינן דקרא נקיט הכי בשביל ישראל דשייכא ביה ולעולם גם הכותי יהיה נודר בנזיר ויהא ג"כ אסור שלא יגע במת כמו ישראל להכי בא בני ישראל למעט הכותי דאז דרשינן הכי יצא כותי שאין לא טומאה ומבני ישראל לבד לא הוה אמרינן שימעטו הכותים מנזירו' לגמרי כמ"ש להכי דמשינן עוד הך דרשא לאביו ולאמו לא יטמא יצא כותי שאין לא טומאה דאז נתמעטו לגמרי ודו"ק:

אלא במי שהוזהר על כבוד אביו כתב המפרש במי שהוזהיר על כיבוד אביו בא לך הכתוב לומר שלא יטמא בשביל נזירות שעליו וכו' פירוש דמשמעות הכתוב שאמר לאביו ולאמו לא יטמא הוא לומר אעפ"י שהוא מוזהר לכבד אביו ואמו והיה צריך להטפל בהו בקבורתם בעצמו אפ"ה לא יטמא להם בשביל נזירות שעליו א"כ דאיירי קרא בישראל דהוה מוזהר על כבוד אב ואם ולא בכותי ופריך ליה מי כתב כבד אביך גבי נזיר דהיינו וכי בנזיר בא לצוות על כבוד אב ואם כדי שנדרוש הכי אלא דגזרת הכתוב שלא ליטמא לשום מת ואפי' לאביו ולאמו שהם קרוביו ודרך הוא שאדם מטפל הוא בעצמו בקרוביו מחמת אהבתם ואפי' בגוי שייך זה שאעפ"י שאינו מצוה על כבודם מחמת אהבת קורבא דרכו ליטול בעצמו וציוה הכתוב שמחמת נזירות שעליו לא יטמא להם כדי להטפל בהם בעצמו:

אלא אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו טומאה יצא כותי שאין לו טומאה פירוש מדקאמר לא יטמא משמע דאיירי במי ששייכא אצלו טומאה קא מזהר ליה שלא יטמא לאביו ולאמו דהוא אייר בישראל דשייכא בו טומאה ולא בכותי וכמש"ל ודו"ק:

מתוך הקהל במי שיש לו קהל יצא זה שאין לו קהל פירוש דקהל גויים לא אקרי קהל:

ממאי דילמא כרת הוא דלא מחייב אבל איטמוי מיטמי כתבו התו' ת"ל דקאמר מהני דלא תיתי וכו' אבל איטמוי מיטמו ע"כ נ"ל דט"ס וצ"ל הקהל דקאמר מהני וכו' והכוונה דמה דכתב רחמנא הקהל להוציא את הכותים הוא לענין דלא לחייבו כרת דווקא אבל אה"נ דשייכא בהו טומאה כדי ליטמא אדם וכלים:

אמר קרא והזה הטהור על הטמא וכו' פירוש דהכי משמע שהטהור יזה על הטמא כדי שהטמא יהיה טהור משמע דאינו נקרא טמא אלא מי דמהייא ליה הזאה וכותים דלא יש להם טהרה בהזאה אינו נקרא טמא כדי ליטמא אדם וכלים. ודחי ליה דמה לך לומר כך דילמא טהרה הוא דלית ליה דאם הוא טמא לא מהניה ליה הזאה. אבל הוא טמא מקרי אע"ג דלא מהניא ליה הזאה דקרא דינא קא משמע לן בטמא דשייכא ביה הזאה כן נראה לי ריהטא דש"ס לפי דברי המפרש ז"ל. אבל התוס' כתבו בפירוש ראשון דהאי והזה טהור על הטמא לא מייתר וכו' דמשמע דמה דהוה דריש כל שיש לו טהרה וכו' משום דקרא זה הוא מיותר כדי לדרוש הכי ודחי ליה דלא מיותר וכו' וא"כ לא תדרוש הכי:

רב אחא בר יעקב אמר שאני הכא דאמר קרא וכו' וכל שאין לו נחלה אין לו טומאה פי' דלאביו ולאמו משמע דאיירי במי שיש לו אב לענין ירושה לכל מדי והכותים אין להם אב לענין ירושת עבדים לבניהם לא יש להם טומאה דהכתוב תלה טומאה באביו ולאמו דהיינו במי שיש לו אב לענין ירושה לכל מדי ואע"ג דכותים עצמם אינן קונים עבד וא"כ לא יחול עליהם דאינן מורישין דלאו משום דאין מורישין אלא משום דאין להם קנין בעבד דהוא משום דכתיב מהם תקנו אתם קונים ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה מ"מ כיון דלגבי ישראל כתיב והתנחלתם אותם דהכו אבות מקרו. עלייהו קאי לאביו ולאמו לא יטמא ולא על הכותים דלא שייכי בהאי כנ"ל: אי הכי עבדים נמי לא כתב המפרש לפי שאינן בתורת נחלה להוריש לבניהם דכל מה שקנה עבד קנה רבו ולא הן קינין זה מזה עכ"ל קשה לי כיון דאמר משום דכל מה שקנה עבד קנה רבו הוא אפי' אם היה הדין שקונין זה מזה אין להם דין נחלה להוריש לבניהם בכל מדי א"כ למה צריך לומר עוד ולא הם קונים זה מזה:. ועוד דמזה משמע דאם היו קונים היה ניחא ואמאי והלא מה שקנה עבד קנה רבו וא"כ אין להם דין נחלה:

ואיפשר לומר דהכי כוונתו ואפי' אם היה באופן שאין לרבו רשות בו כגון שניתן לו עבד על מנת שאין לרבו רשות בו אפי' הכי לא קני ליה דגם הן אינן קונין זה את זה דלאו ישראל נינהו וכמו שכתבו התו':

אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין וכו' יכול אף לא יהיו נזירים כלל ת"ל איש אי משום קרבן לאו מהכא נפקא וכו' דברי רבי יוסי הגליני כצ"ל כתב המפרש והאי דכתיב בהו איש איידי דכתיב אשה לצורך כתב נמי איש שלא לצורך ע"כ קשה דלמה אשה לצורך דמאי שנא אשה מאיש והא כתיב לא יחל דברו בנדרים ונזירות נדר הוא והשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה ועוד דכתיב ואמרת אליהם לרבות העבדים ומצינו

דכל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב בה וא"כ הוא הדין איפכא דכל מצוה שהעבד חייב בה אשה חייבת בה:
ומיהו לזה יש לומר דאי לא דכתיב אשה בהדיא בקרא לא הוה דרשינן ואמרת לרבות העבדים אלא הוה דרשינן לה לדרשה אחריתי:
ועוד יש לומר דלא אמרינן אלא כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה ולא אמרינן דכל מצוה שהעבד חייב בה האשה חייבת בה:
כתבו התו' בד"ה אמר רבא וכו' וא"ת וכיון דכותים אימעיטו לגמרי מנזירות א"כ למה לי לעולה פרט לקרבנות נזירות והפירוש דודאי כיון דאינן ואסורין בדיני נזירות ודאי דלח יש קרבן:
ותמיה אני על דבריהם אלו והלא אי לאו דכתיב לעולה פרט לנזירות לא הוה מוקמינן מיעוטא דבני ישראל אלא לקרבנות דווקא ואיש איש לרבות אותם לדיני נזירות אבל כשבא לעולה פרט לנזירות אזי מוקמינן בני ישראל למעטם גם מדיני נזירות:
אימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן ואי הכותים מגלחין על נזירות אביהי:
וקשה לי דאיך שייך לומר כך והא כתיב לעולה פרט לנזירות שהכותים אינן מביאין קרבן נזירות דגם האב אינו מביא קרבן נזירות:
ונ"ל דקושיות אלו בתראי קא פרכי להו אמוראי מעיקרא על דברי הברייתא דקתני דבר אל בני ישראל ולא לכותים דהרי פירכא קמייתא שהביא הש"ס אחר דברי רבא דהיא אימא בני ישראל נוזרין נזירות עולם וכו' קא מתרץ לה רבי יוחנן דהוא מאמוראי קמאי דודאי להדיא דהך פירכא לא קאי על דברי רבא דרבא מאמוראי בתראי שא דהש"ס קא מסדר להו הכי שלתרוץ רבא שתרץ משום דכתיב לעולה פרט לנזירות לא תוקשה קושיא זו והאימורא דקא מקשי ואימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהם וכו' לא שמיע ליה הך ברייתא דר' יוסי והמתרץ תרץ לו לפי קושייתו מדברי ר' יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר כמו שתרץ לו על קושיא ראשונה:

דף סב.

גמ' אי הכי איש כי יפליא נדר כערכך למה לי וכו' דלא גרסינן אי הכי והכוונה דהא דכותים נערכין מפקינן לה מנדרים דאיתרבו כותים כמו נדרים וכדי להיות נערכים דלמעריכין אימעטו מבני ישראל וא"כ למה כתיב איש בערכין:
אלא האי איש מיבעי ליה לאתויי מופלא הסמוך לאיש ע"כ וא"כ מאי דבברייתא קא דריש איש לשיהיו נערכין הכוונה דאם לא כתיב בנדרים איש הוה דרשינן לה לשיהיו נערכין:

לאתויי מופלא הסמוך לאיש דכותי ע"כ פי' דאתא איש דערכין לרבות מופלא הסמוך לאיש דאיהו כגדול לענין נדרים דערכין ועל זה קא פריך הניחא וכו' יכול לא יהיו מעריכין תלמוד לומר איש שפיר דהיינו דרבייה רחמנא להערך ואע"פ שאינו גדול אלא למ"ד וכו' יכיל לא יהיו נערכין ת"ל איש דהיינו איש דנדרים א"כ איש דערכין דאיהו לרבות מופלא הסמוך לאיש הוא לענין דנערכין ולזה לא אצטריך שאפי' מבן חדש הוא נערך כיון דאיתרבו כותים מאיש דנדרים שיהיו נערכים הוא כדין ישראל דמבן חדש נערך: אמר רב אדא בר אהבא וכו' כתב המפרש גבי כותי מיהא אינו יכול להעריך ולנדור עד שיהא גדול ויודע להפלות לדברי הכל וכו' ואתא האי איש כי יפליא למעוטי וכו' פירוש דהאי איש דערכין אתא למעוטי גדול שאינו יודע להפלות אליבא דכ"ע דלמ"ד בני ישראל למעוטי דנערכים ואיש לרבות מעריכים הוא איש דנדרים והוה אמינא דאם היה גדול אע"פי שאינו יודע להפלות הרי הוא כישראל דמעריך להכי אתא איש דערכין לומר דווקא יודע להפלות ולמעוטי שאינו יודע להפלות ולמ"ד דבני ישראל למעוטי מעריכים וכו' הכוונה דבני ישראל למעוטי גויים דאינם מעריכים אבל דנערכים מאיש דנדרים ולפי דלא ידעינן דבאי זה כותים ממעט קרא להכי כתב איש כי יפליא דהיינו שבנו גדול ויודע להפלות דהוא לגלות דמיעוטא דכותים דמעטינן מבני ישראל הוא בגדול ואינו יודע להפלות אבל גדול ויודע להפלות אליבא דכ"ע מעריכין דנמצא דאליבא דכ"ע דאיש כי יפליא דערכין הוא למעוטי גדול ואינו יודע להפלות ופליגי בהאי חד סבר בני ישראל למעוטי נערכים ואידך לא אימעטו נערכים דהם איתרבו מאיש דנדרים ולא אימעטו מבני ישראל ולא כותים אלא למעריכים ובגדול שאינו יודע להפלות דווקא כמו שגילה הכתוב איש כי יפליא דמשמע אבל שאינו יודע להפלות לא דהרי נתבאר דבני ישראל דממעט כותים הוא בגדול ואינו יודע להפלות כן נ"ל פירוש דברי המפרש ז"ל:

אבל קשה יאמר קרא דווקא איש כי יפליא ואנן ידעינן דאיירי בעכו"ם דווקא דאי בישראל גדול אע"ג דאינו יודע להפלות ולמאי צריך לימכתב בני ישראל למאן דדריש ליה למעוטי עכו"ם מעריכים:

וי"ל דאי כתב דווקא איש כי יפליא לא הוה מוקמינן בגדול ואינו יודע להפלות אלא במופלא הסמוך לאיש ועל ישראל אייתי דהא השתא אזיל למאן דאמר מופלא הסמוך לאיש דרבנן להכי כתיב בני ישראל למעט עכו"ם ועלה כתיב איש כי יפליא דמשמע דעלה קאי לגלות דמיעוטא דעכו"ם בגדול ואין יודע להפלות כן נ"ל דאיפשר לתרץ כך: אבל התו' כתבו וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפילו כותי גדול יודע להפלות אין מערכין ע"כ דלא ס"ל כדברי המפרש דגם למ"ד אין כותים מעריכין אם היה גדול ויודע להפלות

מעריך ולכן הוקשה להם קושיא זו. ותירצו ויש לומר דאם אינו ענין לערכין תנהו ענין לנדרים עכ"ל: והקושיא על דבריהם אלו מבוארת דהשתא דאתית להכי דהכוונה תנהו ענין לנדרים אמאי הש"ס נייד מתירוץ ראשון דאמר לאיתויי מופלא הסמוך לאיש דכותי יאמר דאם אינו ענין לערכין תנהו ענין לנדרים:

ונ"ל לתרץ דשאני מופלא הסמוך לאיש בכותי דהוא חידוש דבישראל עצמו לא מהכי אם נאמר דקרא לגופיה אתא אע"ג דזה מלתא דתמיהא נימא ואל תתמה כמו שכתב המפרש שהחמירה תורה על הכותי בכמה מקומות שהוא תירוץ מדוחק אבל כדי לאוסופי ולומר דאע"ג דלגופיה אי איפשר תנהו ענין למקום אחר כל כי האי גוונא לא עבדינן דודאי לא משמעותיה דקרא הכי אבל הכא דאמר לאיתויי כותי גדול ויודע להפלות דהיינו שבא למעוטי אותו כמו פשטיה דקרא דהוא למיעוטי כותי אלא דאיכא קושיא על מיעוט זה דגם בעדיף מניה שהוא יודע להפלות נתמעט מקרא זה ברישא דקרא אה"נ דאמרינן דאם אינו ענין לזה שהרי בעדיף מניה נתמעט תנהו ענין למקום אחר דשייך בו מיעוט זה דווקא ודו"ק:

לאתויי ידים שאינן מוכיחות וכו' כתב המפרש דהוין ידים וכדאמר לעיל בפ"ק כגון שהנזיר עובר לפניו וכו' דהיינו דכי יפליא לרבות דבהפלאה כמו זה חשיבה הפלאה כיון דכי יפליא יתירה. ולפי דבריו אלו הגירסא כמו הגירסא שלפנינו אביי אמר הויין ידים: רבא אמר לא הויין ידים. והפירכא בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא מא"ל: אבל התו' מפרשי לאיתויי הוא כמו למעוטי משום דכי יפליא אדרבא משמע דבעינן הפלאה גמורה וכדאמרינן בפ"ק ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים מכי יפליא והגירסא אביי אמר לא הויין ידים. ורבא אמר הויין ידים אבל לא אתי שפיר מאי דגרסי הניחא לרבא דהא רבא אמר הויין ידים וא"כ כיצד הניחא לרבא והא למעוטי קאמר בש"ס ולהכי ר"ת אומר דהגי' הפוכה הוא אלא גרסינן רבא אמר לא הויין ידים אביי אמר הויין ידים וכמו דגרסינן בנדרים וא"כ ניחא מאי דאמר הניחא לרבא דאמר לא הויין ידים אלא לאביי מא"ל אלא דקשה לי שלדברי המפרש דמכי יפליא יתירה הוא דס"ל אביי הויין ידים א"כ התם בנדרים דקאמר אמר לך אביי אנא דאמרי אפי' כרבי יהודא וכו' אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ע"כ משמע דשאני גט דבעינן כריתות אבל בעלמא דליכא האי טעמא לא ואמאי והרי הכא שאני דכתיב כי יפליא יתירא הוא דריבה הכתוב דהויין ידים אבל בעלמא כל מדי לא הויין ידים ולא משום גט דבעינן כריתות וג"כ קשה מדברי רבא דקאמר התם רבי אידי אסברה לי וכו' אף ידות נזירות בהפלאה אלמא דכי יפליא משמע מינה דבעי הפלאה ומיהו לזה יש לומר דזהו מה שאמר שא

לרבא מאי איכא למימר דהיינו דאדרבה משמע מכי יפליא דבעי הפלאה גמורה וא"כ לא דריש דכי יפליא לאיתויי ידים שאינם מוכיחות ועל הקושיא ראשונה יש לתרץ דסוגיא דהתם ס"ל כמסקנא דהכא דכי יפליא אתא לכדתניא היתר נדרים פורחים באויר וכו' דהוא גם לאביי ומה דס"ל דידים מוכיחות הויין ידים הוא דס"ל כרבנן דהתם דסברי הכי אלא הכא מעיקרא היה הש"ס רוצה לומר דכי יפליא יתירה דהוא לרבות דגם ידים שאינן מוכיחות הויין ידים וכאשר הקשה לו דלרבא לא אתיא דאדרבה דמכי יפליא משמע דבעי הפלאה גמורה. אזי חזר לומר דבעי לכדר' טרפון דהוא אדרבה בעי הפלאה גמורה וכאשר הקשה לו הניחא לרבי טרפון וכו' חזר לומר לכדתניא וכו' והשתא גם לאביי אמרינן כך ומה דס"ל ידים מוכיחות הויין ידים משום דליכא מיעוטא בהו:

דף סב:

גמ' חומר בעבדים מבנשים וכו' כתב המפרש ואי זה חומר בעבדים מבנשים שאם היפר לה עולמית וכו' אבל בעבדים אינו כן וכו' משלים את השאר ע"כ פירוש דמה דקתני היפר לאשתו היפר עולמית וכו' הוא לפרש החומר שיש בעבדים מבנשים שכשהוא מיפר לאשתו הוא מופר עולמית שאפי' נתארמלה או נתגרשה וכו' דזהו דקתני בריש שהוא מיפר נדרי אשתו דהיינו לגמרי כמו שמפרש בסיפא אבל בעבדים אינו כן אינו מופר לגמרי דהיינו אעפ"י שמחה בו רבו ופהו לשתות ביין ולטמאת למתים אם שחררו יו אח"כ משלים נזירותו שקבל וזהו מה דקתני רישא ואינו מיפר נדרי עבדו אבל מדברי התוספות אה שהם מפרשים דמה דקתני שאינו מיפר נדרי בדו דהיינו שאף אם מחה בו וכפה אותו לשתות ין אם אח"כ נתרצה שוב לא יכול להתיר כי אם אתרת חכם דווקא ולפי זה יהיה פירוש שהוא מפיר נדרי אשתו דרישא הוא דאם היפר לה אף אם נתרצה אחר ההפרה שתקיים את נדרה אין ליה תורת נזירות שכבר נתבטל הנדר כן נ"ל:

מאי שנא גבי נזיר דאמר רחמנא לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד אין נפשו קנויה לו וכו' משמע שדרשינן האי רשה לעבדים לענין נזירות ולכאורה קשה דהא עיל קאמרי בש"ס על מה שהקשו למאי אצטריך אמרת אליהם לרבות את העבדים והא כל מצוה והאשה חייבת בה עבד חייב בה תירצו שאני הכא דקאמר קרא לאסור איסר וכו' ופירש המפרש דאי לאו דאתי קרא אחרינא לרבויי עבדים לא הוה אמינא דעבדים מחייבי בנזירות משום דאמר קרא לאסור וכו' קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים ע"כ אלמא דלא דרשינן לאיסור איסר מי שנפשו קנויה לו דאתא ואמרת אליהם לרבות העבדים:

ונ"ל דרשינן להאי דרשא מי שנפשו קנויה לו יצא עבד גם עכשיו אלא דאם לא אתא ואמרת אליהם לרבות העבדים הוה אמינא דעבד לא חל עליו נזירות כלל אף בלא מחאת רבו וגם כשישתחרר לא יאסר ביין כלל להכי אתא ואמרת אליהם לרבות העבדים דחלה עליהם נזירות ואז מוקמינן לאסור איסר וכו' יצא עבד שאין נפשו קנויה לו הוא לענין שרבו יכול לכופו וקאמר הש"ס משום דאמר רחמנא לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו. אי הכי אפי' גבי נדרים נמי פירוש דהאי קרא בנדרים כתיב אלא דמשמעות לאסור איסר דהוא גם על נזירות או משום דמקשינן נזירות לנדרים כמו שכתבו התו' לעיל והכא:

אמר רב ששת וכו' גבי נדרים דכי מיתסר בהא לא מיתסר באחרינא. לא מצי כפי ליה וכו כתב המפרש משום דלא מכחיש כלל דאיפשר ליה באחריני וכו' הכא נמי גבי אשכול וכו' יכול לכופו להאכילו בעל כרחו מה שהזיר ממנו דהאי קרא בנזיר קאי עכ"ל פירוש כיון דבנדרים דאיפשר באחריני מוכרח לאוקים קרא דלאסור איסור אנזירו' קאי וכך נראים דברי התוספות ג"כ: אלא אמר אביי למה רבו צריך לכפותו וכו' כתב המפרש שהם נדר בנזיר ואין רבו כופהו הרי זה אסור ביין כל זמן שאינו כופהו לפי שאמרה תורה ואמרת אליהם וכו' ואיכא הפסד לרבו לא חיילא עליה שבועה עכ"ל נ"ל דכוונת דבריו כיון דכתיב להרע או להטיב וכו' משמע יצא נשבע אחרים שהם הרשות בידו וגם נדרים כשבועה להכי ודאי דאין צריך כפיה אבל נזירות לא יוכלל גם הוא בזה לפי שמרבה להו לנזירות מואמרת אליהם וא"כ יצאו מדין זה בודאי אבל הובא שכפה אותו רבו יכול לשתות ביין שהרי אית לן מיעוטא לאיסור איסר וכו' מי שנפשו קנוייה לו וכו' וכו' דלנדרי' ושבועו' לא צריך דבלאו הכי איכא מיעוטא מלהרע או להטיב ומוקמינן ליה לנזירות שיכול רבו לכופו אבל התו' כתבו דנזירות דאין להקישן לנדרים הוא כמו שפירש הר' יצחק משום דנזירות חל ואפי' על דבר שאין הרשות בידו וכגון דאמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר וכו' ולכאורה קשה על זה למה צריכים לטעם זה והא איתרבו מואמרת אליהם וא"כ ודאי לא נקיש להו לנדרים וכמו שכתב המפרש אבל כד דייקנן נראה שכוונת דבריהם דנקיש להו לנדרים שאין צריך כפיית רבו וואמרת אליהם מוקמינן ליה לכשישתרר ועל זה אמרו דלא נקיש להו לנדרים דלא צריך כפיית רבו כיון דאשכחן דחל נזירות על דבר שאין הרשות בידו ולכך יחול נזירות העבד כל זמן שלא ימחה האדון אבל אי איפשר לומר דגם במחיית האדון אסורים נמי דהא כתיב לאסור איסר וכו' יצא עבד שאין נפשו קנוייה לו דלנדרים לא צרי' ותנהו לנזירו' שאם מחה האדון מהני כן נ"ל וסברא היא שמה שכתב המפרש שמו אמרת אליהם נפקא דכל

זמן שאין רכו כופיהו הרי זה אסור ביין שאין זה הכרח דאימא דואמרת לרבות עבדים הוא איירי לאחר שישתחרר אבל בעודו עבד א"צ כפייה דלא חל הנדר דאיתקש לנדרים וא"כ צריכין לטעמא אחרינא והוא משום דנזירות חל על דבר שאין הרשות בידו וכמו שכתב התוספות:

ואיפשר לומר דס"ל להמפרש דמשמעו' ואמרת אליהם לרבות העבדים הוא משמע דגם בזמן שהוא עבד חל נזירות עליו ולא עד שישתחרר ודו"ק:

ר' יוסי לית ליה דשמואל כתב המפרש ור' יוסי דאמר ישתה לית ליה דשמואל דאכתי ברשות רבו קאי ולאו כל כמניה שלא לשתות משום דקמכחיש ואיכא הרעה לרבו ע"כ פירוש דודאי דהיה רבו כופהו לשתות ביין אם נשאר אצלו כי היכי דלא ליכחיש ואינו יכול לעשות מלאכה וחשיבנן ליה כאילו כפהו רבו לשתות כן נראה פירו' דבריו אבל הלשון אינו מתוקן במה שכתב ואיכא הרעה לרבו דמשמע דהוא משום מה שאמר הש"ס לעיל יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו דהתם דווקא בשבועה קאמרי דלא חיילה משום זה אבל בנזירות לא דאיתרבו מואמרת אליהם דחיילא עליהם נזירות וק"ל:

דף סג.

נזיר שגילח ונודע לו וכו' כתב המפרש כיצד היא טומאת התהום שאינו סותר אם נטמא בטומאת מת וכו' והוא לא הכיר בו כשירד שם לטבול אין זו טומאת התהום וכו' פירוש אפי' שידע שנטמא בודאי איירי ואעפ"כ היה ס"ד כיון שלא הכיר בו כשירד לטבול נקראת טומאת התהום קמ"ל דלא נקראת טומאת התהום כיון שהטומא' היא גלויה היתה ולא משוקעת בקרקע ובמשוקעת עצמה יש חילוק דאם ירד לטבול מטומאתו ושם היתה הטומאה הרי הוא בחזקתו שהוא טמא וסותר אבל אם ירד להקר שלא היה טמא והיה בחזקת טהרה כיון שטומאה זו היא טומאת התהום באה ההלכה כיון שגילח והוא לא ידע אינו סותר ונראה מדבריו דאיירי שידע אח"כ שנטמא בודאי ואעפ"כ בטומאת התהום אינו סותר ולהכי לקמן בהך ברייתא דמת מושכב לרוחב הדרך וכו' פירש על דקתני בד"א במהלך ברגליו וכו' פירש לה בד"א דמהלך בין פרקין טהור ולא פירש לה ארישא משום דברישא דמת מושכב לרוחב הדרך אפילו במהלך ברגליו אי איפשר שלא יגע ושלא יאהיל:

אבל מדברי התו' נראה דכולה מתני' בדלא ידע ודאי שנטמא שבטומאה ידועה כתבו משום דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא ונקט ברישא ירד לטבול דרבותא קמ"ל אף כי ירד לטבול דמסתמא דקדק ועיין היטב שלא תהא טומאה סביביו מ"מ טמא משם ספק טומאה ברה"י ובסיפא פירשו וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר ואין דרכו לבדוק

ולדקדק סביביו וכו' מלשון זה נמי משמע בדלא ידע בודאי שנגע או אהיל דאם לא כן מאי מעלה ומאי מוריד בהא דירד להקר ואין דרכו לדקדק סביביו כיון דלבסוף הרי ודאי שנטמא: ונ"ל דנפקא מינה לדברי התו' דאם ידע שנטמא דודאי אפי' בטומאת התהום סותר אבל לקמן בהך ברייתא דמת מושכב לרוחב הדרך מפירושם עלה משמע דאיירי דידע שודאי שנטמא ואעפ"כ כיון דהיא טומאת התהום טהור בנזיר ועושה פסח וכן ממה שפירשו על בד"א במהלך ברגליו וכו' הוא קאי על דמהלך בין פרקין:

וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' נזירות דין כ' דנראה מדבריו דטומאת התהום דהותרה אחר שגילח הוא בדלא ידע שנטמא שכתב וז"ל ירד להקר הרי זה טהור עד שידע שנגע ע"כ אלמא משמע דאם ידע שנגע בודאי סותר וכן ראיתי מה שכתב בהל' קרבן פסח דין י"א וז"ל מי שעבר בדרך ימצא מת מושכב לרחבה של דרך וכו' הרי זה טהור לפסח וכו' ואע"פ שאיפשר שנגע הואיל והיא טומאת התהום וכו' עד שידע בודאי שנטמא ע"כ ועוד כתב אח"כ וז"ל בד"א כשהיה מהלך ברגליו שהרי איפשר שלא יגע בו וכו' דהוא מפרש לתשלום הך ברייתא בד"א וכו' דקאי אריש דמת מושכב לרוחב הדרך ולא כמו שפירש המפרש והתו' וכן כתב שם הכ"מ דרבינו כך מפרש דהך דקתני בד"א במהלך ברגליו יעו"ש:

וראיתי שיש להקשות על דברי רבינו שכתב שם הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו וכו' דאיך שוחט פסחו לכתחילה והרי נזיר דקתני ליה בהך ברייתא נמי הוא איירי בשגילח תגלחת הטהרה דווקא וכמו דקתני לה במתניתין דידן. ועוד דהוא עצמו קא פסק לה הכי בהל' נזירות כמו שהבאתי לעיל ותו אפילו לפי סוגיא דפסחים דף פ"א ללישנא בתרא דאפי' קודם זריקה נראה דאיירי דשחט כבר אבל לכתחלה לא:

וראיתי שכתב שם מר"ן בכ"מ דרבינו בלישנא בתרא דרב דאפי' נודע לו לפני זריקה הציץ מרצה ומשמע ליה לרבינו דאפי' לכתחילה שוחט קרבן ספח שהוא קרבן חובה והיא מצוה עוברת יעו"ש. ואנכי איש צעיר לא נ"ל זה כיון דתנא קתני לנזיר ועושה פסח בחדא מחתא ודאי דשוים הם דמה בנזיר לרבנן אחר שיזרק עליו אחד מן הדמים גם כן בפסח וכי תימא דא"כ תקשה לרב אשי דאמר אף קודם זריקה זה יכולנו לתרץ כמו שתרצו הכא בתוס' בד"ה מאן תנא וכו' וכן ר"י בפסחים דף פ"א ע"א דהכא כיון שנשחט יש לו להשלים ומרצה ציץ על טומאת התהום ואינו סותר כאילו לאחר זריקה נטמא יעו"ש דכך מתרצינן על רב אשי אבל שנאמר שישחוט לכתחלה זה אי איפשר לכן נראה לי דרבינו סובר דהך ברייתא דמת מושכב לרחבה של דרך איירי בשלא ודאי שנטמא אלא איפשר שנטמא וכמו שמפרש לה כנז' ואינו דומה לטומאת התהום דמתניתין דהיא

ודאי שנטמא וכן משמע מדקאמרי עלה במחוורת ואידך כי דרך דמשמע דהוא נטמא ודאי אלא שאינה גלוייה ולהכי בעי דשגילח כבר לר"א ולרבנן עד שיזרק אחד מן הדמים וגם בפסח בעי אם כבר עשה פסח ולהכי רבינו בנזירות כתב שם דין י"ו נזיר שגילח תגלחת טהרה ונודע שטמא היה וכו' דמשמע דטמא בודאי וכתב עלה ואם בטומאת התהום נטמא אינו סותר ודבר זה הלכה מפי הקבלה ע"כ ואם עד שלא נזרק וכו' וכן כתב בהל' קרבן פסח בפרק הנז' מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואח"כ נודע שהיה טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני ודבר זה הלכה מפי הקבלה ע"כ הרי מבואר דווקא אם עשה כבר ולכאורה הוא הפך מה שכתב מקודם דבטומאת התהום דמת מושכב לרחבה של דרך דשוחט לכתחלה אם לא שתאמר דזה שנטמא בודאי איירי כמו שכתב ונודע שהיה טמא ולמעלה שלא בודאי כמו שמבואר בדבריו ובהל' נזירות אחר מה שכתב כנז' עוד כתב דין כ' שהבאתי לעיל נזיר שנטמא במת וכו' דהיינו שמתחלה כתב דין טומאת התהום דעלמא דלאו בהאי דירד לטבול אלא שנטמא בטומאה שלא הכיר בה אדם דעלמא והודיע לנו דדין זה מפי הקבלה ואח"כ כתב בהאי היכא דירד לטבול דיש בה חילוק בדין כמו שקתני במתני' דאם היה טמא וירד לטבול אע"פי שהיא טומאת התהום סותר כיון שהיה טמא והוחזק לטומא' אין עולה מטומאתו עד שיטהר בודאי אבל אם ירד להקר שלא היה טמא הרי זה טהור עד שידע שנגע הכוונה כיון שהיה טהור וירד להקר הרי הוא בחזקתו שהוא טהור עד שידע שנגע וכל זמן שלא ידע הרי הוא טהור ולכן כיון שגילח תגלחת טהרה בזמן שהיה בחזקת טהור הרי זה אינו סותר שההלכה באה כך כיון שבאותו זמן שגילח היה בחזקת טהור הרי מה שעשה בדין תגלחת טהרה הרי כאילו נעשו בטהרה ואע"פי שאח"כ ידע בודאי שנטמא ולא כמו שפירשתי מקודם דודאי כך דעת רבינו כדי לישב כל דבריו אהדדי אלא דלכאורה אכתי קשה כיין דרבינו מפרש להך ברייתא הכי שהיא דלא איירי שנטמא בודאי דלהכי עושה פסחו לכתחלה מאי קא מותבו מינה על דברי רב אשי דאמר בפסחים בדף הנז' על מתני' דקתני הציץ מרצה וכו' לא שאנו אלא שנודע לו לאחר זריקה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה מתיבי המוציא מת וכו' והא הך ברייתא איירי שלא ידע שנטמא בודאי ולהכי טהור הוא אבל מתני' איירי בשנודע בודאי שנטמא ולהכי בעי עד שיזרק הדם: ונ"ל דרבינו סובר דהמקשה דקא מותיב על דברי רב אשי מהך ברייתא הוא משום דקס"ד דלא יש לחלק בין נטמא בודאי בין שלא נטמא בודאי ודוחק עצמו כדי שלא תקשה עליו מתניתין עד שלא גילח נודע לו וכו' דכיון שנשחט יש לו להשלים כמו שתרצו בתוספות כמ"ש לעיל דזה החילוק לא נזכר בש"ס כלל דבכל מקום דבעי קרבן הוא שיזרק הדם

וכל זמן שלא נזרק הדם כאילו עדיין לא נשחט להכי עדיפא לפסוק דבכל מקום שאמרו עד שיזרק הדם הוא עד שיזרק ממש כפשט זריקה בכל מקום והך ברייתא שאני כיון דלא ידע שנטמא בודאי כפשטא דברייתא מחלק בסיפא דברייתא בד"א במהלך ברגליו דהוא קאי אירישא בודאי ולא להניח פשטא דברייתא ופשט כל משניות ובריתות שהזכירו זריקה דווקא משום האי דסברא דהאי אימורא דקא סבר הכי כן נראה לי ברור לדעת רבינו ודבריו חיים וקיימים ודו"ק: מנא הני מלי אמר ר"א דאמר קרא וכו' במחוורת לו לכאורה קשה(כיון דסבר דמקרא הוא דילפינן לטומאת התהום דבעי טומאה ידועה כדי שיהא טמא וסותר אמאי בטומאה שאינה ידועה, דווקא בשגילח והא קרא לא קרי טומאה אלא בטומאה ידועה דווקא:

ואיפשר לומר כיון דידע לה קודם גילוח דעדין בתוך ימי נזירותו מקרי ברורה לו:

מאן תנא א"ר יוחנן דאמר תגלחת מעכבא כתבו התוספות תימא דבפ' כיצד צולין זכו' והשתא אי אליבא דר"א אפילו לאחר זריקה סותר קודם גילוח פירוש דלר"א גם בזריקה לא מהני אלא לאחר גילוח וכ"ש דלא מהני קודם זריקה והכוונה אע"ג דהתם בפסח ליכא גילוח מ"מ אם היה דמהני דציץ מרצה אמאי התם לא מרצה אפי' לאחר זריקא עד שגילח ותרצו דלגבי פסח דלא שייך גילוח אה"נ דהוא מרצה על זריקת דם וכיון דנשחט והדם עומד ליזרוק הוה ליה כאילו נזרק אבל הכא דבעי תגלחת ומעכבת לא מהני לה אפי' לפי שהיא מצו' בפני עצמה ואינה גמר הזריקה כדי שנאמר שאם התחיל הוה ליה כאילו גמר:

ועוד תירצו דהא דאמרינן התם טומאת התהום מרצה היינו על ידי רצוי ציץ והציץ מרצה על הקרבן ואף אם יהיה קודם זריקה כיון שהקרבן הוא לפנינו וזה הוא טעמא דהתם בין לרבנן בין לר"א נמי כיון דלא שייך גילוח אבל הכא לר"א דתגלחת מעכבא לא שייך ריצוי ציץ:

בעי רמי בר חמא נטמא בתוך מלאת וכו' כתב המפרש מהו בתר ידיעה אזלינן כלומר מי אמרינן וכו' היכא דידיעה הויא לאחר מלאת אפי' היכא דנטמא בימי מלאת וכו' פירוש מי אמרינן דהעיקר הוא הידיעה וכיון דהוא אחר מלאת אע"ג שהטומאה היא בתוך מלאת. או דילמא כיון דהטומאה בימי מלאת אע"ג דהידיעה אחר מלאת ואפי' לאחר הבאת קרבנותיו סותר:

וקאמר ולרמי בר חמא דקמבעיא לי הכי לא שמיע ליה מתני' וכו' דהיינו דממתני' מוכח כמו דפשיט לה רבא אח"כ ומאי בעי רמי בר חמא לזה אמר דרמי בר חמא לא שמיע ליה מתני' להכי קאמיבעיא ליה:

אבל קשה לי כיון דהבעיא היא אם ידיעה היא עיקר ואפי' נטמא בתוך מלאת אינו סותר או דילמא כיון דהטומאה היה בתוך מלאת לא מהניא ידיעה שהיא אחר מלאת ואפי' לאחר הבאת קרבנותיו אמאי כתב לעיל מזה בעי רמי בר חמא וכו' ונודע לו לאחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו והלא אף לאחר הבאת קרבנותיו קאמיבעיא כיון דנטמא בתוך מלאת לכן נ"ל דצ"ל אחר הבאת קרבנותיו וקודם גילוח:

דף סג:

אמר רבא ת"ש וכו' מדקתני מתני' אם נודע לו עד שלא גילח וקחזינא מהא דקפסיק ואמר כל אימת דאיטמי בין בתוך ימי מלאת בין לאחר ימי מלאת דסותר פי' מדקאמר אם עד שלא גילח משמע מקודם הגילוח ולמעלה דמשמע בין אם נטמא בתוך ימי מלאת או לאחר ודאי תדע ליה אימת וכו' כתב המפרש לאו שמע מינה דאיתדע ליה לאחר מלאת וקאמר דסותר דבתר טומאה דהוה בתוך ימי מלאת אזלינן פירוש ולהכי סותר אפי' אחר הבאת קרבנותיו עד שיגלח ותימה דמשמע מזה דאם נטמא ביום מלאת אינו סותר ואמאי והרי מתני' קאי בין נטמא בתוך מלאת בין לאחר מלאת כמו שכתב בדיבור הקודם ועוד תימה והרי הבעיא דרמי בר חמא הוא על מה דטומאת התהום אינו סותר דהיינו באופן שאינו סותר אם גם על מה שנטמא בתוך נמי מלאת קאי ומאי קא פשיט ליה מאופן דטומאת התהום סותר. ועוד קשה דזה הפך דבריו שכתב במתנ' ואם עד שלא גילח נודע לו שנטמא בין בו ביום בין שנטמא בתוך ימי מלאת:

לכן נ"ל דלשון זה הוא מוטעה וכך צריך להיות אלא לאו שמע מנה דאיתידע ליה לאחר מלאת. וקאמר דסותר אע"ג דנטמא בו ביום וכ"ש דנטמא בתוך מלאת ע"כ:

והכוונה דבמתני' מבואר דקודם הגילח אין חילוק בין הטומאה והידיעה ביום אחד אף אם הוא היה לאחר מלאת שסותר ולאחר הגילוח אין חילוק בין נטמא בתוך ימי מלאת או לאחר מלאת דאינו סותר:

אלא דקשה לי דאמאי מפרש להבעיא כך ונאמר דרמי בר חמא לא שמיעה לי מתניתין דאמאי לא מפרש לה בפירוש התוספות ועוד דזה תימה דאיך איפשר לומר דהאימורא לא שמיעה ליה מתניתין דעל הברייתא הוא דאיפשר לומר דלא שמיע ליה הברייתא:

צפה אינה מטמאה וכו' כתבו התו' ספק נגע דווקא על הארץ טמא אם היא טומאה ברה"י אבל צפה שאינה קבוע לא דמספקא לן או דווקא על פני המים מטהרין או הוא הדין צפה באויר שזורקה אדם באויר מטהרינן ממיעוטא דעל הארץ עכ"ל:

נראה הא דכתבו דמספקא לן וכו' צ"ל מספקא לן וכו' דהם קא מסתפקי אם צפה באויר הוא כמו צפה במים ומטהרינן כמו דטהרנו צפה על פני המים ממעוטא דעל הארץ:

ולכאורה קשה דמאי מסתפקי והרי לקמן הביא הש"ס ברייתא דקתני בה והנזרקין ספיקן טהור וכתב המפרש שם אלא בטומאה צפה דמיא וספיקו טהור עכ"ל:
ונראה לומר דהם מפרשי דאיירי באדם עומד במים איירי כמו שפירשו ברישא כל הניטלין וכו' והוה אמינא כיון דאדם זרקן ומכחו נחו על המים הוי כאילו מונחין דומיא דהניטלין והנגררין להכי קתני ספיקן טהור דחשיבנן להו צפין על פני המים כמו שהם עכשיו אבל הם מסתפקי היכא דזרק באויר בלא מים וספק נגע בהם בשעת זריקא ודו"ק:
אבל טעון או רכוב טמא כתבו התוספות טעון משא או רכוב על גבי בהמה וכו' איכא לימדק כיון דקתני בד"א במהלך ברגליו לא אתי עלה מה דקתני אבל טעון והיה צריך לימתני עלה אבל רכוב דווקא ואתי שפיר דקתני עלה לפי שמהלך ברגליו וכו' ואח"כ יאמר או טעון נמי לא שא"א שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהל או לפחות ליתני ברישא רכוב ואח"כ טעון כיון דרכוב הוא הפך מהלך ברגליו אבל טעון אע"ג דנימא דהוה דמי לרכוב שלא יוכל לכוין שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל מ"מ ברכוב הו"ל להתחיל ברישא שהוא הפך מהלך ברגליו:
ואיפשר דבמשמעות מהלך משמע דהוא מהלך ריקן משמעות ברגליו לאפוקי רכוב ועלה קתני אבל טעון או רכוב וכו':
ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד כתב המפרש ולא אמרי שהותרה טומאת אלא לטומאת מת בלבד אבל לענין זב וזבה לא פירוש דלא הותרה טומאת התהום דזב וזבה כגון אם ספר שבעה נקיים וטבל ביום שביעי והביא קרבנותיו וראה אחר טבילה אמרינן שיהא טמא למפרע ואותם הקרבנות נפסלו:
אבל קשה דלעיל דף ט"ו ע"ב אמרו דתהום דזיבה התירו אלמא דגם לענין זב וזבה נאמרה טומאת התהום:
וי"ל דהתם בדרך דחייה קאמר לה והכוונה דהאי תנא ס"ל דגם טומאת התהום דזיבה התירו דלא כהאי תנא דברייתא:

דף סד.

גמ' חוץ מן כזית המת והמאהיל על פני טומאה וכו' כתבו התוספות כגון האדם ההולך במים וכו' פירוש דהם מפרשי רישא דקתני כל הניטלן וכו' דאם עומד במים וכו' ולהכי מה דקתני חוץ מן כזית המת והמאהיל על פני טומאה וכו' דהיא ג"כ דאיירי במים דמחלק תנא דברייתא בין שרץ דהוא מטמא במגע ולא באהל ובין טומאת מת לענין אהל ולאתויי זב וזבה דבאלו אין לנו להיטה' משום טומאה צפה אלא במגע דווקא דומיא דשרץ דמפרשי להברייתא כולה איירי בטומאה צפה וסתם צפה היא במים וכמו דמוזכר

בברייתא דלעיל דקתני ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע וכו' דמשמע דאיירי במים ולהכי כתבו לעיל דמסתפקי אם צפה באייר הוא כמו צפה במים או דווקא צפה על פני מים וכמו שכתבתי לעיל דגם הנזרקין מפרשי ליה במים:

אבל מדברי המפרש נראה דמפרש להאי ברייתא לאו בצפה במים איירי דבנטלין ובנגררין בקרקע איירי שמאחר שהם נגררין וניטלין על פני קרקע הרי הם כטומאה מונחת בקרקע ולא בצפה דסובר דצפה דאויר היא מקרייא צפה ולהכי מפרש דנזרקין באויר הוא דכטומאה צפה דמיא ודו"ק: בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי צף על פני מים וכו כתב המפרש ויודע ודאי שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע אם לא נגע בו פירוש דברייתא דבסמוך קתני חוץ מן כזית מן המת וכו' דלית ביה דין טומאה צפה להכי פירש דהכא בעי לענין נגיעא ולאו לענין אהל דלענין נגיעה דלית ביה דין טומאה צפה כמו השרץ וכמו שכתבו התו' להדיא בד"ה והמאהיל על פני הטומאה וכו':

כיון דאהי טומאת ערב והאי טומאת שבעה כמאן דמחטא טומאה בכלי דמיא כתב המפרש וספק מגעו טמא ע"כ פירוש דכלי כמאן דמונח בקרקע דמי כמו שאמר את"ל בתר כלי אזלינן:

שרץ על גבי נבילה שנמוחה וכו' או דילמא האי אוכלא הוא כתב המפרש הוה ליה כמאן דמונח על גביו וכמו דמונח על גבי קרקע דמי ע"כ פירוש דהאי בכזית והאי בכעדשה כמו שאמר לעיל ואת"ל כמו דגרים הוא:

שרץ על גבי שכבת זרע מהו ואת"ל כיון דמיתעקרא הוה ליה כי אוכלא כתב המפרש שנתעקרא מבשרו של אדם ממש פירוש דנעקר ממותרי הליחות שבאברים וא"כ הרי הוה כגוף האברים והוי אוכל כן משמעות דבריו וכיון שכן קשה לי מה זה שאמר אח"כ הוה ליה שכבת זרע כי אוכלא דסמיך הוא עכ"ל והרי לאו משום דסמיך הוא אלא משום שהוא יוצא ונעקר מאיברים ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו כמו שכתב הוא וכי תימא דאע"ג דמתעקרא מבשרו אי לאו דסמיך לא סגי הך טעמא זה מנין לו דהש"ס לא קא אלא משום דמתעקרא דווקא:

דף סד:

גמ' מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת וכו' כתב הממרס דכיון דנטמא ביום שביעי שלו קודם תגלחת דטמא וכו' משמע מדבריו אלו דרב המנונה חזר מדבריו בנזיר:

וקשה לי דאף רב המנונא לא ידע להאי מתני' ואמר נזיר נמי וכד אותביה רבא חזר מדבריו אבל התוספות כתבו דרב המנונא מיירי בשביעי אחר שגילח דנהי שמחוסר הערב שמש בהאי לא קרינן ליה בחזקת טמא כדמפרש ואזיל דנראה דרבא ס"ד דרב

המנונא אייריי אף בשלח גילח תגלחת טומאה ולהכי קא מותיב ליה ממתני' וכד אמר ליה מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת דהיינו והוא לא אייריי אלא בשגולח תגלחת טומאה אזי השיב לו רבא אף אנא מודינא לך בנזיר ועושה פסח דלא מחוסר לא כלום דהיינו שאני ומסכים ג"כ כאשר הוא באופן זה שגילח ובעושה פסח שאינו מחוסר כלום וגם על זה קשה לי דלמאי צריך רבא לומר לו אף אנא מודינא לך בנזיר ועושה פסח כיון דלא קא פריך ליה אלא משום דהוה ש"ד דרב המנונא אייריי אף בקודם שגילח:

לכן נראה לי דרבא דקא מותיב ליה ממתניתין משום דנראה סתם דהיכא דאיתחזק בטומ' טמא ולא אלימא טומאת התהום למטהר וכאשר רב המנונא השיבו בהך חילוקא דמתני' אייריי במחוסר תגלח' דכל זמן שלא גילח הוא עדיין טמא מקרי אבל היכא דגילח תגלחת טומאה לא מקרי בחזקת טמא אע"ג דעדיין לא העריב שמשו אזי נתקבל אצלו טעם זה ואמר לו אף אנא מודינא לך וכו' דכן נראה דבריהם ממה שפירשו במתיב רבא וכו' וז"ל שמא היכא דאתחזק בטומאתו לא מטהרינן בטומאת התהום ע"כ דנראה דלאו משום מחוסר תגלחת הוא ודו"ק:

א"ל אביי והא מחוסר הערב שמש דהיינו כיון דרבא נתקבלו אצלו דברי רב המנונה במה שהשיבו קא פריך ליה ואכתי מחוסר הערב רמש וא"כ מקרי בחזקת טמא והשיבו שמשא ממילא ערבה ולא חשב חסרון דלקרי בחזקת טמאה: דתניא יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא וכו' כתב המפרש יום מלאת תביא אם חזרה והפילה וכו' תביא שתי קרבנות אבל על אותו שילדה בתוך מלאת לא תביא דאמר קרא זאת תורת היולדת התורה ריבתה על כמה ולדות שיש לה בתוך ימי לידה וכו' משמע מדבריו אלו דמה שאינה מביאה קרבן על תוך ימי מלאת משום דאמר קרא זאת תורת היולדת וכו':

וקשה לי דלא משמע כך מהברייתא דקתני יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא דמשמע דהוא מדכתיב ובמלאת תביא דמינה משמע דתוך מלאת לא תביא וכן משמע מתשלום הברייתא דקתני יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת וכו' ת"ל ובמלאת ימי טהרה ביום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא ע"כ: ואיפשר דלא דרשינן הכי ובמלאת תביא תוך מלאת לא תביא אלא משום דכתיב זאת תורת היולדת התורה ריבתה על כמה ולדות שיש לה בתוך ימי לידה שמביא קרבן אחד ובודאי דמה דאמרינן שיש לה בתוך ימי לידה דווקא הוא משום דכתיב ובמלאת תביא דאז תרתי קראי צריכי:

אמר רב כהנא שאני הכא וכו' כתב המפרש ומותבינן עלה דההיא התם נמי ביום מלאת לפ"א אמאי מתייא קרבן הא מחסרא הערב שמש וכו' וצריכה הערב שמש עכ"ל פירוש

דאע"ג דטבלה אחר שבועיים צריך טבילה אחרת ביום פ"א כדי להתירה לאכול בקדשים והך טבילה צריך הערב שמש:
אבל התו' לא פירשו הך טבילה דיום פ"א כדי לאכול בקדשים אלא משו' דאיפשר בלא טבילה לסוף שבועיים אלא איחרה טבילתה עד יום פ"א וצריכא אז הערב שמש ואפי' הכי קים לן דבכל ענין אם הפילה יום פ"א מביאה ב' קרבנות ואע"ג דמיחסרא העורב שמש:
וקשה לי דאמאי מוקמו הכי בענין שלא טבילה לסוף שבועים והלא מוכרח לטבול ביום פ"א כדי לאכול בקדשים דמשנה שלמה קתני שהאונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש כמו שכתב המפרש כנ"ז:
ונ"ל משום דהתם קאמר בש"ס מאי טעמא כיון דעד האידנא הוו אסירא אצרכונהו רבנן טבילה משמע דטבילה זו מדרבנן וכיון שכן לא בעי הערב שמש ואף את"ל דתקנו רבנן גם הערב שמש מ"מ כיון דמדאורייתא לא בעי טבילה לא מקריא אינה ראויה להביא קרבן ואח"כ ראיתי שכתבו התוספות שם דלא בעי הערב שמש שם:
אחרי כתבי בלמדי דיבור הסמוך מצאתי שכתבו ואית דמפרשי וכו' ושמחתי כעל כל הון ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה:
המוציא מת בתחלה וכו' נוטלו ואת תפוסתו כתב המפרש ומפנו למקום אחר ואינו חושש שיש כאן במקום הזה שום מת אחר ומותר לו להלוך בכל מקום ע"כ משמע דזה דבא לאשמועינן תנא דמתני' ובכן אתי שפיר דקתני לה הכא דמתני' קמא אייריי בענין טומאה שלא ידע בה הנזיר ונטמ' בתר כך קתני להאי דשייכא נמי לענין נזיר דאם נמצא כך וניטל אותו ואת תפוסתו מותר לו להלוך בכל מקום ואינו חושש אבל התו' פירשו לענין דמות ליטלו דאע"ג דאסור לפנות קבר הידוע הוא דווקא בשנודע בו לדעת שישאר קבור שם הכא בנמצא מותר ליטלו מאחר שלא נודע הקבר לבני אדם נכון לומר כי לאקראי נקבר שם וכיון שכן צריך לדעת דלמאי מייתי לה הכא דלא שייך זה לדלעיל:
וראיתי שכתבו משם הרא"ש ז"ל דמשום דקתני לעיל שרגלים לדבר תנא כל הני משניות הכא וכולן וכולן משניות במקומן משום דאית בהו נמי שרגלים לדבר:
מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמנה וכו' כתב המפרש אבל אם מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע ועד שמנה אם יש בין ראשון לשני מתחלת ארבע לסו' ארבע דהיינו לרוחב המערה וכו' פירוש הא דקתני אם יש בין זה לזה מארבע אמות לאו ששלשה בארבע אמו' לפי שבארבע אמות אי איפשר להיות אלא שני כוכין

וכמו שכתבו התוספות אלא בשנים קאי ולרוחב המערה שהוא ארבעה והשלישי מושכב לאורך המערה או שהן השלשה מושכבין באורך המערה שהוא שמנא:
כתבו התוספות בתחלא שלא נודע לו כי קבור שם בקבר ע"כ משמע דבתחלה הכי משמע וכן נראה ממה שקתני בבריית' לקמן מצא ג' האחד ידוע ושנים תחלה וכו' משמע תחלה הוא דלא ידע שקבור שם וכיון שכן איכא למידק אמאי רב יהודה מפיק לקמן מצא פר למצוי דמשמע דמהמוציא קא מפיק לה ונ"ל דלא דרש הכי אלא משום דקתני תחלה דאי לאו הוה מפרשינן המוציא דחפר ומצא קאמר ודו"ק:

דף סה.

גמ' אמר רב יהודה מצא פרט למצוי כתב המפרש דהא דתנן מצא ג' מתים וכו' שאם היה יודע קודם לכן שאחד מהם לקבר לשם אין זו שכונת קברות ונוטלן ואת תפוסתן ומותר לו לבנותם למקום אחר שלא קנו מקומן ע"כ משמע מזה דקבר הידוע הוא גורם דגם השנים האחרים יהיו מותרין לפנותן וכ"ש כשהוא יחידי שמותר לפנותו וקשה לי דהא בפרק נגמר הדין איתא דקבר הידוע אסור לפנותו וכמו שכתבו התו' לעיל בד"ה נוטלו וכיון שכן ודאי דקשה דהא אם היו שלשה אע"פ שאינם ידועים אסור לפנותם כ"ש היכא דאית בהו אחד דהוא ידוע:
וראיתי בתו' בד"ה מצא פרט למצוי דגם הרשב"ם פירש כך ועיין שם. מה שהקשו לשיטתו זה ובלמדי אח"כ בש"ס מצאתי שענין זה שכתב המפרש הוא להדיא בש"ס מצא ג' האחד ידוע ושנים או שנים תחלה ושנים ידועין אין להם תפיסה וכתבו בתו' רשב"ם פי' הלכה למשה מסיני ור"י פי' טעם בדבר וכו' כיון דאחד נודע תחלה אם איתא דאין דעתו הוה לפנותם וכו' ולא אמרו שכינת קברות אלא או לשלושה ידועים או לשלשה תחלה ע"כ והכוונה דידוע היה שקבור שם אבל אין ידוע שקברוהו על דעת לישאר שם דודאי דאם היה ידוע שקברוהו לישאר שם אפי' אחד אסור לפנותו אלא הכא איירי שידעו בו שהוא קבור שס דווקא ולא ידעו כדי לישאר שם עולמית והשנים לא ידעו מהן שהיו קבורין שם אזי מיגרע גרע משהיו ג' ולא ידועין שקבורים שם לפי שאם היה שנקברו שם לישאר שם עולמית היו יהיו שוין בידיעה או בלא ידיעה דאפי' בלא ידיעה כיון שאם ג' ודאי שלישאר שם עולמית נקברו אבל עכשיו דיש מהם ידועין אין לומר דלהיות שם עולמית נקברו אלא חשבינן להו כאילו אינן שלשה ביחד נמצאו אלא שנים לבד ואחד לבד:
מת פרט להרוג כתבו התו' כדאמרינן בסמוך מת שחסר אין לו תפוסה וכו' פירוש והרוג הרי מקרי חסר שחסר דמו:

מושכב פרט ליושב כתב המפרש שאם מצאן יושבין הואיל ואין מושכבין כשאר מתים נוטלן ואת תפוסתן ע"כ פירוי' דאמרנן דילמא נכרי הוא והא דאמר מצאן יושבין לאו דווקא שיהיו שלשתן אלא אפי' אחד מהם שנכרי אינו עולה מן המנין ולא פש להו להכא אלא תרי ואינן שכונת קברות כמו הנך דפירש להו בגם אחד מהן וכן כתב בד"ה דילמא נכרי:

היכי דמי תפוסה אמר רב יהודה קרא וכו' פירוש דמאי כוונת תפוסה ועל זה אמר רב יהודה אמר קרא וכו' דהיינו שצריך ליטול ממצרים דהיינו מעפר מצרים וא"כ זהו תפוסה דקתני מתני' שצריך ליטול מן העפר אשר תחת המת ואח"כ שאל וכמה שיעור תפוסה ואמר ר' אלעזר נוטל עפר תיחות ומה שדרשו ממצרים שצריך ליטול העפר הוא משום דלמה ליה לומר ונשאתני ממצרים וכי לא ידעינן שהוא במצרים:

אבל קשה לי דהא דצריך ליטול מעפר המת הוא בשמצאו קבור ורצה לפנותו למקום אחר שצריך ליטול מן העפר אשר יהיה תחתיו אבל יעקב אבינו לא נקבר בארץ שהרי חנטו אותו והיה מונח עד שנשאוהו בניו והוליכו אותו לחברון ונ"ל דזה אסמכתא בעלמא:

ועוד איפשר לומר שיעקב ציוה כך לבניו שחשש שמא יתעכב הדבר ויקברו אותו בארץ עד שימצאו עת מוכשר לשאת אותו:

דף סה:

אמר רבא בדק ופנה בדק וכו' כתב המפרש ולא הנך תרי מפני להו גבי חד דמחזיקנן בשכונת קברות ע"כ פירוש דלכאורה כיון דאשכח עוד השלישי א"כ הרי המקום הזה הוא שכונת קברות ויחזרו לשם את השנים שפינה אותם למקום זה על זה אמר ולא הנך תרי מפני להו גבי חד וכו' דהיינו שאין צריך להחזירם למקומן ראשון אצל השלישי הנמצא עתה כדי נחזיק להו שכונת קברות אלא כיון שניטלו בהיתר אין צריך להחזירם אבל השלישי ודאי אסור לפנותו אבל לאיכא דאמרי דגם השלישי מותר לפנותו: וכן נראה דכן הוא פירוש התוספות אלא דיש גורסים עוד הכא ומשני להו שכונת קברות דהיינו לענין שיהיה בודק משם ולהלן עשרים אמה: א"ד אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנות מפנה להו וכו' כתבו התו' שכבר פינה קודם שידע ששלשה הם אף השלישי מפנה למקום שירצה דבאחר לא ניתקן שכונת קרבנות ע"כ פירוש כיון שהראשונים פינה אותם ברשות אע"ג דעכשיו איגלאי מלתא דשכונת קברות הוא ואין לשנות זה השלישי מ"מ הוא אחד עכשיו ובאחד לא נתקן שכונת קברות ולכן יכול לפנותו ג"כ:

בדק מ"כ אמה ולא מצא וכו' אמר ר"ל עילא מצאו וטיהרו את א"י כתב המפרש כלומר וכו' אמרינן זו היא שכונת קברות וכו' ושאר סביבות העיר טהור ודמי למה שאמר בתחלה עילא מצאו וכו' לענין סביבות העיר: כל ספק נגעים בתחלה טהור וכו' כתבו התו' וב"מ נגעים פ"ה מפרש כיצד שנים שבאו וכו' פירוש דהבהרת מטמא עד כגריס כאשר תהיה באופן הטומאה אבל בפחות מכגריס לא וכאשר יבא אצל כהן יסגירו שבוע החד ולאחר שבוע אם פשה טמא ואם אח"כ חסרה שהלך הפשיון טהור והנה אם עד שלא נזקקו לטומאה כגון דבסוף שבוע ראשון בזה יש בו כסלע ובזה יש בו כסלע שניהן טהורין ואע"פי שבעל בהרת כגריס איכא בו פשיון וטמא כיון שכל אחד הוא ספק מוקמי לכל אחד אחזקתיה שהוא טהור ואם משנזקק לטומאה שבסוף שבוע ראשון נמצאו שניהם כסלע ועוד דתרוייהו איכא פשיון והרי הם טמאין שניהם ולבסוף חזרו שניהם כסלע דהרי אחד מהם הלך לו הפשיון זה שהיה מעיקרא כסלע ונעשה כסלע ועוד והרי הוא טהור אבל השני אעפ"י שעתה נתמעט מסלע ועוד מ"מ איכא פסיון עדיין לפי אי מעיקרו כגריס ועכשיו כסלע ולפי שאין עד שיחזרו שניהם להיות כגריס:

דף סו.

גמ' אמר רבא לא תימא ספק חזא וכו' פירוש דודאי דהתנא בא לומר דמשנזקק לטומאה דאונסו הנזכר קודם דבמאכל ומשתה וכו' דלאחר שראה שתי ראיות מטמא באונס וכן הספק בזיבה שיבא לאחר שתי ראיות הוא טמא והוה קס"ד שר"ל שלאחר שתי ראיות בראיה שלישית אף על הספק כגון שראה זיבה בבגדו ולא ידע אם מראייה שניה או מן השלישית שאיפשר שזו ראייה שלישית לזה בא רבא לומר שאין זה כוונת התנא שודאי דבכי האי גוונא דספק חזא ראייה שלישית ספק לא חזא לא מוקמינן עליה טומאה כדי להזקיקו לקרבן דאין הקרבן בא על הספק והמפרש כתב ולא לענין סתירה נמי וכו' אלא התנא אירי דודא חזא בפעם שלישית ונסתפק לו אם מחמת שכבת זרע לדעת המפרש ז"ל ונראה שכוונתו היא דהוא מסופק אם היא קרי או זיבה ולדעת ר"י שהביא התו' כגון שבדק עצמו ומצא שכבת זרע וגם זיבה על הבגד ולא נודע אם באה הזיבה לבדה והשכבת זרע וכו' יעו"ש על זה אמר התנא דספיקו טמא כיון שנזקק לטומאה רגלים לדבר שזיבה ראה ולא שכבת זרע והיא זיבה לבדה. ולא מעורב עמה שכבת זרע:

שכבת זרע טמאה למאי וכו' פירוש דקאי על מה דקתני מתני' ושכבת זרעו טמאים דמשמע דבא התנא לאשמועינן דשכבת זרעו של זב דמטמאה על זה קא פריך למאי אלימא למגע מי גרע שכבת זרעו של זב משכבת זרע דטהור. והרי גם שכבת זרע דטהור מטמאה וא"כ מאי אתא לאשמועינן ומכ"ש דתקשה דהא אפי' בלא נזקק לטומאה

מטמאה והתנא אמר דווקא היכא דנזקק לטומאה: אלימא האי תנא דתניא וכו' אפי' ר' יהושע לא אמר אלא משום ציחצוחי זיבה אבל בעיניה לא ע"כ קשה לי דמאי קא פריך משום דאמר ר' יהושע כך דאה"נ זה הוא טעמא דמתניתין לפי שאי איפשר לה בלא ציחצותי זיבה שהרי מתני' קתני עלה נמי שרגלים לדבר כמו שפירש שם המפרש הכל טמאים מחמת זיבה דאי איפשר להם בלא ציחצוחי זיבה עכ"ל והכי מוכרח דאל"כ מאי האי דקתני מתני' שרגלים לדבר דודאי שכאשר מפרשינן מתני' דלמשא קאמר כיון דקתני עלה שרגלים לדבר הכוונה כך דלמה מטמא במשא הוא משום שרגלים לדבר שאי איפשר לה בלא ציחצוחי זיבה:

סבר רב פפא קמיה דרבא וכו' כתב המפרש היינו טעמא דאין תולין בשכבת זרע וכו' ולא מחמת קרי וכו' אכתי לא נזקק לזיבה עכ"ל פירוש דבנזקק אין תולין דהוא מחמת קרי הוא זה דכיון דהוחלש מחמת זיבות הקודמין בא לו זה ג"כ דהוא זיבה אבל היכא דלא נזקק לזיבה מקודם וראה בתוך מעת לעת לקריו אמרינן זה מה שנשתייר מקריו וכששהא לצאת נשתנה הזרע ונעשה, כמו זה ואינו זיבה. ופריך עליה רבא מגר שנתגייר דמטמא מיד בזיבה דהיינו דאם הוא כדבריו דהכא שאני משום חולשא דזיבה הקודמת דווקא א"כ בגר דלא נזקק לזיבה מקודם אמאי טמא ולא אמרינן דזהו, שארית הזרע של הקרי שראה והא הכא לית ליה חולשא דזיבות והשיב לו דאין לך חולי גדול מזה שדואג בקבלת המצות דמשום חולשא זו באה לו זיבה זו דאין לנו לתלות בשארית קרי שראה כשהיה נכרי אבל אין זה מקרי אונס כדהנך דמתני' דאם כן לא יטמא בזיבה בראייה ראשונה ולפי זה לא נדחו דברי רב אדא בר אהבה ורב פפא ומא דקאמר אלא תנאי היא חזר לומר דהא דדחינן מאן שמעת וכו' איכא תנאי אחריני דס"ל דלאו משום ציחצוחי זיבה אלא משום גזירת הכתב כן הוא כוונת הש"ס לדברי המפרש ז"ל אבל צריך לדעת לסברת רבא דמאי שנא ישראל מגר דבישראל כל מעת לעת שראה קרי מציל מזיבה ובגר אינו מציל:

ונ"ל לומר דרבא סבר דטעמא דמציל בישראל הקרי מעה לעת הוא כמו שאמרו בתוס' דדרשינן בספרי והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר בזיבה כל מעת לעת ע"כ וא"כ זה גזירת הכתוב והיינו בישראל דשייכא ביה טומאת קרי וטבילה אבל בגוי אינו מציל הקרי לזיבה שבאה לו אחר שנתגייר ודו"ק:

אבל התספות מפרשי דהא דקאמר רב פפא איידי חולשא דחזי לא קאי אהבא דנזקק לטומאה אלא קאי אהא דקרי פוטר זיבה הבא לאחריה מעת לעת דהיינו דטעמא דפוטר הוא משום דזה לאי זיבה היא אלא יצא זה ממנו מחמת חלישות דנתרוקן מן השכבת

זרע שיצא ממנו וזה הוי אונס ולא הוי מבשרו אבל משנזקק לטומאה אונס לא פוטר ועל זה פריך ליה רבא מגר שנתגייר דמטמא בזיבה ולא פטר ליה קרי שראה בגיותו בתוך מעת לעת ואמאי והא אין לך חולי גדול מזה דכי היכי דבדקינן אותו לפטור מקרי דהיינו שהוא חולי והוא אונס ומבשרו כתב רחמנא מה לי ישראל מהל' נכרי שראה בהיותו נכרי כיון דמטעם זה קאמרת ליכא חילוק בין נכרי לישראל דלא גרסי א"ל אין לך וכו' דמשמע דהוא תירוץ דוקא מתרץ ליה רב פפא. אלא תשלום דברי רבא להכי נדחו דברי רב פפא ודברי רב אדא בר אהבא ואמר אלא תנאי: וקשה לי על פירושם זה דאם כך כוונת רב פפא קשה עליו דא"כ היינו אונס דכבר קתני לה תנא:

סליקא לה מסכת נזיר בעזר האל אשר לארץ ולדרים הוא מאיר:

על ידי המסדרים הוי' במ"הק הבחור התלמיד הנעים משה בן המ"ון כה"ר ר' ברוך הכהן חדאד ס"ט והבחור התלמיד הנעים יוסף בן כמו"הר ר' יעקב אדאהן ס"ט

דף סו:

מי הוא הטהור לכן תרוייהו טמאין מנא הני מלי אמר רב יהודה אמר רב וכו' כתבו התו' מנא הני מלי דעד שלא נזקק לטומאה ספק נגעים להקל וכו' משמע דעל שלא נזקק לטומאה קא בעי מנא לי דלא ידע טעמא וכיון שכן מאי קמהדר ואמר אי הכי כאשר אמר לו דאמר קרא לטהרו או לטמאו וכו' קא מקשה לו אי הכי אפילו משנזקק לטומאה ופירשו בתוספות דהא לא אצטריך קרא לעד שלא נזקק לטומאה דתיפוק ליה דאוקמיה אחזקתיה. דאם ידע להאי סברא מאי קא בעי מנא הני מצי ואיפשר דאה"נ דהמבעי לא ידע להאי סברא וקא בעי מנא לי וכאשר תרץ לו דאמר רב יהודה דאמר קרא לטהרו או לטמאו וכו' אימורא אחרינא קא מקשה ליה אי הכי ולאו המבעי דקא פריך הכי דהאי אימורא ידע בודאי דלהאי לא אצטריך קרא משום דמוקמינן לזה אחזקתיה ודרב יהודה אמר רב איתמר על ענין אמר ואם בהרת קודמת לשער שחור וכו' כן נ"ל:

בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה כתב האפרש עד שלא ראה שתי ראיות ע"כ פי' דבראיה ראשונה ושנייה בודקין אותו אם באה לו מחמת אלו דברים דקתני במתני' לא מחשבינן להו ראיה דזיבה וכאשר יהיו שתי ראיות בלא סיבה אזי בשלישי לא בדקינן ליה ומצטרפת לראשונים דנחשב בעל ג' ראיות אפי' שבאה לו מחמת אונסין הנז' וקאמר טעמא במתני' שרגלים לדבר ופירש המפרש שלא בא מחמת אונסו אלא מחמת זיבה ממש ע"כ הן אמת דכך משמעות מה דקתני במתני' שרגלים לדבר דמשמע דקא אבל מה דקתני במתני':

וקשה לי דהא קא יהיב טעמא בש"ס דלראייה שלישית איתקש לנקבה דמה נקבה דגם מאונס טמאה אף בזב בראייה ג' מטמא באונס דאפי' בודאי מחמת אנסו טמא:
ואח"כ ראיתי להתי"ט ז"ל שהביא שהר"ש ז"ל הקשה קושיא זו ולהכי פירש הר"ש דרגלים לדבר אספקו לחודיה קאי והוא ז"ל לא ניחא לית בהאי מבבא דלקמן דמכה את חבירו יעו"ש ומה שפירש הוא ז"ל לדידי דוחק הוא ואינו דומה לבבא דלקמן ולהך דסוטה דבהנך שייך לומר דהיא טעמא אבל בהאי דלומר דלהכי מקשינן שלישית לאשה ולא דרשינן אתים ולא נקיש לאשה אלא הרביעית משום שרגלים לדבר זה אינו ענין דמשמע דנקיש לאשה אף באונס לגמרי שכך גזרת הכתיב ודו"ק: